Sermones Quadragesimales de vitijs Reuerendi patris fratris Antonij Bitontini : per modum dyalogi ad Illustrem et religioſiſſimũ principẽ Guidantoniũ Urbini ac Durãtis Comitem precellẽtiſſimũ

Inuētariū siue tabula eorū q̄ in hoc dialogo vel quadragesimali de vitijs continentur ordine alphabetico sequitur.

De A

De B

De C

De D

mus. Sermo.lviij.per totum.
Dolositas mercatoris tribus signis depēhendi pōt. Ser.xix.in pncipio.

De E

Ecclesiasticis viris et religiosis an liceat mercātias exercere. Sermo.xvj.pte.j.

Electio est duplex. Ser.ix.pte.ij.
Emens agrū vel vineā satis mīori precio q̄ valet sub cōditiōe:an vsurā cōmittat.Ser.xix.in principio
Euendo vel vendendo nō circūue nire pximū tria regrūt.ser.xxj.i pn
Episcop⁹ quid ā tēptat⁹ fuit assidue a dyabolo carnis pcō.ser.iiij.pte.ij.
Errores circa sacrā cōionē ɔmittūt multipliceo.Ser.lv.et.lvj. p totum
Erubescētib⁹ cōfiteri:tria remedia adhiberi debēt.Ser.xlvij.parte.ij.
Eucharistie sacramētū sumit duobus modis. Sermo.lv.parte.j.
Eucharistiā nō sumētes:saltē semel in anno varie puniūt.ser.lv.pte.j.
Eucharistiā sumendā quando pueri inducendi sunt.Ser.lv.par.ij.
Ab eucharistia qui abstinere debēt Sermo.lv.parte.iij.
Eucharistia an cū ɔscientia pcī mortalis sumēda sit. Sermo.lvj.in pn.
Eucharistia presūptuose sumentes scurrūt.xij.maledictiōes.ser.lvj. p.
Eucharistie sacramētū an inter cetera sacramēta sit sublimi⁹. Sermo lvij.in pineipio.
Eucharistie sacramentū qn:vbi:et quare istitutū ē.Sermo.lvij.pte.j.
Eucharistia cōparatur māne ppter vij.proprietates. Ser.lvij.parte.ij.
Ad eucharistiā sumēdā obligamur q̄druplici rōne.Sermo.lvij.ptc.iij
Eucharistiā sumēs ex ignorantia: an mortalr peccat. Sermo.lix.i pn.
Ad eucharistiaꝫ digne percipiendā nouē pparatōes regrūt.ser.lix.p to
Eucharistiā receptur⁹ debet septē considerare. Sermo.lix.parte.iij.
Euitare pctm̄ an post homo sua p pri aptāte. Sermo.iij.an principio
Exempla pfectiōis.xv.docuit nos xp̄s pendēs in cruce.ser.lviij.pte.iij

De F

Facere aut velle mala an pōt de⁹. Sermo.iiij.in pri.

Falsū et temerariū iudiciū mītis modis euenire solet. Ser.xxxij.per to.
Fama hoīs dupliciter denigratur. Sermo.xxix.parte.j.
Fatu⁹ esse pbat qui pecuniā p loca piculosa secū portat. ser.xxvj.pte.j.
Fetidus dr̄ quilibet pcōr ex tribus Sermo.lix.parte.j.
Fidē pmissaꝫ nō tenētes triplici pena puniūtur. Sermo.xx.parte.j.
Finale iudiciū qn̄ fiet: quō ordinabitur et.xv.signa ei⁹.Ser.xv. p totū
Flāmas amoris septē emisit xp̄s pēdens in cruce. Ser.lviij.pte.ij. 19 1
Fortune bona tria sunt.ser.v.per.j
Fraudes nouē in vendēdo et emendo mercatores et artiste sepius operantur. Sermo.xxj.per totum.
Fructus et temerarij et falsi iudicij

De J

Justicia tribus modis accipit. Sermone.ij.parte.ij.
Justicia z misericordia quomodo relucent in omnibus operibus de i Sermone vij.in principio.

De L

Laborare debet

hō assidue ne dyabolus illuz inueniat ociosuz. Sermo.xxxv.per totū
Lac' sodomoꝝ nihil viuū in se retinere potest.ser.xxxvij.parte.iij.
Latroni in cruce iesus paradisū sn bito ꝓmisit ꝓpter.vij. vtutes quas in eo cognouit.Ser.lvij.pte.ij. 192
Laus ꝓpria vocat iactātia.z qñ est pctm̄ mortale. Sermo.xj.parte.j
Lepra septuplex in sacra scriptura reperitur.Sermo.v.parte.ij.
Lex est triplex. Sermo.ij. parte. j.
Libero arbitrio vtit hō ante pctm̄: sed post peccatū obligat dyabolo Sermone.iij.parte. j.
Luciferi peccatū vnde ꝓcessit. Sermo.ix.parte.ij.
Luciferi pctm̄ quare erat irremissibile. Sermo.iij.parte.ij.
Luxuria qd sit: z q̄t modis cōmittitur. Sermo.xxxviij.per totum.
An oīs actus luxurie sit pctm̄. Sermo.xxxviij.in principio.
Luxuria procedit ex quattuor. Sermo.xxxviij.parte.j.
Luxuria priuat hoīez triplici bono Sermone.xxxviij. parte.ij.
Luxuria quatuor filias habet. Sermone.xxxviij.parte.iij.

De M

Machomet' precepit in suo alcharano vt blasphemās xp̄m z mariā virginē medius diuideret. Sermo.xliiij.parte.ij.
Magdalena deplorabat morte xp̄i mgr̄i sui cum septē artibus liberalibus. Sermo.lviij.parte.ij. 195
Magnanimi virtus est iniurias obliuisci: z ibi exemplū de alexandro magno. Sermo.liij.parte.ij.
Mala an velit deus in mūdo fieri Sermone.iiij.in principio.
Maledictōes auaroꝝ in sacra scriptura septē reperiūt.ser.xxvj.pte.ij
Maledictionib' duodeci blasphemi puniūtur.Sermo.xliij.parte.j.
Malignoꝝ spirituū iudiciū in quodam templo. Sermo.iiij.parte.ij.
Salu; ſm theologos triplex reperitur. Sermo.xiij.parte.iij.
Mādata dīna ſuare z ṽtutes exercere intelligit duplr.Ser.ij.parte.j.
Manne cōpatur eucharistia ꝓpter septē ꝓprietates. Sermo.lvij.pte.ij.
Maria virgo deplorabat morte xp̄i ꝓpt sex rōnes. Ser.lviij.pte.ij. 194
In mr̄imonio tria bona reperiūt. Sermone.xxxvj.parte.ij.
Medicus ignorās artē medicie homicida est. Sermo.xl.parte.j.
Medicia bona z oportuna: tres cōditiōes habere debet. Ser.lj.pte.ij
Memoria hoīs vario mō obfuscat per peccatū. Sermo.vj.parte.iij.
Memoria finalis iudicij ad triayti

De N

Natura humana

De O

Oblatio fuit pm̄ū

De P

Pacē cū inimicis

De T

Taxatio an rebus

De V

Ualor quarūcūq̄ꝫ

Sequūtur Rubrice siue tituli Sermonū huius opis.

¶ Ad illustrem et religiosissimuz principē dominū Guidātoniū mōtis ferreti Urbini ac Durantis p̄cellentissimū Comitez: Fratris Antonij bitontini: ordinis minoꝝ professoris indigni prohemialis epistola īcipit. Ubi declarat̄ quare deus peccabile fecit genus humanum.

Dubitatoria quibusdam sepenumero solituz fuit Religiosissime priceps: Cur deus qui vt geñ.j. legit̄ vidit cūcta q̄ fecerat: et erāt valde bona: humanā naturā peccabilez fecerit? Optimi enī: vt dionysius ait: interest optima facere. Cū aūt ip̄e deus optimus sit: nihil nisi optimū facere debet. Nec tñ isti nō recte cogitātes sapiunt simpliciter eē optimū: vel in quodā ordine positū. Oportuit enim teste doctore beato atqꝫ seraphico nostro bonauētura: omniū rerū opificē hominez facere eo statu: quo decentius atqꝫ gloriosius saluaret̄. Qui stat⁹ licet optimus minime simpliciter sit: est tamē cōgruentissimus: et humane nature optimus in ordine meriti. Sed q̄zq̄z viribus totis insistere debeamus vt in omnibus que mūdi rota versantur: voluntas nostra diuine volūtati conformis fiat: cuz quotidie in oratione dominica postulemus: fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Et recte quidē: q: sicut corpus sine anima viuere non potest: ita voluntas nostra sine volūtate diuina: gratie vitā nequaq̄ habet: psalmista testāte qui ait. Uita in voluntate eius. Et lꝫ etiā in.j. c.j. distin.ij. li. sentē. magister dicat Uolūtatis dei causa querenda nō est: tamē ad excitandā deuotionez in mente fidelium: et cōpescendaz rabiez in ore blasphemantiū et deum in suis operibus inculpantiū: melius ac congruentius esse ipsuz facere humanā naturā peccabilez vel que peccare possit qd̄ idem est triplici modo ostendet̄: tuz ex parte hominis: tum ex parte mūdi: tū ex parte creatoris totius vniuersi. Ex eo namqꝫ q̄ creatura ratiōabilis ita facta est vt peccare possit: ex parte hominis quadruplici ratōe melius esse cognoscit̄. Primo enī ratiōe laudis. quia si deus rationabilem creaturā peccabilem non fecisset: nullus iustus eo q̄ nō peccasset laudabilis extimaretur. Quis eniz laudādus est si ea nō agit que sua facultate facere nō valet. Neqꝫ mutus ab aliquo laudatus fuit eo q̄ tacet: qui facultate loquēdi omnimode caret Sed ille laudari merito debꝫ: qui iuxta sapiētē potuit facere mala et non fecit: cuius stabilita sunt bona illius in domino. vti fuit ille sanctus p̄pheta dauid: qui saulez bis interficere valens: penit⁹ noluit. Idcirco beatus gregorius

ait. Deus fecit naturā bonā. f. ratio
nabilem eo q mutabilē condidit
Secūdo ēt hoc pbandū est ex par
te hominis ratiōe honoris. Hono
rabilius enim quisq; p virtutē pro
priā q̄ p alienā electionē aliquid
habet. Quare si creatura ratio/
nabilis impeccabilis creata fuisset
priuata omni merito sola dñi volū
tate z electiōe celorū btitudinē ha
buisset: qd nō illius honoris est: ac
si ppria virtute z eius et nō alteri⁹
gloria atq; victoria beata extitisset
Nam pcursor dñi ideo ab eo lau/
datus est: eo qd ab ineūte etate he
remi vasta penetrās pro acquirēda
gloria militauit. Unū saluator Joh.
ij. ca. ait: A diebus iohānisbaptiste
regnū celorū vim patitur z violēti
rapiunt illud. Sic z aplus paulus
pugnabat viriliter: cū ad Ro. viij.
ca. scribēs aiebat. Quis nos sepe/
rabit a caritate cristi: tribulatio. an
angustia: an psecutio: an fames: an
nuditas: an piculū: an gladius? Et
infra. Cert⁹ sum eni q: neq; mors:
neq; vita. neq; angeli: neq; principa
tus: neq; vtutes: neq; instātia: neq;
futura: neq; fortitudo: neq; altitu/
do: neq; pfūdū: neq; creatura alia
poterit nos separe a caritate dei.
Tertio loco idē pbandū est ex pte
homis ratiōe gre conseruatiōis. Cū
eni teste gregorio hūilitas sit custos
oīm virtutū: voluit ipe deus crea/
turā rationabilē vertibilē facere vt
causam hūilitatis haberet: ac calcā
do supbiā pueniēs ad gre culmen
vtutū anchora se firmaret. Hac hu
militatis causam aplus habuit qn
de se ipso. ij. ad cor. xij. c. dixit. Ne
magnitudo reuelationum extollat
me datus est mihi stimulus carnis
mee. angelus sathane qui nō colla
phizet. Ultimo id elucidandū est
ex pte homis ratiōe melioratiōis.
Ex hoc eni qd creatura rationabil'
ad casum ordinat: stat⁹ eius multo
amplius meliorat. Sepe quidē eue
nit vt vtilis sit cōbustio domus cū
in melius resarcit. Sic ēt quādoq;
iustos deus cadere sinit vt fortio/
res ipi resurgāt. Cecidit eni petr⁹
et deinceps fortior effect⁹ ēt. Ceci/
dit magdalēa: z ex multis cepit ma
culis nimiū flere: z ex hoc nō solū
oim pctōz veniā meruit obtinere:
sed z dñi colloquia familiari⁹ dul/
citer degustare. Ad quē sensuz ver
ba dñi que ioh. xij. scripta sunt di/
ci possunt. Nisi inquit granū fru/
mēti cadēs in terrā mortuū fuerit:
ipm solū manet. Si aūt mortuū fu
erit multū fructū affert. Has quidē
fere oēs ratiōes Hieronimus vir
eloquētissimus ad demetriadē ex/
plicat dicēs. Hinc vtiq; iam puidē
dū est ne forte illud remordeat te
in quo temere impitū vulgus offē/
dit: vt iō nō vere bonū fēm hoiem
putes: q: is facere malū potest: nec
ipa natura astringat ad imuta bilis
boni necessitatē. Nā si diligēter rez
tractes z ad subtiliorē itellectū ani
mū cogas: hic tibi melior stat⁹ hois
ac supior appebit. vnde putat iferi

or. In hoc eni gemini itineris dis/crimine: in hac vtriusq libertate partis rationalis aie decus positu est. Hinc inq totus nature nre ho nor cōsistit: hinc dignitas: hinc de/mum optimi quiq laudē merētur: hinc pmiū. Nec esset oino vlla vtus in bono pseuerantis: si is ad malū trāsire nō potuisset. Volens nāq deus rationabilē creaturā voluntarij boni munere ac liberi arbitrij po/testate dotare: vtriusq ptis possibi litatē homi inserēdo ,ppriū eius fe cit esse qd velit: vt boni & mali ca/pax naturaliter vtrūq possit & ad alterutr voluntatē deflecteret. Neq eni aliter spōtaneū habere poterat bonū: nisi eque & malū habere po/tuisset. Utrūq nos posse voluit op timus creator facere: sed vnū facere bonū. s. qd & impauit: maliq facul tatē ad hoc tantū dedit vt volūtatē eius ex volūtate nra facerem9: qd cū ita sit: hoc quoq ipm qd & malū fa cere possimus bonū est. Bonū inq quia boni partē meliorē facit: facit eni illā voluntariā sui iuris nō neces sitate deuictā: s; iudicio liberā. Li/cet quippe nobis eligere: pbare: re spuere: nec est quo magis rationa/bilis creatura ceteris pferat: nisi qd cū oia alia cōditionis tantū ac neces sitatis bonū habeāt: hec sola ēt ha bet volūtatis. Hic ille Hieronim9 peritissim9 hoim. Ex pte deniq to tius mūdi hoc fieri qdruplici ra/tiōe ꝯcludit. Prima eni ratio pfe/ctōis potest denoiari. Nā aug. invo lumie d libero arbi. dicit. Ad plenā pfectionē vniuersi oēm creaturā fi eri debuit que a recta ratiōe potuit excogitari. Cū ergo ad vniuersi p fectionē spectare rationabiliter ex cogitari potest creaturā que habe/ret libertatē arbitrij atq sui relinq ret in manu cōsilij: decuit ex ea re cā invertibilitatis statu ꝯstitui. Al tera quidē ratio mediatiōis potest appellari. Nā in mūdo quid inue/nit quod nisi bonū agere potest vt angelus iā cōfirmat9 in grā: & aliud qd nisi malū vt sathanas obstinat9 in malicia. Cōgruū ergo erat aliqd inueniri qd bonū & malū agere pos set: vt tandē ex merito vel ꝯfirmare tur in grā: vel damnaret in pena. Est ptere a & alia ratio que decora/tiōis potest nūcupari: qr id pulcri/us in mūdo sit qd ad ipm decorem magis spectare videtur. Creaturā nāq rōnabilē eē vtibilē rōe liberi ar bitrij pulchri9 in vniuerso eē decer nit. Proin aug9. ait. Meli9 est aial rōnale qd potest peccare. Qd & de ptāte liberi arbitrij vt supi9 dixim9 fm Ricardi sentētiā intelligendū est. Hoc piter erat ad decorē mūdi. Et hac in pte est qrta & vltima ra tio q exaltatiōis potest ititulari qd maioris excellētie retinet. Cum er go creatura rōnabilis huiusmodi sit: quis hoc nō esse meli9 iudicaret Hinc moralis doctor. 5. libro mo/raliū ait. Boni angeli eo apud deū maioris meriti fuerūt quo mutabi litatis sue motū volūtatis statione

fixerūt. Ex eo nāq3 qd̄ creatura rō nalis mutabilis facta est: ex parte dei totidē3 rōnibus meli⁹ probari potest. Et primo ratione potentie. quia voluit creator optim⁹ creature rōnali demonstrare vt sicut sine eo facta nō fuerat: ita nec sine ipō p sistere poterat. Ut igiꝭ ipsa cognosceret qd̄ donū possz eē nō solū creatiuū sz ꝛ cōsuatiuū oīs potētie: ꝛ qd̄ ipē solus est q minime deficere valet: nec expugnari aliquo modo potest. Ideo sibi placuit ipām creaturā rōnalem vertibilē facere: q̄tenus expimēto disceret: qd̄ mardocheus hester sapiētis auūculus in orōne sua deuotus explicat: qui vt xiij. c. illius sctē mulieris scriptū est in semetipō mutabilitatē hoīs ꝛ imutabilitatē dei cōsiderās dixit. Dn̄e rex oīps in ditiōe tua cūcta sūt posita ꝛ nō est q possit tue resistere volūtati. Uñ aug⁹. ait. Nō est potestas nisi a deo siue iubēte siue sinēte Quā eruditissimā sñiaz in ca. Qui culpaꝭ. xxiij. q. j. Gratianus ānotat Scd̄o idē ostendiꝭ rōne sapientie. Scire eniz bona cū malis ordinare: ac ex eis malis bona quidē eligere: maioris est sapiētie q̄z bona duntaxat cū bonis ordine ponere. Idcirco cū nō deceret deū agere mala: rōnalē creaturā talem facere debuit que in opādo deficere posset: quatenus ordinādo mala cū bonis suā sapiētiā manifestaret. Qua ex re aug⁹. ait. Ex q̄cūq3 malo nouit deus maximū bonū eligere. vt exemplo luciferi casum ad hoīs creationē: ꝛ hoīs lapsum ad cristi incarnationē nō sine indicibili sapiētia ordiare disposuit. Qd̄ illūinat⁹ doctor supra diuinoꝝ miraculoꝛu3 supremū esse decreuit. Non eniz in artifice est magne solertie si de bona materia bonū artificiū agat: sed mire sapiētie dici potest si de re vili quid boni quidve magni instituat Hic est qd̄ ade culpā rem vtiq3 prauā. btūs greg. feliceē appellat dicēs O felix culpa que talē ac tantū meruit habere redēptorē. Tertio loco idē pbaꝭ rōne clemētie que nobis ostensa nō esset si humanū genus pctō nō egrotasset. Quia sicut sine periculo vel cōtrario vtus fortitudinis nō cognosciꝭ: ita nob̄ mīa dei sine pcti mīsia nō māifestaꝭ: iō certe q2 homo peccauit: filiū suū vnigenitū i mūdo de⁹ misit. Unde ioh̄. iij. ca. scribiꝭ. Sic deus dilexit mūdū: vt filiū suū vnigenitū daret: q2 mīsicors ꝛ miserator dn̄s. et ei⁹ mīe abissus multa: que ab eterno ꝛ vsq3 in eternū regnare nō cessat. Ultio qd̄ diximus approbaꝭ rōne iusticie: qua deus mala punit: ꝛ bona remunerat: qua ꝛ iustū eū ppħa denoīat dicēs. Iustus es dn̄e ꝛ rectū iudiciū tuū: ꝛ adeo vt Grego. teste. hūana iusticia diuine iusticie cōparata iniusticia est: quia ꝛ lucerna in tenebris fulgere cerniꝭ sed in solis radijs posita tenebraꝭ. Et recte quidē: q2 quicquid in deo esse crediꝭ deus est: et cū ipē infinit⁹ sit: iusticiā eius ēt in

finitã nullus ãbigere debet: apud quẽ iuxta pphetã: non iustificabit̃ oĩs viuens. Hec aũt q̃ hic breuiter posita sũt: vir pitissim⁹ sup. di. xxiij scđi sententiaꝝ voluminis: beatus bonauentura declarat.

¶ Magnifici ac illustris dñi: Dñi Guidantonij ad eundẽ fratrẽ Antoniũ: petẽtis scire noticiã omniũ mortaliũ ꝛ venialiũ peccatoꝝ: ꝛ vt ad dubia q̃ sup hoc sibi euẽire pñt pñtialiter ipe rñdeat: ac de his omnibus tractatũ quẽdã pficiat: epl'aris breuis responsio incipit.

Quod ad me de creature rationalis cõditiõe per te doctissime scriptum est diu religiose frater vehementer optaui. Cũ multa in aliquis codicib⁹ scripta sint que hui⁹ difficultatis pplexitatẽ maxie augere videbãt. Sapiẽs vtiq; Salomõ li. eccẽ. c. vij dixit. De⁹ fecit hoĩem rectũ ꝛ ipe in finitis se miscuerit q̃stiõib⁹. Si rectus ergo creat⁹ fuerat homo: quõ se miscuerit multis vel ifinitis q̃stionib⁹ aut qua libertate hec fecerat dubitauerã. Audierã q̃ppe vel' lege rã ãgelo atq; homĩ liberũ arbitriũ esse datũ a deo: sed qua rõne sũm⁹ rerũ creator: hec fecerat penit⁹ ignorabã. Firmius tamẽ vnũ ꝛ sine aliqua hesitatiõe credebã: que bona meliora necnõ ꝛ optima sunt fecisse iam deũ: nihil aũt mali in nobis esse volũtate antecedẽte: que naturã ꝛ nõ psonã respicit: vt doctores aiũt: qua ꝛ ẽm apl'n vult oẽs saluos fieri: ipm voluisse credendũ ẽ vnde doct⁹ euãgelista aitiõb. Oia per ipm facta sunt ꝛ sine ipo factũ est nihil. i. pctm̃ vt aug. expõit. Sz ex quo placuisse deo iã pbastie: tũ pro ipsius hoĩs cõmodĩtate: tũ pro totius mũdi nobilitate: tũ p creatoris nři honorabilitate: creaturaꝫ rationalem facere peccabilẽ: ꝛ sibi iam scimus nõ placere pctm̃: qd aliud agendũ est nisi tãta vtute regere naturã vt nõ inclinet̃ ad malũ neq; p eã aliq̃ opet̃ pctm̃ Iã eni tãtũ cõmodũ ex hoc hoĩ puenit vt in de btitudinẽ p fine acquirere valeat. Hinc ppha canit. Btũs vir q nõ abijt in cõsilio impioꝝ ꝛ in via pctoꝝ nõ stetit ꝛ in cathedra pestilẽtie nõ sedit. In expositiõe cui⁹ Remigi⁹ ait. Trib⁹ modis oĩ pctm̃ agitur. Cogitatiõe: delectatõe: ope vel exẽplo. His trib⁹ qui immunis fuerit: vere dici btũs poterit. Ecce enĩ btm̃ a pcõ cogitatiõis exp̃mit dicẽs. Btũs vir q nõ abijt in cõsilio i. malum nõ cogitauit. Et i via peccatoꝝ nõ stetit. i. ꝛ si malũ excogitauit tamẽ ope nõ pfecit. Et in cathe. pe. ñ sedit. i. ꝛ si fragilitate carnis ppeditus cõmisit aliq̃ facinus: non tamẽ in eo pseuerauit. Ut ergo ad btitudinẽ qua facti sum⁹ puenire valeam⁹: totũq; vniuersũ decorare atq; creatori nr̃o vt decet honoꝛeꝫ impẽdere: nedum a pctõ cogitatio

nis sed operis et locutionis immunes nos perseuerare oportet: quod si nostre fragilitati difficillimum est: quia si dixerimus ioh. teste. quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. Saltem a peccatis primo purgandi sumus: ne in cathe. pe. sedentes quod absit in malo perseueremus: sed quia quod ignoratur bene euitari non posse censendum est: vehementius obsecro vt de peccatis mihi tractatum instituas: quo plecto scias cautius euitare vel purgare quod debeam. Legi enim sepius et frequenter audiui nonnulla de vitijs que peritorum maxime eruditionem poscere noscuntur: vt clariora fiant: ne minus periti eorum opifice his offendant In quo cum multa que mihi dubia sunt apirivellem: congruentius id fiet si collatione mutua de vitijs tractemus

¶ Ad eum deuotissimum principem ante dicti F. A. Sup tractatum de vitijs per quadragesimam predicando prologus icipit.

Omnium equidem operationum R. P. sic e doctis hauriо triplex differentia esse potest. Quedam. n. operatio est ad quam faciendam preceptore nec adiutore quisque non indiget: que naturalis a viris doctissimis appellatur sicut in puero nato cognoscitur: qui statim exortus vult atque scit appetitu quodam naturali istinctu docente mamas sugere: plorat: dormit: et agit alia que sicut expitur ad oculum natura proprie infantium esse dinoscitur. Alia insuper preter hanc operatio est: ad quam exercendam licet doctore quisque non egeat: tamen agitatore vt ita dicam necesse est habeat: que iuxta sententiam eorundem peritissimorum virorum voluntaria nuncupatur. Scit enim omnis homo bonum velle et vult illud quidem sepe sed tamen negligit operari. Sicut quibusdam quoque accidit quod bona cognoscunt: et mala et praua cupiunt operari. cetera quidem euitare: sed iuuamen agitatoris et gubernatoris: petunt quod eos a malo retrahat et ad bona conducat. Et profecto si huius rei quisque contraria diffinitione affirmare decerneret: in heresim firmiter et fere damnatam pelagiorum incideret. Ceterum et operatio quedam alia reperitur: que vtroque preceptore. s. et gubernatore indigere cognoscitur: quod ab his qui recte sapiunt artificialis appellatur. Ad hoc enim quod quis artem quandam faciat: prius oportet eum habere qui doceat. Postremo iuuamen agitatoris qui per minas et blandicias vt opus erit ad operandum inducat. Xpianorum ergo operatio R. P. que omnes superat sine qua nemo salutem acquirit quam in declinatione mali et operatione boni consistit: Iuxta illud prophete. Declina a malo et fac bonum: naturalis dumtaxat dici non potest: quia si sic esset ex natura omnes saluaremur. Iudei agareni omnisque barbarica gens venire et pariter ad salutem: quod non tantum dici: sed audire nefarium est. Quod enim bonis et malis co

mune est: neqꝫ laudari neqꝫ vitupari debet. Neqꝫ eniꝫ solū volūtariā ośdemus qꝫ sola volūtas nō sufficit ad salutē. Nā si sufficeret: oēs eā pariter cōsequerētur cū btitudinē simul apretere noscunt. Ex quibꝰ ergo restat qḋ artificialis ipsa sit et pceptorē habere debeat q doceat et adiutorē qui cōfortet ꝫ inducat. Primus equidē dn̄s iesus saluator est oīm: cui merito dictū est. Magister scimus qꝫ verax es ꝫ viā dei in vitate doces. Et licet pessima generatio viperarꝫ aīo fraudulēt loqref: tū vitas a q̄cūqꝫ dicaf a spū scō est. Alter vō pdicator est: cuiꝰ ex officio interest pctōres ad lamēta penitentie vocare. Ipe eniꝫ tanqꝫ tuba dei exaltare vocē suā iuxta ppheticuꝫ dictū prudētissime debet: ꝫ eorꝫ populo scelera nūciare: vt mala oīno vitet: ꝫ virtutes que pficiūt aīam accuratiꝰ imitetur. Hinc seraphicus nr̄ sctūs nō modo pdicare voluit ipe amore succēsus caritatis ex alto sed ꝫ fratribꝰ i regula admonitiōe sctissima dixit. vt pplo nūciarēt vitia ꝫ virtutes: penā ꝫ gloriā cū breuitate sermonis. Hoc siquidē pdicādi officiū cristiāe fidei gubernatio ē. Et recte nimiꝫ cū nr̄e artificialis opatiōis sit finis btitudo. Est eni ars: Aristo. teste. collectio preceptorꝫ ad vnū finē tēdentiū. Finis aūt hūāni generis btitudo est. Un in. j. ca. j. dis. sentētiarꝫ scōi volumis legit. Fecit deus creaturā rationalē vt sūmū bonū intelligeret intelligēdo amaret: amādo possideret possidendo frueref. Sed quomō beatitudinis regnū intrare quis poterit vitiis maculatꝰ cum in. xj. ca. apoca. ioh. dicat. Nihil inquinatū itrat i eū: vtinā mūdi essemꝰ. Sꝫ si dixerimꝰ qm̄ pctm̄ non habemꝰ ipi nos seducimꝰ ꝫ vitas in nobis nō est. Unde purgādi sumꝰ vt ad eternā mereamur pucure leticiā nō sacrificio pecudū nō circūcisiōe pputij: vt oim in lege: qꝫ hec in figura pcesserūt: sed pmo sacramēto baptismi quo ab originali peccato mūdamur: deinceps sacramento penitentie: que vt hieronimus ait est secunda tabula post naufragiū Hāc siquidē predicatores necesse estvt nuncient: qꝫ fides ex auditu: auditꝰ aūt p verbū xpi. vt ait apostolus. Sic ex ea vitatis precursor predicationē incepit. Et ideo ipsa vitas postqꝫ in deserto. xl. diebus ꝫ. xl. noctibꝰ ieiunauerat: ad populū quē redempturus erat adueniens: dictorꝫ suorꝫ hoc sumpsit exordiū. Penitentiā agite appropinqbit enim regnū celorꝫ. Quia igitur ad hanc rē nobis vtiqꝫ necessariaꝫ noticia peccatorꝫ eorꝫqꝫ sequentiū valde requirif: dominatōis tue laudo ppositū. licet verear exequi qḋ poscis ne officiū putef abitio Sed qꝫ credita est mihi dispensatio vbi ꝫ ve mihi si nō euangelisauero: ꝫ caritas q̄ omnia vincit: foras mittit timorē: satagorꝫ q̄uis id faciā cum rubore adiplere: qḋ tibi multis credo

pfecturũ. Et idcirco ĩ hoc opusculo q̃ nomini tuo religiosissime princips dedicare pstituo: vna tecũ humiliter de tribus gratia iuuãte diuina tractare dispono. Prio de peccatis de quibus nõ curiose ſʒ iuxta opoꝛtunitatẽ credo plenissime me esse dicturũ. Scđo de cõfessione: q̃ summe necessaria est aliquid breuiter dicã. licet pꝛincipalis intẽtio nõ sit de ea tractare. Postremo de sacratissima domini passiõe ⁊ eucharistie perceptiõe aliquid insinuandũ est. Ut cũ peccata cognoueris ⁊ ea bene cõfessus fueris: in bono ꝓposito mentẽ his valeas tenere firmissime. Ueruȳt hec multis ꝓficere possint: pꝛecipue cũ deuotũ quadragesime tempus imineat: in modũ quadragesimalis operis scribere statui. In quo quidẽ opere vt incedamus oꝛdine congruo sic agendũ est: vt opusculũ p sermões ⁊ sermones per partes singulariter diuidamus: licet in tres tractatus: vt superius dictũ est diuisus sit tot⁹ liber. Mane igitur quolibet: naʒ eo tempoꝛe ex laudabili cõsuetudine in quadragesima deuotioni vacandũ est: ciceronẽ immo gregoriũ sequi volẽtes: dialogoꝛ dicẽdi oꝛdine pꝛestantissimã dñationẽ tuã alloq statuo. vt euangelij occurrẽtis ⁊ in interdũ dũtaxat ĩ die dñico epistole vel ꝓphetie themate ꝓposito eo q; per vnã questiunculã per theologos ⁊ canonistas soluendã introducto: me de tribus. nã nimis hũc oꝛdinẽ diligo: rẽ pꝛopositã tangentibus interrogãti humiliter ſʒ nõ minue plene ibi respondeaʒ. Nõ que erũt mee sentẽtie sed doctoꝛũ sacre pagine ⁊ iuris canonici qbus oĩno credendũ est. Et ad hoc quidem tam audax opus ⁊ mee facultati periculosum venire penit⁹ denegarẽ: nisi deuotionẽ incredibilẽ dñatiõis tue: quã erga religionẽ seraphicã btĩssimi frãcisci: cui⁹ indigne pꝛofessionis sumta teneris vinculis habuisti certe scirem: que talis ac tanta est q̃ omnes eius ꝓfessoꝛes tue cogit seruire volũtati. Meũ ergo erit pꝛopositũ ꝓponere atq; introducere. tuũ vero quid super ꝓposito declarandũ sit interrogare. Et hec que inter nos tũ mutua collatione versant: scriptu remandare disposui. vt posteris sicut diximus ꝓficere valeant: quos pios esse lectoꝛes vehementer oꝛo: ⁊ per dominũ obsecro: debẽtes qc quid in hoc opere inuenerint boni: tribuere diuine bonitati: quic qd vẽ mali: mee iperitie ⁊ parue cognitioni. Et q; feriarũ officioꝝ deuotio a septuagesima incipit: ab ea pꝛincipiũ nostrum in nomine iesu opus habebit: qđ dyalogũ vl̃ quadragesimale de vitijs quisq; lectoꝛ appellabit: eo q̃ quicquid in eo tractatur: ad vitioꝝ cognitionẽ ⁊ purgationeʒ pertinere dinoscif: sicut exẽplaria demõſtrabũt. ¶ Comes

Quod pꝛomittis agere: valde hactenus nõ solũ audire: ſʒ

& per memetipm sepius lege cocu pini. Qua ex re post audita dn op° hoc scriptu habuero parte diei par teq; noctis eius studio qtoad po tero vendicabo. Spero eni q hec pderunt aie mee saluti: & lenitate quada dabut mee cure regimini.

¶ Dominica in septuagesima in mane d peccato in generali sermo primus: quo ostendit quid sit pec catu triplici diffinitioe: quib° diff finitionibus & descriptionibus de declaratur peccatum fm suam ra tione formale esse priuatiuu totius bonitatis: rectitudinis atq; perfe ctionis humane nature. Anto.

Castigo cor pus meu & in seruitu te redigo. j. ad corin. xj. verba sunt ista. Q: hodie scã mater ecele sia Religiosissime princeps de te pore deuiationis humani generis per delictum pmorum parentum mentione facit: qd tempus septua gesime dicit: eo q omne tempus vi te presentis sub etatibus. vij. com prehendi videt. Quaru prima fuit ab adam vsq; ad noe. Secunda a noe vsq; ad abraam. Tertia ab a braam vsq; ad moysen. Quarta a moyse vsq; ad dauid. Quinta a dauid vsq; ad transmigratione ba bilonis. Sexta a transmigratione babilonis vsq; ad xp3. Septima a xpo vsq; ad fine mundi. Pro exor dio peccator tractatus & huius ho dierni sermonis bene merito que ritur. An peccatu pmor parentu fuerit ita grauissimu: vt inde secu ta sit destructio humane nature? Ad cuius dubitationis vel petitois declarationem notandu est fm do ctrina doctoris nostri petri de aqui la super distin. xxj. ij. lib. sente. arti. vlti. Qd licet pctm illud ex se illo primi angeli maius vel grauius no fuerit: tum q: primus homo erat in carne mortali: tu q: erat in voluta tevertibili: tu q: peccauit i trasgres sione excusabili alio. s. suggerente vt ibide beatus bonauentura de clarat. tame ex pessima & grauissi ma eius sequela: omnia peccata in grauitate precellit. Et q: in seque tibus hoc propono largius esse p bandu: istud p nuc scire sufficiat. q: cu natura humana a doctore bo no condita bene fuerit: ipsam solo peccato depravata fuisse cognosci mus. Unde hieronimus ad deme triade virgine scribens ait. Quid istud obsecro est q ad omne pecca tu aut erubescimus aut timemus. & culpam facti nuc rubore vultus: nuc pallore monstramus. ac trepi date aio etia in minimis delictis teste fugimus: conscientia remorde mur. Ex aduerso aute in oi bono leti: costates: intrepidi sumus. idq; si occultu est: pala etia fieri volum° nisi qd testimoio est sibipsi natura q hoc ipso declarat bonu suu: q ei malu displicet. hec ille. Sic eni mi

rabiliter conditi sumus: vt grego. ait: vt ratio animā ꝛ anima possideat corpus: sed peccato interueniente: ita caro mēti repugnat: vt apl̄s ad ro. vij. dicat. Uideo aliā legem in mēbris meis repugnantem legi mētis mee ꝛ captiuantem me in lege peccati que est in mēbris meis. Et ideo ɔtra hāc legē carnis peccato introductā: apl̄us ait vbi supra. Castigo corpus meū ꝛ in seruitutē redigo. Sed vt caritati tue R. P. peccati grauitas clarior fiat: per triplicē eius diffinitionē ostendemus qualiter ipsum peccatū est priuatiuum totius bonitatis: rectitudinis atq̄ perfectionis humane nature. ¶ Comes.

Hoc est illud qd vehementer optaui. Nā cū aug⁹. sup ioh. dicat. nihil eē peccatū: Cur doctores aut quomodo entitatē eius diffiniant: scire valde cōcupisco.

Pars prima sermonis q̄ peccatū est bonitatis humane nature priuatiuum. Antonius.

Peccatum equidē Reli giosissime princeps sicut doctores sacre scripture tractauerūt: quoꝝ beat⁹ bonauētura super dist. xxv. ij. libri sentē. hac de re bene locut⁹ est: dupliciratōe formali. s. ac materiali describi vel diffiniri potest. Prima q̄rū rationū hominē bonis omnib⁹ priuat. ꝛ secunda malis omnibus replet. Sed in presenti sermōe de prima ratiōe loquēdo dico: quod peccatū est bonitatis humane nature priuatiuū. Et ne talis diffinitio absurda videaꝶ: audiamus aug. in libro de ciui. dei: dicentē. Peccatū inquit ipē est absentia boni vbi debet esse. Ubi notandū ꝫm doctorē seraphicū beatū bonauenturaꝫ super dis. xliij. eiusdē lib. quē supius nominauimus: q̄ ipse benign⁹ deus tria bona contulit homini que sibi necessaria erant. Primū istoꝝ bonoꝝ dicit modificatiōis. Nā deus ipē talē modū imposuit homini vt nihil preter eius volūtatē possit appetere: nihil ei cōtrariū possit desiderare: sed semper illud: mat. vj. in oratione dominica dicere: Fiat volūtas tua sicut in celo ꝛ in terra Nec immerito: q̄ testatē ꝓpheta. vita in voluntate eius. Princ ipse psalmo. cxlij. Doce me facere volūtatē tuā q̄ deus me⁹ es tu. Peccatū vero hāc modificationē hominis destruit: vt sicut semp debebat desiderare bonū: nūc quotidie desiderat malū. q̄ salomone puer. xxj. testāte: Lucerna impioꝝ. s. hominū peccatū est. Secundū bonū qd contulit deus humane nature dicit decorationis. Quid enim est virtus nisi decor: hūane nature. Unde seneca dicit: Unū hominis bonū ipsa virtus est. sed petm̄ istā ab homine v̄tutis pulchritudinē abstulit. Proinde hyere. iiij. dicit. Denigrata est super carbones facies eius. Tertiū quidem bonū dicit ordinationis: qd nihil aliud est: nisi q̄ hō in deū

oēs suas cogitatiōes locutiones et operationes tanq̄ȝ in vltimū finē di rigere debet: sicut aplus. co. i. x. do cuit dicēs. Omnia in gloriā dei fa cite. Peccatū vero adeo hominem cecatvt bonū qd̄ agit nō ad dei lau dē: sed ad propriā cōuertat. τ ideo de ipis sapi. ij. dicit. Excecauit eos malicia eoꝝ. Unde augu. in lib. de natura boni. peccatū abstulisse ab homine ista tria bona cognoscēs ait. Pctm̄ est corruptio modi spe ciei τ ordinis: quibus dū priuatur homo: nō homo sed potius bestia appellari debet. Hinc pph̄eta dixit Homo cū in honore esset nō itelle xit cōparat⁹ est iumētis insipiētib⁹ τ silis fact⁹ est illis. ¶ Comeo.

Ex his pfecto inest mihi intel ligendi principiuȝ alex. sentē tiā qui ait peccatū nihil esse aliud nisi puationē boni. Sic eñ cecitas nihil esse videtur. τ tamen homi nem lumine priuat. ita peccatum cum nihil esse dicatur: hominem quasi anihilat: q2 ab illis bonis ip sum vtiq̄ȝ retrahit in quibus deus esse disposuit. τ ideo augu. in lib. de religiōe dixit. Peccatū nō est ap petitio malarū naturarū: sed deser tio meliorum

¶ Pars secunda s̄monis in qua ostendit altera peccati descriptio s. q̄ est rectitudinis humane natu re destructiuum.

Adhuc pctm̄ r. p. s̄m suā formalē ratiōnē. vt. s. est priuatio: hominē natu rerectitudie priuat. Unde damas. ait. Peccatū est ab eo qd̄ est s̄m na turā: in id quod est preter naturā auersio. Sicut eniȝ corporalis egri tudo corporalē naturā adeo depra uat vt nō nisi nociua velit appetere ita spiritualis infirmitas que pec catū est. inordinat animā vt nō nisi saluti cōtraria possit concupiscere Hinc dominus iere. ij. de homini bus spiritualiter egrotantibus cō querit dicens. Me dereliquerunt fontē aque viue τ foderūt sibi cister nas dissipatas. Quasi dicere velit: cū me aque viue fontē habere pos sint: vitioꝝ aquā omnib⁹ mortife rā cupiūt. licȝ scriptū sit puer. viij. Qui me inuenerit inueniet vitam τ hauriet salutē a domino. Nec te moueat stultoꝝ ratio R. P. q deū in suis operibus blasphemātes na turā nostrā ab eo male conditam fuisse dicūt: cuius oppositū rōnis pbabilitas manifestat: fides eiq̄ȝ veri tas predicat: τ sacre scripture aucto ritas confirmat τ roborat. A sūma eñ sapiētia nihil fedū: nihil turpe: nihil qd̄ nō bonū sit euenire cōtin git. Similiter τ a sūma iusticia cur uitas τ obliquitas nulla procedit Nec a sūma bonitate euenit malū aliquod: τ tamē naturā humanaȝ nēcesse vitiataȝ quisq̄ȝ cognoscit. Unde geñ. viij. scribit. Sensus τ cogitatio hominis pna sūt ad ma lū ab adolescentia sua. Hoc quod diximus fidei veritas predicat. Cre dere eniȝ iubemur dei filiū passuȝ.

vt naturā humanā vitio destitutā
sanitati restitueret. Uñ beat⁹ hie/
roni. ait Cōspui voluit: vt nos laua
ret: velari voluit: vt velamē culpe ⁊
ignominie a corporib⁹ nostris au
ferret: in capite percuti voluit. vt ca
put nostrū. i. adam sanitati restitu/
eret: collaphis cedi ⁊ verbis deride
ri. vt nos ⁊ labijs ⁊ manibus. i. ver
bis ⁊ operibus applaudam⁹. Hoc
insuper sacre scripture auctoritas
roborat ⁊ confirmat. Unde eccs.
vij. scribit. Solūmodo hoc iueni
q̄ deus fecit hominē rectū ⁊ ipē in
finitis se miscuerit questionibus.
Et hiero. ad demetria. scribēs ait.
Plerīq3 impie nō minus q̄3 impe/
rite cū super statu hominis quera
tur nō verentur dicere quasi repre
hendētes opus dei: talē illū auit de
buisse fieri q oino facere nō possit
malū. dicit itaq3 figmentu3 ei qui
se finxit: quid me fecisti sic. Et ipro
bissimi hominū du3 dissimulāt id
ipsum bene administrare q̄ facti
sunt: aliter se factos fuisse malūt: vt
qui vitā suā emendare nolūt: vide
antur emendare velle naturā: cui⁹
bonum ita generaliter cunctis in
situm est: vt in gentilibus quoq3
hominibus qui sine vllo cultu dei
sunt: se nōnunq̄3 ostentet ac profe/
rat: quoniam enim multos phō/
rum et audiuimus et legimus et
ipsos vidimus castos patiētes mo
destos: liberales: abstinētes: beni
gnos: ⁊ honores mundi simul et
delitias respuentes ⁊ amatores iu/
sticie nō minus q̄3 sapientie. Unde
queso hoibus alienis a deo ista q̄
deo placent: vnde hec illis bona ni
si de nature bono. Ex quib⁹ R. P.
satis luculēter apparet pcm̄ rectitu
dinē nature destruere: ⁊ ipsa3 a de
bita iusticia deuiare. Unde ansel/
mus ait. Peccatū est carentia debi
te iusticie. Et augustinus inquit.
Peccatum est defectus quidam a
luce veritatis naturam non pimēs
sed obstinans. ¶ Comes.

MUlto grauī⁹ igit xp̄iani pec/
care vident: quorū natura
melior a xp̄o reperta est q̄3 gentiles
qui tm̄ ex natura bona bene opan
tur. Idcirco hiero. ibid ait. Quid
si etiā sine deo hoies ostendūt q̄les
a deo facti sunt. vide qd xp̄iani fa/
cere possunt: quor in melius p xp̄3
natura instructa est. ⁊ q diuine quo
q3 gratie iuuant auxilio. Grauiter
igit peccatū ledit naturā humanā
cū multi xp̄ianor sint qui phor vi
te vel ptē maximā teneāt oppositā.
¶ Pars tertia sermonis in qua de
claratur q̄ peccatū est perfectiōis hu
mane nature totaliter dissipatiuū.

PErfectio namq3 huma/
ne nature R. P. sicut
sapiētes dicūt deus est.
Unde magister sentē.
distin. pma scdi libri taliter inquit.
Fecit de⁹ creaturā rōabilē: vt sum
mū bonū intelligeret: intelligēdo
amaret: amādo possideret: possidē
do frueret. Sed per peccatū crea
tura rationabilis bono immutabi

lispreto quod ipse deus est: transitorijs bonis adheret atq; cõmutabilibus. Unde augu. de libero arbitrio scribẽs ait. Peccatũ est spretis incõmutabilibus bonis: rebꝰ cõmutabilibus adherere. Pro cuius diffinitionis declaratione tria notanda sunt. Primo eniz ꝙ incõmutabilia bona fruenda sunt. i. tãꝙ̃ vltimus finis ꝑamanda. Naz vt mgr̃ sentẽ. dis. i. li. i. dicit: frui est amore alicui rei inherere ꝓpter se ipsam. Secũdo notandũ ꝙ bona commutabilia vtenda sunt: idest ꝓpter finẽ vltimũ sunt amanda. neq; enĩ in eis finis vltimus cõstituẽdus est. Uti quidez vt magister vt supra dicit. est id quod in vsum venerit referre ad obtinenduz illud quo fruenduz est alr̃s abuti est non vti: nam vsus illicitus: abusus vel abusio nominari debet. Tertio notandũ ꝫm magistrũ in eodez loco ꝙ res quibus fruendũ est: sunt pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus: eadem tamẽ trinitas quedã summa res est cõmunisq; omnibus fruentibus ea: si tamẽ res dici debz ⁊ nõ omniũ rerũ causa. si tñ ⁊ causa non est: facile inueniri potest nomen ꝙ tante excellẽtie cõueniat: nisi ꝙ melius dicitur trinitas: hoc est vnꝰ deus. Res autẽ qbꝰ vtẽdũ est mũdus est ⁊ in eo creata. Uñ aug. dicit. vtẽdũ est hoc mundo nõ fruenduz vt inuisibilia dei ꝑ ea q̃ facta sunt intellecta cõspiciant᷑. i. vt de tꝑalibꝰ eterna capiant᷑. Idẽ quoq; ait. In omnibus rebus ille tantũ sunt q̃bus fruendũ est: que eterne ⁊ incõmutabiles sunt: ceteris autẽ vtendũ vt ad illarũ fruitionẽ perueniat᷑. His igit᷑ annotatis quomodo peccatũ dissipet perfectionez humane nature: clare videri potest ꝫm augu. in libro de trinitate q dicit. peccatũ est vti fruendis ⁊ frui vtẽdis. Tanto igitur creatura rationalis grauiꝰ peccat quanto ab amore dei deficit ⁊ in amore creaturaruz sese ĩmergit. Et grauiꝰ est peccatũ ꝫm doctoris nostri francisci sententiã super hac distinctiõe. j. magistri notatã. cuz homo vtit᷑ fruendis q̃ꝫ cũ fruit᷑ vtendis. q: in actu virtutum grauius est deficere q̃ꝫ superhabũdare. Cũ igitur amare sit actus virtutis: grauius peccat qui in eo deficit: q̃ꝫ qui in eo sueperhabũdat: ꝓ̃cipue cũ in hoc amore salus nostra cõsistat. De quo amore ꝑfectissimo apoca. iij. scriptũ est vbi ioh. cuilibet xp̃iano singl̃atim ait. Suadeo tibi emere a me aurũ ignitũ ꝓbatũ vt locuples fias: ⁊ vestimẽtis albis induaris ⁊ nõ appareat cõfusio nuditatis tue: maxime q: ꝑ hũc amorẽ hic ⁊ in futurũ ad sũmi boni cognitionẽ homo deuenit: sine q̃ cognitione: neq; in hoc seculo perfecte virtus aliqua valz. neq; in futuro mundo quisq̃ꝫ beatitudinẽ habet. cũ cognitio quid primũ sit ad ipsam dilectionẽ. lz fruitio in actu voluntatis ⁊ nõ intellectus cõsistere noscat᷑. Unde aug. ait. Ubi eniz

deest agnitio eterne z incōmutabilis veritatis:falsavirt⁹est z in optimis morib⁹. Que verba.xxviij.q.j.c. Omēs.gratian⁹ annotat. Dixi ergo R.p.ſm mei valitudinē ingenij: quid ſit peccatū trina diffinitione quibus oſtenſum eſt ipſum priuare naturā humanā bonitate rectitudine atqʒ perfectiōe. Que omnia ipo expulſo recupari poſſunt. Si exēplo apſi atqʒ doctria inagōe vitioz z vtutū pliāte: zptra mūdū z carnē atqʒ diabolū dimicātes nō velut ocioſi: ſed quaſi in ſtadio ꝓ obtinēdo brauio eterne vite otius currentes: carnē ſpiritui ſubiugauerim⁹. Hic de ſeipſo ī quit apſus Caſtigo corpus meum z in ſeruitutē redigo. Quā ſuitutē corporis merito ſpiritus nobis concedere dignef ver⁹ donatoz z largitoz brauij eterne glorie dñs ieſus q cū p̄re et ſpū ſctō viuit z regnat in ſecula ſeculorum. amen. ¶Comes.

Satis nūc intelligere ꝓfiteoz ex his tuis verbis quid peccatū: quaue rōne priuatio a doctoribus vel nihil appellaf. Ut enī abſtinētia ſubſtantia nulla eſt: z tamē ex ea humana corporis fortitudo languet: ita peccatū licet forma liuer vel in ſe nō ſit ſubſtantia: ſed corruptela quedā: eo tamē anime noſtre natura quodāmodo corrūpitur: qꝛ p ipſuʒ gratia diuina ꝑuatur: que ipſius anime vita eſt: ſicut a ſāctis vtputo deſcribit. Et nō ſine recta ratiōe quodāmodo dixi qꝛ ſicut ex trūcatiōe cuiuſcūqʒ mēbri corpus maculaf. ita ex priuatione gratie q̄ p peccatū tollit anima noſtra crudeliter vitiatur. Sʒ ſcire ammodo velle quid ſit peccatū ſm actū z habitū ſuū. i. ſm q̄ humanā naturam malis omnibus replet: z hoc in ſequēti ſermone.

¶Dñica in ſeptuageſima poſt p̄adiū de peccato in gñali ſermo ſecūdus: in quo oſtendi t triplici diffinitione ipſius pter ſapradictas q̄liter ipſum eſt diuine legis ꝑuaricatiuū: cuiuſlibet virtutis expoliatiuū: atqʒ nature humane contrariatiuum. Antonius.

Multi ſunt vocati pauci vero electi. mat. xx. c. hec verba ſcribūf. Septuageſima: ſicut R mane dixim⁹ Religioſiſſime p̄inceps ſolenniter ab eccleſia celebratur: que humane captiuitatis deſignat exilium: quoniaʒ ſicut filij iſrael captiuati a babilonijs poſt annos. lxx. in ꝑpria redierunt: z tunc fuit reedificata ciuitas z templū inſtauratum: ſic et filij adam p̄ime ꝑuaricationis merito furtim de terra ſublati ſunt: et in preſentis vite exiliū relegati in quo ſeptuageſimā faciunt: z velut filij iſrael nunc xp̄iani ſup flumina babilonis i deſt huius ſeculi ſedētes ſuſpendūt organa z dimittūt laudis carmina ſiue cantica letabunda. z hoc vel ꝑ

pter.vij.dies quibus p̄sentis vite tēpus oīne pagitur: vel q̄ð melius ad p̄positū est p̄pter.vij.vitia qb⁹ r.mandatoꝝ obseruantia impeditur ꝛ p̄uaricaꝛ: virt⁹ omnis expellit ꝛ hūane nature ꝯtrariaꝛ: adeo ꝙ multi sunt ad bene agēduꝫ: multi sunt ad baptismū: multi sunt ad eternā gloriā vocati.ſꝫ ex peccato pauci electi. Uñ merito tāte peccati misie atqꝫ malignitatis memor: quisqꝫ q̄rere posset. Si petiū adeo humane nature cōtrariaꝛ: ꝛ adeo libertas er⁹ ex ipso peccato debilitatur vt ex se homo dei mādata seruare nō valeat: ꝛ virtutes ad bene opandū peccatū impediat: Et breuiter tali petitioni ex sententia beati bonauenture: Ricardi atqꝫ doctoris subtilis sup distinc.xxviij.ij.li.senté. responderi potest: ꝙ p̄recepta diuina seruare ꝛ virtutes vel dona gratuita ad bene opandū exercere: potest dupliciter intelligi. Uſ ſm actū humanū. vel ſm p̄cipientis ꝛ dona gratuita dantis votum Et primo modo mandata seruari atqꝫ ad bene opandū virtutes exerceri possunt: tamē nō meritorie. Nulla eñ virtus vel opatio bona dici debet nisi ad finē vltimū. i. ad dei fruitionē sit ordinata. actus aūt humanus licet ſm se moralis ꝛ bonus sit: sicut quedā operatio multoꝝ phoꝝ: nō tamen sine caritate meritorius atqꝫ p̄fectus. Unde cor. xiij. paulus ait. Si distribuero in cibos pauperū omnes facultates meas: ꝛ si tradidero corpus meū ita vt ardeā: caritatē autē nō habeam: nihil mihi p̄dest. Hinc est ꝙ multi qbus gratia solū inest gratisdata bene videnꝛ operari: ꝛ tamē meritū inde nō credūt acquirere: q: opacoꝝ nesciūt: vel nolūt ad finē debitū ordinare. vnde phs. vij. li. phi. dicit. Uirtus est dispositio perfecti ad optimū. Sed secūdo modo id est quantū ad p̄cipientis votū ſm ſcꝫ volūtatē dei qui vult omnia cū caritate fieri: facultate arbitrij dei mandata homo seruare nō pōt nisi ei gratia gratū faciens auxiliū p̄beat. Jdcirco ad thimo. j. c. paulus ait. finis p̄cepti e caritas. Et ad roma. xiij. Qui diligit p̄ximū legē impleuit. Peccatū vero cōtra caritatē faciens nō solū a p̄ceptoꝝ obseruatiōe ꝛ a virtutū exercitatiōe hominem ꝛ suā potestatē arbitrij retrahit: verū ꝛ ad mala eligenda quasi p consuetudinē cogit. Hinc hieronimus ad demetri. virginē scribēs ait. Neqꝫ vero alia nobis causa q̄ñ qꝫ difficultatē benefaciēdi facit: q̄ longa consuetudo vitioꝝ: que nos cū infīcita paruo: paulatimqꝫ per multos corrumpit ānos. ita postea obligatos sibi ꝛ astrictos tenet: vt vim quodāmodo videaꝛ habere nature. Jdcirco cū multi sint xp̄iani q ad p̄ceptoꝝ obseruatiōe ꝛ ad virtutuꝫ exercitatiōe vocanꝛ: tamen peccato detēti pauci sunt qui in numero electoꝝ repiātur. Hinc dominus dixit. Multi sunt vocati

pauci vo electi. Et quod ita sit: et peccati nequitia clarior doctrina videatur. in presenti sermone videamus ordine nostro qualiter peccatum est dine legis prevaricatiuum: cuius liber virtutis expoliatiuum vel expulsiuum. atque humane nature contrariatiuum: quibus presenti sermone finem imponimus. ¶ Tcomes

Vere de hoc non parum dolere debemus: quia ut beatus Gregorius ait in omel. huius hodierne euangelice lectionis. Ad fidem plures veniunt et ad celeste regnum pauci perducuntur. plerique enim deum vocibus sequuntur: moribus fugiunt. Ex hoc ergo considero quanta mala ex peccato procedant: quae damnum rationali ex ipso creature pueniat: quia ipsi ad celeste regnum multos venire non sinat.

¶ Pars prima sermonis in qua declaratur quod peccatum est diuine legis: et omnium eius mandatorum preuaricatiuum.

Unc de actu peccati loqui volentes Religiosissime princeps: dicitur peccatum ipsum ut malus actus causa est: esse diuine legis preuaricatiuum. Unde ambrosius in li. de paradiso ait. Peccatum est preuaricatio legis diuine et celestium inobedientia mandatorum. Ubi sciendum est secundum doctorem seraphicum bonauen. sup distin. xxiij. scdi senten. voluminis: quod lex tribus modis accipi potest. Est enim quedam lex que dicitur nature: de qua gratianus loquitur in principio decretorum: quia quisque iubet alteri facere quod vult sibi fieri et alteri prohibet inferre quod nolit sibi fieri. Hinc lu. vj. dominus ait. Prout vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis. Similiter est et alia lex que dicitur scripture. Cum enim lex ut gratianus ibidem ait. sit constitutio scripta: id quod in tabulis moysi scriptum a domino datum est: lex scripture nominari debz. Quam quidem scripture legem idcirco hebraico populo dominus dedit: ut ea illuminatus deum melius agnosceret: quo cognito rectius ei seruiret dulciusque eum amaret et per eam dominum in mente teneret. Unde sibi precepit dominus Leui. xiij. dicens. Lex mea sp sit in ore tuo. Est insuper et alia lex que dicitur gratie: que est euangelium christi quod omnis legis est perfectio. Unde dominus hic ostendens legem suam esse omnibus perfectiorem: Mathei. v. dixit. Non veni soluere legem: sed adimplere. Cum igitur btus ambrosius dicat: Peccatum est preuaricatio legis diuine: non unam tantum: sed omnes intelligit. Primo ei peccatum est preuaricatio legis nature. Nonne eo cayn fratrem suum abel interfecit sicut gen. iiij. legit. Nonne eo chanaan patrem suum noe apud fres abhominauit: ob quod habuit male dictionem sicut gen. ix. scribit. Nonne eo dominus pluit sup sodomam et gomorram sulphur et ignem ut gen. xix. ponit. Et in. xxv. c li. psati habet: quod eo esau primogenita par uipendit. Eo dina filia iacob violata est. Eo et in. xxxiiij. eius volumis plenius continet. Emor et sichem filius

eius z eorz populus mala morte in terierūt. Et quid plura: dies deficeret: si oia mala q̄ in lege nature peccato venerūt numerare vellē. Scdo pctm̄ est p̄uaricatio legis scripture Uix enim moyses legem habuerat vt in .xxxij. ca. exodi legit. et pplus pctō suo vitulū aureum adorauit. Qua de causa .xxiij. milia hominū illo die ceciderūt. In .xj. quoqz ca. nume. legitur. Quod q̄si cecus pcō populus contra dominū murmurans in extrema parte castroz igne cōsumpt᷒ est. Et in seq̄nti ca. Maria leprosa facta est: eo q̄d cōtra fratrē suū moysen murmurasset. Pertranseamus cetera que mala pctō in lege scripture venerūt. Et in lege gratie inuenim᷒ multa. Nonne iudas peccato vēdidit dn̄m. Nōne petrus pctō negauit christū. Nōne pcō simō mag᷒ voluit emere spirit᷒ scti donū. Et vt breuius dicā: quicquid mali in omni lege inuenit̄: solo pctō factum est. Unde aug᷒. generalius peccatū diffiniēs ait. Peccatū est dictū vel factū vel concupitum contra legez dei. Nec breuiter q̄ dicta sunt di. xxv. ij. li. sentē. a magistro ponuntur. ¶ Comes.

Nunc ex his ppendo quomō illud aug᷒. cōtra manicheos intelligi debeat: qui ait. Peccatum est in veritas preceptis: vel in ipsa veritate errare. Precepta enim veritatis p̄cepta christi sunt. Unde ip̄e iohānis .xiiij. dicit. Ego sum via veritas z vita: que de terra orta est: iuxta prophetam.

¶ Pars scd̄a sermōis in qua ostenditur quod peccatū est cuiuscūqz virtutis expoliatiuū vel expulsiuū.

Ad hoc etiā peccatū Religiosissime princeps p ut mali actus punitionē dicit: cuiuscūqz virtutis est expoliatiuū vel expulsiuū. Unde aug᷒. in libro de duabus aīabus ait. Peccatū est voluntas retinēdi vel assequēdi q̄d iusticia vetat. Et capitur hic iusticia pro qua cūqz virtute z bonitate. Ubi sciendum est: quod tribus modis accipi iusticia solet. Uno modo iusticia sumit̄ pro punitione. i. p inflictiōe penarū: quam diffiniens cicero in libro de officijs ait. Justicia equitas est qua tribuit̄ patiēti z si nolit: q̄d eius merito debetur. Alio nēpe modo magis large iusticia sumitur distributiue. i. p v̄tute q̄ q̄d suū est vnicuiqz reddit. Et tullius ait. Justicia est habitus animi cōi vtilitate p̄uata suaz cuiqz tribuens dignitatē. Et glosa super illud mathei. v. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiā: taliter inquit. Justicia est sua cuiqz tribuere: sibi. s. p̄ximo z deo. Tertio modo largius iusticia sumitur operatiue z p qua cūqz bonitate. Cur᷒ f̄m aug᷒. due ptes sūt: boni. s. facere: z malū declinare. de qua iusticia math. vj. scribitur. Querite p̄mū regnū dei: et iusticiā eius. Ubi glosa dicit. Justicia regni est omnia que docuit dn̄s obseruare. Licet igitur pctm̄ cōtra

oēm iusticiā faciat: tamē diffinitio aug⁹. contra eam large sumpta loquitur. Unde idem in libro de vera religione hoc declarās ait. Peccatū est appetere q̄ christus cōtempsit: vel cōtempnere qd̄ christus appetit. Ex hoc igitur peccatū cōtra omnē iusticiā facit: oēm q̄ ab homine v̄tutē expellit: q: teste p̄ho. ɔtraria sīl esse nō possūt. ¶ Comes.

Licet ita sit virtutes et vitia esse cōtraria inter se: tamē sepius cuiusdam similitudinis vinculū habent: adeo vt in eoꝝ distinctione magna cautio sit adhibēda. Proinde hiero. ad demetriadē ait Sūma tibi sciētia: sūma tibi noticia sit vitia virtutesq̄ distinguere: q̄ quāq̄ contraria sibi sint: aliqua tn̄ ex eis tanta iungūtur similitudine vt discerni omnino vix possit.

¶ Pars tertia sermōis vbi demōstratur qd̄ peccatū est humane nature ɔtrariatiuū: z q̄ difficilis sit via virtutis: via q̄ vitioꝝ sit satis hominibus peccantibus facilis.

Preter hec oīa R. P. peccatū humane nature oppositiuū inueniť. Quis enim de hoc poterit habere dubitationē: cū natura media diligat: vitiū quoq̄ extrema regrat Hinc deuotissim⁹ doctor bernard⁹ ait. Nullū vitiū naturale est: oīs vero virt⁹ hominis naturalis est. Nec mirū igitur si virtutes ɔdecent: vitia vero contristent: cum idem sanctus dicat: Uita vitioꝝ aspera est. Uita vero virtutū est suauis: quia propheta testante: Justicie domini recte leuificantes corda. Sed pctm̄ fm̄ iacobi sententiā. j. ca. nō modo tristiciā: sed cū cōsumatū fuerit generat morte: z omni bono natura male vtitur. Unde aug⁹. in libro de ciuita. dei dič. Pctm̄ est male vti bono: Sed quis hic merito q̄rere posset. Unde est qd̄ via virtutū hominibus difficilis est: via vero vitioꝝ facilis z leuis? Cui bt̄us hiero. ait. Insuauē z asperā fecit nobis viam virtutū: longa cōsuetudo peccādi. Ecce. teste. xj. Dulce lumē z delectabile est oculis videre solē: lux tamē eius oculis tenebris assuetis odiosa cognoscitur: ita z virtutū via licet ex natura delectat: tamē ex longa consuetudine peccandi cōtristat Hoc igitur tibi breuiter R. P. ad cognoscēdū qd sit pctm̄ q̄ad potui his duob⁹ sermonibus hodie clare descripsi. Domini ergo mificordiā deprecemur: quatenus nos ab eo liberatos ad vineam domini sabaoth. i. ad vnitatem fidelium in celo regnantium ipse per ducere digne tur: qui cum patre z spiritu sancto in trinitate perfecta viuit z regnat in scl̄a seculoꝝ amē. ¶ Comes.

Cum in xiiij. ca. prouerbioꝝ salomon dicat Miseros facit populos peccatū: aliquid de miseria eius cōditiōe tractare in sequēti sermone te per dominū obsecro.

¶ Dominica in sexagesima de miserijs quas in homine peccatum

inducit sermo in mane tertius in ordine pulcerrimus. Antonius.

Sustinetis enim si quis vos in seruitutem redigit: si quis deuorat: si qs accipit: si quis extollitur: si quis in faciem vos cedit ꝑm ignobilitatem dico .ij.cor.in. ca. xj. apl'i vba sunt ista. In his aplŝ R. P. miserias peccati ꝑm moralē intelligentiā exprimit dicēs. Sustinetis enim si quis scilicet effectuū peccatorū in seruitutē redigit: si quis deuorat: si quis accipit: ⁊ reliqua que sequntur. Pro cuius sermonis exordio Queritur An in potestate hominū sit euitare peccata? Ad quod breuiter ex sententia peritissimorū virorū dn̄i bonauēture. Ricardi. ⁊ doctoris subtilis respōdet: qui sup di. xxviij.ij.sentētiarū voluminis taliter inquiūt. Licet equidē euitare pctā post casum sine gratia vis humana nō valeat: tamē ante peccatū eam posse sciētia iusta ⁊ recta determinat. Cuius sententie pars prima probat: q: a pcō resurgere est ad ea restitui: que homo p ipm peccatū amiserat. Peccando quidē pdidit homo quādam diuini luminis similitudinē gratiāq; ⁊ diuinorū gratuitorū multitudinem atq; ad eternam vitam idoneitatem. Hec nempe post amissionem sine gratia gratū faciēte haberi nō possunt: ppheta testāte qui ait. Spūs vadēs ⁊ nō rediēs

Unde dn̄s ioh.v. dixit. Sine me nihil potestis facere. Altera pars sic probatur. Quia voluntas humana originalis est causa peccati: que quidem voluntas nō est eius mali causa efficiens: sed deficiens. Proinde aug⁹. ait. Malū nō habet causam efficientē: sed deficietē. Et in .xij. libro ō trinitate dicit. Mala volūtate: vel sola quisq; miser efficit. Hiero. quoq; ad demetriadē scribens: multa sup hoc testimonia ducit: de quib⁹ pauca ex breuitate subnectā In gen̄.inquit ipse legim⁹: Simeō et leui fratres cōsumauerūt iniquitatē suā ex volūtate sua. Ad ieremiā etiam dn̄s locutus est: Propter qd ipsi dimiserūt vineā meā: quā dedi ante faciē eorū: ⁊ nō exaudierūt vocem meā: sed abierūt post volūtatē cordis sui mali. Ac rursus idem propheta ait. Et peccastis deo ⁊ nō audistis vocē eius: ⁊ in mandatis illi⁹ et in legittimis ⁊ in testimonijs ei⁹ ābulare noluistis. Per ysaiā pphetā quoq; dominus locutus est. Si volueritis ⁊ audieritis me: que sūt bona terre manducabitis. Si autē nolueritis: neq; audieritis me: gladius vos ꝯsumet: ⁊ rursum. Omēs vos occisiōe ōcidetis q: vocaui vos ⁊ nō audistis: locut⁹ sum ⁊ neglexistis: ⁊ fecistis malū āte ꝯspectū meū et q̄ nolebā elegistis. Ipe q; dn̄s in euā. ait: Jrl'm irl'm q̄ occidis pphās ⁊ lapidas eos q ad te missi sūt: quoties volui ꝯgregare filios tuos quē admodū galia ꝯgregat pullos suos

sub alas et noluisti. Ubi velle videmus et nolle eligere et refutare. ibi nō vis nature. sȝ libertas intelligit voluntatis. Plena sunt vtriusqȝ testamēti volumina huiuscemodi testimoniis: quibus tam bonum ꝙ malum voluntariū semper asserit: que nos modo breuitatis causa obmittimus. Et idcirco paulus apostolus cōmonēdo nos: immo potius redarguēdo dicit. Sustinetis enim si quis vos in seruitutē redigit. s. effectuū peccati: et alia que sequitur que fuerūt verba pposita. In quibus verbis: licet aplus miserias peccati ꝗ plurimas tangat. tamē ne lōgiores simus. de tribus duntaxat in psentiarū dicemus. Peccatū enī ex sua praua conditione: seu qualitate hos effectus pessimos: has eqȝ dē miseras cōditiōes seu miserias generat. seruitutis. s. vilificationē: turpitudinis deformationem: penalitatis dolorationē: q̄ paulus eodē ordie posuit. sic iferiꝰ ostēdet. ¶ Comes

Stimo equidē nō ita faciliter hoīeȝ peccare si pcti malā pēsaret pditiones. Proinde ipi homini peccāti Bern. ait. Quare peccas: q nescis quid facias?

¶ Pars prima sermonis q̄uo peccatū in hoīe generat seruitutis vilificationē: que miseria notat̄ p illud qd̄ paulus ait. Sustinetis eni si qs vos in suitutē redigit.

Rima igit̄ peccati miseria R. p. dicit̄ seruitutis vilificatio. Nam illico cū homo peccato conuincitur eius seruus miserabiliter efficitur. Un ioh. viij. dicit̄. Qui facit pctm̄ seruꝰ ē pcti. Et sic tūc ē astrictꝰ cōpedibꝰ sic ligatus cathenis et funibꝰ: sic pressus pcti ponderibus et circūseptus prauis custodibus vt de se nō valeat cōpedes euadere: cathenas quibꝰ tenet̄ fortiter frāgere: pondus excutere. custodes iniquos: qui demōes sūt aufugere: et sic libere meritorie. ad opādū exire. Est. n. tūc vā captiuitas pctōis. Hec vero rōne: auctoritate et exēplo pbabo. Primo enim rōne: Beatꝰ quidem bonauētura hāc rōnem sup. ij. sentē. volumine ponit. Habēs nempe pedē claudū duȝ ambulat claudicare necesse est. Cū ergo pes spiritualis affectus sit aīe: tenēs inordinatū affectū et obliquum: oportunū est in actu suo claudicare: habensqȝ ligatū recte nullo modo potest ambulare: et nū ꝗ aliquod bonū valet eligere. qr cū peccato gratia stare nō potest: q media. te a libero arbitrio bonū eligitur. Un Augꝰ. in lib. de. ciui. dei. taliter inqt. Liberū arbitriū est facultas voluntatis et rōnis: qua bonū eligitur: gr̄a assistēte: et malo desistēte. Et crisosto. ait sup omelꝫ. xxx. sup mathe. Oēs homines anteꝗ peccēt habēt liberum arbitrium sequēdi diabolū vel nō. Sed postꝗ semel peccādo se ei obligauerunt: extūc nō possūt euadere: nisi diuina virtute vincula dirūpāt. Exēplū d petro aplo actu. xij. mystice describitur. Cui

captiuo ꝛ duab⁹ cathenis alligato: atq; a militibus custodito: multisq; custodib⁹ circundato: dormiēti sibi angelus dñi astitit: et lumen refulsit in habitaculo carceris: pcussoq; latere ei⁹ excitauit eū dicēs. Surge velociter: ꝛ ceciderūt cathene d̄ manibus eius. Dicta sunt verba: ſꝫ audiamus misteria. Petr⁹ eni incarceratus typū pctōris portat. Cuius carcer cōcupiscentia est. Cathene vero duc quib⁹ ligat̄ sicut aug⁹. iij. volumine de libe. ar. dicit: difficultas ꝛ ignorātia sunt. Uix eni pctōr grauatus sarcina pctōꝝ confiteri valet. ꝛ pro sua salute ignorāter incedit. Sꝫ timor male humiliās: et amor male inflāmans: duo milites sunt: inter quos sopore tenet̄. Ex his enim du ob⁹ ſm aug⁹. oīa mala pcedūt. Custodes aūt qui ante hostiū carceris stant: qui ad bene agendū exire nō sinūt: sunt occasiōes peccādi: ꝛ pmissiōes mūdi. s. scolsitas nature: diuturnitas vite: fortune psꝑitas: ꝛ penitentie oportunitas. Sed quid certe si pctōr q̄ in se est agere conatur: nec diuine monitōi resistit: lumē super naturali illustrat̄: ppt̄ qḋ dicit̄: ꝛ lumē refulsit in habitaculo carceris. ꝛ statim in eius cor mittit̄ vtilis ꝯsideratio cōmissi flagitij: impēsiq; bñficij: ꝛ cōminati supplitij atq; pmissi stipendij. Quā quidē ꝯsideratiōnē smittere nihil aliud est q̄ȝ pcōris latus pcutere. ipmq; a pctō surgēdo ri. excitare. Unde dicebat̄ percusso q; latere petri excitauit eum dicens Surge velociter: sta timq; plena expeditio sequitur: ꝛ ceciderūt cathene de manib⁹ ei⁹. Ꝓinde micheas propheta in. ij. sui lib. pctōribus ait. Surgite ꝛ abite: q: nō habetis hic requiē. s. in pctis. Sed si pctōr surgere noluerit: ad malā ꝯsuetudinem paulotim veniens: ꝛ pctī ꝛ diaboli suus efficit̄. Nā extra de pscriptiōibus. c. vigilāti: habet̄. Prescriptio nō in fauorē male fidei possessoris sed in penā rem suā psequi negligētis introducta est. Uñ iusto iudicio fit vt postq̄ȝ prauushō rē quādā nō suā longo tpe pacifice possederit: ex diurnitate tēporis res fiat sua: lꝫ eā prius ꝯtra iusticiā possideret. Uñ ibidē dicitur. Nec facile recuperat̄ possessio quā tuetur āniqua prescriptio. Sꝫ etiā in hoie peccatore diabolus facit quē longo tempore pacifice possidēs: velut rem suā ppriā tenet atq; defendit. illud ex odi cū pharaone dicens: Nescio dnm et israel nō dimittā. ¶ Tomes

Propterea ysaie. viij. c. peccatoribus ait. Ue. s. vobis q trahitis iniquitatē in funiculis vanitatis: ꝛ q̄si vinculū plaustri peccatum: q: vt aplus. ad roma. vj. dic. Serui estis peccati.

Pars secūda sermonis quomodo peccatuꝫ in homine generat turpitudinis deformatiōnē. Anto.

Ad hoc etiā peccatū religiosissime princeps ex sua praua cōditiōe totū hominem maculat atq;

deturpat. Un̄ ecclesiasti. xlvij. in fatuato salomoni dicit. Dedisti macu lā i gloria tua: ꝛ pphanasti semē tu um. Quia cū esset pclarissim⁹ prin ceps: plus ipsum q̄ȝ aliū peccati ma cula deturpabat. Quemadmoduȝ eni macula corporalis quāto nobi lio subiecto vel corpori iungitꝛ: tā to magis subiectū ipsum vel corp⁹ deturpat. Ita peccatū qd̄ est macu la spiritualis: quāto deuotiori spi ritui ꝛ nobiliori iungitꝛ: tāto magis ipa natura: spiritus deturpat. Lepra eni magis principē q̄ȝ rusticū homi nē ꝛ nulla nobilitate insignē deho nestat: ꝛ peccatū volitiuā potentiā magis q̄ȝ sensitiuā vilificat. Unde in appetitu sensitiuo peccatū veni ale: in appetitu vero volitiuo ꝛ deli beratiuo mortale tenetur. Hinc est ēt ꝙ pctm̄ luciferi fuit irremissibile pctm̄ vo hoīs fuit remissibile. Et hꝫ triplici rōe sic̄ btūs bonauē. sup di. xxj. ij. sen. dic̄. Prioq̄: carnis morta litas: i q̄ hō erat creat⁹ faciebat: q: di uina iusticia eqtatē ꝛ seueritatē sui iudicij absq̄ꝫ eterna dānatiōe pote rat exercere: ꝛ hꝫ ꝙ hoīeȝ peccatem morti iā tradidit: ꝛ hoīs innocētis morteȝ p satisfactione suscepit. Ut quēadmodū hō volūtarie deū pec cādo deserverat ꝛ morte culpe seipꝫ occiderat: sic spūs inuit⁹ corp⁹ relin qt morte. ꝛ mors exigat i pena sicut an̄ fuerat i culpa cōmissa. Angelus aūt q: p naturaȝ imortalis erat: nec nisi eterna morte mori iam poterat ad exercēdā in ipm̄ iudicij seuerita tē nisi p mortē dānatōis eterne via nulla penit⁹ erat. Scd̄o q: hō ꝑdit⁹ erat in volūtate vtibili q̄ diuturna eē i eo debebat. Hic est ꝙ sicut grā ei⁹ volūtati nō abstulit vtibilitateȝ ad malū. sic culpa supueniēs nō ab stulit potentiā reuertēdi ad bonū: ꝛ sicut p culpā dei peruenit ad irā: sic per penitētiā redit ad gratiam: Hoc aūt angelus ex spacij breuitate merendi nō habuit: q: voluntas ei⁹ propter spacij breuitatē: spacij ver tibilitatē habere nō potuit: nec ad rectitudinē impossibilis facta fuit. Sed si vlterius queraf: Cur volū tas angeli rectificari nō potuit? Di cēdū est ꝙ ex parte ei⁹ defecit pnia: ꝛ ex pte dei sanās grā: q̄ ad iustifica tionē cuiuscūq̄ꝫ ꝯcurrere noscunt. Rursus si q̄raf. Qui hoꝝ ē defect⁹ alteri⁹? Rn̄deri pt ex pte āgeli pnia Ceteꝝ si q̄raf: q̄re ex pte angeli de fec̄ pnia? Dicēdū ē ꝙ d̄fuit grā gtis data: q̄ volūtatē pueniit vt peniteat: ꝛ sine q̄ nemo vult q̄ȝ se ad pniaȝ ppa rat. Et iteȝ si q̄raf. Quaꝛ tal grā defi ciat? absq̄ꝫ dubio ex pte dei defect⁹ nō est a quo nō nisi bonū procedit: nec ex natura angeli principaliter euenit. Sꝫ dicere necessariū est ꝙ ipsa culpa extitit: qua ita diabolus egrotauit ꝛ egrotat. vt ei adit⁹ gra tie nō pateat. Hinc aug. de fide ad petrū ait. Creauit deus angelos: vt qui vellent perpetuo boni essent: ꝛ qui nollet nūq̄ā eos diuino mu nere repararet. Tertio ꝛ hoc fuit q: alio suggerente homo cecidit.

angelus vero per seipsuz peccauit. Hinc btūs grego. iiij. moral. ait. Nū quaz lumē primi status accepit: q: non persuasus amisit. Aug°. quoq; in enche. aliā super hoc ratione assignat dicens. Placuit vniuersitatis cōditori. vt quoniā nō tota multitudo angeloꝝ deum deserendo perierat: ea que perierat in eterna dānatione remaneret. Ex qbus omnibus luculenter apparet peccatum maculare naturā: z quanto nobiliori nature infigit: tanto magis eo meliorēq; modo ipa natura deturpatur. ¶ Comes.

Hec hoc igitur est quod iere. iiij de peccatoribus scribit. Denigrata est sup carbones facies eorū. ¶ Pars tertia s̄mōis quō pctm̄ generat i hoīe pēalitatis doloratiōez.

Onditio insup sine natura peccati R. p. est hominē gui molestia cruciare. Sicut ei plaga corp° quotidiana molestia opprimit: ita peccatū cōscientiā assidue pungit: Et velut musca q̄ caluuz molestare nō cessat aculeo suo: sic cōsciētiā sua puritate puatā culpa molestat. Et ideo aug°. ait. Sicut mali cruciabūtur in die iudicij i māifesto: ita nūc cruciantur in occulto. Ad sciendū autem quomodo peccatum conscientie assidue molestiam inferat. sciendum est. vt in cōpēdio theologie describit: q᷑ hominis ratio cuz aliquod bonū siue malū iudicat: z ibi sistit: cognitiua dicitur. Si aūt accedēs amplius iudicat quod bonum est vt fiat: motiua noiatur: que conscientia est ex con z scientia cōposita. Si autem pcedit vlterius adeo vt apppetat id quod tanq̄ bonum faciendū esse iudicauit: tunc appellatur liberz arbitriū: quod ratione cū voluntate cōprehēdere videtur. Hec igitur ratio in superiorē partez z inferiorē diuiditur. Inter q̄s partes hoc interest. q: pars inferior de transitorijs iudicās ea disponit. Superior vero diuinis z eternis intendit. Ceterz pars inferior per leges humanas aliud esse fiendum: velut honestū z expediens rei publice iudicat. Pars vero supior p leges eternas aliqd esse faciendū. vel q: sic deus precepit extimat. Huius igit̄ rationis pars superior sinderesis appellata: tali modo describit. Sinderesis est vis anime motiua que semp nata est ni supioribus figi: z naturaliter ad bonum mouens: ac maluz abhorrens. Talis quidē sinderesis nunq̄ potest extingui: licet quantum ad actum quandoq; posset impediri. Hec nempe vis anime cōsciētiā quotidie stimulat. Unde glosa super ezechielez. super eo loco q̄ dicitur Facies aquile: taliter inquit. Scintilla conscientie in cayn nunq̄ extinguitur. Si ergo in cayn qui tam peccator erat horrēdus scintilla cōsciētie non erat extincta: q̄to min°in eis q nō ḡuanī tāta malicia. Et glo. sup illud luce. x. Abierūt semiuiuo relicto. Et hoc modo dicit

immortalitatē exuere: sed rationis sensus omnino abolere nō possūt quin homo possit sepe ꝛ deum cognoscere. Et aug⁹. in. xj. libro de ciuita. dei dicit. Humana natura nec vsq; adeo sit turpitudine vitiosa vt totū amittat honestatis sensū. Hec ille Sed per hūc sensū synderesim aug⁹. intelligit. Veruntamē huius synderesis actus ad temp⁹ impediri potest triplici modo: quib⁹ multi peccatores oppressi peccare non curant: contritionē non habent: cōfiteri cōtempnūt: predicatiōes audire negligunt: eum nullomodo eoꝝ factorē redēptorem gubernatorē cognoscere volūt. De quoꝝ numero ille stultus erat qui dicebat. Dixit insipiens in corde suo nō est deus. Prim⁹ igit̄ illoꝝ triū modoꝝ dicit̄ obcecationis Adeo enim plerisq; obcecant̄ peccato vt bonū malum: ꝛ malū bonū iudiceant atq; defendant: quapropter de eius pcti emendatione minime curant. Sicut in hereticis inuenitur qui sepe pro erroris impietate patientes: imo quandoq; morientes: pro fidei pietate ista sustinere vel pati se merito re putant: ꝛ ideo stimulū cōscientie non sentiūt: quia erroris tenebra cecantur. Quod eis potissimū euenit quādo diu in heresi pmāserūt tūc q̄dē ꝟe heretici appellant̄. Sicut a gratiano in ca. hereƀ: ꝛ in ca. herceticus. xxiiij. q. iij. notat̄. In quoꝝ numero iudeos singulariter inuenio: qui iuxta vulgare: ceci p. fidi scripturaꝝ veritatē non intelligunt: ꝛ ad fidei normā venire contēpnunt. Quibus per terrā ventre idest intellectu gradientibus illud prophete cōuenit. Oculos suos statuerunt declinare in terrā. Secundus modus dicitur la sciue delectationis: plerūq; enī peccator homo ab actu venereo taliter impeditur vt in eo remorsus cōsciētie locū non habeat. Quia carnalis homo tāto delectationis igne cōburitur: taliq; fumo cōsciētie impeditur vt in eo discēsciētie radi⁹ obscurat̄. Unde grego. in pastorali lippū diffiniens ait. Lippus ꝟo est cuius quidē ingeniū ad cognitionē veritatis emicat: ꝛ tamē hūc carnalia opera obscurāt: sicut clarius ꝛ plenius a gratiano ca. hinc etenim. vltra mediū disti. xlviij. de cretoꝝ habetur. Tertius modus dicitur duricie ꝛ obstinationis. In obstinatis enim synderesis ne ad bonū stimulet ne etiā de malo reprehendat impedit̄. Sicut est in damnatis qui adeo in malo sunt obstinati qd ad bonum inclinari nō possunt. Et licet in istis synderesis sit ipedita: non tamē est simpliciter extincta: quia ꝛ si quātū ad bonū sempiternū impedimētū habent: tamē pungere ꝛ stimulare non cessat. Unde in ipis damnatis cōtra culpam respectu pene vel in relatione ad penam ꝛ non ad iusticiā murmurat. Et istis quidē generibus psonarū illud isaie dici potest. Ue vobis qui dicitis bonū

malū: ꝛ malum bonū. ponētes tenebras lucē: ꝛ lucē tenebras. ponētes amarū dulce: ꝛ dulce amarum. Ostensū est igitur R. P. qualiter peccatū ex sua mala qualitate ꝛ cōditione in homine generat seruitutem. deformitatē atq; penalitatem Rogemus ergo dnm̄ nostrū iesum christū vt a tanta praua peccati cōditione nos liberet. ꝛ in medio virtutis exemplo pauli: carnē suaz castigantis lauda biliter collocet. qui cum patre ꝛ spiritu sctō in trinitate pfecta viuit ꝛ regnat in secula seculorum Amen. ¶ Comes.

Merito equidē tam iniquaz peccati naturā sapiens Ecclesiasti. xxj. ca. meditando dicebat Quasi a facie colubri fuge peccatū. ¶ Dominica in. lxᵃ. post prandiū de trib⁹ alijs miserijs: quas in hoīe peccatum inducit sermo qrtus. A.

Vobis datum est nosse misterium regni dei: ceteris aūt in parabolis: vt videntes nō videant: ꝛ audientes nō intelligāt. Domini nr̄i verba sunt ista: in viij. ca. luce descripta. Cū pdicta verba R. P. videri possint nonnullis obscura: Querit merito an deus vult in mūdo aliq̄ mala fieri? Ad qd̄ breuiter respōdet ex sententia doctoris nr̄i petri d aquila sup disti. xlv. pmi libri sententiaz sic dicētis: Quod malū est triplex: Nature videlicet quo quis nascit cec⁹ vel claudus. Pene q̄ quis peccādo vel malū agēdo punitur. Culpe quo malo omnis peccator a dn̄o reprobatur. Juxta que mala triplici differētia disticta: tres cōclusiones assignant. Prima qrū talis est: qd̄ deus nō potest velle malū sub ratione mali. Nā illud nō potest esse volitū: qd̄ est extra rationē formalē volūtatis obiecti: obiectuz aūt cuiuscūq; voluntatis est bonū: igitur nihil qd̄ est extra rationē boni. i. nihil qd̄ non est bonū volitum a voluntate huiuscemodi: malum sub ratione mali recte iudicaṫ. Alia pter hāc ꝯclusio talis est: q; malū nature ꝛ pene potest de⁹ velle p accn̄s cū ex eis quādoq; maius bonū vniuerso pueniat: sicut in ceco nato pbatur. de quo vt ioh. ix. ca. scribiṫ: saluator ait. Neq; hic peccauit: neq; parentes eius: sed vt manifestētur opa dei in illo. Quantū vero ad malū nature pbatur: quia ex corruptione vnius alterius generatio puenit. Ultia qdem circa hec ꝯclusio talis est: qd̄ malū culpe neq; p se: neq; p accn̄s de⁹ velle potest. Qui enī vult quouismodo malū culpe: eius volūtas obliqua iudicaṫ: qd̄ etiā in deo nullomodo esse credenū est: sicut et mgr̄ sententiaz in hui⁹ di. littera ponit. Licet hugo singlaris doctor deū velle malū culpe p accn̄s asserat eoq; ad decentiā vniuersi: ait ipse tale malū esse cognosciṫ: qd̄ ei⁹ pace a magistro negaṫ. Moderni quoq; dicunt deū nolle quouismodo cul

pe malū nisi volūtate pmissiue. Cū igitur superius ex euāgelica lectione dicatur: vobis datū est nosse misteriū regni dei: ceteris aūt in parabolis: non intelligitur qd dominus apostolis optabat bonū: scribis vero et phariseis malū nisi per accns. Dicebat enim primo sanctis apostolis: vobis datum est nosse misterium regni dei: idest scripture. Regnū eni sm dominū belrandū: in sacris codicibus quadruplex inuenitur. Ecclesie. s. scripture: anime et glorie. Sed hic regnū pro scriptura vt patz accipit: qua re vobis apostolis: vobis. s. claris per intelligentiā. Unde eis math. v. dominus dixit: vos estis lux mūdi. charis p amicitiā. Hinc dñs ioh. xv inquit. vos aūt dixi amicos: mūdis per innocētiā: nā ibiō eis dixit. vos mūdi estis firmis per patientiā: quia luce xxij ca. ait. Uos estis q pmāsistis mecū in tēptationibus meis. Ceteris aūt in parabolis. Quare? Quia ceteris s. caninos atq porcinos mores habentibus: datū est nosse vel ignorare misteriū i parabolis regni dei videlicet diuine scripture: vt vidētes idest videre psumētes: vel vidētes. i. miracula oculis conspiciētes non videant. i. visu interiori non pcipiāt. Unde nulla est cōtradictio q: videre referf ad visum exteriorē nō videre aūt ad interiorē qd de auditu etiā eodē modo intelligif. Et hoc nō fit quod deus velit talibus malū p se: sed per accns vt dictū est quia agitur hoc iusto iudicio: quia nō vult indignis sua cōmunicare secreta. Proinde math. vij. dixit. nolite sanctū dare canibus: neq mittatis margaritas vras ante porcos ne forte cōculcent eas. ¶ Comes.

Legi ego similit in omel. xviij. crisostomi hanc sup hoc loco similitudinem. Sicut inquit qui sanctū dederit canibus: aut porcis margaritas: nec canes sanctū sanctificant: nec margarite nutriūt porcos Sed econtrario: sanctū canes coinquinant: et porci margaritas sordidant vel cōfringūt: ita si hominib[9] caninos vel porcinos mores habentibus sanctū dederis: aut secreta misteria tradideris: nec sanctū illos illūinat: sed ecōtrario: illi sctm coinqnāt et misteria vitatis blasphemāt. ¶ Pars pma smōis qmodo pctm nocet homini: i pm ad silitudinē bestie dūcēdo qd est nō paruain ipo hoie pcti miseria. Antonius.

Cum adhuc de praua et misera conditione peccati: R. P. hic in meridiano sermōe dicendū sit: sm tres alias eius miserias: qualiter scilicet noceat homini: diabolo placeat: et deo displiceat: quod totū ad hominis peccatoris miseriā pertinet. Primo oim videamus peculiariter quomodo peccatū deducit hominem ad similitudinem bestie Cuius rei noticia per prophetam efficitur māifesta qui taliter inquit Homo cū in honore esset non intel

lexit: comparatus est iumentis insipientibus: et similis factus est illis. Et super matheū crisostomus sic ait Si peccator homo es manifeste: nō possum dicere cum calcitres vt asinus: saltes vt thaurus: fremas mulieribus vt equus: et castrimargiā patiaris vt vrsus: impingues carnem tuam vt mulus. rememorēris autē mali vt camelus: rapias vt lupus: irascaris vt serpēs: percutias vt scorpio: dolosus sis vt vulpes: venenum maliciose obserues vt aspis et vipera: qualiter potero te cum hominibus numerare. Proinde anselm⁹ talem peccati miseriam considerās in libro de similitudinibus penultimo capitulo dicit. Si hinc peccati pudorem: et illinc cernerem inferni horrorem: et necessario vni eorū haberem iungi: prius in infernum me immergerem: q̄ in me peccatum immitterem. Et infra. Si peccatum est deum exhonorare: hoc vtiq̄ homo nō debet facere: si etiā necesse esset quicq̄d dei non est perire. Nam mens peccatoris irrationabilibus cogitationibus dedita petris super bie indurata: et spinis diuitiarū obruta: dei verbū quo rōnabiliter viuat percipere non valet Proinde homines de die in diem ex peccato peiores bestijs fiūt. Unde crisostomus in omelia ascensionis domini dicit. Comparatus est homo iumentis etc̄. Peius est comparari quam nasci: Naturaliter nō habere rationem tollerabile est: hominē vero ratione decoratum irrationabili nature comparari volūtatis peccatum est. Hec ille vir sanctus. ¶ Comes.

Proinde propheta cuilibet hominum dicit. Nolite fieri sicut equus et mulus in quibus non est intellectus.

¶ Pars secūda sermonis vbi ostēditur quomodo peccatum placet diabolo: quod ad miseriā hominis valde redundat. Antonius.

Quis vero valet pensare Religiosissime princeps quantū diabolus in peccato delectetur: quod per assiduitatem temptādi comprehendi potest. Unde gregorius ait. Assidua temptatione diabolus temptat: vt saltē tedio vincat: Dies profecto ante deficeret Religiosissime princeps: quam exempla sanctorum patrum in medium ducerē quibus ostenditur ex delectatione peccati diabolum contra omnia bona esse temptationis agitatorem. Sed vt de multis vnum dignū memoria referā quod accidit andree cuidam ciuitatis fundane episcopo dicam. Qui vir venerabilis cum multis vitam plenaq̄ virtutibus duceret: seq̄ sub sacerdotali custodia in continentie arte custodiret: quādam sanctimonialem feminam: quam secū prius habuerat: noluit ab episcopi sui cura repellere Sed certus de sua eiusq̄ cōtinentia: secū hanc permisit habitare. Ex qua re

actū estvt antiquus hostis apud ei⁹ animū a ditū tēptatōis exquireret: Nā cepit speciē illi⁹ oculis mentis eius imprimere: vt illectus nefanda cogitaret. Qua dā vero die iudeus quidā ex partibus cāpanie romam veniens: fundū prope aut lōge per uenit. Cū iā diem vesperascere cer neret: ꝛ quo declinare posset mini me reperiret: iuxta apollinis tēpluꝫ fuit: ibiqꝫ se ad manendū cōtulit: ꝫ loci illi⁹ sacrilegiū ptimescēs: q̄uis fidē crucis minime haberet: tñ crucis signo se munire curauit. Nocte aūt media ipse solitudis pauore tur bat⁹ peruigil iacebat. Et repēte cō spiciens malignoꝝ spirituū turbaꝫ quasi in obsequiū cuiusdā potētis preire. eū vero qui ceteris p̄erat: in eiusdem gremio loci cōsedisse: qui cepit singuloꝝ spirituū obsequētiū fibi causas actusqꝫ discutere: qñ̄ten⁹ vnusquisqꝫ quātū nequitie egisset inueniret. Cūqꝫ singuli spirit⁹ inq̄sitiōi eius exponerent quid operati cōtra bonos fuissent. vnus in medi um prosiliunt qui i andree episcopi animū per speciē sanctimonalis fe mine: que in episcopatu suo habita bat: quantā tēptatōneꝫ carnis cō mouisset aperuit. Cū vero hoc ma lignus qui preerat spiritus inhiant audiret: ꝛ tāto sibi factū lucrū ma ius diceret: quanto sanctioris viri animā ad lapsum perditionis incli naret. Ille spiritus qui hoc fateba tur adiunxit: q: vsqꝫ ad ho c quoqꝫ die preterito: vespertina hora eius mentē traxerit: vt in posteriora eius dem sanctimoni alis femine blādi ens alapā daret. Tunc malign⁹ spiritus atqꝫ humani generis antiqu⁹ inimic⁹ exhortat⁹ hūc valde est: vt p ficeret qđ cepisset: quatenus ruine illi⁹ singularē iter ceteros palmā te neret. Hec beatus grego. in. iij. li. bro dialogoꝝ recitat. Quib⁹ datur intelligi cōplacentia peccati quan ta sit inimici. Vñ ipse ait. nihil se fe cisse extimat. eū animas nō sauciat: Sꝫ hic multa dici possent. que cau sa breuitatis omitto. ¶ Comes

Satis hic uimirū ego dubita rem q̄uoverū est demones ex malo cōplacentiā vel delectatiōnē habere: cū angeli boni tristari nō possunt: nisi q: seraphicus bonauē tura sup distin. xj. ij. lib. senten. c. vl timo dicit. Qđ sicut nō est oino re perire malū impmixtū bono: est ta mē reperire bonū oino impmixtū malo: ita reprobatio angeloꝝ aliq̄ modo gaudiū licet impurū admit tit: sed pfecta beatificatio secū vlluꝫ tormētū eē nō finit. Quāuis etiaꝫ ex dictis doctoris nicolai de lira: dici posset hoc esse per modū effectus sicut in genesi scriptū est deum di xisse. penitet me fecisse hominē. ꝛ tamē in deo penitentia esse nō pōt sed dicitur hoc per modū effectus: q: cū deus hoc dixit: p modū peni tentis se habuit.

Pars tertia sermonis in qua osten dit quō pctm̄ displicet deo: rōe au ctoritate ꝛ exēplo: qđ ad maximaꝫ

hois miseriā spectare dinoscit.

P Eccatū equidē displicere deo r.p.rōne: auctoritate: et exemplo probat. Nā cū ipe de' creaturas suas diligat et nō aliquā quantūcūq; vilissimā odio habeat iuxta illō sapiē.xj. Nihil odisti eoꝝ q̄ fecisti: tamē si quisquā licet magnus et nobilis cū mortali peccato decederet licet illū antea nimiū dilexisset: nihilominus euz oīno dānaret: sicut in iuda demonstratū est: qui licz fuisset domīo familiaris: et adeo amaretur ab ipso vt illū in numero duodenoꝝ eligeret. Uñ ex ei' pditiōe cōquerebatur dicens. Qui edebat panes meos magnificauit.i.ampliauit super me supplantationē: tamē q: cum mortali peccato desperatus obijt: in profundū inferni dānatus ipse descendit. Qđ etiam aplō petro fuīt euenisset: nisi de trina negatiōe penitētiā egisset. Angelus quoq; lucifer qui inter alios spiritus p̄mus et principalior erat: ita odiosus factus est deo ex peccato. vt in inferni loco profundiori iactaret e celo. Quē ita pphēta ysa.xiiij. alloqtur dicēs. Quō cecidisti lucifer q mane oriebaris. Hoc quod diximus clariori auctoritate diuine scripture pbat. Ait ei dñs p pphetā. Iniquos odio habui. et alibi de peccatorib' ait. Perfecto odio oderā illos: et inimici facti sunt mihi. Que dicta hoc exemplo pbamus. Si qs equidē habens vnicū filiū: se quēp piā diceret tm̄ odire vt optaret eū neci tradē: et si necessariū esset: vna cū filio pcutere gladio. credēdū est q̄ nihil ei odiosius extiterit illo. Cū deus pater filiū suū vnigenitū crucifigi voluit: vt crucifigeret cū illo pcm̄: pfecto tenēdū nihil sibi odiosius esse potuisse. Unde aug'. sup c.ij. epistole pauli ad colo. ait. Cum innocens occidit peccatū crucifigitur. Et dñs. p isaiā. liij. dicit. Propt scelus ppl'i mei pcussi eū. Et ppter pctm̄ non mō iesus cuius gutta sanguinis: mille poterat redimere mūdos. vt ita loquar: ita crudeliter passus est: sed et genitricis dei marie animā ptransiuit gladius: sicut et simeō pphetauerat sanct'. vti luc. ij.c. scrptū est. Et tuā ipsi' aīam ptransibit gladius. Cuius igitur cōditionem ea peccati peiorem inuenimus. Et ideo nos quib' in veritate et nō i parabolis datū est nosse misteriū regni dei: ab ea ptin' caueamus: p̄stante domino nostro iesu christo qui cum patre et spiritu sancto viuit et regnat i secula seculorū amen.

¶ Coīnes

A D huc ē mihi magis cure detestandi peccatū: si mala que ex ipso pceduntin sermone sequēti audiero. Nam cū qd sit pcm̄ et q̄z praua atqz eius misera indicet cōditio dictū sit: de quātitate suorum fructuū. i. de malignitatibus et miserijs que ex eo sicut pmissum est: et ordo rei dicende requirit. nō dubito te in p̄sentiaꝝ eē dictuꝝ.

¶ Dominica in quinquagesima de mane sermo quitus de malignitatibus atque miserijs ex peccato procedentibus. Antonius.

Si linguis hominū loquar ⁊ angelorum . caritatē autem non habeā: fact⁹ sum velut es sonās: aut cimbalum tiniens. Apostoli pauli j. ad cori. xiij. c. verba sunt ista. Mira res: ⁊ diuine caritatis, religiosissime princeps inaudita laudatio: vt omniū hoim meritū. imo angelorū in ipa ꝯsistat: nec est aliqs q̄ meritū aliqđ sibi acqrere valȝ. si dono caritatis ardētissime caret. Idcirco sancta mater ecclesia romana: que mater ⁊ caput est omniū ecclesiarum. vt in c. j. dist. xij. habetur. ⁊ in c. dudum. ii. q. vj. decretorū. ⁊ in capi. damnamus. de summa trinitate et fide catholica: decretaliū aperte describitur: a cuius regulis nos nulla tenus conuenit deuiare: vt in littera pmi capituli ponit. In hac deuotissima dominica qnq̄gesime in qua tempus merendi per penitentiā incipit: vt legeretur hec epistola q̄ loqt de caritate ꝯstituit: oñdēs ꝑ euldubio q̄ in ea omne meritū cōsistit. vnde ꝑpositaverba dicat. Si linguis hominum loquar: ⁊ angelorum. Quod dictum triplici modo exponitur. Uno modo sic. si liguis hominm loquar . i. dest minus perfectorum ⁊ minus scientium . et angelorum. i. hoim magis pfectorū atque sciētiū. Alio mō sic. si linguis loquar hominū scȝ omniū: ⁊ angelorum idest illis supple linguis quibus angeli ad angelos loqui dicunt: suos scȝ exprimēdo cōceptus: in qua qdem locutiōe intellectus ꝑ linguis sunt Alio mō sic: si linguis hominum loquar: idest quib⁹ homines loquuntur ad homines ⁊ angelorū. i. reuelationibus: quibus angeli loquūtur ad homines: caritatē autē nō habeam: factus sum velut es sonās: idest alijs significans ⁊ se destruens: aut cimbalum tiniens. i. delectās alios ⁊ seipsum consumēs. Unde hiero. super epistolā ad gala. ait. Uide q̄tum bonū est caritas. si martyriū fecerimus. vt nostras velim⁹ ab hominib⁹ reliquias venerari: ⁊ si opinionē vulgi sectantes intrepidi sanguinē fuderimus: ⁊ substantiā nostrā vsque ad mendicitatē ꝓpriā dederimus: huic operi nō tā premiū q̄tum pena debet. ⁊ perfidie magis tormenta sunt q̄ corona victorie. Quadere anima deuotissima lamentabiliter querit. Heu me quid illud est qđ a tanta virtute: a tā bono perfecto. a tam inextimabli bono me seperat: propter quod omne meritum mea operatio perdat? Cui respondetur ex sententia doctoris nostri durandi parte. j. ij. lib. distin. xvj. q. vlt. qđ est peccatū. Et ais deuotissima dicit. Quid ergo faciemus: qm̄ ioh. j. c. sic canonice dicit Si dixerimus q: peccatū nō habe-

mus ipsi nos seducimus: et veritas in nobis nō est. Cui similiter respō deē q peccm̄. Qđ vt latius inferius ostendet triplici modo diuidit. Est eni peccatū originale qđ nobiscū a matris ventre portauimus: de quo mane sequēti domino donāte dice mus. In hoc quidē quicūq existit sine caritate est: et cuiuscūq operati onis meritū quantū ad vitā eternā amitrit. Proīde ioh. iij. c. scribitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto nō potest introire in regnū dei. Est etiā peccatū actuale veniale. hoc quidē caritatē non expellit. sed tamē male agit. et in periculo se ponit qui eū oīno contēnit. Idcirco doctor egregius augu. ait. Nolite cōtenere venialia: q minia sunt: sʒ timete. q plura. Plerūq eī bestie minute necāt: nū dq ei minutissima sunt grana arene. sed si arena āpli⁹ in nauiʒ mittaē mergit illā vt peat. Et q̄ minute gutte pluuie: nōne flumīa iplent: et domos deijci unt. Timēda est ğ ruia multitudis et si non magnitudinis. Et ambrosius in quodā sermone dicit. Quid enim interest ad naufragiū: vtrum vno grandi fluctu: nauis operiatur et obruatur: an paulatim surrepens aqua in sentinā per negligentie culpā derelicta atq cōtēpta: impleat naueʒ et submergat. Hec quidēa grati. de penitē. dist. j. medicina notantur. Est insuper peccatum qđ est actuale mortale: et in hoc qui cūq cadit et ad medicinā cōtritiōis illico nō recurrit cū proposito confitendi q̄ citius poterit: habita temporis oportunitate: et sacerdotis copia: radicem ad vitam eternā merēdi que caritas est. mime habebit: nū respectu indignitatis. q talis ʒm au gu. indignus est pane quo vescitur tum respectu penalitatis. q sapiē. xv. c. scribitur. Maloꝝ amatores digni sūt morte. s. eterna. tū respectū odibilitatis: q dominus ait Iniqs odio habui. nec ī merito. Peccatū igitur toto conamine euitari debet q tanta virtute priuare hominesvalet. Etvt cautius diligentiusq euitetur: hic in p̄senti sermone de trib⁹ malignitatib⁹ eius dicemus: ostendēdo. quō est bonoꝝ fortūe destructiuū: quō etiā ē bonoꝝ nature dissipatiuū. quō insuper est bonorum gratie expulsiuū. ¶ Comes

Nde paulus vt estimo ad roma. ij. c. dicit. Ira: indignatio. tribulatio: et angustia in omnē animā operantis malum. Quia de tali in beato iob xxx. c. legi. Ipsa vita scilicet peccatoꝝ putatur indignus temporali scilicet et eterna. Sič eī miles qui suo domino seruitiuʒ denegat et ad ei⁹ quod deterius est aduersariuʒ fugit: nō solū bonis omnibus dignus est spoliari. sed etiaʒ ex legali iusticia: tāq̄ reus regie magestatis dʒ capite plecti. Sic et peccator quia a domio iesu xp̄o recedit et ad antiquū hostē eius aduersariū fugit: et gratijs omnib⁹ atq bōis p̄uari. et morte eterna dānari meret.

¶ Pars prima sermõis qua declaratur quomodo peccatũ est honoris fortune destructiuũ. Antonius.

Philosophus equidem R. P. qui humane nature bona in libro ethicorũ numerat: Tria simul esse fortune determinat: dominatione videlicet: diuitiarũ largifluã donationem: atq; nominis vel fame commendationem. Que quidẽ omnia propter peccatum homines perdũt Primo igitur ex peccato homines perdunt dominationem: sicut sauli legitur euenisse: cui per samuelẽ vt in .xv. ca. pmi regum scribitur. taliter dictũ est. Pro eo q abiecisti smonẽ domini. i. p peccatũ: abiecit te dñs ne sis rex super israel. Similiter et dauid: non modicã populi partem vt in vltimo ca. ij. libri Regũ scribitur. i. septuaginta milia virorũ perdidit: eo q elatus populũ numerare disposuit. Et idem pter adulteriũ bersabee a anathã pheta nõ solũ audit: nõ recedet gladi⁹ de domo tua vsq; i sempiternũ: sed etiã a filio pprio extra regnũ piectus est. Pacifico preterea regi salomoni sicut in xj. ca. iij. libri regum habetur dominus dixit. Quia habuisti hoc apud te scilicet peccatum: z non custodisti pactum meum: et precepta mea que mandaui tibi: disrumpens scindam regnũ tuũ: z dabo illud seruo tuo. Roboam insup ipius filius salomonis: vt eiusdẽ libri sequenti ca. scribitur. decem tribus ex sua superbia perdidit. Scdo ex pctõ homines perdũt diuitiarũ largifluam donationez. Unde luce xij. ca. legit Quod diuiti qui dixit sibimetipsi: Aia mea habes mlta bona reposita in annos plurimos requiesce: comede: bibe: epulare: dixit ei dominus Stulte hac nocte repetant a te aiam tuã: que aũt parasti cui⁹ erũt. Uere propter peccatũ in diuitib⁹ verificat qd pphẽta dicit. Relinquẽt alienis diuitias suas. Tertio z vltimo loco pter peccatũ homines pdunt nominis vel fame cõmendationẽ. Unde puer. xxij. ca. legit. Melius est nomẽ bonũ q̃ diuitie multe: z tamen hoc qd tã charũ est: tãq; pciosuz: ex pcõ in ignominiã vertit Magni enim nominis: magni rumoris fuit apud ecclesiã Nicolaus aduena anthiocenus: qui vt Actu. vj. scribitur. vir boni testimonij et spiritu sancto plenus appellat. Et tamẽ ex peccato ita reprobus effectus est: vt episcopo ephe. apoca. ij. ca. dicat. Hoc bonũ habes: q odisti facta nicholaitarũ: q̃ z ego odi. Ualde nobilis magdalena erat in hierlm: z tamẽ pter peccatũ: Luce vij. ca. dicitur. Mulier que erat in ciuitate peccatrix: ostendens qd ex multitudine peccatorum nomen amiserat. ¶ Comes.

Digna sunt hec in memoria tenери: quibus iudicamur pctã debere detestari: quod etiam sapiens ecclesiastici. xx. ca. xpiano cuili bet mot⁹ est fari. Quasi a facie colu

bri fuge peccata: quia si accesseris ad illa suscipient te.

¶Pars secunda sermonis qua demonstratur quomodo peccatũ est bonorũ nature humane dissipatiuum atq; remotiuũ. Antonius.

Licet equidem R. P. bona nature pluria sint tamen ẽm phi sententiã loco superius dicto: tria precipua numerãtur. Pulcritudo: sanitas atq; fortitudo: que omĩa ex peccato ab homine remouentur. Primo enim per peccatum pulcritudo remouetur ab homine: cum etiã ipm similitudinẽ teneat lepre: ad quã euitandã in. xxiiij. ca. deuteronomij dominus dixit. Obserua diligenter ne incurras plagã lepre. Profecto ad instar vij. peccatorum mortaliũ. vij. in diuinis scripturis numerãtur lepre. Est enĩ lepra ozie descripta in. xxvj. ca. ij. li. paralipo. significata per superbiã. Est alia lepra marie: descripta in. xij. ca li. numeri signata per inuidiã. Est alia lepra simõis: dscripta in xxvj. ca. math signata per iraz. Est alia lepra giezi descripta in. v. ca. iiij. li. Regum: signata per auariciam. Est alia lepra moysi: descripta in. iiij. ca. exodi signata per accidiã. Est alia lepra virorũ qui iuerunt ad castra assirioꝝ descripta in. iiij. ca. iiij. li. Regũ designata per gulam. Est alia lepra ioab descripta in. ij. ca. ij. li. Regũ signata per luxuriã. Quis igitur his auditis dubitabit homines omnes pulcritudinẽ anime per peccatum amittere. Unde treñ. iiij. ca. scribit. Denigrata est super carbões facies eoꝝ. s. peccatoꝝ. Secũdo per pctm̃ remouet ab homine sanitas. s. sensuũ: cũ omnis peccatoris sensus corũpantur. Destruitur eniz visus male videndo. Unde de peccatoribus sophonie. j. ca. scribit: Ambulabũt vt ceci: quia domino peccauerunt. Destruitur audit⁹ audire bona cõtempnẽdo. iuxta illud puer. xviij. ca. Peccator cũ in profundũ peccatoꝝ venerit contẽpnit. Destruit odoratus voluptuose odorãdo. Cui euenit qd isa. iij. ca. dicit. Et erit inquit. s. ei ꝑ suaui odore fetor. Destruitur gustus dulcia spiritualia amare degustando. Unde peccatoribus per isai. dominus. v. ca. ait. Ue vobis qui dicitis bonũ malũ ꝛ malũ bonũ: ponẽtes tenebras lucẽ ꝛ lucẽ tenebras: ponentes amarũ dulce ꝛ ecõtra. Destruit tact⁹ male tangẽdo: quia bene manus eius operari recusant. Hinc puer. v. ca. de peccatore dicitur: Funib⁹ peccatoꝝ quisq; constringitur: ne bonũ opus exerceat. ¶Ultimo per peccatũ remouet ab homine fortitudo: Unde treñ. j. ca. de hierłm dicitur. Peccatũ peccauit hierłm ꝑpterea instabilis facta est. Adeo quandoq; peccatores debiles efficiũtur: vt nõ recte ambulantes: nũc ad vnã partẽ malã: nũc ad aliã claudicant. Proinde ꝑphe ta dicit: Filij alieni mẽtiti sunt mihi filij alieni inueterati sunt: ꝛ claudi

cauerūt a semitis suis. Et bis dicit alieni: quia primo peccāt per fragilitatē: deinde p maliciā. ¶ Comes

Quis dubitabit hec omnia va esse: quādo et p diuinas scripturas roborata sunt: et ad oculū experiri possunt: ideo vt opinio: salomon in persona domini puer. viij. ca. dicit. Qui in me peccauerit ledet animam: idest vitam suam.

¶ Pars tertia sermōis qua demōstratur quomodo pctm̄ est bonorū gratie expulsiui. Antonins.

Dona gratie R. P. licet vobis innumerabilia sint tamen sanctus ille pphe ta dauid eorū tria i psal. cōmemorat dicens. Declina a malo et fac bonū: inquire pacē et psequere eam. Primū igitur bonū gratie est malorū declinatio: qd̄ explicat propheta cū dicit. Declia a malo. Sed hanc virtutē declinādi malū: pctm̄ expellit: quia vno peccato ppetrato: citissime et leuissime ad aliud deuenitur: imo nō solū peccatum facit homines debiles ad resistendū: sed habiles ad declinandū: quia iuxta prophetā. Abissus abissum inuocat idest abissus vnius peccati: abissum inuocat alterius peccati: et qd̄ deterius est. ad tantā incōstantiā mētis homines ducit: vt glorient in malo iuxta illud pphete: Letant cū male fecerint et exultant in rebus pessimis. Scōm bonū gratie est bonorū operatio: qd̄ innuit ppheta cū dicit et fac bonū: Sed ecce qdē p peccatū vt ait ppheta: nō est q faciat bonū non est vsqz ad vnū. Quare: quia vt iere. ix. cā. dicit. Dissolute sūt mēnus eorū. s. peccato. ¶ Tertiū bonū gratie est pacis: idest beatitudinis electio et inquisitio. Quod demonstrat propheta cū dicit: inquire pacem: et psequere eā. Sed pctores epicuri facti et beatitudinē eligere nesciūt: nec eam vt decet inquirere volunt. De quib⁹ ppheta dicit. Erue me de manu filiorū alienorū: quorū os locutū est vanitatē: et dextera eorū: dextera iniquitatis. Quorū filij sicut nouelle plantationes in iuuētute sua. Filie eorū cōposite circūornate vt si. t. pmptu. e. p. eruc. ex hoc in illud. oues e. fe. abundā in egre. s. bo. e. cras. nō est rui. ma. neqz trās. ne. cla. in pla. e. Beatū di. p. cui hec sūt 3 deo per pphetā in psal. dn̄s dixit Omnes peccatores disperdā. A q perditione eripiat nos iesus q cum patre et spi. san. ¶ Comes.

Exquo tolluntur per peccatū ab hominibus bona: necesse est vt eis eueniant mala. Hinc psal. ait. Multa flagella peccatoris: quia pluet super eos laqueos ignis: sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum.

¶ Dominica in quinquagesima post prandium de tribus alijs malignitatibus peccati: sermo. vj. in quo declaratur quomodo peccatū est intellectus obscuratiuū: voluntatis peruerse obliquatiuū: memorie qz obfuscatiuum. Antonius.

T Radetur enim gentibus: et illudetur: et flagellabitur: et conspuetur: et postq̃ flagellauerit occidēt eū Luce xviij. hec verba scribuntur. Pro sermōis huius exordio R. P. querit. An peccatū fuerit occasio passionis christi? Ad qd̄ breuiter respondet ex sententia doctorū Alex. et Joh. scoti: qd̄ nisi malignitas peccati fuisset: mors christi nullomodo secuta fuisset: immo aiunt perfecti doctores: qd̄ neq; sine hoc christus vt redemptor incarnat⁹ fuisset. Unde glosa sup epistolā ad thimo. ait Nulla causa veniendi fuit dn̄o iesu christo: nisi peccatores saluos facere. Et hiero. super hoc in quodā sermone sic ait. Conspui voluit vt nos lauaret. Uelari voluit vt velamen culpe et ignominie a cordibus nostris auferret. In capite percuti voluit: vt caput nostrū scilicet adā sanitati restitueret. Colla phis cedi et verbis derideri: vt nos ei labijs et manib⁹. i. vbis et operib⁹ applaudamus. Quod aūt hec omnia dn̄s passus sit: vt nos redimeret a pctō ostēdit nō solū apostolus ad gala. iiij. ca. dicēs. Misit de⁹ filiū suū: vt eos qui sub lege erāt redimeret: sz et textus euāgelij hodierni: q; postq̃ domini passionē explicuit: illūminationē ceci subiūxit. Per qd̄ voluit denotare qd̄ nō nisi per peccatū. i. propter peccatorē: passionē voluit dn̄s sustinere: ideo dicitur: Tradetur. s. christus gentibus ad illudendū: et omnia q̃ sequūtur: etiā ex pctō hec omnia sustinuit. De q̃ etiā loquēdo rē hoc mane inceptā ꝓsequēdo tres alias ei⁹ malignitates videbimus. Quarū prima est: qd̄ peccatū est intellectus vel rationis obscuratiuū. Scd̄a est qd̄ peccatū est volūtatis obliquatiuū. Tertia est quod peccatū est memorie obfuscatiuum His tribus nempe huic rei moduz imponimus. ¶ Comes.

Ere igitur dauid dicere poterat: Peccatū meūz contra me est semper. q: ex multis ei⁹ malignitatibus intelligi potest: quantū est aduersum hominibus.

¶ Pars prima sermōis in qua ostēditur qd̄ peccatū est intellectus vel rationis obscuratiuū et eius luminis priuatiuum. Antonius.

Ante malignitatis R. P. a doctorib⁹ sacre paginē cognoscit esse peccatū: vt determinēt ipo homines intellectu ꝑuari: ac lumine rationis. Quod ratione: auctoritate et exemplo ꝓbare nitūtur. Demens enim ac omni ratione et intellectu priuat⁹ est: qui laqueo pedes vel in cōpedib⁹ ponēs spōte: seipm ꝓpria voluntate captiuat: qd̄ euenire peccatori nulli est dubiū dū peccat. Unde iob xij. ca. dicit. Misit in rete. s. peccator pedē suū. Sup quo verbo dicit grego. Qui pedē in re

te misit: nõ cũ voluerit eijcit. sic qui in peccatis se deijcit: nõ cũ voluerit mox surgit. Et puer. v. dicit. Iniquitates sue capiunt impiũ: et funibus peccatorũ cõstringitur. Ad hoc qd doctores ista ratione probarũt: auctoritate confirmant et ostendũt: qd vere peccatores peccato cecantur. Unde sap. ij. ca. scribit. Excecauit enim eos malicia eorũ. Et adeo vt mores honestatis amittãt: nec facere malũ vereãtur. imo cogor dicere operari turpia gloriant: quibus eorũ singulis propheta dicit. Quid gloriaris in malicia: qui potens es in iniquitate. Qd etiã demõstramus exẽplo. Nã dauid excecatus adulterio vt in. ij. Regũ volumine legit. homicidiũ perpetrauit Absalon quoq; eius filius post fratris necẽ: patris exiliũ operatus thorũq; eius minime macularе curauit. ❧ Comes.

Hac de re puto sophoniã dixisse prophetam. Ambulauerunt vt ceci. s. peccatores: quia dño peccauerũt.

❧ Pars secunda sermonis qua demõstratur quomodo peccatum est volũtatis obligatiuũ. Antonius.

Adeo propter peccatũ volũtas hominis R. P. iniq; depravatur: vt seipsm videre: vituperare: atq; letali vulnere et spirituali perimere nõ curet. Primo enim homo peccator ex peruersa volũtate se vẽdit. Unde ysa. lij. ca. peccatoribus ait. Gratis venũdati estis: imo pro nihilo: quia puer. x. ca. scriptum est: Cor. i. vita impiorũ pro nihilo. Secũdo homo peccator ex peruersa volũtate se vitupat. Unde anime peccatrici iere. ij. ca. dicit. Quã vilis facta es nimis. s. propter peccatũ. Quia ex re ipse propheta treñ. j. ca. dicit. Egressus est a filia syon. i. ab anima cuiuscũq; peccatoris omnis decor eius. Nec inmerito: quia tanta est peccati peruersitas. Unde iuxta salo. eccs. ix. ca. Qui in vno peccauerit multa bona perdet. Tertio hõ peccator spirituali vulnere se letaliter vulnerat. Nã peccatũ vt dẽtes leonis: anime gratias ex quibus viuit crudelissime lacerat. Unde eccl. xxj. ca. scribitur. Dentes leonis dentes. s. ipsius peccati interficiẽtes animas hominum. Et aug⁹. ait. Uera mors est: quam homines non timẽt: separatio anime a deo que fit mortali peccato. ❧ Comes.

De hac amara morte peccati legi quod Ber. sup canti. ait Quam mitius me priuares amara mors vite vsu q̃ fructu. Nã vita sine fructu grauior morte est: deniq; duo mala parant arbori infructuose: securis et ignis.

❧ Pars tertia sermõis vbi demõstratur altera peccati malignitas. s. quod peccatum est memorie obfuscatiuum. Antonius.

Obfuscatur equidem R. P. hominis peccatoris ita memoria vt quasi demens effectus: tres turpissimas stulticias agat. Quarũ prima dicitur temporis perditio. Nã seru⁹

effectus nõ modo peccati vt supe-rius dicebat: sed ipsius diaboli: nõ aduertit: imemor: ipse qd quãto ma gis ei seruit tanto amplius tempus amitit. Unde grego. ait. Stultũ est seruire diabolo qui nullo placatur obsequio: quãto plus quis ei suie rit: tãto ãplius eũ ipe torqbit. Et re vera stultũ est suire debili: & non seruire potenti. Debilis vtiq3 dia-bolus est: de quo grego. ait. Debilis est hostis qui nõ vincit nisi volentẽ Sed summe potẽs est deus cui he ster xiij. ca. dicit. Domine deus in di tione tua cuncta sunt posita: & non est qui possit tue resistere volũtati. Hinc iere. ij. ca. peccatori ait. Scito et vide q̃ malũ & amarũ est dereli-quisse te dñm deũ tuũ. Alia insuper stulticia dicit eternarũ penarũ acq sitio. Hoc enĩ premiũ ex pctõꝝ ser-uitijs habet a diabolo miser quisq3 peccator: vt in fine eternaliter in in-ferno crucietur. Nã vt alex. doctor irrefragabilis ait q. xcvj. secũdi vo luminis sententiarum. Ideo pec-cator in futurũ eternaliter punitur quia offenditur ille: qui cũ sit eter-nus implentib⁹ sua mãdata eterna bona pmittit: trãsgressorib⁹ vero penas cominat eternas: vt q in suo eterno eternũ iudicẽ offẽderũt: in ei⁹ eterno eternaliter crucientur. Id-circo in die iudicij illud math. xxv ca. peccatoribus dñs dicet. Ite ma ledicti in ignem eternũ qui parat⁹ est diabolo & angelis eius. Ultima quidem stulticia dicitur eterne vite ãmissio. Peccatũ enim ex sua mali-gnitate eterne vite aditũ interclu-dit. Unde bernar. ait. Uere vapor est ad modicum parens qui eterne felicitatis aditũ itercludit. Etre ve ra vapore minora sunt pro quibus eterna bona perduntur. Unde gre go. ait. Si considerem⁹ fratres chs rissimi que & quãta sunt que nobis pmittũtur in celis: vilescũt animo omnia que habentur in terris. Ter rena nãq3 substantia superne felici tati cõparata: pondus est non subsi-diũ: temporalis vita eterne vite cõ-parata magis est põdus dicẽda q̃ vi ta. In hac ergo vita a pcõ caueam⁹ vt in alia cum christo viuere merea mur: qui cũ pře. &c. ¶ Comes.

Legi ego qd valde notandum est de vita presenti. Ait enim aug⁹. super vno verbo ia co. iiij. ca. Uapor est ad modicũ parens. Uita hec est vita dubia ceca erũnosa: quã humores tumidant: dolores exter-minãt: ardores exsiccãt: aera morbi dant: esce inflant: ieiunia macerãt: ioci soluũt: tristicie cõsũmunt: solli-citudo coartat: securitas hebetat: diuitie iactãt: paupertas deijcit: iu-uentus extollit: senectus incuruat infirmitas frangit: meror deprimit et super hec omnia mors interimit et vniuersis gaudijs finem imponit ita vt cũ esse desierint: nec fuisse pu-tantur. Hec ille vir doctissimus.

¶ Feria scda post dominicã quin-quagesime de peccato originali ser mo septim⁹ in quo dclarat quid sit

peccatū originale: a quo contrahit peccatū originale: z per quid ɔtrahitur pctm originale. Antonius.

Iesu fili Dauid miserere mei Hu mani generis ex peccato ceci ad dominū misericordie patrem ɔclamantis verba sunt ista: que loco superius annotato describūtur Pro huius sermonis introductiōe R.P. queritur An deus sit magis misericors q̄ iustus: vel magis iustus sit q̄ misericors: Ad qđ breuiter respōdetur ꝭm doctrinā mgři sentē. disti. viij. j. li. cā. ix. qđ oīpotēs deus ita est misericors sicut iustus: z econtrario: q̄ quicq̄d est in deo nihil aliud est q̄ ipse deus. Unde aug⁹. in lib. de fide ad petrū ait. In dei substantia nō est aliqd: qđ nō sit substātia. Et licet ita sit z in oibus operibus dei misericordia z iusticia reluceant: vt alex. ait. tamē quādoq̄ iusticia ē occulta: z misericordia aparta sicut in iustificatione impij clare videri pōt: z in aduentu christi. Quādoq̄ iusticia est aperta: z misericordia occulta: vt in punitiōe paruulorū sine baptismo decedētiū. Qñq̄ vtrūq̄ est occultū: vt in tribulatiōe iustorū z innocētū. Quādoq̄ vtrūq̄ est apertū: vt in remuneratiōe iustorū z sanctorū: atq̄ in damnatiōe reproborū. Unde q̄ vix imo nūq̄ totū iudiciū discerni potest: ideo paulus ait. O altitudo diuitiarū sapientie z scīe dei q̄ icōprehēsibilia sunt iudicia eius: z inuestigabiles vie ei⁹ In hoc mūdo tamē plus relucent effectus misericordie: q̄ iusticie: psal. testante qui ait. Misericordia dñi plena est terra. Itaq̄ nullus desperare debet de misericordia dei: quia vt hiero. ad rusticū mona. ait. Nihil ita offendit deū q̄ desperatio. Et ideo cecus qui humanū genus cecū peccato signat: clamat ad dñm dicens. Iesu fili dauid miserere mei. Et quoniā peccatū de quo in precedentibus locutus sum generaliter principaliori diuisiōe diuiditur in originale z actuale: ita nūc specialiter loquēdo d̄ ipo: de originali peccato tractandū est: de quo in presentiarū loqui volētes: tria pro eius noticia discutiēda ɔponimus. Primo videndū est quid sit pctm originale Scđo a quo cōtrahit peccatū originale. Tertio z vltimo per quid cōtrahitur peccatū originale: hec qđē in pñti ꝑmōe satis erūt. ¶ Comes

De hoc vt opinor pctō pphe ta psal. l. locutus est cum ait. Iniquitatē meam ego cognosco et peccatū meū contra me est semper. ¶ Pars prima sermonis in q̄ declarat multipliciter quid sit peccatum originale. Antonius.

Pro hui⁹ rei noticia R. P. solerter intuendum est: q̄ pctm nō solū a bono auersionē seu ꝑuatio nē ipsius ipo:tat: sed etiā ponit quādam cōuersionē ad malū: sicut ex ͤ

plicausa. Peccatū carnis nō modo est priuatio castitatis: quin potius insup est rei tractabilis: ꝯm carnez cuiusdam inhoneste cōuersio delectationis. ꝯm quā cōuersionē peccatū illud esse dicitur imoderatus appetitus rei tractabilis. Quibus ex dictis intelligi potest ꝙ omne peccatū tria importare dinoscit̃. boni. s. priuatióez: maliꝗ ꝯuersionē. Et aliud ex his duobus capit̃. qḋ dicitur eē pene obligationē. Peccatū igit̃ originale ꝯm beati ansel. sententiaꝫ. ⁊ subtilis doctoris nostri doctrinam qui super hac re optime locutus est his tribus modis varie diffinitur. Primo enim in quantū dicit boni priuationē: taliter diffinitur. Peccatum originale est carentia originalis iusticie debite: ⁊ nō qualitercunꝗ debite. sed q: erat in primo parēte ⁊ in eo perdite. Unde peccatum primoꝝ parentū ipsoꝝ respectu ꝓprie originale dici non debet: quia a seipso ⁊ nō ab alio iusticiā originalē que cū ipso creata est: nō hn̄s adaꝫ peccatū actuale sibi fecit. Unde illā iusticiā quā acceperat a domino: actu suo ꝓprio perdidit. In nobis vero ipsum peccatū originale dicimus. q: peū tali iusticia ꝑuati sumus. Unde ipse doctor ansel. de cōceptu virginali dicit. Peccatū originale aliunde intelligere neꝗo in illis infantibus: nisi per illā factā inobediētiā ade iusticie debite nuditatē: per quā omnes sunt filij ire. Secūdū vero ꝙ peccatū originale dicit cōuersionē ad malū: sic ꝑfecto describitur. Peccatū originale est cōcupiscētia vel pronitas quedam in appetitu rationali ad concupiscenda delectabilia inordinate vel imoderate ꝗ nata est cōdelectari in appetitu sensitiuo cui cōiungitur. Unde sequitur ꝙ peccatū originale nō mō in aliquo est. q: caret originali iusticia: sꝫ quia in eo est ad malū cōcupiscētia: quēadmodū man⁹ tremulatio in paltico partim euenit ex defectu virtutis motiue manū nō bene regentis: partim ex ipsius virtutis positione: qua manus nō omnino priuatur. Sicut est i de functo cuius vigor omnino virtutis mouētis ꝑuat̃: sic in pcō originali dici esse potest. q: peccatū nō solū inest homini ꝑpter defectū originalis iusticie: verūetiā ꝑpter positionē praue ꝯcupiscentie. Hinc est ꝙ aug⁹. in tractatu de verbis aplī dicit. Semp pugna est in corpore mortis huius. q: ipsa cōcupiscētia cū qua nati sumus: vitiūvtiꝗ est qḋ paruulū humilē concupiscere facit adultū etiam cōcupiscentē reddit. sicut est in oculo ceci in nocte cecitas nō apparet: nisi luce veniente. sic in puero cōcupiscentia non esse dinoscit̃: nisi etate proficiente. Tertio vero ⁊ vltimo vt peccatū originale dicit pene obligationē: ꝫ modo notificat̃. Peccatū originale est reatus ad penā damni ꝓueniēs ex culpa actuali primi parētis in oēs ꝗ ꝑpagant̃ ab ipso: q: magistro te-

ste in.iiij.lib.senten.sicut se hz peccatū actuale ad penaȝ sensus:ita se habet peccatū originale ad penam damni. Unde actu malo transacto qd sit peccatū actuale inueniri nō potest:nisi reatus ad penā inferni. Et ita post peccatū primoꝝ parētū quid sit peccatū originale nō inuenitur:nisi ꝙ a de filiȷ ꝑpter ipm ex pena dāni diuina visione priuant. Non est igitur peccatum originale mala hoīs actio. q: aplo teste:iacob ꝛ esau quicq̄ boni quicq̄ve mali nō fecerāt:quādo in vtero matris tale peccatū habebāt. Nec etiā peccatū originale est anime macula qd mali in ea positiua:nec est in carne infectio morbida. q: vt ansel. ait in libro de conceptu virginali. Sicut nīsa iusticia ita nullū peccatū in corpore esse pōt. Nec est originalis iusticie pura carentia. q: si deus vnū hominē in puris naturalibus faceret:peccatū originale nō haberet:ꝫ origīali iusticia caret. ¶Comes

Magister sententiaꝝ cuius op⁹ quādoqꝫ legi.c.j.nempe:di. iiij.scdi libri.hoc qd ais affirmat.d. Peccatū originale nō est actus siue mot⁹ aīe vel corporis. Et infra. Quid igitur est peccatū originale? fomes inquit peccati.s.cōcupiscētia vel concupiscibilitas.que dicit lex mēbroꝝ:siue nature languor:siue etiā tyrānus qui est in membris nostris. Unde aug⁹.in libro de bapti.paruulorū taliter inquit. Est in nobis cōcupiscentia que nō est permitten da regnare. Sunt ꝛ eius desideria que sunt actuales cōcupiscētie.que sunt arma diaboli:que veniunt ex languore nature. Languor autē iste tyrānus est:qui mouet mala desideria. Si ergo vis esse victor tyranni atq; inerme inimicū inuenire:non obedias cōcupiscentie male. Hec ille doctor egregius ait.que tuis verbis consona esse noscuntur.

¶Pars secūda sermonis in q̄ tribus cōclusionibus declarat:a quo cōtrahitur peccatū originale.

Ad huiusmodi rei notici am R.P.tres cōclusiones negatiue ponuntur Prima est ꝙ petm̄ originale a deo creante animā nō infligitur. Unde aplˢ ad thymo.iiij.c. dicit: Omnis creatura dei bona est Sed tamē sciendū ex sententia Bonauē.super dist.xxxj.ij.libri. Qd̄ de peccato originali dupliciter loq cōtingit. Aut inquātū pena est. Et sic ad culpā pcedēte ordinat ꝛ causaȝ pmerentē habꝫ. Ex inobediētia enim homo talē penaȝ meret.ꝛ sic a deo est q ex iusticia sua ad alīd ordinat. Aut inquantum culpa est: ꝛ sic a beo esse non potest.licet enī in ꝯcupiscentia que ipsum peccatum est sit appetitus naturalis ꝛ eius excessus: ꝛ appetit⁹ naturalis sit a deo excessus tñ a deo nō est. Huiꝰ qdē rō talis assignat. Quia dei filiꝰ oē qd in nr̄a natura plātauit assumpsit: Cuȝ igitur nō assumpsit originale : sequtur illud non esse nobis a deo. Alia

tõclusio negatiua est: q peccatũ ori ginale nõ est a patre generante: seu a matre cõcipiẽte. cũ ipsi per baptismũ purgati remaneant. Tertia & vltima talis est: q nec ipsum peccatũ originale aïa cõtrahit a carne in qua nãte eo modo quo inquinat corpus a sordido vestimẽto. q: si solis radius nullũ inquinamentũ a reb⁹ turpibus recipere potest: multo min⁹ lux spiritualis: que est anima nr̃a a carne infici valet. Ex quibus dicit q peccatũ originale infligit ab ipso iure regulante. Nã id circo anima ipsum cõtrahit mediante carne. nõ tamẽ per qualitatẽ morbidã: eo q homo est filius ade: ob qd est debitor originalis iusticie. Sicut ei lege ecclesiastica in .c. per venerabilem. extra: qui filij sunt legitimi. & i. c. inter dilectos. de excessibus prelatoꝝ habet. Quicũq; nascitur ex adulterio: cũ nota irregularitatis oritur: ne ad ordinem clericoꝝ posset assumi. Sic lege diuina omnis qui ex adulterata carne ade nascitur: ipo facto notã irregularitatis incurrit: nec ad ordinẽ angeloꝝ valet assumi. nisi cũ eo per baptismũ dispẽset: sicut agit in dispẽsatõe cũ spurio. ¶ Comes Nulla vt opinor huic allegationi obsistit ratio. Unde nullus debet animus de hac questiõe dubitare vlterius.

¶ Pars secũda sermonis in qua declaratur satis clare cõtra iulianũ hereticũ p quid ꝯtrahitur peccatũ originale. Antonius.

Querit iulianus hereticus vt magister senten. dist. xxxi. ca. vj. recitat. Per quid peccatũ inuenitur in paruulo: ita sciẽs. Non peccat iste qui nascitur. nõ peccat ille q genuit. nõ peccat ille qui cõdidit. p qs igitur rimas inter tot presidia innocentie peccati fingis ingressum? Et respõdet sacra pagina. per vnũ hominẽ peccatũ introiuit in mũdũ per vnius inobedientiã ait aplus. Quid querit amplius? quid querit apertius. Itẽ inquit iulianus. Si p hominẽ intrauit peccatũ in mundũ Pctm̃ vl ex volũtate est vl ex natura Si ex voluntate est. mala est voluntas q pctm̃ facit. Si autẽ ex natura est. mala est natura. Cui respondeo ex voluntate peccatuz est: que mala deficiens est. Queritur forte. Utrũ originale peccatũ ex voluntate sit? Respõdeo prorsus & originale peccatũ ex volũtate esse. q: ex volũtate pmi hois seminatũ ẽ. vt in illo esset & in omnes trãsiret. Grauat igitur tanta cõcupiscentia peccati quo velud ceci facti sumus. Clamem⁹ ad dominũ hũili voce dicẽtes. Jesu fili dauid miserere nobis q cũ pr̃e & s. s. viuit & regnat &c. ¶ Comes. Hoc qd vltio dictũ est. aug⁹. in libro de libe. arbi. pbat dicens Nihil aliud videm⁹ in toto malefaciẽdi genere: nisi libidinẽ dñari. hoc est volũtatis improbitatem. ¶ Feria tertia post dominicam in l⁹. sermo. viij. de peccato originali.

IEsu fili dauid miserere mei. Cuius supra dixi verba ista sunt. Pro huius sermonis exordio religiosissime priceps. Querit An minus peccatū sit peccare per ignorantiā: q̄z peccare per infirmitatē: vel industriā? Ad quod respondet per magistrū sententiarū. distin. xxij. ij. lib. c. ix. q minus peccatū est per ignorantiā peccare q̄z per infirmitatem et minus per infirmitatē q̄z p industriā. Unde beatus ysidorus dicit. Tribus modis pctm̄ geritur. Ignorantia: infirmitate: industria. Et grauius est peccare infirmitate q̄z ignorantia: grauiusq̄z industria q̄z infirmitate. Et ideo magis cōpatiendū est illi qui per ignorantiā peccat: q̄z qui per infirmitatē: et magis illi qui p infirmitatē peccat: q̄z q p idustriam. Sed cū genus humanū sit lapsum per ignorantia in cecitatē peccati. Nā eua credidit esse verum vt magister ait. q diabolus suadebat Adā vero putauit se venialiter peccare: et nō mortaliter. ideo de misericordia dei sperās ait. Iesu fili dauid miserere mei. q fuerūt verba proposita. Igit q: sit mētio de pctō originali. Tria hodie de eo declarāda sunt. Prio eius ↄtractionē. scdo eius infectionē. tertio eius purgatōez. Que qdē breuiter discutiēda constituo.

LIcet satis vtile sit qd dicturus es: tamen esse dicendū breuiter estimo. q: cū carnis priuiū sit: corpori adeo parcēdū est hodie vt validius his futuris diebus valeat ieiunare.

¶ Comes

¶ Pars prima sermōis in qua declarat per similitudinē quomodo cōtrahitur peccatū originale.

SAtis nonnulli scire cupiūt similitudines: quibus intelligi possunt q̄liter a parentibus originale cōtrahitur. Quibus satisfacere cupientes: tres similitudines assignanius. Prima quarū talis est: Sicut em̄ in generatiōe naturali q̄libz ignobilitas a suis parentibus cōtrahitur. nisi deinceps p̄uilegio principis nobilis fiat. vt. ff. de cura. l. spurij dicitur. cum hoc de nobilitate. que habet ex priuilegio principis in hac. l. spurij. et. l. generaliter f. spurius: apte mōstratur. Sic in proposito. quilibet ppeccatū originale cū nota ignobilitatis nascit: ne ad xpi militiā assumat. nisi secū p baptismū dispensatio fiat. Idcirco propheta dicebat. Ecce eī ī iniquitatibus ↄceptus sum. et in peccatis cōcepit me mater mea. Sed cū illa similitudo deficiat: eo q nobilitati possent esse parentes. et tūc ples nō nasceret ignobil. sicut in dauid notari pōt aperte. Idcirco ad aliā veniamus. Que talis est. Sicut puer qui nascit mortuo patre. heres nascitur simul et paternis obligationibus obligatus. q: hereditas trāsit cū honore. vt in. c. tua. de vsuris pa-

tet. Sic omnis homo ab adam ꝑpagat⁹ ipsius reatib⁹ oriẽ obligat⁹ Ideo treñ. vlti. c. scribitur. Patres nostri peccauerũt ꝛ nõ sunt: ꝛ nos inigtates illorũ portauim⁹. Alia ad huc similitudo: hac pre assignatur Sicut progenies aliqua: quã do est obligata tributo ex alicuius peccato parentis: eorũ filij obligati eo modo nascũtur. Sic et quilibꝫ xp̄i anus peccato primoꝝ parentũ diuino tributo iusticie nascitur obligatus. Et licet cuiq̃ꝫ istius ꝑgenie ex seruitijs vel gratijs cõcedaꝫ priuilegiũ libertatis. nascituri tamen filij obligati remanẽtꝫ ꝑstine seruituti. ❡Comes.

Ad hoc cõgrue deduci põt qð yere. xxxj. c. dicit. Patres nostri comederũt vuã acerbã. ꝛ dentes filioꝝ obstupescũt.

❡Pars secũda sermonis in q̃ declaratur infectio peccati originalis.

Venerabilis ꝛ deuotus beda sacerdos r. p. õ in fectionib⁹ originalis peccati taliter inquit. Qua tuor sunt vulnera. in qb⁹ vulnerata est humana natura: ifirmitas: ignorantia malicia: ꝛ cõcupiscẽtia. Ad quorũ verborũ noticiam Alexan. ait. Quod in vnoquoq ꝫ peccato: terminus a quo: ꝛ terminus ad quem vl recessus ꝛ accessus. Recessus. s. a deo. ꝛ accessus malus ad creaturã inueniunẽ. Nam cũ homo mortaliter peccat. a deo creatore suo recedit. ꝛ ad creaturã inordinabili appetitu ɔuertiẽ. Dũ g recessit adam a btã trinitate que vn⁹ est de⁹: tã ipse q̃ꝫ posteri ei⁹ recesserũt a pr̃e cui at tribuiẽ potentia: ꝛ ceciderũt in infirmitatẽ. Recesserũt a sapiẽtia q̃ at tribuiẽ filio ꝛ ceciderũt in ignorãtiã. Recesserũt a bonitate ꝛ clemẽtia: que attribuiẽ spiritui sancto: ꝛ ceciderũt i maliciã. Cõuerterũt se ad creaturã ꝛ apparẽs delectabile ꝛ nõ exn̄s ꝛ ceciderũt in cõcupiscẽtiã. De his igiẽ. iiij. lati⁹ est in p̄narũ disputãdũ. Primo igiẽ ifirmitas ẽ in fectio ex pctõ originali ꝑcedẽs. Nã ex recessu p̄ris. vt dcm̄ ẽ secuta ẽ debilitas potẽtie q̃ tẽptatõib⁹ min⁹ resisti põt. imo nihil: nisi dina gr̃a auxiliũ donaret. Qð in q̃dã ceco ɔ̃nsuꝫ est. Cui vt mat. viij. c. scriptũ est: dominus sup oculos man⁹ imponẽs primo vidit hoies velud arbores ãbulãtes: Iterũq ꝫ sup eũ man⁹ iponẽs vidit oĩa clare. Neq ꝫ ex pte xp̄i difficultas fuit: neq ꝫ ex parte potentie sapientie atq ꝫ clementie difficultas talẽ fuit vt nõ oĩa p̄mo clare videret sꝫ infirmitatẽ ex parte peccãtis maiorẽ deinde minorẽ ꝑ mensura gr̃e diis ɔ̃nderevoluit. ex cui⁹ defectu visum iste claꝝ subito minie habuit. Sꝫ q̃s statĩ argueret r. p. ac diceret. Si nob ĩest ĩfirmitas. ꝑpẽ ade peccatũ q̃vt deceret tẽptatõib⁹ resistere q̃sq̃s nõ valꝫ: cur pctũ nob iputaẽ. ait ei aug⁹. i li. de natura ꝛ grã. Quis peccat in eo qð vitare nõ põt. Cui ꝑm alex. i scðo r̄nsum ẽ: q̃ q̃dã est necessitas ex ɔditõe nature: q̃dã

vero ex vitio. Si ex necessitate nature cōdite homo peccaret: tunc excusaretur eo q peccatū vitare nō posset. Sed cū peccat ex necessitate q ex vitio est: cuius ortū voluntas facit. sibi imputatur eo q se homo in hāc necessitatē p̄cipitat. Sed quia talis necessitas gratia dei tolli pōt: Ideo cū dauid dicendū est. Miserere mei deus quoniā infirm⁹ sum Sana me domine: quoniā conturbata sunt ossa mea. Unde paulus g ex hac infirmitate ad roma. dixit Uideo aliā legē in membris meis repugnantē legi mētis mee ꝛ captiuantē me in lege peccati: exclamat Infelix ego quis me liberabit a corpore mortis huius. Et respōdet: gratia dei per iesum xp̄m. Alia quedā infectio ex originali peccato p̄cedēs dicitur ignorantia. Unde cū pp̄heta quilibet dicere potest. Turbatus est in furore. s. peccati. oculus meus i. intellectus. Et ideo clamādū ad dominū atq dicēdū. Illumina oculos meos ne vnq obdormiā i morte: ne quādo dicat inimicus meus: p̄ualui aduersus eū: q: defēdere se nescit. Est ꝛ alia infectio peccati originalis que dicitur malicia: que s̄m alex. nō est culpa sicut ponitur in diuisione peccati vbi dicitur. Peccatū aliud ex ignorātia: aliud ex infirmitate: aliud ex certa malicia. Sed est malicia pena nature. i. defectus q: cū deus naturā bonā fecerit hominis. sicut apl̄us ad thimoth. iiij. c. dicit. Omnis creatura dei bona est: ipse miser homo seipsum maculauit peccando. Unde eccl̄s. vij. ca. scribitur. Solū hoc inueni. q: dn̄s hominē fecerit rectū: ꝛ ip̄e infinitis se miscuerit questionibus. Ultima infectio peccati originalis cōcupiscētia vocatur: que p̄prie est pronitas ad omne peccatū: de qua augu. ait. Lāguor iste tirannus est qui cōmouet i nobis mala desideria. Hec de istis plene sufficiāt. ¶ Comes

Ut opinor: differt illa ↄcupiscētia cū ista generaliter: de qua iohā. ij. c sue canonice dicit. Omne qd̄ est in mundo: aut est cōcupiscentia oculorum: Aut concupiscentia carnis: aut superbia vite.

¶ Pars vltima sermonis de purgatiōe pc̄ti originalis. Anto.

In diuinis scripturis R. P. quatuor remedia cōtra origiale pc̄m repiūt. Primū fuit oblatō sacrificij vel eius cōbustio. Un. j. geñ. iiij c. legit. Abel qz obtulit de p̄mogenitis suis ꝛ d adipib⁹ eorum. ꝛ respexit dn̄s ad abel ꝛ ad munera ei⁹ vbi gl. Q: ignis de celo venit ꝛ vssit sacrificium ꝛ oblatōēz. De s̄cdo qz i geñ. xij. c. scribit. Abraā postq̄ exiuit de terra sua: ꝛ venit in terrā canaā: edificauit altare dn̄o: ꝛ alia que ibi scribuntur. Quicūq igitur cupit peccati fomitē aliquantisper extinguere de bonis studeat paup̄ib⁹ erogare. Hinc daniel. iiij. c. scribitur. Peccata tua elemosinis redime: ꝛ iniquitates tuas misericordijs pauperū.

Et eccleſi.iij.c.dicit. Ignē ardentē extinguit aqua: ꝛ elemoſina reſiſtit peccatis. Aliud quoqꝫ remedium fuit decimatio.de qua gen.xiiij.ca. legitur. Qđ abraā poſtqꝫ victoriaꝫ quā habuit de rege ſenaar amrafa ele. Et de erioch rege ponti. ꝛ chodorlaomoꝛ rege elamitaꝝ: ꝛ thadal rege gentiū: qꝫ debellauerūt baſam regem ſodomoꝝ: ꝛ berſam regem gomoꝛre: ꝛ ſēnaar regeꝫ adame: ꝛ ſemeber regem ſeboim: ꝛ regē bale. qui lot cū ſuis captiuū duxerāt: dedit decimā ex omnibus melchiſedech regi ſalem ſacerdoti dei altiſſimi. Ad fomitis ergo extinctioneꝫ opoꝛtet decimas dare. cū ſit rationi naturali cōſonū: vt altari ſeruienti bus ꝛ p populo ſupplicantib⁹ d bonis populi miniſtretur. Cū apl's ad coꝛin.ix.c.dicat. Quis militat ſuis ſtipēdijs vnqꝫ. Hinc ex lege diuina mala.iij.c.dicit. Inferte in hoꝛreuꝫ meū omnē decimā. vt ſit cibus i domo mea. Aliud nempe remedium fuit circūciſio. de q̄ gen.xvij.c. ſcribitur. Circūcidet ex vobis omne maſculinū. Opoꝛtet igitur ex ea re ad extinctionē fomitis: ꝛ tot malorū ex peccato originali ſequentum habere circūciſionem peccatoꝝ: vt ois ſpūalr viuere poſſit. Ait ei apl's ad phi.iij.c. Nos eñ circūciſi ſum⁹ qui ſpiritu deo ſeruimus. Ultimū remediū fuit aque ſalutaris ablutio. Hinc mar.xvj.c.dicit. Qui crediderit ꝛ baptiſatus fuerit ſaluus erit. Ideo opoꝛtet vt fidē quā in baptiſmo ſuſcipiūt xp̄iani operib⁹ pꝛobent. Nā teſte iacobo. Fides ſine operibus moꝛtua eſt. Hec quidē de oꝛiginali peccato r.p. dicta ſufficiāt in pꝛeſentiaꝝ. Deinceps de peccatis actualibus. Et pꝛio ð moꝛtali bus tractādū eſt. Rogem⁹ ergo dominū noſtrū ieſum xp̄m: vt hac deuotiſſima quadrageſima cuius initiū eccleſia ſequenti die aſſumit: tractantes de vitijs ne debellemur ab ipſis: vt digni dñs ieiunantes: hic gratiā ꝛ in futuro gloriā habeam⁹ eternā: ipſo pꝛeſtāte qui cū patre et ſpiritu ſancto viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculoꝛū. amē. ¶ Thomes.

Faciat obſecro deus ſicut ab ipſo poſtulare nos admones

¶ Feria.iiij.cinerū ſermo nonus de ſuperbia vbi declarat eius q̄litas ſ. quid ſit ſuperbia. Antonius.

Cum ieiunatis nolite fieri ſicut ypocrite triſtes mat.vj.c. hec v̄ba ſcribunt. Pꝛo huius ſermōis exoꝛdio religioſiſſime pꝛinceps h̄ mane ſacri ieiunij initium: qđ recta mente iuſtaqꝫ intētione faciendū eſt: ex ſentētia doctoꝝ querere poſſumus. An ſuperbo ieiun ātī valeat ieiuniū. Et ſi ei in hoc peccato vel in altero exiſtēti: ad bona ſpiritualia vel temporalia pſit? Ad qđ reſpondēdū aduertendū eſt hominē in peccato moꝛtali dupliciē exiſtere poſſe: ſiue illud peccatū ſup

bia sit: siue aliud. Aut ei sic existēs
cōtritus est ꝛ cōfitendi ꝓpositū ha
bet. ꝛ sic ieiunij vel alteri⁹ boni non
caret fructu. Aut ō superbia vl' alio
malo nullū dolorē ꝛ signū pn̄ie reti
net: ꝛ sic ieiuniū quo ad culpe satis
factionē ꝛ quo ad glorie adeptionē
sibi nihil valet. Quia vt doctor
Ricardus super di.xv.iiij. sententia
rū ait. Cū deus bonoꝝ nostroꝝ nō
egeat: si hominē nō amat: neq; ope
ra eius acceptat. Hinc gen.iiij. scri
ptū est. Respexit dn̄s ad abel: ꝛ ad
abel pm̄u hoc fecit: deinceps ad mu
nera eius. Scot⁹ aūt qui doctor sub
tilis est: ꝛ landulphus neapolitan⁹
super disti.xxxv.iiij. sententiarū.q.
iij. dicūt oppositū q̄d valet. s. quādo
opera satisfactoria res vel vires mi
nuūt: reiterari nō debet: quia q̄nq;
forte nō possūt. Valet tamē ꝫm oēs
ieiuniū factū in peccato mortali q̄
ad nouem. Primo ad mādati com
pletionē: ad quā quis tenetur: siue
qua eū ecclesia obligat: siue cōfessor
suus: dum pro penitētia ei iniūgit.
Ad hūc sensū verba pauli ad ephe.
vj.ca. deduci possunt qui ait. Filioli
obedite parētibus vestris: patri. s.
spirituali: ꝛ ecclesie. Scd̄o ad gra
tie impetratione: nam si raab mere
trix vt in.ij.ca.iosue legitur: ex ope
pietatis tantā gratiā apud hebreos
inuenit: quātomagis apud deū: q
ad sui honorē ieiunia facit: ꝛ nō bo
na fortune: s; nature in ieiunio su
dit. Tertio ad pene tēporalis dimi
nutionē: vt de achab in tertio Re
gū legitur: qui cū ex cōmonitiōe he
lie quā sibi ex parte dei fecerat: ve
stimenta scinderet: ꝛ cilicio carnem
suā operiret: ꝛ ieiunaret: et in sacco
dormiret: illud q̄d in.xxj.ca. scribit
a dn̄o audiuit helia dicēte. Quia in
quit humiliat⁹ est mei causa achab
nō inducā malū in diebus suis: sed
in diebus filij sui. Quarto ad pene
infernalis miorationē: nō tamē ꝫm
Ricardū supra vbi vt propter tale
bonū diminuatur pena: que pctis
iam factis debetur: sed quia caueta
malis qui tale bonū agit: que si fa
ceret: grauius puniretur. Quinto
ad bonoꝝ tēporaliū multiplicatio
nē. Unde grego. in omel. de diuite
et lazaro scribit. Nisi enim diues il
le aliq̄d bonū egiss; vnde in presen
ti seclo remūerationē habuisset: ne
quaq; abraa; ei diceret: recepisti bo
na in vita tua. Que verba de peni.
dist.iij.ca. Cauendū: a gratiano no
tātur. Sexto ad penitētie assumen
de dispositionem. Unde grego. de
huiusmodi penitentiā faciente ait.
Hortamur vt faciat: vt omnipotēs
deus cor illius illustret ad peniten
tiā scilicet verā. Ut de peni. disti. v.
ca. Falsas: in decretis habetur. Se
ptimo ad bonorum assuefactionē.
Unde treñ.iij.ca. scribit. Bonū est
viro cū portauerit iugū ab adolescē
tia sua. Octauo ad fame cōseruati
onē: quia ꝓuer.xxij.ca. legit. Me
lius est nomē bonū q̄3 diuitie mlte.
Ultimo ad potestatis diaboli mino
rationem; sicut in plerisq; locis vite

beati frãcisci: antonij: bene dicti: ba filij: atq; alioꝝ multoꝝ sanctoꝝ legitur. Quid igitur restat nisi vt vitã eternã ieiunãdo acquirat: quã ꝓfecto possidebit: si nõ sicut superbus ypocrita ieiunabit. Hinc dñs dicit Cũ ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes. Cũ igitur his dieb' R. P. dũ diximus in generali ⁊ in speciali de peccato originali: p̄missum sit ꝑm nostrũ ordinẽ de actualibus peccatis: primo mortalib': scdo venialib' esse dicendũ. De ipis septẽ peccatis mortalib' dicere statuim' eo ordine quo sacra euãgelia in sacro missarũ officio per almã romanam ecclesiã: que caput est omniũ ecclesiarũ ordinata nobis ostendẽt Quorũ de superbia vt in euãgelica lectiõe ꝓposuimus: primo dicendo tria donãte dño vobis aperiã. Superbie .s. entitatẽ: ⁊ originalẽ ꝓcessionẽ. Superbie qualitatẽ: ⁊ prauam conditionẽ. Superbie quantitatẽ: et malignã ac pessimã fructificationẽ. De quib' dũtaxat hodie p̄mũ ne lõgiores sim' videndũ est. Sed vidẽdo in hoc sermone entitatẽ superbie: ad hec tria more solito in tribus sermõis partibus discutiẽda sunt. Primo qmodo a doctoribus diffinitur. Scdo vnde tale vitiũ originatur. Tertio in quot species diuidit. Quibus finitis finis erit huius sermonis. ¶ Comes.

De septẽ quidem vitijs capitalibus vt estimo: illud apoca. xvj. ca. dici potest. Audiui ĩ quit ioh̃ vocẽ magnã de celo dicentẽ septẽ angelis: ite ⁊ effundite septẽ fialas ire dei in terrã: Que septẽ fiale septẽ vitia capitalia denotare possũt. Et de superbia subinfert. Et abijt p̄mus angelus ⁊ effudit fialam in terrã: ⁊ factũ est vulnus seuũ ac pessimũ in homines qui hẽbant caracterẽ bestie: ⁊ in eos qui adorauerũt bestiã ⁊ imaginẽ eius. De hoc insup vitio si bene intellexi: in apoca. ix. ca. legi. Ascẽdit inquit ipe ioh̃. fumus putei abissi: sicut fumus fornacis magne ⁊ obscurat' est sol: ⁊ aer de fumo putei: ⁊ de fumo putei exierũt locuste in terrã: ⁊ illata est illis potestas: sicut hãbẽt potestatẽ scorpiones terre: ⁊ alia que ibi legũtur Sed diuisionẽ quã superi' de hoc vitio fecisti: in illis verbis ego aliter intellexi: que ꝓpħa in psal. lxxxij. dicit Superbia eorũ qui te oderũt ascendit semper. Nã cũ dicit super bia: intelligo eius entitatem ⁊ essentiã. Cũ vero infert: eoꝝ qui te oderũt: intelligo qualitatẽ: ⁊ prauã conditionẽ. Sed cũ cõcludit: ascendit semper: intelligo quãtitatẽ ⁊ malignam eius fructificationem.

¶ Pars prima sermõis quomodo superbia a doctoribus diffinitur ⁊ suũ esse declarat. Antonius.

Multa sunt in diuinis scripturis R. P. que ordinẽ nostrũ dicendi declarant. licet ista que dicis vt inferius ostendet in expositione et dispositiõe meoꝝ dictoꝝ quasi

principatū obtineāt. Sed quia ni-
mis hucusqȝ sermo ꝓtractus est: ad
ꝓpositum redeamus: ⁊ quid sit su
perbia ex doctoꝝ dictis exponam⁹
Nam ⁊ hoc satis fructuosuȝ oībus
audiētibus existimo. Supbia qui-
dem sicut ex dictis sancti thome 2ª
2ᵉ. q. clxij. arti. v. apprehēditur: hoc
modo diffiniri potest. Supbia est
q̄dam extollētia per quā quis se ex
tollit supra id qḋ est sibi p̄fixū a di
uina regula: cōtra id qḋ aposto. ij.
ad corin. x. ca. scripsit. Nos autē nō
in imensum gloriamur: sed ꝑm mē-
surā regule qua mensus est nobis
deus. Ad cuius verboꝝ clariorē no
ticiā notandū: qḋ in tribus nos or-
dinat diuina regula: ne aliquo mo
do ad superbiā veniamus. Primo
in obediētia preceptoꝝ: nā vt in xij
ca. leui. scriptuȝ est. postq̄ȝ dn̄s ser-
uo suo moysi dixerat precepta: que
sui parte populo obseruāda datu-
rus erat: hoc modo verba cōclusit.
Custodite omnia precepta mea: et
vniuersa iudicia. Unde dn̄s iesus
vt math. xix. ca. scribitur: interrogā
ti quid boni faciā: vt habeaȝ vitam
eternā. Respondit. Si vis ad vitā
ingredi serua mādata. Quicūqȝ igi
tur preceptoꝝ obedientiā ex volū-
tate ꝓpria frangit: per contēptū dei
ex superbia cadit. Hinc pleriqȝ sup-
biam diffiniētes aiūt. Superbia est
amor ꝓprie volūtatis. Ceterū ordi-
nat nos diuina regula in appetitu p̄
eminētie ꝓximoꝝ. Hinc math. xxiij
ca. legit̄: qḋ ambitionē redarguens
dominus dixit: Qui maior est vr̄m
erit minister vester. Et ideo omnis
in superbiā ruit: q per inordinatuȝ
appetitū excellentie ꝓprie a ꝓximis
honorari supra merita cupit. Unde
aug⁹. de ci. dei: superbiā diffiniens
ait. Superbia est ꝑuerse celsitudi-
nis appetit⁹. Et qḋ magis ad ꝓpo-
sitū facit: magister sentē. di. xlij. scḋi
voluminis ait. Superbia est amor
ꝓprie excellētie. Quā excellentiam
aug⁹. ꝑuersam nominat: q: iniquus
et peruersus est qui eam amat: cum
hoc modo superbia sit speciale pec-
catū: qḋ superius pro contēptu erat
generalissimū. Ultimo ordinat nos
diuina regula: in extimationē ꝓprio
rū bonoꝝ. Uoluit enim deus non
vt solūmodo a ꝓximoꝝ p̄eminētia
caueamus: verūetiā cū bona egeri
mus: extimationē ꝓpriā pretermit-
tamus. Unde dn̄s luce xvij. ait. Cū
feceritis omnia que p̄cepta sunt vo
bis: dicite serui inutiles sumus: qḋ
debuimus facere: fecimus. Si quis
igitur in semetip̄o se extimat: cui du
biū est qḋ in supbiā cadat. Unde et
alius superbiā diffiniēs ait. Supbia
est ꝓprie cōditionis superba vel pre
sūptuosa extimatio. Quā pharise⁹
habebat q vt luce xviij. scribit̄: tem
plū ingrediens apud semetip̄m di-
cebat. Deus gracias tibi ago: q: nō
sum sicut ceteri homines: ⁊ alia que
ibi leguntur. Et in hoc differt sup-
bia a sua filia vana gloria: quia illa in
tra: hec extra cupit apparere.

¶ Comes

Cupide audire desidero: vnde tam pniciosa culpa nascatur: quia cū phus dicat. Remota causa remouetur effectus: cū radices eradicate fuerint: necesse erit vt marcescant: et arescant superbie folia.

¶ Pars scda sermōis in qua declarat vnde nascit supbia. Anto.

Ex tribus namq; R. P. originē superbia sumit. Primo ex elegātia naturali: sicut in primo angelo luculēter apparuit: qui cū bona multa a deo naturalia et grātuita se recipisse videret: stultū illū qd ifa. xiiij ca. dicit: apud seipsū dixit. Ascēdā sup altitudinē nubiū et ero silis altissimo. Altitudinē nubiū equalitatē dei miser intelligebat: vt magister in. ij. disti. ij. li. c. hoc queri solet: hec verba glosat. Nec moueat te R. P. illud qd ab aliquibus dicitur. s. q lucifer equalitatē dei appetere non potuit: quia ex pp̄assiōe vel ex ignorātia nō peccauit cū pena culpā precedere nō debeat. Peccauit igit ex electione: sed teste pho. iij. lib. ethi. Electio nō est impossibiliū: angelū vero deo esse equalē est impossibile ideo ipsi dicūt angelū dei equalitatem nō appetisse. Quibus breuiter ex doctrina doctoris subtilis: et Petri de aquila respondetur: Angelū ex donis gratuitis fuisse eleuatū in superbiā iuxta illud aug⁹. ix. lib. de ciui. dei. Male inquit volūtatis initiū qd poterat esse nisi supbia: qua ex electione dei equalitatē appetijt. Sed electio duplex est. Una q̄ est actus voluntatis intensus sine conatu ad opus ad extra: que electio impossibilia appetere potest Altera ro' que est actus volūtatis intensus cū conatu ad opus ad extra quā lucifer minime habuit: licet in prima miser ipse pmansit. Sed ad pposi. tū reuertēdo: hoc vitio ruerunt primi parētes. Unde ait ppha. Homo cū in honore esset nō intellixit. Secūdo superbia originē sumit ex affluentia tēporaliū. Unde ait aplus ad thi. vltimo ca. scribens ait. Diuitib⁹ huius scli pcipe supbe nō sapere. Et aug⁹. in lib. de verbis domini. Uermis inquit diuitiarū supbia est. Et beatus grego. super iob xxj. ca. dicit. Sicut ex abūdantia cibi adeps: sic ex abūdantia rerū temporaliū superbia nascitur. Difficile valde est: vt nō sit superbus qui diues est. Legitur cū iudas machabeus vrbē cū multis ingrederetur: et ciues romani tam iudam q̄ socios eius stolis aureis litteris hāc scripturā. Quis fortis sicut deus noster: habētibus superiudutos vidissent: propter diuitias et eorum potentiam in tantā amentiam proruperunt: vt illico similes stolas sibimetipsis facerēt: q̄ hanc scripturā litteris aureis semp haberēt. Senat⁹ populusq; Romanus. Quē titulū vsq; in hodiernū diem in eorū vexillis scribi vel depingi faciūt. Sed vindicta dei adeo eorū superbia deiecta est: vt de ciuitate dicatur. Roma quāta fuerit: ipsa

ruīa docet. Nec mirū. q: iuxta phm nullū violētū ppetuū. Ultio supbia originē sumit ex pemīnētia dignitatū Sicut euēit nabochodonosor: regivt dani. iiij. ca. legit. ⁊ roboā filio salomōis: qvt. iij. li. regū xij. c. scribitur. elatus ꝯsilio iuuenū: querēti populo grām sic rñdit. Pater meus cecidit vos flagellis: ego autē cedā vos scorpionibus. Qua ex re illo die maiorē partē dñij pdidit. Et iō ysido. vir doctissimus ait. Si habuero sapientiā salomōis: si pulchritudinē absalonis: si fortitudinē sāsonis: si diuitias cresi: si prātē octauiāngd mihi psunt si caro daē vermibus ⁊ aīa demonibus. Idcirco electo pape dr. Pater scē sic trāsit glīa mūdi. O q̄̄ piculose sunt r. p. taȝ aie q̄̄ corpori: tāvite pñti q̄̄ etiā future hui⁹ miseri ⁊ neq̄ mūdi ecclastice dignitates: necvalet assumē exeusatiōnē la boris ⁊ meriti. eū in. xxij. lib. mora. btūs grego. dicat. Nōnū q̄̄ hō eoipso q̄ pest alijs elatiōe cogitationū̄ ītumescit. Sepe qdē rectū ⁊ mediū iē pgim⁹: ⁊ ī ortis iuxtaviā sepib⁹ pvestimēta retinemur. ¶ Comes

Tere ppt̄ supbiā piculose sūt mūdi ⁊ eccli. dignitates: q: eo vitio numer⁹ reprobor agnoscitur Un. xxiij. li. mor. idē scūs ait. Q: redēptor noster corda dirigit humilium: ⁊ leuiatā ille rex dr supbor: apte cognoscit. q: euidētissimū signū reprobor supbia est: ac hūilitas elector. Sȝ q̄ breui⁹ ac citi⁹ q̄ōtio lo co ponēdū ē dclaresvalō ꝯcupisco.

¶ Pars tertia sermonis qua declaratur quot sunt species supbie.

Refatus doctor. religiosissime pnceps xxiij. mora. quatuor supbie species enumerat dicēs. Quatuor sunt species superbie. Prima est cum bonū quod quis habet sibi attribuit. Secunda cum credit a deo esse datum: sed tamen p suis meritis. Tertia cum iactat se habere quod non habet. Quarta cū ceteris despectis singulariter vultvideri. Quod totū distin. xxij. ij. libri sentē. c. ex superbia. a magistro notatur. Sed vt que dicta sunt nō videantur obscura: ea sic aperiamus Peccat enim quis in prima specie superbie. q: bonū quod habet a se habere putat: cōtra quē apl̄s pme cori. iiij. c. dicit. Quid habes quod nō accepisti. Nam teste iacobo primo. c. Omne datū optimū ⁊ omne donū perfectū de sursum est. Hec quidē superbie species proprie ingratitudo dici potest. Peccat etiā secundo in alia supbie specie quisquis qui bonū sibi collatum p suis meritis a deo se acce pisse cognoscit quod ex ignorantia propria accide re creditur. cumaug⁹. dicat. Peccator non meretur de condigno. s. panē quo vescitur. Peccat aliquis insuper tertio in alia superbie specie: qui iactat se habere quo caret. qua grauiter pilat⁹ offendit. Qui vt mathei. xxvj. c. scribitur domino dixit. Nescis quia potestatem habeo cru

cifigere te ⁊c̄. Ultio quisq; in quarta superbie specie peccat: qui ceteris despectus singulariter vult videri. Hoc enim ex sua ethimologia superbus importat. Unde ysidor⁹ in lib. ethimo. supb⁹ dici⁹ eo q; superius vult videri q̄ sit. Hinc philosophus quidam vt inno. in libro de miseria cōditionis humane describit: ad regē quendam qui coli cupiebat: prudenter accedens adorato illo: cum eo pariter illico sedit: atq; se interroganti quare hoc fecisset: sic respondit. Aut deus es: aut homo. Si deus es coli debes cultu latrie: ideo te adoraui. si homo vt in veritate es: equalis tibi existens ad tuā superbiam deprimendā tecū cōsedere volui. Ex quibus dedit intelligere sibi: q: cum homo esset: super alios apparere nō curaret. Siximus R. P. donante domino q̄ in diuisione sermonis pmisimus. Rogemus humilē dominū iesum christū vt nos in diuina reuerētia persistentes. remotis pcul radicibus superbie. ab his eius speciebus conseruare dignet: qui cū patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen ¶ Comes

Faciat obsecro de⁹ sicut ab ipso postulare nos admones. sz tu sequenti mane: huius pessimi vitij sicut promisisti qualitatem ⁊ eius pessimā conditionē nobis insinua. ¶ Feria quinta cinerum de pessima conditione superbie. Ͻmo. x.

Domine nō sum dignus vt intres sub tectū meū: sed tm̄ dic verbo ⁊ sanabit puer meus. Dn̄us centurionis ad pium ⁊ mitē iesum verba sunt ista: que in viij. c. sui libri. mathe. euāgelista notat. Pro huius sermonis exordio r. p. querit An superbia ex sua praua cōditiōe sit grauissimū peccatorum? Cui petitiōi ex sentētia sancti thome. 2ª 2ᵉ. q. cxlij. articulo. vj. rñdetur q̄ sic. q: cū in alijs peccatis vel ppt ignorantiā: aut pter infirmitatē: siue per desideriū cuiuscūq; boni a deo auertatur homo: p superbiā auersionem habz ab ipso ex hoc q̄ non vult per maliciā sibi ⁊ eius regule subijci. Unde bern. ait. Omnia vitia fugiunt a deo. sola supbia se sibi opponit. Et iaco. iiij. c. scribitur. Superbis deus resistit. Duobus enim modis homo deū per peccatum offendit. Per conuersionem ad cōmutabile bonum quod est velud materiale peccati. Et p auersionem ab incommutabili bono quod est velud formalis ⁊ completiua causa delicti. Et licz superbia non sit grauissima per conuersionem ad commutabile bonum. quia celsitudo quam inordinate superbus appetit: ex sua ratione maximam repugnantiam non habet

ad bonū virtutis. tamē ex auersio/ne omnia alia peccata transcendit. Idcirco hiero. in suo felici transitu dixit. Ubi est superbia nihil peius: Nōne omnia oriuntur mala ex sup bia tanq̄ ex vna radice. Cū enī di/ues factus fuerit homo: ⁊ cū multi plicata fuerit gloria dom⁹ ei⁹: nōne supbit: ⁊ cū supbierit nōne polluūt vie ei⁹ in oi tpe. Et tūc in insidijs cū diuitibus in occultis cogitat vt in/terficiat innocentē. Oculi eius in pauperē respiciūt. ⁊ insidiat in oc/culto: vt rapiat eū tanq̄ leo in cubi li suo. dicens in corde suo. Oblit⁹ est deus: auertit faciē suam ne vide at vsq̄ in finē. Qua ex re humilis centurio ne iesum offenderet. ne se ab eius pietate auerteret: ait. Domi ne nō sum dignus ⁊c. Pessimā igi tur cōditionē superbie ſm meū iā ceptū ordinē ostendere cupiēs in presentiarum r. p. ix. eius iniquita/tes per tres partes narrabo: quas cōtra ꝓpriū subiectū in quo est: pro ximum quem offendit: ⁊ deum cui se opponit exercet. ¶ Comes

Est qdē ad tuū ꝓpositū ꝙ glo/sa sup illud psalmi. Superbi inique agebāt vsq̄ quaq̄ ait: Ma ximū peccatū est in homine supbia.

¶ Pars prima sermonis de trib⁹ iniquitatibus superbie quas cōtra ꝓpriū subiectū in quo est ipsa facit.

P Rima igitur iniquitas superbie r. p. quā ipa in ꝓprio subiecto exercet. dicitur virtutū expolia/tio. Unde grego. in mora. ait. Alia quippe vitia eas solū virtutes ipe/tunt: quibus ipsa destruūtur. vt vi/delicet ira patiētiā: castrimargia ab stinentiā: libido continentiā expu gnat. Superbia autē vitiorū radix nequaq̄ vnius virtutis extinctiōe contenta: cōtra anime membra cun cta se erigit: ⁊ quasi generalis ⁊ pe/stifer morbus corpus omne corrū/pit. vt quicquid illa inuadente agi/tur. etiā si virtus esse ostēdatur: nō per hoc domino: sed soli vane glo/rie seruiatur. Et idē ait. Sicut hu militas omnia vitia eneruat. oēsq̄ virtutes colligit ⁊ roborat. Sic su perbia omnes virtutes destruit et eneruat. Secūda vero iniquitas su perbie dicitur vitiorū introductio. Quia cū quempiā supbia maculat: necesse erit vt ipse ī cetera vitia ca dat. Unde ecclesi. x. c. scribit. Ini/tiū oīs pctī supbia. Qđ dictū ſm doctorū sentētiā hꝫ tripliciter ītelli gi. Primo respectu cōtemptus dei qui nihil aliud est nisi superbia in omnibus peccatis inuenta. Nam si cut absq̄ caritate nulla virtus per/fecta est. ita sine cōtemptu dei: qui supbia generalissime dicitur: nullū peccatū inuenitur: ꝑter id qđ ex in firmitate vel ignorantia cōmittitur Secūdo respectu peccandi ꝑnci pij. q: ꝑmū peccatū fuit superbia quo lucifer peccauit in celo. Hinc beatus hiero. ait. Non ob aliā cau sam ex angelico fastigio ruit diabo lus. nisi propter superbiā. Uideas

q̄tum malū est. q: ex hoc dictus est aduersarius. Tertio respectu peccatoꝝ exoꝛdiꝫ: cuꝫ ex supbia omnia vitia oꝛiantur. Nam ex ea oꝛit vana gloꝛia: q̄ quisq3 vult sup alios appa rere: ꝛ si aliquis ei adequatur: illico nascit inuidia: ex qua de leui de uenitur in irā: ꝛ cū se intus non poterit consolari: exterioꝛē in reb9 cō solationē querit cū auaritia: q: ani ma nostra: beato greg. teste: sine ali qua cōsolatiōe stare nō potest. Et ideo ex habūdantia rerū: q̄s multo laboꝛe quesiuit refrigerari desiderans: in gule vitiū ruit. qua ex re leuius in luxuriā cadit. Unde hiero. ad eustochiū ait. Libido iuncta est luxurie: prius venter extendiᵗ: ꝛ sic cetera membra ꝯcitantur. Qd vitiū multi auari absq3 gula cōmit tunt: q: vt iā dictū est in aliquo cō solari cupiunt. Ex luxuria postremo, puenit accidia. Unde boetius in tertio libro de cōsolatiōe. prosa vj. dicit. Tristes esse voluptatū exi tus: quisquis reminisci libidinū su arū nolit intelliget. Hoc quipp vi tiū etiā illis qui nec gulosi nec luxu riosi sunt euenit ex priuatione dele ctationuꝫ: vel stimulo vitioꝝ: quia ysa. xlix. ca. scribitur. Non est pax impijs dicit dn̄s. Ex his luculenter apparet ꝙ omnia vitia secū superbia poꝛtat. Unde salust. us ait. Superbia est cōmune voluntatis malū. Et ꝑ his duob9 insimul mēbris ysido. ait. Supbia sicut est oꝛigo ꝛ radix omniū criminū: ita est ruina omniū virtutū. Ultima iniquitas superbie quā exercet ipsa in subiectū in quo est dicit eterna dānatio Uñ p ysa. xiiij. c. dicit. Detracta est ad inferos superbia tua. Et glo: super illud thobie. iiij. c. Supbiā nūq̄ i tuo sensu aut in tuo v̄bo aut in tuo coꝛde dn̄ari pmittas: taliter inquit. In ipsa eni initiū sumpsit omnis perditio: ꝛ certe sine misericoꝛdia fiet ei iudiciū. Cū beatus aug9. in libro de libe. arbi. dicat. Nullus tam indignus misericoꝛdia dci: sicut superbus. ¶ Comes.

Recto iudicio supbi vt dicis cōfundūᵗ. Ideo grego. x vij. lib. moꝛa. dicit. Omnis supbia eo ipso in imo iacet q̄ in alto se erigit vt inde magis supposita sit. vnde alijs pesse appetit vel cōtendit.

¶ Pars secūda sermonis de tribus alijs iniquitatibus quas ꝯtra ꝑxmū superbia facit primis peꝛo ribus. Antonius.

Prima namq3 iniquitas R. P. quā ꝯtra ꝑximū superbia facit dicit cōtumelie. Unde puer. xj. c. scribit. Ubi fuerit supbia ibi erit ꝛ cōtumelia. Et in. xxij. c. dicit. Arma ꝛ gladij invia supbi. Alia quip pe iniquitas dicitur inimicitie. Primo eni ꝑximo facit iniuriā. deiceps iimicitiā. ꝛ nūq̄ pctē dignaᵗ id ulgētiā. Unde inno. in libro de miseria ꝯditionis humane. de superbo dicit. Superbus vultū auertit a ꝑximo. visum extollit: ceruicem erigit

fastū ostendit.grandia eloquit:sublimia meditat:subeē nō patit:pesse molit. Tertia qdē iniqtas ē: iniusticie.nā in supbo nlla iusticia repit:nec iuste cum eo aliqd tractare pt:qr ceca supbia semitā rōis ignorat: z viā iusticie videre nō valz. Uñ grego.in registro dicit. Quisqs supbie tyrānidē in se captiua mente susceperit: h primū dānū patit: q claufo cordis oculo: iudicij equitatē pdit. Nā ei cūcta que alij bene egerunt displicent: z sola sua que ipse egerit placent. Hec ille. ¶ Comes.

Etiā gentiles hoc recta rōe senserūt. Uñ valerius libro. viij. de supbis sic ait. Superbi nec sua picula respicere: nec aliena facta iusta examinatiōe prosequi valent.

¶ Pars tertia sermonis de tribus vltimis iniquitatibus quas contra deū supbia facit z de seis peioribus.

Gratias ago dño meo z dño iesu xpo r. p. q apõte de vitijs disputaturus sum, maxime vt audio te scientē multa scripturarū diuinarū z gentiliū litterarū: q dicta nostra ɔfirmāt: sed iā pessimas iniquitates quas cōtra deū supbia facit: nūc breuiter videam⁹. Prima ḡ dicit cōtēptibilitas: nā in nlo cete roz peccatoz: sicut in supbia cōtēnitur ipse deus. In alijs quem vitijs aut ex ignorātia: aut ex infirmitate hō creatorē suū offendit: atq; q̄si nesciētia quadā despicit ipse creatorem suū. Ex supbia vō malicia propria sibi resistit: quā resistentiā ɔdeus in tribuendis gratijs sibi ondit. Uñ iaco. iiij. c. legit. Supbis deus resistit: humili⁹ aūt dat grām. Et tali cōtemptu z malicia: vt diximus Grego. posuit supbiā omniū vitiorū esse reginā. Nā excellētie appetitū dicit capitale vitiū eē: sicut ysido. z cassia. affirmāt a quo mlta z alia z diuersa vitia pcedūt. iō gre. ait. Uitiū superbie ab ipsa radice secādū est: et cū latenter orit: vigilanter abscindatur: ne pfectu vigeat neve vsu robozet. Alia iniquitas quam cōtra deū superbia facit. dicit ei⁹ inimici societas. Nā superbus cū diabolo societatē facit: qui omniū maioz est inimicus dei. Videamus igit z in te diligenter pensa r. p. q̄tū tibi placeret si famulus vel filius tu⁹ quē a cunabilis nutriuisti: cū inimicissimo tuo contra te societatē acciperet: z tunc anim⁹ tu⁹ irā dei sup superbū intelliget. Supbis quidē illud iohā. iiij. c. dici pt. Uos ex patre diabolo estis. Quā z multi hodierno die in ornamētis ondnnt q excusationē habere nō pñt. Uñ. xxj q. iiij. c. ois. ɔcilium. vij. iquit. Omne quippe qd nō ppter necessitatē sua: sed ppter venustatē accipit: elationis hz calūniā: quēdmodū magnus ait basilius. Ultima iniqtas quā ɔtra deū supbia facit di coidis oris acoperis inhonorabilitas: ac si ipe supb⁹ deo diceēt nō solū te ɔtēpsi z cū inimico tuo fed⁹ pepigi: sz de dec⁹ qd cūq; potero facere statui

Facit eni supb⁹ dedec⁹ deo ope cũ si bimetipsi glĩaʒ attribuit ꝯtra id qḋ apl̃s ad cor.x.c.dicit. Oia in gloriã dei facite. Qꝛ dñs p ysa.xlij.c.dicit Gloriã meam alteri nõ dabo. Facit ĩsup ore supb⁹ dedec⁹ deo: cũ bõa q̃ possidꝫ a se hr̃e ꝯsiderat: ꝯtra id qḋ apl̃s.j.cori.xv.c.dicit de se. Gr̃a dei sum id qḋ sum. Facit ꝛ corde supb⁹ dedec⁹ deo cũ celsitudĩeꝫ appetit ad honorẽ quasi ꝯtra deũ vl̃ pximũ cũ deliberatõe desiderat: nulli dubiũ est ꝙ mortalr̃ peccat. sicut scũs thomas 2ᵃ 2ᵉ.q.clxij.arti.v.confirmat. Hic nũeri.xv.c.dr̃. Aia q̃ p supbiã aliqd pctĩ ꝯmisit siue ciuis sit siue pegrin⁹ qm̃ aduersus dñm rebell' fuit. pibit ḋ ppl̃o suo. Et luce.xviij.c. scribit. Qui se exaltat hũiliabit scꝫ in ferno: qꝛ leui⁹ pfecto ipso supbꝰ asin⁹ vl̃ rota plũbea iret i paradiso Vñ grego.in moral.ait. Cõsideret hõ elat⁹ qd in terra mereat. si platus angelus in celo in terrã psternitur Que v̾ba de pe.di.ij.c.principiũ: in fine a gl̃i.notãtur. Rogem⁹ g̊ dñm iesuꝫ xp̄ꝫ q est forma ꝛ exẽplũ toti⁹ humilitatis: vt nos a tãto pestifero morbo eripe digneẗ. ¶ Comes

IN verbis que ppheta psalmo xcix.dicit.oẽs partes q̃s supius assignasti: p ordinẽ intellexit cũ ait. Cõfundãtur superbi: qꝛ iniuste inıqtatẽ fecerũt in me. ego aũt exercebor in mãdatis tuis. Nã inıqtates confusionũ noie ppha pcipiẽs ait. Cõfundant supbi.s.trib⁹ p̃mis inıqtatib⁹ ꝛ ꝯfusiõib⁹. Sꝫ noie sui: offensiões pximi ꝯsiderãs iterũ isert Qꝛ iniuste inıqtatẽ fecerũt i me. Abhominatiões v̾o q̃s ꝯtra deũ superbia facit: ꝯclusit cũ intulit. Ego aũt exercebor i mãdatis tuis q̃si dicat: illi.s.supbi q ppt eoꝝ supbiã tribus ꝯfusiõib⁹ ꝯfundũẗ: tres inıqtates iniuste fecerũt i me ꝛ qḋ deteri⁹ ẽ: tres alias abhoiatões ꝛ inıqtates ꝯtra te deũ meũ agẽ nitũẗ. Ego aũt nõ sic: sꝫ exercebor in madatis tuis q̃ ad viam salutis adducunt.

¶ Feria.vj cineꝝ s̾mo.xj de maligna ac pessima fructificatõe supbie

ATtendite ne iusticiã v̾ram faciatis corã hoibus. mat.v.c.hec verba scribũtur. Satis licite atq; ꝯueniet sequẽdo tractatũ supbie hodierno die: Pro s̾monis hui⁹ exordio r.p q̃rit: An glĩa boni opis possit hr̃i sine pcõ? Ad qḋ rñdeẗ ex snĩa sci thome.2ᵃ 2ᵉ.q.cxxxij. ar.j. Et durãdi in s̾ li.j.pte.ij.di.ij. ꝙ appetit⁹ glĩe alicui⁹ boni opis nõ aliqd viciosũ ẽ. Nã glĩa claritatẽ quãdã significat. Vñ gl̃ificari idẽ est qḋ clarificari. Claritas aũt. vt aug⁹. ait sup io.vij. decorẽ quẽdã hꝫ ꝛ manifestationẽ ꝛ iõ nomẽ glĩe nomẽ manifestatiõis iportat alicui⁹: qḋ apud hoies decor videẗ: siue illḋ sit bonũ corpale: siue spũale. Hinc mat.vij.c scp̄tũ ẽ. luceat lux v̾ra corã hoib⁹ vt videãt bõa opa v̾ra. Põt tñ apetit⁹ ẽca glĩã tripl'r iordiari. Uno mõ ex

parte rei de qua quis gloriā querit puta de gloria que est de re fragili: atq3 turpi:falsa z diuine reuerētie contraria:sicut princeps tiri quesi uit.Lui eze.xxviij.c.dicit.Eleuatū est cor tuū.z dixisti deus ego sum Sic quedā querentē gloriā apl's ad cor.iiij.c.rephēdēs dicit.Quid habes qd nō accepisti:Si autē acce pisti:qd gloriaris q̄si non accepis? Alio modo ex parte eius a quo qs gloriā querit:puta hominis cuius iudiciū nō est certū.Nā de pleris3 sic gloriā querentibus:io hā.xij.c. dicitur.Dilexerūt magis gl'iam ho minū q̄3 gl'iam dei.Ultimo modo ex parte finis:quoniā qui gl'iaz ap petit:nō in debitū finē:ad honorez dei.s.gloriari nō ptendit.Jdeirco iere.ix.scribit.Nō glorieт sapiens in sapiētia sua:nec fortis in fortitu dine sua.nec diues in diuitijs suis sed in hoc gloriet qui gl'iatur:scire z nosse me.Et hiero.ad nepotia nū scribēs ait.Caue ne hominū ru musculos aucuperis:ne i offensaз dei populoꝝ laudem cōmutes.Si adhuc:inquit apl's.hominib' pla cere xp̄i seru' nō essem.Desinit ho minib' placere:qui seru' dei fact' est:p bonā z malā famā a dextris z a sinistris christi miles graditur nec laude extollitur:nec vitupatio ne frāgitur:nec diuitijs tumet:nō ptrahitur pauptate:z leta cōtēnit z tristia:per diem sol nō vrет eū ne q3 luna per noctē.Nolo te orare in angulis platearū ne rectū iter pre cū tuarū frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias z osten tui habere filateria:z cōscientia repugnāte pharisaica ambitōe cir cundari.Hinc dependet euangeli um:inde lex z pphete.fidelis me. cū lector:intelligis quid taceā z qd magis tacendo loquar.tot regule quot species gl'iaz:q̄3 tomeli' erat h̄ nō in corpore:sed in corde gestare deū habere fautorē nō aspect' ho minū.Hinc dn̄s ait.Attēdite ne iu sticiā zc.que fuerunt verba.ppositaz:quia ex tali appetentia superba xij.mala sequunт:que signa z gra dus superbie a beato bern.z alijs doctoribus appellant:de quib' per ordinē triū partiū in presenti smo ne tractabo. ¶Lomes.

Comprehendant in superbia sua.vt ait propheta psal.lviij. Ego vero cū boni aliquid faciam dicā.Nō nobis dn̄e nō nobis.Sз nomini tuo da gloriā.

¶Pars prima smōis de quatuor signis superbie. Antonius.

Primus igit gradus vel signū supbie r.p. vocat iactantia.Que s̄m phi losophū.ij.z.iiij.ethic. est ostētatio ꝓprie laudis cū veritas nō suasit:vel si suasit.vt alex.noster de ales in.ij.volūine sue sūme dicit z inaniter quis se laudat iactātia est Nam sicut humilis bona que facit abscondit.ita superbus adhuc de bonis que nō habet se frequenter extollit.Et bene iactantia signū su

perbie dicit. q2 nisi mēs intus ela/ta p supbiam esset. nūq̄ foris ante alios se iactādo laudaret. Unde btūs ysido. ij. sentē. ait. nisi pcesserit oc/culta elatio mētis nō sequeret apta iactātia laudis. Sed p hui⁹ signi de claratiōe tria notāda sunt. Primo q̄re ppria laus iactātia nūciatur. Ad qd doctor noster astesan⁹ tit. xxviij. ij. voluminis sue summe dicit. Quia sicut cum qs vult lōge aliquid iacta re in altū manū eleuat. ita q se lau/dat p supba verba se in altū locat. Scdo q̄ztum malum est iactantia. Ad qd idē doctor ait q ē culpa mor talis triplici mō. Uno mō rōe prin/cipij. Nam si pcedit vt quis se lau det ex culpa mortali. mortale pctm est. Et licet potissimū ex trib⁹ pctis supbia. s. vana gloria z auaritia in/tiū sumat. tn turpior est cū ex auari tia principiū h3. Un phus. iiij. ethi. ait. Turpior est q se iactat causa lu/cri: q̄z q causa glie vel honoris. Se/cūdo mō iactātia culpa mortalis est rōne glie furti. Sicut cū qs glo2iaz dei sibi appropriat quēadmodū pri ceps tiri fecit. cui vt supius dixim⁹ eze. xxviij. dictū fuit. Eleuatū ē cor/tuū: z dixisti deus ego suz. Ultimo modo est ipsa iactantia culpa mor/talis rōne offensionis caritatis pxi mi. Nā phariseus vt luce. xviij. scri ptū est: iactādo se ceteros pximos spreuit dicens. Grās tibi ago deus q2 nō sum sicut ceteri hoies. Quā/do vero a pctō mortali veluta radi ce nō pcederet: mortalis culpa non esset: que difficile aliter fit. Et ideo nō paruus vindicta punit: nisi qvlti mo loco notandū est: vel ad vtilita tē pprā vel ad necessitatē pximi is ctantia fiat. Hinc beatus grego. in mora. ait. Justi bona sua nūq̄ dete gūt: nisi aut eos pximorum vtilitas aut nimia cogat necessitas: Ut iob q̄liter flagella dei p humana verba depssus dū mētē suā ad desperatio nis foueā q̄speрit impellu: bona sua enūerat dicēs. Oculus fui ceco zc. q2 iā cadere poterat: nisi ad memo riā suā bn acta reuocasset. Ali⁹ qp pe grad⁹ vel supbie signū vocatur singularitas q̄ est: p quā nō sufficit facere. sicut ceteri faciūt. Sicut enī humilis alioz regulā seruat: z cete ris omnibus se cōformat: ita supb⁹ preter ceteros apparere desiderat. Un de tali ber. ait. Singularis pl⁹ sibi blandit de vno ieiunio q cete/ris prādētib⁹ facit q̄z si cū ceteris. vij dies ieiunauerit: z melior sibi videt vna oratiuncula peculiaris q̄z tota spalmodia vnt⁹ noctis ad oīa fua/stre nu⁹: z ad cōia piger: vigilat in lecto dormit in choro: hinc oēs iudicat: hic oim fctā corrodit. Un dauid in psal. dicit. Singularis fer⁹ depast⁹ est eā. s. vineā dnī. Terti⁹ vo grad⁹ vel superbie signū vocat arrogātia q̄ est elatio spūs. p quā hō se pfert alijs iudicās se ceteris meliorē: z op ponit vni gdui humilitatis: p quaz hō se credit z pnūciat alijs viliorē Hoc nēpe vitio tota est submersa ierusalē. Cui per iere. xlix. c. dictuz

rit. Arrogātia tua decepit te: ꝛ sup-bia cordis tui: : vt in vno messia .s. nō crederes: sed eū crucifigeres: iō subuersa es: nec mirū cum dñs per isai. xiiij ca. dicat. Arrogantiā supbo rū humiliabo. Quia vt puer. vj. ca. scribitur. Abominatio dñi omnis arrogātia. Quart⁹ etiā gradus vel superbie signū vocatur curiositas: que ꝓm duran. est vehemēs applica tio mētis: ad vane ꝛ inutiliter acq- rēn dū: ꝛ cōsistit in appetitu cogniti onis sensitiue ꝛ intellectiue: ꝛ in fal sitatis ꝓmonib⁹ ꝛ in ornatis seu de- coratis opibus. Appetit⁹ aūt cogni tiōis sensitiue curiosus ē: qn̄ id scire cupit: qd̄ ab vtili cogitatiōe hoim auertit Ut ē studiosa īspectio ludo rū in theatris: chorearū i plateis: ve nationis in cāpis: inspectio mulieꝝ ad cōcupiscen dū: diligēs inquisitio eorū: que fiunt ab alijs ad deriden- dū ꝛ detrahendū. Unde dicit aug⁹. in libro de vera religione. Cōcupi- scētia oculoꝝ reddit homines curi- osos. Appetitus vero cognitionis intellectiue: multis modis peruerti potest. Uno modo quādo tēdit in cognitionē veritatis: vt inde super biat. Unde aug⁹. in libro de morib⁹ ecclesie. dicit. Sunt q desertis virtu tibus: ꝛ nescientes quid sit deus: et quid sit maiestas: semp eodē modo manētes. nec magnū aliquid se age re putant: si vniuersam istā corporū molē quā mundū nūcupam⁹: curi osissie intentissieꝙ ꝑquirāt. Unde etiā tanta superbia gignit vt in ipo celo de quo sepe disputant sibimet ipsis habitare vident. Alio modo quādo tēdit in cognitionē verita- tis ad peccandū: ꝓm illud iere. ix. ca Docuerūt linguas suas loqui men datiū: vt inique agerēt laborauerūt Alio modo quādo tendit in cogni tionē studij minus vtilis de quo re trahitur a studio qd̄ ex necessitate: incūbit. Unde hiero. ait. Sacerdo tes dimissis euāgelijs ꝛ pp̄hetis: vide mus comedias legere. Aliomodo quādo qs cupit addiscere ab eo: a q̄ nō licet. Sicut q occulta atꝙ icer ta a demōibus ingrit: qd̄ est supsti tiosa curiositas. Unde aug⁹. de ve ra religiōe dicit. Nescio qua demē tia impediunt aliqui a fide vicio cu riositatis in percūctandis demoni bus. Aliomodo quādo tendit ad cognoscendā veritatē ppꝛij faculta te ingenij: quo de facili labitur in errores. Hinc eccl. iij. ca. scribitur. Altiora te ne quesieris: ꝛ fortiora te ne scrutat⁹ fueris. Cōsistit tertio cu riositas in falleratis sermonibus. Hec est curiositas ꝑdicatoꝝ nostri tēporis: qui nō salutē animarū. nec edificationē audientiū querūt: sed ostentationē sciētie: ꝛ gloriā sue fa cundie. Hij ꝑdicant semetipsis: hij adulteraut verbū dei: in doctis hu- mane sapientie verbis. Tales non querūt sciētias ex quib⁹ semetipos ad humilitate erudiāt: mores in trā quillitate cōponant: patientiā ser- uent: longanimitatē exhibeant: sed illa scire appetūt: ex quibus loqces

appareant: et singulariter eruditivi deatur. Isti nō granū querūt: sꝫ paleam: nō fructū: sed folia: nō nucleū sed testam: nō oleū sed amurcā: nō aurū vel argentū: sed scoriā. Consistit vltimo curiositas in ornatis operationibus: puta in domibus et fenestris artificiose cōpositis: coopertorijs in libris. in quibꝰ nōnulli plus desiderāt pulcritudinē: q̄ꝫ bonitatē. In vestimētis in quibꝰ curiosi homines multipliciter peccāt: in gñe s. volētes habere vestimēta p̄ciosa. In q̄litate subtilia et mollia. In colore nitida: variata: et pictura colorꝫ varietate distictā: nouo et resoluto modo facta. In formatione aut nimis magna: aut nimis ampla: aut nimis stricta: siue q̄libet alio modo ꝑm seculi vanitatē. De huiuscemodi. ij. ad thes. iij. ca. aplꝰs ait. Audiuimus inter vos quosdā ābulare inquiete: nihil operātes: sed curiose agētes. In mulieribꝰ aūt quanta sit curiositas: imo q̄tus curiositatis excessus: quis enūerare sufficiat Sed ne longior sim: hec de curiositate breuit sufficiant. ¶ Comes.

Legi equidē in ep̄la pauli ad thi. v. ca. de mulieribꝰ hoc mō discut circuire domos: nō solū ociose: nihil. s. merito: ūo pantes: sed et verbose. i. v̄bis ociosis: p̄nitiosis detractorijs: et huiuscemodi et curiose innumeris. s. curiositatibꝰ vanitatē suā in excusabilē ōndētes. Sed obsecro vt ad alia dicēda festines: q: qd̄ dicendū est: satis extimo fructuosum: cū illa q̄ dicta sint: nō paꝝ ꝓdesse poterūt: si in arca memorie firmiter condantur.

¶ Pars scd̄a ꝑmōis de q̄tuor alijs ḡdibꝰ vl' signis sup̄bie. Antonius.

Primus in hac pte gradꝰ vel supbie signū r. p. vocaf mētis leuitas: q̄ ꝑpe incōstantia est aīe in aliqua v̄tute. Vñ bernꝰ. ait. Qui mentē leuē habet: mō p supbia ad alta se erigit: modo p inuidia in ima se demergit: nūc p inuidiā nequit tabescit. nūc p extollētiā puerilit̄ hilarescit. In altero nequā: in alter ovanus: in vtroq; supbus existit. Hāc leuitatē abhorrēs pau. in. ij. ad cori ij. c. dicit. Nūquid leuitate vsus sū Cū eni quēpiā videris r. p. leuē mētē habē: alte et nimis p̄sumptuose loq atq; incōstantē in suis v̄bis et fctis esse: eū recte supbū poteris iudicare. Scd̄us v̄o gradꝰ vl' supbie signū vocaf inepta leticia. Quia vt bernar. ait. Proprīū ē supbor leta sp appetē: tristia deuitare. Sicut. n. humilis cauet a risu: sic supbꝰ ꝑpte sp ꝓnus est ad ridēdū. Tertiꝰ etiā gradꝰ vl' supbie signū vocaf p̄sumptio. q̄ ꝑm durā. li. j. pte. ij. disti. ij. est imoderātia spei p quā aliqs de ꝓpria v̄tute ꝯfidit. Hoc q̄ppe viciū magnanimitati opponif. Vñ pħus in. iij. li. ethi. di. Magnaīo p excessū opponif p̄suptuosus: q: magnaītas ꝯsistit in medio: ꝑm ꝓportionē ad ꝓpriā facultatem. nunc enim tendit ad maiora quā sibi conueniāt

presumptuosus aūt ꝓpriam faculta tem excedit. Qui hoc vitio maculati sunt: nō parū deo displicent. Unī iudith. vj. ca. scribit. Presumentes de se ꝫ de sua virtute gloriātes humilias. Et est presumptio pctī in spiritū sanctū: quia per eam tollit vel contēpnitur adiutorīū spiritus sancti: per quod homo reuocatur a peccato Quia teste iaco. j. ca. Omē datū optimū: ꝫ omne donū pfectū desursum est. Et dicitur imoderātia spei: nō quia possit homo nimis sperare de deo: sed quia deo imputat: qđ sibi nō couenit: vnde intuitur extimationi false: sicut in despe rato: Sicut enī falsum est qđ deus penitētibus non indulgeat: vel qđ peccatores ad penitentiā nō querātat: ita falsum est qđ veniā pseuerātibus in peccato cōcedat. Hinc dauid ait. Justꝰ es dñe ꝫ rectū iudi. tu. Ultimus gradus vel supbie signū in hac parte vocatur peccatorꝫ defēsio: Sicut enī humilis sponte peccata cōfitetur: ita superbus ea defēdere vel excusare conatur. Unde Berū. ait. Multas aliqui faciūt excusationes in peccatis: aut enim dicit qui se excusat: nō feci: aut feci qdem: sed bene feci: aut si male feci: non multū male: aut si multū male: nō mala intentione. Si autē de illo sicut de adā ꝫ eua cōuicitur: aliena accusatione excusare se nititur.

Decille. ¶ Comes.

Gregorius xxij. mora. ait. Usitatū humani generis vitiū est ludendo peccatū cōmittere: ꝫ com missum negando abscondere: ꝫ cōuictū defēdēdo multiplicare. Sed adeo que dicta sunt: ex eorꝫ vtilitate placuerūt: vt vehemēter cupiam audire que statuisti ſm tuū ordinē rectum superius esse dicenda.

Pars tertia ſmōis de q̄tuor vltimis gradibꝰ: vel supbie signis. Anto.

Primus gradus vel supbie signū in hac pte R. P. vocat rebellio: que est quando aliquis non solū seniorꝫ vel superiorū precepta inobediendo cōtempnit. verūctiā contra superiores ip se insurgit: repugnādo: blasphemādo: bonū eorū ꝓpositū impediēdo: ꝯtra ipsos et eorū facta murmurādo: interdū etiā corporaliter psequendo. Hoc vitiū adeo graue est: vt, Numeri xv ca. dicatur: Anima que per supbiā aliquod peccatū fecerit: qm̄ rebellis fuit cōtra dñm: peribit de pplo Unde in sequēti c. scribit de chore dathan: ꝫ abiron ꝓceribus synagoge: quos terra deglutiuit: ꝫ viui ad inferna descēderūt. Secūdus etiā gradꝰ vel signū supbie vocat simlata ꝯfessio: quia sicut humilis patiēter sibi iniunctā penitentiā facit: ita superbus eam omnino accipere cōtempnit. Ob qđ cognoscit: qđ eiꝰ cōfessio simulata fuerit. Unde ber. ait. Superbi ꝯfessio periculosa est et fallax. Tertiꝰ gradus vel supbie signū vocatur peccādi libertas: p quā aliquis cū iam superiorē non

videt quē timeat: tanto securi⁹ q̄to liberius sua delectatur implere desideria. De quo Iob xj. ca. scribitur Uir vanus in superbiā erigitur: et quasi pullū onagri se liberū natū putat. Sup quo grego. ait. Qui ergo implere cūcta q̄ desiderat per libertatē querit: quid aliud q̄z pullo onagri similis esse cōcupiscit: vt hic disciplinę lora non teneat: sed audacter vagus per siluas deside, riorū: z abrupta viciorū sine retar, datione discurrat. Quartus grad⁹ vel superbie signū vocatur cōsuetudo peccādi. Sicut enim humilis a pctis timore dei cauet: ita supbus deū nō esse cōsiderās. Iuxta illud psal. Dixit insipiēs in corde suo nō est deus: quotidie peccare nō timet Unde ber. de tali loquitur dicens Postq̄z dei iudicio prima flagitio īpunitas sequit: experta voluptas cito repetitur: repetita blanditur: cōcupiscētia reminiscente: sopitur ratio: ligat cōsuetudo trahit miser in profundo malorū: traditur tyrānidi pessimorū: ita vt carnaliū voragine desideriorū absorptus: sue rationis diuiniq; timoris oblitus: dicat insipiens in corde suo nō est de⁹ Jam indifferēter libitis p licitis vtitur: iam ab illicitis excogitādis per pctrādis inuestigādis animus: manus z pedes minime retrahuntur. Uitanda est igit R. P. hec pessima superbia: que p tot praua xij. ostēditur signa. Et ideo rogemus dn̄m nostrū iesum christū: vt nos a tanta macula mūdos conseruet: z faciet sua mīsicordia. Qui cū. ¶ Comes

Felicē extimo qui diuina gra ptegēte imunē a tam pestifero morbo se custodire valet. Et beatus erit qui cū superbo nō cōmunicat. Quia eccl. xiij. ca. scriptū est. Qui cōmunicauerit supbo induet superbiā: q̄ est tot signis ostensa.

¶ De pessimo vitio vane glie. Sabbato cinerū s̄mo xij. Antonius.

Qum esset sero factū: erat nauis in medio maris: et iesus solus in terra. math. vj. ca. hec verba scribuntur. Satis iā dixim⁹ R. P. in tribus p̄cedētibus sermōib⁹ de supbia que caput est z regina oīm viciorū. Sequit s̄m rectū ordinē quem beatus grego. posuit hodiernus sermo de vicio vane glorie. Pro cuius sermonis exordio: p̄mo videam⁹ quid sit vana gloria: z an sit pctm̄ mortale? Ad qd̄ breuit respondet ex s̄nia bonauēdi lib. j. parte. ij. disti. ij. Qd̄ vana glia s̄m hiero. est inordinat⁹ animi motus quo aliquis desiderat p̄ pr̄ā excellentiā: vt alios honore p̄cedat. Qui quidē appetitus si adeo inordinat: vt inde contēpt⁹ dei vel p̄rimi sequat mortale pctm̄ est. Un̄ hiero. ad antoniū monachū scribēs ait. Judaicus populus primas sibi cathedras z salutatōes in foro vendicās: deputato anā in sellaz situle

gentili populo succedēte delet⁹ est. Cōtra sophistas quoqȝ seculi: ⁊ sapientes mūdi piscator mitit. Cuius rei causa scriptura ait. Superbis de⁹ resistit: humilib⁹ aūt dat gratiā: vide quale malū sit: qḋ aduersariū habet deū. Obqḋ in euāge. pharise⁹ arrogās spernit: ⁊ hūilis publican⁹ audit. Hec ille. Ideo qȝ dicē possumus: qḋ ventus vane glorie nō modicū est cōtrarius naui. i. christiane religioni: que est in medio mari. i. in quassatiōe huius miseri seculi vt dicebāt verba pposita. Ex quibus de tali vicio hodie locuturi: non nullā ḡmvalitudinē igenij: atqȝ breuitatē temporis hodierni: tria p ordinē videam⁹: malā. s. ei⁹ fecūdatiōnē: tīnorosā in sup pūitionē atqȝ vitē ipsius medicatiōnē. ¶ Comes.

Hec tria que de iani gloria dicere statuisti: pfecto in verbis aplī ad phi. iij. ca. intelligi possunt. Gloria inquit in cōfusione ipsoꝝ q terrena sapiūt: nostra aūt cōuersatio in celis est. Nec sine ratiōe qui inanē gloriā querūt: vltimo cōfundunt. qm in vanitate ⁊ in mēdacio ponūt finem. Idcirco pphēta psal. iiij. dic. Filij hominū vsqȝquo gra. cor. vt quid di. va. ⁊ queritis men. ¶ Pars pma sermonis de mala fecunditate inanis glorie: ⁊ de eius filiabus. Antonius.

Ex hoc quidem vicio R. P. ḡm grego. septē filie generant: de quibus per ordinē in hac parte videndum est. Prima igitur inanis glorie filia vocat inobediētia: que ḡm durandū est qua homo nō vult iugū obediētie subire: nec dei vel superioris facere voluntatē: quia cū ex inani gloria appetat homo manifestatiōne excellētie sue: ex hoc maīfeste videtur: qḋ alterius volūtati vel obediētie nō subdatur. Hec aūt prima inanis glorie filia tante malignitatis est: vt inter mortalia pctā nūeretur tanqȝ caritati ꝯtraria: ex qua est homini spiritualis vita. Carita te enī deus ⁊ ṗrimus diligi debet: Sed qr exigit caritas dei: vt ei⁹ mādatis obediatur. Ideo qui inobediēs est diuinis pceptis mortaliter peccat. Unde nūeri xv. ca. scriptuȝ est. Qui rebellis fuerit contra dñm peribit de populo suo. In diuinis aūt pceptis cōtinet: qḋ etiā superioribus obediatur. Hinc aplus ad heb. vltimo. c. dicit. Obedite ppositis vrīs ⁊ subiacete illis. Qui igit̄ preceptis superioꝝ est inobediens mortaliter peccat: quia diuine volūtati cōtrarius. Iuxta illud ad ro. xiij. ca. Qui potestati r̄sistit dei ordinationi resistit. Unde chore dathā ⁊ abiron pceres sinagoge eo qḋ in obedientes fuerūt moysi ⁊ aaron: terra deglutiuit eos: ⁊ viui ad infernū descenderūt Quia sicut in rebus naturalibus disposuit deus inferiora motioni superioꝝ subiacē: ita in rebus humanis eniaȝ ordine quodā naturali voluit iferiores superioribus obedire. Alia quidē in

anis glorie filia vocatur cõtentio: q̄ est s̄m eundē doctorē cõtra aliquē tendere. Sicut eniȝ discordia quā dam cõtrarietatē importat in volū tate: ita cõtētio denotat cõtrarie/ tatē in locutione: que magis ⁊ mi nus vituperabilis est: s̄m intentio nem cõtendētis ⁊ modum quo fit cõtentio: licet hoc fieri possit opere sicut quādo quis vult aliquē defen dere litigando: ⁊ nō sequēdo ratio nē: naȝ si rationē sequeret: ⁊ modū nō excederet: laudabiles esset. Un tullius ad herenniū ait. Contētio est oratio acris ad cõfirmandū verita/ tem: ⁊ ad cõfutādū errores. Si aūt accipitur s̄m q̄ importat impugna tionē veritatis: ⁊ inordinatū modū sic est pctīn mortale. Unde ambro. eam diffiniens ait. Cõtentio est im pugnatio veritatis cū cõfidētia cla moris. Hinc paulus ad thi. ij. ca. di cit. Noli verbis contēdere: nisi ad subuersionē audientiū. Alia insup inanisglorie filia vocatur ypocrisis que s̄m durā. et alex. antiquū in ij. est simulatio boni: quod nō est sub vmbra alterius psone. Et quatuor modis fieri potest. Primo cū quis simulat se habere qd̄ nō habet: ⁊ fa cere qd̄ non facit: qd̄ tp̄e hodierno apparet. Unde paulus ad thi. iiij. c. dicit. In nouissimis dieb⁹ discedēt quidā a fide: attēdentes spiritibus erroris: ⁊ doctrinis demoniorū in ypocrisi loquentiū mendaciū. Se cūdo cū quis bonū agit eū mala in tentione fedans. Unde math. vj. ca

dn̄s ait. Cū facis elemosinā noli tu ba canere. Ubi crisosto. ait. Tuba canere est pompā vane laudis appe tere. Tertio cum quis obumbrati onibus bonis mala sua depingit: vti pharisei agebāt. Contra quos vt math. xv. ca. scribitur dn̄s dixit. Ue vobis ypocrite qui similes estis sepulchris dealbatis. Huiusmodi nostra tēpestate sunt qui sumūt ha bitū sanctitatis: ⁊ nō actū. Quarto cū quis simulat bona que agit oc cultare velle: cū tamē ea manifesta esse desiderat. Unde grego. in mo. ait. Hypocrita qui latine dicitur si mulator: iustus esse nō appetit: sed videri: ⁊ idcirco auarus ⁊ raptor est qui dū iniqua agit: desiderat de sci tate venerari: laudē vite rapit alie ne. Hoc quippe vitiū s̄m sentētiaȝ horuȝ peritissimorum virorū: si carita ti dei vel pximi repugnabit: culpa mortalis erit. Puta cū quis simulat sanctitatē: vt falsam doctrinā disse minet: vel vt indignus ecclesiastică dignitatē acquirat: vł quecūq; alia bona temporalia in quibus ipse finē cõstituit. Si vero finis intent⁹ cari tati non repugnat: pctīn veniale iu dicatur. Puta cū aliquis in ipsa fi ctione delectatur. Unde phus. iiij. ethicorū ait. Hypocrita quādoq; vi detur magis vanus q̄ malus. Gra uitates quoq; eius ex q̄tuor cogno sci possunt. Primo ex eorū ypocrita rū infructificatione: q: fructū ope rationū suarū amittūt. Unde ber. ait. Faciūt fructū sed nō suū ypocri

te: quia laus hoim est merces eoꝝ.
Idcirco math.vj.ca.dicit. Recepe-
rūt mercedē suam. Scḋo ex eoꝝ de
mētia ꝛ fatuatione: q: pascūt ocĺos
hominū carne ꝛ sanguine proprio.
Unde de ipis math.vj.ca.dicit. Ex
termināt enim facies suas: vt appa-
reant hominibus ieiunātes: alios
medicāt: ꝛ seipos interimūt. Ideo
ypocrite cuidā qḋ math.vij.scribit
dictū est. Hypocrita eijce pmū tra-
bē de oculo tuo. Nā merito cādele
se cōsumāti: alijsq; lucēti assimilat.
Tertio ex demonioꝝ possessiōe: q:
demones cōsciētias ypocratarū in
habitant. Unde iob.xl.ca. scribit.
Sub vmbra dormit in secreto cala
mi: in locis humētibus. Quid eniz
aliud est ypocrita nisi vmbra: nam
sicut vmbra rem nō representat: sed
similitudinē rei: ita ypocrita virtu-
tem non habet: q̄uis se virtuosum
ostendat. Idcirco in secreto calami
et in secreto eiusdē consciētie malis
vane glorie humoribꝰ plene demon
inhabitat. Ultimo ex graui ypocri
tarū punitiōe. Unde dantes quos-
dam alloquit in xxiij.ca. in inferno
quos ibidem inuenit ypocritas di
cens. Ma uoi che seti achui tāto di
stilla. Quāto io uedo dolore sopra
leguanze. E che pene in uoi che se
fauilla. E uno rispuose: hai me le
gābe stāze sonno ḋ piombo si gros
so che ilor pesi fano cigollarli lor bi
lanze. Et ne diuinas scripturas pre
terijsse videamur: nō inmerito dn̄s
vt math.xxiij.ca.scriptū est ypocri-
tis ait. Ue vobis ypocrite ꝛ phari-
sei.s.ypocrite. Et iob xiij.ca. Nō ve
niet in cōspectu eius.s.domini ois
ypocrita: sed de his satis. Quarta
inanis glorie filia vocatur ptinatia:
que fm duran. est viciū per qḋ ho-
mo nimis innitit ,ppie sentētie: no
lens credere melioꝝ. Unde ptinax
nimis est ,ppꝛij sēsus. Hec aūt culpa
religiosis viris maxime pculosa est
Idcirco hugo de sancto victore in
expositione regule beati augustini
dicit: Sūt quidā in cōgregatiōe ob
stinati in suo sensu: sapiētes in ocu-
lis suis. Hi qḋ nō cōceperūt ex ra-
tione defendūt: nec se alijs. sed sibi
alios applicari cōtendunt: ꝛ si non
viderint obtemperari: statim ꝯmo
uentur atq; alios pturbant. Unde
seneca dicit. Nobilis est ꝛ nō leuis
constans nō ptinax. Hoc viciū adeo
detestatio est: vt sine dei vīdicta trā
sire nō possit. Nam in xij.ca.iij. lib
Regū scribit: qḋ Roboā ex ptina-
tia maiorē partē ppli pdidit. Quin
ta inanis glorie filia vocatur discor
dia: nam qui opere ,ppꝛiam excellē
tiam cupit ostendere: voluntatē ,p-
priaz desiderat facere. vnde discor-
dia solet euenire: que ,ppꝛie cōsistit
in motuū volūtatis disiūctione. Et
hoc vitiū tante malignitatis est: vt
in illis numeretur que valde displi
cent deo. Unde ,puer.vj.ca. scribit.
Sex sunt q̄ odit dominus: et septi-
mū detestatur anima eius. Oculos
sublimes: linguā mendacē: manus
effundētes sanguinē innoxiū: Cor

machinās cogitatiões pessimas: pedes veloces ad currendū in malū: proferentē mendaciū: testē fallacē: et eum qui seminat inter fratres discordias. Sextā et septimā inanis glorie filias: quia de eis superius in sermõe pcedenti tractaui mº: iactātiā. s. et psumptionē: in presentiarū omitto. ¶Comes.

Non miror si tā detestabilis est inanis gloria: ex qua nobis tot oriuntur mala: pcipue cū ex sua praua cõditione: tria nõ parua: sed maxima faciat turpia dāna. Ex ea peccatū pfecto abscõditur: nec vt decet sacerdoti cõfitetur. vnde dominus: quia multos populi mei reprio: qui nolūt scelera cõfiteri: ne apud aliū quempiā appareāt mali: ad ecclesias et alia loca vadūt: vt velut boni fidem ostendētes melius lucrari possint. Hinc de talibus math. vj. ca. dicitur. Attēdite a falsis pphetis. Ex inani gloria insup peccatū augmētatur: quia plerīq peccata sua iactādo letant cū male fecerint et exultāt in rebus pessimis. Quorū vt puer. ij. ca. dicitur. vie sunt peruerse. Et eorū singulis per pphetam dicitur. Quid gloriaris in malicia: qui potens es iniquitate. Ex inani gloria ceterū imago dei destruitur: cū mulieres facies suas purpuriso: cerusa et stibio sepe depingāt hominibus placere querentes.

¶Pars scda sermõis de septē punitionibº inanis glorie. Anto.

Et flagella vel punitiões inanis glorie R. P. in presentiarū vellē ostēdere: timeo q sermo sabbatinus nimis ptractº i longū nõ esset paruulinus: Idcirco de septē duntaxat loquamur: de quibus diffusiº scriptura proloquit. Lucifer equidem qui primus inter angelos erat per hoc viciū de celo deiectus est: et qui fuisset felicissimus si stetisset: factus est in inferno miserimus. Cui p isa. xiiij. ca. dicitur. Quomodo cecidisti lucifer: q mane oriebaris. Primi q3 nostri parētes a padiso voluptatis p inanē gl'iā dieecti sūt et adeo viles effecti sūt. vt ber. de ipis dicat Puto bruta iumenta diceret: si loqui eis fas esset. Ecce adā factus est q̄si vnus ex nobis. Golias philisteus q ex inani gloria contra dūm et populum suū obloquebatur dicēs. Ego exprobraui agminibus israel hodie p hūilimū dauid armis hūilitatis interfectus est. Ut in xvij. c. j. li. Regū legitur. De cuius victoria hiero. ad augᵐ ait. His quondā telis hūilitatis surrexit dauid ad prelium: et quinq3 lapides de torrente accipiēs leuigatos: armatos pcedebat. Nihil asperitatis aut sordiū inter hurº seculi turbines: in sensibº suis esse monstrabat bibens de torrente in via: idcirco exaltauit caput: et super bissimū goliath suo potissimū victricē truncauit. Roboā filius salomonis vt in xij. ca. iij. li. Regū legit q: se inaniter extollēdo dixit. Mi-

nimus digit⁹ meus grossior est dorso patris mei: maiorē partē populi perdidit: ⁊ ante ipsius faciē vilissime fugit. Nabuchodonosor: vt in iij. ⁊ iiij. ca. danielis scriptū est: quia sibi statuā auream fecerat: ⁊ vt de⁹ petijt adorari: vox de celo ruit. Tibi dicitur nabucho. rex: regnū tuū transiet a te: ⁊ ab hominib⁹ ejiciēte: ⁊ cū bestijs ferisq; erit habitatio tua. Legitur super hec omnia in ix. ca. ij. lib. macha. q̄d rex antiochus inani gloria vexatus: volens dominari iudeis: ⁊ ex eis liuore vindicte multos perdere: iussit agitari currū sine intermissione agens iter: de quo cadens: ⁊ duro dolore viscerū atq; amaro interior tormento cōcussus: insanabiliq; plaga percussus in mōtibus misabiliter obijt. His vltimo addendū est scelus pharisei vt qui luce xviij. ca. scribitur: stans hec apud se orabat dicens. Gratias ago tibi dn̄e q: nō sum sicut ceteri hoīes: pp̄ter q̄d reprobat a dn̄o: dānat⁹q; misabilr i iferno. ℂ Comes.

Valde igitur fugienda est inanis gloria: que tam punitur horribili vindicta. Sed miror: q̄re phariseus vltro reprobatur: quia de eo nihil aliud legitur: nisi quia gratias de beneficijs egit deo.

ℂ Pars tertia s̄monis de septē remedijs: ɔtra inanē gl̄iam. Anto.

Pharise⁹ equidē R. P. non reprobatur a domino: q: gratias egit. Sed ideo vt aug⁹. ait. quia superbe locutus est. Sed ne nos reprobemur vt ceteri: septē remedia contra tale viciū accipienda sunt. Primū quorū dicitur boni operis cauta celatio. Et pulcre cauta nominatur: quis nisi ad laudē dei vel vtilitatē p̄ximi opus bonū manifestari nō debet. Unde nemo bonū q̄d agit extra mānifestabit: nisi adeo humilis fuerit vt inde superbire non possit. Hic grego. ait. Ille debet publicare bonū q̄d agit p̄fecta humilitate fundat⁹: ⁊ nulla elatione ɔtigitur. Et isa. xxxij. ca. dicit. Erit vir. s. qui inanē gloriā fugere cupit: sicut qui abscōditur a vento: ⁊ celat se a tempestate. In cuius rei exemplū exodi. iiij. legitur. q̄d manus moysi que leprosa effecta erat: cū abscōsa fuisset in sinu effecta ē sana. Scdm̄ remediū dicitur p̄prie vilitatis cōsideratio. Nihil enim homo boni facit sine defectu. Unde luce xvij. c. dominus dicit. Cū feceritis omnia que p̄cepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus. Tertiū remediū dicitur perditionis p̄miJ cogitatio. Nam cum de bono q̄d quisq; agit apud homines gloriā querit: omē p̄miū illud perdit. Hinc inanem gloriā de bono querētibus math. vj. ca. dicitur. Receperūt mercedē suā. glosa. gloriā. s. quā querebant Quartū remediū dicitur vilis reputatio. Qui enim pro bono opere inanē gloriā querūt: velud stulti extimantur. Unde math. xxv. ca. Uirgines que oleū. i. gloriā in lampadi

bus suis.i.in cõsciẽtijs suis non ha buerũt: stulte vocate fuerũt. Quib⁹ dictum est. Amẽ dico vobis nescio vos. Quintuz remediũ dicitur fur ti ppetratio. Cũ enim de bono qd̃ agitur: gloria querit: que ꝓprie dei est: furtũ expresse cõmittit. Vnde da uid qui furtũ euitabat cũ faciebat quid boni dicebat. Nõ nobis dñe nõ n o. sed no. tuo da glo. Septũ re mediũ dicitur eterne pene punitio Quia qui in hoc mũdo inaniter ex tollũtur: in inferno aũt eternaliter cruciabũtur. Unde dantes cãtico viij.ꝑme comedie: quendã florenti nũ qui phillippus vocabatur: vidit in iferno cruciari de quo dicit. Tu ti cridauano a philippo argenti al fiorẽtino spõ bisaro: iu se medese mo se mozdea con denti. Septimũ dicitur eterne glorie dilectio. Qui enim supernã gloriã diligũt: inanẽ gloriã vtiqꝫ contẽpnũt. Quia teste grego. vilescunt temporalia: cũ cõ siderant celestia. Cõsideremus igiẽ R. P. que nobis ꝓmittunt in celis vt vilescãt animo nr̃o omnia q̃ ha bentur in terris: aondũ inani glã qd̃ vobis cõcedere dignet: humilis noster iesus xp̃s qui cũ patre ⁊ spi ritu sancto viuit ⁊c. ¶ Comes.

Quia post ruinã superbie ⁊ ina nis glorie luciferi: de gula taz ꝑmus homo q̃ scd̃us a diabolo tẽ tati sunt: Idcirco post tractatũ sup bie ⁊ inanis glorie: de ipsa gula vt tractes obsecro diligenter: Nec im merito qd̃ dixi in ista prima dñica quadragesime peto: quia vt glosa eiusdez diei euãgelice lectionis ait In pugna xp̃i prius cõtra gulã agiẽ quia nisi prius hoc refrenetur: fru stra contra alia vicia laboratur.

¶ Dñica ꝑma in xl^a. in mane ꝭmo xiij. de dãnoso vicio gule. Anto.

Non in solo pane viuit ho mo: sꝫ in omi ver bo qd̃ ꝓcedit de oze dei. Uerba sũt dñi nr̃i iesu christi cõtra diabolũ: que math. iiij. ca. de scribunẽ. Cũ hodierno die que do minica sacri ieiunij ab ecclesia insti tuta est: de vicio gule tractandũ sit ordine nr̃o R. P. Pro huius ꝭmo nis exordio querit. An gulositas q̃ libet ieiuniũ frãgat ⁊ destruat? Cui petitioni ex sententia doc. nr̃i ricar. sup disti..xvi.iiij.li.sentẽ.arti.vj. re spõdet sic dicẽs. Jeiuniũ qꝺ obsua re pp̃ius xp̃ian⁹ obligaẽ triplex est. Quoz ꝑmũ dicit ieiunnũ.i.abstinẽ tia cuiuscũqꝫ hu⁹scli iniqtatis ⁊ ne quitie. Unde aug⁹. sup iob. ⁊ nota tur a gra. de cõse. disti.v.ca. ieiunuũ taliter inquit. Jeiuniũ magnũ ⁊ ge nerale ẽ abstinẽ ab iniqtatib⁹ ⁊ ab illicitis voluptatib⁹ scli: qd̃ ẽ pfectũ ieiuniũ. Nã vt hiero. ait. Tũc ꝑcla ra ẽ abstinẽtia corpis cũ aius ieiu nat a vicijs. Quid.n. ꝓdest corp⁹ at tenuare abstinẽtia: cum aius intu mescit superbia. Unde isodo. ait. Qui a cibis abstinent ⁊ mala agũt:

demones imitantur: quibus esca sem per abest: et culpa semp adest. Ideo dñs per ysa. lviij. c. dicit. Nõne hoc est maius ieiuniũ qd elegi: dissolue colligatiões impietatis. i. peccata: q rũ velud anulor catenarũ vnũ ad aliud trahit. Et q quot homo habet genera peccator: tot retinet eo rũ diuersitates fasciculor. ideo additur: solue fasciculos deprimẽtes Et q sensus interiores et exteriores peccatis cõfringunt. ideo subinfertur: dimitte eos qui cõfracti sunt liberos. Hoc quippe ieiuniũ p qd libet peccatũ mortale frangit. Secũdũ ieiuniũ dicitur virtutis abstinentie: de quo hiero. ad demetriadẽ virginẽ ait. Sint tibi quotidiana ieiunia: et refectio sacietatẽ fugiens. Nihil pdest tibi biduo vel triduo trãsmisso vacuũ portare vẽtrẽ si pariter obstruatur. Qð dictũ in eadẽ distin. decre. a grati. ponitur. Cõtradicit huic ieiunio multa de quib⁹ in sermõe q̃dragesime bern. ait. Si sola gula peccauit: sola ieiunet. Si aũt peccauerit cetera mem bra: cur non ieiunẽt et ipsa? Et infra subdit. Ieiunet oculus a curiosis aspectibus: auris a fabulis et rumoribus: ieiunet lingua a detractione et murmuratiõe: ieiunet man⁹ a malis operibus: ieiunet aĩa a vitiis Cõtradicũt huic ieiuno etiã multa alia ad perfectionẽ. Sicut ad vxores accedere. teste ambro. dicente. Nullus omnino in quadragesima vxori sue ante octauas pasce iūgatur. Hinc pph̃a ioel. ij. c. ait. Egrediatur sponsus de cubili suo: et spõsa de thalamo suo. Iz ipse nullo modo duci hoc tempore possit. sicut in c. capellanus: extra de feriis dicitur Debita repetere: venationibus intẽdere: et choreas agere et huiusmodi: q omnia causa breuitatis omitto. cũ de eis in opere de penitẽtia latius ptractetur. Tertiũ dicitur sancte matris ecclesie: qð frangitur nõ solũ p gulositatẽ que peccatũ mortale est. inquantũ hoc ieiuniũ includit illud quod est virtutis abstinentie: sed etiã et per gulositatẽ que est cõtra statutũ ecclesie. Que qnq; modis operatur. de quibus gregori⁹ in expositiõe beati iob: et notatur a grati. de cõsecra. di. v. c. quinq; modis: taliter in quit. Quinq; modis nos vitiũ gule temptat. Aliqñ nãq; indigentia tẽpora preuenit. Aliqñ cibos lautiores q̃rit. Aliqñ que sumenda sunt procurari acurati⁹ expetit. aliqñ aũt et si qualitas ciborũ et tẽpus cõgruit. sed in ipsa quãtitate sumẽdi mẽsurã refectionis excedit. Nõnunq̃ abiectius est qð deesderat: et tñ in ipso estu imensis desi deriis deteri⁹ peccat. Et ex his colligi potest: q in ieiunio omnis gula de perfectiõe vitã da est: licet non nisi mortalis de necessitate. Nã ca. de legibus: nõ dubiũ dicit: nõ dubiũ est in legem cõmittere: qui verba legis amplexus: cõtra legis nititur voluntatẽ Idcirco ad tale vitium euitandũ in themate dicebat.

nõ in solo pane viuit homo.i.quo cũq3 cibo corporali:s3 in omni verbo qđ procedit de ore dei.De q̃ vi tio in presenti sermone:Tria esse di cenda p̃stituo.Primo videbimus ipi9 gule diffinitionẽ.Scđo videbimus ipsi9 gule horribilẽ ,pcessionẽ. Tertio videbim9 ipsi9 gule fructuo sam detestatio nẽ:que omnia breui ter declarabuntur. ¶Comes

Hec que dicenda esse ,pmissa sunt τ nobis valde vtilia:vehementer audire desidero.

¶Pars prima sermonis de diffinitione gule:τ qualiter humanũ decipit appetitũ. Antoninus.

hUgo quidẽ r.p.libro secũdo de sacramentis vitium gule diffiniẽs ait. Gula est imoderat9 appetit9 edẽdi vel bibendi.Decipit eñ appetitus human9 in edẽdo τ bibẽdo tripliciter.Primo ex necessitate nature corpori satis anima cõpatiente.Necessitas eni est vt p̃hus ait. pabũ τ potu3 corpori subuenire. q2 vt in psal.cxliij.scribitur .Humiliata est in puluere aĩa nr̃a:cõglutinatus est in terra venter noster.Si ergo humiditas radicalis:vt idem p̃hus ait:victu nõ alereť:calor natu ralis eã p̃sumeret:τ sic hõ sine cibo τ potu minime viuere posset.Similatur eñ corp9 humanũ vegeti me ro plene:que parlotine ab inferio ri parte vino euacuať. τ a supori pte aqua repletur.τ certũ quidẽ est q̃ q̃to magis aqua imponiť mero tanto minus inest perfectio vino: sic nostro humano euenit corpori: q2 m ex tu ex vtero matris tenet similitudinẽ meri:Nã q̃to maiorez cibi τ potus accipit portionẽ:tãto minorẽ in se retinet pfectionẽ.inde hoĩes efficiunť cani:inde caligant oculi:inde putrescunt dentes:inde surdescũt aures.Qua ex re in libro collatio.collatione.v.dr̃.Uitiũ castrimargie nõ possumus sicut cetera vitia resecare.Aquila.n.quãto magis se eleuat ad supna:tanto cítus cum indiget descẽdit ad yma. Uñ p̃hus quidã atheniis post ieiuniũ triduanũ famẽs iuxta cõsiliũ locũ necessitate vict9 clamauit dicens Uiri athenienses succurrite.Et q̃rentibus quid haberet ait.Triũ fe neratorum manus incurri:atq3 duorũ debitũ solui.reliquo vero satis facere nõ possum.Et nõ intelligentibus eũ pp̃ perplexitate verborum:intulit Tres feneratores inquit sunt:Cupiditas auaritie:carnalitas luxurie τ auiditas gule.Sed cũ priorib9 satis fecisset:terti9 eũ fame cogebat. Scđo decipitur appetitus edẽdi vł bibẽdi ex victoria pugne carne spiritui d̃nante.Caro enim nostra añ lapsum primorum parentũ spiritui ita subdita erat:vt quecũq3 illa intus dicebat:ista forisrotis viribus adimplebat.Sed natura ex pctõ destituta:caro cõcupiscit aduersus spiritũ:τ spirit9 aduersus carnẽ.vt ad gala.v.c.ap̃ls ait.Ex q̃ pugna carnis desideria quãq3 adeo pualẽt:vt

hoies inde que sunt nociua anime et corpi cocupiscat. Ob qd apls ibi de galathas admonet dicens. Spiritu ambulate: et desideria carnis no pficietis. Nec imerito desideria noiat. q: vt ait greg.j. mora. Sepe edendi dilectio seruit gule: et seruire se simulat indigetie: si habudanti alimeto corpus no reficit: in nullo vtili labore subsistit: et sic ad desideria corporis sub pallio necessitatis accedit. Ulnmo decipit appetitus ex roue et obedietia deficiente. Dedit eni dns ronez homini q edendi et bibedi necessitate moderaret carnez que aduersus aiam militat subiugaret: atq obedierdo eiusvoluntati: sua pcepta custodiret. Hac aut ronem si hoies p eoz voluptate perdere no curant: necesse est vt in immoderato appetitu i multis sceleribus cadant. Unde grego. in pasto. ait. Du veter ad ingluuie tendit: virtutes aie p luxuria destruut Sed notadu est fm doctore nostru et fm thomã. 2a 2e. q. cxlviij. Qd ordo ronis appetitu refrenantis et ordinantis dupliciter pot tolli. Uno modo qtum ad ea que sunt ad fine. put. s. no sunt ita comesurata vt sint pportionata debito fini. Alio mo quatu ad ipsum fine. put. s. appetitus hominis auertit a debito fine. Primo modo gula comittitur: que est peccatu veniale: du mo non adeo cibo vel potui delectatioes appetantur: vt caritatis pcepta violentur. Aliomodo gula comittit: que est peccatu mortale: quia dum quisq fine gule appentui delectationi ponit. et deu cotenit. et primu offendit. et ab omni virtutu pfectione ruit. Hinc grego. 19. libro moralium ait. Dominate vitio gule: omne quod homines fortiter egerunt pdunt. Et dum venter no restringitur: cuncte simul virtutes obruuntur. ¶ Comes

Valde quidem bene ex hisdictis quid sit gula. qualiterq appentus human9 decipit atq inordinet intelligere potui: ob quod dicti beati hieronimi ad demetria. meminii: Optimus est ingti omni re mod9. et lauda bil vbiq mesura. ¶ Pars secunda sermonis de tribus radicibus ex quibus originat gula. Antonius

Oritur equidem gula religiosissime princeps tã qz ex prima radice ex voluptuosa ciborum et potuum preparatione appetitum prouocãte. Sapies igitur prouerbiorum xxiij. c. dicit. Ne intuearis viuu quado flauescit. i. aureu colore pfendit cu splendueritin vitro color ei9: ingreditur blande: sed in nouissimo mordebit vt coluber. sicut regulus venena diffundit: oculi tui videbut extraneã: et cor tuu loquet peruersa: et eris sicut dormiens in medio maris: et quasi sopitus gubernator amisso clauo. Hic gulosis fene. epla xxiij. dicit. O miserabiles quorum palati no nisi ad preciosos cibos ex

citantur. Et vere miseri sunt: quia q̄to melius cōmedūt tanto ampli9 in inferno cruciabunt. Et a ver mibus eoꝝ pinguia cadauera in se pulchro deuorabūt: sicut euenit epu loni diuiti: qui vt luce. xvj. c. scribit Una sola gutta aque nō potuit re frigerari. Cui beruhar. ait. Dū cū cta animalia ad vsum hominū con seruent: tu vilis sarcina ad vsuꝫ ver miū ꝯseruaris. Dicitur etiā gula ex iniqua ꝛ praua cōsuetudine inficie te. Nam vt habet extra de prescripti onibus. c. vigilāti. Prescriptio nō in fauorē malefidei possessoris: sꝫ in penā rē suā ꝑseq negligētis itrodu cta est. Uñ iusto iudicio fit vt post q̄ hō rē aliquā longo tpe pacifice possederit: ex diuturnitate tēporis in perpetuū sua fiet: licet eā prius cōtra iusticiā possideret. Nec facī le recuperat possessio: quā tuctur antiq̄ ꝑscriptio. Sic ꝑscriptio gu losoꝝ sub dn̄o hostis antiqui a iu sto deo iuste itroducta est. vt ex ma la cōsuetudine lōga ipsius gule: ser uus fiat gulosus iperpetuū. In cu ius mysteriū exo. v. c. dicit̄ Qd̄ pha rao p q̄neutū mistice designari ꝑt gulosos filios israel q postea in de serto carnes cōcupierūt iure ꝑscri ptionis possidere volebat dicens. Nescio dn̄m ꝛ israel nō dimittam. Dicitur vltimo gula ex mala societate ad cōmestiōes ꝛ ebrietates inducē te. Uñ in psal. scribit. Cū sancto sā ctus eris. ꝛc̄. Et idcirco criso. sup mat. ait. Rerū natura sic est: vt q̄n cius bonus malo ꝯiungit̄. nō ex bo no malus melior: fed ex malo bo nus cōtaminet. Diuersitas em̄ rez nūq̄ ꝑt h̄re cōcordiā. Et ysi. lib. ij. soli. ait. Sñ ignē cōsistēs si ēt ferre9 sis aliq̄n dissolueris: ꝑxun9 piculo diu tut9 nō eris. pasfiduitatem cito peccat hō: sepe familiaritas iplicat sepe peccādi occasionē dat: sepe quos voluntas nō potuit assidui tas supauit. Et ibidē ipse ait. Me lius est enim habere maloꝛum odi um: q̄ consortiuꝫ. Sicut bona mul ta habet cōmunis vita sanctoꝛum. sic plurima mala societas affert ma loꝛum. ¶ Contra

O Et hoc idem crisostomus ait. Bonus malo si connectitur aut pares redduntur: aut cito ab inuicē separat̄. Amicitie em̄ aut pa res querūt: aut faciunt. Hec ille.

¶ Pars tertia sermonis de tripli ci detestatione gule. Antonius.

Aliqui ꝛ abhominabi le gule vitiū r. p. detesta ri ꝛ abhominari debet cū ex eo oīa mala mūdi ꝑcedāt. Malū eniꝫ ꝑm theolo. tri plex ē. s. culpe: pene ꝛ dāni. Qd̄ op ponit̄ triplici bono: honesto. s. de lectabili: ꝛ vtili. Ná vt i cōpēdio dr̄ Culpe opponit̄ h̄oestū: pene oppo nit̄ delectabile: dāno opponit̄ vtile Primū igit̄ ex officio gule malū ꝑ cedit q̄d̄ē culpe. Et oēi pctā ex male dicta gula ꝑcedūt: q̄ ad ea narrā da q̄ntiliani acumē: ciceroīs flumē lentulisq; frōtonis ꝑfecto deficerēt.

Saliens insup quis paganus in more gẽtiũ viueret. ait. Ebriosus fuus est omnipotẽs. Ĩn omi supbia quad- eo gula cor hoĩs aggrauat vt neq; magnitudinẽ dei vilitatẽq; ppriã valeat cogitare qbus in nobis hũilitas oritur. Quia augusti. teste. Humilitas est ex instinctu proprie conditionis z sui conditoris voluntaria mẽtis inclinatio. Hinc dñs ait vt luce xxj. c. scriptũ est. Attẽdite ne grauẽtur corda vestra crapula z ebrietate. Crapula enim est cruda epula: qñ tãtũ de cibo o assumit q calor naturalis ad eius decoctionẽ nõ sufficit. Inde etiã oritur auaritia. Unde hiero. ait. Delitie z epularũ varietas: auaritie fomẽta sunt: q ne venter deficiat: auari z gulosi multa cõseruãt. Inde: vt de reliquis taceamus: de quibus inferius videndũ est: orit luxuria: Ideo ad furiã vgĩnẽ idez hiero. ait O filia si apls castigauit corpus suũ: z in seruitutez redegit: ne cũ aliis pdicasset reprobus efficeret: Quõ tu iuuencula adhuc in feruore iuuentutis posita: dapibus z vino plena de castitate eris secura. Sed de his satis cũ in sequenti sermone post prandiũ de pessima iosius gule fructificatiõe tractãdũ sit. Secũdo ex vitio gule aliud malũ pcedit. qd dicitur pene. s. inferni q: ducit ad perditiõnẽ. Unde ad ro. viij. c. apls ait. Si pm carnẽ vixeritis moriemini. sic luce. xvj. c. de diuite epulõe narrat. Hinc seneca. lij. epla ait. Uis cibor voluptatẽ cõtemnere exitũ expecta. Sz qualis est exitus gule vel gulosor audi r. p. vulgarem poetã in sexto cantico prime comedie. penas gulosorũ explicantẽ. Grandine grossa: z aqua tanta e neue p laere tenebrosa se reuersa. pute laterra che qsto riceue. Cerbero fera crudele e diuersa. Con tra gole caninamente latra. Sopra la gẽte che quiui e somersa li ochi ha vmegli la barba auerta z atra. El ventre largo z vngiate le maue. gffia li spiriti z in gola z i sqrta. Ular li fa la po12a cõe cani delũ del altro fano schermi. Uolgonsi spesso limi seri prophani. Io disse maestro e q sti tonnti cresceranõ: da p o la gran snia. Lifra mion oue se rano pui co cenn e eli molto pui ad eutro: e tu ritornari a tua sciẽza. che vuol quãto la cosa pui perfecta. pui se tal beue dissoglia. Si che qsta gente maledeta. inuera pfectiõ may nõ vada dila pui che diqua esser spetta. Iste sunt igif pene qsdãati gulosi crudeliter sentiũt: q sp sine carebũt z nũq deficient. Idcirco ipe poeta a doctore suo virgilio nõ parua cũ admiratiõe: qrit de duratiõe taliũ penarũ: necnõ de qualitate ipsarũ in fine pbabati cãtici dicẽs vt supra. Tertio ex vitio gule aliud nalũ procedit: qd dicitur damni. O in xpo deuotissime princeps: quis tibi narrare sufficeret: quãta damna ex gula prouenĩant? Sz hoc facili' quisq intelliget: si preterita cõsiderare disponet. Nam vt geñ. iij. c. legitur.

hoc pessimo vitio gule deuicta toti us humani generis nře prima: totā suā posteritatē regno priuauit eter no: innumerabilibus miserijs ca lamitatibusq; eam et morte incutta bili vestiendo. Secūdo gen. ix. ca. scribit q etiā hoc dāno sissimo vi tio gule noe inebriatus et ignomini ose nudatus: dormiens a filijs deri sus est. Qua ex re canaan alios ad verenda patris inspiciendo vocan t: maledixit et semini eius. Tertio in xix. ca. eiusdem voluminis poni tur q loth tanto iniquissimo vitio gule inebriatus: cū duabus suis fili abus duplicem commisit incestum Item in xxvij. ca. istius libri habe tur: q esau sceleratissimo vitio gu le maculatus: fratri suo iacob vili ferculo sua primogenita vendidit Ceterū pharao rex egiptivt in. xl. c. ibidem legitur: faciēs grande con uiuiū: pistor magistrū suspēdi iuss it. Preter hec populus dei carni bus cupiens saturari. ira3 dei pro meruit. Unde in psalmo dicit. Ad huc esce erāt in ore ipsorū: et ira dei incubuit super eos. Septimo absa lō in cōuiuio qd parauerat strenue vt in xij. ca. scdi libri regū scribitur. Amon fratre3 suū interfecit. Octa uo filij beati iob: vt in. j. ca. sui libri notat. cōuiuantes in domo fratris primogeniti ruina domus oppressi sunt. Ultimo iohannes baptista. vt mathei. vj. ca. ponitur: in conuiuio decollatur. Quid plura? potius di es deficeret: q vilissime gule dam na nūcrari possent. Et idcirco to tis viribus R. P. hoc nefandissimū vitiū detestemus: obsecrantes do minū nostrum iesum xpm qui. xl. diebus et quadraginta noctibus in deserto ieiunauit: et antiquū hoste3 eu3 ibidem de gula temptātem su perauit: quatenus hac sacratissima quadragesima: semper q3 nos vbo suo saciatos: ab his gule dānis eri piat: eamq3 cū sathana sub pedibus cōculcare cōcedat. Qui cum patre et spiritu sancto. etc. ¶ Comes

Hec mala paulū intellexisse ar bitror: cū ad ro. viij. c. scripsit dicens. Si fm carnē vixeritis mo riemini.

¶ Dominica prima in quadragesi ma post prādiū de eodem abhomi nabili vitio gule. Sermo. xiiij.

Non in so lo pane viuit hō s3 in omni verbo qd procedit d ore dei Ite3 vbi supra p fata verba describunt. Ia3 qd hoc mane religiosissime princepes dil gēti stilo psequebamur: Nec in p sentiarū farivel audire tedeat. que de gule vitio describuntur: Cum a nōnullis querat An ipa sit grauis sima peccatorū? Ad cuius euidenti am sciendū est fm doctrina3 sancti tho. 2a 2e. q. cxlviij. ar. iij. qd pcm vl peccati grauitas tripliciter cōside rari potest. Primo quidem et prin cipaliter fm materiā in qua pecca

tur. Et huiuscemodi ꝯsideratione peccata que fiunt circa res diuinas maxima reputatur. Secūdo uāꝙ modo ex parte peccātis: ⁊ ꝺm hoc aliq̄ peccata leuia sunt. Ultimo modo ex parte effectus ꝯsequētis. Licet igitur peccatū gule nō sit maximū primo modo cū sit circa ea: que ad sustentatiōne corporis spectare noscūtur. neqꝫ secūdo modo: quia tunc magis alleuiat q̄ aggrauat: tū propter necessitatē ciborū: tū ꝑpter difficultatē discernēdi ⁊ moderandi quod in talibus cōuenit: tamen ultimo modo extimat̄ grauissimuꝫ cū ex ea occasionē accipiant diuersa peccata. Hinc crisosto: ait. Adam incōtinētia ventris expulit a paradiso: diluuiū q̄ꝺ fuit tēpore noe ipa fecit. Et hiero. lib. ij. ꝯtra iouini: sic ait. Porro ciboꝝ auiditas ꝗ auaritie mater sit: ⁊ animū quasi quibusdā cōpedibus degrauatū in terra teneat: qs ignorat? Propter breueꝫ gule voluptatē terre lustranᷓ ⁊ maria: ⁊ vt multū vinū ꝑciosusꝗ cib⁹ fauces nostras transeat: totius vite tempore desudamus. Et infra Frustraqꝫ qdā simulāt salua fide ⁊ pudicitia ⁊ integritate mentis se abuti voluptatibus: cum contra naturam sit corpus voluptatum sine voluptate perfrui. Et apostolus h̄ ipsum cauens dixit. Que autē in delicijs est: viuens mortua est. Sed vt melius ⁊ clarius intelligatur gulā esse grauissimū peccatorū: eo ꝙ sit occasio multe ruine: licet appareat detestatiōe dominica cū temptanti sathane dixerit verba proposita. Non in solo pane ⁊c̄. Ostendimus tamen in presenti sermone R. P. in quo breuissime de ipa tria videre disponim⁹: malam. s. etus ꝯditionem: ruinā ⁊ venenosam generationē. vtilē ipsius insuper medicationē. Quibus visis presens terminabitur sermo. ¶ Comes.

Non miror: si gula sit grauissimū peccatorū: cum ex ea non pauci ad inferna descendūt. Unde eccle. xxxvij. c. Propter crapulam multi perierūt: anima. s. ⁊ corpore.

¶ Pars prima sermonis de quinqꝫ malis conditionibus gule.

Licet ad ostēsionē malae conditionis gule innumerabilia fere diuinarū scripturarum testimōia adduci possent. tamē breuitati studentes R. P. ex quinqꝫ in presentiarū ostendimus. Nā gula primo est legū omniū violatrix. Tres eniꝫ leges ab origine mūdi vsqꝫ ad hāc etatē reperte sunt: sicut a gratiano. distin. j. decre. c. omnes leges: intelligi siue colligi pōt. Prima lex naturalis vocata fuit: in qua homines simplici mō viuentes: delitias minime requirebant Unde boetius in libro de cōso. dicit. Felix nimiū prior etas ꝯtenta fidelibus aruis: nec inerti perdita luxu. Facilꝗ solebat sera ieiunia soluere glande: ⁊ et alia que ibi leguntur. Sed hanc legem gule vitium deprauauit: quā

do post eam omnis humana generatio ambulare cepit. Incepit eniz eua: ⁊ paulotine omnes secuti sunt eam. Ná ea tempestate vt gen. vj. c. dicit. corrupta est terra coram deo: ⁊ repleta est iniquitate: cum omnes gule atqꝫ luxurie deseruirent. Alia quippe lex scripture nuncupata fuit: in qua degentes homines adeo tali vitio temptati fuerant: vt contra dominuz ⁊ eius seruos moysen ⁊ aaron murmurarent. Atqꝫ vt exodi vicesimosexto capitulo dicitur nequiter dicerent. Utinam mortui essemus per manum domini in terra egypti: quando sedebamus sup ollas carnium: ⁊ comedebamus panes in saturitate. Ultima věpe lex gratie appellata fuit: immo appellatur. que a christo vsqꝫ hodie ⁊ ad finem mundi durabit. Et licet dominus noster suos cōmonuisset. vt luce. xxj. c. scriptum est. dicens. Attendite vobis ne forte grauenť corda vestra crapula ⁊ ebrietate. et abstinētib⁹ beatitudinē ꝓmisisset dicēs. vt luce. xvj. c. scriptū est. Beati q̄ nūc esuritis. quoniā saturabimi. tñ ita talis gñatio: sicut ad oculum videri potest. h̄ vitio maculata est: vt illud psalmi dici posset. Non est qui faciat bonū: nō est vsqꝫ ad vnū Secūdo gula est mortuū omniū dissipatrix. Unde inno. in libro de miseria cōditiōis humane dicit. Quid turpius ebrioso vł gulosō: cui fetor in ore: tremor i corpore: promit stulta: prodit occulta: cui mens aliena/tur: facies transformatur. Ex qbus verbis tres inurbanitates gulosoꝝ intelligi possunt. Quaruz prima dr fetoris. Nam dicit ꝙ ebrioso ⁊ guloso est fetor in ore. Unde de his in psalmo dicitur. Sepulchrum patens est guttur eorum. Alia inurbanitas dicitur tremoris. Cum innocētius inferat: ꝙ guloso est tremor in corpore. Hinc seneca epistola vicesima quarta: ad lucillū ait. Epule cruditatez generant: debilitates neruorum corporum: ac tremorem Altera inurbanitas dicitur proditionis. ꝙ innocentius concludit ꝙ gulosus promit stulta: ⁊ prodit occulta: Et ideo ei mens alienatur: ⁊ facies transformatur. Unde prouerbiorum tricesimo primo capitulo scribitur. Nullum secretum vbi regnat ebrietas. Et in psalmo supradicto subditur. Linguis suis dolose agebant: venenum aspidum sub labijs eoꝝ. Tertio gula perdit modū totius honestatis. Et reuera sic est. Nam qui mores perdit quomodo honestatē seruare in se poterit? Tres quippe adminus: vt de reliquis taceamus gulosus inhonestates agit. Quarū prima dicitur contumelie. Nam postq̄ꝫ gulosus inebriatus fuerit: cuicunqꝫ contumeliam ⁊ iniuriam facit. Unde ecclesia. xxxj. ca. Uinum multum potatum irritationē ⁊ iram ⁊ minas multas facit. Alia inhonestas dicitur erubescentie. Nam sicut hoc manc dipximus. Noe inebriatus ignominiose

nu dat⁹ est. Hinc de gulosa femina ecci.xvj.ca. dicitur: Mulier ebriosa ira magna z contumelia: z turpitudo illius nõ tegetur. Sicut de quadã dicit: quã vir eius amicos suos domũ ducens inuitatos: ebriã vt sibi solitũ erat inueniens: in capsaʒ quã dam farine sibi in ascensu domi ob uiam pre verecũdia ꝓiecit. Et duʒ prefatis amicis refectionẽ sicut poterat ocius pararet: neqʒ enim solitus erat coquinare: ad vasoꝝ strepitũ euigilãs illa z per fissurã arce respiciens: credens se mortuã z sepultam: z quasi in aliam regionẽ trãspositã: clamare cepit: ac dicere. O boni viri: venditur ne in hac regione vestra vinũ? Que verba audiẽtibus illis: dixerũt hospiti domus Que vox est ista tremens: quã nos audiuimus? Quib⁹ vir ille vxoris turpitudinẽ amplius celare nõ valens: ait. Uxor mea est: quã temulẽtã solito more inueniẽs: hac in capsa farine posui: quã corã illis ducens apparuit tota turpata de farina. Uerũ ẽ igit̃ qd̃ aplꝰs inda ð̃ gulosis.ij. ca. dicẽ. Hi q̃ sunt in epulis suis cõuiuãtes: non solũ sunt maculati: imo sunt macule alios maculãtes. Tertia in honestas dicit̃ demẽtie. Quis enim nesciat gulosos valde esse dementes. Cum seneca dicat. Uentri obediẽtes loco animaliũ numeramus. Unde gulosus quisqʒ illud psal. sibi dicere debet. Cõparatus sum iumẽtis insipiẽtibus: z similis factus sum illis. Nec immerito cũ ipse seneca dicat. Nõ est aĩus in sua potestate: deuictus ebrietate. Quarto gula est omniũ bonoꝝ deprauatrix. Bona enim tria sunt: nature. fortune: z gratie. Deprauat quidẽ ipsa gula primo bona nature. Unde ecci.xxxvij.ca. scribit. Propter crapulã multi perierũt: qui aũt abstinens est adijciet vitã. Deprauat etiã scd̃o ipsa gula bona fortune. Hinc ecci.xix.ca. dicit. Operarius ebriosus nõ locupletabit. Deprauat etiã tertio ipsa gula bona gratie: quia ad omne facinus mentis ianuas aperit: z virtutibus claudit. Unde bernar. ait. Omnes virtutes edacitatis vicio destruũtur: z paulopost: Cui multitudo coquoꝝ deseruit: edificia virtutũ ad soliũ redigit. Quita gula est offensiua diuine maiestatis Tripliciter enim gula deũ offendit. Primo cultũ honoris ab eo auferẽ domnam cũ homines vnũ solũ deũ adorare: z illi soli seruire debeant: Juxta illud math.iiij.ca. Dominũ deũ tuũ adorabis: z illi soli seruies Gula facit: vt ipsi ventri hũc honorem impendãt. De quib⁹ aplꝰs ad phi.iij.ca. dicit. Quoꝝ deus vẽter est. Nam teste augu. hoc ab homine colitur: qd̃ pre ceteris ab eo diligitur. Scd̃o imaginẽ ipsius in anima destruendo. Unde de gulosis treñ.iiij.ca. dicitur. Denigrata est super carbones facies eoꝝ. Tertio timorẽ z amorẽ ipsius a corde remouendo. Unde osee xiij.ca. scribitur Adimpleti sunt z saturati: z eleua-

uerūt eo: fuū: et obliti sunt mei. Hic de eis dauid domino dicit. In chamo et freno max. eo. con. qui nō approx. ad te. quasi dicere velit. Cū gulosi maxillas habeāt sine freno i comessatione et ebrietate: eas obsecro domine cōstringe: et ipsis frenū iponere: vt saltē tui recordent: fame et in opia atq; necessitate. ¶ Comes.

Satis apparet veruzesse quod ecci. xix. ca. scribitur. Uinum et mulieres apostatare faciūt sapiētes. Et de malis gule aug⁹. ait. Ubi cūq; querit caro refectionē: inuenit defectionem.

¶ Pars scōa sermonis de quinq; filiabus gule. Autonius.

De hui⁹ scōe partis noticia. R. P. notandū est fm beati grego. iij. lib. mora. Quod ex tali vicio velut ex quadā pestifera matre quinq; maligne filie gñanf. Quaz prima vocaf inepta leticia. Domus enim gulosoꝝ templis dei contrarie sunt: quia sicut in templis dei fit decantatio laudū: ita in domibus eoꝝ fit decātatio vanitatum. Et sicut ibi vigilatur ad orandū: sic ecōtrario hic vigilaf ad ludēdū. Et sicut ibi est multitudo cantoꝝ: ita hic est multitudo blasphemantiū. Et sicut ibi fit multitudo pcessionū: ita hic fit multitudo choreaꝝ: Et sicut ibi calix satiane: ita hic calix mebrians. Et sicut ibi dicitur sacra verba in officio et missa: ita hic dicitur turpia verba pro luxuria. Et sicut ibi ite missa est dicitur: et deus benedicitur. ita hic lagena vini euacuata deus blasphemaf. Hinc isa. iij. ca. dicit. Ue vobis qui cōsurgitis mane ad ebrietatē sectandā: et potādū vsq; ad vesperā: vt vino estueris: cithara et lira: et timpanū: et tibia: et vinū in cōuiuijs vestris: et opus domini nō respicitis: nec opera manuum eius cōsideratis: ppterea captiuus ductus est populus meus. f. ad infernū. Sicut exemplū nobis donat dātes de quodam florentino guloso: qui sibi interroganti quis erat: respondit. Uoi citadini mi chiamaue te chaicho. Per la dānosa colpa de la gola. Come tu vede la pioza mi fiacho. Et io anima trista nō so sola che tute queste asimele pena stano. per simel colpa: e pui nō se parole. De huiuscemodi beat⁹ iob. xxj. ca. dicit. Tenent. f. in hac vita gulosi: tympanū et cytharā: et gaudent ad sonitū organi: ducūt in bonis dies suos: et in puncto ad inferna descēdunt. Alia maligna filia gule vocaf scurilitas. Nam postq; gulosus vētrem repleuerit: verba risum inducentia prodit: que non solū dicenda sunt: sed neq; audiēda. Unū bernar. ait. Uerbū scurile et turpe et ioculare nō sufficit perigrinari ab ore procul: sed etiā ab aure relegandū est. Et seneca dicit. Nō erit tibi scurrilis: sed grata vrbanitas. Nam reprehensibilis est risus: si est inmoderatus et pueriliter effusus: si muliebriter factus: et odibilē facit hoiem

immo damnabilē. Unde dantes in xxiij. cātico scd'e comedie: audiuit a quodam florentino nomine fore/so: penas illoꝝ qui ex gula ad scurrilitates deuenerūt sic dicente. Tu ta questa gente che piangendo canta psequitar la gola oltra mesura. In fame e in sete: e qui se fa saucta. Idcirco ecci. vij. ca. dicit: Cor sapientū vbi tristicia est: cor stultoꝝ vbi leticia. Tertia maligna filia gule vocatur immundicia. i. luxuria. Uñ hiero ait. Uētris namq; inglunies ad luxuriā facile ꝓuocat: ⁊ omē opus bonū dissoluit. Unde venter ⁊ genitalia sibimetipsis vicina sunt: vt ex vicinitate mēbroꝝ: cōfederatio intelligatur vicioꝝ. Nā apud quosdā solet vulgariter dici. Per la bocha se scalda el forno. Ita etiā grego. in pasto. dicit. Dum cibatus vēter extenditur: aculei libidinis excitātur. Quarta maligna filia gule vocatur multiloquiū: in quo peccatū deesse nō potest. Unde puer. x. ca. dicitur. In multiloquio non deest peccatū. Nam diues luce xvj. ca. dicebat se in lingua cruciari: q: mlt'a peccata mortalia ɔmitti possunt in multiloquio. Ultima maligna filia gule vocaf ebetudo sensus: vel grossities intellectus. Unde bernar. ait Quanto magis ventrē cibi pascūt: tanto amplius sensum mētis obtūdunt. Nam greci dicūt: Ex grosso ventre subtilē sensum nō posse generari. Et hiero. ait. Nihil adeo obruit intelligentiā: vt comessatio et ebrietas. Et ɔtra iouinianū ait. Sapientie operā dare nō posse: si mēse abundantiā cogitamus: que laboze nimiū ⁊ cura indiget. Unde ecces ij. ca. salomō de seipso ait. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnē meam: vt animū meum transferrē ad sapiētiaꝫ: deuitarēq; stulticiā. Sed de his satis: deiceps ad alia transeamus. ❡ Comes.

Recte salomon dixit. Nam vt hiero. ait. Qui post carnē ambulāt in ventrē ⁊ libidinē proni: q̄si irrationabilia iumenta reputanf.

❡ Pars tertia sermonis de quinq; remedijs contra gulā. Autonius.

Contra hoc viciū R. P. quinq; remedia a doctissimis viris: ⁊ in scītate probatis inuenta sunt. Quoꝝ primū dicitur ciboꝝ elōgatio. Unde ecci. xxj. ca. scribit. Quasi a facie colubri fuge peccatū. Et licet hoc de omni peccato intelligaf: tamē peculiariter ad illa referri debet: in quibus voluptas ⁊ suauitas quedaꝫ inuenif: sicut est gula atq; luxuria. Naꝫ ideo peccauit eua: q: poma respexit. Hinc genī. iij. ca. dicitur: Uidit lignū q: bonum esset ad vescendū: ⁊ pulcrū oculis ad videndū. Certe teste grego. Nō licet intueri: qd̄ nō licet ɔcupisci. Aliud remediū dicitur moderata occupatio: quia salomōe teste xxj. ca. puer. Desideria occidūt pigrū: nolunt genquā operari man⁹ eius: tota die cōcupiscit ⁊ desiderat: nō modo cibos

sed oculi vana: aures turpia et vana verba. Et vt breui° loquar: ois sensus vane cõcupiscit suũ obiectũ Et ideo hiero. ait. Semp aliqd boni facito: vt te diabolus inueniat occupatũ. Aliud etiam remediũ vocatur carnis futura corruptionis cõsideratio. Unde grego. ait. Nihil adeo valet ad domanda carnis desideria: sicut cogitare qualis sit moritura. Quartũ remediuz dicit eternecne ad quã inuitati sumus meditatio. Nam teste grego. Si consideremus fratres carissimi: q̃ z quãta sunt que nobis ꝑmittũtur in celis: vilescũt animo omnia que habẽtur in terris. Neq; enim possibile est hic epulis ventrẽ: z in futuro mẽtem delitijs supernis impleri: sicut hiero ait. Ultimũ remediũ dicitur diuini verbi cõtẽplatio. Qð verbũ dupliciter potest intelligi: Aut pro verbo incarnato: aut pro verbo ꝑdicato. Eteni cũ primũ deuota mẽte contẽplatur: necesse est vt gulevicũ restringatur. Cũ ipse creñ. iij. c. dicat cuilibet christiano. Recordare paupertatis mee: z transgressionis: z absinthij: z fellis. Quis igitur nimiã delectationẽ in epulis ponet cũ christũ dei verbũ: zcaput nostrũ tot pro nobis penas sustinuisse cognoscet. Ceterũ sequit q̃ frequẽs sumptio cibi spiritualis: interdum contẽptum inducit: z obliuionẽ cibi corporalis. Unde temptãti sathane dominus dixit verba proposita. Nõ in solo pane zc. Quod verbũ nos imũes a tãto pestifero vicio cõseruare dignetur. Qui cuz patre z spiritu sancto vnus z sempiternus deus z verus homo viuit z regnat in scła sclorũ amen. ¶ Comes.

Licet de vicijs multa dicenda sint: tamẽ ad terrorẽ peccãtiũ et cõfiteri nolentiũ: vellẽ te de finali iudicio in sequẽti ꝑmõe tractare fructiferuz fore sermonẽ certe scio.

¶ Feria secunda post primã dominicam in quadragesima de finali iudicio: Sermo xv. Antonius.

Ite male dicti in ignez eternũ: qui paratus est diabolo: z angelis eius. Petõres terrentis: z omnes simul iudicãtis filij dei vba sunt ista: q̃ math. xxv. ca. describũtur. Sicut ex his verbis colligi potest R. P. vti beatoꝝ gloria finez nesciet: ita z damnatoꝝ pena in perpetuũ se extendet. Qua ex re mirari non desinocũ ipse deus teste ꝑpheta iustus sit: z rectũ iudiciũ suũ: penaq; iam nisi pro culpe mẽsura dari nõ debeat. Cur pena prauorũ eternalis est: cũ z eoꝝ culpa tẽporaliter cõmissa sit? Sed hec questio citius soluit: si diuine iusticie ratio equo animo pẽsatur. Nã z doctores sancti qui hoc iusta meditatiõe pensarũt: trib° rationibus: vt de reliquis taceam: ad equitatatẽ diuine iusticie declarandã vsi sunt. Quarũ prima est. In eo

dem statu in quo homo moritur:in eodem punitur:sed morientis peccatoris volūtas in infinitū inuenitur mala:ergo τ in infinitū extimaꝛ puniendā. Unde dicitur in ca. cū voluntate. de sen. excōmuni. Uolūtas τ propositū distinguūt maleficia. Hinc eccl. xj. ca. scribitur. Si ceciderit lignū ad austrū:per quē caritatis feruor designatur. Aut ad aquilonē per quē frigiditas peccatoris ad benefaciendū denotatur: in quocūq; loco ceciderit ibi morietur. Ceterū quāto minus boni est: qd' peccatores deo pferūt:siue p qd' quasi ipse deus deseritur:tanto ei ignominia maior irrogatur. Cū ergo omne quod est:vel esse potest in infinitū minus deo sit: infinitā iniuriā a creatura creator accipit. Hinc iere. ij. ca. conqueritur dñs dicens. Me dereliqrūt. s. peccatores:fontē aque viue:τ foderūt sibi cisternas dissipatas. Et licet omnis cōparatio sit abusio respectu dei:tamē fm humanū modū loquēdi non parum differunt fons aque viue:que est deus:quā samaritane pmisit dicens. Qui biberit ex aqua:quā ego dabo ei:nō sitiet in eternū. et cisterne dissipate:p q̄s res create itelligi possunt:ad quas deserēdo creatorē peccatores querūtur. Ultima ratio:et melior talis sit. Iustus iudex qui cognoscit quo corde peccatū cōmittitur:non tantū opus malū in puniēdo cōsiderat:q̄tū mentē peccantē putem⁹ qui discutiat. Quotiensc̄ūq; ergo peccatū in volūtate reperit:totiens eū punire disponit. Et si semper in voluntate peccandi ardore inueniat: semp oportet vt eū; punire diffiniat. Et quia in culpa mortali deficienti:mala volūtas semp adest:qd' ei semp sit pena necesse est. Unde in quarto volūine dialogo. btūs gre. petro dicēti sibi:Scire vellem quo modo iustū sit vt culpa que cū fine ppetrata est:sine fine pūiaꝛ: pnūs respondit dicens. Hoc petre recte dicētur: si districtꝰ iudex nō corda hominū:sed facta pēsaret. Iniqui enim ideo cū fine deliquerūt:quia cum fine vixerūt. Nam voluissent vtiq; sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendūt enī; qui cū pctō semp viuere cupiūt:q nūq̄; desinūt peccare:dū viuūt. Ad magnā ergo iusticiā iudicātis ptinet: vt nunq̄; careāt supplicio:q in hac vita nunq̄; voluerūt carere peccato. Idcirco superbis vaneglorious et gulosis de quibus supra diximus et ceteris omnibus peccatorib⁹ terribilis iudex dominus ait. Ite maledicti τc. Que fuerūt verba ppositi pro finali iudicio pdicanda. De quo donante dumino tria dicem⁹ hodie. Ipsius iudicij signorū euidētiam τ temporis determinationem Ipsius iudicij debitā ordinationē Ipsius iudicij vtilē memoratiōem.

¶ Comes

Terribile valde est: qd' dicitur τ deinceps cū beato hieronimo dicā. Siue comedā: siue bibā: siue

aliquid aliud faciã: semper videtur mihi illa tuba terribilis meis auribus insonare. Surgite mortui venite ad iudiciũ. Tunc cognoscetur dñs iudicia faciens: tunc iuxta pro phetã psal. ix. in operibus manuũ suarũ cõprehẽdetur peccator. Sed quia multos intra sctẽ ecclesie gremiũ cõstitutos: de iudicij finalis tẽpore ppẽdo dubitare: queso vt primo debeas pro mea atq; multorũ edificatione nũciare. vel que ex ratione suppetũt: vel si qua de ipso iudicio animo exempla occurrũt: vt hi qui dubitant: vniuersalis iudicij ad terrorẽ eorũ figuorũ tpa discant.

¶ Pars prima sermonis de trib⁹ signis: quib⁹ cognosci poterit vniuersalis iudicij tempus & hora breuissime posita. Antonius.

De iudicij tẽpore R. P. vt doctores sacre pagine cõmuniter sentiũt: speci alis doctrina atq; certitudinalis assignari non potest. Ut math. xxiij. ca. scribitur. De die aũt illa & hora nemo scit: neq; angeli celorũ: nisi pater solus. Sicut aũt fuit in diebus noe: ita erit aduentus filij hominis. Uigilate ergo inquit dñs quia nescitis qua hora dñs vester vẽturus sit: Et si grego. dicat. Unigenitus quidẽ horam iudicij nouit Sibi dicitur qd ex natura humanitatis hoc ignorauit. Hieronim⁹ eqdem dicit se in ãnalib⁹ iudeo. hec signa reperisse: que ante iudiciũ p quindecim dies erũt. Primo enim die mare sup omnes montes & colles q̃draginta cubitis exaltabitur. Scdo die ipm in pfundũ vt vix videri possit psternet. Tertio die sicut prius erat: ad suũ priorẽ locũ ad equabit. Quarto die omnia q̃ mouẽtur in aquis simul aggregata fortiter mugiẽt. Quinto die omnia volatilia celi nõ gustãtes simile faciẽt. Sexto die flãma ab occasu solis veniẽs ad purgatiõẽ maloꝝ & elemẽtoꝝ: qua elementa purgabũtur: & mali ea cruciabũtur: terra & mare comburet. Septimo die omnia sydera tam errãtia q̃ fixa: vt comete flãmas igneas spargent. Octauo die ex magno terremotu: omnia simul edificia ruent. Nono die lapides ex eoꝝ cõquassatione simul in quatuor diuidẽtur. Decimo die oẽs plante arbores. s. & herbe rorẽ sanguineũ fluent. Undecimo die oẽs montes & edificia in puluerẽ redigentur. Duodecimo die animalia a mõtibus & siluis cõgregata in campis nõ gustãtia rugient. Decimotertio die sepulcra ad resurgendũ cadaueribus patebunt. Decimoq̃rto die homines de habitaculis recedẽtes vt amentes discurrent. Decimo quinto die oẽs homines morĩetur et cũ alijs iam mortuis resurgent. Sed quia talia signa hiero. se reperisse dicit: & certa fore nõ affirmat: que etiã si affirmaret: prima tu dicio satis essent. Et ideo ne ita ad terrorẽ longe iam ante homines inducerẽt: Idcirco ea taliter sub silẽtio

pretereo: et que mutuaui de scripturarum fontibus: in medium pono. Nam anteq̄ filius perditionis antichristus veniet: de quo apostolus ad the.ij.ca. dicit. Reuelabitur ille iniquus quem dominus iesus interficiet spiritu oris sui: et destruet illustratione aduentus sui. Et non longe anteq̄ veniet iste: tria signa erunt: quibus tēpus iudicij quasi pñs adesse ostēdetur. Quorum primū dicit prelio,rum: mortalitatis. famis: terremotus vniuersalis concitatio: sicut hodie inspicitur aperta ratione completus. De quo saluator math.xxiiij.c. Consurget gens contra gentem: et regnum aduersus regnū: et erunt pestilentie: et fames: et terremotus per loca. Scđm signum dicitur vbi dei et omnium sacramentorū ecclesie abhominatio et parua extimatio. Unde propheta i spiritu preuidens homines illius temporis ait Omnē escam abhominata est anima eorum. Esce autem animarum sunt verbum dei et ecclesie cetera sacramenta. Tertiū signum dicitur hominum illius temporis abhominabilis et concupiscibilis conditio Qđ signū apostolus.ij. ad thi.iij.c. innuit dicēs. In nouissimis diebus ista būt tempora periculosa: et erunt homines seipsos amantes: cupidi: elati: superbi: blasfemi: parētibus inobedientes: igrati: scelesti: sine affectione: sine pace: criminatores: incōtinētes: imites: sine benignitate: proditores: proterui: tumidi: cecimolupta tum amatores magisq̄ dei: habentes quidem speciem pietatis: virtutem autem eius abnegantes. Si autem hec omnia hodierno die. R. P. inueniuntur in hominibus: sub silētio pertranseo. Estimo enim q̄ eis multa alia mala insunt: que paulus in hoc loco nō enūerauit. ¶ Comes.

Cum hec audio expauesco: q: que dicta sunt in hominibus aperta videntur: sed obsecro vt deiceps iudicij manifestes ordinatōem. ¶ Pars scđa sermōis de tribus signis qbus ondit ordinatio iudicij. An.

Osciendum equidē R. P. quomodo fiet finale iudicium: qualiterq̄ ordinatū fuerit. Tria concurrūt ipsius preparatio. Merito rum examinatio: et omnium iudicādorum finalis distinctio. In primo igitur tria similiter erunt. iudicis descensio. De cuius descensu vel aduentu. mathei.xvj.ca. scribitur. Filius hominis vētur est in gloria patris sui cum angelis suis. Et vocatur hic christus iudicans filius hominis: eum sm Alexandrū: beatū bonauenturā: et Richa. et oēs theologos in humana forma iudicaturus sit viuos et mortuos: quē non in humilitate i qua iudicatus est a pilato: sed in claritate minia iudicandi videbunt: diuersimode tamen. Nam mali qui glorificatos oculos nō habebunt: duntaxat eum quibusdā effectibus intuentur: cuius terrore concussi dolebunt. Boni vo iaz glo

rificati et quatuor dotibus illustrati corporalibus oculis humanitatem respicient: mentalibusque diuinitatem per quam visione perfecte beati erunt. Et dicitur propter hec vbi supra quod venmet in gloria patris sui: vel vt in euangelio hodierno: in sede maiestatis sue id est in auctoritate regia diuinitatis qua cum patre eternaliter regnat quam etiam a patre nascendo eternaliter habuit. Que auctoritas recte sedes maiestatis vel glorie dicitur: quia sedere regnantis est: vt beatus Gregorius ait. Secundo in preparatione iudicii erit omnium gentium congregatio. Huic in hodierno euangelio dicitur. Et congregabuntur ante eum omnes gentes. Unde apostolus ad thes. iiij. c. dicit Ipse dominus in iussu et voce archangeli: et in tuba dei descendet de celo. In quo dicto plura sunt notanda. Nam primo dicitur in iussu. Quia secundum doct. nostrum Ric. sup di. xliij. iiij. volu. sniarum. Xps pulues mortuorum corporum per angelos colligi iubebit. Secundo dicit in tuba dei: quia ex pulueribus illis corpora reformari reformatisque animas vniri: cum sua tuba .i. virtute ipse christus efficiet. Tertio dicitur: et in voce archangeli: quia suos angelos in quatuor mundi partibus ipse dominus mittet qui articulari sono et aliqua media te creatura formato clamabunt. Surgite mortui venite ad iudicium Unde math. xxiiij. ca. scribitur. Mittet angelos suos cum tuba et voce magna. Ubi Criso. ait Magna est vox illa cui omnia obediunt elementa que petras scindit: inferos apit: vincula mortis disrumpit: et de profundo abyssi animas liberatas corporibus assignabit. Tertio in preparatione iudicii erit bonorum et malorum ab inuicem segregatio et a dextris et a sinistris locatio Hic in euangelio dicitur. Et statuet oues a dextris suis edos autem a sinistris. Oues quidem iusti sunt tum ex eo quod in ecclesia dei fructuosi velut oues extiterunt. Quarum lana: coria: et carnes: lac: fetus: feces quoque ad fructum habentur. tum ex eo quod mansuete et innocenter in mundo vixerunt. De quibus. Jo. x. c. dominus ait. Cognosco oues meas. Edi vero iniusti vocantur: et fructus bonum puatione: et male vite quod peius est igetatione. Nam sicut edus aial est infructuosum: ingetum fetidum: lasciuum: montes et saxa pecurrens. ita vita malorum est infructuosa: fetida: lasciua: se superbie: vane glorie: guleceterorumque vitiorum pcipitiis expones. Huius vero in sinistra sic boni in dextra collocantur: quia bona opera per dextram: mala vero per sinistram in scripturis accipiuntur. Hic math. vj. c. scribitur. Nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua. In ij. vero parte ordinationis iudicii .i. in iudicando exaratione premium et meritum bonorum: supplicium et demeritum malorum describitur. Nam sanctus euangelista premium primo et meritum bonorum describendo. quatuor narrat que ad hoc concurrere dinoscuntur. Prio. n. boni vocantur ad gloriam: cum dicitur. Uenite benedicti. p. m. et cetera. Secundo eorum meritis commendantur cum dicitur. Esuriui et dedistis mihi manducare

⁊ cetera q̄ in euā. d̄scribunt: vbi petrus rauenas ait. In regno celi coram omnibus angelis in cōuentu resurgentium ꝙ abel passus sit: ꝙ noe mundū saluauit: ꝙ abraā fidē custodiuit: ꝙ moyses legem tulit: ꝙ petrus resupinus crucem ascendit dominus tacet ⁊ clamat ꝙ pauper comedat. Tertio boni p̄ magnitudine premij fortiter admirāt dicentes. Quādo te vidimus esuriētem: ⁊ omne qd̄ huic littere subiungitur. vbi rabanus ait. Hoc dicunt nō diffidētes de verbis domini: sꝫ stupēt de magnitudine premij. Nā s̄m apostolū: non sunt ꝯdigne passiones huius seculi ad futurā gloriā: que reuelabit in nobis. Quarto de admiratione certificant. cum cōcluditur. Amē dico vobis q̄ꝫdiu fecistis vni ex his fratrib⁹ meis minimis mihi fecistis. Ubi hierō. ait. Hic appellat fratres qui faciūt voluntatem patris qui in celis est. Secūdo sanctus euangelista malorum suppliciū ⁊ demeritū tangit. vbi similiter quatuor cōcurrere videntur. Primo q: ipsi reprobi ad penaꝫ duraturam sine fine dānatur: cum eis dicitur. Ite maledicti in ignē eternū. O infelix discessio: o crudelis locutio: o verbū pertingēs vsqꝫ ad anime diuisionē. Secūdo de meritis exprobrant cū infertur. Esuriui ⁊ nō dedistis mihi manducare. Tertio de malicia ipsi miseri se excusare nituntur: cū subiungit. Tūc respondebūt ⁊ ipsi dicētes. Domine quando te vidimus ⁊c̄. Ubi origen. Iusti in rūsione in vnoquoqꝫ verbo immorantur. Iniusti autem nō ita per singula. sed trāsitorie domino dicūt. quādo te vidimus ⁊c̄. q: propriū est iustorū benefacta sua relata sibi in faciē diligenter ⁊ per singula refutare humilitatis causa. Malorū autem hominū est culpas suas occasione excusatiōis aut nullatenus velle ostendere: aut leues ⁊ paucas dicere. ⁊ per ꝯsequens sub cōpedio recitare. Quarto de excusatione refelluntur: cū cōcluditur. Tūc respondebit illis dicens. Amē dico vobis: ⁊ omnia alia que ponūtur in littera. Ubi beatus gregorius ait. Si tanta pena datur qui sua nō dedisse cōuincit: q̄ pena feriendus est: qui aliena abstulisse redarguitur. In tertia namqꝫ parte ordinationis iudicij ponitur omniū iudicandorū distinctio cū in euangelij textu dicatur. Ibunt hi in suppliciū eternū. s. mali. Ubi s̄m gregorium: erit frigus intollerabile: ignis inextinguibilis: vermis inmortalis: fetor intollerabilis: tenebre palpabiles: flagella cedentiū: horrida visio demonū: confusio peccatorū: desperatio omniū bonorū. Erit enim miseris mors sine morte: defectus sine defectu. q: mors semper incipit ⁊ defectus deficere nescit. Et sequitur. Iusti autē in vitam eternā. Ibi s̄m augustinuꝫ pudici angelorum chori: ibi societas supernorū ciuiū: Et nōn sine ratiōe ambobus locis

ponitur. quia sententia iudicis nũquã mutabitur. Unde ipse in psalmo dicit. Que procedũt de labijs meis nõ faciã irrita. Nam teste bern. iudex ille nõ fallet verbis: nec flectet donis. Et hec sufficiãt. ¶ Comes

Hoc meditabatur idẽ doctor cũ dixit. Ueniet dies illa veniet in qua plus valebũt pura corda quã astuta verba: conscientia bona quã marsupia plena. Deinde subiunxit. Quoniã quidem iudex ipse nõ falletur vbis: nec flectet donis.

¶ Pars tertia sermonis de tribus vtilitatibus memorie iudicij.

Multas tibi ostenderem religiosissime princeps vtilitates mẽorie iudicij nisi satis breuitati studerem. tamẽ vt pars ista sermonis ceteris in diuisione conformis fiat: de tribus dũtaxat in presentiarum dicemus. Quarũ prima dicitur diuini timoris occasio. Nam cũ diuinus timor: ppheta teste: sit initiũ sapientie: melioꝛi modo haberi nõ potest: quã cõtinua memoria iudicij. Unde cũ ipse propheta viuificari p diuinũ timorẽ in gratia desideraret aiebat. Om iudiciũ tuũ viuifica me quẽ euenisse hieronim⁹ ipse testatur dicens. Quotiens illũ diem cõsidero toto corpore cõtremisco: siue enĩ bibo: siue comedo: siue aliqd aliud facio: semper videtur mihi illo tuba terribilis meis auribus insonare. Surgite mortui venite ad iudicium. Alia quippe vtilitas dicitur preceptoꝝ obseruatio. Nam postquã habuerit quisq; dei timorẽ per continuã iudicij memoriam. et sapientie semitas per hoc iam retinere cepit: totis viribus diuina precepta custodiet: iustitieq; vias minime derelinquet. Hic dauid in psalmo dicit. Omnia iudicia eius scilicet dei in cõspectu meo. Et sequit. Et iusticias eius non repuli a me. Unde cuidam fratri prelatũ suum interroganti: Qualiter cũ feruore de peccatis suis penitentiam facere posset: diuinaq; precepta decetero custodire valeret: respõsum fuit finale premeditare iudicium. Et sic ex opposito nemo dei iusticias seqtur: nisi ab eo finale iudicium pmeditetur. Hinc de peccatore propheta loquitur. Inquinate sunt vie illius in omni tempore. Et reddit causam. Auferuntur iudicia tua a facie eius. Ultima quidem vtilitas dicitur maloꝝ supportatio. Quis enĩ nõ erit sobri⁹ in leticia. qs nõ nimis tolerabit aduersa qs nõ amore dei faciet quã iã sĩ in eo erit final iudicij firma meditatio. Et propterea beatus gregori. dixit. Si illũ certissime ante oculos ponite. et quicquid modo graue cernitur in eius cõparatione leuigatur. Et idẽ. Presentis tẽporis: ita agenda est leticia: vt nunquã amaritudo sequentis iudicij recedeat a memoria. Quã habere cõtinuam ille nobis concedat qui mallis terribilis: bonis amabilis iudicaturus aduenit. ¶ Comes

Habēda est igitur memoria iudicij: ex qua sic ad bene agendum reducuntur mali: Nam q hu milem iesum nūc per scripturā audire cōtemnūt: ⁊ ad penitētiā peccatorum venire ex memoria iudicij minime voluntin extremo tempore eius iudicantis furorem fugere non valebunt. Uñ ego licet nimis occupatus in mundo: inter duz ad solatiū mentis lectioni operam tribuens: illud gregorij super mat. sepius legi. In maiestate inquit sali cetvisuri sunt: quē in humilitate videre nolunt. vt tāto districtius virtutem eius sentiāt: quanto ceruicē cordis ad ei⁹ patientiā non inclināt

¶ Feria tertia post primam dominicam in quadragesima de auaritia mercatorum vendentiū ⁊ emētiū. Et an aliquo modo sine auaritie culpa vel alterius peccati liceat mercatio exerceri. Sermo. xvi.

Intrauit iesus in templuz dei ⁊ eijciebat omnes vendentes ⁊ ementes in templo. mat. xxj. ca. hec verba scribunt Post tractatum matris omnium vitiorū supbie: a qua potissimū septē capitalia vitia sumūt originem. Et post tractatū ianis glorie: que tāq̄ superbie primogēita: alioz vitioz obtinet principatū. Atq; post tractatū iniqssime gule q̄ nr̄os pmos parentes expulit de paradiso. Ad quorum virorum extinctionē hodierno die de iudicio generali fecimus mentionem: cōsequenter de auaritia tractādū est: que omnibus istis socia fuit. vt genus humanū in baratrū diaboli mergeretur. Et licet de ea primo generaliter: postremo peculiariter tractandū esset: tamē quia infra hebdomadā populi negocijs occupātur familiaribus: ad predicationes nō vniuersaliter cōfluāt. Ad vtilitatem religiosissime princeps opus hoc scripture mandauimus. de auaritia mercatorum spāliter in pſenti dicem⁹: presum cū euangelica lectio: ad cuius ordinem tractatus iste disposit⁹ est: hac de re faciat mētionē. Pro cuius exordio q̄ritur: An aliquomodo liceta sit ipsa mercatio: Ad cuius euidētiā aduertendū est ſm alexandrū de al. q̄ tria sunt genera operū humanoz. Quedā eni sunt que nimime possunt esse mala. sicut diligere deum ⁊ proximū. Que daz que aliquomodo nō possunt eē bona cu iusmodi sunt. blasphemare deum odire proximū: vsura fornicatio: ⁊ similia. Quedam autem reperire contingit. que bona esse possunt ⁊ mala. sicut et elemosinam dare: ieiunare: ecclās visitare ⁊ alia his similia: inter que mercatio numerari debet: que de se mala non. est: sed aliquibus circunstantijs deprauari potest. Unde augusti. aut. in libro de questionibus noui ⁊ veteris testamenti. Et notatur. lxxxviij. di

stinc.c fornicari. Fornicari homini bus semper nō licet: negociari autē aliquādo licet: aliquando nō licet. Qd autē de se licitū sit. doctor sub/ tilis magister iohannes scotus in q̄ stione. ij. super dis. xv. quarti sentē. ondit ex manifestis necessitatibus: ⁊ cōmodis hominū cōmunitati puenientib⁹ ex officio: ⁊ exercitio ipo mercādi. Cōstat cuim p̄rievel vbi multa deficere que in altera super/ habūdat. Qui aūt in colēdis agris ⁊ in ceteris artib⁹ mechanicis oc/ cupantur: vel rei publice regimini aut iuste militie operam p̄stant: ad res quibus eguerint emēdas ⁊ de/ ferendas cōmode ⁊ oportune ire nō possunt. nec insuper omnes in/ dustriam ad hoc ⁊ peritiā habent. Qua ex re reipublice satis expedit q̄ huic officio aliqui idonei manci pent: quibus vtiq̄ merito p emo lumento aliquid lucri debet. Uñ apostolus p̄me ad corin. ix. ca. di/ xit. Nemo militat suis stipēdijs vn/ q̄. Et quis reperiri possit: qui si/ ne lucro huic operi inseruire vellet Cum mat. x. ca. dominus dicat. Di gnus est mercēnarius mercede sua Proinde ostendit negociationem eē licitā lege nature: scripture ⁊ gra tie. Prio naq̄ nō ostendit lege na ture. q̄ qd̄ vniuersaliter reipubli/ ce ⁊ peculiarit vtile est: quoq̄ mo/ do fieri debet: imo nō parū laudan di sunt: qui hac intētiōe huic operi inseruire conant. licet inde lucrari videantur. cū industriā sollicitudi nez: labores: pericula hac p re mer catores exponant. dūmodo discre/ ta sit quantitas lucri. Secudo idē ostenditur lege scripture. q̄ nego/ ciatio i nullo loco reprobatur im/ mo de se conceditur. Unde in vlti timo capitulo secundi libri neemie dr̄ q̄ negociatores i die sabbati nō venderent. Ex quo colligi potest q̄ alijs diebus mercatores emere ⁊ vendere poterant. ⁊ si in die sab/ bati erat phibita. hoc pp̄ter festū erat i quo negociare nō licz: nō q̄ essz de se mala. Tertio quoq̄ nego ciationē esse licitam ostenditur le/ ge gratie. Naz tali tempore aucto/ ritas vniuersalis ecclesie mercato/ res sub congrua mensura lucrātes minime damnat. immo in. c. p ve/ stras. de donationibus inter viruz ⁊ vxo. mercatores approbare vide tur: quādo dicit pro. vxoris cuius/ dā cautela dotez deponi debere in manu mercatoris. Sed contra p̄/ dicta obstare satis videt qd̄ iohā. criso. sup hoc euangelio dicit. Nul lus xp̄ianus dz esse mercator: aut si voluerit eē p̄jciat d̄ eccl̄ia. Et pau lo post. Qui emit ⁊ vēdit nō pōt eē sine periurio. Ad qd̄ dicendū est q̄ crisosto. ibi execreatiue locutus est p eo q̄ pauci sunt mercatores qui suis in negotiationibus iusticiā ob seruent. ⁊ q̄ multis alijs vicijs ibi non peccent: Aut absq̄ dubio non est in hoc dicto sequēdus cū nullā habeat p se rōnez cogentē: aut scri pture auctoritatē. Nā ex euangelio

hui⁹ diei nõ potest aliud colligi: nisi q ipse christus innuit cõtra vendẽtes ⁊ ementes intemplo: quod vtiq; illud graue peccatũ est sicut ostẽdetur inferius. Aduertendum tñ est q sunt quedã negocia, que vix possunt absq; peccato fieri. Sicut beatus grego. in omel. xxiiij. dicit. Et notatur a gratiano: de peniten. distin. v. in. c. negociũ. Huiuscemodi ꝑm duran. nostrũ ⁊ alios doctores septem sunt. Cura. s. rei familiaris: militia: procuratio: administratio: aduocatio: quod negociũ ꝑm hostiensem omnibus est periculosius. Episcopatus officium: quo nihil miserabilius ⁊ periculosius est. si perfunctorie: idest negligẽter res agatur. Ut in. xl. distinct. de cre. ca. ante hec omnia: dicitur. Que verba proprie sunt augustini ad valerium. licet hec vltima duo sub procuratione ⁊ administratione valeãt comprehendi. Septimũ quoq; negocium mercatio est: de qua leo papa sic inquit. Qualitas lucri negociantem aut accusat: aut arguit: quia est inhonestus q̃stus ⁊ turpis. Uerũ tamen penitenti vtili⁹ est dispẽdia pati: q̃ periculis negociatiõis astringi: q2 difficile est inter emẽtis vendentisq; cõmertiũ non interueniꝛe peccatũ: q2 licet de se bona sit: tñ ex aliqua circũstantia de facili maculatur: sicut mercatio istorũ in tẽplo vendentiũ ⁊ ementium: qd omnino hoc agere in templo licitũ nõ erat: Quamobrẽ ipse xp̄s de tẽplo oẽs eiecit. sicut dixerũt pauloante vba pposita. Et ideo donãte deo de omnibus circũstantijs negociationẽ deturpantibus ⁊ illicitã facientibus: in presentiarũ tractare disposo. vt appareat quando ⁊ quomodo fieri potest sine peccato. Sz q2 de oib⁹ tractare simul nimis longũ esset. de tribus duntaxat hoc in ꝑmone diceni⁹. De reliqs vo subsequenter tractabis. ¶ Comes

Ideirco legi ego de templo vẽdentes ⁊ ementes eiecit: vt mistice demonstraret: q in venditionibus ⁊ emptionibus de cordeho minus qd est templum dei: auaritia eijci debet. Nam si in mercantijs ⁊ artibus ipsam dominari cõtigerit: mercator ⁊ artifex relictis diuitijs: quas aggregauerat: ꝑculdubio in eternũ peribit. Unde prouerbioꝛ xxx. c. scriptum est. Per tria mouet terra: ⁊ quartum qd non potest sustinere. Per ꝑuũ cum regnauerit. Per stultũ cum saturatus fuerit cibo. Per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta Et per ancillam cũ fuerit heres domine sue. Seruus regnãs est corpus spiritui predominans. Stultus saturatus cibo. est affectus replet⁹ carnali desiderio. Mlier odiosa i matrimonio coniuncta. est mens elata odiosa deo: ⁊ demoni copłata. Ancilla heres domine sue: est intelligentia solũ terrenis ac transitorijs delicijs dedicata: q̃ tũc heres efficit cum ad tãtã ex auaritia pueñerit ce

citatem. vt ineternũ non credat diuitias relinquere ɔgregatas. Quã etiam multi hodierno die habent. De quibus ꝓpheta dicit. Oculos suos scilicet intelligentie: statuerũt declinare in terram.

¶ Pars prima sermonis de pma circunstantia qua mercatio detur/patur ꝛ efficitur illicita que dicitur circunstantia persone.

Vilis est valde res religiosissime princeps quã hodie i manibus habem⁹: ꝛ audiri digna a toto populo christiano: cum ea sit diaboli viscarium: quo non solum layci verumetiã quod dolendũ est: ꝛ sacerdotes ꝛ clerici: mõiales ꝛ religiosi iniquissime capiuntur. Quis in veritate dicere possꝫ: auaritie ego nõ studeo. Audiamus quid propheta iere. vj. ca. dicat. A minore quippe vsqꝫ ad maiorem oẽs auaritie student. Et a ꝓpheta vsqꝫ ad sacerdotem cuncti faciunt dolum scilicꝫ in negociatiõe. Propterea mercatio que de se rei publice vtilis ꝛ licita est: vna prima circũstantia: que ꝑsone dicitur: detur patur ꝛ fit illicita. Clericis enim ꝛ ecclesiasticis viris: omnibusqꝫ religiosis personis mercationi minime vacare lꝫ. Pro inde paulus apostolus secunde ad thimo. secundo capitulo dicit. Nemo militans deo implicat se negocijs secularib⁹: vt ei placeat cui se ꝓbauit. Hieronimus etiã ad nepotianũ: clericorũ sibi vitam describẽs ait: Negociatorẽ clericum: ꝛ ex inope diuitem ꝛ ex ignobili gloriosũ quasi quãdã pestes fuge. Et augustinus in libro questionũ veteris ꝛ noui testamẽti dicit. Anteq̃ eni ecclesiasticus quis sit: licet ei negociari: facto iam nõ licet. Que dicta lxxxviij. distin. decre. c. negociatorẽ. ꝛ c. fornicari. grati. ãnotauit. In. c. quoqꝫ multa sunt negocia. extra ne ne clerici vel monachi se misceant negocijs secularibus. plurima talibus interdicuntur. Inter que negotiatio cõputatur. Unde in. c. ꝑm dicit. Scdm instituta predecessorꝫ nrorũ sub interminatione anathematis prohibemus ne manachi vel clerici causa lucri negocientur. Si quis autẽ horꝫ oppositum huius cõstitutionis fecerit depo ni debꝫ. Ita tamẽ q̃ religiosi strictius q̃ alij puniantur. Unde in ca. sed nec: dicit. Si quis autem aduersus hoc venire tẽptauerit. quia cõtra doctrinaꝫ fecit apostoli dicentis: Nemo militans deo implicat se negocijs secularibus: qui seculariter agit: ab ecclesiastico fiat ministerio alien⁹. Et infra. Strictius decernim⁹ puniendum si religiosorum quispiam aliquid predictorum ausus fuerit attentare. ¶ Comes

Hoc. xcj. distin. decre. legitur vbi in. c. clerici: ex sacro concilio sic habetur. Qui vero ꝑ enendo aliquid in nundinis: vel in foro deambulant: ab officio suo remoueantur: vel degradentur.

¶ Pars secūda sermonis de secū-da circunstantia qua mercatio efficiatur illicita que dicitur temporis

Habucauté est alia circūstātia religiosissime princeps qua mercatio efficitur illicita que vocat circūstantia temporis. Nā cuilibet christiano vt habetur exodi. xx. ca. precipitur: et pceptore dicit. Memento vt diem sabbati sanctifices idest sanctis operationibus: locutionibus et meditationibus vaces: Mercatores igitur qui vadunt ad nundinas et mercata: et dimissis officijs sacris: inauditaq3 missa: et sprēto dei verbo: sicut cōmuniter fit in eis qui vendūt et emunt inhiantes ad temporalia lucra: contra diuinū preceptū agentes: non solū peccāt mortaliter: verumetiam eis fit mercatio illicita: q̄ de se erat bona. Quo ex re fit iusto dei iudicio. vt q̄si insensibiles in rebus diuinis effecti nil sapiant nisi trāsitoria et terrena. De quibus baruch. iij. ca. dicitur. Ex-quisiuerunt prudentiā que de terra est negociatores terre theman. Theman autez auster interpretatur Est autē auster vētus meridionalis qui humidus est et calidus: significās cupiditatem et auarttiā. Que quidē inuer se differūt. Nā cupiditas immoderate concupiscit non habita. sed auaritia iniuste retinet acquisita. Primū enī in humiditate: 2m vero in caliditate significatur.

¶ Comes

Minime mirandū est si mercatores hodierno die eūtes ad nūdinas: verbum dei missas et officia sacra dimittant: Cum eccle. xxvij. c. scriptum sit. Qui querit locupletari. auertit oculū scilicet a iusticie via. Qđ approbans ait: et sub dit. q: sicut in medio compaginis lapidū palus figitur: sic et iter medium venditionis et emptiōis angustiabitur peccator

¶ Pars tertia sermonis de alia circūstantia qua mercatio efficitur illicita dicitur loci. Antonius

Locus etiam religiosissime princeps illicitā quādoq3 facit mercationes vt cum fit in loco diuino cultui dedicato. Unde dominus sicut paulo ante in euāgelio lectū est de templo vēdentes et ementes eiecit. In quo quidē actu feruido zeli domini nostri aduertendū est: q nō tantū vendentes: sed etiam emētes eiecit de templo. eo q vendentibus occasionē mali prestabant: cū hoc nō facerēt in debito loco: sed vbi orationis studiū perturbabant et domini cultus. Quanta autez veneratiōe et reuerentia digna sint sacratissima templa dei et loca sibi dedicata: in. c. decet: de emunitate ecclesie: libro. vj. plentissime legit. vbi dicitur. Decet domum dei sanctitudo. decet vt cuius factus est in pace locus eius: cultus sit debita veneratione pacificus. sitq3 ad ecclesias humilis et deuotus ingressus: sit in eis

deuota conuersatio: deo grata: inspicientibus placida. Unde infra dicit In ecclesia nihil inhonestum: nihilque incongruum fieri debet. Et recte illa loca veneranda sunt: quibus aliquem inhonorem impendere: maxima dei proditio reputatur. Unde ber. in quodam sermone sic ait. Omnio proditor est: et se esse nouerit quicunque est ille qui vitia quelibet in hanc domum conatur inducere: et templum dei speluncam vult facere demoniorum. Ait enim magister hystoriarum: et horosius in cronicis suis: quod cum pompei⁹. xxij. orientales reges expugnasset: semperque in rebus becillis triumphasset. ad vltimum ierosolimam veniens obsedit templum: confugientesque ad illud: cepit et interemit. et ibidem velut in suis atrijs equos collocauit: ex quibus diuino iudicio factum est vt qui ante in omnibus victor erat post hec infeliciter victus fuit. Nec imerito quia in templis res sacre collocantur. sacramenta ministrantur: beneficia postulantur: et impetrantur: et quid plura: sacra templa: diuina maiestas inhabitat. iuxta illud psalmi: Deus in templo sancto suo. Unde dei templum: basilica dicitur: a baseleon quod est rex. vel imperator. Unde basilica quasi palatium regis: Sic enim ecclesiam beatus ambrosius nominat dicens. Horrebam quippe animo: cum armatos ad basilicas ecclesie occupandam: missos cognoscerem. Que verba vicesimatertia: questione octaua: capitulo. Conuenior. gratianus annotauit. Quorsum hec tam longo repetita principio. vt in templis intelligeres religiosissime princeps mercationes et secularia negocia debere minime exerceri. Unde in antedicto. c. decet. infertur. Cessent in ecclesijs eorumque cimiterijs negotiationes et precipue nundinarum: et fori cuiuscumque tumultus. Omnium in eis secularium iudiciorum strepit⁹ conquiescat. Sed tamen de multis hec pauca sufficiant. Comes

Ex dictis beati benedicti habemus: quod in quadragesima quarta distin. decreti ponitur. In oratorio: inquit grati. preter orandi et psallendi cultum: penitus nihil agatur vt nomini huic et opera iugiter impensa concordent.

¶ Feria quarta post primam dominicam in quadragesima de trib⁹ alijs circumstantijs quibus mercatio efficitur illicita. Sermo. xvij.

Generatio mala et adultera signum querit et signum non dabitur ei nisi signum ione prophete Detestantis auarorum male mercantium multitudinem domini saluatoris verba sunt ista. que mat. xij. c. describuntur. Ad ea que de mercator ib⁹ supri⁹ dicta sunt rc. P. alia tamen loco quedam occurrunt que omnino preteriri non possunt. Unde generatio mala et mercan-

tias adulterās querit: An mercātie plusquā valeant possint licite vēdi vel etiā minus emi? Pro cui⁹ interrogatiōis declaratiōe notādū est ex doctrina doctoris subtilis iohānis scoti. q. ij. super disti. xv. iiij. lib. sen. quod valor quarūcūq rerū dupliciter sumi potest. Nā vnus naturalis: reliquus vsualis appellaf. Primus est scdm bonitatem nature in re a deo create. Et hoc modo herba mus: formica vel pulex: plusq̄ panis extimaf: cū illa animā habeant: panis vero anima priuef. Secūdus vero qui dicif vsualis q in respectu ad vsum nostrū sumif: quo quāto res vsibus nostris magis expediūt: tanto āplius valēt. Et hoc modo illis herbe. s. muri: formice: vel pulici panē preferim⁹ Et quia emendi vel vendendi actus ad humane vite vsus ordinaf: ideo in eis valor venaliu rerū scdo modo sumitur z nō primo. Scdo etiā notādū est qō hic valor vsualis in re venali tripliciter ↄsiderari potest. Primo respectu virtuositatis: quando res. s. venalis v̄tuosior est et efficatior nostris vtilitatibus. Scdo respectu raritatis: quādo. s. res venalis ex raritate z inueniendi difficultate magis nob necessarie sunt sicut est de frumēto tpe penurie: qō maiori precio vēditur q̄ abūdantie z fertilitatis tpe. Inde est qō magis extimatur aurum vel balsamū: q̄ aqua: terra: vinū: vel oleū oliuarū: Tertio respectu cōplacibilitatis: quādo. s. res venalis est magis cōplacibilis volūtati nostre: quo modo preciatur equus ab armigero: et ornamētū a muliere. Tertio ad huc notandū qō pensatio valoris vsualiu rerū vix aut nūq̄ a nobis fieri potest: nisi p cōiecturale z probabilē opinionem. His visis dicif ad hui⁹ q̄stiōis male quesitū: qō res saluo meliori iudicio nō possūt plus licite vendi vel minus emi: q̄ valeāt: earū pēsato valore ad vsu nostrū z ad pbabile extimationis humane iudiciū: mensurato etiam valore rei infra limites latitudinis competētis: Que quidē latitudo in re: cōsuetudine: z discretione innotescere potest. Primo inq̄ iure sic inotescit: quia ius determinat: qō quādo emptor vel vēditor vltra dimidiū iusti precij defraudetur: contractus sit nullus: z p iudices irritādus. Tamē scdm doctorē subtilē: vbi supra. Si ifra illud notabilis fraus appareat: est correspondēs restitutio facienda. Hoc quidē itelligi debet: si defraudatus excessum ignoraret. Sciens enim donare potest: et in ↄtractū cōsentire: z defraudatus putari non debet. Et licet lex ciuilis dicat quod cōtrahentes se inuicem decipere possent: tamē ecclesia in cōtractib⁹ dolū facē non pmittit. Lex enim ciuilis vt sanctus thomas dicit: populis data est in qua multi sūt a veritate deficiētes: z ea solū phibet: que humanū modū viuēdi destruē dinoscūtur. Et ideo dūtaxat

magnos excessus punit: vt cũ quis deceptus sit vltra dimidiũ. Lex aũt diuina que non modo populo sed omnibus virtuosis nihil impunitũ relinquit: qd̄ sit virtuti cõtrarium. Hinc est qd̄ ꝑm diuinã legem illicitũ reputatur: si emendo vel vendẽdo equalitas nõ seruatur. licet parua additio vel diminutio pcij equalitatem iusticie tollere non videat. Et de hoc in decre. x. q. ij. in ca. hoc ius: plenius habetur. Glosa enim ibi dicere videtur. Qd̄ si in venditione plusq̃ res valet offeratur: illud ecclesia recipere non debet. Insup in his notandũ est: qd̄ si res minus iusti precij parte dimidia cõparaẽ: est in potestate emptoris iustũ supplere preciũ: vel a contractu recedere. Ut extra de emptionibus ꝛ venditionibus in ca. cũ dilecti: plenius legitur. Scd̄o quoq̧ modo ꝑm scotũ vbi supra huiuscemodi latitudo cõsuetudine innotescit: cui consuetudini a legibus aliquid de rigore dimittitur: vt cõtrahentes ex cõsuetudine valoris rerũ mutuo sibi remittere possint si tamen enormiter cõsuetudo nõ deficit a iusticia. Tertio etiã modo patet discretione. s. ꝑm tho. ij. q. lxxviij. carius vendere et vilius emere: est illicitum ꝛ iniustum: nisi res que venditur in detrimentum cederet venditoris: eũ ca nimis indigeat. Unde in tali casu iustum preciũ est: si non solũ inspiciatur ad rem que vẽditur: sed etiã ad damnũ quod ex vẽditione a vẽdente recipit. Hinc licite rẽ plusq̃ valeat ꝑm se quis poterit vendere: q̃muis plus q̃ valeat venditori non emat qui vult emere. Sed hec generatio mala auarorũ mercatorũ hac solẽni responsione doctorũ minime cõtemta obijcit: nonnullis rationibus apparẽtibus: ad que petit signa. i. respõsa: suas rationes omnino frangentia. Dicunt enim primo huius praue generationis filij: Nobis quidem licet rebus nostris preciũ statuere: ꝛ sicut nullum ius cõpellit nos res nostras vendere: ita nec cõpellere debet preciũ: sed ꝑm placitũ nostrũ ipsis statuere: qꝛ nullus emptor cõpellitur emere. Uulgariter enim dicitur: Tantũ res valet quantum vendi potest. Quibꝰ dici potest breuiter qd̄ licet quis nõ cogatur res suas vendere: cogitur tamen in cõtractu vendẽdi iuris ꝛ equitatis regulã debite obseruare Proinde ꝑm hosti. licet aliquis cogi non possit rem suam vẽdere: vel alienam emere. Si tamen rem venalem exposuit: et preciũ offeratur et iuste nõ vult vendere: per iudicẽ cogi potest: vt iusto precio vendat: quis impositio precij non imponitur rei tanq̃ proprie: sed ipsi quasi in alterũ cõmutante. Ad hoc adultera generatio peius infert dicens Ergo tota cõmunitas vendentiũ et ementiũ contra iusticiam peccat quia fere omnes vile emere: ꝛ chare vendere cupiunt. Cui dicitur q̄ tantum cõmunitas auarorũ: ꝛ non

iustorū vile emere & chare vendere cupit. Fortius miseri vlterius dicūt. Rebus vt dictū est punctualis taxatio non potest imponi: igitur fm consensum vtriusq; partis licet rerū preciū extimari. His etiam respondetur: qd licet pūctualis taxatio rebus non possit imponi: nihilominus potest & debet illud sub cōgruis limitib' mensurari. Sed q: in his tribus signis. s. respōsionib' auari contenti minime sunt: immo semper vlterius signa querūt: ideo eis in themate ꝓposito dicitur. Generatio mala &c. quasi dicat. Hec praua generatio dictis sanctorū doctorū acquiescere nolunt: sed vlterius signa. i. responsa querunt: sed signū non dabitur ei: nisi signū ione pphete: qui typū ostendit christi resurrectiōis: q venict ad iudicādū ipsam: & omnes viuos & mortuos: vbi de omni cōtractu vsurario rationē reddere obligabitur: nec inueniet tunc argumenta sophistica quibus vsurā eius valeat defendere. Qua vt bernar. ait. Iudex ille non falletur verbis. Et ideo in presentiarū de tribus circūstantijs sequētibus videamus: quibus eius praua mercatio efficit illicita: & reddi... deturpata. Comes.

In his quid dicere debeas: penitus ignoro. Res enī de qua agitur nimis est assueta per maliciā inaudita vero per doctrinā. Sed vt pauloante dixisti: licet hic inueniamus argumēta sophistica: quibus erroris nostri sit palliata malicia: tamen in iudicio apparebit coram oībus nostra nequitia. Qua vt hiero. ad palmachiū ait. Ueniet dies illa: veniet in q̄ facta nr̄a q̄si in quadā tabula d̄picta mōstrāda sūt. ¶ Mare prima sermonis de circūstantia cause qua mercantia efficitur illicita. Antonius.

Doctore nostro alexandro de ales: et a sancto thoma de aquino. 2ª. 2ᵉ questi. lxxvij. R. P. triplex causa mercationis assignatur. Quarū prima dicitur necessaria & ꝓpria satisfactio. Idcirco aliq̄ mercatio licita est: vt sibi & familie sue: fm cōdecentiā status sui satisfacere possit. Qui igitur multas pecunias habet: quibus vltra sui status men surā viuere potest: & qd sepius euenit: priuatur familia & mercationē exercet: iuste cause operā minime tribuit. Alia quippe causa dicit pietatis operatio: vt cū aliquis mercationē exercet: vt lucretur ad paupe ribus distribuendū: & in alias pias causas lucrū impendendū. Ultima causa dicit rei publice auxiliatio. s. cū quidam mercationi operā tribuit ꝓpter rei publice vtilitatē: ne s. necessarie res ad vitam patrie desint: & inde lucrū accipit: non quasi pro fine: sed pro sui laboris iusto stipendio: que etiā tertia causa operatio pietatis dici potest. Nam quando finis poneretur in lucro: illicita causa mercationis efficitur. Cū igi

tur quisq̃ preter has licitas causas mercator efficitur: ꝑpter .s. substantie cumulantiã: ⁊ ꝑpter improbam diuitiarũ cupiditatẽ: seu ꝑpter aliũ malũ finem: rem illicitam operatur et mortaliter peccat. Hec enim oĩbus prohibita sunt. Sicut di. xlvij. decre. ca. omnis. ⁊ ca. sicut: plenius legitur. Ex his igitur luculẽter apparet: q̃ hi qui negociãtur ꝑpter seculi vanitates: aut sibi ipsis aut filijs: aut vxoribus impẽdendas: pari formiter peccãt mortaliter: quia tales expense sine moderamine: insatiabiles sunt abissus: que requirunt insatiabilẽ lucrorũ abissum. Sicut ꝑpheta dicit. Abissus abissũ inuocat. Nec hoc pretereundũ est: q̃ si mercans illicitãs causam accipit etiã si nullã fraudem: nullũ mẽdatiũ: nullũ periuriũ: nihilq̃ mali cõmittat: q̃ hoc hominũ genus facere solet: nihilominus nõ eximit a culpa mortali: precipue nimis reprehẽditur mercans quẽ auaritia dominatur possedit. De quo eccẽs. iiij. ca. scribitur. Unus est: et scõm non habet: non filiũ: non fratrem: et tamen laborare nõ cessat in mercantijs: nec tamen satiantur oculi eius diuitijs: nec recogitat dicens. Cui laboro: et fraudo animã meã bonis. Sed ⁊ hoc mirabile est: q̃ cum plurimi inueniãtur: nullus est qui de hoc sibi faciat cõscientiam. Huiuscemodi enĩ lucratio turpe lucrũ nominaẽ. Unde frater aluar° nostri ordinis in libro quẽ edidit de planctu ecclesie dicit. Uendere charius q̃ emaẽ: cupiditatis causa: turpe lucrũ est: ⁊ graue peccatũ. Et similiter turpe lucrũ a doctoribus iudicatur emere sine necessitate res: tempore quo minus valent: vt seruate ad tempus charioris forĩ vendatur. ¶ Clemes.

Ego quidẽ ad dicti tanti prĩs roborationẽ: ne cuiq̃ incredibile videatur: cum tanq̃ deuotissimus ⁊ zelator ordinis modeste ferã vt quis fratribus vestris: imo meis imo dominis: cũ ipse fuerit huius vinee plantator: vt papa nicolaus ait Et quia domini ideo singulariter mei: mordaciter detrahat: vellem vt hunc decreti textũ in mediũ ponerẽ. qui xiiij. q. iiij. ca. quicunq̃ describitur: vbi iulius papa sic ait. Quicũq̃ tempore messis vel vindemie: nõ necessitate: sed ꝑpter cupiditatẽ comparat annonã: vel vinũ conseruat vsq̃ vendatur denarijs quatuor: aut quinq̃ vel ãplius: hoc turpe lucrum dicimus.

¶ Pars secũda sermonis de circũstantia consortij: qua mercatio efficitur illicita: atq̃ coram deo et hominibus maculata. Antonius.

Etiam hoc loco ostendemus R. P. nõ esse mercari licitũ cõsideratã circũstantia cõsortij. s. cum transeũtib° res carius vendũtur q̃ viris discretis atq̃ mansuetis: aut plus rusticis ⁊ ignaris: q̃ ciuibus et expertis: et plus simplicibus q̃

astutis. Contra quos in capl'o placuit: de emptionibus et venditionibus sacrum concilium statuit dicens. Presbiteri moueant plebes suas: vt hospitales sint: atq; non carius transeuntibus vendant: quam in mercato vendere possent. Et secundum bernar. glosatorem super hocca. placuit. per excomunicationem ad hoc compelli possunt: quod verum est secundum inno. si hoc notorium esset: et moniti se penitus emendare nollent. Inde sequitur secundum ricardum no strum: quod sit peccatum mortale quia non nisi pro tali culpa tam grauis pena imponitur. ¶ Comes.

Hoc ego non pro paruo facino re iudico: vt eos amplius grauemus: quibus hospitalitas iam debetur. Neq; vt opinor in minori culpa saluo meliori iudicio cadit: qui hospitalitatem dum potest transeuntibus non tribuit. Hinc iohannes euangelista vt in. lxxij. di. decretorum ca. Si quis despicit. Hinc ioh. legitur quendam diotrepem in culpa sua excomunicat. q nec pauperes recipiebat: et recipientes de ecclesia eijciebat.

¶ Pars tertia sermonis de circumstantia damni: qua mercatio efficitur illicita. Antonius.

Est et alia circunstantia R. P. qua mercatio efficitur illicita: que dicitur circunstantia damni. Pro cuius intelligentia notandum est: secundum doctrinam doctoris subtilis sup. iiij. senten. quod tria sunt hominum genera: qui cum vtilitate et rei publice commodo mercationes exercent. Primi sunt mercium apportatores et vnapria illis abundantes ad patriam cui ille merces necessarie sunt. Secundi sunt mercium conseruatores q illarum non modicum quantitatem emunt: vt venales ab emptoribus suo tempore aptius inueniantur. Nempe mercatias de longinquo portantes: non sine illorum magno discrimine illas semp vendere possent. Tertij sunt merciu3 mutatatores seu melioratores: qui arte: labore industria illas valde meliorant: de lana. s. faciendo paunum: de corio scarpas: de cera candelas: qui omnes primi secundi et tertij: vtiles rei publice pmaxime sunt: et omnes lucrum inde licite habere possunt: dummodo nullus actus eorum sit rei publice contrarius: nec immoderatum lucrum compensata arte et industria: atq; compensato labore recipiant. Omnes igitur preter istos tres negociatores: non solum pniciosi sunt: sed deo et hominibus odiosi: facientes contractus pniciosos: quos vulgari sermone stochos alicubi nominant: quia multos impia crudelitate transfigunt. Alicubi vero stramazos eo quod retrorsum ruere faciunt. Alicubi etiam bistractos nominant illos: quia bis aliorum deuorado substantias inuiste ad se omnia trahunt. A quibusdam etiam contractus isti baracola nominatur: eo quod modo baratri aliorum bona consumunt: nisi forte hec demonum nomina sint: a quibus huiuscemodi inuenti creduntur contra

ctus. Cũ extra de verborum signi-
ficatione.c.intelligentia dī. Intelli
gentia verboꝝ ex causis est assumē-
da: q̄ nō sermoni res: sed rei est ser
mo subiectus. Quātū autē huiusce
modi sathane filij rei pub. contrarij
sunt: quis explicare valeret. Hi sunt
de quibus loquebatur criso. dicēs
Eijciebat iesus oēs vendētes ꝛ emē
tes ď tēplo: per quod xp̄s designa-
uit: ꝙ mercator nunq̄ pōt deo pla-
cere. ꝛ ideo nullus christianus de-
bet esse mercator. Qui aūt huiusce-
modi sunt ſm Criso. ꝛ Scotum de
patria expelli atq̄ exterminari de-
berent ꝛ in exilium dari. Cum duo
vel tres ciuitatez sepius ex toto cor
rumpant. Alij quoq̄ in corruptelis
predictis contaminati mercātes: ex
cusari minime pn̄t. nec etiā illi q an
tedictis malicijs per prudētiā statu
ta negligunt obuiare. ¶ Comes.
Negare non audeo: ꝙ in calce
huius partis aperuisti: ꝛ me cō
fiteor in hoc offendisse: quia nō mo
do contra tales statuta non edidi:
sed eos impunes sustinui ꝛ statuta
iam facta obseruari facere neglexi.
Idcirco mereor penaz. Quia de in
iurijs ꝛ damno dato dicitur. ca. si
culpa. Qui occasionem damni dat:
damnum dedisse videtur: quod do
minus mihi remittat.

¶ Feria quinta post primaz domi
nicam in quadragesima de tribus
iniquitatib⁹ quib⁹ modus mercā-
di deturpaẗ. ꝛ an liceat vēdere ſm
valorez vtilitatis rei. Sermo. xviij.

Miserere
mei dn̄e fili Da-
uid: filia mea
male a demōio
vexatur. Pctō-
ris mercantis: ꝛ
de egrotatiōe conscie sue dolentis
v̄ba sunt ista q̄ math. xv. c. scribunẗ
Pctōris euius filia. i. ꝯscia sicut pau
lo ante diximus. R. P. a demonio
multis temptationib⁹ vexata. ait ad
dn̄z. Miserere mei tu. quē vere ꝯfi-
teor deū ꝛ hominē. q: in his q̄ supi⁹
dicta sunt multum offendi. Sz nūc
vt amplius non offendā ꝛ modum
rectū in mercatiōib⁹ teneā: Quero
An ſm valorez vtilitatis ementiuz
possit precium in mercantia taxari?
Ad qđ breuiter rn̄dendo dī ꝙ nō.
Nam hoc modo preciuz rei inexti-
mabile esset: cū ciphus aque homi-
ni nisi aquam habeat morituro: infi
niti auri precij apud oēs vtentes ra
tionibus esset. Quod esset primo
nequissimū: tum q: ꝓprium bonū
ꝑponeret bono cōmuni ob qđ mer
catio istituta est: tū q: hoc onus im
portabile putareẗ: tū q: ꝓpter hoc
ois modus pietatis euacuaretur.
Secđo esset iniustissimū: q: cū iusti-
cia obseruet in emptiōibus ꝛ vendi
tionib⁹ naturalē ordinē vtiliū rerū
cōmunē: opie ꝛ inopie cursum: mer
catoris idustriā laborē ꝛ piculū oia
ista iustissima talis taxatio p̄cij red-
deẗ icōgruissima. Tertio eēt ihone-
stissimū: q: nulla curialitas posset eē

inter amicū ⁊ amicū:⁊ inter seruū ⁊ dn̄m:inter p̄rem ⁊ filiū:⁊ vt breuius loquar. Si hoc eēt ois modus emendi ⁊ vendendi redderet incōsonus:⁊ auaritie accōmodar⁹. Ubi vero auaritia regnat: quis dubitat q̄ nulla mercātia sit licita. De qua īnumerabilia dāna sequunt:vt oñ def iferi⁹. Etiō mercator clamabit ad dn̄z ⁊ dicet. Misere mei fili da uid:filia mea.i.cōsciā mea: q̄ cario: oi p̄mogenita dz eē: tali tēptatiōe a demonio vexata:p tuā gratiaz liberari desiderat. ¶Comes.

Quod qdē in hac vita tribulationes patit homo:vt potius mori q̄3 uiuere optādū eē existimo non tedio laboris:s3 ex offensa creatoris. Jdcirco beat⁹ hieronym⁹ in suo felici trāsitu dixit O vita mūdi nō vita:s3 mors:vita fallax vita onusta tristicijs:ibecillis ⁊ vmbratica: vita mendax: nunc flores ⁊ statim ares cis:vita priuans: vita cui ines vita fragilis:vita momētanea ⁊ caduca:que q̄to magis crescis: tāto magis decrescis: cum plus p̄cedis plus ad morte p̄pinquas. O vita plena laqueis:quot in mūdo hoies illaq̄as:quot p te iam sustinent tormenta infernalia. q̄3 beat⁹ qui tuas cognoscit fallacias: q̄3 beatior q de tuis non curat blanditijs: q̄3 btissimus qui te bn̄ p̄uuat⁹ est. Melior est negociatio eius argēto ⁊ auro. Hec ille vir doctissimus.

¶Pars p̄ma sermōis de inigtate mēdatij q̄ i negociatōe nimis offenditur deus ⁊ p̄ximus. Anton⁹.

Prima qdē iniqtas R.P. q̄ modū mercatiōis offendit:⁊ qua plerisq mercatores i negociatōib⁹ iniqter agūt:vocat iniqtas mēdacij. Quidā.n. artifices ⁊ mercātes tāta iniquitate repleti sunt:vt non nisi multis mēdatijs vendere ⁊ emere sciunt. De qbus p̄pha dicit. Nō est in ore eoruȝ veritas. Sepulchrum patens est guttur eorū.l.s.d.a.ve.a. sub labijs coz. Et puer.xx.c. scribit. Maluȝ est malum est dicit ois emptor:⁊ cū recesserit tūc gl'iabit.s. p̄ximū decepisse. Heu heu dolendū iam tempus antixp̄i app̄ropinquat: qui facit.vt.xiij.ca.apoca. scribit. ne qs possit emere ⁊ vendere nisi qui habeat caracterē ⁊ nomē bestie. Qui quidē caracter vel qd nomē bestie mendaciū nobis insinuat:eo q̄ antixp̄s homo mendax erit. ⁊ omni aduersabitur veritati. Ex quibus liquido colligi pōt q̄ qui cū mēdatijs vendunt ⁊ emunt:caracterem eius portantes sui antixp̄i extimari p̄nt. Quib⁹ p Jsa.v.c. minat dn̄s dicens. Ue vobis qui mendaciter dicitis bonū malū:⁊ malum bonuȝ supple in vendendo ⁊ emēdo. Nec immerito ve eterne pene minatur dn̄s istis. Quia s3 Richa. si sciēter ⁊ cum intentione decipiendi proximum mētiunt:mortaliter peccāt Cū s3n Aug. suiaz in li. de mēdatio tale mendacium perniciosum est: ⁊ caritati contrariū. Un̄.xxij.q.ij.c.

primū: dr. Non est mentiendū hoc gñe: q: nulli est faciēda iniuria. Et vltra hoc qui decipiūt p pdicta mēdatia restituere obligant. Et lȝ plerique mentiant non decipiendi causa, sed vt in dānes se seruare valeāt: tñ si hoc ex assiduitate et mala cōsuetudine faciāt: pȝ hosti. etiā mortalit peccant. Sicut hi qui per cōsuetudinē inebriant. Ut. xxv. dis. decretorum. Alias: dicit. Comes.

Nunc itelli go q̄ntū malū ē mēdaciū. q̄d ab hoib° par extimatur. Et iō scūs pp̄ha dicebat. Perdes omnes qui loquuntur mendaciuȝ. Pare scda sermōis de iniquitate duplicitatis q̄s auari mercatores emēdo vel vēdēdo cōmittūt. An.

Hec iā profecto iniqtatem R. P. mercatores auari vendēdo et emēdo cōmittunt: q̄ vocat iniquitas duplicitatis. qñ. s. res sanas ondūt et corruptas postea tribuūt Res etiā bōas pmittūt: et malas vl' saltē non ita bonas miseri vendūt. Sicut patēter apparet in vēdētib° pānos: qui boni caput vel pncipiū pecie faciunt pāni: et reliquū nō ita bonū: et sepi° q vix hēat aliqd boni. Silr faciunt vēditores vini qui in vitro boni ondunt: ȝ in vase fictili mero aquam imponunt. Hoc idem faciūt et becarij: qui sub noīe vitelle vēdūt carnes bouis antiq: et sub noie castrati carnes pecudū vl' hyrci i luxuria depravati. Huiusce modi etiā sūt cerdōes vl' caligarij: q nouo corio vet° adijciētes fortius eē denūciāt. Et vt de religs taceamus: his oib° p Isa. dñs loquit. j. c. dicēs Man° vře sanguine plene sūt Et q̄re B? q: toti cgregatōi oiuȝ isto rū dicit Argentū tuū vsum ē in scoriā. vinū tuū mixtū est aq̄. pncipes tui infideles: q: nō faciunt seruare leges fm istituta fidei. socij furum: oēs diligūt mūera. Inde est q oibus duplicitate vtētib°. p sapiētem eccl. ij. c. minat ipe dñs dicēs. Ue duplici corde labijs scel: stis: et māib° male facietib° et petōri terrā ingrediēti duab° vijs. Et i. iij. c. eiusdē volu. scribit. Cor igrediēs duas vias nō hēbit successus. Et notād uȝ q hec duplicitas: si cōsuetudiaria erit: et ex leui causa fiet: sp iudicat gñe petīn: et signū male volūtatis. Iuxta illud Luc. vj. c. Ex habūdātia cordis os loqt. Sȝ cū ad dānū pximi fit: vt in mercātia ē culpa mortal. Unī aplus j. ad thesa. iiij. c. dicit. Neqs circūueniat i negocio frēȝ sui: qm vidēx ē dñs. Hic pp̄ha duplicitateȝ facienti dicit. Tota die iiustitiā cogitabat l. t. s. n. a. fecisti dolū. Et recte dicit dolū: q: de tali Iere. xix. c. dicit. In ore suo pacēū pximo suo loqt: et occulte ponit ei isidias. Preterea in eodē c. pmonēs oēs ait Unusqsq; a pximo suo se custodiat: et in oi frē suo non hēat fiducia: q: ois frat supplātans supplātabit: et ois amic° fraudulentus mordet. Sed de hoc alibi tractandum erit. Ideo hec de multis sufficiant. Comes.

Isti quidem vt estimo sunt de quib⁹ propha in psal. dicit. Lo quunt pacē cū proximo suo: mala autem in cordibus eorum.

¶ Pars tertia sermonis de iniquitate sophistice locutiōis quā mercatores auari in emendo z vendendo committunt. Anto.

Nam z aliā inigtatē miseri mercatores auari neq ter opāt. R. P. q̄ dī iniqtas sophistice locutiōis. Sūt nāq; plerīq; q tā astute v̄ba sua cōponūt q ad plures z ɔtrarios sensus qnq; applicari pnt. Huiusmōi expientia teste: nō tm̄ corā deo verūetiā corā hoib⁹ odibiles fiunt. Vn̄ ecclesiastici. xxxvij. c. scribit. Qui sophistice loquit odibilis est. Sicut plerīq; p senete vl' sensales mercatorū: faciūt qui ppter lucrū ɔtra iustiā vtriq; pti. s. vendētiū z emētiū placere cupientes: qnq; ementē: qnq; vendētem aliqn̄ vtrūq; decipe nō verent Vti de quodā sensali dī: quivt emētib⁹ vel vēdentib⁹: vel saltē vni illorū mēdaciter se redderet gratū: p cōfirmādo pcio inter eos psonaliter astans clam ictu oculi vel tactu pedis vendēti z ementi piter inuebat: vt ɔtractus emptionis vel venditiōis oino cōcluderet. Tandē expedito negocio si alter eoz de cara emptiōe: vel de vili venditiōe lamētabatur rñdere solebat. Propterea clam innuebā tibi. Sed q talia agit dei vindictā non effugiet. Qn̄ qui male cōgregat male dispgit. Sicut cuidā iuueni accidit: q postq̄ ɔtra voluntatē pris z mris rem militarē exercendo multas diuitias ɔgregauerat: rediens domū ad pentū com placentiā vxorē duxit: a qua filios nōnullos hūit. Sed īfirmatus ipse qui cor diuitijs dederat: despatus a medicis: se in ortū quēdā portari fecit: z accubās in loco sub arboribus ɔsito: inter numos z suas diuitias sine ɔfessiōe z cōione diabolo spm̄ dedit. A quo tāto z tam ifelici periculo dulcissimus noster dn̄s iesus christus nos eripere dignet. Qui cum patre. zc. Comes.

Licet statui meo mercatio minime cōpetat: tn̄ q: qcqd mali iter emptionē z vēditionem opat: gnaliter oib⁹ cōpetit. Ideirco scire z audire desidero. an alijs inigtatibus pter has ipsa negociatio deū offendat z p̄rimū: in quoz amore caritas perfecta consistit.

¶ Feria. vj. post p̄maz dn̄ica in. xl. de trib⁹ alijs inigtatib⁹ qb⁹ auari mercatores suā negociationē maculāt z deturpāt. Sermo. xix. Anto.

Surge tolle grabatū tuum z ambula. Saluatoris ad auaz mercatorez egrotū verba sunt ista q̄ Jo. v. c. describunt. pro hui⁹ sermonis exordio. R. P. qrit An emēs agrū velvineā satis minori pcio q̄ valeat: sub tali ɔditiōe q post qnq; annos: siue qncūq; vēdi

tori placuerit: pro eodem pcio illuz ei restituat: cõmittat vsuraz? Circa huiũ casuz dicenduz est: q si emptor sub emptõis noĩe pcũ agri mutua reimẽdit: ⁊ ex isto mutuo fructus ãnuos lucrifacere: vsura est. lz ab ecclesia sm archidiaconũ ex hoc condẽnari nõ possit. Sed si hoc nõ facit in fraudẽ: licitus est cõtract⁹: sz eundẽ. Hui⁹ qdẽ emptoris intẽtio trib⁹ signis qñ dolosa est cõprehẽdi põt. Primũ signũ est qñ pcũ qd tũc daf respectu valoris rei: modicũ extimaf. Scdõ qñ vltra receptam sũmã in redditiõe aliqd soluit. Ut ṽbigra: cũ res vẽdita fuit centũ florenis: in pacto ponit: q si venditio rescidaf. cxxx. floreni soluanf. Tertiũ signũ est qñ solet emptor vsuras exercere: pcipue in consili ptractu. Hec tria signa ab isto ca. ad nr̃am. de emptiõe ⁊ venditiõe. ⁊ ab isto. c. Illo vos: de pignorib⁹: simul extra hñtur. Quidã ⁊ addunt vt hoĩr. ⁊ Jo. an. in nouella. q qñ fit ptract⁹ vẽditiõis cũ pacto de reuẽdẽdo infra decẽniuz: ita tñ q ante qnquẽnũ instrumẽtũ venditõis nequaq̃ facere teneaf: vsurarius est: lz in foro iudiciali vt aliq dicũt paucior a signa regranf. Ex oĩb⁹ istis sũmarie pstringamus: q si emptor intẽtiõe simplici aliquid emit: iustũq; pciuz soluit: patus semp restituere: si venditor voluerit: nõ ẽ vsura. In foro aũt pscientie stãdũ est in verbis cõfitentis: si purã habuit voluntatẽ. Q: vt in. c. cũ volũtate. de sen. excõ. dicif. Uoluntas ⁊ ppositũ distingunt malicia. Ad hãc simplicẽ voluntatẽ iducit nos dñs dicẽs: quod math. x. c. scripũ est. Estote prudẽtes sicut ser. ⁊ sim. sicut colũ. Que ṽba quõ itelligẽda sint: Hieronymus ad eliodor. sic declarat. Habeto simplicitate colũbe: ne cuiq̃ machineris dolos: ⁊ serpẽtis astutiam ne alior supplãteris insidijs. Non multũ distat in vitio vl̃ decipe. s. aliquẽ emẽdo vl̃ vẽdendo vel decipi posse alteri. s. faciẽdo vsurã grassiorem donãdo. Hec ṽba. xvj. q. j. Si cupis: a gratia. notanf. Et. vj. q. i. Ex merito. idez Anastasi⁹ papa dicit. Habeãt oẽs simplicitatẽ colũbe ne cuiq̃ machineñt doluz in emẽdo vel vẽdendo. vel aliqd aliud faciendo. vt largi⁹ loquaf: ⁊ serpẽtis astutiam ne alior supplantenf insidijs. Hinc auaro mercatori qui xxxviij. annis in ifirmitate iã stetit auaritie dñs ait. Surge tolle grabatũ tuũ ⁊ ambula. Grabatũ dico peũlia sil laba pducta. i. capitis reclinatoriũ. p quod moraf ⁊ ad nr̃m ppositũ itelligere possum⁹ prauitatẽ voluntatis: in q velut in loco caput eius mercatoris auari. i. mẽtis ratio recũbit egrota. ⁊ ambula recta. s. intentiõe emẽdo ⁊ vẽdẽdo: q̃ fuerũt ṽba pposita. Ad cui⁹ declaratiõez ⁊ ad nr̃i ppositi pfirmationẽ: de tribus alijs inigtatib⁹ negociatiõis in tẽdo tractare: q̃ mentẽ auari mercatoris nimis aggrauare ⁊ infirmare habent. ¶ Comes.

Multa vt dicis pericula sunt in emptiõe et venditiõe. Et ideo optime cassianus in ep̃la dicit Aurũ et diuitias siquidẽ p bella q̃re nefas est. p maria piculũ: p falsitates obprobriũ. per agriculturã vo liceitum est. Honestũ vero est lucrũ. p qḋ nemo leditur: iuste acquiritur: et nulli piudicatur. Agricultura. n. vt ait Tullius: nil melius: nil vberius: nil in hoie libero dignius reperitur Hunc laudat oratius: Btũs ille qui pcul negocijs: vt p̃sca gens mortalium. p̃na rura bobus exercet suis: solutus omni fenore.

¶ Pars p̃ma sermonis de inigtate piurij quam auarus mercator in suis negociationibus sepius operatur atq̃ frequentius. Antonius.

Quanti q̃dẽ piculi sit ip̃a mercatio. R. P. p hanc aliã inigtatẽ quẽ in p̃sentiarũ tractare dispo suimus. q̃ dicit inigtas piurationis: satis luculẽter apparet: nã i tãtã abusionẽ ip̃a mercatio deducta est hodier no die: vt nemo sit qui sciat vẽdere numatã cuiuslibet vilis mercis absq̃ multiplicibus iuramentis atq̃ piurijs. Ait. n. mercator auarus qui iniuste et iuste lucrari desiderat Per fidẽ meaʒ tñ res ista p̃stitit mihi imo p deum tñ de ea hĩe potui. Ita deus saluet aĩam meã sicut veritatẽ dico. Per corpus xp̃i tantũdẽ huius fiste venditũ fuit. Jo. criso. sup math. et habet. lxxxviij. dis. i. c. Ejiciens: taliter inqt. Mercator sine mẽdatio et piurio eẽ non põt. Loquitur hoc nempe Criso. de huiuscemodi mercatione in qua quideʒ inigtate pene oẽs offendũt. Et ideo q: vt ppheta dicit. Non est timor dei ante oculos eoꝝ. O insania nimia hoim auaroꝝ absq̃ alio lucro qḋ sepe cõtingit. tã inq̃ blasfemãt deũ. Hinc cassiodorus ait. Negociatores illi abhominabiles extimantur qui iusticiã dei mime cõsiderantes: p imoderatũ pecunie ambitũ polluunt merces suas: plus piurijs onerando q̃ precijs. Et notãdũ q̃ periuriũ sic factũ s̃m Richa. et tho. si intẽtione fallendi. p̃rimũ dicit: mortale pctm est: et si nõ decipiẽdi causa: s̃ ex q̃suetudine et corruptela mala diceret. Merito igit̃ persis antiq̃ssimũ fuit vt filios suos vera dicere assuefacerent: et forum mercature non apud eos eẽ instituerunt: qm̃ mẽtiendi et periurãdi illũ locũ eẽ sibi persuaserant: qḋ apud nos hodie manifestc apparet. ¶ Comes.

Et licet hoc qḋ dicis experientia doceat. tñ legit̃ antiquitus fuisse verũ, auctoritate grecoꝝ. Ait enĩ Jo. Criso: sup math. Fuge foruʒ: vt nec patiaris fraudẽ: nec facias.

¶ Pars scd̃a sermonis de iniquitate venditionis termini in q̃ offendũt multũ mercatores. Antonius.

Multi enĩ mercatores auari inueniunt̃. R. P. qui nimia cupidie capti: tps

nonsuum vendere presumũt:propter.s.solutiõis dilationẽ:pcium in mercib⁹ augumẽtantes:qd expresse phibetur i.c.Cõsuluit de vsuris Nec imerito tale quid phibitũ est cũ sit ɔtra rõnẽ:ɔtra iusticiã:ɔ ɔtra pietatẽ.Est nẽpe pmo vẽditio termini ɔtra rõnez.Nã cũ aliqd vẽdit ad terminũ:hac.s.rõne.vt si emptor illicosoluat sit illd pciũ.x.florenoz. si inducias triũ mensiũ accipiat:sit illud pciũ.xv.florenoz:tune qñ emptor.p.v.florenis termin⁹ iste dat duplex ɔtractus in foro tali efficit. Un⁹ est vẽditiõis:alter vo mutuatiõis:qr tũc nihil aliud ẽ q̃z ipsi emẽti mutuare pcuñ mercãtie iã empte ɔ ex tali luero accipe lucrũ:qd dñs luce.vj.c.phibet di. Mutuũ date nihil inde sperãtes.Tñ sp h̃ aduertẽdum est:q si res vẽalis:qut supius diximus vix pũctualit extimari põt. extimat a trib⁹ bone fnie:Et vnus eoz plus:qz alius rẽ illã vno floreno extimaret:si vẽditor illi q illico soluit dat p minori pcio:ɔ iducias petẽti p maiori:dũmodo vltimã extimationẽ illoz nõ excedat:non peccat:qr soluenti subito grãm facere põt:ɔ rem venalẽ p minori pcio extimatiõis dare.Verbigrã Sint.v. pãni pecie eiusdẽ bonitatis:laboris ɔ artificij:quaz extimatio fiet a plurib⁹:quoz quidã quãlibet illaz extimãt:pciũ.l.ducatoz:ɔ hui⁹ pciũ limes põt dici pius gradus:qr est minus preciũ qd recto iudicio rei venali dari põt.Alteri vo quãlibet illaz extimãt pciũ.lj.ducatoz:cuius pciũ dici põt gradus discret⁹:qr pro vtraqz pte discrete sine cõpassione nimis alteri⁹ extimãt.Aliu etiã quã libet illarũ extimãt pciũ.lij.ducatorũ:cuius pciũ limes dici potest rigidus:qr rei venali rigide q̃tuz põt terminũ iponunt.Tũc vn⁹ emptor inducias petit.Alter vo hñs denarios illico soluit.Venditor quidez dare põt sine petõ soluenti:subito peciam panni pro.l.ducatis.Et inducias petenti pro.lij.dũmodo vltimum gradum pciũ non excedat. Et ratio est qr talis venditor nõ vẽdit terminũ.quãuis nõ faciat gratiam vni sicut alteri:qr aliud est facere gratiaz eo q illico soluit.aliud est vendere terminũ cum inducias petit.Et ideo tũc talis vẽditor dicere terminũ vendere:qñ de qualibet pecia.lv.vel.lx.ducatos vellet habere ratione dilatiõis:qd est manifesta vsura.Sicutin.c.Consulunt de vsuris:plenius legitur. Et fm Bladuz:duntaxat fieri potest in illis rebus que consistũt in numero: pondere:ɔ mensura:quia in his solum fm eum cõmittitur vsura.Nã oppositum est quando domus vel ager venditur.presertim cum emptor interim rei empte vtilitatem pcipiat.Sicut in.c.ð acti.emp.l.curabit habetur.Sed hoc theologi non sequuntur:quia vsura est vt supius dixim⁹.Est ɔ scdo vẽditio termini ɔtra iusticiã:qr vult iusticia legis nature vt qsqz faciat alteri sicut

sibi vellet fieri. Unde luce vj. ca. scribitur. Quecūqꝫ vultis vt faciāt vobis homines: ꝛ vos eadē facite illis Qua lege datur intelligi: qd homo nō solū tenetur iuxta facultatē suā ac etiā iuxta emētis indigentiā loco ꝛ tempore per dilationē solutionis mutui dare: verūetiā ꝛ sibi pꝛincipaliter mutuare: licet indigēs ab eo nihil disponeret emere. Hinc ꝑpheta psal. c. iij. dicit. Terminū posuisti tu deus. s. in lege nature pro secūda iusticia. Est insuper tertio venditio termini contra pietatem Nempe opus magne pietatis est artifici indigenti: qui minime habet: vt tantum artem exerceat: et familiolā suā nutriat: mercantiam vendēdo sibi solutionē expectare: quia nihil aliud est q̄ς exbursare pecunias: ꝛ eas sibi accōmodare: atqꝫ totā familiolā illius pascere: et quasi per elemosinam nutrire: ac quodāmodo opera plurima misericordie exercere. Uñ qui talia agit vestit nudos: alit famelicos: potat sitibundos: visitat egrotos: suscipit vagos: educit incarceratos: iuuenes et puellas sepe sustinet ruituras Ac ꝑ oppositū facere dici possunt q terminū vendunt. Sed oēs facientes. s. ꝛ non faciētes pro suoꝝ actuum volūtate: ꝛ qualitate: penā aut gloriam recipient. ¶ Comes. Ita est inquā. Naꝫ ꝛ aug⁹. de paruulis ad petrū diaco. scribens ait. Homines vero quia rationales facti sunt: vt de se ꝛ de oībus rebus quas in vsum presentis vite acceperūt: rationē reddituri sunt deo: pro suorū actuū qualitate recipiant: aut penam aut gloriam.

¶ Pars tertia ſmonis de iniqtate insolutōis debiti quā auari mercatores sepius operanꝫ. Antonius.

In negatiatiōe equidē non paruā iniquitatem facere videnꝫ R. P. q in termio ꝯstituto ad quē se obligauerūt scriptura seu ꝓmissione: ꝛ quādoqꝫ etiā iuramēto soluere noluēt. Contra quos ea. significante: de pignoribus loquiꝫ. Nam tales tenētur ad interesse damni ꝑteriti presentis. ꝛ futuri. Primo tenentur ad interesse damni preteriti vt verbi gratia Quidā ad certū terminū tenetur mihi soluere centū ꝛ noluit. ex quo me oportuit sub vsuris pecūiaꝫ accipe. Inde est qd quicquid vsure solui mihi restituere tenetur: dūmodo vt dicūt aliqui: duo principaliter faciaꝫ. Primo dicere debitori. si mihi meum non reddis oportet me ad vsurā accipere. Secūdo qd non possum mutuū aliter inuenire: quia his exceptis: vsuras debito: soluere non tenetur. Uti cōfirmat ea. cōstitutio: ꝛ ea. peruenit: de fideiussorib⁹. Qd alexā. noster de ales. inno. hosti. ꝛ ric. affirmant Scdo nō soluētes ad terminū tenētur ad interesse dāni presentis. Et de hoc ponitur in ca. salubriter. de vsuris. vbi dicitur: Sane generuꝫ ad fruct⁹ possessionū que sibi sunt

a socero pnumerata dote pignori obligate côputandos in sorte non credimus côpellendū: cū frequenter dotis fructus nō sufficiāt ad onera matrimonij supportāda: quia si maritus onera matrimonij nō sustinet: tales fructus habere non debet. ff. de excep. doli. l. pā. in princi. pio. Et hoc fitm hosti. vt dos salua remaneat mulieri: nec tū de fructibus vltra meritū pcipere potest nisi quantū se extēdit onus matrimonij. Quia in capito cessante: de appellationibus dicitur. Cessante causa cesset effectus: que sunt vba phi. Et in hoc quidē casu nō est vsura: quia fructus possessionis intuitu pecunie a socero detente: pcipiū tur a genero. Tertio nō soluētes trinū: tenentur ad interesse damni futuri. Ut verbi gratia. Accômodaui tibi summā frumenti: hoc. s. pacto: vt illud in festo pasce redderes mihi: quo tempore dicis: ecce frumentū tuū: sed obsecro: vt mihi eū vendas: q2 eo nimis indigeo. Ego vero dico euz velle seruare vsq3 ad messez: quo tempore pbabilius est charius esse frumentum. Tu econtra asseris nullo pacto velle reddere: nisi illud tibi vendā. Tūc illud preciū equo animo possum accipere: cuius pbabiliter credit in illo tpe fore frumentū valiturū: dūmodo diem prefixi cōstituā: quia in vno die dūtaxat frumentū vendi debebat. Et si primo dies cōstitutus nū fuit: taxandum erit preciū fm qd in mēse illo cōmunius valuit: et illud plus preciū nō accipitur pter tempus: sed pter rei naturā: que plus in vno tpe qz in alio valet. Restituendū est igitur statuto tpe cuilibet suū sicut iustitia poscit. Et q2 luce xx. ca. scriptū est. Reddite que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et in hoc sacro tpe conscīētias puras debemus reddere deo: quicqd his inīqtatibus male lucratū est: restituam9 primo. Et ne emēdo vel vendendo aliquid male lucret: caueam9 de reliquo. Jpo pstante dño nō iesu xpo: cui est iperiū honor: et gloria vna cū patre et c. ¶ Comes.

Timeo valde dū hec audio: q2 dū me in his peccasse nō credebā: adeo nunc minime dicere qd ante putabā: sepius eni3 ad constitutū terminū creditoribus soluere debitum non nimis curaui.

¶ Sabbato post pmā dñicam in quadragesima de tribus alijs iniquitatibus: quibus auari mercatores suā negotiationē misrime maculāt et deturpāt. Sermo xx. Antonius.

Ipse autē deus pacis sctificet vos per omnia: vt integer spirit9 vester et anima et corpus sine querela in aduētu dñi nostri iesu xpi seruetur. pme ad thesa. v. ca. apli pauli vba sunt ista. Dis quippe lāguor: R. P. tāto grauior tanto molestior: tantoq3 pnitiosior

est: quãto generalior: et latētior: oīa mēbra etiā vsq; ad necē corrodēdo depascit. Cui⁹ modi auaritiā esse mercatorū cū iniquitatibus supradictis et pluribus alijs vendentiū et ementiū nullatenus dubito. Un crisosto. super math. taliter inquit Similis est pecunia vsurarij mercatoris male .s. vendentis et ementis morsui aspidis. Percussus ab aspide quasi delectat⁹ in somnū vadit: et per suauitatē soporis moritur: qz tunc venenū latēter per omnia mēbra decurrit. Sic qui vsurā accipit: sub tempore quasi beneficiū sentit: Sed vsura per omnes eius facultates decurrit: et totum cōuertit in debitū: qd adhuc isto dubio declaramus. Indiget quidā: vt sepius contingere solet: nonnullis pecunijs: qs ab amico ficto mercatore quodam precibus quibus potest accōmodari pro tempore petit. Negat ille se habere pecunias ꝓprias nisi cuiusdam alterius bladū indigentis: vel futurū oleū libentius emeret. Indigens necessitate coactus vendere spondit: ille qui ficte loquit eo qd pecunie ꝓprie sunt: dicit se velle futurū bladū vel oleū pro meliori foro ratione ante solutiōis: Nūquid ista nō misera emptio atq; venditio est: qua prima fronte indigēs pecunijs: sic dānificatur iniuste: profecto cōtractus vsurarius est. Nā cū ex natura emptionis et vēditionis sit nō dari preciū rei ēpte āte ipius acceptionē: quia omnes cōmutationes sibi inuicē pariter ad paria obligant: si qs ante solum qsi amico mutuū facit. Et quia luce vj. ca. scriptū est. Mutuū date nihil īde sperātes Qui igitur ex mutuo lucrat: cōtra christi legem nequiter operatur. Et quia hec iniquitas multos seducit Idcirco paulus aplus pro thesalonicensibus litteraliter et moraliter orans ait. Ipse aūt deus pacis: qui potest fm glosam remouere omnē inquietudinē animi a temporalib⁹ et ab alijs huius mūdi illecebris: sctificet vos. i. mūdet et cōfirmet p oia in emēdo et vendēdo: cor duz intima: sermonū eloquia. virtū opera: vt integer spiritus vester et anima et corpus: sine auaritie querela in aduentu dñi nostri iesu christi seruet: que fuerūt verba ꝓposita: Ad quā sctificationē habēdaz: tres alias iniquitates quibus auari mercatores suā negotiationē maculāt et deturpant: breuiter hoc mane videam⁹: qtenus ab eis imunes aīam et corpus sine auaritie: vel alterius pcti qrela fuare valeam⁹. ¶ Comes

Obsecro vt sicut paulo añ etiam dixisti: breuiter dicas: qz iuxta prouerbiū: lectio sabbatina debet esse paruulina.

¶ Pars pma sermōis ō inīqtate fīdei inobseruatione q̄ hodie parū ct qsi nihil credit mercatorib⁹. An.

Periurij sunt R. P. auari mercatores: qui cupiditate sacrilega capti promissam fidem: et prestita

iurameta nō seruāt. Fides enī hō capit pro cōuentionali securitate. Ut dn̄s hosti. ait: que etiā hosti seruanda est. Qd dictū in decretis xxij. q. j. ca. noli extimare: a gratiano notatur. Adeo enim magnū peccatū est fidem z prestita iuramenta nō seruare: vt triplici pena a dn̄o puniat: Temporali. s. spirituali: z eternali Primo inquā hoc petm̄ punit pena temporali: z hoc in triplici foro. In foro enim penitētiali in quouelut homicide piuri puniunt. Licet quādoq; maior: quādoq; minor: ſm circūstātias talib' pena sit imponenda. Unde aug'. ad seuerū epm Periurus velut homicida in extremo examine a iusto iudice degradabit. Sicut in c. inter cetera. xxij q. iij. a gratiano: latius res ista describit. In foro etiā iudiciali putātur infames: z ad ordines non permittitur ascēdere: nec ad testimonū tales debet quisq; vocare. Hic xxij. q. v. ca. paruuli: scribit. Qui semel piurus fuēit: nec testis sit post hoc nec ad sacramentum accedat: nec in sua causa: nec alteri' iurator existat. Et vj. q. j. ca. Quicūq; dicit Quicūq; sciens z non coactus ſm glosam periurat. xl. dies in pane z aqua: z septem sequētes annos peniteat: z nūq; sit sine penitētia: z nūq; in testimoniū recipiatur. Qd etiā affirmatur per illud ca. Testimoniū: de testibus. Et p ca. litteras de psumptionib'. In foro insuper diuinali: quāta pena huiuscemodi homines punietur: apparet ex his que in presentiarū breuiter dicturus sum. Nam refert horosius lib. vj. qd cū romani legatos misissent ad diuersas gētes: quas ibidē nominat: z ab eis recepti essent in pace: z firmassent pacē data fide: subita seditione z pditione irruentes in eos in suis ciuitatibus occiderūt Factū est in detestationē piurij: z violationē fidei: qd panis quez tales gentes incidebāt: sanguinē emitteret per scissuras: Animalia domestica: z inter homines assueta: ad siluas z montana: mugiētia: z vlulantia fugerent. Canes velut lupi dolorosis latratibus oberrarent. Ipsiq; cū eoz imperatore a lucio z pōpeio omnes in campo deuicti occisi sunt exceptis q̄tuor milibus: qui simul ad mōtis cuiusdā cacumē fugiētes diuinū iudiciū non euaserūt: nam admodū lapidis cōgelati z imobiles facti ita obriguerunt: qd erecti stantes videbantur viui: dentibus z oculis ab eis decidētibus super terram. Legitur etiā de quodā vsurario: qui in fine vite penitētia duct': duos amicos ad se vocasset: quod essent sui fideicōmissarij: ab eis exigens fidem et iuramentū petijt: quod ipi restituerēt de suo quicqd male lucrat' erat: qui fidē sup hoc prebentes z iurantes: atq; terribili imprecatione firmātes: diuinū iuramentū atq; iudiciū sup se inuocauerūt vno dicente: qd nisi hoc ad impleret: gehēnali igne succedere-

tur. Alio quoqz subdēte: qȯ nisi pmissa suaret: irremediabili lepra cruciaretur. Sed cum eo mortuo pecuniā retinerent: nec pmissa seruarent: veluti sibi imprecati sunt: diuino iudicio miserabiliter perierūt. Scđo insup hoc pctm̄ punitur pena spirituali. Tria enim damna spiritualia qui promissaz fidē ꝛ iuramēta nō suat icurrit. Quoꝝ primū dicitur diuina inimicatio. Hinc zacha. viij. c. scriptū est: Iuramētū mēdax ne diligatis. hoc eni͂ odit dominus. Unde iosue. ix. ca. dixit. Ne cōtra nos ira domini cōcitet. si per iurauerimus ei. Secūdū dānū dicitur in māu diaboli derelictio. Est enī nomē domini refugiū omnibꝰ inuocantibus eū. Sicut ioelis. ij. c. scriptū est. Omnis quicūqz inuocauerit nomē domini saluus erit. Quia dominus ait. Protegā eum: quoniam cognouit nomen meum. Quod salomō describit puer. xviij dicēs. Turris fortissima nomen domini. Hinc est ꝙ periurus q in nomine domini periurat. diuina protectione priuatur. ꝛ in manu diaboli relinquitur. Tertiū damnū dicit multoꝝ maloꝝ incursio. Uñ eccle. xxiij. c. scribitur. Uir multū iurans replebitur iniquitate. Et ibidē. Iurationi nō assuescat os tuū. Sunt enī multi casus in illa: sicut i bubalco quodam summo mane accidit. Nam interrogatus: si ita tempestiue animaz cui pater noster reficie bat: sicut corpus cū piris: iurando respondit se pater noster omnino nescire. Et reprehensus de iuramēto: iurabat nō iurare. iterūqz amplius redargutus: ꝙ nō iurabat: volebat penitus iuramēto firmare. Ultimo h̄ peccatū punitur pena eternali. Qȯ ratiōe: auctoritate: ꝛ exēplo probabo. Primo ratiōe: q: dignū est vt tale peccatum eternaliter puniatur qȯ in hoc mundo tā grauiter esse punitum ostenditur. Nā teste philosopho. De quo minus videtur inesse inest: ergo de quo magis. Cū igitur hic vbi est tp̄s misericordie tā horribiliter puniat: qs dubitat ꝙ ibi vbi est tempus vindicte nō sine fine crucietur. Scđo auctoritate. Uñ eze. xvij. c. dr̄: Iuramētū qȯ spreuit ponā sup caput eiꝰ. s. cū in hora mortis de nō suata fide: ꝛ piurio eternis supplicijs ꝛ manifestissimis signis dānabo eū. In cuius exemplū in hystoria caroli magni. lib. j. c. vij. scribitur. Qȯ cū carolus hospitatus esset aqud balonā pcedens ad pugnandū contra agarenos: quidā miles noie romericus reliquit bone fidei comissariū cōsanguineū suū: qui equū suū precio centū librarū erogari clericis ꝛ paupibus pstito iuramento ꝛ fide sua pmisit: ꝛ cū eo mortuo nihil egisset post dies. xxx. apparens ei: consanguineū increpauit: eo ꝙ dictā pecuniā vti iurauerat paupe ribus nō erogasset. asserens ꝙ propter hoc p. xxx. dies steterat in tormentis. Insuper scito inquit. qȯ

crasvidentib⁹ cūctis qui tecū erūt a demonio rapieris. Ego vero ad celestia euolabo. Cū aūt mane totus perterritus visa & audita alijs retulisset. in aere super se cepit audire leonū rugitus: vitulorū mugitus: luporūq & aliorū animaliū & ferarū multiplices vlulat⁹: statimq a demonio raptus: & p dies. iiij. a soc tijs requisitus nūq̄ inuentus est. Post dies aūt octo iter faciente exercitu: extinctus et p̄cipitat⁹ de cuiusdā supcilio mōtis: iuxta scrūs facūdū inuētus est. Ex his igit auari mercatores intelligere p̄nt q̄ pena feriēdi sunt q pmissam fidē & p̄stita iuramēta nō sruant. ¶ Comes

In psal. quoq. xiiij. legit q̄ h finaliter ɔtra tales in diuinis scribit. ait em̄ pp̄ha ad dn̄m. Dn̄e qs habitabit in tab̄naculo tuo. &c. & r̄ndet ibi. Qui non accepit inuano aīam suā: nec iurauit in dolo pximo suo.

¶ Pars sc̄da s̄mōis de inigtate pditionis quā sepissime mihi vedentes & ementes auarissimi mercatores & artiste operanē. Antonius

Multi etiā vēdētes & emētes iuenīūt r. p. q s̄t pximi pdit ores. Sūtnāq plerīq bone fidei possessores: q tāta fiducia d mercatore: vl̄ artista ɔfidūt: q in eorū manib⁹ pene oīa dimittūt: & illi miseri eos decipere nō verēt: vti macellatores: qñq faciunt. Nā & carnes pecoris intus in domo retinebūt: foris vero carnes c astrati demonstrabunt Et si casu amicus quidā ad eos fiducialiter veniet obsecrās vt ei bñ seruiāt. Habeo eni inquit hoc sero hospites mecū: tenere se carnes bonas & oibus meliores intus in domo pro episcopo: & priorib⁹ ciuitatis atq magnatibus fingūt. Simplex & innocēs ille eos verū dicere putans: instātius & precibus qbus pōt obsecrat: vt de illis aliquid habeat: affirmans eas carion p̄cio accept⁹. Illi vero diaboli filij & pditores primi eas abscōso mō vēdere demonstrātes: sub mantello vt in domū portet eas dicunt: ne eorū fallacia videat. Hi pfecto nō sunt d illorū numero: quos antea describere voluisti: & p maiori parte tacuisti. Nā qui bene vēdit & emit: & ita bernaculo dn̄i habitare cupit. ingreditur fine mala & opatur iusticiam: loquitur veritatē in corde suo & nō agit dolū in lingua sua: nec facit pximo suo malū. Sicut supradicti miseri peccatores: gb⁹ dn̄s ait p ysa. v. c. dicit. Ue qui dicitis bonū malū: & malū bonū: ponētes tenebras lucē: & lucē tenebras. q: in his fraudulentijs non fine mortali culpa transitis. ¶ Comes.

Has etiā credo q dominus p pphetā inferat. Ue qui sapientes estis in oculis vestris: & corā vobismetipsis prudentes: ad inueniendū fallacias: quibus pximos scilicet malicia multa decipiatis.

¶ Pars tertia sermonis de iniqui

tate honeste dãnificatiõis.

Nonnulli sunt r.p. q h o n u esto modo in venden do & emendo dãnificãt alios. Et licet hoc multis exemplis possit ostendi: tñ vnuz famosissimũ nõ omittã. Accidit.n. semel caupõi cuidã: qd sine risu vix narrari potest: qui corã hospitibus fingens se sollicite ministrare vinũ qd erat in vase iã venditũ. vt cedentes hospites aliũ emerẽt maliciose fundebat: & hoc fingens etiã casualiter factũ & talẽ fortuitã vini effusionẽ futurã abũdãtiã figurare alta voce p⁹ vini effusiões clamabat. habũdãtia. habũdãtia. habũdantia. Cui⁹ cõmẽtũ cũ qdã hospes intellexisset: caupõe i alijs occupato: e vegete extracta canella totũ vinũ qd int⁹ erat effudit. Cũq; caupo a ceteris hospitib⁹ qreret: qs id egissz rñdit q effuderat vinũ: habũdãtia habũdãtia. Deniq; accusat⁹ a caupone cũ officiali ei⁹ fraudulẽtiam apiret nõ sine cauponis maximo rubore euasit. Nolo in his amplius pgredi h mane r.p. cũ sequẽti die ĩ p̃rio sermõe plurima de his dicẽda sunt Rogemus dñm nr̃m iesũ xp̃m: vt has nouẽ migra tes: de quibus his diebus tractatũ est: a cordibus omnium emẽtiũ & vendẽtiũ digneſ expellere. qten⁹ h merẽtib⁹ gratiã: in futuro gloria cõdonet: ipso p̃stãte q cũ patre ¶ Comes

Mirar i nõ desino quõ nõ homines verecũdia saltẽ talia opari desistant: nisi q: vt opinor excecauit eos malicia eoꝝ. Sic sap.ij scribit. et nescierũt sacrm dei.

¶ Dominica secunda in quadragesima in mane de nouem fraudulẽtijs q̃s auari mercatores & artiste emendo & vendendo sepius opantur. Sermo.xxi. Antonius

Ne quis su n pergrediatur: neq; circũueniat in negocio fratrẽ suũ: qm̃ videx est dñs de oĩbus his. Ap̃ls paulu.j. ad thesa.iiij.c. vba sunt ista. Inter oĩa vitia que praui & iniqui peccatores opari solent r.p. nihil ita p pellit & effugiat misericordia dei: sicut crudelis fraudulentia criminosi. Vñ puer.xv.ca. scriptũ est: Lõge est dñs ab ĩpijs. Hinc est qd ma. xxiij.c. scribis & phariseis hipocritis q hoc vitio laborabat dñs dixit Ue vobis scribe & pharisei hipocrite qui mũdatis: qd de foris est calicis & papsidis: int⁹ aũt pleni estis rapina & inmũdicitia. Ecce mũda pri⁹ qd intus est calicis & papsidis vt fiat & id qd d foris est mũdũ. Ue vobis scribe & pharisei hypocrite: qui similes estis sepl'chris dealbatis que foris apparent hoĩbus speciosa: intus vero plena sunt ossib⁹ mortuoꝝ: & omni spurcitia. Sic & vos a foris apparetis hoĩbus iusti. intus aũt pleni estis hipocrisi & iniquitate. Et hiero. tale vitiũ opãtes mõstro similat dicẽs. Intus nero:

foris cato: tot⁹ ambigu⁹ mõstrũ est. Uelut quedã bestia cõpacta ẞm il lud poeticũ. Leo pars prima: draco media. vltima ipa chimera. Hi pro fecto sunt qui a foris diligere proxi mos nimis ostendũt: sed intus cru deli odio pleni sunt. blanda verba omnibus dicũt: sed opibus circun uenire oẽs conant. Et ne hoc i po pulo xpiano: qd absit inueniatur: ait aplus paulus. vt supra. Ne quis supgrediatur: neq; circũueniat i ne gocio fratrẽ suũ. Circa que verba phuius sermonis exordio qritur An liceat aliqua lege in emẽdo z vẽ dendo decipere primũ? Ad quod rñdetur q nõ. Návt in .j. di. decre. a grati. notaẽ. ab origine mũdi vs; q; hanc etatẽ trina lege gen⁹ huma nũ gubernatũ est. nature. s. scriptu re z grẽ. Primo quidẽ lege nature nõ licet: qui eni añ lapsum primi parentis in statu. s. inocẽtie. oĩa oĩ. bus cõia erant. vt. xij. q. j. c. dilectis simis: Clemens papa dicit. Cõmu nis inquit vsus omniũ que sunt in hoc mũdo oibus hoib⁹ esse debuit q: ẞm doctoris subtilis sniaz super di. xv. iiij. lib. sentẽ. q. ij. Usus rerũ ẞm rectã rõnem sic hoibus cõpete re: sicut ad pacificã cõuersatiõez z necessariã sustẽtatiõnẽ cõgruere necesse est. In statu aũt innocentie cõis vsus sine distinctiõe dñioz ad vtrũq; istoz ampli⁹ valuisset. q: nul lus tũc occupasset qd alteri necesse extitisset. Eñ vt idẽ sũmus põtifex in eodẽ. c. intulit. Per iniquitatem i. per cupiditatẽ. ẞm glo. que natu rali equitati cõtraria est. hoc dixit alius esse suũ: alius istud. Et sic in ter mortales facta est diuisio: que iu re humano. s. imperatoꝛ: post lapsuz primoꝛũ parentũ ppria rõabiliter facta est. Ad excludendã. s. negligẽ tiã: eo q agri vl terre in solitudinẽ verterent. q: si agri essent cõcs: cõ mune esset etiã colere: z seminare. Sed patenti experimẽto cernim⁹: q de cõibus nullus vel modici cu rant: z ideo necessaria hominũ su stentatio cito deficeret. Ad exclude dã isuper inimiciciã: q: efficax cau sa est. q pax nunq̃ inter homines haberetur. nã sepe contingeret: q eadẽ re: eodẽ equo: eadẽ domo: eo dẽ agro: pl'es cupide vellẽt insist' vti et sic magis cupidus plura sup ali os occuparet. Sicut õ nemroth ge ne. x ca. legitur. vbi dicitur. Cepit nemrot esse robustus venator. i. ho minũ oppressor: z extictor: ẞm glo. Ad excludendã etiã maliciã: eo q taliter via fraudibus aperiretur. Nã tũc maliciosi puniri nõ possent q: alienũ nõ acciperẽt sed illa qbus videtur sibi indigere, ptinus allega rent. Et ppter hec oĩa. ij. politi. ari sto. socra. z platonẽ redarguit de cõ muni vsu omniũ rerũ. Ex quibus liquet q lege nature nõ liceat emẽ do et vẽdendo decipere primũ. Se cundo pterea nõ licet lege scriptu re. Hinc leuitici. xx. c. dñs dixit. Nõ decipiat vnusquisq; primũ suum. Ultimo ne lõgio: fiam: nõ licet lege

gratie. Cū mat. xx. c. dn̄s dicat. Diliges p̄ximū tuū sicut teipsum. Et pau. ad roma. xiij. ca. dicit. Qui diligit p̄ximū legē impleuit. Quādo bn̄ ex sniā doctoris subtilis habetur q̄ saltē tria requiruntur ad hoc: vt nō sit aliqua circūuentio in emptione et venditiōe. Primo vt nō sit error in sb̄stātia. vt videlz deꝛ auricalcū p̄ auro: necvinū liphatū p̄vino puro. Scd̄o vt nō sit error in q̄ntitate siue res mēsureꝛ p̄ pōdꝰ: siue p̄ aliū modū. Tertio vt nō sit error i q̄lita teꝫ. s. n̄ res corrupta p̄ sana. Szvt h̄ clarius itelligaꝛ z pleniꝰ res hec habeatur: de nouē fraudulētijs q̄s auari mercatores z artifices in emēdo z vendēdo sepius operantur: in p̄senti sermōe: hoc ordine tractabimus: vt sub qualibet parte sermonis de tribus harū breuiter videamus: quibus vltimo demōstrabiꝛ: nulla lege: nulla ratione: nulla via mūdi p̄ximū esse decipiendū: neq̄ circūueniendū: z hoc dico s̄m rectitudinē cōsciētie: q2 lex ciuilis citra vt superius diximus: vindictā contra decipientē agere non videtur. Et etiā ius canonicū in ca. cū dilecti de emptione z vēditione. Sed isti intelligūt qui hoc legibus determinauerūt: quādo cōtractus p̄cedit z venit ex ḡtuita volūtate: qd̄ licet tūcvsq3 ad medietatē lucrari: aliter res publica pireт: eo qd̄ nulli negociarētur. Ut doctor noster durādꝰ ait lib. j. parte vj. disti. iiij. q. viij. et sic res necessarie nō inuenirētur venales. Unde cum necessarium sit eis scilicet negotiātibus indulgere lucrū: necesse habuerunt leges eis lucrādi p̄figere terminū quē trāsgredi nō licet. Theologi vero sacri aliter oppinati sunt: quia aliq eorū vt ioh. viij. q. ij. hoc ius sentire videtur: qd̄ nō sit licitū cōtrahentibꝰ aliquo modo se decipere. Aliq aūt hoc moderātes: z ratiōi saluo meliori iudicio consonātes dixerūt: qd̄ nō licet cōtrahentibus se decipere: licet fraus minor sit mediestate: q̄n ex vno vel pluribus istoꝝ p̄cedit ex ignorātia. s. aut ex metis leuitate aperta vel p̄sumta: seu ex quacūq3 magna necessitate: vel egestate. Un aristo. iij. ethi ait. Ignorantia z aliqualis coactio excludit volūtariū. Sed his fraudulentijs de quibus nūc tractabiꝛ: nullo mō s̄m cōscientiā licita esset mercatio. ¶ Comes

Recte in his z in alijs omnibꝰ trinario numero rem de qua dicis accōmodasti: quia iuxta p̄cionatorē. iiij. ca. funiculus triplex difficile rumpitur.

¶ Pars prima sermonis de tribꝰ fraudulentijs: quas auari mercatores z artifices emēdo z vendendo sepius operantur. Antonius.

In hac parte de tribus p̄imis fraudulētijs tractare volentes: R. P. Primo dicemus de fraudulentia maliciose circūuentionis Scd̄o de fraudulētia simulate occultationis. Tertio de fraudulētia

dānose corruptionis. Primo inq̄ꝫ dicemus de fraudulentia malitiose circūuentōis. Sūt.n.q̄dā q̄ merca tur tāta malitia: vt semp in emēdo ꝛ vendēdo q̄rant p̄ximū circūue nire. Et.n. sepius de apothecis ma xime simplicib⁹ hoībus insidiant. Sicut insidiat aranea muscis de fo ramine muri. quib⁹ ap̄tus ait Ne quis vestrū circūueniat in negocio frem suū: q̄m vindex est dn̄s. Un̄ de q̄libet istoꝝ defraudato: illud osee xj.c. dicit. Circūdedit me in nego ciatione effraym: qui crescens inter pretat: ꝛ significat impiū mercato rem qui circūuentiōe maliciosa in diuitijs crescit. Sꝫ ipsis de diuitijs euenit: qđ per micheā.j.c. scribitur De mercede meretricis.i. auaritie ꝛ rapine: vel vsure ꝯgregata sunt: ꝛ vsq; ad mercedē meretricis reuertē tur. Et de huiuscemōi modulo sūt mercatores qui inter se dolose ꝯue niunt: q̄ nullus eoꝝ preter aliquos de tali mercātia emere vel vendere audeat: vel in sin̄ paciscunt: q̄ vno p̄cio vendant: ꝛ hoc vt ampli⁹ iniu ste lucrent: qui sm̄ leges monopoli nūcupant. Nā monopoli sunt qui bus dūtaxat: lꝫ aliq̄s merces vēde re: ꝛ hn̄t penultimā longā: ꝛ qui h̄ faciunt: bonis p̄prijs spoliati exilio ꝑpetuo cōdenant. Un.c. de mono polis.l. vnica: de scribitur. Nā iux ta ethimologiā soli vēditores sunt in ciuitate: lꝫ monopolon i neutro gn̄e p mercatione inueniat. Scđo dicemus de fraudulentia simulate occultatiōis. Pleriq; in sup inueni untur. R. P. qui rerū venaliū defe ctus fraudulent simulāt ꝛ occultāt qui si scirent: vel nō tam caro p̄cio: vel nullo mō emerēt. Et vt exēpla riter loquamur. Quidā vendens equū dicit emptori. Uēdo tibi hūc equum p vmboso: ceco: infirmo: omni malo repleto: vt defectū vnū quē equus hꝫ sub noīe multoꝝ ab scondat. Nā p̄fecto si emptor illū defectū equi hīc certe sciret: medie tatē illius p̄cij mīe daret. Numquid talis venditio: co q̄ defect⁹ dixit in generc a vitio excusar: pōt: Dicēdū nēpe est q̄ talis venditor: nō modo plura petā mortalia opatur: sꝫ etiā ad restitutionē debitā obligatur. Peccat.n. p̄mo mortaliter. q: rē maculatā cū detrimento p̄ximi sui vendit. cū obligetur defectū in spā li: ꝛ nō in generali māifestare: ꝛ tot petā mortalia super hoc opatus est. quot mēdatia p̄nitiosa ꝯtra carita tē dei ꝛ p̄ximi locutus est. Illa.n. dici solent ne aliquē defectum in re venali emptores eē credāt: nec suf ficit dicere: oculus pascat te ꝛ sīlia: q: hec oīa fraudulēta vba sunt: cū emptor sciat certitudinaliter defe ctum vēdite rei. Et lꝫ emptor dāni ficetur: tn̄ manis discrimen imnet vēditori: cū ꝛ in aīa falsitatis crimē incurrat: ꝛ dāno emptoris optet q̄ satisfaciat. Q: in.c. Si culpa: de in iurijs ꝛ dāno dato dī. Qui occasio nē dāni dat. dānū dedisse videtur Sed nūquid vēditor semp obliga

tur ad omne rei venalis vitium de tegendum: Rndetur sm doc. sub, ti. super dis. xv. iiij. lib. sen. q. ij. Et sm sanctu tho. 2ª 2ᵉ. q. lxxvij. q circa res venales triplex defectus contingere solet: In substatia: qualitate: et quantitate. vt superius dictum est. Et hi defectus aut sunt manifesti emptori: aut non sunt manifesti. Sicut quado equus est monoculus et pro tali defectu venditor de precio subtrahit: tales defectus ipse venditor dicere non tenetur. Si vero defectus sunt occulti: et ex illis venditor dat damni occasionem: tunc manifestare tenetur. Et ad simile emptor obligatur. quando venditor se deciperet. puta quando credit rem suam minus fore preciosa q esset. Verbigra: vendit auru minori precio: q: auricalcu putabat. Nam si emptor hoc cognoscit iniuste emit: et restitutionem facere debet. Si no cognoscit sic minori precio emendo non peccat: sed cum cognouerit: restitutio facieda est: q citius poterit. Tertio dicemus de fraudulentia danose corruptionis: quam exercet illi qui cu damnosis mixturis mercantur. sicut faciunt aromatarij: aurifices: et tabernarij. Et quotquot res in substatia: qualitate: et quatitate corrupunt: expresse facientes otra voluntate emptoris. cotra quos Isa. pmo. c. clamat. Argentu tuu versum est in scoria. s. per comixtionem stani vel plumbi. Vinum tuu mixtum est aqua. Sed audiamus quid ad vindictam ise, rat dominus. Excoquam ad purum scoriam tuam. i. purgabo per ignem istam feces metallorum tuorum. Nam excoquam media corrupta: quasi per ignem purgabo. Nec scoria: hec feces sunt metallorum: et auferam omne stanum tuu. Sepius enim diuine que cum multis tribulationibus et peccatis congregate sunt: cuz plurimis tribulationibus per ignem significate perdunur. Est nihilominus aduerte dum q quedam sunt additiones: et admixtiones ficticie que rei venalis valorem non mutant: nec insuper augent: in quibus saluo meliori iudicio non peccatur: si fiat sola intentione: iustum et sobrium preciuz extorquendi. Alie vero sunt admixtiones que virtutem et valorem rerum venalium notabiliter minuut et sunt omnino contra proprias et comunes intentiones emptorum: que omnio illicite sunt: quauis ide nihil vltra iusticiam precij haberetur. Et credendum est q talu visu saltem in frequentatione: mortalis sit culpa. Sicut cotingit eis qui nobium ponut in vino: vt ex eo sauior color elucescat: ex quo vt dicitur: capiti et stomacho nocumentu non modicuz accidit. Si tamen minutio modica virtutis inde procederet: et etia preciu non augetur vltra iusticiam: tunc non puto nisi veniale peccatum: q si procederet totum illud quod est supra precium:

vendens satisfacere obligatur. Et licet venditores vini dicāt: q; in sua re aliquid cōmiscere licitū sit eis: saltem anteq̄ rem venalem exponant: non tñ hoc facere pñt cum intentione illa. contra cõe ius τ contra eorum intentionem vendendi. aliter in vino toxicū miscere licite possent. Cōtra q̄s etiā est q: cōstat eis q lex τ cōsuetudo cōmunitatis est q vinū puꝝ vendat: aut q ei⁹ cōnuptio publice exprimat. ¶ Comes.

Istis minatur deus per Isa. pmo. c. dicens. Et erit fortitudo vestra. s. in argumentationibus vestris vt fauilla stuppe: τ opus vestruꝫ quasi scintilla: τ succendetur vtrūq; simul: τ nō erit q extinguat. ¶ Pars scd̄a sermonis de tribus alijs fraudulentijs quas etiā auari mercatores τ artiste emendo τ vendēdo sepius operantur. Antoni⁹.

Tractantes satis breuius de tribus alijs fraudulentijs R. P. primo dicemus de fraudulētia falsi ponderationis. Scdō de fraudulentia sophistice numerationis. Tertio de fraudulētia monete diminutionis. Primo ingr̄ dicem⁹ de fraudulētia false ponderationis: q: plures iniqui inueniuntur qui podera variant τ mēsuras. Cōtra quos in. c. vt mensure: de empti. τ vendi. dicitur. Si quis iustas mensuras τ iusta pōdera causa lucri mutare p̄sumpserit: triginta dies in pane τ aqua peniteat. Circa quod queri potest. An vtens corruptis ponderibus vel mensuris: non per superiorem: sed per plebeos in tota vrbe cōmuniter introductis mortaliter peccet? Ad quod rñdēdum est ꝑm quosdam: q si huiusmodi corruptione aliqui a iusto precio fraudantur: eo q credunt mensuras τ pōdera esse iustas τ vera: sicuti prius erant: fraudator mortaliter peccat: τ damnum fraudis restituere obligatur. Si vero a iusto precio non fraudantur: nec vtens eis vtitur ad fraudem iusti precij: non tenetur aliqd restituere: quāuis peccet non reuelando mensuraruꝫ corruptionem. his quos credit id certe latere. Licet quando corruptio cōmunis est omnibus: forte non sit culpa mortalis: quia satis ex hoc clara est ratio: q: huiusmōi corruptio omnibus inotescit. Si aūt omnes tam domesti q̄ forenses cōmuniter sciunt mensurarum τ ponderum quantitatem esse corruptam: tunc non cadit fraus in predictis: quia sicut prius. xij. vncie erat vna libra post corruptionem. x. illud ideꝫ denominabitur. Sed magna sit fraudulentia. qñ mercatores vnaꝫ mensuram tenent ad emendum: τ alteram ad vendendum: tunc nisi cum quo mercatur hoc sciat: erit semper culpa mortalis. Quod prohibet. xxv. caplo deutronomij: vbi dicitur. Nō habebis in saculo tuo diuersa pondera maius τ minus. Nec erit in domo tua modius ma-

for et minor. Pondus habebis iustum et verum. et modius equalis et verus erit tibi. Et.xxiij. q.j. capitulo. Non afferamus. scribitur que sunt verba hiero. Non afferamus inquit stateras dolosas. vt appendamus quod volumus pro arbitrio nostro: dicentes: Hoc graue hoc leue est. Licet sm tho. 2a 2e. q.lxxvij. arti.ij. mensuras venalium rerũ in diuersis locis necesse est eẽ diuersas. pter diuersitatẽ copie vel inopie rerũ. Nã vbi res habũdãt maiores mensure esse cõsueuerũt: et econtra. Et ideo in quolibz loco ad rectorẽ loci requisitio mẽsure rerũ venaliũ pensatis cõditionib9 pertinet determinare. Secũdo dicendũ est de fraudulentia sophistice numerationis. Quidam eni inueniũt falsi cõputatores: et pcipue cũ rusticis et simplicibus numerãt pecuniam et eos decipere non verentur. Sicut cuidam rustico accidit diebus nostris. Cui cũ campsor numeraret vnum floreni monetaz cepit numerando dicere campsor: Al nome de dio e deli sancti. Sei septe. viij.ix.x. etc. Rusticus autez dum abiret deceptionem suspicans iterũ per seipsum dictas pecunias numerare disposuit: et inuẽta fraude rediẽs ad campsorẽ: iterũ ille numerãdo dixit. Al nome de dio e deli sancti. sei.vij. etc. Et cũ integram sicut ante pecuniaz numeraret. ait rusticus ille. Numera denuo et nõ nomines: nec deũ nec sanctos. Qd cũ coactus campsor egisset. falsitas numeri cum ipsius rubore detecta est. Contra huiuscemodi facientes per ysa.lv.c. dominus dicit. Numerabo vos in gladio: et omnes in cede corructis: q̃si dicere velit. Uos decipitis pximum falso numerando pecuniã: et ego inducã guerram super vos: et numerabitis armigeris velle et nolle pecunias vestras: et vltra eritis vulnerati et cesi in gladio pter peccata vestra. Tertio loco dicedũ est de fraudulentia monete diminutõis. Sunt cui pleriq; qui grossos argenteos: vel ducatos aureos vltra debitum grauiores diminuũt vsq; ad iusti põderis quantitatẽ: aut maiori precio alienãt. Et quia cõmuniter qd superest in vno in alio deficit. Propterea q: ementes peiores iniuste damnificant: q: debitum pondus in multis deficit magnũ periculũ p aia talis facientis eẽ dinoscit. Licet tñ bz tho. si deteriores grossi vl carleni sũt iusti põderis: piculũ nõ videt: si ẽptor ð melioribus et grossioib9 lucret: qd tñ raro reptire ptingit. Et hec oĩa ma la nõ ppt aliud fiũt. nisi amore pecunie. Uñ nõ imerito eccle.x.c. scribit Nihil iniqui9 q̃ amare pecuniam. Cui: vt ibidẽ dĩ. oĩa obediũt. Et idcirco ab amore ipsi9 abstinere sed3 omnium cõscientia. ¶ Comes.

Merito igitur mat.x.c. scribit q iesus discipulis suis dixit Quã difficile q pecunias habẽt in troire in regnũ dei. Et infra talem

difficultatē mirantibus discipulis in verbis eius ostendens ait. Facilius est camelum per forament acus trāsire: qz diuitē intrare regnū dei.
Pars tertia smōis de trib⁹ fraudulentiis sequentibus auaroꝝ mercatorum. Antonius.

Ultimo insinuare volentes alias tres fraudulētias: quas miseri mercatores i suis negocijs operantur. Primo dicemus de fraudulentia diffamatōis. Secūdo de fraudulentia humectatōis. Ultimo de fraudulentia cause egrotationis et sepe occisionis. Primo inquā dicemus de fradulentia diffamationis quia multi sunt qui diffamāt alioꝝ merces suas cari⁹ vt vendāt. quod quidē perniciosum mendatium est ac mortale. q: est in secūdo genere mendatioꝝ: que augu. in lib. de mēdatio ponit. vñ ipse ait. Non est mētiendū in secūdo genere: quia nulli facienda est iniuria. Et. xxij. q. ij. c. primū. hoc grati. ānotauit: et etiā tales de illato dāno satisfacere obligantur. q: in. ca. Si culpa. de. iniurijs et dāno dato. dicitur. Qui occasionē dāmni dat damnū dedisse videtur. Secūdo dicēdum est de fraudulentia humectationis: quia multi ad primū decipiendū humectāt mercātias: sicut fit i pipe zinziberet: et croco et lana: et in similib⁹ que pondere mnesurantur aliqua humectatōe: vt ex maiori pondere maius lucrū habeatur. Qui vero B faciunt sunt de numero illoꝝ de quibus eze. xxij. c. dicē. Quasi lupi rapiētes predā ad effudendū sanguinez et pdēdas animas: et auaricie sectādas lucra. Ultio videam⁹ fraudulētiā cause egrotatōis et sepe occisionis: quā quidē cōmittūt q corrupta p sanis vendūt. Utputa carnes pisces: oua: atq3 similia cocta vel cruda. A qua corruptione nō fiūt immunes qui vendūt carnes que a carnificibus corrupti flatus auxilio decorant. Et inde maximū piculū imminet aromatarijs: et pigmentarijs illis qui in syrupis et medicinis imponnut ea que intelligunt esse corrupta nociua vel nō pficua cum pter vetustatē virtutem iā pdiderint. Ex quibus sepi⁹ sequit mors infirmi. vel grauior eius infirmitas Nec medici pter hoc sine culpa et infami trāsiunt. si debitam diligētiam adhibere in talibus negligūt Unde talium venditores ad restitutionē obligari videntur: quādo inde damnū vel periculū iminet. Dānū dico quando res minoris precij cariori venduntur. Et periculū vt pote si nauis que venditur tale vitiū hz: quo emptor nauigatur⁹ naufragij periculū incurrere posset. Et idē quoq3 est de occulto equi defectu. ex quo emptor illius in fluuio et in bello statim ruere ac piclitari hz qō etiā defectu syrupoꝝ et medicinaꝝ atq3 confectionū intelligi dz Et hec oīa pbantur p istā famosam regulā que in. c. Si culpa. de iniur.

ꝛ dam.dato.scribit. Qui occasionē dāni dat dānū dedisse videtur. Sȝ vbi talia ꝯcurrere nō videt:q.s.nul lū periculū iminet nec iustū preciū aut saltē nimis notabiliter nō excedit ur.et emptor in emēdo satis industrius reputatur.et res venalis ꝑ libito examinanda sibi exponit. tūc vēditor nō tenetur rei venalis defectū manifestare: precipue vbi eum nō celat nisi solū.vt de re venali iustū preciū habeat. Nec insup illum manifestare tenetur qñ manifestus apparet:vt i equo monoculo.vt superius dictū fuit.vel cū vsus rei:et si nō cōpetit vni:potest cōpetere alteri:et ꝓ defectu subtrahatur de ꝑcio quātū oportet. Omnibus igit emētibus atq; vendentibus qui in circūstātijs p̄mis offendūt et his nouē iniquitatib⁹ supradictis:atq; nouē fraudulentijs nuperrime relatis vtuntur vtiq; cōtingit, quod sup mat.crisostomo.ait. Qd etiā in.c.eijcens lxxxviij.di.de.agra.notat. Naȝ queadmodū triticū aut aliqd tale cribrat: et dū in cribro huc et illuc factatur paulatim cadit et in cribro nisi stercus ꝛ terra finaliter remanet. Sic de substantia talia facientium nihil vltimo remanet nisi peccatū ꝛ infamia:quibus in inferno ꝑpetualiter cruciabūtur. Que pena talibus data nullomodo remediabitur. A qua nos eripiat dulcis noster dominus iesus.q.c.p.ꝛ.f.s.vi. re.in vna eadēq; substantia in sec. seculorum. Amen. ¶ Comes.

Ex his omnibus valde bene intelligere possum q; si in regimine meo talia precepta mercatores faciā obseruare: q̄ nec in circūstantijs supradictis:neq; in iniquitatibus:neq; in fraudulentijs emēdo ꝛ vendendo nullatenus peccēt legitima erit eorum mercatio. De quib⁹ illud ysa.xxiij.ca.dici poterit Erūt.s.negociatores ei⁹.i.domini mei:ꝛ merces ei⁹ sanctificate dño.

¶ Dominica secūda in quadragesima post prandiū de tribus alijs circūstantijs mercantie:ꝛ precipue de circūstantia vsure que reprobatur lege nature:scripture ꝛ gratie Sermo .xxij. Antonius

Quis faciamus hic tria tabernacula. Petri ad redemptorem nostrū verba sunt ista:que mathei decimo septimo capitulo describuntur. Pro hui⁹ sermonis exordio religiosissime princeps. Querit a doctorib⁹. An alie circunstantie negociatione vł mercantiam impedientes inueniantur? Ad quod breuiter respōdetur ex multorū sententia:q; licet proprie ꝛ stricte loquendo alie circunstātie non inueniantur:preter predictas que mercantiam habeant impedire:tamen large loquendo de ipsi⁹ mercantie circūstantijs:tres alie assignari possunt. Prima quarū dicitur iniqua separatio.quia pleriq;

sunt qui negociationi nin ũũ in en dentes: sine vxoribus longam moram in longinques partibus trahũt. Tales autem quantis carnalitatibus et spurcitijs: tã cum fidelibus q̃ cum infidelibus inquinẽtur: quis exprimere posset. Et quod deterius est: frequentius quoq; vxoribus violandi sacrum matrimoniũ causas multiplices prestant. q; vt in .c. presentia. extra de sponsalibus dicitur. Mulieres sepius pro iuuenili etate: seu fragilitate carnali neque unt se continere: petentes alijs copulari. Nam vt magister sententiarum distinctione vicesima septa. capitulo primo quarti voluminis ait. Qd etiã ponitur a gratiano. vicesima septima. questione secũda. capitulo primo. §. primo. Matrimonium est viri et mulieris cõiunctio individuam vite consuetudinem retinens. q; vt mathei decimo nono capitulo legitur. Cum pharisei temptantes dominum petissent ab eo dicentes. Si licet homini dimittere vxorem suam: post alia verba audierunt. Quos deus piunxit homo non separet. Hac enim intentione fm goffredum senensem: Uir et mulier matrimonio cõiungi debẽt vt simul perpetuo maneãt: quãuis post contractum matrimoniũ ante carnalem copulam: possit alter inuito altero religionẽ intrare. tamen post consũmationem non nisi volente. Unde alexander papa prion et fratribus sancti iohannis

Sicut extra de conuersatione coniugatorum. capitulo: vxoratus: habetur. sic ait. Uxoratus sine licẽtia vxoris inter vos nullatenus recipiatur. Secũda vero dicitur diuinorum sacramentorum et officiorũ omissio Multi eniz inter infideles longam trahentes moram. vel etiã inter fideles existentes: tantum temporalibus lucris inhiant. vt absq; confessione: et communione et aliquo signo christianitatis: tanq̃ animalia viuant. Proinde. octuagesima octaua distinctione decretorum: in capitulo. Quoniaz non cognoui. augustinus ait. Merito dictum est negocium: quia negat ociũ: quod malum est: cum nõ querit veram quietem que deus est. Et eccle. vicesimo sexto capitulo scribitur. Difficile exuitur negocians a negligentia: scilicet diuinorũ: et non iustificabitur caupo a peccatis labiorum. Tertia quidem dicitur vltra sortem rerũ vsuraria receptio. quia vt ambrosius ait: et gratianus decimaquarta questione tertia. capitulo: plerisq;: etiam annotauit. Quodcunq; sorti accidit: que sors fm legistas est debita quãtitas mutuate rei in materia occurrente: vsura est. Unde dominus hostiensis clarius diffiniẽs vsuraz ait. Usura est quodcũq; solutiõe rei mutuate accidit ipsius rei vsus gratia pactõe interposita vel hac intentione habita in contractu vel ex actõe habita ex post facto. Et hz doctor irrefragabilis alexander de

ales in tertio suo volumine: qd vsuraria receptio rerū vltra sortē fieri possit: duntaxat in illis que mutuantur: sub certo numero: sicut pecūia: ꝛ sub certo pondere: sicut aurum ꝛ argentum: ꝛ similia: ꝛ sub certa mensura sicut granū: vinum ꝛ oleum: et huiusmodi alia: quia in his tantū est determinatus valor: ab arte vel a natura. Ab arte vt in illis que numerantur. A natura vt in illis que mensurantur ꝛ ponderantur: et si vltra talem valoris determinationem nature vel artis inuenuntur: est propter indigentiam nostrā: nō propter ipsorū variationem. In valore tamen largius loqui volentes: in presentiarū in omni re negocialiceā locam⁹. Hic hiero. sup ezechi. lib. vj. qd dictum xiiij. q. iij. c. putāt in decreto describitur: sic ait. Putant quidam vsuras tantum esse in pecunia: qd prouidens diuina scriptura: omnis rei aufert superabundantiā quicquid illud est: si ab eo qui dederit plus accepis: vt plusqȝ dedisti non accipias. Pro his igitur tribus circūstantijs in hoc presenti tractatu dicere possumus. Faciam⁹ hic tria tabernacula. i. faciamus in fine tractatus negotiationis mentionē de tribus circūstantijs: licȝ nō proprijs: ad hanc rem tamen satis pertinentibus. Quarū vna detestatur per christū sponsam suam ecclesiam dilectam non relinquentem. Altera per moysen legis officia diligēte. Ultima per heliā: nō solū vsuram: sed etiā cūcta tēpora spernētes. Et quia de matrimonio in qdragesimali de sacramētis latius scribit: ꝛ de missa siliter: hic dūtaxat d vsure circūstantia dicendū est: licȝ non ad plenū quantū materia hec requirēt cū de ea alibi ordine debito tractandū erit: sed detestabimus eam lege nature in sermone presenti significata p xpm. Faciamus igitur tria tabernacula: tibi vnum: moysi vnum et helie vnum: que fuerunt verba proposita.

¶ Comes.

Uideo equidem qꝛ iȝ dūs noster. luce vj. ca. dicat. Mutuū date nihil inde sperātes: tamē in aliq̄ mea vrbe illō psal. lxiij. cōplet: nō defecit in plateis ei⁹ vsura ꝛ dolus.

¶ Pars pma smonis quomō vsura reprobat lege nature. Anto.

Primo oim R. P. ostendendū est vsurā esse contra legē nature triplici ratiōe. Quarū i ordine nostro prima sit ista: quā ponit doctor subtilis in suo tractatu de vsuris: ꝛ dicitur ratio subuētiōis. Si quis habet pecuniā sibi nō necessariā pro aliquo tēpore: si proximus indigens petit illā: ꝛ eā sibi nō mutuat: omni spe lucri deposita: mortalit ꝛ cōtra legē nature offendit: qꝛ sicut patet in humano corpore: stomach⁹ nō suscipit de alimento: nisi qd sibi necessariū est: reliquū vero cōmunicat alijs mēbris. Cū igitur nos vt aplus ad roma. xij. ca. dicit. Multi vnū corpus sumus in chri/

sto iesu: sequitur quod christianus habens pecuniam sibi non necessariam: illam primo tenetur de necessitate communicare. Unde ambrosius auaro primo in sua necessitate detinenti necessaria dicit. Esurientium panis est. quem tu detines: nudorum vestimentum est: quod tu recludis: miserorum redemptio: et absolutio est pecunia: quam tu in terra defodis. Tantorum ergo scias inuadere bona: quantorum posses prestare quod vales. Quare hoc? quia ex lege nature quilibet obligatur indigenti primo subuenire: quemadmodum vellet subueniri sibi. ac tanto amplius: quanto indigentior extimatur. Proinde dominus luce vj. ca. ad propositum hanc naturalem legem expressit dicens. Prout vultis vt faciant vobis homines: et vos facite illis similiter. Cum igitur quilibet vellet sibi subueniri necesse est vt indigenti primo subueniat. Sed vsurarius nedum hoc facit: imo primum penuria et paupertate demeritum: per vsuram grauiori pondere premit. Unde merito exodi xxij. ca. dicitur. Usura oppressio proximi nuncupatur. Et quantum hoc peccati sit. vij. q. j. ca. omnis: scriptum est vbi dicitur. Qui negant misericordiam indigentibus: et necessitatem patienti tibus: ipsum christum negant: qui est misericordia. Nec sufficit corde duntaxat miseri: si possibile est et opere misericordiam demonstrari: quia ioh. iij. ca. scriptum est. Filioli non diligamus verbo: neque lingua: sed opere et veritate. i. veraci operatione. Secunda ratio est: alexan. de ales doct. subti. domini bonauenture. rica. nostri sup di. xv. iiij. lib. senten. que dicitur vsurpationis ratio. et vt ita loquar rapinationis. Est. n. vsura contractio rei aliene manentis aliene. et hoc inuito domino: qui debitor simpliciter nollet aliquid dare vltra sortem. Si tamen dat vt pecunia sibi accomodata non careat. Sic enim ex natura cognoscitur: quod vxore aliena manente aliena: abuti in se et simpliciter se graue peccatum est: sic ex mutuo rem alienam accipere et manente alienam vt suam tractare: contra ius naturale est. Hoc enim rapina apud doctores extimatur. Unde ambro. Et habetur in decreto. xiiij. q. iiij. ca. si quis vsuram taliter inquit. Si quis vsuram accipit rapinam facit. Tertia ratio dicitur iustificationis. Justicia namque et equitas nature dictat: pro equali non exigatur amplius quam equale: sed per vsuram plus exigitur. Insuper et iusticie lege nature dictare videtur: vt de lucro dubio atque incerto: et variе contingente: cum futuro perditionis periculo: exigere certum lucrum sine omni periculo cuiuscumque perditionis vel damni iniustum esse. presertim cum lucrum illud non prouenit ex re tradita pro lucro illo. Sed hoc fit in vsurario contractu: ideirco vsura lucrum vltra sortem appellatur: quia est vltra capitale et sortem fortuitam lucri mercatorij. Unde xiiij. q. iij. ca. plerique dicitur Et sunt verba ambro. Plerique refugientes precepta legis cum dederint pecuniam negotiatoribus: non in pecunia

vsuras exigũt: Sed de mercib⁹ eoꝝ tanq̃ʒ vsurarũ emolumẽta ꝑcipiũt: ideo audiant quid lex dicat. Neqʒ inquit vsuram accipias escarũ: nec omniũ rerũ: quia esca vsura est: et vestis ꝛ quicquid sorti accedit. Justicia preter hec ꝛ equitas legis nature requirit. Sicut doc. subti. sup distĩ. xv. q. ij. iiij. lib. sentẽ. ait. Ut qđ gratis natura ꝛ ꝓpriuʒ cuiq̃ʒ large cõcessit: mutuãs illi nõ vendat. Uẽdit enim illi vsurarius ꝓpriã industriã ꝛ ꝓprios actus qđ iniustũ est: ꝛ cõtra naturã: que dedit viro industrioso: vt ꝓpria industria illi proficiat. Cõstat enĩʒ qđ pecunia inq̃ʒtũ est preciũ venaliũ rerũ: nullũ lucrũ cõfert nisi per industriã mercantis vel illa vtentis. Hanc vero nõ recipit homo cuʒ pecunia: ab eo q mutuũ prebet. Et vendere vtilitatẽ ꝓuenientẽ ex pecunia per solã mercatiuã industriã: eius cui mutuata est nil aliud est: q̃ʒ vendere sibi ꝓpriaʒ industriaʒ ꝛ actus suos: qđ contra naturã extimat. Et hec est ratio dicit. doc. per oppositũ q̃re fructus pignorũ germinãtiũ cõputatur in sortem: q2 nõ sunt ex industria recipiẽtis: sed ex natura germinantiũ reꝝ. Multa alia hic dici possent: que causa breuitatis omitto. ¶ Comes

Ego quidem in hac re quid vltra dicere debeã penitus ignoro: nisi qđ meo iudicio oppressio nature vndiqʒ aduersatur: ꝛ maxime indigẽtis: que liberaliter cuiqʒ sua donauit: cũ etiã solũ eius necessitati nõ sbuenire: sit ꝯtra ordinẽ legis naturalis ꝛ fraterne dilectionis Hinc. j. ioh. iij. ca. scriptũ est. Qui viderit fratrẽ suũ necessitatem patiẽtem: et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas dei manet i illo. ¶ Pars scđa sermõis quomõ vsura reprobat lege scripture. Anto.

Ad ostendendũ vero qualiter vsura est cõtra legẽ scripture: ꝛ pet ipsam in plerisqʒ locis R. P. tale vitiũ detestatur: non multi laboris esse existimo: sed ne nostrũ ordinẽ deseram: hec trina auctoritate ꝓbabo. Leuitici enim xxv. ca. scribitur Non accipias a fratre tuo vsuras: nec amplius quã dedisti. Et paulo post. Pecuniam tuã non dabis eis ad vsuram: ꝛ frugũ superabundãtiam nõ exiges. Neemi. quoqʒ in. v. ca. ait. Increpaui optimates et magistratus ꝛ dixi eis. Usuras non exigatis a fratribus vestris: ꝛ sequitur Centesimã pecunie frumẽti: vini ꝛ olei quã exigere soletis ab eis date illis. In psal. quoqʒ xiiij scribitur. Dñe quis ha. in tab. tu. aut qs re. in mõ. scõ. tu. Rñdetur. Qui pecuniã suã nõ dedit ad vsurã. Nec tñ valet rñsio iudeoꝝ dicẽtiũ: qđ exq̃ i lege di. Nõ accipias a frẽ tuo vsuras: ab alienis. i. ab illis qui nõ sunt iudei: q̃s nec fr̃es: nec ꝓprios vocãt: licitũ sit vsuras accipe: q2 noĩe fr̃is ois ꝑsona ĩtelligi dʒ. tũ respectu rationis cõis: tũ respectu diuĩe imaginis: tuʒ respectu ex vno pr̃e ꝓpagatõis. Pro

pterea aut vsura ꝯtinet i se absolute iniqtatē: aut eqtatē. Si iniqtatē: ꝗ pse ⁊ vbiqꝫ ⁊ apud oēs mala est. Si equitatē: ergo nec a fratre accipere: prohiberi debet. Comes.

Ego etiā qui diuinis scripturis legendis nec multū operā de/ditribus diuinis alijs auctoritati/busveteris testamenti esse ꝓhibitā vsurā inueni. Nam i deutro. libro xxiij ca. scribitur: Fratri tuo absqꝫ vsura id quo indiget accommoda/bis: vt benedicat tibi dominus in omni opere tuo. Et puer. xxviij. ca. scriptū est. Qui congregat diuitias deꝙ vsuris ⁊ de fenore libali: in pau peres congregat eas. Et ezech. xviij ca. ponitur. Si vir iustus genuerit filiū latronem: ⁊ homicidā: adulte rantem: ⁊ idolatram: ⁊ ad vsuram dantē: ⁊ amplius accipientē: nungd viuet? non viuet: cuꝫ vniuersa hec detestāda fecerit: morte moriat ⁊ san guis ei⁹ in ipso erit. Hec ille ꝓpha.

¶ Pars tertia ꝑmōis quomō vsu/ra reprobat lege gratie. Anto.

Usuram prohibitaꝫ esse lege gratie R. P. tripli/ci modo ostendemus. s. summorū pontificū con stitutione. Sanctorum doctorū do ctrinatione. Et sancti sanctorum fi nali determinatione. Primo vsurā esse prohibitam: ostendit summoꝝ pontificū cōstitutione. Unde in ca. quia in omnibus: de vsuris. alexā. papa taliter inquit. Quia in omni/bus fere locis ita crimen vsuraruꝫ inualuit: vt multis alijs negocijs ꝑ termissis: quasi vsuras licite exerce ant. ⁊ qualiter vtriusqꝫ testamēti pa gina cōdemnetur. ne quaqꝫ atten/dant: Ideoqꝫ cōstituimus: vt vsu/rarij manifesti: nec ad comunioneꝫ admittantur altaris: nec christianā si in hoc peccato decesserint accipi ant sepulturā: sꝫ neqꝫ oblatiōēꝫ eoꝝ quisqꝫ accipiat: qui autem accepe/rit aut christiane tradiderit sepultu re: ⁊ qui acceperit reddere cōpella tur: ⁊ donec ad arbitriū epī sui satis faciat: ab officij sui mūeat executio/ne suspensus. Et in capitulo consu/luit. Urbanus tertius querenti. An in iudicio aīaꝫ ille censendus sit vsurarius qui ex proposito am/plius accipiendi absqꝫ tamē ꝯuen/tione mutuat: aut qui ꝑpter dataꝫ dilationē solutionis amplius ven/dat merces suas. Rñdit. Quicquid in his casibus tenendū sit ex euan/gelio luce. manifeste cognoscitur: in quo dr̄ Mutuū date nihil inde spe rantes. Et Inno. iij. in. c. post mise/rabilē ait. Iudeos ad remittendas xp̄ianis vsuras per principes ⁊ po/testates seculares compelli precipi/mus: ⁊ donec eis remiserint: abvni uersis xp̄ifidelibus: tam in merci/mōijs q̄ʒ in alijs p ex cōicatiōis sniaꝫ iubemus eis cōione oīmodā dene gari. Scōo vsuram esse prohibitaꝫ ostēditur sanctoꝝ doc. doctrinatio ne. Un̄ in psal. xxxvj. Aug⁹. ait. Si feneraueris. i. si tuam mutuā dede/ris pecuniā: a quo plusqꝫ dedisti ex

pectas accipere:nec pecuniã solum sed aliquid aliud.siue illud sit triticum siue vinũ:siue oleũ siue quod libet aliud: feneratoꝛ es: ⁊ in hoc improbandus ⁊ non laudandus. Et in libro de verbis domini idez ait. Nolite elemosinas facere de vsuris ⁊ fenoꝛe. Et Ambꝛo.de bono moꝛtis. Si quis vsuram accipit: rapinam facit: vita non viuit. Quid aũt btissimus Hiero. de hac re dicat:in exoꝛdio sermonis positũ est. Sed ⁊ leo papa taliter inquit. Nec hoc quoq; pretereundũ esse duximus:quo sdã lucri turpis cupiditate captos.qui vsurariã pecuniã exercent: ⁊ fenoꝛe volunt ditescere: quod nos:vt non dicamus in eos qui sunt in clericali oꝛdine cõstituti:sed ⁊ in laycos cedere: qui se xpianos dici cupiunt condolemus ꝙ vindictã in eos acriter qui fuerũt cõfutati decernimus:vt oĩs peccãdi opoꝛtunitas adimatur. Tertio vsurã esse prohibitã oñditur San cti sanctoꝝ finali determinatione:q Luce.vj.c.apertissime dixit. Mutu ũ date nihil inde sperantes. Nec aliqua lex ciuilis his cõtraria esse potest:q̃ ꝫm Alexandrum de ales: ideo permisit vsuras leuissimas:ne peius euenisset:q: proni erãt hoĩes ad vsurarium lucrũ. Iudicans minus malũ sustinere: ne grauiꝰ eueniret:q: nulla lex constitui ꝺʒ: que sit cõtra legem nature: scripture:et grẽ.Vñ dis.viij.decretoꝝ di. Et sũt verba Augu.li.ij.cõfessionum Que cõtra moꝛes inquit sunt flagitia ꝓ moꝝ diuersitatẽ sunt vitanda. Et xxxij.q.vij.c.Flagitia.⁊ sunt eiusdẽ doc.verba li.iij.confessionũ sicdi. Flagatia q̃ sunt ꝯtra naturã: vbiq; a csemper repudianda sunt. Ideo dicitur ꝙ oĩs lex que vsurã pmitte re videtur:derogãda est imo derogata. Ut in.c.ex graui: de vsuris in clemẽ.habetur. Nã ibi dĩ:ꝙ tenẽs ꝙ dare ad vsuraꝫ nõ sit pctm̃:tanq̃ de heresi iudicari põt ꝫm Antoniũ de butrio sup rubꝛica de vsuris.in fine. Et que lex hoꝝum oppositũ tenere vl' iudicare poterit.cũ dicatur id quod per sacros canones institutum est. Nam sacre leges non dedignãtur imitari sacros canones spãliter i mřimõijs ⁊ vsuris. Hoc igit vitium detestabile:imo detestatum K. P. q̃tuꝫ possumus euitemus ⁊ alios euitare vestro impio faciatis ꝙ omni lege prohibetur: vt a largitoꝛe gratuito omniũ bonoꝝ hic gratiam ⁊ in futuro gloꝛiam habemus:qui in trinitate perfecta est benedictus ⁊ laudabilis in secula seculoꝝum:Amen ¶Comes.

Vehementius obsecro: vt mihi apire digneris.q̃re hoc vitium efficaciter reprobaſ ⁊ ab omnibus legibus detestetur: nec tibi hoc graue sit: quãq̃ dixeris alibi de vsuris velle tractare.q: vnũ vel duos hac pro re sermones condere parum est:⁊ ꝙ modicũ est:vt theologi dicũt:pro nihilo extimandum est. Itaq; hoc te ipsuꝫ facere iteruꝫ

satis super qȝ satis rogo.
¶Feria .ij. post scdam dnicam in xl. de noue iniquitatibus vsure qui bus ab omni lege detestata est ⁊ re probata. Sermo .xxiij. Ant.

N peccato vestro moriemini. Ad iniquos vsurarios do mini saluatoris Iesu verba sūt ista: q̄ Ioā. viij. c. describūtur. Ois malicia cō fundit. vt ait Io. Criso. R. P. aliquotiens rōne veritatis: corrigitur sūt nunqȝ: maxime eoȝ qui propo sito malo: ⁊ nō ignorantia peccant. Ecce enī iniqui vsurarij postq̄ȝ au dierunt vsurā omni lege detestari nunquid cōpunxit eos timor pec cati: nūquid compescuit eos vel li bertatis consideratio? Sed quid? Aiunt quidem dicentes. Nihil nisi pctm̄ lege prohiberi dȝ: ȝ qd̄ vtili tatem p̄ximo confert: culpa non eē videtur. Constat. n. q̄ res q̄ mutuo datur: aliquā vtilitatē vel cōmodi tatem ꝯfert illi cui prestatur. ergo fm̄ equitatem naturalem: pōt hu iusmodi cōmoditas extimari p̄cio ⁊ merito compensari. Sed merito his iniquis r̄nderi pōt. q̄ res mu tuata: non ꝯfert ei cui facta est mu tuatio vtilitateȝ aliquam: a rei con sumptione differētē. nisi esset ex in dustria recipientis mutuū: que mu tuātis propria nō videt esse: ⁊ ideo non est vendibilis alio p̄cio mu tuate rei. Ad cuius euidentiā sciēn dum est: q̄ res quedā sunt: quaruȝ vsus est ipsaȝ reȝ cōsumptio: sicut vinum ad potū eo vtendo cōsumi mus in quib⁹ vsus rei a re ipsa seor sum cōputari non dȝ: sed cuicūqȝ vnum ipsoȝ concedit: necesse est vt alterum concedat. Unde in istis p mutuū transfertur dn̄ium. Si quis igitur seorsum vellet vendere vinū ⁊ seorsum vsum eius: bis idem vē dere dinoscitur: ⁊ vendēdo quod non est ꝯtra iusticiā peccat. Quedā vero res sunt: quaruȝ vsus non est ipsarū cōsumptio: sicut vsus dom⁹ est habitatio ⁊ nō dissipatio. In q bus seorsum pōt vtrunqȝ concedi. puta cum quis concedit alteri vsuȝ domus: retento sibi dn̄io suo dominio vel ecōtra: ⁊ propter hoc p vsu do mus licite potest accipi p̄ciū. Res igitur que mutuo dantur in quib⁹ cōmitti potest vsura: sunt de nume ro earum reȝ: qr̄ū vsus est ipsaȝ cō sumptio: Sicut sunt que mutuant sub certo numero: vt pecūia. ⁊ sub certo pondere: vt aurū ⁊ argentum et sub certa mensura: vt granum vi nū ⁊ oleum: Quia. his: vt latius in precedenti sermone diximus in ex ordio: duntaxat scdm doctorē irre fragabilem impositum est precium a natura. preter illa que numeran tur: quibus ab arte preciuȝ imposi tum est: ⁊ ideo pro vsu taliū rerum illicitum est accipere precium qd̄ di citur vsura. Sufficit enim accipere equiualēs illius rei que mutuatur: que omnia talia nomine pecunie

intelligi debent & possunt: de qua exodi .xxij. ca. dicitur. Si pecuniam mutuam.s.dederis populo meo pauperi qui habitat tecum: non vrgebis eū quasi exactor: nec vsuris opprimes: licet de omni re vltra sortem accipere peccatum est. Ideo ambro. in libro de dauid. Et esca vsura est. & vestis vsura est: & quodcūq; sorti accidit vsura est. qd' ve nomē ei imponas vsura est. Unde contrarium defendentibus dicitur. In peccato vestro moriemini: que fuerunt verba proposita. Sed ne vsurarij pessimi dicant leges iniuste vsuram cōcōdemnasse: probabitur in presentiarum hoc fuisse iustissimum noue ipsius vsure iniquitatibus: de quibus hoc ordine agendū est. Ut primo de tribus. Scdo de alijs tribus Ultimo sequētibus p tres ipsius sermōis partes finnem. ¶ Comes.

Ad vsurarios igit dicere possimus qd iere .xxij. ca. dicit. Terra: terra: terra: audi verbū domini. Terram enim vocat eos: propter cupiditatem rerum terrenarum: qd et tribus vicibus clamat: vt ostēdat in vnaquaq; vocatione tres iniquitates eos in vsuris perpetrare: quos etiā admonet: vt verbum domini audiant: quatenus ex auditu tantarum iniquitatum: deinceps vsuras exercere desistant.

¶ Pars prima sermonis de tribus iniquitatibus puenientibus ex vsura contra diuinam maiestatem. Antoninus.

Prima enim parte huius nostri sermonis R.P. ostenditur qualiter vsurarius vel vsura tres cōtra dominū iniqtates agit. Quarū vna dicitur fidei destructionis. Altera desperationis. Ultima vero amoris perditionis. Prima inq̄ iniquitas que ex vsura procedit: vocatur fidei destructionis: quia quanto corpore⁹ oculus fit terre propinquior: tanto magis ad videndum ei⁹ visus fit obscurior. Sic & oculus humani intellectus: quanto propinquior rebus transitorijs & caducis efficitur: tanto amplius lumē fidei perdit: per quod deus cognoscit & videtur. Proinde vsurarij ceci ex terrenis effecti: vsurā non credunt esse peccatum: nec percipere valēt qua ratione debeat esse malū: quia sicut propheta inquit. Oculos suos statuerunt declinare in terram Hinc non timent infernum: nec cupiunt habere paradisum: nec venerantur aliquod eccl'ie sacramētum. Et licet quādoq; missas audiant et diuina: tñ non audiunt tanq̄ sancta & vera: & qd turpius est: in ecclesia faciunt nōnulla ridiculosa. Nā ypocrite pessimi vt fidem habeant ad proximos decipiendos: imagines depictas sepius osculantur. et manib⁹ sanguine et sudore pauperum plenis: vultus illarum contrectant quas vultui proprio inde confricant: & quandoq; in altum imagines positas capitergio tangūt

quibus omnibus falsam eorum ypocrisim cunctis ostendunt: unde similes cuidam furioso esse noscuntur: qui coactus a suis ante crucifixum genua flectere: ut patrocinium impetraret: alta voce clamauit. Ie su christe te adoro: sed in te minime credo. Nempe si christo crucifixo usurarij crederet: proculdubio nõ solum ab usura cessarent: sed male ablata diligenter protinus redderent. Unde beatus ioh. j. ca. sue canonice dicit. Qui dicit se nosse deum: & mãdata eius non custodit mẽdax est. Altera iniquitas que ex usura procedit: vocatur desperationis: quia usurarij omni de deo priuati memoria: spem in creaturis: tanq̃ de creatore desperari posuisse noscuntur. Hinc augustin⁹ ait. De deo desperare: est spem in creaturis ponere. Unde de talibus per prophetam dominus conqueritur dicens. Obliuioni datus sum. s. ab usurarijs: tanq̃ mortuus a corde. Et vere dominus mortuus est in corde usurarij: eum tota spes & memoria ab eo posita sit in suis diuitijs: in suis malicijs: & in suis consanguineis. Primo inquã in suis diuitijs: quẽ considerantes timorate mentes admiratiua compassione stupent: qđ tota spes usurarij in diuitijs transitorijs sit posita atq; locata. Proinde propheta dicit. Uidebunt iusti scilicet usurarium & timebũt. s. propter ei⁹ pericula: quia teste Seneca: bonum est alieno malo fugiẽda intueri. ruina precedentiũ posteros docet: & cautio semper est in reliquum lapsus anterior. Ex vicio enim alterius sapiens emendat suũ: & ignarus nimis est: qui post exempla inuenitur incautus. Indẽpnis est castigatio. quam persuaserunt exemplaria: iuxta illud. Felix quẽ faciũt aliena pericula cautum. Et ꝓpter ea dicent deridendo eum. Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum: sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum. s. non considerãs qđ sopho. j. ca. scribitur Argentum & aurum eorum. s. usurariorum: non poterunt eos liberare in die furoris domini. s. in die mortis quando furor domini deseuiet: et preualuit in vanitate sua: quia ẽm augustinum. Uermis diuitiarum superbia ẽ. Scđo spes usurarij posita est in suis malitijs. Iđo propħa reprehendẽs eũ dicit. Quid gloriaris in malicia: qui potens es iniquitate. Nam usurarij sunt. De quibus Iere. j. c. dicit Sapientes sunt ut faciant mala: bene aũt facere nesciunt. Tertio spes usurarij posita est in cõsanguineis suis: nesciens ipse miser ꝙ hi sepe amplius q̃ alij expectant suam cũ desiderio mortem: nec plus diligent eum in restituendo q̃ ipsi dilexerũt semetipsos: nulli in fine satisfaciendo. Ut sup eum veniat maledictio illa: q̃ Iere. xij. c. scripta est. Maledictus homo qui confidit in hoie. et ponit carnem .i. consanguineos suos: brachium su-

um. et semper Benedictus vir qui confidit in dño: et erit dñs fiducia eius. i. dum in vita: ipse proprie satis faciet aliena. Tertia iniquitas q̄ ex vsura procedit vocatur amoris perditionis. q2 vsurarius cum voluntate deum nō amat: sed totū affectum suū in diuitijs collocat. Quia teste Aug. hoc ab hoīe colitur: qd̄ pre ceteris diligitur. Un̄ math. vj. c. vsurario dicit̄. Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. Et hoc propter affectualem ɔcupiscentiam: pp̄ter affectualem cōplacētiā: pp̄ter affectualem leticiā. Pro quib' oībus illud Luce. xij. caplo. de diuite quodam in testimōiū dicit̄. Quid diuitijs affluens sic dicebat. Aīa mea habes multa bona. Ecce affectualis cōcupiscentia: reposita in annos plurimos: Ecce affectualis cōplacētia: requiesce: comede: bibe: et epulare. Ecce affectualis leticia. Sed videamus quid sequit̄. Dixit illi deus. Stulte et vere stulte: qui amorem imo fidē: spem: et caritatē simul in diuitijs ponebas: qui tibi vitam longā spondebas: q hic gaudia requirebas. hac nocte aīam tuam repetent a te. s. demones exactores: quibus s̄m glo. illa seruast: q̄ ante parasti: in quib' obcecaueras intellectum amissa fide: perdideras memoriam amissa spe: deprauaueras voluntatem: amissa caritate: cuius erunt?

Comes.

Certe in istis implet̄ur prophete dictum. Relinquēt alienis diuitias suas.

Pars scd̄a sermonis de tribus iniquitatibus ex vsura procedentibus contra proximi dilectionem et omnem eius vtilitatem. Anno.

In hac parte. R. P. scd̄a tres aīas iniquitates ōndemus q̄ ex hoc pessimo vitio vsure proueniunt contra proximi dilectionē: et omnē eius vtilitatē. Quarū prima iniquitas proprie cōmoditatis. Scd̄a iniquitas infidelitatis. Tertia iniquitas impietatis appellat̄. Prima igit̄ iniquitas ex vsura contra proximi dilectionē: et omnē ei' vtilitatem. dicit̄ proprie cōmoditatis. Ut. n. Aug. ait. Caritas cōmunia proprijs non propria cōmunib' anteponit. Usurarius aūt oppositū facit. Nam sicut per experientiā patet: quilibet homo exercitio suo: et arte sua rei publice vtilis est. Agricole. cementarij: fabri metallorū: lignorū cesores: lanarij quoq3 et fullones: et ceteri qui variam supellectilē: et vilia opuscula fabricant. Solus vsurarius sibi soli vtilitatē procurat: et nulli alteri: nisi sibi lucratur. Unde merito miluo comparandus est qui quotidie clamat mio: mio: mio. Sz in hoc vsurarius miluo deterior est: quia milu' dūtaxat ex natura ore clamitat. Usurarius hoc cupido corde: ore sacrilegio et opere nequissimo clamare nō cessat: et tāta amoris cupiditate flagrat: vt nisi causa lucri proprij neminē diligat.

Proinde apl'us de talib' ad phil.ij. ca. loquitur dicens. Omnes.s. vsurarij que sua sunt querunt. Et ideo quia sibi soli prodest: ob hoc oes de morte illius & precipue eius attinētes letari videntur. Nam si dimittit q̄ mala ablata restituant. letantur cuncti qui soluerūt vsuras: inde etiam letātur pauperes q: restitutio sit incerta. Ex hoc pterea gaudent vicini & amici: atq; eius ɔsanguinei: quia priuātur eius auaritia: et possunt participare de bonis illius equali mensura. Unde merito talis assimilatur porco: de quo dū viuit nulla habetur vtilitas: s; multus labor: sed eo mortuo: domus & vicini: atq; amici letantur. Scd'a vero iniquitas ex vsura ɔtra proximi dilectionē: & omnē eius vtilitatem pueniens dicitur infidelitatis. Nā in contractibus & vsuris studiosissime dolos excogitat. vt multiplicibus vijs atq; fraudulētijs atq; pditionibus fenus exerceat: ad quem .p. pheta dicit: Tota die iniusticiā cogitauit lingua tua. & sic nouacula acuta fecisti dolū. Et quidē cū ait. tota die: pseuerātē sollicitudiēz i malitia notat. S; cū addit iniusticiā: iniustum profecto lucrū demōstrat. Et notāter dicitur: cogitauit ligua tua q: cū lingue sit non cogitare: qd aliud pphēta voluit dicere: nisi quia inique cogitatiōis est in dex iniqua locutio. Et. q: hec duo sequit' op' additur. Sicut nouacula acuta fecisti dolū: idest dolosum lucruz. Et pulchre per pphetā barbitonsori vsurari' cōparatur pter tria. Primo q: sicut barbitonsor nouacule ferrū abscondit: sic vsurarius mali ciam in corde cogitauit. q: iuxta iere. xvij. c. prauū est cor hominis: & inscrutabile. Secūdo q: sicut barbitōsor añ q̄ radat in lapide vncto oleo nouaculā acuit & tēpat. Sic & vsurari' añ q̄ illi cui mutuat oia bona radit: caput eius oleo adulatōis demulcet & lauat. q: iuxta pphetā Molliti sunt fmōes sup oleū: & ip sūt iacula'. Tertio q: sic cū ipsa nouacula pili radūt. ita per vsurariū bona paupex auferunt. Unū ezech. v. c. ad vsurariū permissiue dominus inquit. Sume tibi gladiū acutum radentē pilos. q: fm pphetā dilexisti maliciā. i. maliciosum contractuz in mutuo: super benigt. ta. tē. Tertia vero iniquitas ex vsura contra proximi dilectionē & omnez eius vtilitatem prouenien*e: dicitur impietatis. Nā vsurarius tanta impietate flagrat: vt vestimēta: calciamenta: domū: lectū: cibum: potum & victū pauperū tollat. Ex quibus consequens est: vt vitā eis finaliter auferat. Proinde eccle. xiiij. ca. scribitur. Panis egentiū: vita paupex est: & qui defraudat eum homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panē: quasi qui occidit primū suum. Ois nēpe natura rex subuenit ho'i indigente gratis: & quantū in se est: dona sua illi cōmunicat. Sidera. n. & sol & luna prestāt homini lucez &

rorē:nubes pluuiā: ignis calorem: aer flatū:aqua potū ꝛ lauacrū:terra quoqꝫ multiplicē fructū. Unū augu.ait. Judiciū maximū diuine bonitatis est:ꝙ quelibet res cogit da re seipsam:ꝛ tū hec omnia vsurario nequam non sua beneficia vendunt.sed illa sibi gratis impendūt solus ipse pessimus ꝛ ingratus nihil gratis vult impendere ꝓximo. Proinde sibi ꝛ suis similibus i die iudicij illud Math.xxv. snīa finali dicet. Discedite maledicti in ignē eternum:ꝛ alia que sequūtur. Nec miruꝫ quia si tali a iudex ille dictu rus est his qui sua pauperibꝰ erogare noluerunt: quid obsecro dicet vsurarijs qui aliena crudeliter rapiunt.imo qui sub specie caritatis omnia dolose diripiunt. Qui p antifrasiꝫ elipiatusi in nōnullis ciuitatibus italie nominantur. Sed de his satis. ¶ Comes.

Verum est prouerbiuꝫ illud. Nulle sūt occultatiores ꝛ crudeliores insidie:ꝙ̄ que sub officij ꝛ militudine latent.

¶ Pars tertia sermonis de tribus iniquitatibus ex vsura prouenientibus in vsurario generantes multam prauitatem. Antonius.

Hoc huc tres alie iniquitates ex vsura proueniūt. R.P. que nō modicaꝫ prauitatem in ipsomet vsurario generant. Prima quarū dicitur opprobriosa Tria enim opprobria in vita vsurarij reperiūtur. Inertie scilꝫ.Malicie. Et infamie Primum igitur opprobrium vite vsurarij est inertia. Nam cum dominus dixerit homini. In sudore vultꝰ tui vesceris pane tuo. Ut genesis.iij.c.scribitur. Ipse miser vsurarius per vsuraꝫ tollit sibi omnia exercitia debiti modi procurandi sibi licita ꝛ salubria lucra. Unde efficitur accidiosus ꝛ sibi ꝛ alijs onerosus. Et idcirco propheta de vsurarijs dicit. In labore hominum nō sunt:ꝛ cum hominibus non flagellabūtur.s.in laboribus in hoc mūdo.sed post mortem flagellabūtur cum demonibus in inferno. Aliud opprobrium vite vsurarij est malitia:que bene sequitur ex precedenti inertia. q: Sapiente teste. Ecci. xxxiij.c. Multam maliciam docuit ociositas. Unde ad tantam scelestē maliciam animam vsurarij inertia ducit ꝙ pro vno vili numo se venalem prebet. Tertium opprobrium vite vsurarij est infamia. Nihil enī ita personam reddit mali nominis rei pu.sicut vsura. Unde Ecci.x.c. scribitur. Auaro nihil est scelestiꝰ. Scd̄a iniquitas generans prauitatem in ipsomet vsurario dicitur captiuosa. Tanta est enim potestas quā exigente hoc scelere:ꝛ dn̄o permittente super talem diabolus suscipit:ꝙ eo operante ipsemet vsurarius Primo se illaqueat. Secundo se intricat. Tertio se desperat. Primo enim se illaqat. Unde Job iij.c.de ipso dicit. Immisit i rete pe-

des suos. Nec mirum: quia Apostolo teste ad Timo.vj.c. Qui volūt diuites fieri: incidunt in temptationem: et in laqueum diaboli. Secūdo se intricat: sicut enim cum auis volando in rete ceciderit: quāto amplius se extricare contendit: tanto magis se itricat. Sic et vsurario semper contingit: qui dum per aliquod tempus vsuris vacare et deinceps ab eis recedere in semetipso disposuit: quāto magis in ipsis se imiscuit tanto magis se intricatū reperit. quia vt prouer.v.c. scribitur. Iniquitates sue capiunt impium: et funibus peccatorum constringit. Tertio se desperat: cum.n. vsurarius considerat se ad statū salutis nō posse venire nisi ꝓposse restituat aliena. ac per consequens nisi se et filios et filias vel alios hēdes suos in mīa paupertate relinquat: ꝓpterea hec abhorrens: poti⁹ deliberat in vitio perseuerare: quā debito modo se emendare. et adeo perseuerando in malo disponitur ꝙ licet predicatiōes audiat: licet aliquis ad penitentiā eum inducat. nihilominus de anima sua minime curat. Quia iob.xlj c. teste: cor eius idurabitur quasi lapis et stringet quasi malleātis incus Unde prouer.xviij.c. scribitur. Peccator cum in profundū venerit peccatorum contempnit. s. resurgere. Nempe vsurarius peccatum iude excedere videtur: quia iudas Primo penituit cum dixit: peccaui. Secundo peccatum confessus est: cum subiunxit: tradens sanguinē iustum Tertio satisfecit cum precium quod acceperat reddidit. Ueniam autem non meruit: quia eam non quesiuit. Sed qd de vsurario desꝑato possumus dicē. Qui ꝓmo nō penitet: nisi forte modici lucri. Qui etiā nō ꝯfitetur nec a ꝯfessore ad restitutionē cogat: qui etiā Tertio si ꝯfitet: aut q̄rit ꝯfessorē ignorātē: et ligare et soluere nescientē: aut ꝓmissa cōfessori nō seruat: nesciēs illud quod de regulis iuris li.vj. describit. Non dimittitur pctm̄ nisi restituat ablatum. Tertia iniquitas gnāns prauitatem in ipso vsurario dī dānosa. Miro nempe mō inter alia scelera pctōrū certificat vsurarius. p tria testimōia de sua eterna dānatione. Quorum primum est testimoniū euangelij. Nam luce.vj.c. dn̄s ait. Eadē quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. Cum igitur vsurarius non det aliquid nisi recipiat amplius. ergo nunquā dabitur ei aliquid premij: nisi illo meli⁹ et amplius soluat Saltem quātum est ex parte sui. Sed hoc ipse nūquā faciet. hoc ergo nunquā acquiret gloriā sempiternā. Est etiā et aliud testimoniū instrumētorū et librorum suorum in quorum quolibet vsurarius obligat se ad dānationē eternam: que nunquā destruētur: nisi ꝓposse restituat aliena. Tertiū testimonium est iudicium manifestum. Unde Greg. in li. dialogo. ait. Quō quidam ꝓdiues homo magnā hēbat pecunie quātitatē licite acquisitam: tn̄

fra quam apposuit duos denarios quos fenore adeptus erat. Altera quidē die dum arcā ubi pecunias reposuerat apiret: diabolum super pecunias sedentē inuenit: ac sibi ne pecunias ꝯtingeret ꝓhibentē: eo ꝙ ꝓpter illos duos denarios eēnt socij in illa pecunia. Ex quib9 patet ꝙ manifestū indicium est dānationis vsurarijs iniqua pecuniarū acqsitio nisi restituāt aliena. Eo ꝙ sicut cum diabolo sunt in pñti vita socij pctōꝝ: ita erūt in alia socij tormētorū. Vñ de quodā vsurario legitur. Qd post splendidā cenam nocte q̄dam cū se sopori dedisset. timore cuiusdam visiōis expgefactus exiliuit de lecto: ⁊ interroganti vxori: quid haberet: magno territus timore respondit. modo raptus ante iudiciū dei: tot terribilia contra me posita vidi: ꝙ ea lingua nō valet exprimere: ⁊ q: hucusqꝫ preceptis diuinis de reddenda vsura obedire contēpsi: iudicē contra me sententiam protulisse vidi. meqꝫ in demoniorū potestatē qui me hodie ad īferna portabūt aurib9 proprijs audiui. Quo dicto vili veste assumpta: domū rapido cursu egressus est: quē sui hic inde querentes in quodam monasterio: hora matutina: qua cantabatur officium inuenerunt. Cunctis ergo eum ad penitentiam inducentibus: nec exortatiōe: nec prece aliqua proficere valentibus: vsqꝫ ad sextam horam diei diligentissime custoditus est. In eadem quoqꝫ hora: cum reducerēt ad domum: pontem cuiusdam magni fluminis trāsiens: vidit nauim rapido cursu cū nemine gubernante: sed demonibus plenam per fluuiū ascēdentē: ⁊ cum omnes qui cū eo erant: hanc nauim: sed non plenam demonib9 in fluuio vidissent: ipso vsurario vociferante statim cum corpore ⁊ anima rapt9 ab ipsis demonibus ad inferna portatus est. contra eum omnibus creaturis cōclamātibus. Celestes chori dicentes: ad infernum ad infernum ad infernū. ⁊ quodā modo celi cū luminaribus suis dicere videbantur Ad ignem ad ignē ad ignē. Aere quoqꝫ quasi clamāte. Ad tormenta ad tormenta ad tormenta. Terra ⁊ omnibus in ea viuentibus fere dicētibus. Ad profundum ad profundum ad profundum. A quo misericorditer nos eripiat immensa pietas saluatoris qui cū patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat in se. se. Amē. ¶ Comes.

Merito equidē cōtra vsurarios omnia elementa proclamant. cū ipsi ꝯtra deum ⁊ eius creaturas facere non cessant. Unde illud recte sapientie dici potest. ij. ca. Pugnabit pro eo. s. domino: orbis terrarum contra insensatos: quia vt baruch. ij. ca. scribitur Lapis de pariete clamabit scilicet cōtra vsurarios: ⁊ lignum quod inter iuncturas est respōdebit. s. fiat fiat: nec in die extremo iuuamen inueniēt. quia cum ipsi nemini sanctorū ho

norem dederunt. sed in festiuitatibus omnium sanctorum: et in diebus dominicis lucrati sunt: Meri to ergo ab omnib9 sanctis et a beata virgine et ab ipso domino reprobantur. Hinc Mich. iij. c. scribitur Abscondet dominus faciem suam in die illa.

¶ Feria tertia post secundam dominicam in .xl. de heretico vicio symonie. Sermo .xxiiij. Antonius

Secundum vo opera eorum nolite facere. Mathei xxiij. ca. hec verba scribuntur. Cum multa sunt opera praua R. P. que in spiritualibus cõsiderari possunt nullam in presentiarum extimo: ita necessariam esse tractandam; sicut hereticam simoniam. Nec inmerito eam hereticam nomino: cuius quera tura doctorib9. An simõia sit heresis? Ad quod respondetur sm sententiam sancti tho. super disti. xxv. iiij. li. sen. Et 2a 2e. q. iiij. At quetiam sm doctorem nostrum Alexandrũ et durandum parte. iiij. ij. li. dist. xj. Q' licet proprie et per se loquendo. symonia heresis non iudicetur: cũ aliquam falsam opinionem in fide non habeat. tamẽ omnes simoniaci propter similitudinem actus, heretici iudicãtur seu reputantur: qz ita operantur: ac si estimarẽt donum spiritus sancti: pecunia possideri: q̃ estimatio est heretica. Unde Grego. in registro dicit. Cum omnis auaritia sit idolorum seruitus quisquis hanc in ecclesiasticis dignitatibus dandis non precauet vigilanter: infidelitatis perditioni subiacebit. etiam si tenere fidem quam negligit videatur. Et. j. q. j. c. eos sic habetur. Tollerabilior est macedonij et eorum qui circa spiritum sanctum sunt impugnatorum impia heresis: q̃ simonia. Illi enim heretici creaturam et seruum dei patris et filij: spiritum sanctum fatentur delirando. Sed simoniaci eundẽ spiritum sanctum efficiunt seruum. Et in eodem loco decretorum. q. vltima. c. patet: sic describitur. Patet simoniacos veluti primos et precipuos hereticos: ab omnibus fidelibus esse repudiãdos. Et infra. Omnia enim crimina ad comparationẽ simoniace heresis: quasi pro nihilo reputantur. Unde dominus noster phariseos qui super cathedrã moy si sedebant: symoniacos esse considerãs. ait oibus christianis. Scdm opera eorum nolite facere. De hoc igitur heretico vitio aliquid ad ei9 detestationem dicere cupientes R. P. tria in presenti sermone dicẽda esse statuimus. Unde primo considerabimus eius entitatem et diffinitionem. Scdo considerabimus eius multiplicem operationẽ. Tertio et vltimo considerabimus eius reprobationem: quibus huic rei p pro nunc finem imponimus.

¶ Comes.

Et si mali sunt vsurarij vt probatū est: nō esse minus approbas simoniacos: quos hereticis in primis: scripture testimonio sic asti. ¶ Pars prima sermonis de entitate et diffinitione simonie. Ar.

Dominus beatus bonauentura super distinct. xxiij. q̄rti li. sen. religiosissime p̄ceps et doctor noster Durantibus loco superius annotato. et cōmuniter omnes theologi et iuriste sic simoniam diffiniunt et describunt. Simonia est studiosa voluntas vendendi vel emendi aliquid spirituale vel spirituali annexum. Ad cuius diffinitiōis declarationē: septē per ordinem notāda sunt. Primo enim notandū est φ aliquid esse spirituale tripliciter intelligi potest. Nam aliquid inuenitur quod est pure et mere spirituale. sed est adiunctum alteri corporali. vt faciat ipsum spirituale. sicut sunt sacramenta ecclesie: quibus elemento corporali iungitur spiritualis gratia. Aliud est pure corporale sed participatione dicitur spirituale: vt ecclesiarū cimiteria: et vasa sacra: et huiusmodi cetera: q: participant consecrationem: que fit benedictione spirituali: vel per quandam ordinationem. q: ad aliquod spirituale ordinatur. vt decime: primitie: et omnia ecclesiastica beneficia que ad hoc ordinantur: vt ministri ecclesie hijs sustentari libere possit. Secundo notandum est sm richardū super distin. xxv. iiij. libri sentē. Q̄d licet quo ad forum diuinum: omnis studiosa volūtas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum: simonia iu dicetur. tamen quo ad forū humanū sola illa studiosa voluntas simonia dicitur esse. que ad defectum est deducta. quia q̄uis simonia mentalis mortale sit peccatū. tamē non obligat ad penam simonie publice nec ad restitutionem rei per simoniam acquisite: sicut in. c. mandato nostro: de simonia describitur. Tertio notandū est sm eundem doctorem: φ non tantum ad simoniā requiritur voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale: vel spirituali annexū. Sz oz φ illa volūtas nō ex ignorātia. vl' ifirmitate vl' ex surreptiōe. sed ex studio et electiōe ad simoniā inclinet. Hinc in descriptione eius dicit: simonia est studiosa volūtas. Quarto notandū est: φ ad h̄ q̄d simōia cōmittat expssum pactū nō reqrit. Nam et giezi simoniacus fuit. Sed aliq̄d pactū expssum nō fecerat. vt extra de offic. de lega. sup specu. cōtinet. Quinto notandū est φ noie emptiōis et vēditionis ois ɔtractus nō gratuit⁹ intelligit. Un̄ p mutatio p̄bēdaꝝ vel ecclesiasticoꝝ b̄nficioꝝ absq̄ piculo simonie auctoritate ptiū fieri nō p̄t vt iura determināt. lz p̄latus ex officio suo ex causa vtili vl' necessaria pmutatiōes hoꝝ facere pōt. Et iō p determinationē ecclē simoniac⁹ est

cum quis ecclesie renunciat: vt nepoti suo: vel alteri detur. Et similiter fm goffredum tranensem: simonia est vicariatū: castaldionatū: iconomatū: & huiusmodi vendere: Unde. j. q. iij. c. saluator: cum inter dicitur emptio vel venditio procurationis dicitur ibi: Nomine vero procurationis: intelligit prefata sinodus. s. calcedoniensis: quemlibz ecclesiasticarū rez administratorez vt verbi gratia: prepositum: iconomū: vicedominū: dominū. Defensionis nomine aduocatum: siue castaldū iudicez. In subiecto regule archiepiscopū: archidiaconum: canonicū: monachū: vel quelibet mancipatum officio ecclesiastico. Sexto notandū est & aliquid pro spiritualibus dare vel recipere ḡtis simonia nō dicitur. dūmodo sponte penitus offeratur. sicut in. c. Quicqd inuisibilis gratie. j. q. j. notatur. super quo guilhelmus ait qsi hec prepositio pro: notat appretiationem: seu cōmutationem: sic nūq̄ꝫ temporale pro spirituali dandum est. nec econtra. Si autem notat causam finalem: vt sit sensus: Iste dedit denarium pro sacramēto: ideſt propter venerationē sacrimenti: licitum est & fieri potest. Eodeꝫ quoqꝫ modo si notat causam efficientez. vt sit sensus: dedit pro sacramēto: ideſt pro deuotione quam habuit ad sacramentū: & simili modo licet. Si autē dubitatur vtrū gratis vel corrupta intētione datum sit: Tria precipue attendenda sunt: scilicet dātis & recipientis q̄litas: videlicet an a paupere diuiti: vel econtra: a diuite diuiti. Item numeri quantitas: vt si res sit magni vel modici p̄cij. Itē donationis tp̄s. an. s. instāte necītate vl' aliter cōferatur. Et fm hoc presumptio hn̄da est: sicut in ca. et si q̄stiōes de simonia notatur. Que omnia intelligēda sunt in foro causarū: quia in foro cōscientie intētio attēditur: non presumptio. Ultimo notandū est qd̄ tēporalia pro eterna vita: vel pro peccatorū remissioe: vel ꝓ habēda idulgētia: dari possunt absqꝫ simonia. Cū sanctissimus daniel vt iiij. ca. sui lib. legitur. nabuchodonosor regi hoc consiliū dedit dicēs. Peccata tua elemosinis redime. Et aduertendū fm durardū: qd̄ cū dicitur: emi vitā eternā vl' remissionē peccatoꝝ: methaphorica locutio est quia meritū ipsū accipit pro emptione. Deo enim ex p̄cio nostro nihil accrescere potest. ¶ Comes.

Hinc propheta in psal. dicebat Bonoꝝ meoꝝ nō indiges: in te speraui conserua me domine.

¶ Pars scd̄a sermōis de multiplici opatiōe symonie. i. quot modis & in quibus operaꝛ symonia. Anto.

Symonia q̄ a simone mago dicitur. Ille quidem hereticus pessimus: vt actuū viij. ca. legitur. obtulit apostolis pecuniā dicēs. Date et mihi hāc potestatē: vt cuicūqꝫ im posuero manus: accipiat spiritū san

ctū: q̄ ⁊ giezia nominari potest: qm̄ giezi puer viri dei helesei ꝓpter gratiā naamā syro collatā sanitatis lepre: tulit duo talenta argenti: ⁊ duplicia vestimeta. Unde ⁊ doctor noster ric. super disti xxv. iiij. lib. sentē. dicit: Q̄d si quis distincte ⁊ propter appropriationē loq vellet: spiritualia vendentes giezitas: ⁊ ementes symoniacos vocare posset: quāq̄z cōuenientius symonia ꝓprie dicit: co q̄d vnū ⁊ aliud vitiū fuerit in symone imago. Ad hoc enim voluit emere donū spiritus sancti pecunia: vt alijs postea venderet. Hec igitur symonia septem modis opari potest. Primo modo operatur in emptione ⁊ vēditione sacramētorū: q̄d .j. q. j. ca. baptizandis ꝓhibetur: vbi dicitur. Baptizandis consignādisq̄z fidelibus sacerdotes precia nulla p̄signent. Nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes: quoniā q̄d gratis accepimus: gratis dare mādamꝰ. Et ideo nihil a p̄dictis prorsus exigere moliantur. quo vel paupertate cogēte deterriti: vel indignatione reuocati redemptionis sue causas iure despiciant. Ratio autē huius prohibitionis: scd̄m ricar. loco superius annotato: triplex esse potest. Prima quia est cōtra rationē gratie: ipsam vendi vel emi. Unde de ratione sua est q̄d gratis detur. Cū igitur sacramēta instituita sint ad gratiā disponendā: qui emit ea vel vendit: iniuriatur eis. Alia ratio est: quia causa dispositiua cuius effectus aliquare temporali mensurari nō potest. precium cuiuslibet rei temporalis excedit. Cum igitur pro sacramēto pecunia detur: inapp̄ciabilis res: sub temporali ponit̄ p̄ccio: quia sacramenta instrumentales cause gratie sunt: que apreciari non valent. Ultima ratio quia res emi non debet a domino: nec nisi ipse vel aliquis eiꝰ auctoritate eam vēdere potest. Homines autem non sunt sacramentorū domini: sed ministri: quibus ipse dominus potestatem dedit non vēdendi sacramenta: sed ministrandi. Scd̄o modo symonia operatur in emptione ⁊ venditiōe omniū rerū spiritualium. Ubi sciendum est s̄m ric. loco superius annotato: q̄d aliquid esse spirituale: potest esse a spiritu sancto: ⁊ a spiritu humano. Que autem a spiritu sancto sunt: superius in primo notando p̄me partis explicata fuerunt. Quoniā aliq̄ sunt spiritulia a spiritu sancto per essentiam vt virtutes ⁊ gratia. Aliq̄ per instrumentalē causam: vt sacramenta. Aliqua per effectum: vt ea q̄ alicui ex aliquo dono spirituali vel officio conueniūt: que omnia de iure vendi non possunt. Aliter symonia cōmittitur: q̄uis de facto exceptis primis alia vendi possunt: sed in omnibus est studiosa voluntas emendi vel vendendi symonia: tamen in vltimis pro labore ⁊ sustentatione aliquid accipi potest. Spiritualiū vero per comparationē ad

spiritum humanum: quedam sunt spiritualia per causam vt doctrina. Quedam per essentiam vt scientia philosophie: Que p inuestigationē humanam et doctrinam acquirunt. Doctrina predictarum scientiarum de facto et de iure vendi potest. cum doctor in ecclesia stipendium nō habet: quo docere teneat: qd si habet: vitiū symonie: vel quasi symonie incurrit: si pro doctrina sua a clericis eiusdem ecclesie: vel a paupe rib⁹ vndecūq sint preciū exigat: vt in ca. q a nōnullis: extra de magistris: ne aliquid exigant: in textu et in glosa: plenius continetur. Dicunt tamen aliqui qd a diuitib⁹ exigere: non prohibetur sm glo. sed ricar credit hoc debere intelligi: de alterius ecclesie diuitib⁹ nec etiā ab illis nisi doctor iusta causa paup factus esset vel debitis obligat⁹. Sed sciētie nec de iure: nec de facto vēdi possunt. Unde puer. xvij. ca. scribitur. Quid prodest habere diuitias stulto: cum sapientiam habere non possit. Ex quibus sequitur qd nō est licitum pro consecratione: correctione: vel visitatione: predicatione et oratione ex pacto aliquid accipere. Quāq̄ pro labore et sustentatione persone vel ecclesie aliquid accipere possit. dūmodo id pro cuius amore aliquid accipit: alias ex debito facere non teneatur: aut illud ex necessitate accipiat. Nec etiam licitū est iudici vendere iudiciū: cum ad hoc ex officio obliget. Nec testimoniū: quia quilibet interrogatus loco et tempore tenetur veritati testimoniū perhibere. Unde tales p̄dicta vendentes: grauiter peccant: et si spiritualem causam talia respiciūt: symoniaci sunt. Sed aduocatus potest vendere patrociniū et iuris sui consiliū quādo a iudice vel a curia non recipiunt salarium: pro quo ad ista exhibēda absq; nouo precio teneātur. Nec potest dici: q̄ isti vendāt iusticiam vel veritatem sed laborem suum: et suam sollicitudinē. Tertio modo simōia operat in emptione et venditiōe spiritualibus annexorum. Unde in. ca. querela: de simonia dicitur. Annexum spirituali: nec emi: nec vendi potest de iure: idem glose dicunt. Sed vt clarius intelligatur quid sit spiritualibus annexum. sciendū est q̄ aliqua sunt annexa spiritualib⁹ sacramentis: vt vasa sacra in quib⁹ spiritualiter ministrat: que respectu consecratiōis vendere non licet: ad quam consecrationem non habendo respectum vendi possunt: ita tamen q̄ persone seculari non vēdātur. nisi prius in massam redacta fuerint. vt. xij. q. ij. c. aurum: largius ponitur. Alteri vero ecclesie in eadem forma vēdi possunt. Aut sunt ānexa spiritualib⁹: que cuiq; ex aliquo spirituali dono vel officio conueniūt: vt prophetizare: et diuinum officium celebrare: et hoc tripliciter Aut antecedenter vt iuspatronatus: quod est potestas clericum pre

tandi ad officia ecclesiastica: et istud vendere in spirituali non licet. Sicut in ca. de iure: extra de iure patronat⁹. Sed transit cū vniuer-sitate vendita in vniuersali: nisi exci piatur. Ita et in ca. ex litteris: ibidē clarius ponitur. Aut consequenter vt perceptio decimarū: que ppter diuinum cultum clericis debentur et hoc vendere licet: ita tamē quod ipm ius percipiēdi decimas non vē datur. Aliud enim est fructus ven-dere propter necessitatem ecclesie: aliud ius percipiēdi. Aut cōcomi-tāter vt labor annexus spiritualib⁹ officijs: qui et locari potest. si ad ex-equendū illud officium: aliter nō tenetur: sicut patet in clerico legēte psalterium pro defunctis. De anexis vero spiritualibus scdo modo dici potest: quia annexa doctrine philo-sophice: vt sunt scolastibus et similia vendi possunt: quantū est de iure cōmuni: nisi eccla doctori ad erudi tionē clericorū talia ministraret: tūc enim pro predictis nō liceret ei ali-quod precium exigere. Quarto mo do symonia operatur in emptiōe et venditione ordinum: pro quibus nihil dare debet: sed nec dare face-re: et licet aliquis det recipienti or-dines ignoranter: talis recipiens sy moniac⁹ nō est: licet cum sciuerit re nūciare teneatur. vt in ca. de regula ribus. de symonia dicitur. Et si ali quis pro promotione recipiētis ali quid donat ipso sciente: sed contra-dicente: non obest ipsi recipienti: vt in ca. sicut tuis. §. penultimo: de sy-monia scribitur. Quinto modo sy-monia operatur in emptione et ven ditione beneficiorū: et eorū fructuū: Pro quib⁹ omnib⁹ breuitatis cau-sa: habetur illud qd .j. q. iij. ca. vlti mo dicitur: vbi scribitur. Si quis p bēdas vel priorātū: vel decanatum aut honorē: vel promotionē aliquā ecclesiasticam: seu aliquod eccle-siasticū sacramentum: vtpote crisma vel oleū sanctificatū: et cōsecratiōes altariū: interueniente execrabili ar dore auaritie per pecuniam acquisi uit: honore male acquisito careat: et emptor atq venditor: et interuentor nota infamie procelluntur. Sexto modo symonia operatur in emptio ne et venditione eorū que requirū-tur ad funera. Ubi sciendū est: fm gof. et hosti. qd pro funeribus nihil debet exigi: sed pie debent cōsuetu-dies obseruari. Unde in .c. ad nostrā de symonia dicit. Pro ministerio ecclesiastico exercēdo: siue pro vica-rijs assignandis. Siue pro crisma-te nulla tenus pecuniā exigatis. Et idem in .c. cum in ecclesie: diffusius ponitur. Et cauendū est ne fiat taxa tio: vt pro data pecunia: quis in tali cimiterio ponatur: vel crux specia-lis portetur ad funus: quia fm ho-sti. symonia est. sicut in .c. audiuim⁹ de symonia: clarius habetur. Septi mo et vltimo: symonia operatur in emptione et venditione eorum que pertinent ad religionē: nam pro in gressu religionis nihil debet exigi:

nec dari vel offerri: aliter symonia cōmittitur: ꝛ in religiōe sic recepti: ab ea debēt penitus expelli: sine spe restituendi: ꝛ in locū artioꝛis regule retrudi: ꝛ si artior regula nō inuenitur: in aliū locū eiusdē regule debent mutari: qđ si cōmode non potest fieri: saltem fiet ad tempus: ꝛ de nouo recipiātur. Hoc totū habetur in ca. quoniaʒ symoniaca. In his oībus hoc adijciendū est: qđ si symonia cōmissa sit sciētibus illis qui recepti sunt: aliter sufficit qđ loco renuncient: ꝛ denuo in alio loco recipiantur. Multa in his septem modis addi possent: que gratia breuitatis omitto: quoniā non nimis extimo predicanda: sed tibi deuotissime princeps hec breuiter dicere statui. Sed hoc in fine notari volo: qđ in his septem modis triplici modo symonia cōmitti potest. Munere a māu: műere a obsequio: ꝛ műere a lingua. Mun⁹ a mau est pecunia: ꝛ noīe pecūie oīs res tēpalis mobilis ꝛ imobilis itelligit. Unde i decre. j. q. iij. c. totū: ꝛ sunt vba augu. de doctrina catholica sic describit. Quicquid homines in terra habent: oīa quoꝝ domini sunt pecunia vocat. Munus ab obsequio est seruitus indebite impensa. munus a lingua fauoꝛ est. sicut. j. q. j. c. nōnulli. apte describitur. ¶ Comes

In. xxx. ca. ysa. legitur. Beatus qui excutit man⁹ suas ab omni munere. vbi grego. ait. Non eni dixit a munē: ſʒ ab oī munē: qꝛ aliđ ē mun⁹ ab osequio: aliđ a māu: aliđ a lingua. Mun⁹ ab osequo ē seruit⁹ idebite ipēsa. Mun⁹ a māu pecunia ē. mun⁹ a ligua fauoꝛ est. Qui ğ sacros oꝛdines tribuit: tūc ab oī munē man⁹ excutit. qñ i diuinis rebus: nō solū vllā pecuniā: sed nec etiam humanā gratiā requirit.

¶ Pars secūda sermonis de septē detestationibus ꝛ reprobationib⁹ symonie. Antonius.

Septē i diuis scripturis inuenio R. P. q̄ simoniaʒ ꝑmaxie detestandā ꝛ reprobandam ostendunt. Quoꝝ ꝑmū est scripture testimonium. Audiamus ergo si placet attente. qꝛ placere debet: q̄ abhominabilis: q̄ detestabilis: q̄ reprobabilis sit ipsa heretica simonia. Cū ioħan. damas. dicat. Omnia ingt crimina ad cōparationē simoniace heresis q̄si ꝓnihilo reputant. Quid igitur abhominabilius: quid detestabilius: quid reprobabilius est ipsa simonia. Hinc bern. ad eugeniū papā de pestilentia simonie loquēs Intuere inquit megistrū nō parat aures vt audiat. sed flagellū quo feriat: verba nec facit: nec recipit: nec enim sedet iudicans: sed insequitur puniens: causam tamen non tacet. qꝛ. s. domū oꝛationis: domuʒ negociationis fecissent. Secundū est confusionis obpꝛobꝛiū. Est enim simonia spiritualis sodomia: qꝛ sicut in sodomia coꝛpoꝛali facit cōtra naturā ille qui est opus nature a natu

ra product⁹: a gratia redempt⁹. Et sicut ſm legē naturalē: ſodomia vel maximū peccatum: vel de maximis iudicatur: Ita ſm legem moſaicā: ꝛ euangelicam. ſimonia maximum peccatū vel de maximis extimatur Illud q: contra naturā: iſtud quia contra gratiā. Nam expreſſe cōtra xp̄m facit. mat. x. c. ſic dicente: Gratis accepiſtis gratis date. Tertium eſt eccleſie patrimoniū. q: bonis eccleſie nutrire debent. qui faciūt voluntatem dei. Sed ſimonia facit vt nutriantur: qui faciunt voluntatē diaboli. Ex illis deniq; bōis debēt nutriri filij legitimi. Sꝫ ſimonia facit: vt nutriāt filij adulterini: adeo vt in eccleſia. illud eccle. xxiij. c. impleatur. Omnis mulier relinquens virum ſuū peccabit ſtatuēs hereditatem ex alieno patrimonio. Quartū eſt ſanctiſſimū ſacramentū. In hoc enim cunctis auaritie ſpeciebus deteſtabilior eſt ſimōia. q: ſimonie nō ſufficit ſicut auaritie: vt alienū deū conſtituat: ſꝫ propriū deum idolo ſuo imolat. ꝛ hoc agitur cū ꝓ pecunia ſimoniac⁹ ſacerdos vel celebrat vel alia ſacra miſtrat. Unū hodie in eccleſia dei impleta eſt ꝓphia danielis ꝓphete. ix. ca. dicentis. In tēplo dei erat abhominatio deſolationis Quintū eſt ipſius domini domicilium. Domiciliū enim domini tēpluū eſt iuxta illud pſal. Dominus in tēplo ſuo: qd̄ eſſe debet domus orationis: iuxta illud mat. xxj. c. domus mea domus orationis vocabitur. Sed ſimonia facit illā domū negociationis: vt in codeꝫ inferf. Unde dominus per iere. xvj. c. dicit. Peccatū iuda. i. ſimonia: qd̄ erat ī ūcin populo illo: exaratū eſt in cornib⁹ ararū eccleſiarū. Quis eni niſi diaboli filius in eccleſia facere fornicationem auderet: Sed fornicatione deterius ſimonia in ea facere iubꝫ cū eam porcis ꝛ reptilibus replet Porci enim ſunt ſimoniaci q in volutabro luti rerū temporaliū iacēt pro quibus ſacramēta contēnunt. Hinc dominus mathei. vij. c. prohibuit ne dona eius talibus darētur dicēs. Nolite margaritas proijcere ante porcos. Reptilia enim ſunt ſimoniaci qui murū eccleſie. i. prelatū ſuffodiūt. Unde de talibus illud geñ. xlix. c. dici poteſt. Symeō et leui fratres vaſa iniquitatis. Et ſubiungitur: in voluntate ſua ſuffoderunt murum. Et interponit iacob quandā orationē que prelatis eſſet frequentius facienda. In conſilio inquit eoꝝ non veniet anima mea Profecto minus periculoſum eſſꝫ p̄latis eccl̄ie in cōſilio ſuo hoīes demoniacos q̄ꝫ ſimōiacos habē. Septū eſt pond⁹ oneroſum: quia magis grauat ſimonia q̄ꝫ iude peccatum Proditor enim ille vendidit xp̄m humilem ꝛ mortalem. Sed ſimoniaci vendūt xp̄m iam glorificatuꝫ ꝛ imortalē. Ille ſemel: iſti cēties immo pluſq̄ꝫ milleſies. Ille ꝓ ꝓditiōe xxx. denarios habere voluit. iſti ꝓ ſimonia ſatis pro minori preciovē

dũt: quoniã iudã ia vẽdidisse penituit. Judas penitẽtia ductus. xxx. argenteos restituit. Sed simoniaci: vel ad penitentiã venire cõtemnũt: vel si veniunt non restituũt: vt eis confessor dicit. Similis est enim simoniacus pisci ĩ nassam ingrediẽti. Quẽ sicut ille per locũ per quẽ intrauit. vix aut nũq̃ exire valet. Jta simoniacus qđ simoniace acq̃siuit nũq̃ restituet. Hic sibi eccle. iiij. c. dr. Custodi pedẽ tuũ ĩgrediẽs in domũ dei. Septimũ ꝛ vltimum ẽst maiestatis diuine flagellũ. Jn. v. cñ. c. iiij. lib. regũ legitur ꝙ vir dei heliseus ad giezi puerũ suũ simoniacũ: eo ꝙ a naamã siro duo talẽta argenti tulerat: ꝛ duplicia vestimẽta. ex parte domini dixit. Lepra naamã adherebit tibi ꝛ semini tuo in sempiternũ. Symõ magus qui a beatis apostolis: vt actu. viij. ca. scribitur. gratiã spiritus sancti quesiuit obtulendo pecuniaꝫ: in demoniorũ potestatẽ donatus est. Hunc et sequaces suos in. xix. cantico. i. come. vocat florẽtinus poeta dicens. O simon mago: o miseri seq̃ci: che le cose d dio cħ de bõta de deño esser spose: e noi in pace p oro e argẽto adulterate. O: peruui conuien che soni latromba: po che ne la terra voglia state. Ista ad detestationẽ huius vitij dici possent religiosissime princeps: que ne prelatis ecclesie: sacerdotibus ꝛ religiosis detrahere videar: sub silentio ꝑtransire determino. quibus omnẽ honorem: ꝛ omnẽ reuerentiã: omnem obedientiã super cathedram moysi: idest sup doctrinã legis ꝛ ecclesie sedentibus: impendere debemus: etiam si mali essent ꝑm saluatoris verba. Quecũq̃. s. dixerint vobis seruate ꝛ facite. Et cũ mali sint ꝑm eoꝝ opera nolite facere. A quibus malis operibus precipue simonie: eripiat nos ille de quo dantes ait. Nostro signore da ꝑma da san piero che ponesse la chiaue in sua ballia certo non ghiese se nõ viene dreto. Qui cũ p̃re ꝛc. ¶ Comes.

Hanc reuerẽtiã que te in multis tacere fecit: habuit poeta vulgaris erga pontificem nicolaum de vrsinis quartũ: quando dixit. E se non fosse che ancora ho inuẽta la reuerẽtia de le sũme chiaue: che tu tenesti ne la vita lieta: in vserai. Ancora parole piu graue che la vostra auaricia el mondo atrista. Calcãdo i boni ꝛ sublevando i prau.

¶ Feria quarta post scđam dominicaꝫ in quadragesima sermo de rapacivicio ꝛ lupaci petõ auaricie vbi declaratur quid sit auaricia: ꝛ vnde nascitur: ꝛ q̃ praua sit eius cõditio. Sermo xxv. Antonius.

Filius hominis tradetur prĩncipibus sacerdotum ꝛ scribis. math. xx. ca. hec verba scribũtur. Ad hoc nos ꝛ totuꝫ genus humanũ persequitur auaricia R. P.

vt ostēderet contra dominū celi ⁊ terre aciem suam dirigi. Et cū his diebus peculiaria prelia fecerit contra mundū:in presenti cōtra dominū generale preparat certamen: et tam iniq vt doctores querant. An auaricia sit maximū peccatorū? Et breuiter loquendo:ratione:auctoritate:⁊ exemplo pars dubitatiōis affirmatiua tenetur. Primo enim auaritiā esse omniū peccatorū maximum: Sanct° tho.2ª 2ª.q.cxviij. arti.v.sic ratiōe demōstrat. Omne peccatum ex hoc ipso qȝ malū est: in quadam corruptione seu preuaricatione alicuius boni cōsistit: sed inqȝtū voluntariū est: aliquod apparens bonū ex inordinatione appetitus eligit. Dupliciter ergo ordo peccatorū pōt attendi. Uno modo ex parte boni qȝ per peccatuȝ contemnitur:qȝ quāto maius est: tāto grauius offenditur. qȝ graue peccatum est contra res exteriores auaricia:grauius contra hominē cedis malicia:grauissimū contra deū:superbia. Alio modo ex parte boni: qȝ per peccatum eligitur: cum appetitus humanus inordinate subditur. qȝ quāto minus est:tanto peccatum grauius: atqȝ deformius exprimatur. Et quia inter omnia bona mutabilia minora sunt ista temporalia.circa que magis precipue cōsistit auaricia: ideo huius respectu omnibus grauior est auaricia: licet non absolute. Qȝ scdo auctoritate probatur. Ecci enim x.ca.scribitur Auaro nihil est scelestius:⁊ infra.nihil est iniquius qȝ amare pecuniam. Hic enim ⁊ animam suam venaleȝ habet: quoniam in vita sua proiecit intima sua. Et tullius. Veterius auaricia nullū vicium est:nec solū vna macula in quinant diuitie smo secum vniuersitatem inducūt viciorū. Primo superbiā. Unde ca.xxi. ecclesiastici dicitur. Domus que nimis est locuples anihilabitur superbia. Scdo iram. Hinc genesis.xiij. ca.scribitur. Facta est rixa inter pastores abraam:et pastores loth:erat enim substantia eorȝ multa. Tertio inuidiā: Proinde.xxvij.c.prouer. ponitur. Qui festinat ditari: inuidet alijs. Quarto gulaȝ. Ideo luce xvj.c.habetur. Homo qdā erat diues: ⁊ ifra:⁊ epulabatur quotidie splendide. Quinto luxuriam. Propterea ad salomonē eccle.xlvij.ca. dicitur. Collegisti quasi auricalcū aurum:⁊ seqtur:⁊ inclinasti femora tua mulieribus. Sexto accidiaȝ Unde iere.xlviij.c. Fertilis fuit moab ab adolescētia sua:⁊ requieuit in fecibus suis. Et hiero.ad heliodorū ait. Apostoli disce sententiam qui ait. Hoc enim scitote intelligētes: quia omnis fornicator:aut immundus:aut fraudator:aut maledicus:aut auarus:quod est idolatria:nō habet hereditatem in regno christi ⁊ dei. Et quamquam generaliter aduersum deū sapiat. qcquid diaboli est:⁊ quod diaboli idolatria sit:cui idola omnia mā

cipantur. tamen ꝛ in alio loco speci aliter noiatimq; determinat dicēs Mortificate membra vestra q̄ sunt super terrā deponentes fornicatio nem: ꝛ immunditiā ꝛ concupiscen tiā malā ꝛ cupiditatem: ꝛ auaritiā que sunt idolorum seruitus: propter que venit ira dei in filios diffiden tie. Quis igitur negabit auaritiam omniū peccatorū esse grauissimam que idolatria proprie iudicat. Ad hoc euangelice lectionis hodierne inducit exemplū: q; ꝛ auaritiā ostē det omniū peccatorū esse grauissi mā: quādo per eam fili⁹ hominis a iuda tradetur principibus sacer dotum: ꝛ scribis: que fuerunt vba proposita. De hoc igitur vitio in p̄ sentiarū loq̄ndo religiosissime p̄i. ceps: tria. s. sua diffinitio: sua origi nalis processio: ꝛ sua mala cōditio: breuiter discutiēda sunt: que huic s̄moni finē iponunt. ¶ Comes

Quam vtile sit amplius d̄ hac materia loqui: excogitari po test per illud quod mat. vj. ca scri bitur: vbi dicitur. Nemo potest du obus dominis seruire. Etiesus in sra noie. pprio hos dn̄os vocās ait. Nō potestis seruire deo ꝛ mamōe. ¶ Pars prima sermōis vbi decla ratur quid est auaritia: ꝛ quarum virtutum defectu regnare in homi ne habet ipsa. Antonius

Auaritia quidē R. P. sic a tullio diffinit. Auari tia ē imoderat⁹ amor pe cunie: p quā pecuniā ge. quid ab hominibus possederi po test: intelligi debet. Unde. j. q. iij. c. totum dicitur: Quicquid in terra homines habent: omnia quorū do mini sunt: pecunia vocat. Sed ma gis large diffinit a doctore nostro durādo qui ait. Auaritia est immo deratus amor habendi. Nam per hanc particulā habendi: nō solum exteriora bona que nomine pecu nie intelliguntur: intelligere debe mus: sed ad omnem inordinatū ap petitum cuiuscūq; rei auaricia am pliare necesse est. Unde in qnadam omel. grego. ait: Auaritia est nō tā tu; pecunie: sed etiā sciētie ꝛ altitu dinis. Adhuc etiā largissime diffi uit eam alchimus. Auaritia inquit est nimia habendi: acquirendi: reti nendiq; cupiditas. Dicitur autem auaritia quasi auiditas auri: ꝛ aua rus quasi auri auidus. Uel dicitur auaritia ab aueo aues: qđ est cupio cupis. Unde dicitur auaritia quasi auiditas eris. Hec nēpe auiditas eris: vel hic amor inordinatus pe cunie peccatu; est: quia vt sanctus tho. dicit vbi supra. arti. clxxxij. In omnibus rebus in quadā mensu ra debita bonum consistere vide tur. Unde necesse est qnod per ex cessum vel diminutionē illius mē sure malū proueniat. Tres aūt sunt virtutes que in omnibus rebus ex terioribus humanā mentē guber nando bene disponunt. Justicia: li beralitas: et que maior oim est ipa caritas. Cōtra q̄s auaricia feruiter

dimicat. Primo enim auaricia dimicat contra iusticiã: que virt⁹ moralis est: cui sit ƀm tulliũ in rhetorica veteri: habit⁹ animi cõmuni vtilitate seruata: suam cuiq; tribuens dignitatem et per hoc in rebus vtẽdis per eam mensura statuaẛ. Auaritia talem mẽsuram contẽnen do: facit vt vltra debitum modũ acq̃ratur pecunia aliena per fas ꝛ nefas surripiendo. Unde eze. xxij. ca. de auaritia hierlm loquiẛ dicẽs. Principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predam ad effundendum sanguinem et auaritie lucra sectando. Sic et filij samuelis auariper auariciam iudiciũ ꝛ iusticiaꝫ suã puerterũt. Unde. j. Regũ. viij. ca. legiẛ. Declinauerũt. s. filij samuelis post auaritiaꝫ: acceperũt munera: ꝛ peruerterũt iudiciũ. Quia in deutro xvj. ca. dicitur. Munera excecant oculos sapientum: ꝛ mutant verba iustorũ. Tertio quidẽ auaricia militat cõtra liberalitatẽ: quia cum liberalitas ƀm pħos ꝛ theologos sit virt⁹ habilitãs eũ in quo est ad vtendũ bene ꝛ cõuenienter bonis ab eo possessis: tam in sumptibus respectu sui: quam in dationibus respectu proximi: ꝛ ordinat affectus humanos ne nimis inhient cõtra pecuniã. Auaritia inordinat hominis interiorẽ affectũ ↄtra diuitias vt eas minus amet: vel desideret: etiam si aliena rapere nõ placeret. Cõtra quem inordinatum affectum: exo. ij. ca. dicitur. Nõ concupisces rem proximi tui. Tertio ꝛ vltimo auaricia dimicat contra caritatem que in amore dei ꝛ proximi consistere videtur: que tũc pfecto in vnoquoq; deficit: quãdo contra deum ꝛ proximũ quis aliena vsurpat ꝛ diripit. Auarus enim vt ber. ait: nec patientibus cõpatitur: nec miseris subuenit: vel miseretur: sed offẽdit deũ: proximũ et seipsuꝫ. Nã deo detinet dbita: primo negat necessaria: sibi sbtrahit oportũa. Deo ingratus: primo impius: sibi crudelis. Uiro cupido ꝛ tenacissimo sine ratione est substãtia: ꝛ homini liuidorad quid aurũ. Qui sibi nequã est: cui bonus erit: Non enim diligit pximũ sicut seipsuꝫ: quẽ inedia perimit: egestas cõsumit. Nec deũ diligit super omnia: qui deo pfert aurum preponit ꝛ argentũ. ex quibus igitur liquet: ꝙ auaritia cõtra caritatem: liberalitatem: ꝛ iusticiã facit. quaꝫ virtutum defectu circa hmõi bona appetit⁹ humani semp inordinatio pficit. ¶ Comes

Ex his forte mot⁹ scipio: vt cicero narrat in libro de amicitia dixit. Nullã pestem maiorẽ amicitije ꝙ̃ plerisq; cupiditatem.

¶ Pars secũda sermonis de trib⁹ radicibus ex quibus veluti ex trib⁹ matrib⁹ originaẛ. Auaritia. Ant.

Genitrices quoq; auaritie religiosissime princeps ex quibus veneno sa pocula sumit tres esse cognoscamus: de quibus in presen

tiarum per ordinē dicendū est. Pri
ma radix velut quedā genitrix aua
ricie dī: Fomes iniquitatis. Ex pec
cato. n. primoꝝ parentum: ita concu
piscibilis facta est hūana natura: vt
nihil ordinatum vel iustum in mo
tibus eiꝰ retineat. Unde sicut qui
febres passus est: quāuis in conua
lescentiā venerit: adhuc tñ inordi
natione gustus ꝛ anxietatē quādaz
patitur: q̄ vltra nature necessitatez
bibere cupit. Sic ꝛ ipsa que febre
peccati fuit egrota: quāuis baptis
mi medicina curetur: nihilominus
ad malum remanet prona: ꝛ concu
piscentia in motibꝰ eius inordinata
adeo: vt q̄ prius nihil vltra ipsius
debitam desiderauerat: nunc ex oī
bus mundi rebus: sacietatem non
accipiat. Hinc seneca ad lucilliū ait
Congeratur in te quicquid multi
locupletes possideant vltra priua
tum pecunie modū. fortuna te pro
uehat: auro tegat: purpura te vesti
at. ꝛ adhūc modum delitiaꝝ ꝛ opū
te perducat: vt terram marmoribꝰ
abscondas: non tñ tibi habere lice
at: sed calcare diuitias: accedant sta
tue: ꝛ picture. ꝛ quicquid ars vlla lu
xurie elaborauit: maiora cupere ab
his disces: naturalia desideria infi
nita sunt: ꝛ falsa opinione nascētia
vbi desinant non hn̄t. Et Boetius
li. ij. de con. metro. ij. sic ait. Si quā
tas rapidis flatibus incitus pōtus
versat arenas. Aut quot stelliferis
edita noctibus celo sidera fulgent.
Tantas fundat opes nec retrahat
manū: plena copia cornu: humanū
miseras haud ideo genus cessat fle
re querelas. Unde Alexander ma
cedoniꝰ aiebat. Mundus non suf
ficit homini. Et profecto sic est. nā
semper aliquid vacuitatis in homi
num appetitu reperitur. q: cū quis
vineam habet: torcular in ea requi
rit: qđ si adeptuꝫ fuerit: turrim ibi
edificare desiderat. Et vt seneca di
cit. Altera cupiditas ex fine adlteri
us trahitur. Et vt bernar. ait. Auaꝛ
rus terrena exquirit vt mendicus:
fidelis ꝯtēpnit vt dñs. Scđa radix
vult altera quedam genitrix auari
cie dī. timor paupertatis. Scutum
enī auaroꝝ est dicere diuitias ag
gregare ꝑpter senectutem ꝛ infir
mitatem: vt Joā. Elimachus ait. ꝛ
quasi diffidentes de deo auari mi
seri: eoꝝ fortitudinē ꝛ auxiliū pecu
nias appellant. Unde. puer. x. c. scri
bitur. Substantia diuitis vrbs for
titudinis eius: pauor pauperū: ege
stas eoꝝ. Quod absurdum bea
tus iob in seipsum ꝯ existimās. xxxj.
c. dixit. Si putaui auruꝫ robur me
um: ꝛ obrizo. i. auro perfecto ꝛ splē
dido dixi fiducia mea. Si letatꝰ suꝫ
super diuitijs multis meis: ꝛ q: plu
rima reperit manus mea Sic di
ues ille de quo luce. xij. c. scriptū est
q̄ ex habundantia tpalium letaba
tur dicens. Anima mea habes mul
ta bona reposita in ānos plurimos
requiesce. comede: bibe: ꝛ eplare. di
xi aūt illi deꝰ. Stulte repetēt hac no
cte aīaꝫ tuā a te: q̄ aūt parasti cuiꝰ erūt

k

Ideo. i. ppter hunc timorē propha dixit. Diuites eguerūt ₇ esurierunt. Ultima radix ₇ alia auaricie genitrix dī obliuio mortalitatis. Nam cum beat⁹ hiero. ɔtēptum rerum tpaliū paulo psuaderet ait. Facile contēpnit oīa: qui se femp cogitat moriturum. ¶ Comes.

Quicquid a principio vsqȝ ad hūc locū de auaricia dixisti. Ber. paucis verbis cōprehendere videt dicens Auaricia rotis vehit quatuor vicior: que sūt Pusillanimitas. In humanitas. Contēptus dei: ₇ mortis obliuio. Porro iumēta trahentia sunt. Tenacitas. et rapacitas. Et his vn⁹ auriga qui bobus presidet. s. habendi ardor.

¶ Pars. iij. sermonis de trib⁹ malis imo pessimis cōditionibus auaricie quibus qȝ iniqua sit eius qualitas demonstratur. Antonius.

Mala qualitas vel conditio hui⁹ vitij. R. P. licet ex multis ₇ pene innumerabilib⁹ possit ondi. tñ breuitatis causa ex trib⁹ demōstrabit in pñti. Primo ex humana dānificatione. vix. n. aliquod vitiū inuenit qȝ tñ damnificet hoiem: sicut auaricia. ₇ hoc rōne diuturnitatis. Nā teste hiero. Cū multa vicia senescēte hoie senescāt: sola auaritia iuuenescit. Et etiā rōne ɔtinuitatis q: hoc vicium semp affligit. Unde Eccles. iiij. c. scriptum est. Un⁹ est: ₇ fm non hȝ: nō filiū nō frēm: ₇ tñ laborare non cessat: nec saciant oculi eius diuitijs: nec recogitat dicens: Cui laboro ₇ fraudo aīam meā bonis. Et etiam ratione vniuersitatis q: hoc vicium inest oībus generaliter. Hinc Iere. vj. c. scribit. A maiore vsqȝ ad minorē oēs auaricie student: ₇ a ppheta vsqȝ ad sacerdotē cuncti faciūt dolū. Scđo mala qlitas vel ɔditio hui⁹ vitij demōstrat ex diabolica delectatiōe. Placet. n. diabolo hoc vitiū triplici ratione. Pr̄io rōne oppositionis. q: cum demon deo ɔtrarius sit: cōtinuo qrit: vt ipsi hoies opponant ₇ volūtati eius resistant. ſȝ hoc vicio valent ad implere qđ amant Scriptū est enī math. vj. ca. Nō potestis deo seruire ₇ mamōe. Scđo rōne mētis alienationis. q: cum ipse diabolus oī conatu querat hoiū mentes a deo remouere. hoc profecto vitio valet ipsas vt optat alienare. Hinc paul⁹ ad thi. vj. ca. dicit. Qui volunt diuites fieri incidunt in tēptationē: ₇ in laqueū diaboli ₇ in desideria multa ₇ noxia ₇ inutilia que mergunt hoies in interitum ₇ perditionem. Tertio rōne idolatrationis. Unde hiero. ad rusticū monachū ait. Ex terminato pondere petōꝝ leuius videt alicui peccare auarus qȝ idolatra: sed nō mediocriter errāt. Non enim grauī⁹ peccat qui duo grana thuris proijcit sup altare mercurij: qȝ qui auare pecuniā cupidē: ₇ inutiliter congregat. Ridiculum videtur: qȝ aliquis iudicet idolatra: q: duo grana thuris offert creature

que deo debuit offerre: et ille nō iu dicet idolatra: qui totum seruitiū sue vite qd deo debuit: offert crea ture. Tertio mala qualitas vel con ditio huius vitij demonstrat ex di uina inuriatione et despectione. Nam fidem: spem: atq caritatē tria hec que deum pro obiecto respici unt: auari diuitijs condonātes: deo attribuere omnino cōtemnunt. De fide ostenditur quia ipsi auari: ma gis q̄ deo suis diuitijs credūt. Hic apls ad col. iij. c. dicit. Qd auaricia est simulacrorū seruitus. De spe etiā patet: q: auari de deo minime span tes: in suis diuitijs omnē spem eorū animi reponunt. Et ideo Aug. ait De deo desperare est spem in creatu ris ponere. De caritate ceterum pa tet quia amorem adeo remouentes solum diuitias suas amant: cuius si gnum est. quia ipsas spāliter colūt. Ut illud bti Aug. verificetur. Hoc ab homine colligit q prae ceteris di ligitur. Ab hac ergo mala cōditiōe auaricie: qua filius hominis princi pibus sacerdotum et scribis: traditus a iuda fuit: Rogemus dnm nrm ie sum xp̄m: vt nos eripiat: qui cum pa tre et spū sancto i trinitate perfecta viuit etc. Amen. ¶ Comes.

Non imerito igit dns math. xix. c. dixit Amē dico vobis quia diues difficile intrabit in re gnum celorum. Et iterū dico vobis. Facilius e camelū p foramē acus in trare: q̄ diuitē itrare i regnū celorum qbus auditis eius discipuli mirabant.

¶ Feria. v. post scd̄am dnicā in. xl. de detestatōe maledictione: et mali gna generatione inique auaricie. Sermo. xxvj. Antonius.

Homo qui dam erat diues qui induebatur purpu ra et bisso: et epula bat qtidie splēdide luce. xvj. ca. hec vba scribunt. Pro huius sermōis exordio qrit R. P. An hō diuitias et tpalia bona possit appetere sine pctō? Ad qd Alexan der irrefragabilis doctor: i scd̄a pte sūme. q. cxix. taliter inquit. Qd qui cunq diuitias ac cuncta tpalia bo na triplici ɔsideratōe vł intētōe pōt appetere. Primo intentione vel cō sideratione necessitatis: q et laudā dū e exēplo sapiētis: qui prouer. xxx. c. dnō dixit Mendicitatem et diui tias ne dederis mihi: tribue tm̄ vi ctui meo necessaria: ne forte satia tus illiciar ad negandū et dicā. quis est dns: et egestate cōpulsus furer et periurē nomē dei mei. Licet quidē vt sctus Tho. ait. ij. ij. q. lxxxiij. arti. vj. tpalia desiderare q̄uis nō pnci paliter: vt in eis finē ɔstituamus. sz sicut qdā adminicula quibus tende dū in btitudinē adiuuamur: i qtū scz p ea vita corpalis sustētat: et inq̄ tum nobis ad actus virtutū organi ce deseruiūt: vt phus. j. ethicorum. j. c. dicit. Uñ Aug. dicit. Ad sufficiētiā vite nō indecenter vult quisq ea. Scdo intētione vel ɔsideratōe an

nexe superfluitatis: qd' et malum est. Quia teste hiero. ad demet. Diuinarum amor insaciabilis est: expleri nescit honorum cupido. Celerem res inture finem: sine fine querutur. Hec quidem anxietas hmōi superflua: non hominē beatū: sed calamitosū facit. Unde seneca ad lucillū ait Calamitosus e animus futuri anxius: et ante miserias miser. Unde Dantes cātico. vij. prime comedie dicit Uirgilium auaricie sic dixisse Poi si riuolse a quella emfiata labia. Et disse ta ce maledetto lupo. Consūma dentro te con la tua rabia. Tertio intentione vel consideratione voluptatis: qr et peiue ē: qr petō auaricie adduntur pctā gule et luxurie: sicut i diuite epulōe cōspicitur: qui pter diuitias plenus voluptatibus legit. Hinc in verbis ppositis dicit. Homo quidā erat diues et epulabatur quotidie splēdide. Auarum igit hunc diuitē epulonem nostro exēplo hodie detestationem auaritie ptemplādo: male, dictionem et eius malignam generationem vtilissimē videamus: hiis enī nō mō sermoni: sed et ipsi auaritie modū iponimus. Comes.

Mj Ero: qd dicis: promittis. n. auaricie tractaui tuo modum imponere. qd agere congrue difficillimum estimo. Ait quidem Apls. j. ad thi. vj. c. Radix omniū malorum est cupiditas. Quādo igit vno sermōe mala omnia enumerari iam poterunt.

Pars prima sermonis quō propter septem rationes detestandum est peccatum auaritie. Antoni9.

Ateor eqdem R. P. nec sermōib9 plurimis: qd ad auaritie detestationē ptinet posse penit9 explicari: s; qr me longū et fastidiosum redere nolo. pstringo breuiter qd lati us dicere optēt. Igit et rōnes hac pte pcurro: quib9 qrtū est pctm auaritie detestandū ondit. Primo detestandū est qz hoc pctm rōne natu re dispositōis. Uoluit. n. natura inter creaturas ifimā eē terram: et ab omnū pedib9 conculcari: nos docēs in hoc absqz dubio terrena ista nō modo ptēpnere: sed et mētis pedibus. i. affectionibus conculcare. Quale ē est hoc malum qd auarus deo et oibus creaturis pponit creaturā illam quā natura oibus creaturis voluit post poni. Un pmitiui de ecclesia celitus edocti: domorum et agrorum suorū precia. vt Act. iiij. c. legitur ponebant aū pedes aplorū. Proinde in fine illius capituli dr: Joseph attulit preciū agri sui quem vēdiderat et posuit ante pedes apostolorū. Ubi glo. dicit. Docet calcandum eē aurū: qd subdit pedib9 apostolorū. Et ideo cum hoies sm aīam sint deo siles: ab istis terrenis exaltari debent: sicut exaltant celi a terra: potissime cū sint celo puriores: et vnusqsqz eorū cū ppha exclamare dz: et dicere. Mihi adherē do boni est. Detestandū etiā scdo hoc pctm est

tõne sine infectionis. Est.n. auaritia infirmitas illa pessima: de qua Ecclesiastes. v.c. scribit. Est inquit sapiens: infirmitas pessima: quã vidi sub sole diuitie i malũ pseruate dñi sui. Pereũt.n. in afflictiõe pessima. Et vt clari⁹ hoc pateat. Uideam⁹ in firmitates in quas inducit auaricia. Uerũ qz cũctas exprimere lõgũ esset. z multoz dierũ opus. vt de reliquis taceamus: tres graues egritudines declarem⁹. Primo auaricia facit febricitare. Uñ August. ait Amatores auri videte: quanta patiant. Sic feruent auari: vt nulla frigora formident. Sed notandũ nobis est q sicut in febricitantib⁹ corporib⁹ humanis febris frigida naturaliter calidã antecedit: ita i auarorũ mẽte: spũale frigus ex timore causatũ ardentẽ febrẽ pñdi precurrit. Hinc auar o. Isa. xxiiij. c. dicitur. Formido z laqueus fouee super te qui habitator es terre. Et seneca dicit. Uidet. s. auarus regem z estimat pdonez: videt pauperẽ z estimat furem. Scdo auaritie vitium facit homines ad idropisim venire. In idropico.n. tria sũt. Inflatio. fetor z anhelitus. z insatiabilis sitis: que oĩa in auaro ꝯueniunt. Inflatio quidẽ supbia est: q semp diuitias cõmitat. Hinc Aug⁹. ait. Uermis diuitiaz supbia est. Uñ aplus ad thi. vj. c. dicit. Diuitib⁹ hui⁹ seculi pcipe supbe nõ sape. Fetor: vero anhelitus auari: cõsilia praua sunt periuria sacramẽtaqz falsa atqz mẽdacia. Proĩde auaris propha dicit Filij hominũ vt qd diligitis vanitatem z queritis mẽdaciũ. Uanitatez dico diuitiarũ ex quib⁹ oriunt mendacia piuria z falsa sacramẽta. Insatiabilis namqz sitis acgrendi anxietas est. Uñ Eccl. iiij. c. scribitur. Auarus non implebit pecunia. Et Isidorus. ij. li. sniaz ait. Semp auarus eget: quãto qz magis acquirit: tanto amplius querit: nec soluz desiderio augendi cruciat. sed etiam metu pdendi afficitur. Et Grego. xiiij. li. mor. ait. Ois auarus ex potu sitim multiplicat: qui cũ ea que appetit adeptus fuerit: ad acquirẽda alia ampli⁹ anhelat: qui.n. adipiscendo plus appetit: hunc sitis ex potu crescit. Tercio auaritia ex dolore capitis a febre procedẽte facit excecare. Nam dñs noster cecũ natum illuminare volens. vt Joã. ix. c. scribit: eius oculos luto liniuit: z sic lutũ istoz temporaliũ causam eẽ cecitatis oñdit. Poni. n. tob. ij. ca. q yrundo suis stercorib⁹: eius oculos excecauit. Sed quid p tobiã nisi sctm̃ viz denotare possumus: cuius oculos yrundo suis stercorib⁹ cecat. qz fallacia diuitiaz per yrundinẽ garulã z depictã signata: a rõne que lumẽ est mẽtis: etiã sctm̃ hominẽ sepi⁹ alienat. Uñ de auaris ppheta canit. Supecidit ignis z nõ viderũt solẽ. Preterea q auaritia faciat manũ aridã sicut illi fecit cui dñs dixit Math. xij. c. Extẽde manum tuã: z q faciat hoiez lunaticũ:

p q matt. xvij.c. quidā dñm deprecatus est dicēs. Dñe miserere filio meo: q: lunatic⁹ est: z male patit: nā sepe cadit in ignē z crebro in aquā. Auarus sepe cadit in ignē ire z crebro i aquā voluptatis z ɔcupiscētie. Pertrāseo: q auaritia faciat hoies curuū: sicut fecit illā mlierē: de qua luce. xiij. ca. scribit q erat inclinata: nec poterat sursum aspicere. Is fm sacros expositores. curuitas ista sit amor diuitiarū: q hoiem bestiam reddit interius: vt ad terrā respiciat: q ad celos aspicere debuit. Uñ ō auaris pphā dicit Oculos suos statuerunt declinare in terrā. Pretermitto isup q auaritia vix hoies respirare faciat. Uñ glo. sup mat. ait. Sollicitudo secli dū desideriū bonū ad cor intrare nō sinit: q̄si aditū vitalis flatus claudit. Hec quidez oia causa breuitatis omittē statui. Detestandū est insup hoc pctm̄ rōe sue infatuatōis. Tria eni signa sunt qb⁹ oñdit auaroz stultitia. Jnprouidentia. Jncircūspectio: z incautela. Jnprouidētia auaroz tripli demonstrat. Primo q: vbi ineternū mālsuri sunt: de domo sibi nō puidēt. vbi vero p noctē hospitaturi sunt: magna palatia cōstruūt. Per noctē quidē hoies in hoc mūdo habitāt. s ineternū stabūt si bū faciēt vbi sancti ɔregnāt. Uñ ad vitupiū auaroz xpianoz. tulli⁹ ait. Cōmorandi diuersoriū nō habitādi nob natura dedit. Scdo q: hoz rea z cellaria replēt ad sustentationē vite diurne: nihil vero pparāt p sustētatione vite ppetue. Uita eni psens in cōparatione vite eterne: est q̄si vita vni⁹ diei. Proinde dauid in psal. dicit. Qm̄ mille anni añ oculos tuos tāq̄ dies hesterna q ptersit. Tertio q: corpori vestimēta multa z cibaria pparāt: aiam vo frigore z fame pire nō curāt. Hinc dauid ō auaris loquēdo ait. Esurietes z sitiētes aia eoz in ipsis defecit. Jncircūspectio vo ipsoz auaroz z ēt triplici mōco gnoscit. Primo q: pedes. i. ista inferiora custodiūt: caput vo. i. aiam piculo mortis exponūt. Cōtra quaz inc. rcūspectionē: mat. x. c. auaris loqtur dicēs. Estote iquit prudētes sicu spētes. q. s. caput custodiūt. Secūdo q: a sinistris aduersitatis diligēter cauēt: a dextris vero, psperitatis minie curāt: ex q pte magis timēdū est. iuxta illud beati grego. Cuz ois fortuna timēda sit nobis magis timēda sunt, pspera q̄ aduersa. hic pphā auaro dicit. Cadent a latere tuo mille. s. ppter aduersitatē: z decē milia a dextris tuis. s. ppt psperitatē. Tertio q: pauptatē pñtis vite quā añ se respiciūt: solā atēdūt: z eā nimis fugere cuptentes quasi retro ineterne pauptatis fouea cadūt: iuxta illud iob. vj. c. Qui timet pruinā irruet sup eū nix. Jncautela vo ipsoz auaroz pariformiter tripliciter denotat. Prio auari velut incaute decipiunt in pulchritudie. Uidēt eni ipsi quandā pulchritudinē exteriorē in vita diuitū: sed turpi

tudinē ꝛ fetorē in illa nō aduertūt. Vñ aug⁹. ait. Ecce cū iniqs oīa pulcra sint ꝛ ipsi sunt turpes. Scdo decipiunt in beatitudine. Nā ipsi aua ri exterioꝛa signa leticie inuita diuiti ppendunt. sed interioꝛē iusticiā nō aduertūt. ꝓpterea seneca. dicit. Hoꝝ q felices vocant hilaritas est ficta: ꝛ est grauis tristitia: eo quidē grauioꝛ: qꝛ interdū nō lꝫ palam esse miseroes: sed inter erūnas coꝛ ipsiꝫ extendētes necesse eīt agere felices. Tertio decipiunt in habūdātie locupletatōe ꝛ amplitudine. qꝛ exterioꝛē habūdantiā respiciūt: ꝛ interioꝛē coꝛdis paupꝫtatē nō intelligunt. Vñ de diuite aug⁹ ait. Extra plen⁹ int⁹ vacu⁹: carne crepat: ꝛ coꝛde mē dicat. Hic sibi apo. iij. c. dr̄. Dicis ꝙ diues sū ꝛ locupletat⁹ ꝛ nulli⁹ egeo ꝛ nescis qꝛ miser es ꝛ paup ꝛ miserabilis. Detestandū est etiā tale peccatū rōne crudelis dispositiōis. Nā auar⁹ crudeliter disponit sua. crudelius disponit suos: ꝛ crudelissime disponit seipsum. Pmo auar⁹ crudeliter disponit sua qꝛ inde cō modū suū facere nescit. imo similis est cani sup aceruū feni sedēti q eid nō cōmedit. ꝛ tamen latrat si quis inde aliquid sumere velit. Auarus etiaꝫ est sicut archa sine bursa que nihil de diuitijs habent quas seruant: nisi ex eis maculantur ꝛ sepius confringuntur. Sic est ipsi ꝺ diuitijs suis q̄s anxie seruāt: ꝛ in aīa multipliciter maculanꝫ: ꝛ illaꝫ occasiōe sepius affliguntur: ꝛ interdū iugulantur. Hinc eccle. x. c. dicitur Auaro nihil est scelestius. Secūdo auarus crudelius disponit suos. qꝛ eos docet amare terrena ꝛ sepe vt sua: quibus ad inferna descendūt. Proinde ecclesi. xlj. c. scribitur. De patre impio ꝯquerūtur filij quoniā propter ipsum sunt in perditione. Tertio auarus crudelissime disponit seipsum. quia luctaturus cuꝫ luctatoꝛe expeditissimo: diuitijs se ipsuꝫ impedit quibus ab eo detineri ꝛ deijci possit. Unde gregoꝛ⁹ ait Quid ad agonē fidei venim⁹ pugnā ꝯtra malignos spiritus sumum⁹ Maligni autē spiritus nihil in hoc mundo possident proprium. Nudi ergo cum nudo luctari debem⁹ Nam si vestitus quisqꝫ cum nudo luctatur: citius ad terram deijcitur quia habet vnde teneatur. Detestādum est preterea hoc peccatum ratione deceptiōis. Tripliciter. n. auarus decipitur a diuitijs. Pmo respectu durationis: quia putat eas duraturas cum velut somnia reputentur. Unde sicut somniantes aurea poma: preciosos lapides cōtrectare: ꝛ delicatos cibos comedere ac dulcia vina bibere: expergefacti nihil inueniunt. Sic illi qui credūt habere diuitias. in fine nihil possidebunt. Propterea in psalmo dicitur. Doꝛmierunt somnuꝫ suum: ꝛ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. De auro quideꝫ iob xx. ca. scribitur. Que si somniū auolans non inuenitur

trāsiet quasi visio nocturna. Scḋo respectu roborationis: esse eniꝫ fortem propter diuitias se credit auarus: ꝛ in fine cū ipsis labentibꝰ corruit ipse stultus. Juxta illud puer. xj. ca. Qui cōfidit in diuitijs suis corruet. Tertio respectu repletiōis: vel vt ita loquar: satiationis: quia diuitie videntur ꝑmittere sacietatē: cuꝫ semper tribuāt egestatē. Unde philosophus ait. Diuitie cogunt esurire. Et seneca ad lucillū. Inopie desunt multa: sed auaricie omnia. Detestaudū est ceterū hoc peccatū ratione afflictiōis. Unde apłus ad thi. vj. ca. inquit. Qui cupiūt diuites fieri: incidunt in temptationes ꝛ in laqueū diaboli: ꝛ in desideria multa: quia desideria infinita. Et ideo q̄si sitiens aquā quā haberet in dolio ꝛ nō in stomacho funderet: sitim nō extinguere: ꝛ sed augmētaret. Cupiditas enim auari: sitis quedam est: aqua vero sunt diuitie: ꝛ ideo sitis extingui nō potest: quia cupiditas est in anima: ꝛ diuitie reponunt in arca. De hac aqua ioh. iiij. ca. scribitur. Qui biberit ex aqua hac sitiet iterū. Ceterū ignis ex lignorū multiplicatione inflammatur: sed ex diminutione extinguitur. Cupiditas etiā auari quidā ignis est: cuius ligna sunt ipse diuitie: q̄to ergo amplius diuitie locupletātur: tāto magis cupiditas ꝛ noxia desideria augmentant: ꝛ quāto plus diminuūt tanto amplꝰ illa remittūtur. Unde eccl. xxviij. ca. scribitur: Sicut ligna siluarū: sic ignis exardescit. Et gre. Auaricia desideratis rebus non extinguitur: sed augetur. Nam more ignis: cū ligna que cōsumat excepe rit excrescit. Itē sic qui stultū implere sapientia vellet nimis stultꝰ esset cū sapientia sit res spiritualis: ꝛ stulta res materialis: ita qui anime desideriū pecunia implere desiderat. ſm stultitie viam stultissimus ambulat. Hinc apłus ad corin. vj. c. dicit. Quis aūt cousensus tēplo dei cū idolo. Mentes hominū templa dei sunt. Idola vero numi: ſm illud apłi ad corin. vj. ca. Uos estis tēplū dei viui. Et ſm illud ad col. iij. ca. Auaritia est idolorꝫ seruitꝰ. Ista igitur duo cōuenire non possunt, ꝛ ideo ad inuicē nō consentiūt. Et iō ex his omnibꝰ cōprehendi potest. quod solus deus qui omni anime humane appetitu maior est: ipsum appetitū implere potest. Propterea augꝰ. in li. cōfe. dicit. Fecisti nos dñe ad te: ꝛ inquietū est cor nostruꝫ: donec requiescat in te. Et oīs copia q̄ deus meus nō est: egestas mihi est. Hinc anime de deo ꝓpheta dicit. Qui replet in bonis desideriū tuū. Detestandum est ergo vltimo hoc petiū auaricie: ratiōe ꝑfecte cōsiderationis. Cōsiderare eni quisq̄ debet Primo q꜄ trāsiturus ꝑ locū vbi scit se esse spoliandū: fatuꝰ est: si de pecunia secū amplius velit habere quā sit ei necessariū vsq̄ ad locum illū expendere. Mors eni locus est per quē trāsiturus quisq̄ necessa-

rio spoliatur. Un iob. j. ca. dicit. Nud⁹ egressus sum de vtero matris mee et nudus reuertar illuc. Et ideo tantum de suis quisqʒ retinere debet: quantū necessario sufficit: oia vero alia pauperibus erogāda sunt. qr teste grego. Securius feruntur diuitie de patria in patriā p manus plurium q̄s vni⁹. Cōsiderare etiā quisqʒ debet scdo qd fatu⁹ est: qui multa secū habere desiderat: cū naufragiū aliquod iminet. Cū ergo omis homo sit in hoc mūdo velut in naufragio: nil secuʒ habere desiderare debet: nisi qd ei sufficit necessario: cū seneca dicat. Nemo cū sar nisenatat. Cōsiderare insup quisqʒ debet. Tertio qd fatuus est qui ab inimicis insequit: et reb⁹ multis volūtarie oneratur. Cū ergo quemlibet hominē inuisibiles hostes inuisibiliter insequūtur: stultus est si quis preter necessaria nō relinquat: vt velocius currat. Accidit enim auaro sicut qbusdā arboribus q̄ nisi vi vel manu vel baculi fructus dimittere nolunt. vnde sepius vsqʒ ad fractionē multorū ramorum verberātur. Sic et auar⁹ velit nolit vltimo spoliat i infernoqʒ crudelit flagellat. Un de his oibus detestationib⁹ illud ecclesiastici. x. capl. dicere possumus. Nihil est iniquius q̄s amare pecuniam. Et infra Auaro nihil est scelestius. ¶ Comes.

Non ergo sine rōne math. v. c. detestās dn̄s auariciā ait Beati pauperes spiritu: qm̄ ipoꝝ est regnū celoꝝ. Affirmās luce xiiij. c. Omnis ex vobis inquit qui nō renūciauerit oibus q̄ possidet: nō potest meus esse discipulus.

¶ Pars scda sermōis de septē maledictionib⁹ auaricie qbus ois eā debet abhominare. Antonius.

P Ostq̄ in supiori loco septē rōnes dmōstrate sūt R. P. quibus auaricia est ab oibus detestanda nūc septē etiā maledictiones ipius ponēde sunt: qbus ab oibus erit abhomināda. Quaꝝ pma est isay. v. c. sic dicētis auaris. Ue q piūgitis domū ad domū: et agrū agro copulatis vsqʒ ad terminū loci. Nūquid hab. tabitis soli vos in medio terre q̄si dicere velit: cū ego feceri oia: vt oibus seruiāt pceperimqʒ hoibus vt pximos diligant: cur vos soli ad vtilitatē ppriā oia capitis: et bonis oibus pximos decipitis: furto: rapina vsura: symonia nequiter expoliatis. Et ideo ve vobis. Hinc ysa. xxxiij. ca. dicit. Ue q pdaris: nōne et ipe pdaberis. s. a diabolo. Scda maledictio est abacuch. ij. ca. q ait. Ue qui pgregat auariciā malā domui sue: vt sit in excelso nidus ei⁹: et liberare se putat de manu mali: qr. s. auarus spem oēm ponit in diuitijs suis: sequit. Cogitasti pfusionē domui tue: qr teste salo. pucr. iij. ca. cōturbat domū q sectatur auaritiam Occidisti populos multos. qr ipo et a salo. testātē pucr. xxix. c. vir auarus dstruct terrā: et peccauit aīa tua

q: lapis de pariete clamabit.s.ꝯtra te in die iudicij retro: qm̄ abscondi sti pecuniā: ꝛ lignū qd̄ inter iunctu ras edificioꝝ est: respōd.bit.s.affir mādo qd̄ lapis ātea clamauit. Tertia maledictio est amos vj.c. Ue in quit ipse qui opulēti estis in syon.i. in vita christiana: cui⁹ caput ꝛ insti tutor adeo fuit pauper vt math. viij ca. scriptum est. Uulpes foueas ha bent: ꝛ volucres celi nidos. Filius aūt hominis nō hab; vbi caput suū reclinet. Quarta maledictio est sal uatoris: que describiť luce vj. ca. sic dicētis. Ue vobis diuitib⁹ qui habe tis ꝯsolationē vestrā. Uñ iacobi .ij. ca. scriptum est. Agite nūc diuites: plorate vlulātes in misiǰs que adue niūt vobis. Quinta maledictio est iude.ij.ca, inquiētis. Ue illis qui in viā cayn abierūt: q ꝑmaxime fuit auar⁹. Uñ in geñ. legiť: terrore ba. laā in cede effusī fuit. Sexta male dictio est dn̄i.apoca .viij.ca. sic dicē tis. Ue ve ve habitātib⁹ in terra: q̄ ad modū talparū sunt auari. Ulti ma maledictio est beati augu. qui taliter inquit. Ue illis qui viuūt vt augeāt res pituras: vnde eternas a mittūt. Item maledictus auarus di spensator: cui⁹ largus est dominus. Hec ille. ⸿Comes.

Ego vero hec verba augu. sic legi. Si scires inqt ipe aliquē fcm̄ maledixisse ei q aliquē cibū co mederet: vix auderes comedere eū. Quō ergo auarus audet ꝯtingere amare diuitias: cū amatorib⁹ earū sacra scriptura que ex ore altissimi prodiǰt: vt legiť in ecclesiastico: tot maledictiones imponat.

⸿Pars tertia sermonis de mali gna generatione auaricie: ꝛseptem filiabus eius que per ordinē hic in ferius describūtur. Antonius.

Generatio praua ꝛ adul tera hui⁹ inique matris auaricie in septē cōsumi tur filiabus. R. P. qm̄ fm̄ grego. xxxj. li. mora. hec sunt ei⁹ filie: proditio: fraus: fallacia: periu riū: inquietudo: violētia: ꝛ obdura tio cōtra misericordiā: de quib⁹ p or dinē hac in parte videndū est. Pri ma igiť filia hui⁹ matris pessime a uaricie: vocať ꝑditio: qd̄ manifeste ꝓbatur. iiij. ca. geñ. vbi habetur: q cayn fratrē ꝑdidit ꝓpter auariciā Et math. xxvj. ca. legiť: qd̄ iudas a uaricia duct⁹ tradidit dn̄m: q ꝓdi tio quantū malū sit, augu. ostēdit dicēs. Qui hoīez traddit ille inter fecit eū: dn̄o dicēte. Maius peccatū habet q me tradidit tibi. Et intelli giť de ꝑditiōe ad mortē: sicut de pe ni. disti. j. ca. periculose declaratur. Ab hac ꝑditiōe oēm hoīem remo uere cupiēs salo. puer. iij. c. diē Fili mi si te lactauerint pctōres: nō acq escas eis. Si dixerit: Ueni nobiscū insidiemur sanguini: abscōdam⁹ tē diculas ꝯtra insontē frustra deglu tiamus eū sicut infern⁹ viuentē et integrū q̄si descēdentē in lacū: oēm ꝑciosā substantiā rapiem⁹ iplebi mus domos nr̄as spoliǰs: sortē mit

te nobiscū mar supiū sitvnū oīz nīz sit mi nō ābules cū eis. Scda filia huius pessime mrīs auaricie: vocat fraus: sicut appuit in agricolis illis qui ex auaricia vt luce .xx. c. scribit ꝺñovince fruct⁹ reddere noluerint sed seruis ei⁹ ꝑus mactatis: filio ꝑ ꝑrio veniēte dixerūt: Hic est heres venite occidam⁹ eū: ⁊ auariciā qua hoc malū faciebāt ōñdentes: intulerūt: ⁊ habebim⁹ hereditatē ei⁹. Tercia filia pessime mrīs auaricie vocatur fallacia. Unꝺ eccl. j. ca. auaro dī. Cor tuū plenū est dolo ⁊ fallacia: et merito dicit plenū est dolo: qꝛ ois ꝑꝺitio: fraus: atqꝫ fallacia dolus est. Dolus enim a doctore nro duran. sic diffinit. Dolus est ois calliditas: fallacia: ⁊ machinatio ad alterꝫ fallendū adhibita. Quarta filia pessime mrīs auaricie vocat piuratio: Cū auarus ꝑ vno obolo nomē dei sepi⁹ blasfemat atqꝫ piurat. Unꝺ vbi regnat auaricia ibi ꝑfecto ꝑditio e rit: piuriū: fraus: atqꝫ fallacia oi priuata iusticia. Ideo in quodā smōe dicit leo papa: Nullū ē iusticie in illo corde vestigiū: in quo sibi auaricia fecit habitaculū. Quīta filia matris auaricie vocat ingratudo: Unꝺ seneca dixit. Quietissime viuerēt homines: si hec duo ꝑnoīa tollerent: meū ⁊ tuū. Nā eccl. v. ca. teste salo. Cūctis dieb⁹. f. auaru: vite comedit in tenebris: ⁊ in curis multis: ⁊ in erūna atqꝫ tristitia. Sexta vo filia vocat violēna: nā miseri auari cuꝫ nō possūt paupes defraudare: eorꝫ res vi disponūt accipē. Unꝺ eccl. xiij. ca. scribit. venatio leōis: onager in heremo: sic pascua diuitū paupes. Ultia filia vocat obduratio cōtra miam: qꝛ misi auari ad miam egentiū nullo mō mouent: licet math. v. c. scptū sit. Bti misicordes qm̄ ipi miam ꝯsequētur. hic ꝑbatū est ī isto diuite epulone: de q̄ supius mēoriā fecim⁹: q erga lazarū pauperē pietatē nūqꝫ habere disposuit: ꝑpterea mortu⁹: sepult⁹ est in iferno. A quo nos ꝑ donū pietatis sue cripiat dulcissimus dñs iesus: auaricie detestator: qui cū patre ⁊c. ¶ Comes.

De hac auaricia raba. sup matheū taliter inquit. O pestis maligna auaritie: semp bonis animis detestanda: quid illesum: quid incōcussum dimittis: tu genus hominū cōfudisti: tu discipulū cōmitē xpi ab apostolatu ꝑcipitasti. tu milites custodiētes sepulcrū xpi captiuasti. Nunquid non bene dictū est: Pecunie obediunt omnia.

¶ Feria sexta post scdam dñicā in quadragesima de mestissimo vicio diabolice inuidie: vbi tractatur de eius diffinitione ⁊ originali processione atqꝫ abhominatione: Sermo .xxvij. Antonius.

Hic est heres venite occidamus eū: ⁊ habebimus hereditatem eius. Inuidentiū agricolarū verba sunt ista: que ma

thei.xxj.ca.describūtur. Pro hui⁹ sermonis exordio R. P. Queritur an auaricia sit causa inuidie? Ad qd̄ breuiter respondeť ex sentētia doctorū ꝛ sacroꝝ theologorum qd̄ sic Vñ puer.xxviij.ca.scribitur, Uir qui festinat ditari: alijs inuidet. Et gre. Uir iustus per hoc qd̄ in terris nihil appetit: alienis pſꝑctib⁹ inuidere nescit. Et in xiij.li.mora.ait Tanto quisq; plus inuidet alijs bona pſentia: qñto min⁹ ipe ꝯtēpserit ea. Et alan⁹ de plactu nature dicit. Si quis in torrente diuitiaꝝ natat in hūc oēs suarum detractionum aceruos expendit inuidia. Difficile enim immo īpossibile est: cū auarus quempiā: aut diuitijs: aut alijs rebus in quibus oibus est inuidia magnū ꝛ potentē viderit: ipsum illi nō inuidere. Hinc beatus hiero.in fine vite beati malchi taliter inquit Semp virtutes insequit inuidia: feriūtq; sūmos fulgura mōtes. Nec mirū si hoc de omnibus loquor: cū etiam dñs noster pharisoꝝ zelo sit crucifixus: ꝛ oēs sancti emulos habuerunt. Sed vt̄ clarius pateat ꝙ auaritia sit efficax causa ꝛ qſi totalis inuidie: inducūtur euāgelij hodierni verba ꝑposita: quibus denotatur ꝙ agricole quibus locauerat vineā q plātauit eā.i.iudei quibus dñs dederat legē: tpalia bona: sicut auari tumētes amittere. Unde ioh. xj.ca. dicebant. Quid facim⁹ q; hic hō multa signa facit. Si dimittim⁹ eū sic: veniēt romani ꝛ tollent nr̄m locū ꝛ gentē. Et ex hoc inuidentes ipsi dño trucidatis primo patribus ꝛ ꝑphetis: qui ab eis fructū bonorum opis requirebant: dixerūt ad inuicē. Hic est heres: iesum ostendētes venite occidam⁹ eū: ꝛ habebim⁹ hereditatē eius. Quadere post tractatū auaritie: merito est ponend⁹ tractatus inuidie. De q̄ hodie loquendo breuiter in verb s tria ostendebimus: eius diffinitionē: eius etiaꝫ originalē ꝓcessionē: atq; eius abhominationē. ¶ Comes

Neq; mirādū est: si ex auaritia nascať inuidia: cū ex ea vt in ꝓcedēti sermone probasti: ceterarideanť originari peccata. Propterea ab apostolo: radix vitiorum vocatur ꝛ ista vel ipsa.

¶ Pars prima sermonis de diffinitiōe inuidie qua demōstrať nō modo quid sit inuidia: sed etiā quādo est bona qñ vero mala. Rec⁹ ille doctissim⁹ r.p. ioh. dama. i lib. ij. scribit qd sit inuidia. Inuidia in qt ē tristitia ð alienis bōis. Pro cui⁹ diffinitiōis declaratiōe notādū est ſm tho. 2ª 2ᵉ. q.xxxvj.ar.clxxij. ꝛ doctorē nostrū durādū. lib. ꝑte. iij. di. j. ꝙ hec tristitia de alienis bonis q̄ dupliciter cuilibet hominū euenire pōt. Primomō ex timoratōe quādo.s. aliquis dolet de bonis alteri⁹ inq̄tū ex eis iminet vel aliis vel sibi alicui⁹ nocumēti piculū. Talis qui dē dolor ꝑprie nō est inuidia: sꝫ est potius quidā timoris effectus: qui

ſm veritatē pōt eſſe ſine pcō. Unde gre. xxij. lib. mora. ait. Euenire plerūqȝ ſolz: vt nō amiſſa caritate z inimici nos ruina letificet. z rurſuȝ eiꝰ gloria ſine inuidie culpa cōtriſtet: cū z ruēte eo quoſdā inde bene erigi credimus: z pficiēte illo: pleroſqȝ iniuſte oppmi formidamꝰ. Scdo mō dolor de alienis bonis euenire pōt ex defectiōe qñ. ſ. quis dolet de bonis alterius nō ꝙ ille habeat illa bona: ſed qꝛ ſibi deficiūt. Qui dolor ſm pħm in. ij. lib. rethorice ſue ꝓprie dicit̄ zelus: neqȝ pctm̄ eſt ſi circa honeſta bona verſabitur. Uñ aplš ad cori. xiiij. c. dicit. Emulamini ſpiritua'ia. Et hiero. ad theclā ꝺ inſtitutōe filie dicit. Habeat ſocias cum qbus addiſcat quibus inuideat: quarū laudibꝰ mordeat̄. Qñ vero talis zelus circa inhoneſta vſat̄ pctm̄ eſt plus vel minus ſm ea ꝗ ipſe dolor alienoꝝ bonoꝝ verſari videt̄. Pro inde aplš ad gal. v. ca. dicit. Nō efficiamini inanis glīe cupidi inuicem ꝓuocātes inuicē inuidentes. Tertio mō dolor de alienis bonis euenire pōt ex meriti cōſideratōe qñ. ſ. aliqs cōſiderādo pſone meritū idignū eē illis bōis ꝗ illi euenerūt dolet: habēs ꝑ eo triſtitiā: que quidēȝ triſtitia nō pōt oriri ex bonis honeſtis: ex quibus aliqs iuſtus efficitur Sȝ ſicut pħs dicit in loco ſuperius poſito: orit̄ iſte dolor de diuitijs atqȝ de oibus illis que dignis z indignis euenire poſſunt: qui ab eo venefis appellat̄: z ad bonos mores ꝑtinere dinoſcit̄. Sȝ hoc ideo pħs dixit: qꝛ ad bona tpalia ſm ſe z nō ad eterna reſpiciēda cōſiderabat. Uerū qꝛ ſm doctrinaȝ fidei: hec talia bōa etiā indignis iuxta dei ordinatiōnē deueniūt vel ad eoꝝ correptionem vel ad eoꝝ damnationē: z qñ nihil ſunt in cōparatione ad bona futura: que bonis ſeruari iaȝ credimus: ideo in ſcriptura ſacra huiuſmodi triſticia prohibetur: ſm illud pſal. Noli emulari in malignantibus: neqȝ ze. fa. ini. z alibi. Pene effuſi ſunt greſſus mei: qꝛ zelaui ſup iniqs pacē pctōꝝ videns. Quarto mō z vltimo dolor de alienis bōis euenire pōt ex caritatis priuatōe qñ ſ. aliqs dolet de alienis bōis inquātum ab eo ꝙ illa poſſidet in illis excedit̄: z hunc vtiqȝ doloreȝ appellamus inuidiā: ꝗ ſm pħm ſemp prauus eſt. Nā cū vita nr̄a ſpūalis i caritate ꝯſiſtat iuxta illō io. iij. c. Nos ſcimus. qñ trāſlati ſumus de morte ad vitā qm̄ diligimꝰ fratres: ħ dolor oēm caritatē: oēmqȝ dilectioneȝ expellit. Et vt durandꝰ ait. Si talis triſtitia vl' dolor cito repellit̄. ita ꝙ ſit motus imꝑfectꝰ a ſenſualitate ꝓcedēs tanqȝ inuidie ꝓpaſſio: pctm̄ veniale iudicat̄ etiā ſi diu retinet̄ ex ꝗuitate cōplexiōis: qꝛ cito remoueri nō pōt: dūmō diſpliceat. Uerū ſi diu retinet̄ z placet etiā cū delibe ratōe: eſt c'lpa mortalis. Propterea iob. vij. ca. di. Paruulū occidit iuidia. Paruulus eſt ꝗ alienus ab vſu rōnis nō eſt ſua ſorte cōtētus. hunc

occidit inuidia: qr oi priuat iustissime grã: cui⁹ si dolor est de spũalib⁹ bonis. culpa contra spiritũ sctm̃ est vix alicui remissibilis: qr ipugnat agnitã veritatẽ: fraternitatẽ: atq3 diuinã caritatẽ ¶ Comes

Ego inueni aliã iuidie diffinitionẽ ab aug. positã: ab ista tñ disparez q̃ talis est. Inuidia inquit augu. est odiũ aliene felicitatis respectu inferioꝛ ne sibi equent: respectu supioꝛ: qꝛ eis nõ equat: respectu pitiũ: qꝛ sibi equant. Uñ cayn inuidit Abel fraterne ꝓsperitati. Rachel lie fecunditati. Saul dauid felicitati.

¶ Pars scda s̃moĩs de originali ꝓcessione inuidie q̃ ondit de qb⁹ radicibus ipsa ꝓcedit inuidia. Ant.

Quatuoꝛ sunt radices R. P. malignitatis inuidie Supbia. Iracũdia. Auaricia z Accidia: de quibus p oꝛdine videndũ est. Pꝛima in quã radix ex q̃ ꝓcedit inuidia: supbia est. Nã cũ supbus oib⁹ ꝑesse desideret: dum se ab aliq̃ supari ꝑspexerit: statim inuidia nascit statimq3 dolẽs de bonis illi⁹ p ipsoꝛ destructione molitur. Tũc s̃m cipꝛianum erit huic vult⁹ minax: toꝛuus aspectus: pallor in facie: in labijs tremoꝛ Pꝛoinde apls ad gal. vj. c. dicit. Nõ efficiamini inanis gl'ie cupidi: inuicez ꝓuocãtes inuicẽ inuidẽtes. Secũda radix est iracũdia. Uñ Greg. in li. moꝛ. sic inquit In cogitatõe in sidi rabies: z in dẽtib⁹ stridoꝛ. Hec eni duo vitia ita ꝯiuncta sunt: vt recte dicant mater z filia. Qua ꝓpter Ecci. xxx. c. Sap. ipsas sociauit di. Selus z iracundia minuũt dies. Tertia radix ẽ auaricia z qꝛ de hac radice in ꝓhemio sermõis dictũ est nũc breuiter illud Aug. d lib. arbi. ꝓ testimonio dĩ q ait. Auar⁹ velut infern⁹ oĩa deuorãs vellet nullum hoiem esse: vt solus oia possideret. Quarta z vltima radix est Accidia Nulli. n. vicioꝛ ita cito z tã foꝛtiter euenit inuidia sicut accidioso Ipsi quidẽ ex ocio multa innumerabilia desideria rerũ eueniũt: quas cum hie nõ põt hĩ det. Uñ puer. xxj. ca. scribit. Desideria occidũt pigrum noluerũt. n. man⁹ ei⁹ q̃q3 opari: tota die ꝯcupiscit z desiderat. De his igit R. P. breuiter me expedio: me fine lõgio: sic ĩ pcedẽti. ¶ Comes.

Etio insup salomonis dicto B qd pauloañ dixisti ꝓbatur. Nã puer. xxv. c. ipse dicit. Sicut tinea vestimento: z vermis ligno sic tristicia nocet coꝛdi.

¶ Pars. iij. sermonis de abolatione hui⁹ pcti vbi isinuat q ꝓpter q̃tuoꝛ rõnes ab hoiari debet inuidia q̃ inferius describũtur. Anto.

Vicium qppe inuidie R. P. iiij. rõni b⁹ ab hoiari dz. Pꝛimo rõne oppositiõis. Caritas. n. s̃m magistrũ sen. dis. xxiiij. li. iij. est dilectio qua diligit deus ꝓpter se: z prim⁹ ꝓpter deũ z in deo. In his duabus dileciõib⁹ s̃m dictũ saluatoꝛs scri-

ptum math.xxij.c.tota lex pendet & pphe. Un ad thi.j.ca.apls dicit. Finis pcepti e caritas. Et notādū qz magr dicit q de⁹ diligit pp se: qz in eo ponēda est finalis affectio dilectiōis. Proxim⁹ aūt si bon⁹ e: in deo ipsuz debem⁹ diligere: si vo malus ppter deū. Sz vitiū vipee inuidie dei ac primi dilectōi opponit. Dolet.n. de bonis diue bonitatis q̄ spūi scto attribuitur. Un difficile talis culpa dimittit. Nā math.xij.c. scriptū est. Qui dixerit ptra spm sctm vbū non remittet ei: neq in hoc seculo: neq in futuro.i. vix remittetur ei. Sigit vix grāz repit q solo vbo dei bonitatē offendit: quō eā iueniet ille q cogitatu: vbo & ope ptra deum eiusq dōnis largiflue iuidendo: & cōtra deū & primū de bōis suis tristiciaz habendo: negter agit. Idcirco inuidia fera pessima in geñ. appellat. Nā Jacob vidēs tunicaz filij sui ioseph itictā sanguie fic. xxxvij. c.eius volu.legit dixit: Fera pessima deuorauit eum.i.iuidia: q2 vidētes fris eius q a pr̄e plus cunctis amaretur: oderant eū: nec poterāt ei qcq̄ pacifice loq. Et in hoc peior est iuidia q̄ auaricia. Auar⁹.n.q̄uis bōa sua cōicare nō amet. tñ q alij ei cōicant valde delectat. Inuidus vo nec vnū nec reliquū diligit: imo vellet q diuina bonitas esset auara: ita q proximus eius hiet minime dona: imo peior e q̄ ira. Irat⁹.n.nō vult primo malū. nisi q2 prim⁹ offendit eū. sz hoc ideo agit iuidia. q2 mouet a ppria malitia.i.a supbia & qd deteri⁹ e: peior est ipsa supbia. lz eni fm doc. irrefragabilez. q.cxvj. ij.volu.sūme. Supbia in se initiuz sit ois maliciū in cōpatiōe nocumētoz primu: graui⁹ noeet iuidia. Un Criso.omel.lv.dicit. Fera venenosa est iudia oi excusatione pnata: oiuz maloz mat & causa. Scdo inuidis abhoīari dz rōne ppie flagellatōis Nullū.n. viciū ita cruciat atq flagellat subiectū ppriū vt ita loqrt dñm suuz sicut inuidia: q2 est velut vermis in ligno aut in vestimēto tinea. Hec quidē cū nate sunt ppriā substāciā psumūt. sic & iuidia cū nata fuerit: cor vbi e sine mora corrodit. Un & salomō sicut & tu R.P. paulo añ dixisti puer.xxij.c.dic. Sicut tinea vestimēto: & vermis ligno sic tristicia nocet cordi. Et hiero.ait Inuidia e sui pmū mordax: & se primū ifestat. Et isidor⁹ iquit. Inuidus aio medullit⁹ estuās a semetipso liuoris pprij semp exigit penas. Et socrates ille teban⁹ ait. Utinā iuidi in oib⁹ ciuitatib⁹ aures vl oculos haberēt: vt de oiuz pfectib⁹ torqrent. Et idē. Quāta sūt felicia hoiuz gaudia: tāti sūt iuidoz gemit⁹. Et orati⁹ dicit. Inuidia sculi nō iuenere tirāni maius tormētum. Tertio iuidia abhoīari dz rōne mRe ifectiōis. Adeo eni iuidus ificit iudia: vt ei redolētia feteāt: fetētia redoleāt: amara sūt ei dulcia: dulcia amara. Idcirco illō Isa.v.c.recte iudis dici pōt. Ue.s. vob q dicitis bonū malū & ma: bo

ponētes ten. lu. ꝛ lu. ten. ponentes amar i dulce. ꝛ. d. i amar. Et puer. xiiij. scribit. Putredo ossiū ē inuidia Uestis. n. putrefacta nō recipit a blutionē. Sic ꝛ inuidia nō de facili recipit purificationē. Quarto ꝛ hac in pte vltio inuidia ab hoiari dꝫ rōne iniq volitōis. Nullus ē i mūdo in uenit hō: q sicut inuidus tāte sit praue voluntatis. Nā ꝫm sniā Boetij cū oē bonū cōe ō ductū pulcri9 elucesat. Vñ sen. dicit. Nullius rei possessio iocūda ē sine socio. Inuidus tñ vellet carē poti9 bono: qꝫ h ie sociū cōicantē cū illo: imo poti9 eligit h ie sociū i miseria: qꝫ i felicitate cōicare bona. Sicut exemplariter legit. et aperte quotidie demōstratur. Nā cū quidā rex ad se vocari fecisset auarū ꝛ inuidū: munus obtulit eis vt peterent ita tamē vt qui posterior peteret: ab eo duplicis valoris p̄mio donū acciperet. Facta est nō parua cōtentio inter eos: ꝛ cum petere munus vterqꝫ differret: precepit rex inuido vt prius peteret: qui tante malignitatis fuit. qd sibi vt vn9 erueret oculus petijt: non licuit ei vt aliqd bonum peteret: ne primus illud duplicatū haberet. Unde cipriauus ait. Selus iste modū non habet: permanens iugiter sine fine cū alia finiātur scelera. Quātoqꝫ ille cui iuidet successu meliore pfecerit: tanto inuidus maius incendiū liuoris ignibus inardescit. Hinc est qd agricole illius vinee: de quib9 ꝛ de qua in exordio diximus: inardescentes miraculis in sapiētia ꝛ sciētia illius qui vineā locauerat eis dixerunt. Hic est heres vinee: venite occidamus eū. Eūqꝫ nos humiliter deprecemur: vt a tāto peccato pius ipse ꝛ iust9 nos eripiat: ꝛ vltio ad celestia regna perducat. Qui viuit ꝛ regnat ꝛc.

Rateor equidē qd nimis abhominanda est inuidia: ad quā hominibus imprimendā tota antiqui hostis opat malicia. Vñ aug9. dic. In zelo iuidie: tota viscera sua serpens diabolus cōcutit: ꝛ in hec imprimenda quasi pestem vomit atqꝫ diffundit. ¶ Comes.

¶ Sabbato post scdam dominicam in quadragesima de cōditiōe atqꝫ iniqua fructificatōe: ꝛ vtili eruditatione vel remediatiōe malignitatis inuidie. Sermo. xxviij. Anto.

Fili tu es semper mecū es: ꝛ oia mea tua sunt. Pris misericordiarum ꝛ luminū ad inuidū fratrē verba sunt ista: que luce xv. ca. describūtur. Presens euāgeliū R. P. filij prodigi parabolam continet: per quē sensu mistico peccatorem intelligere possumus. Cui iustus frat iuidēs idignāt ꝛ ad domū introire recusat. quē pat eoꝝ imo ꝛ omniū creaturaꝝ: ad pacē mētis ꝛ ad iuidiā deuitandā inducere cupiēs ait: Fili tu semper mecū es ꝛc. Sed hic nō immerito dubiū est. Quo

modo iustus super receptiōe alteri⁹ peccatoris inuideat. Hoc mouit damasum papam qui beato hieronymo ait. Si aut ō iusto ꝛ peccatore vo lucrimus esse parabolā: iusto non poterit cōuenire: vt de salute alterius ꝛ fratris maxime cōtristetur. Sic eniꝫ inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū: ꝛ imitantur eū qui sunt ex parte eius: nunq̄ꝫ persone iusti tam imanis inuidia poterit coaptari: vt foris steterit: ꝛ clementissimo patri rigide obstiterit: solusq̄ꝫ liuore cruciatus letitie domus interesse noluerit. Cui beatus hiero. respondit dicens. Videamus quō super sancto genraliter ꝛ petōre: pabola ista possit intelligi ꝛ de ceteris quin iusto ɔueniat: nō ambigitur: illud est in quo legētis scrupulus cōmoueat. Cur iust⁹ saluti petōris inuideat: ꝛ intantū ira cūdia repleat: vt nec fris miscōia: nec p̄ris precibus nec totius dom⁹ iocunditate supet. Ad qō breuiter rñdebim⁹. Omnē istius mūdi iusticiā ad dei cōparationē iniusticiam esse. Quō. n. expetis hierlm: sodoma iustificat: nō quo ipsa sit iuste: ꝫ quo maiorib⁹ delictis fiant minora delicta: ita ꝛ hominū vniuersa iusticia nō ē deo collata iusticia. Deniq̄ꝫ paulus qui dixerat: quotquot. n. p fecti hec sapim⁹. ꝛ i alio loco ɔfitet ꝛ clamitat. O profundū diuitiaꝝ sapientie ꝛ sciētie dei: q̄ꝫ inscrutabilia sunt iudicia ei⁹: ꝛ inuestigabiles vie eius. ꝛ allbi. Ex pte cognoscimus: ꝛ ex pte prophetamus ꝛ nūc p speculū i enigmate videm⁹. Et ad Ro. vij. Infelix ego quis me liberabit a corpe mortis hui⁹. Ex quibus oībus docemur dei solius pfectā esse iusticiā: q solē suū oriri facit sup iustos ꝛ iniustos. Dat pluuiā serotinā ꝛ matutinā: merētibus pariter ꝛ non merētibus. Qui de vicis: angulis ꝛ plateis inuitat ad nuptias: ꝛ ouez q̄ ad exēplū filij penitētis redire non poterat vł nolebat: q̄rit ꝛ inuenit: ꝛ inuētā suis portat humeris. Multū eni erranāo laborauerat. vt aut doceamur in sctōs q̄ꝫ posse cadere inuidiā: ꝛ soli deo purā clemētiā derelinqui. Filioꝝ zebedei ɔsideremus exēplū: p quib⁹ cū mat mota pietatis affectu nimis grādia postulasset rel qui decē discipuli indignati sūt. Igit R. P. Quia sicut piculosa est inuidia: etiā de ipa hodie disputem⁹ ꝛ suā malā cōditionē iniquāq̄ꝫ fructificationē: atq̄ꝫ vtilē medicationē vide am⁹ exemplo euāgelij nos ad hoc prouocantis. ¶ Comes.

Quod ꝛ in aplīs inuidie malum hiero. dixit potuisse subrepere: mirādū nō ē eū etiā de angelis idē credere nullū pieulosuꝫ: nulli videt sapiēti eē blasfemiū. Qꝛ teste Job. Sidera nō sūt mūda in ɔspectu ei⁹ Vñ ipē hiero ait. In psal. di. Nō iustificabit i ɔspectu tuo ois viuēs. nō ait nō iustificabit ois hō: ꝫ ois viuēs .i. nō euangelista nō aplīs: nō pphā ad maiora ɔscēdendo. Non angeli nō troni: non dñatiōes: non ptātes

cetereq3 virtutes. Solus deus est in quem peccatū non cadit. Hec ille.

¶ Pars prima sermonis de septez malis conditiōibus inuidie. Ant. Septez malas inuidie cōditiones R. P. inuenio de quib⁹ in pūtiarū per ordinē dicēdū est. Quarum prima vocat̄ ḡnalis virtutum repugnatio. Nam cū alia vicia vnī bono duntaxat repugnāt. Ut humilitati superbia: castitati luxuria. Abstinētie gula: oiq3 bono oppōitur inuidia. ꝛ ꝙ deterius est cū3 alia vicia alicui opponant̄ vicio: vt pro digalitati auaricia: hec quippe inuidia nulli malo opponit̄ vl̄ ꝯtrariat̄ aduersa: imo ꝙ peius est altissimo dn̄o ipsa videt̄ eē cōtraria. Un̄ inuido math. xx. c. dn̄s dixit. An oculus tuus nequam est: q2 ego bon⁹ sum. Scd̄a mala cōditio inuidie vocat̄ rōnis obcecatio. Un̄ Greg. dicit. Inuidi debent ꝑpēdere quāte sint cecitatis: qui alieno ꝓfectu deficiunt in aliena leticia contabescūt. Quāte etiā infelicitatis q melioratione ꝓximi deteriores fiūt. Inuidi velut ceci ꝺ vitib⁹ spinas colligūt: q2 peiorem partē vel deteriorē cuiuscunq3 opatiōis eligunt ꝛ de ficub⁹ tribulos. q2 de bono faciūt malum ꝛ bonos hoīes dicunt eē malos. Nulla eis virt⁹ ꝓficit: nullū bone opationis lumē. Un̄ poeta vulgaris. iij. cātico. ij. comedie de cecitate inuidiorū loquēdo dicit. Et come ali orbi nō a proua el sole. Cussi allombre qui auio per lo ori luce del cel di se languer non vole. Quia ex quo in hoc mūdo veritatē aspicere nolebāt: digni est: vt in alio seculo a dn̄o lucez nō hēant. Un̄ sequit̄ Che atuti vni fil de ferro el ceglio fora. Et cossi come assparuere saluagio se fa po che questo non dimora. Optima cōparatio sicut. n. accipiter lacerat oues ita inuidus susurrādo ꝛ detrahendo lacerat hoies: ꝛ breuiter dicā Sicut diligentib⁹ deū3 oīa coopantur in bonū: vt ait apl̄s ad Ro. viij ita inuidis oīa coopantur in malū. Tertia mala cōditio inuidie vocatur bonoꝝ ꝑuatio. Primo. n. ꝑuat homines suffragioꝝ3 cōitate. Caritas quidē facit: vt oīa suffragia ecclesie cōia sint. Un̄ Aug. ait. Desent inuidi q̄ztū bonū est caritas: q̄ sine labore nr̄o aliena bona nr̄a facit. Hinc dauid q erat ī caritate dicebat. Particeps ego sum oīu3 timentiū te. S3 oib⁹ suffragijs priuat inuidia. Scd̄o ꝑuat hoīe3 ꝓximi societate: q2 inuidus cū nemine ꝯuersari pōt. Unde magr̄ vgo de scō victore dicit. Superbia aufert mihi deū3: inuidia ꝓximū. ira meipsū. Hic etia3 Salomō ꝓuer. xxiij. c. dicit. Ne comedas cū inuido ꝛ ne desideres cibos ei⁹: q̄m in siītudinē arioli ꝛ piectoris estimat qd̄ ignorat: come de ꝛ bibe dicet tibi ꝛ mēs ei⁹ tecū nō ē. Tertio ꝑuat inuidia sapīe vtilitatē. Proinde sapiēs. vj. c. Neq3 cū inuidia tabescēte iter hēbo. q̄m talis hō nō erit pticeps sapīe. Quarta mala cōditio vocatur bonoꝝ ꝛ maloꝝ sepatio. Hoc eni vitio filij dei a filijs dia boli sepā

tur. Ná cũ caritas ꝛ inuidia ꝺe ꝺirecto ſint oppoſita: ꝛ p caritaté cogſcimur filij ꝺei: ſeqꝛ ꝙ p inuidiã cognoſcimur filij ꝺiaboli. Qȝ aũt per caritaté cognoſcamur filij ꝺi: patet pillud qȝ Jo. xiij. c. ꝺiſcipulis ꝺñs ait. In h cognoſcét oés. qꝛ ꝺiſcipuli mei eſtis: ſi ꝺilectioné habueritis adiuicé. Qȝ ꝛ clarꝰ Augꝰ. exponit ꝺicés. Dilectio ingt ſola ꝺiſcernit inter filios ꝺi ꝛ filios ꝺiaboli. Signét ſe oés ſigno crucis: rñdeát oés amé cantét oés allá. baptizenẽ omẽs: intrét eccſias: ipleant pietes baſilicaꝝ nõ ꝺiſcernuntur filij ꝺiaboli a filijs ꝺei. Qui hñt caritatem nati ſunt ex ꝺeo q nõ hñt caritaté nõ ſũt ex ꝺeo. Magnũ iudiciũ: magna ꝺiſcretio: quiſqs hoc hȝ: hãc ſoluȝ non héat: nihil ſibi pdeſt: ſi alia nõ héas: hãc habe ꝛ ipleſti legé. Quinta mala cõditio inuidie vocaẽ ꝺiabolica ſocia tio. Hoc. n. vitio ſit ſociatio maxia inter hoies ꝛ ꝺiaboluȝ atqꝫ amicitia. Cũ. n. amicoꝝ ſit ꝫ Tulliũ: idé velle ꝛ idé nolle: qñcũqꝫ inter amicos hoc iuenit: iter eos vera amicitia eé creditẽ: ſȝ cũ velle ꝛ nolle iuidi idem ſit ꝙ ꝛ ꝺiaboluꝫ relinqẽ igiẽ ꝙ ſint veri amici ꝛ ſolidi ſocij. Quid é eni velle ꝛ nolle iuidi niſi pzimoꝝ malũ ſp appetere: ꝛ bonũ nõ modo nõ amare: ſed nec etiã aliquomõ audire vel videre. Et qd é ſiſr ꝺiaboli velle ꝛ nolle: niſi oiuꝫ hoiuꝫ ꝺãnati oneꝫ ſp pcurare. ſalutẽ aĩe ꝛ corpis impugnare. Idcirco ſapie. ij. ca. ꝺi. Inuidia ꝺiaboli moꝛs itroiuit i oꝛbé terraꝝ. Sexta mala ꝯditio inuidie vocaẽ pñtis vite mala finitio vl' terminatio. Ná iuidi freqñter mala moꝛte moꝛiunẽ. Cũ Ecci. xxvij. c. ſcriptũ é. Laqo pibunt q oblectanẽ caſu ꝛ moꝛte iuſtoꝝ: ꝺoloꝛ aũt cõſumet illos. ſ. iuidos anteqꝫ moꝛianẽ ſcꝫ eternaliter. Septia ꝛ vltia mala cõditio iuidie vocaẽ eterna ꝺãnatio: quã Joã. baptiſta phiſeis ꝛ ſaduceis iuidis vipis cõpatis cõminabaẽ Math. iij. c. ꝺicés. Progenies vipaꝝ qs ꝺemõſtrabit vobis fugere a vétura ira. Et ide pena quã hñt iuidi in iferno ꝯſiderari põt: ꝯſideratione pene quã hñt i purgatoꝛio: cuꝫ ꝺe ea ꝯtriti ꝛ ꝯfeſſi ꝺeceſſerũt: quã Dátes. xiij. cã. ij. comedie purgatorij explicat ꝺicés. Et poy che fumo vno pocho piu auãti. O ꝺio cridaẽ maria oꝛa pmi cridare michaele e piero e tutti li ſcti. non credo che p tra vada an choi hõ ſi ꝺuro. ch nõ foſſe puncto p cõpaſſione ꝺe quelo che io vidi li poi che qñ fu poco ꝺi longa to che li ati loꝛo amiveniano certi p gli oghi fui ꝺigrã ꝺoloꝛe pũto: ꝺi vili ciliciꝫ mi piã coptẽ el vno ſuffria laltro ſula ſpala. Et tuti ꝺala ripa eran ſoferti. Coſſi li cieꝫi a cui laroba falla ſtão a pꝺoni a chieder loꝛ biſogna. Et luno il capo ſopꝛa laltro aualla Hec ille poeta vulgaris

Peloquentiſſimus. ¶ Comes. Ropter has ꝯditiões iuidie. Sap. Ecci. vj. c. ait. Im ppiũ ꝛ ꝯtumeliã malus hereditabit: ꝛ omnis peccatoꝛ inuidus ꝛ bilinguis.

¶ Pars secunda sermonis de mala fructificatione inuidie. Anto.

Beatus Grego. lib. xxxj. mora. R. P. octo filias malignātis inuidie ponit Exultationē videlz i aduersis pximi. Tristiciā qz de prosperis eius. Detractionē. Susurrationē. Derisionem. Temerariū iudicium. Falsam suspicationē vel odium. Et falsum testimoniū. De quibus septem in pn̄tia z fm sui partitionē tractanda sunt. licet breuissime ppter longitudinis euitatiōe. De detractione vō q: est vicium cōe in quo genus humanū nō mediocriter offendit: die sequēti donante dn̄o dicendum est. Et sic per ordinē de aliquibus filiabus huius pestifere genitricis inuidie fm necessitatē salutis: z bz oportunitatē tpis atqz cōnuetū ogis tractare dispono. Prima igit filia maligne genitricis vocat exultatio in aduersis pxi. Que qdē pctm̄ ē ɔtra naturā cū de bono eius naturaliter sit gaudēdū. Et si h ex deliberatiōe fit: culpa mortalis efficitur. q: adeo grauis est ac si malū illud faceret proximo suo de quo quis inuidus letat. Hinc est q Ecci. viij. c. inuido dicit Noli de mortuo inimico tuo gaudere. Scda qz filia vocatur tristicia de ipsius pximi psperis: q sicut supra dicta tenetur a doctoribus grauior z nemini nocet sicut hn̄ti. Nam maria soror moysi: vt nūeri. xij. c. legit: q: inuidia mota ē ɔtra fratrē: leprosa effecta est. Tertia insup filia est susurratio de qua licet i seqnti sermone: cū de detractione loqmur aliqd dicendum sit: tn̄ nūc hoc scire optet fm Durādum. iij. pte. j. li. di. iij. q. x. Qd susurratio est locutio ɔtra amiciciā discordiā seminās. Hinc puer. xxvj. ca. scribit. Susurrone subtracto iurgia ɔquiescunt. Susurro. n. vt Ecci. xxviij. c. scribit cōturbabit amicos z in medio pacem hn̄tiū ponit inimicitiā. Et adeo graue pctm̄ ē susurratio: vt si ex deliberatōe efficiatur: culpa mortalis est. Et iō ecci xxv. ca. legitur. Susurro z bilinguis erit maledictus. Quarta filia p ter has vocat derisio: q si de re graui z psona notabili fieret maxime si cū deliberatiōe agat: est culpa mortalis: q isup grauior reddit qn̄ senes pentes ecclasticosqz psone deridenē Vn̄ puer. xxx. c. Salomō ait. Oculus qui subsannat pr̄em etatis. s. honoris: cure geniture: creatiōis: redēptiōis: z subernatōis: z despicit ptū m̄ris sue. s. sctē m̄ris eccle. effodiāt eū corui de torrētibus. Quinta filia adhuc tam praue genitricis inidie vocat iudiciū temerariū: de q cū in seqntibus sigillatim plenius sim tractaturus. nihil aliud de eo nisi q oibus ppter piculū falsi iudicij illud Luce. vj. c. cū dn̄o ɔsulo. Nolite iudicare z nō iudicamini. Sexta filia vocat falsū testimoniū z recte seqtur vt postq fratri suo inuiderit qs z falsaz suspitionē de eo habuerit z iudiciū temerariū fecerit adhoc falsuz testimōiū reddat q i li. deutro-

nomij.ij.c.phibet vbi dns ait. No loqueris otra primu tuu falsum te stimoniu. Septia z vltia filia vocat odiu. Plerioq;.n.pp ter inuidia etias odiut deu: qui bu facit illis erga qs inuidia ocepit: q math.v.c.dns ait Diligite inimicos vros: bnfacite his qui oderut voz o.p.p.z.c.vos. De his oib9 R.P.paruz volui dicere. Nam nonnulle eaz nimia expositioe no indiget: z deillis q indiget lati9 sigillatim de vnaquaq; illaz: vt pau loante dixi ad vtilitatem dnationis tue z ad venustate operis tractare constitutio. ¶Comes.

Satis scire desidero remedia cotra malignitate atq; prauitatem iuidie vt us ta vulnus medicet preteritum: qs vt a telis eius qplurimis caueatur in futurum.

¶Pars.iij.smois.de vtili medica tõe malignitatis inuidie.i.de vij.re medijs ei9 q sunt mire vtilitatis.

Ut satisfaciam voluntati tue R.P.septe remedia contra inuidia assignabo Primuz quo q appellat eius maloz osideratio: q.s.mala ab initio mudi ex inuidia secuta sunt. Hoc.n.remediu ponit Dantes.xiiij cant.ij.comedie vbi. Prio narrat malum q ex inuidia primi nati hominis.s.cayn secutu est. Proinde q ex inuidia cayn vt.iiij.c.gen.legi tur z superius expressuz est: fratris sui abel occisio secuta e. Qua ex re taliter inquit. Poi fomo fati soli p cedendo.i. postqs spus recesserant qui nobiscu locuti erant: fulgore pa re qn laire fende voce chevi se dico tradicendo.s.cayn.z quid dicebat explicat mo dicens. Aucti derami qlunche mapzende. E fugio come cayn che se delungua. Si subito la neuola si sciende. Deinde ofequenter Dantes ponit exemplu ex historia gentiliu. Ubi sciendum q sicut frater inuidet fri vt ex historia gen. dictum est. Ita soror inuidet sorori. Et lz ouidi9 in fine maioris. hanc in honeste hystoria narret. ego p viribus honeste ea hoc in loco notabo Nam Aglaures vna filia Atropis primi regis athenaru inuidens pul chritudini sororis sue herese couer sa fuit in lapidem: quod poeticum est. Naz licet illa vere inuida fuerit tame in saxum non est oversa nisi p similitudine. q2 inuidia cor hois in durat z infrigidat quasi lapidem. Unde poeta dicit. Come da lei lui a pena lodir nostro ebe triegua echo laltro come si fracasso che simeglio tornar che tosto segna: sicut.s. post vnum tonitruu immediate sequit aliud. Jo sono Aglaures che deuie te saxo z allor per strigerme alapor ta me retro feci z non manti elpasso gia era laira dogni parte chera. Et emi dissi quello fuo il duro camo.i. frenu che o vria lo homo tene den tro sua mente. Ma vuy prendete la e sta.i.res temporales ex quibus inuidia nascitur. Si che lamo de la tiquo aduersario voi intra. E pero poco vale fremo o rechiamo che a

mauit in cielo in torno ne se gira mõstrando le sue belleze eterne. τ locchio nr̃o pur a terra mira. Aliud remediū vocaṫ fraternitatis dilectio. Sumus enī oēs fratres rōe creationis. q2 ab vno deo creati: rōne factitionis. q2 originaliter ab vno pře pgeniti. Uñ boetius in lib. de pso. di. Omne genus hoīm in terra simil surgit ab ortu. Un⁹ ei rex pater est. Cū igiṫ vn⁹ frater naturaliṫ debeat diligere aliū. sequiṫ q̄ nullo mō lʒ ei inuidere. Tertiū remediū est ꝑprie excellētie despectio. Nā qui ꝑpriā excellentiā nō diligit: de facili inuidere cōtēnit: imo si q̄nq̄3 sensualitatis appetit⁹ se extollit ꝑtin⁹ sibimet ait. q̄d eccl. x. c. scribiṫ. Memēto hō: q2 puluis es: τ in puluerē reuerteris. Quid igiṫ supbis terra τ cinis. Quartū remediū est naturalis ꝯpassio: quis enī tā durus est tā iniqu⁹: vt in semetipso cōsideret quō naturaliter vnū mēbrū alteri cōpatiṫ: nō cōpatieṫ τ ipse illi: qui sibi ꝑxim⁹ est: τ aduersa τ miserias patiṫ. similiterq3 de bonis ꝓsperis. q3 illius cōgaudeat: qui eū vt seipm̄ tenetur vt diligat. An ignorat q̄d pau. ij. ca. dicit. Unū corpus sumus in xp̄o: τ vnusq̄sq3 ideo dʒ participare de bonis ꝓximi: secū ꝯgaudēdo: τ de aduersitatibus ei⁹ sibi miserando. sicut faciebat dauid q̄ psal. ait. Particeps ego sum o. t. t. τ. c. m tua. Aliud insup remediū appellaṫ diuine legis p̄ceptio. que p̄cipit ꝓximū diligere: τ nullo mō ei inuidere. Uñ ma. xij. c. scribiṫ. Diliges ꝓximū tuū sicͭ teipm̄. Est p̄terea aliud remediū: q̄d appellaṫ dñice passiōis meditatio. Si enī dñs ꝓ hoīe vsq3 ad mortē passus est: quō quisq3 ꝓximo vel alicui poterit inuidere. Sine aliqs dicat. naturalis est mihi inuidia: eam fugere vix vale o: audiat augu. sup ioh. dicētē sic. Fratres vt a p̄ciō sanc mur: xp̄m crucifixū intucamur. Unde qui duri sunt τ inuidiā tenēt: a beato ber. sic rep̄hēdūtur. O duri inquit τ indurati filij adā. quos nō emollit tāta benignitas. s. xp̄i. Ultimū remediū appellatur eterni regni dilectio. Proinde grego. ait. Qui facib⁹ inuidie carere desiderat: illā hereditatē appetat: quā numer⁹ possidentiū nō angustat: quā nobis cōcedere digneṫ: omniū bonorū largitor dñs iesus. cui cū p. τ s. s. sit honor τ gloria decus τ ipiū p infinita s. s. ¶ Comes

Satis app̄ciāda sunt hec remedia. cū inter alia nimis piculosa. vt ex dictis tuis pcipio sit inuidia Immo sicut alan⁹ d̄ plāctu nature ꝯfirmat scriptura: q̄ ait. Inuidi q̄d mōstriosi⁹ mōstrū: q̄d dānosi⁹ damnū. q̄ culpabilior culpa: que penalior pena. Hec est erronee cecitatis abissus: humane mētis infernus: cōtentiōis stimulus: correctiōis aculeus. Qui sunt inuidie mor⁹: nisi humane trāquilitatis hostes: mūdane dep̄datiōnis satellites: collaboran tis vigilie: hostiles aliene felicitates excubie.

Dnica tertia in xl°. in mane devitio detractionis humano generi inimico: vbi declarat qd sit detractio: et vnde originat detractio: atq3 dānosa munitio. Sermo. xxix.

Ambulate in dilectione sicut et xps dilexit nos: et tradidit semetipm pro nobis. Apli pauli ad detractores verba, sunt ista: que in v.c. eple ad ephe. scribunt. Cū iste scrissim° pats r.p. ad dilectionē pximi h3 mane ferueter hortet. Querit qd vitiū qd ve pcm huic dilectōi magis resistere videat? Ad qd breuit rndet fm doctrinā sancti tho. 2a 2e q.lxxiij.ar.iij. et doctore nrm durā. parte.iij.li.i.di.j.q.vij. q pēsanda sunt pctā q cōmittunt in pximū fm nocumēta q pximo inferunt. Ex h3 ei pctō culpe rōnez accipiūt: nocumētū vero tanto grauius est: qnto mai° e bonū qd ex eo remittit. Bonū aūt bonis triplex est. aie. s. et corporis: et exterioꝝ rerū. Bonuz aie qd est maximū nisi occasiōalr ab aliquo tolli nō pōt: puta psuasiōe que necessitatē nōn videt inferre s3 ab alio possunt alia duo bona auferri violenter. Et q2 bonū corporis bono exterioꝝ pēminet: grauiora peccata sunt: quibus infert nocumentū corpori: q3 ea quibus infert nocumētū exterioribus rebus. Unī inter cetera pctā que sunt in pximuz homicidiū est grauius: p qd vita pximi tollit que actu existit: cōseqūter aūt adulteriū: qd ē ɔtra debitū originē gñationis humane: p quaz certe est introitus ad vitā. Cōsequēter aūt sunt exteriora bona inter q̄ fama pēminet diuitijs: eo q ppinquior sit spūalibus bonis. Un̄ .xxij c. puer. scribit. Meli° est nomē bonū: q3 diuitie multe. Hec aūt fama p detractionē pprie denigrat. Un̄ detractio fm gen° suū furto et alijs pctis q erga res exteriores cōmittunt grauior est. Quadere. vj. q.j.c deteriores habet. Deteriores sunt q doctor vl bonoꝝ. vt in. c. ex merito. ponit. vitā moresq; corrūpunt: his qui substātias alioꝝ pdiāq; diripiūt. Ipsi eni ea q extra nos sunt h3 nostra sint auferunt: n̄r iq; detractores et nostroꝝ corruptores moꝝ siue q aduersus nos armant: pprie nos ipsos decipiūt: et ideo iuste ifames sunt et merito ab eccl̄ia exteriores fiunt. et i.c. sūma d3. Sūma iniquitas est et fratres detrahere et accusare. Un̄ scriptū est. Omnis detrahēs fratri homicida est: et ois homicida nō h3 ptē in regno xpi et dei De hac r.p. detractiōe hodie idcirco tractare cōstituo: maxime q2 cuz in psenti sermone de filiabus muidie dicerem° hāc filiā pessimā post posuimus: vt de ea lati° fm exigentiā rei nobis locus dicēdi daretur Nā hiero. viroꝝ doctissim° tu° dulcissimus aduocat° imo omniū xpianoꝝ: ad rusticū monachū scribēs ait. Nulli detrahas: nec in eo te sctm̄

putes:si ceteros laceres. Accusam⁹
sepe qđ fecim⁹: ꝛ ꝯtra nosmetipsos
deserti in nostra vitia inuehimur.i
v̄bis mordacib⁹ stimulamur muti/
de eloquentib⁹ iudicātes. Hāc er/
go detractionē tractem⁹:de hac ho
die disputemus:vt detractorib⁹ ꝓ/
ficiam⁹ qbus apl's ait. Ambulate in
dilectiōe qua xp̄s dilexit nos:ꝛ di/
lectissimis formā apuit:qꝛ vsqꝫ ad
mortē amauit. Que dilectio inuidi
am matrem detractionis impug/
nat:ꝛ contra detractionem filiam
viriliť dimicat. De q̄ tertia dnāte
dn̄o aperiemus:eius scꝫ diffinitio/
nē:eius originalē ꝓcessionē:atqꝫ ei⁹
damnosam ac simulatā defensionē
vel munitionem. Comes.

His ꝑfecto apłus thema qđ ꝓ
posuisti ꝓloquiť: de quibus
propheta psal.lxxij.dicit. Cogitaue
rūt.s.detracatores:ꝛ locuti sunt ne
quitiā:iniqtatē i excelso locuti sūt.

¶ Pars p̄ma sermonis de diffini/
tione detractiōis:q̄ triplici notādo
declaratur quid sit detractio.

P Rimo quidē R.P. tan
q̄ꝫ a principio totius rei
dicende:a diffinitiōe de
tractionis initiandū est
ꝛ declarandū breuiter quid sit de/
tractatio. Unde p̄fati doctores:lo/
co superius annotato sic detractio/
nē diffiniūt. Detractio est aliene fa/
me ꝑ occulta v̄ba denigratio. Pro
cui⁹ diffinitōis declaratiōe tria no
tanda sunt. Primo notandū est qđ
sicut facto quis dupliciter nocere
potest ꝓximo suo manifeste.s.in ra
pina vel alia quacunqꝫ violētia pa
tenter illata.vel occulte vt in furto
vel dolosa ꝑcussiōe. Ita etiā verbo
ledit qs duplici mō:manifeste vide
lꝫ vt in ꝯtumelia: q̄ est inhonoratio
alicuius per aliq̄ signa:ꝛ occulte vt
in detractiōe. Nā ex hoc qđ aliquis
ꝯtra ꝓximū verba manifeste ꝓfert
eū paruipēdere videť ꝛ ex ħ ipm̄ ex
honorat:ꝛ ido cōtumelia vt diximˀ
infert detrimentū honoris illius in
quē ꝓfertur. Sed qui verba cōtra
aliquē ꝓfer in occulto:reuereri ma
gis videtur:q̄ꝫ paruipēdere. Unde
nō directe infert detrimentū hono
ri:sed fame:qꝛ quantū in ipso est fa
cit illos qui audiūt habere malam
opinionē de illo cōtra quē loquiť
Et sic patet qđ inter cōtumeliaꝫ et
detractionē hoc interest. Primo qꝛ
cōtumelia derogat honori: Detra/
ctio vero fame. Ideo in diffinitiōe
detractiōis est:aliene fame ꝑ occul/
ta v̄ba denigratio. Sꝫ qꝛ ꝯtūelia fit
in aperto: detractio v̄o i occulto ad
uertēdū qꝛ nō in occulto simplr': ꝛ
oīno sꝫ ꝑ respectū ad eū: de q̄ detra
ctore loquitur. Naꝫ si detractio es/
set corā mille hominibus facta : ad
huc vocať occulta dūmodo sit ab/
sens ille de quo detractorie loquiť.
Scđo notandū qđ occulte duplici
intentiōe loqui potest. Uno modo
ad famā eius denigrandā:vel dimi
nuendaꝫ:qui modus ꝓprie detra/
ctio est. Un̄ sic iam parte dictū est:il
le ꝑ se ꝓprie loquēdo detrahit:qui

ad hoc de quodã obliquif: vt in ei⁹ absentia: impie famã eius denigraret. Alio modo ad amicitiã destruendã: ⁊ isto modo fit susuratio. Nã susurratio ⁊ dtractio: vt pfari docto res dicũt: in materia ⁊ in forma cõueniũt: q: tam susurator q̃ detractor: occiste de primo male loquif ⁊ ppter suã siũtudinẽ iter dũvnum p alio ponif. Unde sup illud eccl. v. c. Ne appelleris susurator. Glo. dicit. i. detractor. Differũt aũt in fine: q: detractor intẽdit pximi denigare famã. Susurator vero seperare amicitiã. Idcirco eccle. xxvj. ca. di. Susurrone subtracto iurgia cõquiescũt. Tertio notandũ est ƥm doctorẽ nr̃m durã. qd fama alicui⁹ dupl'r denigraf. Directe. s. ⁊ indirecte. Directe quidẽ q̃drupliciter. Uno mõ quãdo falsũ imponif alteri. Scdo mõ quãdo detractor auget peccatũ verbis suis. Tertio mõ quãdo detractor occultum reuelat. Quarto mõ quãdo dicit mala intẽtiõe fuisse factũ: id qd in suo genere bonũ est. Indirecte vero dnigraf aliquis famã alteri⁹: vel negãdo bonũ: vel illõ ex malicia retinẽdo. ¶ Comes

Non solũ his modis quos p̃fati viri demõstrant: alterius fama denigraf: sed ⁊ fere innumera bilib⁹ alijs: qd oñderevt opinor eis lõgũ fuit. Hoc eidcirco dixerim: nõ qd doctrinã istoꝝ velim ostẽdere diminutã: sed q: id qd isti cõpẽdiose dixerũt: alij diffusius describere conati sunt: cũ nihil boni fiat in mũdo qd detractores aliquo mõ nõ maculent. Unde ber. in quodã sermone dicit. Si paup es. vilẽ ⁊ abiectũ te detractor reputat. Si diues: ambitiosum: auarũ: cupiduꝫ. Si affabilis: dissolutũ. Si p̃dicator vel doctor: honoris vel humani fauoris q̃sito. r. e. si taces inutilẽ: si ieiun⁹ es: ypocritam: ⁊ si comedens: vorato: em.

¶ Pars scda sermõis de originali pcessiõe detractiõis: vbi oñdif q̃ ex trib⁹ pessimis radicibus deriuaf.

Tria nãq pcã sunt radicalia R. D. ex quib⁹ in detractorꝫ cordibus detractio generaf. Primũ est vt radix principalior oĩbus crudelissima superbia. Idcirco eccl. x. ca. scribitur Initiũ omnis pctĩ supbia est. ⁊ qui tenuerit eã: implebit maledictis. i. detractionibus impijs: ⁊ oblocutionibus pessimis: Qd aũtẽ detractio ex supbia nascaf: nõ solũ auctoritate p̃dicta notũ est: sed in figura quã dã apoca. ix. c. denotaf vbi ioh. ait Uidi equos in visione: ⁊ q sedebãt sup eos habebãt loricas igneas: et iacinctinas et sulphureas: ⁊ capita equoꝝ tanq̃ capita leonũ erant: ⁊ de ore eoꝝ pcedebãt ignis ⁊ fum⁹ ⁊ sulfur: ⁊ ab his trib⁹ plagis occisa est tertia pars hominũ. Quid. n. per equum nisi mens supba detractoris exprimif: qui cũ sit aĩal acerbissimũ: crudele atq superbum: nil aliõ significare videf: q̃ q̃ ex superbia mẽtis detractoris: detractio originẽ habet ⁊ principiũ. Aliud ra

dicale peccatuꝫ detractiõis est cru delissima stulticia. Unde de corde detractoris puer. xv. ca. scriptum est. Cor fatui ebulit stulticiã: q. s. detractoris fatuitas cordis: p detractionẽ ebulit stultitiã oris. Nã teste domino saluatore vt math. xij. ca. scribit. Ex abũdãtia cordis os loquit. Nec mirũ si stulticia regnat in corde detractoris: cũ a diabolo q stulticie caput est pdominet. Unde iusto iudicio: zacha. iij. ca. dñs ait. Percutiã oẽm equũ in stupore z ascẽsorez eius in amẽtia. Et ideo ioh. in visione superius dicta dicebat: z qui sedebant super eos. Cũ enim cetera vicia vnũ demonẽ habeant in prelatũ: sola crudelitas detractionis a multis demonibus presidet. In cuius misteriũ math. v. ca. scriptũ est: qd demoniacus ille qui demorabatur in monumẽtis: qz sepulcruꝫ patens est guttur eoꝝ. s. detractoꝝ: demonũ legionẽ in se habuisse referebat. Qua ex re sicut inferius ostẽdetur ex vna detractione quãdoqz innumerabilia mala sequũtur. Tertiũ vltimũ radicale peccm detractionis est crudelissima inuidia. Nam paruulũ occidit inuidia. sicut iob. v. ca. scribit. Et iudei p eã nõ modo christo detrahebãt: verũetiã vt mathei xxv. ca. dicit. ex ea morti ipsum pilato tradiderũt. Hinc ibidẽ scriptũ est: Sciebat enim pilatus qd p inuidiã tradidissent eũ. s. christũ. Et quid mirũ cũ inuidia sit veni⁹ aquilonis ignẽ caritatis extinguẽs: de quo iere. j. ca. dicit. Ab aquilone pandet omne malũ. Unde ioh. in visione dicebat: z qui sedebãt sup equos habebant loricas. Lorica armatura est ictui teli valde resistens. Per qd designari videt: qd demones qui detractoribus psident: adeo eoꝝ mentes frigiditate inuidie cõgelant: vt velut lorice imo velut marmorei lapides oib⁹ inspiratiõib⁹ ex caritate pcedẽtibus resistere videant. Hinc eccl. xliij. ca. scribit. Sup omnẽ cõgregatiõnẽ aquarum requiescit. s. diabolus: z sicut lorica induit se aquis. Cõgregatio equidẽ aquaruꝫ sup quã requiescit diabolus: detractorũ est multitudo: qui per detractionẽ sicut aque in terrã cõtinue labũtur: nec vltra sursum p penitentiã reuertunt. qd maxime cõtingit illis qui ex praua malicia excecati in alteri⁹ bono decipiũt intantũ: q de illo qd est de se laudabile boni aliqd nullo modo possunt sentire: qd quidẽ est in spm sctm offendere: sicut peccauit z iudas laudabili officio detrahens magdalene: q pedes dñi vngebat vnguẽto. ¶ Comes

Obsecro vt deinceps de simulatiõe z defensiõe atqz munitione detractionis iuxta tua pmissa aliquid mihi dicere nõ graueris.

¶ Pars tertia sermõis de simulatione vel defensiõe detractiõis vbi ostendetur qd tribus modis a detractoribus eoꝝ mala locutio detractoria excusatur. Antonius.

Tribus naq; vitijs r.p. pessimi detractores se muniut atq; defendut. Primo falsa zeli simulatioe. Cu enim ho detractor ptra fraterna caritate per turbulenta malicia insurgit detrahedo & absq; cosciecia cotra iusticia & veritate obliquit & opat & falsa simulatioe zeli se munire & excusare ptendit. Doleo inquit vt ber. sup canti. sermone xxiiij. dicit. vehemeter p eo qd diligo eu satis & nuq potui corrigere eu: & ali° quida mihi ait. Bene opertu fuerit de illo istud: sed p me nuqq innotuisset: at qm p alteru patefacta est res: veritate negare no possum: dolens dico reuera ita est: Et addit: grande damnu est: na alias quidez in pluribus valet. ceteru in hac pte vt veru fateamur excusari minime potest. Et hic falsus & simulat° zelus est illa lorica ignea qua ioh. in visione videbat dicēs. Et qui sup equos sedebat: habebant loricas igneas. Sicut eni lorica iuctis inuice anulis fit munitiuu atq; defensiuu corporis indumetu: sic excusatioes palliate aliquo iusto zelo ad extusadas excusationes in pctis: munitione & defensione & lorica diabolo faciut. Taliu detractor ne diuino lumine expellantur: hac lorica armata erat vetula quedam vt opinor in valle spoleatana: que mane quoda trasiens tepestiue ad domu cuiusdaz q in terra sua caput erat & pmus: hoc zelo hac iniqua simulatioe sibi pdixit inimicu suu conciue subito esse venturu armato exercitu: vt eum & sua sequela deleret & pderet: & cu p dictu homine arma sume vidisset: citius ad domu isti° inimici qstu poterat aduolauit: et illi nihil de hac re cogitati: similia verba q pmo dixerat enarrauit. Cuq; & iste sumeret arma: & ad pugna cu inimico esset ingressus: tatis pmo eoz in pace quiescentiu: deinde p lingua huius nefandissime vetule ad pluu occurrentiu effusus est sanguis: vt vix aliquis sine dolore narrare valeret. O si visa fuisset ab aliquo talis vetula R. P. audisset ille pculdubio alta suspiria que verbis antemittebat simulatione falsa. Lacrimas etia qs falso zelo funde bat: verecudia qua in loquedo sub silentio demonstrabat. Nam vt ide bernar. ait. Detractores quoda simulato verecudie fuco: concepta malicia qua retinere no possunt obumbrare conatur. Videas pmitti alta suspiria sub q̄dam cogruitate & tarditate vultu mesto: demissis supcilijs: & voce plangenti egredi maledictione: & quide tato psuasibilioze: quato credit ab his qui audiut corde inu. to: & magis cōdoletes affectu q̄ maliciose pfari. Quibus ysa. l. ca. dicit. Ecce omnes vos accedentes igne: & accincti flamis. s. eritis in inferno. De hmoi iob xlij. ca. dicit. De ore ei°. s. detractoris: lapdes pcedunt q̄si te de igne accense. Nam & detractor simulat homini tante demetie stul

to: qui vt vacuã vicini domũ cõbu rat: suã plenã multis bonis accẽdit sic ꝙ ipe vt famã alterius maculet: ani mã suã flãmis eternalibus dãnat. Sicut fecit pessimus iudas qui vt ioh. xij. ca. scribit: detrahẽs magda lene dixit. Quare hoc vnguentũ nõ venijt trecentis denarijs: ⁊ datũ est egenis. Alioꝙ modo pessimi detra ctores seipsos muniũt atq; defen. apparẽtis. s. boni demõstratiõe: quã tales quãdoꝙ suffulciũt palliatis ra tionibus atq; simulatis: vel etiã sa cris scripturis male intellectis: cum nihil tñ habeat firmitatis atq; vigo ris: sicut p3 in oppositionibus iudeoꝝ detrahẽtiũ dño iesu xpo: q opatiõi eius illũinatiõi. s. ceci i iudẽtes vt io. ix ca. scribit detrahẽtes dicebãt. Nõ ẽ hic hõ a deo q sabbatũ ñ custodit Et luce. xv. c. scriptũ est. Murmu rabãt scribe ⁊ pharisei: q2 hic pecca tores recipit ⁊ manducat cũ illis. Et hoc sequit in loricis iacinctinis: ꝗs ioh. aspiciebat. Jacinctus enĩ ru bei vel celestis est coloris. p quẽ ap parẽtia boni denotat. Nitit. n. ma litia detractoꝝ videri celestis. cum tñ deo recte ⁊ celestibus aduerset. Alij tñ textus p loricis iacinctinis: loricas fumeas habẽt. Fumus enĩ3 aspicientibus blandũ colorẽ refert. ex quo manifestat apparẽtia boni Qd antẽ in altũ surgẽs cito ab ocu lis euanescit: inde significare põt ꝙ talis appẽtia boni in se ꝯtinet nil ve ritatis: sed in nihiluz reuertit sicut fumus. Ultimo pessimi detracto- res seipsos minuũt detrahẽdo: at ꝙ defendũt odij abhominatiõe: de nõ dilectis difficulter bene sentiũt q2 vbi regnat affectus ⁊ odiũ perit omne iudiciũ. Tãta enĩ odij puer- sitas in quibusdã mẽtibus regnat contra sui ꝓximi bonũ: vt id tandẽ horrendũ malũ abhoiẽt: qd qui dem oĩno fieri nõ põt: nisi ex sua ꝑ uersitate malicie ꝑ quã miseri de- tractores puertũt sui ꝓpriũ sensũ vt merito digni fiant illa maledicti one diuina: d qua ysa. v. c. dicit. Ue vobis qui dicitis bonũ malũ: ⁊ malũ bonũ: p. t. l. ⁊. lucẽ. t. ponẽtes. a. dul. ⁊ dulce amarũ. Et hec est diaboli lo rica sulfurea: atq; fetẽs qua detra- ctoꝝ mẽti spiritus inique ipse ma- lignus coniungitur: vt verificet̃ de illa: qd ioh. xviij. c. scribit. Aspergã tur in tabernaculũ eius sulphur. i. sparsa est ⁊ repleta conscientia ta- li fetore et horrore multaruz detra- ctionum. A quibus eripiat nos dile ctionis amator dulcissimus iesus: Cui cum patre ⁊ sancto spiritu: sit honor ⁊ gloria: decus ⁊ imperium ꝑ infinita secula s. Amẽ. Comes.

Non dubito prophãm hunc fetorẽ excogitasse eum dixit. Sepulchrũ patẽs est guttur eoꝝ lin guis suis dolose agebãt. venenum aspidũ sub labijs eoꝝ quoꝝ os maledictione plenum est.

Dñica tertia i q̃dragesima post prandiũ de specificatiõe: ꝯtaminatio ne: ⁊ abhoiabili ifectiõe eiusdẽ pes simi vitij detractõis. Sermo. xxx.

Abeelze bub pricipe demonioz eijcit demōia. luce.xi.c. hec verba scribunt. Tāte pratitatis tanteqȝ nequitie est ipsa detractio r.p. vt vix inueniat aliquis qui quoqȝ tali vitio nō maculet. Unicuidam petenti an gnāle vitiū detractio appellet? Alexā. antiquus in secūdo sūme sue volumine ait: qȝ lȝ ipsa inuidie filia sit: tū est periculosa. ita qȝ ea fere totū genus humanū piclitat. Un glo. sup illud, puer. xxiiij.c. Cū detractoribus ne cōmisceris. taliter inquit. Hoc specialiter vitio piclitat fere totū genus humanū. Et hoc ideo dicit: tum qȝ pauci per viā salutis ambulant: tū quia pauci vel nulli sunt: qui nō aliqñ ex animi leuitate aliquid dicāt. vñ in aliquo vel leuiter fama alterius minorat. Idcirco hieroni. ait. Raro inuenies qui ita irreprehensibilē velit in melius exhibere vitam suā: vt is nō libenter reprehendat aliena. Unde z iudei cōiuis legez se seruare oñderent: cōiuis stupenda z sup naturā miracula xpi ꝯspicerent: tū sibi detrahendo dicebant. In beelzebub principe demonioz eijcit demonia: q̄ fuerūt vba pposita. De hac igitur detractōe pessima in ꝑsentiaz dicere cupientes: suā variā specificationē: cōtaiationē: z aboīatione suē abhoiabilē ꝯditionē donāte dño apiem ¶ Comes hoc est qȝ valde ꝯcupisco audire. Nā nihil de re dici pōt quod non modo ad vtilitatez ꝓpriam: verumetiā omniū putem.

¶ Pars prima sermonis de tribus speciebus detractionis. Anto.

Quis equidē R. P. varios modos maloz vborū detractoz exprimere valet. Unde ioh. in visione precedēti in sermōe aiebat. Et capita equoz tanqȝ capita leonum erant. Leo enī cum feteat ore: atqȝ sit vorax dente: fetentia detractorū atqȝ vorantia ora significat. Unde de detractore. ezech. xix.c. scriptū ē Leo factus est: didicit rapere predam z corrodere homines. Et iterū puer. xxx.c. salomon ait. Est generatio que p dentibus habet gladios z corrodit molaribus suis: vt comedat in opes de terra: z paupes ex hoibus. Et grego. ait. xiiij. li. mor. Hi sunt qui aliene vite detractiōe pascuntur z alienis procul dubio carnibus saturant. Quibus ioh. xix.c. dicit. Quare psequimini me sic deus z car. m. s. Hi quoqȝ triplici mōvel specie detractōis detrahūt. Prima quaz dī simulatoria: q̄ fit cū psone detrahēdo ex pietate se loq̄ demonstrāt. Mollicię nēpe spina in suo ortu hēre solet. tū dū crescit indurat. z interdū venenose pūgit: sic etiā z detractorq̄ ñqȝ in principio blādis ac simulatis verbis vngit: sȝ demum dure pungēdo venenū detractiōis in audiētiū mētes detrahēdo diffū

dit: et hic proprie ignis est ex ore leonis vel equorum procedens: de quo turbatur deus iuxta illud psal. Ignis accensus est in furore meo. Alia venenosa detractio dicitur replicatoria: hec quidem eorum est qui ne os in detractione relaxent. vel refrenent: aliquo rubore vel ronabili causa detinentur. sed mox vt alij detrahere incipiunt: ipsi quoque diabolice sibillant: ponentes imo decerpentes quilibet bolum suum de carnibus crudis primorum. Propter ea salo. prover. xxiij.c. dicit. Noli esse in conuiuijs petorum: nec in comessationibus eorum: qui carnes conferunt ad vescendum. Ubi glo. dicit. Carnes ad vescendum conferre est in locutione derogationis vicissim primorum vitia dicere: Ex hoc quidem infamia primi dilatatur: oculi audientium excecantur. Et talis fumus detractio est que de ore leonum vt Jo. ait egrediebatur. Sicut. n. ex ore clibani vel fornacis fumus teter egreditur: ex quo prietes nigri efficiuntur: et in aere dilatatus obscurat eum et finaliter euanescit. Sic ex fornace ignito atque pro odium ardenti corde detractoris: egreditur teterrimus fumus quo fama primi denigratur: et audientium cognitio obscuratur. et demum erit tempus quando talis infamia finaliter euadescet Sicut psal. dicit. Quemadmodum fumus deficiet. Et dominus Isa. lxv. ca. de tractoribus ait. Isti fumus erunt in furore meo. Et osee. xiij. c. dicitur. Erunt sicut puluis turbine raptus ex area: et sicut fumus de fumario. Tertia venenosa detractio dicitur ex bucatoria vel effrenis aut apta: et talis illorum est qui effronte atque inuerecunde sicut ad bucam venit fetorem detractionis euomunt propterea de talibus psal. dicit. Sepulcrum patens est guttur eorum. Patens enim sepulcrum: patulum est ad suscipienda cadauera mortuorum. Et licet nihil recipiat tamen de corruptione quam habet aerem primum inficere solet. Sic vtique detrahentium ora fetentia suspenso corde et spectanti aio atque patula buca continue pati sunt aliquod verbum malum effundere: sicut scribis et phariseis: De quibus in plerisque euangelij locis dictum inuenitur quod ipsi xpm obseruabant. Uin tales canibus macellatorum assimilantur. Qui licet bone carnes in macello resideant. nihil tamen nisi ossa aut immundum aliquod vel fetidum capiunt: et asportant De huiusmodi genere plurimi seculares esse solent: quod cum religiosis aut cum sacerdotibus: vel alijs seruis dei amplius quam discretio postulet intrinsece et domestice conuersantes nihil exemplum boni licet ex eis multa laudabilia videant: capiunt vt secum asportent. Sed si quid fragilitatis aspexerint aut ociosum verbum vel risum aut consilie factum: scandilizati idem recedunt talia memoria perpetua retinentes. Propterea prudentissimum est ami tali um conuersatione omnino se absentare. Preterea sicut sepulchrum patens licet nihil accipiat: tamen aerem vicinum corrumpit. Sic fetidi detractores: licet nullum malum exemplum verbo vel ope datum sit eis. tamen ex corda et ora corrupta semper in detractoria verba prorumpunt. Idcirco prouerbialiter dicitur. Qui habet amaram

bucā dulce spuere nō pōt. Jō. pꝑba illico subiūgit. linguis suis do.a. venum aspi. sub la.e. qrū os m.r.a.p. est. Taliū quidē ora sūt sicut foramina fetētia latrinaꝝ p q̄ horribiles fetores exalāt. Hic puer. xxiij.c. scripti est. Abhoīario hoīuz detractor q ita fetet ex pte supiori sic̄ ex pte iferiori. Uñ seneca dicit. Non refert si aut supiꝰ vel iferiꝰ itonet. Jn huiꝰ aut misteriū numeri. xix.c. scriptū ē Uas q̄d nō hūerit coopculū nec ligaturā desup imūdū erit Jō. Jo. in visiōe sua dicebat ꝙ de ore illoꝝ eqꝫ egrediebaṫ sulfur. i. detractionū sulfureꝰ fetor. Sꝫ heu heu heu qꝛ itātū tpibꝰ his corruptis vbiqꝫ detractoꝝ i ualuit fetor: qꝛ nedū iter sclares: sed etiā iter mltos nō pui noīs reglares ꝫ mime sentiaṫ qꝛ cōiter oēs fetent Uñ bernar. ait. Ubi cōiter oēs feti di sunt: nimiꝰ fetor minime sentiṫ. ⁊ hiero. ad zellātiā ingt Raro ueniēs q irrepħēsibilē vitā velit exhibere: vt is nō repħendat alienā. Tantūqꝫ huiꝰ mali libido mētes hoīum inuasit: vt etiā hi q pcul ab alijs vitijs recesserūt i istud q̄ñ in extremū diaboli laqueū incidāt. Uñ hiero. ad eādē dic̄. Nulli vnq̄ꝫ oīno detrahas ⁊ alioꝝ vitupatione te laudabilē vidē ne velis: magis vitā tuā ornare disce q̄ꝫ alienā carpere: ac ſp mēor esto scripture dicētis. Noli diligere detrahentes ne eradiceris. Et ad rusticū mōachū ingt. Jncōgruū est corpore latere. ⁊ lingua per totū mūdum vagari. ¶ Comes.

His tribꝰ detractionū spēbus q̄s hac in pte descripsisti conformē repi q̄ñq̄ꝫ figurā. Naz daniel vij. c. scribiṫ. Ecce bestia alia. s. ij. similis vrso i pte steti. ⁊ tres ordies dētiū erāt in ore eiꝰ ⁊ in dētibꝰ eiꝰ pncipes tres: ⁊ dicebāt ei: surge comede carnes plurimas. Ursus. n. iꝫ i q busdā mēbris videaṫ hoī crudelissima bestia: uñ est cōmorās i abditis ingeta ⁊ vorax. Sic q libꝫ detractor vt paulo añ dixisti: crudelis bestia est: in abditis cōmoraṫ. qꝛ iuxta propheta. Jnsidiaṫ in abscō. q̄ñ le. i spelūca. huiꝰ ſp igeta ē mēs ⁊ lingua: qꝛ detractionibꝰ assuetꝰ mō cum vno mō cum alio. nūc d tali nūc de alio capit morsus Jnsup vorax ē imo crudelissimꝰ deuorator: ampliꝰ q̄ꝫ ifernus. Jnfernꝰ nāqꝫ deuorat solos malos. Detractor aūt bonos ⁊ malos. Uñ. Ecci. xix. c. di. Tertia ligua dtractor vtilis infernꝰ potiꝰ q̄ꝫ illa. Hec autē bestia in pte stetit qꝛ detractor sc iustū ceteros vo petōres iudicat sicut dicebat detractor ille phariseus q vt luce. xviij. c. scribiṫ apō se orās dicebat. Deꝰ grās ago tibi. qꝛ nō suꝫ sicut ceteri hoīes raptores: iniusti adulteri velut etiā hic publicanus. Tres etiā hec bestia ordines dētiū hꝫ pp triplicē detractiōis spēm iam dictā. Et i dētibꝰ eiꝰ pncipes tres q sunt tres demones ad p̄dictas tres detractionū spēs inducētes: ⁊ culꝫ detractori dicētes. Surge p supbū liuorē ad odiū: come de imo deuora carnes plurimas. i. cūctis detra.

he oĩs deuorant nulliq; hoiuz lingua tua maledicta iam parcat.

¶ Pars.ij. ĩmoĩs ð tertia spẽ ꝯtaĩatiõis que ex ipsa detractione maledicta procedit. Antonius.

Plurimos eqdẽ R. P. contaminat ipsa detractio: plerosq; detractor ad pctm̃ inducit: atq; ex hac mortali peste multi eternaliter puniunť. ⁊ de hoc Jo. inviñõe dicebat. Et ab his trib⁹ plagis occisa ẽ tertia ps hoiuz: cũ ipõꝝ tria genera sint audientia detractores. Nã oiuz hoiuz audiẽtiũ detractores: Aliq ꝑ seruanť. Aliq ðfensanť. Aliqͣ ꝯtaminanť. Sũt.n. q̃dã detractionẽ audientes q oino obloquẽtiũ ꝯtaĩatiõnibus preseruãtur: ⁊ de tractorib⁹ nequaq̃ credũt: ⁊ licet audiãt corde: obaudiũt mente. Ad qð admonet hiero. dicens. Non minus auribus q̃ꝫ lingua fugias detractionẽ. Sed quibus modis: quibusue remedijs detractio fugiẽda sit: inferi⁹ ostendeť. Aliqui vero a detractoribus defensanť. ⁊ hi sunt qui licet de tractoribus nihil determinate credant: tamẽ aliquo modo in fide vacillant: ⁊ aliqualiter infirmãtur: et scandalizanť erga illos: quibus detrahere audiunt: ⁊ licet omnino nõ credant: aliquo tamen modo mala suspitio mentẽ eoꝝ ingrediť. Hinc ꝭm glo. super illud. j. ad cori. iiij. c. Nolite ante tempus iudicare: Et si suspitiones vitare nõ possumus: q: homines sumus: Judicia tamen. i. diffinitiuas sentẽtias cõtinere debemus. Sed tamẽ cũ suspitio propulsauerit mẽtẽ: orãdũ est cũ ꝓpheta atq; dicẽdũ. Amputa obprobriũ meũ qð susꝑ sum. q. iu. tua iocũda. Ultimi sunt q detractionib⁹ pereũt Et a beato ioh. iij. pars hominum appellať. Tripliciter enim ꝭm duran. loco superius ãnotato: atq; ꝭm alexau. ⁊ tho. audiẽs detractionem potest peccare. Primo si taceat. Secũdo si delectar. Tertio si inducat. Primo inq̃ꝫ audiens detractionẽ peccat si taceat: potest tamẽ contingere quod homo taceat triplici respectu vel causa. Primo ex timore. Secundo ex negligẽtia. Tertio ex verecundia. Per has enim causas nõ reprimere detrahẽtẽ peccatũ est: nihilominus multomin⁹ q̃ꝫ detrahere: ⁊ plerũq; est veniale. Post ⁊ hoc esse mortale: maxime propter tria. Primo cum alicui ex officio vel gradu incumbit arguere detrahẽtẽ: nec facit. Cõtra quẽ ber. ait. Non licet tibi tacere cui ex officio incũbit vicia redarguere. Scdo ꝓpter aliqð periculũ qð ex illa detractione sequi potest. Tertio propter radicẽ ex qua timor humanus quãdoq; potest esse peccatũ mortale: videlicet quando ob timorẽ humanũ intenderet quis facere ꝯtra mandatuꝫ dei. Et propter hec tria lxxxvj. disti. decretoꝝ c. faciẽtis scribitur. Faciẽtis ꝓculdubio culpam habet: qui qð potest corrigere: negligit emẽdare. Scriptũ quippe est

Non solũ qui faciũt:sed etiã q̃ con sentiũt participes iudicãtur. Et li bat dño ꝓspera:qui ab afflictis pel lit aduersa. Et negligere cũ possis ꝑ turbare ꝑuersos: nihil aliud est q̃ꝫ fauere: nec caret scrupulo societa tis vel cõsensionis occulte: qui ma nifesto facinori obuiare non vult:ꝛ ꝓbat odisse se vicia qui cõtẽnit er rantes: nec relinquit sibi locuꝫ de uiandi: qui nõ pepercerit excedẽti. Scdo modo peccat homo si dele ctat eũ audire detractionẽ:ꝛ hoc ꝓ pter odium eius cui detrahitur: et talis nõ minus peccat q̃ꝫ ille qui de trahit:ꝛ quãdoq̃ꝫ etiã magis ꝓpter maiorẽ delectationẽ. Unde ber. ad eugeniũ ait. Uelle audire ꝛ detra here: quid hoꝝ dãnabilius sit non facile dixerim. Et idẽ ait. Detractor ꝛ detractoris libẽter auditor. vter q̃ꝫ diabolũ hꝫ:ille in lingua: iste in aure. Ex q̃ dãmõ põt sequi quot quot detractores audis:tot auri bus demones accipis. Et Aug. ait Non accõmodabis aures tuas ad ꝯtpiendã verba detrahẽtis: ne ac cipias mortẽ in aĩa tua. Detrahenti enĩ ꝛ audienti aĩe vtriusq̃ꝫ est detra ctio mortis esca. Et.xj.q.iij.c. Non solũ: scriptũ est. Nõ solũ ille reus ẽ qui falsum de aliquo ꝓfert: ſꝫ etiã qui aurẽ cito criminibꝰ ꝓfert. Et hie ronimꝰ inquit. Nõ lꝫ tibi vituperati onẽ alteriꝰ libẽter audire: q: nec ab aliis optas recipi tuã. Alanꝰ q̃ꝫ ait. Quẽ delectat audire turpia loqui ꝓ uocat. Hier. etiã ad nepotianũ ait. Caue ne linguã vel aures hẽas pru rientes. aut aliis detrahas: aut alios audias detrahentes. Tertio q̃ꝫ pec cat hõ si aliũ ad detractionẽ indu dat:ꝛ talis plerũq̃ꝫ plus q̃ꝫ detractor offendit qm̃ hoc ex maiori maligni tate ꝓcedit:ꝛ talis oĩuꝫ maloꝝ que causa ab eo data ꝓcedũt:hꝫ coram deo reddere rõne. Uñ in.c. Si cul pa:ꝫ de inur.ꝛ dãno dato dĩ. Qui oc casionẽ dãni dat dãnũ dedisse videt Oẽs igit̃ qui mozatr ꝛ ipenitenter ex auditis detractiõibꝰ peccãt:tertia pars hoĩuꝫ ẽ. Nã cũ ẽm glo. hoc vi tio pene ꝓclitat̃ totũ genus huma num: ꝛ vna ps hoĩuꝫ ꝓferuet alte ra defensẽt:sequit̃ q̃ Joã. ait:ꝛ ab his tribꝰ plagis occisa est tertia ps hoĩuꝫ. O igit̃ maledicta lingua:q̃ Eccl.xxviij.ca. Tertia vocatur: q: ꝑtꝫ tertia hoĩuꝫ ꝑimis. De te.n.sic ibidẽ dĩ. Lingua tertia multos cõ mouit ꝛ dispsit istos degente i gen tes:ciuitates muratas diuitũ destru it ꝛ domos magnatoꝝ effodit: vir tutes ꝑploꝝ concidit: ꝛ gentes fortes dissoluit:lingua tertia mulieres for tes viratas eiecit ꝛ ꝑuauit illas la boribꝰ suis:qui respicit illaꝫ ei cre dendo:nõ habebit requiem nec ha bebit amicũ i quo requiescat:flagel li plaga liuorẽ facit:plaga aut̃ ligue cõminuet ossa. Multi ceciderunt i ore gladij.ſꝫ nõ sic q̃ꝫ qui iterierũt per linguam suam. ¶ Comes.

Tante sunt nequitie lingue. vt cũ poeta vulgari.xxviij.c.ꝑme comedie dicere possimus. Omne

lingua per certo vera méo p lo'no-
stro sermõe e per lamento che ãno
a tanto cõprehendere poco seno.

¶ Pars tertia sermonis de tribus
malis ꝯditionib⁹ detractiõis. An.

Licet de mala ꝯditiõe de-
tractiõis multa dicẽ pos-
sum⁹ R. P. tñ q: nũc eti-
am nimis ſmo ꝑtracta-
tus ẽ. Idcirco de trib⁹ ei⁹ malis cõ-
ditiõib⁹ dũtaxat in p̃ñtiaꝝ dicem⁹.
Pria igit̃ mala ꝯditio dtractatõis ẽ
ĩhonesta locutio. Uix.n. aliqs pctõr
ĩueniret̃ ĩmũdo: q̃ ita turpit̃ ⁊ ĩho-
neste loquat̃ sicut abhoĩabilis de-
tractor: q nulli fetido ⁊ ĩmũdissimo
v̄bo pcit vt possit. Uñ porco cõue-
niẽtissime sĩlat̃. Sicut.n. porc⁹ ĩmũ-
ditie nulli pcit: ita detractor os suũ
in oĩ abhoĩabili v̄bo ponit. Uñ pro-
pheta fetida v̄ba detractoꝝ cõside-
rãs ait. Sepulchꝝ patẽs est guttur
eoꝝ linguis suis dolose agebãt. Et
btũs aug⁹. eoꝝ detractoꝝ abhorrẽs
v̄ba fetida dixit. Nemiñe detrahen-
tez ĩ sua mẽsa velle comedere. Idcir-
co ĩ mẽse titulũ talia metra scripsit.
Quisqs amat dictis absẽtũ rodere
vitã. Hãc mẽsaz ĩdignã nouerit eẽ
sibi. Scd̃a mala ꝯditio detractiõis
ẽ secretoꝝ reuelatio. Nã apud de-
tractores nihil põt esse secretũ. Uñ
Eccl̃i.xix.c. scribit̃. Sagitta ĩfixa fe-
mori canis: sic v̄bũ in corde stulti.i.
detractoris. Propterea detractor si-
milat̃ mulieri p̃gnãti q̃ cum dolore
conat̃ ad emissionẽ fetus. Proĩde
Eccl̃i.xix.c. scribit̃. A facie v̄bi pcur-
rit fatu⁹.i. detractor tã q̃ gemit⁹ in-
fantis ptus. Nec mirꝝ q: iuxta pro-
phetã: os ei⁹ detractoris: maledictio-
ne plenũ ẽ. Uñ p eum dĩ. Cui⁹ male-
dictione os plenũ est: ⁊ amaritudi-
ne ⁊ dolo. Nã vt Jo. Climac⁹ reci-
tat Abbas quidã detractorẽ mona-
chũ expulit de mõasterio Nec ipsũ
petẽtez miscd̃iam recipe voluit: hac
nisi ꝯditiõe: vt toto tpe vite sue vel-
let ĩ carcere pmanẽ. Et iõ Ambro.
ait. Tollerabiliores sũt fures: qui ve-
stes ⁊ alia bona diripiũt: q̃ꝫ fures q
famã nr̃az lacerãt. Q: melt⁹ ẽ bonũ
nomẽ: q̃ diuitie multe. Tertia ma-
la ꝯditio detractationis est iniq̃ ꝑ-
ditio. Mordet.n. detractor ĩ abscõ-
dito sicut serpens. Uñ Eccl̃i.x.c. scri-
bit̃. Si mordeat serpẽs in silẽtio: ni-
hil min⁹ eo hꝫ qui occulte detrahit
Et recte detractor serpẽti assimilat̃.
Nã serpẽs vt dictũ ẽ silẽtio mordet
tortuose incedit: ⁊ terraz comedit.
Sic detractor mordet solũ absentes
⁊ tortuoso mõ a laude incipiẽdo: ⁊
infamiã finẽ faciẽdo loquit̃: terraz
etiã comedit: q: semp fimũ.i. verbũ
immũdũ de ore suo ꝓtulit. Idcirco
ꝓ vindicta Jere. dñs ait. Ecce ego
mittã in nobis serpẽtes pessimos:
quib⁹ nõ est incãtatio: ⁊ mordebũt
vos. Et reuera his serpẽtib⁹ nõ ẽ in-
cãtatio. q: nunq̃ꝫ corrigunt̃. Unde
Eccl̃i.xxiij.c. scribit̃. Hõ assuet⁹ ver-
bis iproprij oĩbus diebus vite sue
nõ erudietur. Ab hac ergo peste de-
tractiõis dilectiõi ꝯtraria: a qua tot
mala secunt̃. eripiat nos ille dulcis-

simus iesus: cu iudei detrahentes dicebant In beelzebub pnci. de.ei demonia: qui cu patre z spiritu scō viuit z regnat. Amē. ¶Comes.

Quid.n.mirum est si detractor tot mala facit: qui de ea gñatióe ē q mōstruose rei assimilat. qd vili⁹: qd turpi⁹: qd ve pei⁹ monstro i rez natura. Nā salomō pūer.xx.c.de detractorib⁹ loqns ait. Est gñatio q.p dētib⁹ gladiū hz.de quibus i ps dr. Filij hoīuz dētes eoz arma z lingua eoz gladius acut⁹: qui de eoz numero a dauid inueniebat: p sequebat ab eo. Hinc in psal.dicebat. Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar.

¶Fa.ij. post.iij.dñicā i.xl.d.ij.re medijs ɔtra detractionē. Ser.xxxj.

Ipse autē scz iesus trāsiēs pme diū illoruz ibat. Luce iiij.c.hec vba scribuntur. Ab his qui ɔscie stimulum retinent R.P. queri solet An non resistere detractorib⁹ sit mortale petm. Ad qd irrefragabilis doctor Alexāder.ait. Qd si quis detractorib⁹ nō resisteret cū debēt aut rōne officij: aut rōne iminētis pictī: aut rōne timoris humāi: ppter quē ɔtra dei pcepta facere nullitz: mortalr vt supius dictū est offenderet. Uñ apoc.xxj.ca.scribitur. Timidis erit ps in stagno ardēti igne z sulfure. Uez sigs h rōnabili causa per ageret: minime mortaliter ipse peccaret. q: teste Hiero. Frustra niti nihil alid ē q̄ odiū qrere extrema demētia ē. Et.xxiiij.q.iij.c.impetuū scribit z sūt vba Rabani d pssuris eccēs: q talr ingt. Multi sacerdotes culpā zelo dei pseq se ptitent: sz dū hoc indiscrete agit sacrilegij facin⁹ incurrūt: z dū pcipites qsi ad emēdādū ruūt: ipsi qz mlto magis deterius cadūt. Jdcirco dñs audiēs suos ciues nazaret ex iuidia hītāib⁹ capharnai detrahētes atqz dicētes. Quanta audiuim⁹ fcā i capharnau fac z hic in pāia tua: Suisqz iustis rñsionib⁹ nō mō esse ɔuictos: sz iratur batos: z ad sui necez eē dispositos: donare volēs nobis exēplū fugiēdi detractores: atqz maleficos: trāsiēs p mediū illoz ibat.i.abscōdit se. Jn q̄ fm Criso. z que sūt diuinitatis: z q̄ humanitatis oñdit: Stare.n.i medio isidiātū z nō apphēdi diuinitatis eminētiaz oñdebat: abscōdi vo dispēsatiōis appebat misteriū. Nos igit R.P.q hac tenus tot mala de vicio detractiōis audiuim⁹: atqz i medio detractorū atqz male loqntiū i h scło cōstituti eādetractōēz fugē cupim⁹: remedia qb⁹ hoc fieri possit i pūti pmōe breuit videam⁹.q.ix.sūt. si diligent ad uertim⁹. Caritatiua dilectio. Bōa sociatio. Uult⁹ ɔtristatio. Malorū elōgatio. Justa z discreta rephēsio. Uera humiliatio. Peccatorum recordatio. Cordis stabilitio. Et miserie aliene compassio. De quibus hoc ordine dicendū est: Ut primo

de tribus primis: scdo de alijs trib⁹ postremo de vltimis trib⁹ donante dño insinuemus. ¶ Comes.

Nec profecto.ix. remedia sunt p sapienté magnificata: de quibus. Eccl.xxv. dicit. Nouem insuspicabilia cordis magnificaui.

¶ Pars prima sermóis de trib⁹ remedijs 9tra detractionem. Ant.

Primū quidé remediū cótra detractióez R.P. dicit caritatiua dilectio. Cu3.n.ipsa detractio: vt supius dictū é originē hēat ex inuidia: nihil ita militat aduersus diabolum z ipsa3 sicut dilectio caritatiua. Sicut.n.de illis quos odio hēmus bonū audire nó possum⁹: ita ecótra de illis quos amamus semp audire bonū z nō malū vtiq3 desideram⁹. Uñ dauid q̄uis saul eū vsq3 admortē psequeret: tñ q: mentē in caritate locauerat audita ei⁹ morte. vt i.j. c.ij.li.Re.scribit. Scidit vestimēta sua: z planxit cū plantu huiusmói. Cōsidera isrl̄ p his qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati. Incliti israel supra mōtes tuos iterfecti sūt quō ceciderūt fortes. Nolite annūciare in geth: nec annūtietis in cōpitis ascalonis: ne forte letent filiȩ filistijm ne exultēt filiȩ icir cūcisoꝝ. Mōtes gelboe nec ros nec pluuia veniat sup vos neq3 ibi sint agri pmitiarū: q: ibi abiect⁹ est clipe⁹ fortiū clipeus saul q̄si nō esset vnct⁹ oleo: z in fra. Filie isrl̄ sup saul flete q vestiebat vos coccino z delitijs. O mira bonitas: o inaudita cordis pietas: o admiranda caritas: persecut⁹ ad necem plāgit psequetē3 occisum: z qui vix ab oculis z manib⁹ ei⁹ euadere poterat: plorat eū: qui si viueret psequi nō cessaret. Uñ ppħe talis z tanta virtus nisi ex caritate. Propterea eruditissim⁹ hoiū z caritate pspicuus beat⁹ hiero. in suo fe. lici trāsitu dixit. Predilectissimi filij mei inquit fratrib⁹ suis. diligite vos inuicē. Nō.n.accepim⁹ hoc ab homine: sed a saluatore. Hoc ingt é pceptū meū vt diligatis inuicē. in sola dilectióe oia virtutū bona 9sistūt. sicut ex vna radice multi exeūt rami: sic ex vna caritate mlte gñant virtutes. Et ifra. Ubi caritas vera est: ibi inuidia nulla est: ibi ambitio nulla cognoscit: nec murmuratio: nec detractio. Aliud remediū dicit bona sociatio. Na3 si cū detractoribus q̄s misceat: pculdubio eū detrahere q̄nq3 erit necesse teste ppħa. Cū sctō sctūs eris z cū puer. puer. z cū in noc. inoc. eris z cū electo elec. e. Nā.x.ca.j.Re. legit. Qd saul iuēniēs cuneū pphaꝝ z manens apud eos pphetauit cum eis. Quia iuxta puerbiū. A boue maiori discit arare minor. Solet quidē vitis erecte arbori simul alligari: vt nouella rectitudinē sumat quā indurata iam relinquere nescit. Uñ hiero. ad demetriadē sic inquit. Semp i comitatu tuo graues femias hēas. Mores.n. z studia dñaꝝ pleruq3 ex ancillaꝝ z comitatū morib⁹ indicant

Qualis.n. queq; fit:talis consortio delectat. Et isido.ii.li.soliloquior. Scelta conversatio confundit inimicus: edificat primu; glorificat deum. Tertium remediu; dicit vultus contristatio. Utique tenet hoc cum audiu detrahentem:tristes ostendere vultus. Un.vj.q.j.c. Ex merito dicit. Neo inuito auditori libenter refert. et prouer.xxv.c.Uentus aqlo dissipat pluuias: et vultus tristis linguam detrahentem. Ubi glo.dicit. Si hilari vultu detrahentem audieris:tu illi das fomitem detrahendi. Si autem tristis: discit libenter tacere: quod videt non libenter audiri. ¶Comes.

Hoc est illud quod hiero. ait ad rusticum monachum. Si sagitta mittatur in nouam massam: nonnunq; in mittentem reuertitur et vulnerat vulnerantem illud quod complet. Facti sunt mihi i arcum prauum: et alibi. Qui mittit i altum lapidem:recidet in caput eius. Ita detractor cum viderit tristem faciem audientis immo non audientis qui dicit:z obturantis aures suas ne audiat iudicium sanguinis:illico conticescit:pallet vultus:herent labia:saliua siccatur: et alia que ibi leguntur.

¶Pars secunda sermonis de tribus alijs remedijs contra detractionem. Ant.

Aliud quippe remedium contra detractionem: hac in parte primum R. P. dicit maior elongatio. Nam qui se a detractionibus immunem atque sine peccato perseruare desiderat quantum pot a detractoribus se elongare studeat: et si sine scandalo fieri pot cum quis detrahere incipit:statim abire disponat:iuxta consilium sapientis qui prouer.iiij.c.dicit Detrahentia labia procul sint a te. Nam secundum hiero. Si deest auditor: deest detractor:et alibi. Non minus auribus quam lingua fugias detractionem:nam detractor qui videt te libenter non audire:non facile pot detrahere. Secundum hac in parte remedium dicitur iusta et discreta reprehensio:vel.s.obiurgatio exemplo xpi: qui vt Joa.xij. legitur contra iudam et alios discipulos magdalene detrahentes eo quod fudisset libram vnguenti nardi spicati preciosi super caput eius dixit. Sinite illam Et math.xxvj.c.dixit. Quid molesti estis huic mulieri.opus.n. bonum operata est i me. Exemplo quoque dauid q in psal.dicit. Detrahentem secreto primo suo huc persequebar. et exemplo Job qui.xxix.c.de se ait. Conterebam moles iniqui.i. detractoris et de dentibus illius auferebam predam. Aliud nempe remedium dicitur vera humiliatio:per quam homo recurrere debet ad arcam conscientie sue:et reminiscatur cogitando: quod ipse multa commiserit ex quibus gratia dei adiuuante in infamiam non incurrit:vt ex consideratione propriorum peccatorum que pungnnt conscientiam suam.discat vt non pandat: nec consideret aliena. Un isido.ait. Nunquam detrahas si bene te prospexeris.nam ex molestia conscientie proprie:infamie quisque obliuiscetur aliene. ¶Comes.

Ita e inquit vt non inualescat vitium male loquendi:et detrahendi.

¶ Pars tertia sermonis de tribus aliis remediis cōtra detractionem.

Est insuper et aliud remediū r.p. qđ hac in parte ponit cōtra detractores eē primū. qđ etiā dī pctōr recordatio. Quis eni foret q si acutissimis spinis pungeretur i auribus: pctā libenter audiret aliena vel gratū detrahenti pberet auditū. Et tñ grauius deberent patrate culpe pungere mētem q̄z pungētes spine pungere carnē. Uñ p sapiētē eccl.xxviij.c. dñs pcipit dicēs. Sepi aures tuas spinis.i. punge mentē tuā pūgentibus conscietie stimulis: z noli audire linguā nequam. In mente similiter tenere quisq3 dz qđ de se vł alio multa mala dicta fuerūt: de quo certissim⁹ erat: q3 oio fuerat oppositū: vel incōparabilit fuerat minus malū. z sic semp pensandū est. cū aliq̄ fit detractio. Nō eī parui criminis est praua sentire de rectis. Cū s̄m pau.j.corin.xiij.c Caritas nō cogitat malū. Aliō porro remedium dī cordis stabilitio. vt hō.s. nō de facili credat. Nam vt scribit eccl.xix. Qui cito credit leuis est corde. Hiero.q̄q3 ait. Si essz in nobis diligētia. ne passim detractoribus crederemus: iā detrahere oēs timerent. Isido.quoq3 lib.ij.ð sum.bo.dicit. Non solū ille reus est q crimē de aliquo pfert. sed is qui aurē cito criminibus pbet. Ultimū vero remediū dicit miserie aliene cōpassio: qua.s. hō cōpatit his quibus iniuste detrahit: immo semp compatiendū est adhuc: si hō cert⁹ esset de malis de qbus proximus infamatur. Et per hoc homo retinet in se viscera pietatis ne de peccato proximi scandalisetur. Hic.j.petri.iij.c scribit. Estote inuicē compatiētes fraternitatis amatores. Nā virtb⁹ pfecto oībus obediendū z est cum ex caritate pcipit aliqđ q̄ charitate detractiōis vitiū penitus eradicat Cuius eradicatōe ipsa caritas possidet: cui⁹ possessionē z detractiōis euitatiōnē nobis pcedat dñs iesus q cū patre e spiritu sancto vi.z re. in.s.s. Amen. ¶ Comes

Profecto cōpati debem⁹ oīni scādalo proximi atq3 delicto q2 vt.j.ad cori.xij.c.pau.ait. Si qđ patit vnū mēbrū: cōpatiūt oīa membra. Uerūtñ q2 cū de inuidia dicēs lati⁹ eē dic ēdū de iudicio temerario in seqnētib⁹ pmisisti: obsecro vt ð ipo i aliqđ mihi apiē digneris.

¶ Feria tertia post tertiā dñicā in xl^a. de periculosissimo iudicio temerario. Sermo.xxxij. Antonius

Qui ecclesiam nō audierit sit tibi sicut etnic⁹ z publican⁹ Saluatoris nostri verba sunt ista q mat.xviij.c. describūt Pro huius s̄monis exordio r.p. q̄ritur: An fine pctō vn⁹ hō possit iudicare z cōdēnare aliū hoiem? Ad qđ breuiter rūdet s̄m astesa.lib.j.

tit.xxxviij.sue sume. Qd hō iudicet aliū tripl'r pt intelligi. Uno mō ex tēso vocabulo iudicandi ad argue recorripe z monere. z h circūstātijs obseruatis pt fieri sine pctō. Nā arguere ppzie supioz est respectu īferioz. Uñ apl's ad thi.iiij.c.dicit. Argue: obsecra: increpa: sz modū rephēsionis explicat iu.ij.c.dicēs. Hec loquer ex exhortare z argue cū oī ipio. Uerū corripe ē respectu paris Idcirco in euāgelio hodierno dr Si peccauerit in te frater tu°: vade z corripe eū int' te z ipm solū. Mo nere vero est īferioz respectu superiorum. Unde bernhardus ad euge. Moneo te non arguo. Alio qdē mō hoiem iudicare aliū pt itelligi temerarie qd vniuersal'r interdicit hoi. Uñ.ij.q.j.c.xiiij. scribitur Primo sup oia diligēter ingrite: vt cū iusticia z caritate diffiniatis neminē ɔdēnetis: añ vez z iustū iudiciū nullū iudicetis suspitiōis arbitrio: sz pmū pbate. et postea pferte caritatiuā sniam: z qd vobis non vultis fieri alteri facere nolite. Etsi suspitione qs tentat': cū pphā psal. cxvij. clamare dz ad dnm dicens. Amputa ob pbriū meū qd suspicatus sum. qz iudicia tua iocūda. Et pau.ad cor.iiij.c.dicit. Nolite añ tēpus iudicare. i. añ illud vl'e iudiciū qd filio dei ppzie reseruat'. Ultimo mō vnū hoiem aliū iudicare intelligi pt fm ordinē eccl'ie: q dupliči mō hoīem iudicat iudicio. s. discretōis qd ī manifestis z certis cuicūq ɔce dit eo mō qd dictū ē sup°. Et iudicio correctōis q plātis solū cōpetē dinoscit: qd glo. sup illo vbo pauli ad cor.v.c. Qui frat' noiat' zč. dicēs T agit h inqt apl'us dicēdo. noluit hoiez ab hoie iudicari ex argumēto suspitōis vl' extra ordinario vsurpatoqz iudicio. sz poti° fm legē dei z ordinē eccl'ie: cui iobediēs mortal'r peccat: fz vba pposita q dic ūt. Qui ecclīā non audierit sit tibi sicut ethnic° z publican°. q talis fm doctorē ladul. excōicat° ē: z excōicatio nō in fligenda est fm rich. nisi p mortali pctō. Qd igit' omē iudiciū rectū vl' recte factū fm hec dicta bonū est pter iudiciū temerariū: pz q qsqz ordine posito aliū iudicare valz pter q iudicio temerario: qd vt supi° dixim° ex inuidia pcedit: sic ipsa detractio: z iō post tractatū detractōis r. p. ō ipo iudicio tēerario tractādū est. De q p ordinē tria i pñti fmone videda sūt. fm q tripl'r iudiciū euenire ɔtigit. Pmo ex pte psone q iudicat. Scdo ex pte psone quā iudicās psona ɔdēnat. Tertio ex pte circūstātie q sepi° fallaciter iudicaurē decipit z personam iudicatam accusat. ¶ Comes

Recte extra charitatis ordinē falsum iudiciū atqz temerarium iudicādū est. qz vt apl's ad cori. xiij.c.dicit. Caritas nō cogitat malū Nepe de dilectis difficulter maluz sentim° sicut de nō dilectis difficulter bñ. Proinde augu ait. Et si suspitiōes vitare nō possum°: qz hoies

sum⁹: iudicia tñ. i. diffinitiuas sententias vitare debem⁹. Idcirco mat. vij. dñs ait. Nolite iudicare: z non iudicabimini: z io. vij. itez dicit Nolite iudicare sm faciē. Ubi aug⁹. ait Prohibet dñs iudiciū cordis: p qd de alijs male opinamur siue credimus vel sentimus. Hec ille.

¶ Pars prima sermonis vbi ex tribus ostendit quādo iudiciū falsuz atqz temerariū euenit ex parte persone que iudicat. Antonius.

Euenire quandoqz solet R. P. iudiciū esse falsuz atqz temerariū tripliciter: ex parte psone iudicantis. Primo pter vsurpationē. Nam vt alexan. ait in tertio volu. et aste sanus in primo sue sūme lib. ti. xxxix. dicit. Judiciū falsum z temerariū est: quādo quib⁹ nō est cōmissum iudicat: qd psumptuosum z fatuū est. Idē euiz importat temerariū qd psumptuosum z fatuuz: qd aplus ad roma. xiiij. ca. reprobat dicens. Tu quis es qui iudicas alienū seruū: suo dño stat aut cadit. Scdo pter indignitatē. Neqz enim qui paruus est cōgrue quendā iudicare poterit. Unde vas electionis paulus ad roma. ij. ca. temerarie z false iudicāti ait. In quo alterū iudicas: te ipm cōdemnans: eadē enim agis que iudicas: scimus enim qd iudiciū dei est sm veritatez. Tertio vero pter ignorantiam. Profecto nō paru⁹ defectus est: defectus sciētie in iudicare volentibus. Idcirco pph̄a daniel vt. xiij. ca. sui libri scriptū est in susanne iudicio dixit. Sic fatui filij israel iudicantes: neqz qd verū est cognoscētes condēnastis filiā israel. Primū quidē hoz vt aste. nus ait. est iudiciū temerariū presumptuo sum z falsuz ex defectu potestatis. Aliud ex defectu bonitatis Reliquū ex defectu sciētie z cognoscibilitatis. ¶ Comes.

Legi quidē ego: qd potestas est de essentia iudicij: bonitas aūt z scientia sunt de idoneitate ei⁹ atqz congruitate.

¶ Pars scda sermonis ostendens qd ex tribus etiam euenit falsum p sumptuosū atqz temerariū iudiciū ex pte quā iudicās psona cōdēnat.

Contingit etiā R. P. ex tribus euenire falsuz pre sumptuosum atqz temerarium iudiciū ex illius parte: quē iudicās psona condēnat Primo ratiōe future euētiōis. Nam vt aug⁹ in lib. cōtra manicheos ait. Incertū est nobis qualis futurus sit: qui nūc vel bonus vel malus apparet: de cu⁹ correptione desperare temerariū est iudiciū. Solus nāqz deus nouit cuiuscuiqz operis finem Uñ aplus ad roma. ij. ca. dicit. Scimus qm̄ iudiciū dei est sm veritatē Et hoc triplici ratione sm haymonē sup pdicto verbo. Primo quia ipse solus corda nouit. Scdo quia qui sunt eius nouit. Tertio qz mercede iustā retribuit. Judiciū enim humanū inficit z punit multis mo

dis:sed iudiciū dei est ſm veritatē. Sed ſi ſcelus graue quantūcumq; dici poteſt: nō licet de fine eiꝰ temere diffinire. Poſſumus igit̃ tale ſcelus iudicare eſſe opus pietatis: ⁊ q̄ in eo moriēs dānet̃ omnino. Sed q: ſcelestus in illo ſcelere moriturꝰ ſit: abſolute determinare iudiciū temerariū eſt. Scdō ratione incerte ⁊ dubie intentionis. Vñ augꝰ. lib. ſcdō ↄtra manicheos ait. Quedā in certa ſunt quo aio fiunt: de quibus iudicare temerariū eſt: q: interdū opus malū eſt: ⁊ volūtas nō eſt mala. Ut ſi quis hoiem inaduertenter occidat. Quādoq; ſup opus bonū eſt: ⁊ volūtas mala. Sicut cū quis nō ꝓ honore dei: ſed ꝓ honore ſui opus miſericordie facit: vt ab hominibus honoret̃. ametur: ⁊ laudetur. Tertio ratione occultationis: ſicut eni ſunt quedā opa mala: vt ſtuprū venenficiū ⁊ ſimilia ſm augᵐ de ſermone dñi in mōte. ⁊ quedā bona vt amare deū: ita ſunt q̄dā opa media ⁊ indifferentia de quibꝰ vtrū ſint bona vel mala iudicare nō poſſumus: ſicut eſt elemoſinā dare: ieiunare: ⁊ orare atq; ſimilia. Nam licet homo bona vel mala intētione tale opus incepit: tamē in ipo ope puerti ⁊ cōuerti poteſt de malo in bonū. Vñ ſm iere. xvij. c. Prauum eſt cor hoīs. ſ. quo ad affectū ⁊ iſcrutabile. ſ. quo ad intellectū: quis cognoſcet illud: q̄ſi dicat nullus: ꝓpterea d̄ iſto nō poteſt homo: niſi temē ⁊ p̄ſūptuoſe iudicare. ¶ Comeo.

Hinc apłus. j. ad corin. iiij. ca. dicit. Nolite ante tēpus iudicare: q̄aduſq; veniat dñs q̄ ⁊ illūinabit abſcōdita tenebrarū: ⁊ manifeſtabit conſilia cordium.

¶ Pars tertia sermōis quādo iudiciū temerariū euenit ex p̄te circūſtātie: q̄ ſepiꝰ fallaciter iudicātē decipit ⁊ pſonā iudicatā accuſat.

Vario quoq; modo r. p. quo ad circūſtantiā temerariū iudiciū euenit: Nā quandoq; ex circūſtātia ſuſpitiōis. Quādoq; ex circūſtātia ſignificatiōis. Quādoq; ex circūſtantia affermatiōis. De quibꝰ latius dicendū eſt. Primo itaq; iudiciū temerariū euenire ſolet quādo q; ex circūſtātia ſuſpitiōis. Ubi ſciendū ſm tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. lxᵃ. arti. iij. q̄d triplex eſt gradus ſuſpitiōis. Primꝰ cū quis ex leuibus indicijs de bonitate alicuiꝰ incipit dubitare: ⁊ hoc eſt pctm̄ veniale ⁊ leue: ꝑtinet enim ad tēptatione hūanā: ſine q̄ nō ducitur iſta vita: vt habetur in glo. ſup illud. j. ad corin. iiij. c. Nolite ante tp̄s iudicare. Scdꝰs eſt cū qs ex leuibꝰ indicijs ꝓ certo maliciā alicuius eſtimat: ⁊ ſi ſit de aliquo graui eſt pctm̄ mortale: inq̄ntū nō eſt ſine cōtēptu ꝓximi. Vñ. glo. ibidē ait. Et ſi ſuſpitiones vitare nō poſſumꝰ q: hoies ſumꝰ: iudicia. i. diffinitiuas ſententias: ꝯtinere debemꝰ. Tertiꝰ eſt cū aliqs iudex ex ſuſpitione ꝓcedit ad aliquē cōdemnādū: ⁊ hoc directe ꝑtinet ad iniuſticiā. vñ ē pctm̄

mortale. Sedo iudiciũ temerariuȝ plerũqȝ euenire ↄtingit ex circũstãtia significationis. Nã ſm alexan. in suo tertio: tria sunt genera signoꝝ: q̃si arboris fũdamẽtales radices: Temerariũ: pbabile ⁊ violẽtũ. Signũ temerariũ est q̃n in opatiõe alicuiꝰ oẽs vel multe cause sũt boni: ⁊ pauce mali: sic si qs videret hoiem mũdana ↄtẽpnere: castitatẽ ⁊ hũilitatẽ sectare: Sacramẽta ecclie frequẽtare: diuinis pceptis pere: fugere maloꝝ ↄsortia: ⁊ tñ ipm iudicare ypocritã, pfecto tale iudiciũ temerariũ est ⁊ mortale pctm̃. Similiť si iuuenis vel puella forma decora: etate florida: diuitijs affluẽs: mũdũ dereliquat: ⁊ ex pusillnimitate vel ex vili causa talis hoc agere iudicetur: temerariũ iudiciũ est atqȝ mortale: sicut est ↄtra similes iudices q ↄmendãt iuuenẽ q stipendiũ sequit: ⁊ dissolutã vitã. Cõtra quos ysa.v.ca.di. Ue vobis q dicitis bonũ malũ: ⁊ maluȝ bonũ. Propterea qdã sapiẽs ait. Felices essent artes: si de eis soli artifices iudicarẽt. Hinc dño oia ↄmittẽtes cũ possumꝰ bonũ iudicemꝰ. Signũ vo pbabile est: q̃n in opatiõe alicuiꝰ sunt mlte cause mali: ⁊ pauce boni: sicut cũ iuuenis sio validꝰ et sanus ⁊ etate grandeuꝰ ieiunia pcepta nõ seruat Itẽ cũ mulier ĩ domo vbi illã maritꝰ videt absqȝ ornamẽtis: ⁊ inculta vsat: sȝ extra domum q̃si a'tera venꝰ appet: ex tali.n. signo malũ iudicare pctm̃ ẽ: sȝ nõ ita grare vt mortale pctm̃: nã veniale ẽ: dũ stat in suspitiõe. Si vo veniat ad firmã assertionẽ cũ ptinacia: psumit eẽ mortale. In his aũt illa regula locũ hẽt q̃ dicit: q dubia sũt in meliorẽ pte interptãda. Uñ hiero. ait. De dubijs nõ diffinias: sȝ suspẽsã teneas suiam. Et seneca inqt. Sapiẽs.n. quicqd accidit bñ illd interptãdo leuat, i. alleuiat ⁊ ñ aggũat. Quicqd dubiũ ẽ: ex hũanitate inclinat: lȝ nõ ex hoc excusabiles sunt q materiam scãdali pstant: sic notat vj.q.j.ca. ex merito. Signũ vo violẽtũ ẽ q̃n in opatiõe alicuiꝰ oẽs cause sũt mali: ⁊ nulle boni. Sic p has causas inter meretrices illas: salo. iudicauit: q̃rũ vna dormiẽdo filiũ inaduertenť oppresserat. Ut in.iij.c.iij. Regũ volu. legit. Itẽ de corpe defuncti videť: q ab aliq̃ interfectꝰ ẽ: nã tali corpe frigefacto ⁊ sanguine ↄgelato: si approquinq̃uerit interfector sanguine nouiter vulnera fluit: vt quidã aiunt q̃si qua voce pot hũana natura suũ pemptorẽ accusat. Et forte hoc scriptura diuina exprimere volunt: cuȝ gen. iiij. ca. ad cayn dñs ait. Uox sanguinis fris tui clamat ad me de tra. Sic etiã p furto a ciuitatis rectore plures capiũť: q bone fame oẽs alacri vultu ⁊ intrepida voce corã iudice inocẽtiã ptestanť: solũ vnꝰ male fame pallet inter oẽs obmutescit tremit: deficit: ⁊ signa ↄsilia nõ pauca demonstrabit. Sic etiã cũ stat mulier adultera in domo alteriꝰ: lȝ iaȝ fere ãbos peniteat. ⁊ castitatẽ fuẽt: sȝ hoc inter eos latet. Et solũ in tali

bus iudicare nō est peiꝰ:nā oīa ma nifesta petā tūc poterit iudicare. Si cut etiā ɔtingit in illis actibꝰ ꝛ ope ribꝰ q̄ bono aīo fieri nō possūt: vt in vsura manifesta negare ꝛ blasfe mare deū: ꝛ iō inf tīa opantes po. nunt agareni:iudei: ceteriqꝫ infide les:ꝛ heretici manifesti:deqbus oī. bus aplꝰs.j.ad thi.v.c.dic. Quorūdā petā māifesta sūt pcedētia iudiciū i.digna iudicari pticulari iudicio: etiā ex debito anteqꝫ ɔueniat iudiciū generale. Proīnde io.iij.ca.scriptū est. Qui nō credit iā iudicatꝰ est.s.a deo:iō ab hoībꝰ iā iudicari pōt Ꝗ̄ta talia nō iudicare eē mala peiꝰ ē. Ꝗn̄ ꝓm alexan. Qui talia agit malus in corde iudicādꝰ est. Qua ex re ꝓpha dicit. Recte iudicate filij hoīuꝫ. In quo recto iudicio nos cōfuare di. gnef altissimos:ꝛ a malo: falso: te. merarioqꝫ iudicio ꝓseruare:qui in trini. pfe.ē bñ.in s.s.amē. ¶ Comes

Satis opto scire: q̄ mala: q̄ vā. na ex falso ꝛ iiusto atqꝫ teme rario iudicio procedere noscūtur.

¶ Feria q̄rta post tertiaꝫ dñicā in quadragesima de malis fructibus qui oriuntur ex iudicio temerario. Sermo.xxxiij. Antonius.

Accesserūt ad iesū scribe ꝛ pha risei dicētes. Quare discipuli tui trāsgre. diūtur traditiones senioꝝ nō enī lauāt manꝰ suas cū pa nē manducāt.mat.xv.ca. hec v̄ba scribūtur. Pro huiꝰ sermonis exor dio R. P. Querif. An ꝓ leui causa mali que appet in opatiōe alicuius possit fieri malū iudiciū sine pecca. to mortali: Ad qd̄ breuiter respon detur ꝓm doctrinā doctoris nostri alexan.in.ij.volu.suo.ꝛ etiā ꝓm q̄ habef in vltima glo.sup ca. si quis de gradu.extra: de pur.c. qd̄.ꝓ leui causa pctī sine magno et letali cri mine nemo iudicare temerarie po test. Leuis aūt causa mali est:vt pre dicta glo.dicit quādo sunt plura si gna boni:ꝛ pauca mali. Sicut cum mulier ꝛ iuuenis quidam dei ver. bū deuote frequēter ꝛ attēte audi unt ꝛ frequentāt:licet aliquas va. nitates deferant. Itē cū homo pec cator:licet scelerib° olī fuerit mul tis obuolutus:pdicatiōes frequē. tat atqꝫ audit deuote ꝛ attente. Ce terū cū homo clare fame viteqꝫ bo ne ꝛ ɔuersatiōis honeste:in loco sa tis honesto ꝛ tp̄e nō incōgruo eum muliere deuota turpi ꝛ egrota quā doqꝫ versaf.in his vtiqꝫ falsuꝫ atqꝫ temerariū iudiciū est.malūqꝫ iudi care: Idcirco in registro grego.ait Graue est satis ꝛ indecens:vt in re dubia certa dictaf sententia.ꝛ ber. sup canti:sermōe.xij. di. Si q̄s de claustro est cū quiversaf in ꝓplo in terdū minꝰ disticte minusue circū. specte se agere deprehenderit. ver. bi gratia in verbo:in cibo: ꝛ in sō. no:ꝛ in risu:ꝛ in ira: in iudicio:nō ad iudicandū prosiliat cōfestim: ſꝫ meminerit scriptū: melior est iniq.

tas viri:quã mulier benefaciens. Nã tu quidẽ in tua custodia vigilans benefacis:sed qui iuuat multos z melius facit z vtili⁹. qđ si implere nõ sufficit absqz aliq̃ iniquitate.i.aliqua inequalitate vite z puersatõis fue: memẽto qđ caritas operit m̃ltitudinẽ pctõr. Hec ille. Nã qui taliter iudicãt similes sunt ei nosčunt q̃ granatũ pomũ comedere cupit:sz q: corticẽ sentit amaruz illud citissime proijcit Proinde vñ do. in sinonimis ait. Nullũ iudices suspitionis arbitrio : ante proba : z sic iudica. Nõ eni qui accusat: sz qui cõuincit reus est:sic vtiqz iudicauit pharisens:vt luce. vij.c.scribitur:ipsum dñm iesum qui se tangi a magdalẽa pmisit. Sic etiã iudicatus est dñs:qñ cũ muliere samaritana loqueba t. vt.iiij.c.sui lib.ioh. ait. Sic eũ insuper scribe z pharisei iudicauerũt. q: discipuli sui manus nõ lauabãt:cũ panẽ manducabant dicentes. Quare discipuli tui transgre diunt traditiões seniorũ: nõ eni la.m.s.cũ p.mãducãt:q̃ fuerunt verba pposita. Et q: euangelicus sermo r.p.etiã hodierno die de iudicio temerario loquitur faciam qđ hortaris:z de sex malis atqz dãnosis fructibus:qui ex ipso iudicio temerario pcedere noscunt: in presentiarũ tractabo. de quibus hoc ordine agendũ est. Ut primo đ duobus. scđo de alijs duobus. tertio z postremo de alijs duobus vltimis aliquid insinuet. vt sermo p̃sens queadmodũ z alij ordine iam incepto cõtineat ¶ Comes.

Hoc est qđ valde concupisco vt his auditis pbor: rescat animus ad tã nefariũ opus tãqz mortale scelus deuenire.

¶ Pars prima sermonis de duobus malis fructibus:atqz dãnosis: idest de aliorũ factor inquisitione que de temerario iudicio atqz dãnoso presumptuso z falso oriri noscuntur. Antonius.

Primus nãqz malus fructus atqz dãnosus qui ex falso :atqz temerario iudicio oriri noscit dicitur inquisitio. s. alior factor. Hoc quippe iudiciũ curiosũ reddit hominẽ de factis:verbis atqz cogitationibus alior:qđ bern. phibens ait: Noli esse alior factor curiosus inquisitor:aut temerari⁹ iudex. Et idem ait. Qui sui negligens est:alios curiose circũspicit:dũ quosdam superiores suspicit:quosdã despicit inferiores:z in alijs quidẽ videt qđ inuidet:z in alijs qđ irridet. Inde fit:vt p mobilitate oculor leuigatur animus nullaqz sui cura agg uatus:modo p supbiã ad alta se erigat:mõ per inuidiã in ima demergat:nũc per iracũdiã nequiter contabescat:nũc p excellentiã pueriliter hilarescat:in altero nequã:in altero vanus:in vtroqz superb⁹ existit: q: z q superari se dolet:z q superare se gaudeat:amor proprie excellentie facit. Hoc pfecto luce. vj.

dñs phibet dicēs. Nolite iudicare
τ nō iudicabimi. l.a deo: nolite cō-
dēnare: τ nō cōdēnabimini. Alius
quippe malus fructus: atq; damno
sus dicit̄ mētalis vagatio: q̄ semet-
ipsum homo derelinqt: contra qd̄
eccle. xviij. c. dicit̄. Añ iudiciū. s. pri
mi interr oga teipsum. Et Roma.
xiiij. c. pau. ait. Beat⁹ q iudicat seip
sum in eo qd̄ pbat. i. ptinue de se ex
perif. Et vgo de sancto victore di-
cit. Si te ipsū nō vides: nihil bñ vi
des. Propterea quidā vir sanctus
q̄ qtidie seipz circūspiciebat: cū au
disset quēdā peccasse: amare fleuit
dicens. Iste hodie τ ego cras.

Recte nūc intel ¶ Come
ligo: q̄ qui seipsum iudicat:
τ non aliū: acceptus est apud deū:
Unde dauid qui hoc se fecisse scie-
bat: fiducialiter dn̄o dicebat. Iu-
dica iudiciū minimū τ redime me.
¶ Pars scd̄a sermonis de duob⁹
alijs bonis: atq; dānosis fructibus
q ex psumptuoso q; temerario
iudicio oriri dinoscuntur. Anto.

Est τ alius malus fruct⁹
atq; dānosus r. p. ortus
ex temerario iudicio: q
dicit̄ psumptio. Nā qui
alios iudicāt τ ɔdēnāt. si se lōge in-
feriores illis: qs iudicāt t estimarēt:
eos iudicare temerarie non aude-
rent. Unñ in vitis patz qdā interro-
gauit senē τ dixit Quid est pater:
q̄ aplus. ad thi. j. ca. dicit. Oia mū
da mūdis. ait senex. Qui hoc intel
ligit se respicit iferiorē oī creatura.
Cui frater. Et quō possum me iudi-
care minorē qn̄ video hoiem homi
cidium ppetrasse. Rn̄dit senex. Ille
semel homicidiū fecit. Ego autē oi
hora occido aiaz meā: hec eni est so
la hoīs iusticia: vt setp̄m reph̄edat
Tūc nāq; iustus est hō cū ei⁹mens
sua τ non aliena pctā ɔdēnat. Un-
de seneca dicit. Semp qcquid dubi
um est: humilitas in melius declinat
Alius qdē malus fructus dicit̄ sup
stitio. Proculdubio em̄ absq; sup-
stitione esse nō pt: qn̄ quis repheri-
sibilis sua pctā reliquit: τ aliena cō
dēnat. Unñ ɔtra sic facientē pau. ad
roma. ij. ca. dicit. In q̄ aliū iudicas
teipm̄ ɔdēnas. eadē em̄ agis q̄ iudi
cas. Et mat. vij. c. scribit̄. Quid vi-
des festucā i oculo fratris tui: τ tra
bē in oculo tuo non vides: aut quō
dicis fratri tuo. eijce festucā d ocl'o
tuo: τ ecce trabs est i ocl'o tuo. Ipo
crita eijce primū trabē de ocl'o tuo
τ tūc videbis eijcere festucā de ocu
lo fratris tui. Unñ glo. sup pdicto v̄
bo ait. Uix inueniē aliquis ab h̄ vi-
tio alienus: quia vnusquisq; sibi
fauens aliena facile reprehendit. τ
aliena grauius tollerando q̄ sua:
sumit auctoritatē arguendi. sine ex
emplo emēdatiōis sue. Et crisosto.
ait. In alienis delictis seueri τ ama
rissimi iudices residemus: nostras
aūt trabes in oculis infixas ppris
nō videmus. q aliena etiā minima
licite pscrutamur. Hi similes sunt
scribis τ phariseis corā xp̄o accusā
tibus adulterā. vt ioh. viij. ca. scri-

bitur. Quibus dictum est. Quis si ne peccato est: primus in eã lapidẽ mittat. Similiter de eorũ numero fuit phariseus ille q contra magdalenã de dño in corde suo tam iniq murmuravit. ¶ Comes

Profecto hoc totũ etiã si auctoritatibus sanctoꝝ nõ probaref: rõnabiliter dictũ est. Qꝛ stultũ putaf habẽti defunctũ in domo ppria: ad alienũ descẽdũ pgere.

¶ Pars tertia sermo de duobus alijs malis ꝛ dãnosis fructibus qui ex presumptuoso atqꝫ temerario iudicio oriuntur atqꝫ pcedunt. An.

Adhuc est alius malus ꝛ dãnosus fructus R. P. qui ex temerario iudicio proveniens. dr vsurpatio. Unde glo. super Epl'a pauli ad coꝛ. iiij. dicit. Judicis iniuria est si ante eius iudiciũ a servo pcedat snia. Sed diligenter intuentiũ est: q̃ hec vsurpatio tãto gravioꝛ est qͣ̃to maiori iudici iudicandi auctoritas vsurpaf. Proīde apl's ad Ro. xiiij. ca. iudicanti temerarie dicit. Tu quis es q alienũ servũ iudicas suo dño stat aut cadit. Ubi tria dat itelligẽ. Pmo iudicãtis hoīs pravitatem cum ait: tu quis es: q̃si dicere velit: Cum nihil a te sis ꝛ nihil a te habeas: cur rape iudiciũ audes a filio dei cui pater dedit omne iudicium facere. qꝛ filius hois est vt Joã. v. c. scribif. Scdo iudicantis temeritatẽ. qꝛ iudicas alienuꝫ. Uñ psona iudicata iudicanti dicere põt. Quis te cõstituit principem super me: qd scribif. Exo. ij. c. Tertio proprij iudicis auctoritatẽ. cũ pcludit: suo dño stat aut cadit. Hic ipse apl's: ad coꝛ. iiij. c. dic. Qui aũt me iudicat dñs ẽ: neqꝫ meipsum iudico: q̃si iudicanti temerarie dicat: q̃to minus tu qui mei cordis secreta non nosti. Alius fructus malus et damnosus atqꝫ vltimus temerarij iudicij dr precipitatio. Ante. n. examiatiõnẽ atqꝫ discussioné veritatis snia temerarie pcipitatur: ꝛ hoc fit cum qs de dubijs ꝛ occultis iudicat. Nam huiuscemodi iudicantibus. ij. ca. Jacobus ait. Facti estis iudices cogitationum iniquaꝝ: ꝛ recte dicit cogitationuꝫ iniquaꝝ: qꝛ sepius evenit: vt inocentes iudicẽt ,ppter eorum cogitationes perversas talr iudicãtes. qꝛ sũt sine miscdia ꝛ pietate. Unde talib⁹ math. xij. dñs ait. Si aũt sciretis qd est misericordiã volo ꝛ non sacrificium: nũq̃ cõdẽnassetis inocẽtes. Et talis snia precipitari põt tribus modis. Aut pro tpe presenti cuꝫ qs iudicat hominẽ qui est bonus esse maluꝫ. Aut pro tpe preterito cuꝫ bonum aliquod fuisse factum mala intentione iudicatur. Aut pro tpe futuro cum quis iudicaf finaliter reprobandus: ꝛ de eius finali penitentia atqꝫ salute desperaf. Idcirco Apl's ad coꝛ. iiij. c. dicit. Nolite ante temp⁹ iudicare. Unde dixit Angelus ad abbateꝫ Jsaac. Hoc fac vt quenq̃ non cõdẽnes vsqꝫ quo deus iudicet illũ. Quia actui primo

scribit. Non est vestrum nosse tempora vel momēta q̄ pater posuit in sua potestate: qua per suā infinitā misericordiā liberet nos a tam inique ꝛ temerarie iudicantibus: qui cum pa. ꝛ. s.s. viuit ꝛ regnat in trinitate perfecta in. s.s. Amē. ¶ Comes.

Valde certe dolendū est: q꞉ temerarijs iudicijs his tp̄ibus plena sunt oīa. De quo desperamus subito cōuertitur ꝛ fit optimus: de quo nimis p̄sumpseramus deficit ꝛ fit pessimus. Nec timor noster certus est nec amor: qs fit hodie qsq꞉ homo vix nouit ipsemet hō. Unde bernar. ait. Duo sunt in qb⁹ iudiciū temerariū cauere debem⁹: cū incertum est quo aīo quid factum sit: vł cum incertū est quid facturus sit q nunc bonus vel malus apparet.

¶ Feria. v. post tertiam dn̄icam in xl. de. vj. alijs malis fructibus atq꞉ damnosis qui oriuntur ex iudicio temerario iniquissimo. et pessimo. Sermo. xxxiiij. Antonius.

Exibant autē demonia a multis clamātia atq꞉ dicētia. Tu es filius dei ꝛ increpans nō sinebat ea loqui. Luce. iiij. c. Hec verba scribunt̄ Prohuius sermonis exordio que ri pōt R. P. An dolo loquens atq꞉ ignoranter ꝯtra p̄ximū temerarie iudicet: Ad qd̄ breuiter rn̄det. q꞉ sic Nam iudex p̄prie vel imprudētia ꝯtra quēpiam sn̄iam ferens fm̄ Ray. titulo de raptorib⁹: ꝛ hostien. i sua. ꝛ Astesa. li. j. ti. xxxviij. tenet̄ leso ad omne interesse vbi nō possꝫ induci ille pro quo sn̄iam tulit ad integrā restitutionē: ꝛ hoc dī maxime in iudicio ꝯscīe. Quātū ꝟo fuerit vel odio vel amicitia vel munere vel metu vel quolibet mō iudiciū puertere: augustinus testat̄ dicens. Quicūq꞉ aut ꝯsāguinitate aut amicitia: vel hostili odio vel inimicitijs in iudicando ducitur: peruertit iudiciū xp̄i q est iusticia: ꝛ fructū eius ꝟtit in dānatiōis amaritudinē. Unī fit q꞉ si qspiam dolo vel ignorātia loquat̄: lꝫ verū atq꞉ bonū dicat: ꝛ illi de q̄ fatur mīme noceat: nihilominus temerarie iudicat. Et idcirco xj. q. iij. notat̄ qd̄ Aug. in s̄mone de mōte dn̄i ait. Temerariū inqt iudiciū plerūq꞉ nihil nocet ei de q̄ temerarie iudicat̄: ei aūt q temere iudicat: ipsa temeritas necesse ē vt noceat. Et q꞉ demōia q̄ xp̄i p̄cepto a m̄tis exibāt: dolo atq꞉ ignoranter clamabāt atq꞉ dicebāt: Tu es fili⁹ dei. Dolo q꞉ ꝟbo laudabāt: ꝛ facto ꝯtra dicebāt: ꝛ officiū aplicꝫ sꝫ Criso. vsurpabāt: ꝛ misteriū xp̄i lingua feda publicabāt. Ignorant̄: q꞉ s̄m beda nō suspicabant̄ eū eē xp̄m. Et p̄ma q. ij. decreti. c. vij. dī. nullū iudicetis suspitōis arbitrio. Jō ipe xp̄s increpās nō sinebat ea loq: q̄ fuerūt ꝟba p̄posita: ꝯsiderans q꞉ ex eorꝫ iudicio multa mala seq iā poterāt. Quapropter R. P. vt exēplo iesu temerarie iudicare volēte nō sinas nec loq p̄

mittas. De sex alijs malis q̄ ex ipso temerario iudicio sequuntur: in p̄nti sermone tractabim⁹ eo ordine quē in precedentibus solito more tenuimus. ¶ Comes.

Placz q̄ ais. Sz cū tot mala iudicij temerarij ppendo: expauesco neq̄z aliqd remedij inuenio nisi q̄ Glo. sup. xiiij. c. epl'e pa. ad Ro. ait. Faciē igr hois bōi vidētes gaudeam⁹: cor vero deo cōmittamus.

¶ Pars prima sermōis de duob⁹ malis atq̄z damnosis fructibus qui ex temerario iudicio oriunt. Ant.

Est quidez vnus fruct⁹ ex temerario iudicio p ueniens R. P. qui dicitur malignatio. Nam q temerarie iudicāt: frnū malū amare videntur. Profecto eniz clare videtur q̄ iudicium quo malos indebite nonnullos asserunt ex affectu eos inclinante prouenit ad sentiendum male de eis quos cum occulto odio et vix cognito iudicant. Includent nempe et nituntur in mente odium qd̄ quandoq̄z nō cognoscunt. Unde criso. ait. Perfectum odium et perfectus amor rerum iudicia non cognoscunt. Videntur p culdubio tales qui temere iudicāt quodāmado se impiguare de proximi ruina atq̄z infamia. Propterea Aug⁹. in sermone dn̄i de mōte ait. Maxime hi temere iudicant de meritis aliorum et facile reprehēdunt: qui magis amant vituperare et damnare: q̄z emendare et corrigere. Alius nempe fructus dicitur despectio. facit enim iudiciuz temerarius despicere proximuz licet iustū vel sanum. vt Luce. xviij. c. patet de phariseo. despiciēte humilez publicanuz qui dicebat. Gratias ago tibi domine q2 non sum sicut ceteri homines: et infra: velut etiaz hic publicanus. Tale quidem iudicium signum est incompassionis et impietatis: q2 cum quodam contemptu taliter iudicans mordet: et corrodit aliorum vitam. ¶ Comes.

Fateor quidem qd̄ ais. Ex eo eniz ipso q̄ sic aliqui iudicātur: irreuerentia eis et contumelia irrogatur.

¶ Pars. ij. sermōis de duob⁹ alijs malis et damnosis fructibus qui ex terminato et presumptuoso iudicio oriuntur. Antonius.

Sequitur et alius fruct⁹ ex temerario udicio p ueniens R. P. qui dicitur excecatio. Nam plurimi inuidia et odio atq̄z omni malicia pleni de alijs plerūq̄z nesciunt nisi male sentire atq̄z temerarie iudicare. Luxuriosus quidē luxuria plenus et cecus intelligere non potest aliquez eē castum: sic et auarus minime credit quempiam esse largiz. Superbus nō cogitat hominez quēq̄uā habere humilitatem. Unde sapientie. xvij. c. scribitur. Semper presumunt seua perturbata cōsciētia. Et vulgare prouer. est. Credit latro q̄ omnes sint fratres eius

Et eccs.x.c.scriptum est. Stultus in via ambulans cum ipse insipiēs sit omnes estimat stultos. Et seneca in li.de moribus ait. Hoc habz omnis affectus vt in qō insanit in id putet et ceteros insanire. Cuius ratio est: qr sicut qui baculum rectuz tenet in aqua:iudicat illum fractuz et arbores ibidez videt euersas. et h ex vmbre peruersione. et in speculi dextera videtur sinistra. Sic impietas impij peruertit iudiciū suū. Unde Criso.super math. taliter ingt Sicut difficile aliqd suspicat malum:qui bonus est. Sic difficile aliquod suspicat bonū qui malus ē. Oculis qdem sanguine plenus celum et qcunqz alie res vident rubee Insuper pergētib⁹ in nauib⁹ vidētur moueri montēs cum imobiles perseuerēt Sic malicia mentis peruertit iudiciū rationis. Propterea merito in huiuscemodi iudicantibus impletur illud sapientie.ij.c.Ex cecauit eni eos malicia eorum. Alius insup fructus malus atqz dānosus est detractio:qm̄ iudiciū temerarium radix est et fundamētū ois detractionis: et q̄z deo despliceant detractores. apl'us ad Ro.j.ca.dicit. Detractores inquit deo odibiles:et merito.qr Bernar.super cā.ti.taliter inquit. Nec mirm si detractores deo sūt odibiles:cū istud vicium caritatem que deus est acrius ceteris ipugnare:et persequi videatur. Qui.n.detrahit:p:imū se p dit vacuū caritate. Deinde intēdit: vt is cui detrahitur veniat in odiūz Ferit ergo caritatē in oibus qui audiunt linguam maledictam: et quātum in se est negat eam funditus et extinguit. ❡ Comes.

Bene ergo ad huc sensuz Jac.iiij.c.dicit Qui detrahit fri aut qui iudicat fratrē suū:detrahit legi et iudicat legem. Si aūt iudicas legem:non es factor legis. sed iudex Un⁹ est enīz legis lator:et iudex qui potest pdere et liberare: tu aūt qui es qui iudicas proximum tuum.

❡ Pars tertia sermonis de duobus aliis et vltimis malis atqz dāmnosis fructibus qui ex temerario iudicio oriuntur. Antonius.

Penultimus vero fruct⁹ malus atqz dānosus qui ex iudicio temerario oritur R.P. dicit punitio. Nam in penam peccati datur temerario iudici qp prius fiat ad subito iudicādū:qr vt ait Alexāder de ales in.ij. Sicut aliqui in consuetudinē iurandi ducunt: et per hoc de facili iurando sepius peccant cōtra illud Eccle.xxiij.c. Jurationi nō assuescat os tuum multi eni casus in illa. Ita qui ducuntur proprio motu in cōsuetudinē temere suspicādi et iudicandi.et sic est petū et peccati pena sm eū. Ultimus malus atqz dānosus fructus dicit oblivio.s.sui. Naz cum quis assuescit alios iudicare: obliuiscit sui:neqz seipsum iudicat et ideo merito iudicat a deo: qr sm apostolum prime ad corin.xj.ca.Si

nosmetipsos iudicaremus: non vtique iudicaremur. Cum quis igitur factus fuerit his duodecim fructibus in hac temeraria malignitate iam diues: ad tantam insaniam venit: vt omnia bene facta proximorum conuertat in malum: sicut scribe et pharisei de christi operibus faciebant. Dicunt enim si quis studet et vacat humilitati ypocrita est. Si recreationi gulosus est. Si patientie timidus est. Si iusticie impatiens est. Si simplicitati fatuus est. Si prudentie malitiosus est S. i maturitati flamaticus est. Si iocunditati dissolutus est. Si religioni singularis est. Si societati secularis est. Si silētio et pati dissimulator est. Si aliorum correctioni presumptuosus est. Si instat orationibus et vigilijs indiscretus est. Si cōmuni dormitioni: somnolentus est. Si predicationi et aliorum saluti: appetitor laudis est. Si desistit negligens et remissus est. Si gratiam hominum habet: adulator est. Si adulari renuit superbus est. O quis poterit euadere a labijs iniquis et a lingua dolosa: cum et ipsum dn̄m nostrū iesum christum euasisse non legimus. sed tunc voluit euadere indicandus a malis qui iudicaturus est viuos et mortuos: Qui sua indicibili benignitate a tanto malo nos liberet qui cum patre et spiritu sancto in trinitate perfecta viuit et regnat in sempiterna secula. Amen.

¶ Comes.

Vellem admodū vt ad dicendū ō alijs vicijs te trāsferres.

¶ Feria sexta post tertiam dominicam in .xl. de dānoso vicio Accidie Sermo .xxxv. Antonius.

Iesus aūt fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem. Jo. iiij. c. hec verba scribūt Quia quiescebat ibus R. P. et sup fontem sedebat: et hora sexta ocio deditus erat. Queri potest. An ociositas sit peccatum vel quandoque sit licita? Ad hoc breuiter respōdetur ex intentione doctoris irrefragabilis Alexandri et sm̄ Astesanum li. ij. ut. xx. argu. ij. quod ociositas multipliciter dici potest. Uno modo dicitur ociositas vel ocium sm̄ Greg. quod caret ratione iuste necessitatis: vel intuitione pietatis. et sic est peccatū vel dispositio ad ipsum. Juxta quem sensum. Mathei. xij. ca. dicit dominus. De omni verbo ocioso qd̄ locuti fuerint homines red dēt rationem in die iudicij. Alio quidem modo dicitur ociositas ab his que sūt proprie actiue vite vacatio: sm̄ illū quod Luce. x. c. scribitur. Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea: qd̄ ocium dicit contemplationis et appellat bonum qd̄ fit iusta de causa. Tertio mō dicit ociositas indifferens sm̄ quod vacare ab his que proprie sunt actiue vite: fieri potest bono vel malo fine. Quando vero

malo fine fit: et est improba voluntas qescendi ab ope iuste necessitatis. vel pie vtilitatis peccatū est. Si est infra deū veniale est vel tenet. Si aūt dño pportionet et sibi ex ocio derogatur: vel cōtra caritatem pximi debitā plias: est peccatū mortale: que quidē ociositas acidia dici potest. Ad quam expellēdā scripturarū exempla nos prouocant. Unde hiero. ad rusticū monachum taliter inquit. Fac ꝑ aliquid opis: vt semper te diabolus inueniat occupatū. Si apostoli habētes potestatē de euāgelio viuere: laborabāt manibus suis ne quē grauarent. et alijs tribuebāt refrigeria. quorum p spiritualibus debebant metere carnalia: cur tu invsus proprios tuos necessaria nō preparas: vel fiscellā texe iunco: vel canistrū lentis flecte viminib⁹: sarriatur hum⁹: areole equo limite diuidant. In quibus cū olerum iactata fuerint semina: vl plante per ordinē posite: aque irrigue ducant: et pulchre riuorum versuū spectator assistas supercilio demissotramitis vndā: elicit illa cadens raucus per leuia murmur sa pa ciet: scatabūsqꝫ arrentia tempat arua. Inserātur ergo fructose arbores: vel gemmis: vel surculis: vt puo postpe laboris tui dulcia poma decerpas: aut fabrica aluearia ad quas te mittūt prouerbia: et monasteriorū ordinē ac regiā disciplinam in paruis disce corporibus. texantur et lina capiendis piscibus. scribatur libri vt et manus operentur cibum: et animus lectione saturetur. In desiderijs enim est omnis ociosus. Egiptiorꝫ monasteria hūc morem tenēt: vt nullū absqꝫ opere et labore suscipiant: non tam ꝑpter victus necessaria: qꝫ propter anime salutē: ne vagetur perniciosis cogitationibus mens: et instar fornicantis ierusalem oīm̄ transeunti diuaricet pedes suos. Hic ille: Dominus quoqꝫ saluator noster vsqꝫ ad sextam fatigatus horam: licet sedebat sup fontē tamē samaritane saluti intēdit sicut proposita verba dixerūt In quibus licet exēpla multa contineant. Exēplū sobrietatis et temperantie contra gulam quia hora erat quasi sexta: et iam nō comederat neqꝫ biberat. Nō igitur diluculo: et ante solis ortum bibere vel comedere consueuit. sicut nonnulli hodie faciunt. Exemplum paupertatis contra auaritiam: qꝛ sic: idest sine aliquo puluinari: sed sup fontem. i. in terra. Exemplum humilitatis contra superbiā: qꝛ sedebat et non stabat. Tamen his omnibus ꝑtermissis nos accipiem⁹ hodie exēplū eius opationis cōtra accidiam ocium: quia iesus est fatigatus ex itinere. De qua accidia tria in p̄senti sermone faciemus. Quid sit pmo et vn̄ hꝫ originalē pcessionē. Qualis sit scdo et qꝫ malā tenet ꝯditiōēꝫ Quanta sit tertio in malignitate: et qꝫ pessimā generat fructificationē.

¶ Comes

Satis opto scire q hodie per te dicere promissum est: cum accidia temp^o male cōsūmat: quo prudens in hoc mundo nihil cari^o amat. Idcirco hiero. ocium detestando z laudādo solertiā in eodē loco quē tu pauloante in sermonis exordio testat^o es: de seipso ait. Duz essem iuuenis z solitudinis me vasta vallarent incēdia: viciorū ardorem natureq3 ferre nō poterā. quē cum crebris ieiunijs frangerē: mēs tamē cogitatōib^o estuabat: ad quā edomandaz. cuidam fratri qui ex hebreis crediderat me in disciplinā dedi: vt post Quintiliani acumina Ciceroisq3 fluuios: grauitatē frontonis: z leuitatē Plinij: alphabetuz discerem: stridētia: anhelātiaq3 verba meditarer: qd ibi laboris assumpserim: quid sustinuerim difficultatis: quotiens desperauerim: quotiens cessauerim: z ɔtentōe discendi rursum inceperim: testis est cōscientia tam mea qui passus sum: q̄3 eoz qui mecum vitam duxerunt. z gratias ago dn̄o: q de amaro semine litterarū: dulces fructus capio.

¶ Pars p̄ma s̄mōis de diffinitione atq3 originali processiōe ipsi^o accidie z qualiter ex tribus peccatis habet originem. Antonius.

H Do noticiā huius prime partis p̄ntis sermonis. R. P. notanduz est s̄m Jo. dām. thomāq3 2^a 2^e. q. xxxv. arti. j. z doctorē n̄m durandū in sūma sua atq3 Astesanū. li. ij. titulo. lxiij. q Accidia est quedam tristicia aggrauās: que. s. ita deprimit animū hoīs: vt ei nihil agere libeat: z ideo quoddā opandi tediū importare dinoscit. sicut ait glo. super illud psal. omnē escam abominata est aīa eoz. Vn̄ Bernar. accidiam aliomō diffinies ait. Accidia est quidaz animi torpor: quo quis negligit aliqua bona inchoare aut fastidit pficere. Hec aūt mala semp est z pctm̄: licet s3 Durandi nostri z thome sniāz qn̄ nō eēt de malo. i. de peccato excusat a culpa: vn̄ tunc in scd̄a ratione propter. s. effectuz eius qui est operandi negligentia bonum: pctm̄ ab eis indicatur. Peccat. n. profecto q ppter pctī tristiciam bonū aliquod negligit opari. Et iō eccl. vj. c. iterdicit homini vbi sapiēs ait. Nō accidieris in vinculis eius. s. sapientie sp̄ualis. z s̄m Alexandrū scribit per vnū c. q: dī ab acedine. Vn̄ pu̇er. x. c. dī Acetū dentibus: z fumus oculis: sic piger his qui miserunt eum. Et recte pigritia: siue accidia cōparat aceto. q: sicut acetū nocumenti sensuale infert dentib^o. ita pigritia nocumētum spiritua le infert hoīuz mentibus. Scd̄s vero Ugo. dicit ab haci greco q ē cura latine siue anxietas animi. z ideo s̄m grecum debet scribi cuz aspiratione. Hec quidē pigritia a tribus vitijs originem habet. Primo a nimia vētris saturatione sicut in sodomitis apparuit: de qb^o Ezech. xvj. c. scribit. Hec fuit

iniquitas sodome sororis tue. Superbia saturitas panis: abundantia et ocium. Secundo a nimia corporis quietatione. Unde in. iiij. reg. volu. legitur quod salamon dum erga templi structuram opera dedit in statu gratie cōtinue fuit. sed cum se quieti dedit seductus a mulieribus luxurie vacās ydola gentiū adorauit. Tertio a diuitiarū nimia locupletatione. Unde dū Romani essent pauperate depressi multis prelijs orbē subiugauerūt: sed diuitijs totius orbis locupletati ocio se tradentes: alta et superba cogitauerunt. vnde perierūt. Hinc Aug. de ci. dei dicit Plus dolendū est opulētia: quam paupertate perijsse romam: sicut hodie manifeste apparet. ¶ Comes.

Ex ocio quidem euenit vrbi hierusalem: quod treno. j. c. scriptum est. Sedet sola ciuitas plena populo: facta est quasi vidua domina gentium: princeps prouinciarum facta est sub tributo.

¶ Pars. ij. sermo. de qualitate mala et pessima conditione peccati accidie quod ratiōe a auctoritate: et exemplo demonstrabitur. Antonius

Quam praua quamque iniqua sit huius vitij natura siue conditio R. P. rōnibus auctoritatibus et exēplis probari potest. Primo enim triplici ratiōe in diuinis scripturis destatur accidia. Ratione. s. priuatiōis bonorum fortune: quia difficile nimis est: vt accidiosus in nimiā non veniat egestatē. Unde prouer. x. ca. scribitur. Egestatem operata ē manus remissa: manus aūt fortium diuitias parat. et. xxviij. c. dicitur Qui sectatur ocium: replebitur egestate Sicut filio prodigo euenit: qui quamuis sua portione diues esset: vt Luce xv. c. legitur: ocio nimis pauper factus est Proinde prouer. xxiiij. Sapiens ait. Per agrum hominis pigri transiui: et per vineam viri stulti: et ecce totum impleuerat vrtice: et operuerant superficiem eius spine: et machina lapidis eius destructa erat: quod cum vidissem: posui in corde meo: et exemplo didici disciplinam. Ratione insuper priuationis bonorum natrue. Dicunt enī medici quod febres tripliciter generātur. Ex corruptione colere ex qua oritur tertiana. Ex corruptione flegmatis ex qua oritur quotidiana. Ex corruptione melācolie: ex qua oritur quartana. Sed reuera colera flegma: et melancolia profluunt atque proueniunt ex accidia: et ideo per eam sanitas corporis perditur: et infirmitates varie generantur. Unde tristicia que oritur ex accidia corrumpit maxime sanguinem. Propterea prouer. xxv. c. scribitur. Sicut tinea vestimēto: et vermis ligno sic tristiciauiri nocet cordi. Qua ex re mulieri figuratur accidia: quae vt Luce. iiij. ca. habetur magnis febribus erat infirma. Adeo quidē infirma tristis et vilis accidiosi estimatur natura. vt Sap. ecci. xxj. ca. dicit. In lapide luteo la-

pẽdabitur piger. et oẽs loquentur sup aspernatiõe eius. De stercore boũ lapidatus est piger: ꝛ omĩs q̃ tetigerit eũ excutiet manus. Tunc enĩ piger lapide luteo lapidaẽ. qñ increpatione dura: ꝛ conuitijs increpatur. omnis qui tãgit eũ excutiet manus. q: piger omnibꝰ est onerosus: ꝛ eũ omnis libẽter expulsat. Hinc puer. x. ca. scribitur. Qui cõgregat in messe filius sapiens est. q̃ aũt stertit. i. dormit naribꝰ resonando: filius confusionis. Rõne insuper priuationis bonoꝝ gratie. Nã ex accidia anima nimis affligitur. Uñ puer. ij. c. legit. Desideria occidunt pigrũ: noluerũt ei quicq̃ʒ operari manus eius tota die concupiscit ꝛ desiderat. Sicut enĩ ager incultꝰ pducit ꝛ pfert spinas ꝛ tribulos. Sic mens accidiosa in semetipsa pducit tristes modos ꝛ nociuos. Sicut ꝛ aqua que permanet in quiete corrũpit: ita mens accidiosa multis anxietatibus conturbatur. Et quid plura: tandeʒ anima per accidiã in hoc mundo a demone possideẽ: ꝛ in inferno cruciaẽ ꝛ dãnatur Uñ dantes cãtu. vij. j. come. de accidiosis ait. E ancho volio che tu p certo credi. Che sotto laqua e gente che suspira. Et fano pululare q̃sta aqua sũmo: Chomo dighio te dice inche se gira. Fitti nel limo. di con tristi fũmo. Ne laere dulce che da sol salegra. portando dentro accidioso fummo Orci atristia anella valleta negra. Questi ymosi gorgolia nela strosa: che dir non posso cõ parola integra. ¶ Comes

Ue eisdẽ ꝛ irosis simul in eodem cãtu paulo superius ait poeta dicẽs. Et io che demirar mi staua ateso: Uidi gente fangosa in quello pãtano. A nude tuti cũ sembiente offeso. Questi se pcotenano non pur con mano. Ma con la testa e cũ pecto ꝛ cum piedi. Trõcãdose cũ dente abrano abrano.

¶ Antonius.

Gaudeo tecum religiosissime princeps: tua pclarissima intelligẽtia ꝛ diligẽtissimo studio: quo ostendis quantam dedisti operam erga illa q̃ testimoniũ cõsciẽtie reddere possunt: sed ne deficiam in p missis: qd rationibus ostensum est auctoritatibus ꝛ exemplis demonstrabo. Naʒ vt ocium deuitãdũ dominus ostenderet. geñ. iij. c. ad eũ dixit. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et salomon puer. xij. ca. dicit. Qui sectatur ocium stultꝰ est. Et eccle. x. c. dicit. Mane semina semen tuum: ꝛ vespere non cesset manus tua. Et ecclesi. vij. Ne oderis insgt sapiẽs laboriosa opera. Et apostolus ad thessa. iij. c. ait. Si qs nõ vult operari: non mãducet. Et ad galavj. ca. inquit. Bonum faciẽtes non deficiamus: ꝛ ad thimo. j. In omnibus labora. ꝛ. ij. c. dicit. Labora sicut bonus miles christi. Et ĩ se ipso ibidẽ ait. Laboraui vsq; ad vincula. Et apoca. ij. ca. episcopo ephe/

sensi dominus ait. Scio opera tua & laborem tuum. Et grego. in moralibus taliter inquit. Qui nunc ꝑpter pauorem mentis atq; torporē bene operare negligit: cum sol iusticie in iudicio vel maiestate claruerit mēdicat vitam. sed non accipit quia propter illam bene operari cōtempsit. Augstin⁹ quoq; ait. Palato non sano pena est panis: qui sano suauis est: & oculis egris odiosa est lux que puris est amabilis: & iusticia tua deus displicet omnibus iniquis. Sed quia auctoritatum ac cidiam detestantiũ fere infinitus est numerus. Ad exempla nunc venio. Nam primo accidiosis datur exēplũ in vegetabilib⁹. Herbe quidem & arbores que in hyeme consumpte videntur: in veris tempore adeo laborant: vt in estate fructus hominibus donent. Ideo accidiosis dicere possumus: considerate lilia agri. Secūdo ipsis datur exemplũ in sensibilibus. Unde salomon prouer. vj. ca. dicit. Uade ad formicā o piger: & considera semitas ei⁹ & disce sapientiam: que cũ non habeat ducem: nec preceptorē: parat estate cibum sibi & cōgregat i messe quod comedat: Usq; quo piger dormies: quando cōsurges a somno tuo: paulul um dormies: paululum dormitabis: paul ulum cōseres manus tuas: vt dormias: & veniet tibi quasi viator egestas: & pauperies q̄si vir armat⁹. Tertio accidiosis ad bonũ datur exemplũ in rationalibus: cum & ipsemet homo ad malum & ad ea que mundi sunt nimis sollicitus sit: ad ipsum quoq; bonũ negligens & piger. & ideo augustinus ait. O si possem⁹ excitare homines & cum ipsis pariter excitari: vt tales essemus amatores vite permanētis: quales sunt homines amatores vite fugientis. Quis non vt viueret eligeret vitam mendicantē plus q̄ celerem mortem. Cui dictũ est: nauiga ne moriaris. & distulit? Cui dictum est. Labora ne moriaris: & piger fuit? Leuia iubet de⁹ vt ineternum viuamus: & obedire negligim⁹. Et quid plura: omnia celestia atq; terrestria redarguũt hominē pigrum. Nam si sol: vt de reliquis taceamus loqui sciret: pigro mane dormienti: vtiq; diceret: Amplius q̄ tu ego laboraui. cuȝ & ego iam surrexerim: & cursum meum fecerim. tu adhuc permanes in lecto: & ideo augu. inquit. Indecens est christiano si radius solis in lecto inueniat eum ¶ Comes.

Multa est pigritia hominũ: vt rōnes tue auctoritates & exempla demōstrant. Nā & ego similiter inuitis patrũ cũ recreatiōis causa me legere cōtigisset: inueni hoc scriptũ q̄d quidā pater sctũs cũ ornamentũ meretricis cuiusdā vidisset: flens atq; suspirās dixit. Ignosce mihi omnipotēs deus: q̄ vna dies meretricis huius ornat⁹ supauit industrie vite mee toti⁹ ornamēta eiꝫ in seruitijs dei sepi⁹ piger vixi.

¶ Pars tertia sermonis de maligna et pessima fructificatione ipsius accidie. Antonius.

Maligna quoque est et pessima fructificatio et generatio peti huius accidie R. P. quã exponendã tertio loco dimisimus: per sex eius pniciosas filias manifestat: que in grego. xiij. lib. mora. tales et iste sūt Malicia et rancor: pusillanimitas et desperatio: torpor circa pcepta: et vagatio mētis circa illicita. de quibus hoc ordine agendū est. vt pars ista sermonis tertia triplici mēbro solito more diuisa: quodlibet eorū duas pdictarū pniciosarū filiarū ptineat Dico ergo primo qđ ex maligna et pessima accidia matre: malicia atque rancor: pcedere dinoscūtur. De malicia patet quia vt plurimū accidiosus cogitat malū: et ex mala cogitatione rancor: et odiū oritur. Propter ea prover. xxj. ca. dicit. Desideria occidunt pigrū. Scđo ex tali crudelissima genitrice pcedunt pusillanimitas atque desperatio. Pusillanimis enim piger est. De quo prover. xxviij. salo. ait. Pigrū deijcit timor. Cui per sap. ecci. vij. dicit. Noli esse pusillanimis in animo tuo: quia ex tali pusillanimitate: desperatio sequit. Timet enim timidus accidiosus ne salutē sibi deneget deus. Cui p eze. xviij. ca. dñs ait. Nolo mortē peccatoris: sed magis vt pertatur et viuat. Tertio ex pusillanimitate et miserabili accidia matre torpor circa pcepta: et vagatio mētis circa illicita oriri dinoscūtur. Uñ aug⁹. i li. de cōflictu vicior et virtutū. taliter inquit. Torpor et ignauia dicunt. Si lectioni cōtinuato studio semp insistis: oculor caliginē incurris: sin de finens lacrimas fundis: ipos etiam oculos amittis. Si ꝓtellatis vigilijs psalmor cētum psolueris: insaniam capitis acquiris. Si quotidiano labore te cōficis: ad opus spūale quādo assurgis? Hanc igit R. P. entemus malignā matrē accidiā: et cū dño nostro iesu christo: qui in itinere fatigat habeamus solertiā. Quia iuxta sap. ecci. xiij. Felix est q nō habuit animi sui tristiciam. Prestante ipso qui cū patre et spū sctō in omni laude: gloria et honore viuit et re. in se. se. amē. ¶ Comes.

Ad euitandā accidiā optimum remediū est fatigation um dñi memoria: de quib⁹ Bern. ait. Quādiu vixero memor ero laborū: qs christus sustinuit in predicando. fatigationū in discurrēdo: tentationū in ieiunando: vigiliarū in orando: lacrimarū in cōpatiendo. Recordabor etiā dolor et cōuiciorum sputor: collaphor: irrisionū. expro brationū: et clauor horumque similiū: alioquin requiretur a me sanguis iustus q effusus est sup terrā.

¶ Sabbato post tertiā dominicā in quadragesima de displicibili et inimicissimo peccato adulterij. Sermo xxxvj. Antonius.

Magister hec mulier modo deprehēsa est in adulterio: in lege aūt moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare: tu ergo quid dicis? Joh. viij. ca. hec verba scribūtur. Pro huiꝰ ſmōis exordio R. P. Querit. An viro liceat ꝑpter adulteriū vxorē occidere? Ad qḋ breuit respondet ſm doctrinā dn̄i bonauenture ric. ⁊ alioꝝ theologoꝝ sup disti. xxxvij. iiij. lib. sententiarū. Qḋ virū adulterā vxorē interficere: tripliciter potest intelligi. Aut ex auctoritate ꝓpria aut ex lege ecclesiastica: aut ex lege ciuili ⁊ humana. Auctoritate ꝓpria nulli licet propter adulterium vxorē occidere. Unde magister sententiarū eadē disti. ait. Quicūqꝫ ꝓpriā absqꝫ lege ⁊ sine causa iudicia li. i. absqꝫ iudicio vxorē interfecerit aliāqꝫ duxerit: depositis armis publicā agat penitentiā. Et sunt vba Pij pape que notantur xxxiij. q. ij. decretoꝝ c. interfectores. Et licet in principio ca. dicatur: interfectores suarū coniugū sine iudicio: cū non addis adulterarūꝫ: vel aliquid huiusmodi: quid aliud habēdi sunt qꝫ homicide. In quibus verbis dici videtur: qḋ si quispiā vxorē adulteram interfecerit absqꝫ iudicio, nō reputatur homicida: tamen ibi cū dicitur: cū non addis adulterarūꝫ supplendum est maxime ſm glosaꝫ quia grauiores sunt homicide qui sine causa vxores suas interficiunt. Lege insuper ecclesiastica non licet quia eodem loco magister ait. Ecclesiastica disciplina: spirituali gladio nō materiali criminosos feriri iubet. Et infra ibidem dicit. Sctā quidē dei ecclesia nūqꝫ mundanis cōstringēda legibus: gladiū nō habet nisi spirituale. Lege aūt ciuili ⁊ humana cū. s. vir procurat a iudice vt vxor sua occidatur a adultera: licitū est amore iusticie: non vindicte libidine. Et hoc modo lex moysi leuiti. xx. ca. dicit. Si mechatꝰ quis fuerit cū vxore alterius: ⁊ adulteriū perpetrauerit cū vxore proximi sui: morte moriatur: ⁊ mechus ⁊ adultera. Qua lege scribe ⁊ pharisei dicebant dn̄o verba ꝑposita. Magister. s. hec mulier modo reprehēsa est in adulterio in lege aūt moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare: tu ergo quid dicis? Sed qꝛ christus vt ric. ibidē ait, preceptuꝫ veteris legis: noua gratie lege mitigauit: cōfundēs temptantes eū: a lapidatiōe absoluit. Unde vltimo dixit: nemo te condēnauit mulier: nemo domine: nec ego te condēnabo. Et hec verba ſm glo. debent ꝑ affirmationem exponi: ac si diceret ego absoluo te. ⁊ vt ostēdat apud se esse plenitudinē potestatis: penitentiā non iniungit: sed tantū a futuris cauere precipit dicens. Uade ⁊ amplius noli peccare: dimissi. s. tibi peccatū licet esset grauissimū. Et

vt grauitas tãti sceleris nota fit oĩbus: de ipso in presentiarũ R. P. tria dicemus. Eius .s. diffinitionẽ & multiplicẽ operationẽ. Eius iniquã & pessimã conditionẽ. Eius vltimo detestationẽ & abhominationem: quibus tribus finem sermo accipiet. ¶ Comes.

Propter grauitatẽ huius peccati: q̃ maxime exodi. xx. ca. dñs ait. Non mechaberis: qm̃ mechia ẽm augm. in questionib9 deuteronomij: nõ nisi adulteriũ intelligi solet. Etisido. sup exo. xxxij. q. v. ego legitaliter inquit. Non mechaberis. i. nec quisq̃ preter matrimonij federa alijs feminis misceat ad explẽdã libidinẽ: Nã adulteriũ facit: q pter suã ad alterã accedit.

¶ Pars prima sermonis de diffinitione & multiplici operatione adulterij. Antonius.

Circa primã partem insistendo R. P. sciendum est ẽm rich. bonauẽ. et asta sanũ: Qd adulteriũ est alieni thori violatio: vel sui proprij deturpatio. Pro cuius diffinitionis declaratiõe notandũ: quod triplici modo cõmittitur adulteriũ. Primo modo quando ad coniugatam solutus accedit. i. qui non habet vxorẽ cũ habente maritũ peccatũ carnis operat. Unde ambro. in libro de patriarchis ait. Nec hoc solum est adulteriũ cũ aliena peccare cõiuge: sed omne qd non habet potestatẽ coniugij. Tamẽ locus iste docet grauius esse crimen vbi celebrati coniugij iura temerantur: et vxoris pudor soluit: Hec ille. Alio mõ quãdo ecõtra cõiugat9 ad solutam accedit. Nã & vir tenetur sicut & vxor fidẽ seruare coniugij: aliter adulter est. Ideo ibidem ambroait. Nec viro licet: qd mulieri nõ licet: Eadẽ a viro: que ab vxore debetur castimonia. Quicquid in ea que non sit legittima vxor: cõmissũ fuerit: adulterij crimine damnatur Tertio & vltimo quãdo vir & mulier miscẽtes simul matrimõiali sunt ligati vinculo: qd & grauius peccatum esse dinoscitur. Nam ex vtraq̃ parte & viri & mulieris deus offenditur: quẽ scire debent illi qui peccant custodem esse coniugij. Unde idem doctor loco superius annotato dicit. Cognoscimus velut presulem custodemq̃ esse cõiugij deum qui nõ patitur alienũ thorũ polui. Sed extensiuo vocabulo adulterij fit tale peccatũ etiã cũ vxore propria. Unde hiero. cõtra iouinianũ: Origo quidẽ amoris honesta erat: sed magnitudo deformis: nihil autẽ interest ex qua honesta causa quis insaniat. Unde & sextus pitagoricus ait in sententijs. Adulter est inquit in suã vxorem ardẽtior amator. In aliena quippe vxore omnis amator turpis est in sua nimius. Sapiẽs iudicio debet amare cõiugẽ nõ affectu. Hec ille. Et tale adulteriũ improprijũ vel interpretatiuũ cũ vxore

propria etiã triplici modo cõsuma tur. Intentione. modificatione: et locatiõe. Primo inq̃ intẽtiõe: cũ. s. mẽte et cogitatiõe exit terminos ma trimonij quis vxorẽ ppriã cogno scẽdo: aliã appetẽdo: vel de alia co gitãdo. ac si cum ea esset: vel cũ hac tanquã cũ nõ vxore: q: dato qđ nõ esset ei⁹ vxor: cũ ea nihilominus sta re vellet. Qui quidẽ adulter est: q: vxorẽ non cognoscit vt vxorẽ: sed velut adulterã. Unde hiero. ibidẽ Nihil est fedius quã vxorẽ amare velut adulterã. Alio modo cũ vxo re ppria cõmittit adulteriũ modi ficatione: cuz quis. s. exit terminos matrimonij cognoscẽdo vxorẽ mo do repugnãti hũane gñatiõi. Pro inde ambro. ibidẽ ait. vt supra. Gra uius est crimen vbi celebrati conu gij iura temerãtur: et vxoris pudor soluitur. Uel cũ quis vxorẽ tẽpore indebito cognoscit. s. quando mu lier habet menstruũ: peccat cui tũc petens et nõ reddens: vel cũ mulier cõmunicatura est: vel cũ est vicina partui, pter fetus periculum: vel tempore festiuitatũ. Nam xxxiij. q. iiij. ca. quotiens: aug⁹ ait. Quotiẽs aut dies natalis dñi: aut relique festiuitates aduenerit: non solũ ab infidelũ concubinaruz consortio. sed etiam a proprijs vxoribus absti nere debemus. Aliqui tamẽ dicũt hoc esse cõsiliũ. Nam propter di es processionis et ieiuniorum: vir et vxor conuenire non debent: quia etiam a licitis abstinendũ est: vt fa cilius impetrari possit quod postu lamus. Unde paulus. j. ad corin. iij ca. dicit. Nolite fraudari inuicem: nisi forte ex consensu vt vacetis ora tioni. Et ideo qui reddit debitum temporibus illis: licet ipse non pec cet: qui exactionem reddit: peccat tamen qui exigit. Et scđm aliquos cadit in culpa mortali: quia cum ta les dies deputate sint contempla tioni: et orationi: et vacationi diuine que nimis per luxuriam impedi tur. dicũt tales quod sicut dies sunt in precepto: non solum vt ab operi bus manuũ abstineant homines: sed vt bonum operentur: sic absti nere debent ab his que impediũt bonum. Beatus vero bonauẽtura dicit. Quod tũc debituz sine omni culpa reddi potest: cũ tamẽ redda cũ displicẽtia et dolore tñ peti non potest sine peccato. Et si aspectus fit ad delectationem: culpa grauis est atq̃ mortal' scđm alexã. do. irre. in suo. ij. lib. Si autem propter in firmitatẽ lubrica carnis vehemẽter conscius vel cõscia timeat: tũc. s. qs eoz petens venialiter peccat. licet aiũt isti raro cõtingat: q in diebus pcipuis non sit culpa grauis. Hec quidẽ oĩbus pbabilior mihi vide tur opinio. lz cõtra tales nemo nisi malignus dicere audet. Hãc tamẽ materiam donãte dño in alio ope de sacramẽtis cũ dicemus de ma trimonio latius tractabo. Ultimo cũ vxore ppria adlteriũ pperat qñ in loco sacro. s. cimiterio: sacristia:

ecclesia: mulier a viro cognoscitur. Nam piculosius est de loco q̃ de tẽpore: q: facilius mutari pt loc⁹: q̃ tps. Un non lz in loco sacro debitũ reddere nec exigere. q: tũc loc⁹ talis indigeret recõciliatione. lz si p longũ tps vir ⁊ vxor: in tali loco essent violẽter inclusi: ſm richar. tũc licitũ est eis reddere debitũ atq3 exigere: in tali eni casu non videt̃ illa ꝓhibitio debere intelligi: q2 nõ est ponendus laqueus ꝓpter mũdiciã loci. Hec ricar. ⁊ aste. ¶ Comes

Ex quib⁹ oibus ego breuiter intelleri: q₃ in his tñ cum peccato mortali: vir cũ vxore ꝯiūgitur cũ. s. aliã appetit vel de alia cogitat ac si cũ illa essz. vel si cũ ea stare vel letetiã si sua nõ esset: vel cũ eã mo repugnanti gñationi humane cognoscit: atq3 in loco sacro: quẽ mutare pt cũ ea concubuit. De tpe aũt ⁊ mẽstruo: hoc sentiẽdũ esse percepi: q2 si vir ⁊ vxor ꝓpter infirmitatez: aut pcull euitatiõe in simul cõmiscent: aut nihil aut venialit̃ peccãt Si vero ꝓpter delectationẽ: tũc ſm aliquos quos noiasti: quoꝝ opinioni cõsentio: grauiter offendũt: atq3 mortaliter peccãt: pcipue in solẽni tẽpore cũ vix contingat: vt petẽs non grauiter peccet.

¶ Pars scõa sermõis de iniqua ⁊ pessima cõditione adulterij. Au.

Conditio pessima ⁊ iniqua adulterij R. P. sciri tũc poterit: qñ bona matrimonij cõsiderare quisq3 voluerit. Nã ſm augu. lib. d bono cõiugali: tria bona in mrimonio inueniunt̃: fides: ꝓles: ⁊ sacrm que tangunt̃ in decretis. xxvij. q. ij. c. omne aũt. Quoꝝ sufficiẽtia a causa instituẽti vel efficienti sumi põt ſm astesa. lib. viij. titu. ix. sũme sue. Nã vno mõ mrimoniũ est a dictamine nature vt. s. vir coeat cũ muliere ad ei⁹ ꝯseruatiõe. ⁊ sic est bonũ ꝓlis. Alio mõ est a dictamie rõnis recte. vt scilicet vir coeat cum sua ⁊ non cuz aliena ad fidei preseruationem. ⁊ sic est bonũ fidei. Tertio mõ a dictamine grẽ. et sic significatur vnio diue humãeq3 nature: ⁊ sic est bonũ sacramẽti: qd nõ separat̃: nisi corporali morte: vel spirituali. Per adulteriũ igit̃: primo amittit fides qñ vir vel vxor. s. cũ altera vel cũ altero copulat̃. Nã ita vir seruare si dẽ obligat̃ vxori: sicut ⁊ mlier obligatur ipsi marito. Unde in decre. xxxij. q. v. c. christiana. Innocẽ. papa dicit. Xp̃iana religio adulteriuz in vtroq3 sexu pari rõne cõdemnat Et. q. vj. c. j. dicit̃. Nõ eni videt̃ q₃ pari crimine infectus aliũ de eodẽ pũire possit. Un cũ iudei adulterã accusassent: equitatis sentẽtiã a dño acceperũt. Quicũq3 vestruz sine peccato est prim⁹ in illã lapidẽ mittat. Hinc etiã in euangelio pcipit. Ipocrita eijce primũ trabez de oculo tuo ⁊ postea educes festucã de oculo fratris tui. Et augusti. in lib. de sermone dñi in monte. Nihil est iniqui⁹ q̃ causa fornicationis

vxo:e dimittere:si ipse coniūcitur fornicari. Occurrit eni illud. In q̄ alterū iudicas teipm ɔdēnas. Et rō est q: inter vi:ɜ ⁊ vxo:ē est vna fides ⁊ fides viri est altera a fide vxoris ⁊ ideo q: inter eos est vnū vinculū fidei:dū alter copulat alteri frangit ipsa fides. Per adulteriū scdo amittitur aliud bonū matrimonij qd dicitur ,ples. Nā sollicitudo naturalis est patris:vt de ,ple sua certitudinē habeat. Sed p adulteriuɜ talis certitudo h̄ri nō pt:qd est cā sa remotionis amoris. Propterea mater plus diligit filiū q̄ɜ pater:q: de eo maio:ē certitudinē hɜ. Uir ei certificat ab vxore de ,ple. vxo: aūt a se ipsa. Et ,ppter hoc in antiq̄ lege pmissum fuit:q vn⁹ plures vxores habere posset:nō aūt vna plures viros:q: p eos impediri potest certitudo prolis. Uñ si vna cōmisceatur plurib⁹ hoibus:nō hɜ postea certitudinē patris. Et multi p adulteriū aliquē noiant patrē cuius nō sunt ipsi filij. Per adulteriū Tertio amittitur aliud bonū matrimonij qd dicit sacramētū:q: matrimoniū signat desponsationē x̄pi cū eccl̄ia: cui se inseparabiliter iunxit: quia qd de⁹ assumpsit nūq̄ɜ dimisit. Nā q̄ɜ cū dimisit naturā humanā qua ecclesiā desponsauit:per adulteriū aūt tollit illud signū ⁊ p ɔsequēs sacramētū. q: ɓm magistrū. c. ij. j. dis. iiij. lib. sentē. Sacramentū est sacre rei signū:non aūt hɜ aliqd significare peccatum. ¶ Comes

Propt̄ h̄ aug⁹. de adulterinis ɔiugijs ait. Adulterij malū vicit fornicatio. q: simplex fornicatio vt. xxxij. q. vj. c. adulterij: scribitur Nō ita est ɔtraria mrimonio: nec ex ea tāta prouenit maledictio.

¶ Pars tertia ⁊ vltia sermonis de abhoiatiōe ⁊ detestatōe adulterij.

Ultis rōibus r. p. abhominandū atq; detestandū ē adulteriū. Primo ratione dissocietatis. nā ex matrimonio qdā societas naturalis sequitur q̄ p adulteriū corrūpitur atq; segregat. Sicut enim in singulis indiuiduis est absolutum ⁊ respectū: in angelis intellectus ⁊ volūtas: in celo motus ⁊ lux: in igne caliditas ⁊ siccitas: in aere caliditas ⁊ hūiditas: in aqua frigiditas ⁊ humiditas: in terra frigiditas ⁊ siccitas: in homine anima ⁊ co:pus ita ⁊ ī matrimonio per societatem contigitur vir ⁊ vxo:: que societas nimis placet altissimo: Unde eccle. xxv. scribitur: In tribus placitū est spiritui meo: que sunt ,pbata co:aɜ deo ⁊ hominibus: Concordia fratrum: amo: proximo:: ⁊ vir ⁊ mulier bene sibi consentientes. Quātum igit malū adulteriū est per qd tale societatis vinculum dissoluit. Qua ex re. xxxij. q. vij. c. quid in omnibus: ex epistola clemētis dicitur. Quid in omnibus petis est adulte, grauius. Secundum nam q: in penis obtinet locum. Scdo adulterium abhominandum est ⁊ detestan

dum ratione amicitie dissolutionis Ex matrimonio.n.magis sequitur amicitia:quã adulterij tollit penit⁹ malicia:nam supereccellens amicitia non est vnius ad plures:sed potius vnius ad vnã:qđ in calore explariter patet. Quanto.n. calor magis vnitus est:tanto magis accēdit̃ ꝛ fortificatur:ꝛ quanto magis dispgitur:tanto magis debilitatur. Sicut patet de igne qui in cāpo ꝛ furno accenditur. Qđ etiam in calore naturali nostro in hieme ꝛ in estate videtur. Paris quidē ꝛ equalis ratio de amore reperit̃ qui q̃n ad vnã personam congregatur roboratur ꝛ fortificatur:sed q̃n in pluribus diuiditur diminuitur. Hic autē amor vniri totaliter debet inter virum ꝛ vxorem: cum gene.ij.ca. scriptum sit. Relinquet homo patrem suũ ꝛ matrem ꝛ adherebit vxori sue:ꝛ erunt duo in carne vna. Sed talis dilecto fortis vsq; ad mortem: per adulterium segregatur:diminuitur ꝛ quandoq; totaliter tollitur: imo sepius tātū odium inter viruꝫ ꝛ vxorem per adulterium generatur ꝙ mulieris more aut viri sequatur:que mors morte parentis grauior esse dinoscitur. Licet enim in diuinali iudicio grauı⁹ peccet qui matrem occiderit:q̃ꝫ qui vxoreꝫ interfecerit:quia in se grauius peccatum est ꝛ magis contra naturam facit:tamen vxoris interfector in hac vita magis punitur. Nam matrici. de.xxiij.q.ij.c.latronem:penitentia talis iponit̃:ꝙ per annum integrũ ecclesiam non ingrediatur:sed ante fores basilice stans orans ꝛ deprecans deum perseueret quaten⁹ a tāto eripiat̃ periculo. Et est penitentia solēnis de qua magister quarto sententiarum:tractatu de penitentia tractat. postea duobus annis nō cōmunicet. deinde septem annis nihil offerat:ꝛ in his temporibus carnem non manducet:nec vinum bibere presumat:exceptis diebus festiuis atq; dominicis a pasca vsq; ad pētecostē. tribus diebus in hebdomada ieiunet:quocunq; ire voluerit:nullo vehiculo deducatur: sed suis pedibus ambulet. nec permittit̃ ei ad vxorem accessus nisi in fornicationis voraginem corruat. Uxoricide vero:vt habetur codeꝫ loco.c.admonere:grauior pena datur:ita vt introitus monasterij comparatione pene vel penitentie vita leuior habeatur. Naꝫ stephanus astulfo vxoris interfectori sic ait. Ingredere monasterium: humilia te sub manu abbatis: et multorum fratrum precibus adiutus:obserua cuncta simplici animo que tibi fuerint imperata. si forte ignoscat infinita misericordia dei peccatis tuis. ꝛ infra. Si autem publicam penitentiam permanens in domo tua: vel in hoc mundo vis agere: ꝙ peius tibi ꝛ durius ꝛ grauius esse nō dubites. ita vt agere debeas exorta mur. septem annis peniteas non comedens carnes nec vinum nec sic

teram bibes preter q̄ in pasca z in die natalis domini. In pane z in aqua z sale penitentiam age in ieiu niis: vigiliis z oratiōibus z elemosi nis omni tempore: armis nunq̄ accingeris: in quolibet loco litiga re nō presumas: nisi pro iusticia de consilio episcopi: vxorem nunq̄ du cere: concubinam nunq̄ habere: nec adulterium cōmittere audeas in balneo nūq̄ laueris: in cōuiuiis letantiū nunq̄ te imisceas: ad mis sas in ecclesia segregatus ab aliis christianis post hostium z post po stes humiliter te repone: ingredie tium z egredientiū suppliciter ora tioni cōmenda te: cōmunione care as nisi in fine vite. Tertio z vltimo adulterium detestandum z abho minanduz est ratione pene Tripli ci enim pena punitur adulterium legali. s. ecclesiastica atq; diua. Pro adulterio enim ſm leges ponitur pena mortis. C. Quāuis. sed q2 le ges ad nos non pertinent: ad alia transeamus. Scdo lege ecclesiasti ca punitur adulterium separatione thori si de adulterio constat: aliter vir ſm theologos in commiscen do cum adultera irregularitatem incurrit z impedimentum accusan di: separationē etiam habitatio nis cum licentia prelati. Quam pe nam explicauit dominus cum Ma thei. xix. c. dixit. Quicunq; dimise rit vxorem suam. s. nisi ob fornica tionem z aliam duxerit mechatur Et. xxxii. q. v. ca. precepit. dicitur. Precepit dominus vxorem non de bere dimitti excepta causa fornica tionis z cum dimissa fuerit manere inuptam. Quicquid viris precipi tur. hoc consequenter redūdat ad feminas: neq; enim adultera vxor dimittenda est z vir mechus reti nentibus est. Hec sunt verba hie ronymi ad oceeanum de morte fa biole. Nec etiam hic multum mo rari cōstituo. q2 declarare quomo do in separatione procedenduz sit quid ve de dote agenduz sit: quod satis longum esset non est presentis speculationis. Scire enim vtriq; suf ficit q̄ ppter adulteriū ius ecclesia sticum ad separationem thori z ha bitationis z ad āmissionez dotis vl donationem procedit. vt extra de procur. Tria. et extra de dote post diuor. resti. plerumq;. Adulter autē clericus deponi: z laycus excōmu nicātur. Unde d̄ clerico. lxxxi. di. c. Si quis habetur. Si quis clericus adulterasse aut confessus fuerit aut deuictus: deponitur ab officio: cō munione cōcessa in monasterio to to tpe vite sue detrudatur. De ex cō municatōe laici. vj. q. j. c. Illi qui: sa tis clare de scribitur. Tertio diuia lege adulterium punitur corporali z spirituali pena. Nam leuitici. xx. c. scriptum est. Si mechatus quis fuerit cum vxore alterius z adul terium perpetrauerit cum coniuge proximi: morte moriatur z mechus z adultera. Judicum quoq;. xx. c. scribitur q̄ propter adulteriuz q̄d

quidam ciuitatis vnius filiorum be niamin perpetrauerunt: inter eos ꝛ reliquos filios israel trinum bellum factum est In quorum primo de filijs isrl. xxij. milia mortui sunt in scdo vero de eisdem. xviij. milia pierūt. In tertio quoqꝫ. xxv. milia de filijs israel interierunt. f. filijs be niamin. Et sic per vnum adulterium: sexagintaquinqꝫ milia hominum bellatorum gladium educentium perierunt. Sed in. ij. c. ij. lib. regum scriptū inuenitur ꝙ ꝑpter adulteriū dauid dixit per Nathan prophetam dominus. Non recedet gladius de domo tua ineternum. Nec ipse hac pena contentus: qua deum penitentia ductus dauid in oratione cinere ꝛ cilicio ꝛ in fouea depositus deprecabatur dicēs. Mi serere mei deus ſm magnam misericordiam tuam. quia tibi soli peccaui ꝛ malum coram te feci: trāsferens peccatum a persona sua ī mortem filij qui per adulterium conceptus erat: nulla prece pepercit. Que autem lingua dicere vel quis intellectus capere sufficit: damna: mortes: pericula ꝛ miserias: atqꝫ calamitates que ex adulterio helene prouenerunt. Unde vulgaris poeta in v. cantico prime comedie taꝫ de helena prefata ꝙ̄ de aliquibus luxuriosis alijs ait.

Io vene avn loco ō ogne luċ muto
Che mugia con el mare ꝑ tempesta
Se da contrarij venti e combatuto
La bufera i fernale cħ mai ñ resta
Mena li spiriti con la sua rapina
Uoltando e percotendo li molesta
Quando vigono dauāti a laruina
Quiui stridi e pianto e lamento
Biastema quiui la virtu diuina
Intesi che cosi fato tormento
Erano dānati li peccatori carnali
Che la ratiōe su metano al talēto
E como li stornelli portano li ali
Nel fredo tēpo a schera larga e piēa
Cosi quello fiate li spriti mali
De q̄ de la de suso de gioso limena
Nulla speranza li conforta may
Nō che di possa ma de mazor pena
E come le grue cantando vāno lay
Fazendo in aere de si longa riga
Cosi vidi venire traendo guay
Ombre portate da la dita briga
Per cħ io disse maestro cħ son q̄lle
Gente che a layre negro se castiga
La prima de color de cui nouelle
Tu voy sapere me disse q̄sto a lota
Fo imperatrice de molte fauelle
Al vicio de luxuria fo cosi rota
Che libidine fe licita in sua lege
Per tor el biasemo ī cui era ꝯduta
E le semiramis de cui se lege.
Che del suo fiolo vno si fece sposa.
Tenier la terra chel soldano rege
E altre cū lei cħ se vtiose amorosa
E rupe fede al zenere de sicheo.
Poi cleopatra si luxuriosa
Helena vidi per cui tanto reo
tēpo se volse e vide el grā de achille
Che cō amore a fine conbateno.

Magna est igitur pena adulterorū sicut patet ex omnibus iam dictis imo maior ꝛ acerbior ꝙ̄ dici pt.

A qua nos dulcissimus virgo virginum eternaliter nascens de patre luminum saluator noster iesus liberare dignetur: cui cum patre & sancto spiritu est honor virtus laus gl'ia imperium decus & excellentia per infinita se.se. amen. ¶ Comes

Valde profecto timendum est adulteriũ: qd nõ solũmodo ducit animas ad infernũ: sed huic etiã mũdo malũ reliquit rumoris vestigiũ. Nam poeta prefatus in fine huius cãtici narrat adulterium qd dña francesca filia dñi guidonis de polenta dñi rauenati pperauit cũ paulo de malatestis: ppter qd a ioãne zoto viro eius occisa est: vna cum eodem paulo fratre pdicti ioannis comiscẽte se cũ: vñ ingt dãtes.

Poi me volse ad lor e parle io
E comenzai francesca itoi martirij
Lacrimare me fanno tristo e pio
Ma di mi al tẽpo deli dolzi suspiri
A chi e como concedete amore
Che cognosisti i dubiosi desiderij
E quella ayme nullo mazor dolor
Che recordarse del tempo felice
Nela miseria ocio sa el tuo doctore
Ma se acognosce la prima radice
del nr̃o amore tu ai cho tãto affetto
Faro con colui che pianze e dice
Nui legiamo vno giorno p diletto
De lanziloto con amore lo strinse
Soli erauão senza alguño suspetto
Per pui fiate le ochie se suspẽse
Quella littera e scoleranzi el viso
Ma solo vno põto fo q̃llo ch vinse
Quando legiamo el desiato riso
Esser basiata da cotal amante
Questo che mai da mi nõ sia deviso
La bocha me baso tuto tremante

¶ Dñica quarta in quadragesima de inane: de fetidissimo & innominabili vicio sodomie. Sermo xxxvij. Antonius.

Letare ste, rilis que nõ paris erumpe & clama q nõ parturis. Apl'i pauli ad gala. iiij. ca. verba sunt ista. Quia caritatis zelo loqui hodie cogor de quodaz vicio R. P. qd pre verecundia nominari nõ licet. Ad excusationẽ meã pro sermonis exordio peto: Que sunt cuilibet oportuna predicatori? Ad quod breuiter respnndet ex sententia doctoris irrefragabilis alexã. in iij. sui volu. in fine & quorũdã alior qd pdicator quilibet tria precipue in se habere debet. Primo qd interius sit caritate ardens: Apl's ad corin. xiij. ca. testante q ait. Si linguis hominũ loquar & angelor: caritatẽ aũt nõ habeã: factus sũ velud es sonãs: aut cymbalũ tiniens. Ex hoc igitur caritatis zelo dicere tenetur omnino veritatẽ & vicia populo nũciare: aliter si ex ratiõabili causa nõ tacet: corã deo de populo rationem tenebitur reddere: quia bernar. teste. Nõ licet tacere cui ex officio incũbit peccãtes redarguere. Idcirco apl's. j. cori. ix. de se ait. Ve mihi si nõ euãgelizauero. Nã cũ predica

toris culpa z suo insano silentio aie xpi sanguie pcioso redēpte pielitā tur: ab eo testāte pphā veritatē req ret deus. Scđo q sit exteri⁹ vita lu cēs: q: vt beat⁹ grego. in sermōe de virginib⁹ ait. Cui⁹ vita despicit. re stat vt ei⁹ pdicatio cōtēnatur. Unde hiero. ad nepotianū inquit. Nō cō fundant opera sermonē tuū ne cuz in ecclesia loquaris: tacitus quilibz respondeat. Cur ergo hoc dicis: q ipse non facis. Ex qua vita sequitur q sermo predicatoris debet esse ho nestus: vt prudenter caste: z sobrie: verba preponant. Prudēter ne qđ ignoratur manifestuz faciat. Caste quia multa non possunt caste fieri: q possunt caste dici. Sobrie ne qd amplius vel minus dicat q necessi tas vrgeat: ne videlicet taciturnita te damnū. vel nimietate scandaluz oriatur. sicut ad roma. xij. c. scriptū est. Non plus sapere inquit aposto lus q oportet sapere. sed sape ad so brietatem. Hoc autem predicator faciet. si vitam bonam z honestam ducet. Tertio vt sit ad actum predi candi cōpetens: in quo multa sunt attendenda. Primo locus: q: in ec clesia: vel in alio loco honesto z pu blico predicare debet: non autez in priuatis domibus: z per occulta eō uenticula: ne heresis suspitio nasca tur. Un in decreto. xxx. distinc. ca. si quis: declaratur z mathei. j. ca. scri bitur. Quod in aure auditis: pre dicate super tecta. Secūdo tempus Unde grego. xij. ca. pastora. ait. Si cut incauta locutio in errorem pro trahit: ita indiscretū silentiū eos q erudiri poterant in errore derelin quit. Tertio qualitas dicendo: vt s. pdicator vtilia doceat: iuxta illud ysa. xlviij. c. Ego dominus docens te vtilia. Quarto officiū. vt de reli quis breuitatis causa taceā. nā. lxx xvj. distin. decre. c. Facientis: dicit facientis proculdubio culpā habet q qđ potest corrigere negligit emē dare: z infra. Negligere cuz possis perturbare puersos: nihil aliud est q fauere. Nec caret scrupulo con cessionis occulte: qui manifesto fa cinori negligit obuiare. Cum igit hec oīa cōsidero quāq nimia ca ritate non ardeā: nec vita tali quali debeo viuā: tamē cogor officio: co gor vtilitate dicendi: cogor z tempo re: vt de gomorreo vitio: licet ho nestate z verecundia tenear vobis aliquid hodie tangā: Quatenus au ditis suis abhominatioībus audi tis suis iniqtatibus r. p. a domino vestro: z vltra si fieri poterit extir petur. Cū tāte malignitatis abho minationis z iniquitatis sit vt me lius sit mulieri non generare filios q generatos tanto innominabili vitio maculatos cōspicere. Uñ vas electōis paulus hodie clamat z dic Letare sterilque non paris. erūpe z clama que nō parturis q fuerunt verba proposita. ¶ Tomes

Ne extimo nemo nisi luxurio sus: z qui esset hoc vitio ma culatus hic ō tali sermone scandali

sari debet. Quia. ecclesi. ca. scriptũ est. Audiet luxuriosus ꝛ displicebit illi: ꝛ proijciet illud post dorsum suum. Equus eni calcitrat: si dorsum eius marcidũ ꝛ vulneratũ tangit. Porcus rugit si auferꝛ ei cibus optatus. Sic profecto euenit ei qui est tali morbo contaminatus. Nam te ste grego. Egra mens predicationẽ nõ sustinet. qꝛ tacto vulnere dolet. Sed reuera vt salomon. puer. xij. c. dicit. Qui odit increpantes insipiẽs est. quia talis teste propheta noluit intelligere. vt bene ageret. Mirabitur insanus si hoc predicatur: quãdo non miratꝛ: si hoc non perpetratur: cum similiter a sanctis doctoribus reprehendatur. Ego tamen q ad extirpationem huius sceleratissimi uitij: iuxta tua monita opã quantũ potero dabo miror cur aũ hoiez melꝰ nõ fuisse natũ q̃ tãto vitio in noiabili fuisse maculatũ. Anto.

Nequidẽ mirandũ est R. P. vt dixi melius eẽ hominẽ nõ nasci q̃ post natiuitatẽ tãto vitio maculari ꝛ in eo fine pnia mori. Qm̃ sacrarꝫ litterarꝫ tractatores aiũt. hominẽ in vtero ꝛ ex vtero nasci: qui autẽ in vtero moriunꝛ ꝛ ex vtero nõ nascũꝛ: eterne dãnationis dũtaxat pena dãni puniũꝛ. Qui vero ex vtero nati sunt: ꝛ h̃ innomiabili vitio maculanꝛ: atq; sic maculati vt sepiꝰ euenire contingit: sine penitẽtia decedũt: non solũ modo pena damni sed etiã sensus eternaliter cruciãꝛ

Sed ne inueniar in eoꝝ numero d quibus ysa. lvj. c. dicit. Canes muti non valẽtes latrare: Nouẽ abhominationes de hoc innoiabili vitio ꝛ sceleratissimo in presentiarũ exp̃mã. lꝫ es longius dicere vellẽ fere innũerabiles explicarẽ. Comes

Placet qd̃ dicis: qꝛ manus tue locutionis tersit omne dubietatis vulnꝰ: nec amplius miror qui buscũq; abhominationibus: quas ad detestationem tãti peccati declarare, pmittis: cũ eius grauitatẽ lãguoris, pp̃heta psal. xiij. dicat Corrupti sunt homines. s. tanta iniqtate ꝛ abhominabiles facti sunt: nõ est q faciat bonũ: non est vsq; ad vnum.

Pars prima sermonis de tribus abhoiationibus pcti gomorꝛoꝝ.

Prima quidẽ abhomiatio huius fetidissimi vitij r. p. dicit crimiosa denoiatio. ná vulgari voca bulo vitiũ appellaꝛ cõtra naturam Cum enim deus vt geñ. j. c. scribit: ad multiplicationem indiuiduoꝝ ꝛ conseruationẽ humane nature: p̃mis parẽtibus ꝛ reliquis deinceps dixit. Crescite ꝛ mľtiplicamini ꝛ replete terrã: sodomite pessimã operã dare nõ cessant vt minuaꝛ ꝛ deficiat totalꝛ genꝰ hũanũ: dicẽtes ipsi dño Tu fecisti masculũ ꝛ feminã: vt homies mľtiplicarẽꝛ: nos aũt ꝯtra naturã laboramꝰ vt neq; hoĩes neq; femiẽ gñenꝛ: ꝛ id fetidi gõorꝛi hõicide sꝛ. Vñ aug. ait. Hoc vitio laborãtes homicide suntꝛ si nõ gladio

tm̄ facto. Proinde tm̄ hūana rō hoc scelus abhorret: qꝛ quātū in se potest genus humanū pimere nititur Nam si oēs essent hoc nefando vitio maculati: quis homo generari posset. Profecto nō masculus non femina: ⁊ sic humanū genꝰ oīno piret. Ideo scelerati sodomite pharaone: ⁊ egiptijs crudeliores sunt. cū illi sicut exo. j. scribitur. tm̄ interfecerunt masculos hebreoꝝ: feminas autē reseruabant. Hi vero omnibus sceleratiores: masculos ⁊ feminas occidūt: nec tm̄ sunt homicide: sed qd̄ pensare horribilius est: filicide proprie nominari debent. Quia de tot filijs deo habent ratione reddere: quot scelere hoc cessante orirentur. De quibus propheta dicit. Disperierūt in endor. facti sunt vt stercus terre. Endor fons generationis interpretatur. In hoc sig. dē fonte omnes generandi filij disperierunt. dum tale scelus sicut infra dicetur diuersimode perpetrat qui clamare nō cessant. quod apostolus. vj. c. scribit. Usquequo domine: sanctus ⁊ verus non vidicas sanguinem nostrū de his qui habitant in terra. O si aperientur spirituales aures pluriмoꝝ: de quot innumeralibus locis que nominari nō licet: vtiqꝫ percipere possent: qd̄ in multis patrijs tēporibus nostris clamor sodomoꝝ ⁊ gomoreoꝝ multiplicatus est clamantiū voce terribili. Ad ignem ad ignē ad ignē Propterea. xxxij. q. vij. scribitur qd̄ augꝰ. lib. j. cōfessi ait. Flagitia que sunt contra naturā vbiqꝫ ac semper repudianda ⁊ punienda sunt: qualia sodomitarū fuerunt: que si omnes gentes facerent eodem criminis reatu diuina lege tenerenť: que non sic fecit homines: vt se illo vterentur: modo violať societas que cū deo nobis esse deb. cū eadē natura cuꝰ ipse auctor est libidinis puersitate polluiť. Beatus quippe ille est qui natus est: ⁊ a talibus flagitijs non inuenitur pollutus vt vitio contra naturā non sit infectus. Secūda insuper abhominatio huius nefandissimi pcti dī sacramenti matrimonij violatio: vel inter virū ⁊ vxorem inimicatio. Nam sm̄ alexan. ⁊ astesa. hoc vitiū multipliciter potest cōtingere. Uno modo si pollutio in semetipso procureť: ⁊ tūc dicitur mollicies siue immūditia. Alio modo per coitū ad rem alterius speciei: ⁊ tunc dicitur bestialitas. Tertio modo ad rem eiusdem speciei: ⁊ tunc dicitur proprie sodomia. Ultimo modo si nō seruetur cū muliere naturalis modus coeundi: vel instrumentū debitū: vel vtendo alijs monstruosis modis ⁊ actibus coeundi. Et hoc agendo magis peccat hō cū vxore propria: qꝫ cū alia muliere etiam meretrice qꝛ magis teneť cauere malū vxoris qꝫ alteriꝰ mulieris. Tale qdē vitiū adeo gue ꝯtra mr̄imoniū sacramētū est. Ut augꝰ. de adulterinis cōiugijs dicit. Et notatur hoc dictū. xx.

xij.q.vij. Adulterij maluuicit forni cationē vincit aūt ab incestu:peius est enim cū matre:q̄z cū aliena vxore cōcubere:sed omniū hoꝝ est pessimū quod cōtra naturā fit:vt si vir membro mulieris nō ad hoc cōcesso voluerit vti.z infra. Peccatum quod fit cōtra naturam execrabiliter fit in meretrice: sed execrabilius fit in vxore. Ex hoc enī vitio tāta inimicitia quādoq; inter virum z vxorem oritur vt vix valeāt semet ipsos inspicere. Similatur enī hoc vitiū serpenti qui in paradiso terrestri inf adā z euā inimicitias posuit. Idcirco ꝓpheta gomorreis ait Furor illis.s.sodomitis ꝫm similitudinē serpentis:qđ euenire cōtingit precipue sodomitis:qui tantuꝫ delectantur in masculis:vt nō possint respicere mulieres. Unde beatus bonauen.super distin.xxxvij. iiij.libri senten.ait. Qđ ꝫm quosdā ꝓpter hoc peccatū potest vxor fugere z dimittere viruꝫ. Tertia preter ea abhominatio huius peccati dicitur maiestatis diuine dedignatio: Secundū enim grego.tante inauditę turpitudinis est hoc peccatum vt q̄si admirationē pariat ipsi deo. Unde geñ.xviij.ca.admirans z dubitans ipse deus super tanto scelere dixit. Descendā z videbo vtrum clamorē qui venit ad me opere cōpleuerint. An non est ita vt sciam. Nec mirū si dedignaf ipsa diuina maiestas. Cū societas:que est inter nos z deū auctorē nostrū esse debꝫ hoc vitio violef. Unde.xxxij.q.vij c.flagitia.aug⁹.ait. Uiolatur quippe ipsa societas:que cū deo z nobis esse debet:cū eadē natura cui⁹ ipse auctor est libidinis puersitate polluitur. Profecto tanto dedignata est ipsa diuina maiestas ꝓpter hoc vitiū ꝫm eundē augu.vt ipse dei filius fere desijt incarnari:z ideo ꝫm magistrū hystoriaꝝ in nocte natiuitatis ipsi⁹ omnes sodomite mortui ceciderūt. Proinde hiero.super illud ysa.ix.c. Habitātibus in regione vmbre mortis lux est eis. taliter inquit. Lux illa oēs isto vitio laborantes extinxit:ne natura quam assumpserat tanta inmunditia fedaretur. Et hoc potest vna esse ratio quare xp̄s nō legif tantū scelus arguisse:eo q̄ tam recens istius punitionis memoria erat in mundo:q̄ homines illius temporis a tāta turpitudine fortiter se abstinebāt. Sꝫ quid ago z conor ostēdere tale scelus deū offendere z dedignare.cū z demones qui de alijs criminib⁹ homines quotidie tentant:etiā visibiliter apparendo:non legitur vnq̄z in vitis patrū aliquē de tanto vitio voluisse tentare. O rectores:o domini:o iusticie zelatores:qd dormitis:quid stipēdiū sine labore cōsumatis:cur tanto vitio sceleratos igne nō cōsumitis? Cur honestatis z pudicitie corruptores viuere sinitis? Cur reipublice destructores incendio non dānatis. Nā vt.lxxxij. distin.decre.dicit in.ca.plurimos.

Ferro necesse est vt abscidanť vulnera: que fomentoꝝ non senserunt medicinā. Quia vero nec igne nec ferro hoc scelus ꝛ doctores eorum qui sectantur hoc vitiū minime puniunť. Timeo ne r.p. in italia vbi ita le peccatū hodierno die ꝑcipue viget eueniat qđ quibusdā natiōib⁹ alias euenisse probatur. Unde.lxj. distinctiōe. dicitur. Si gens anglorū sicut per istas ꝓuincias diuulgatū est ꝛ nobis in francia ꝛ in italia īꝓbatur ꝛ ab ipsis paganis īꝓꝓriū nobis obijcitur: spretis legalibus cōnubijs adulterando ꝛ luxuriando: ad instar sodomite gentis fedaꝫ vitam duxerit: de tali cōmixtione meretricū extimandū est degeneres populos ꝛ ignobiles: ꝛ furētes libidine fore procreandos. ꝛ ad extremū vniuersam plebem ad deteriora ꝛ ignobiliora in gentē ꝛ nouissime nec bello scſari fortem nec in fide stabilē nec honorabilem hominibus: nec deo amabilem esse vēturam. sicut alijs gentibus hyspanie ꝛ prouincie burgundiorum populis contigit: que sic a deo fornicate sunt recedētes: donec iudex taliū criminum vltrices penas per ignorātiā legis dei ꝛ p saracēos venire ꝛ fuire ꝑmisit. Nec ibi. Quis ei nō aduertit tāta mala in italia tot pestes ꝑꝑt hoc scelus crudeliter euenisse qui quotidie mēbra christi faciunt mēbra diaboli. ¶ Comes

Ita est inquam: nam in autentica: vt non luxurientur cōtra naturam. F. si enim. collatione.vj. imperator ait. Propter hoc crimē fames inducūtur: ꝛ pestilentie: atqꝫ terre motus: que similiter glosa ponit super illo ca. decreti. In eo fornicator ꝛē. que.xxxij.q.vij. scribiť.

¶ Pars secunda sermonis de tribus alijs abhominationibus nefandissimi peccati atqꝫ sceleratissimi vitij sodomitarum.

Antonius.

Adhuc r.p. est alia abbominatio huius innominabilis vitij sodomie que dicit insania. Nulli em̄ vitiū reperitur in mundo qđ hominū mentez ita insaniat: sicut hoc scelus opari dinoscit. Cuius ratio est ꝑm alexan. de ales. q: hoc peccatuꝫ pre omnibus alijs aufert iudicium rationis ꝛ vsum. Proinde gomorra cecitas interpretať. Et ideo hieronimus libro.j. contra iouinianū taliter inquit. Amor forme rationis obliuio est. ꝛ insanie proximus. Et licet de qualibet insania carnali intelligatur. de hoc tamen scelere tāto ꝑprius habet intelligi: quanto ꝑ ceteris aufert iudiciū rationis. Unde sodomita quilibet. illud ezechi. xxiij.c. dicere potest: fornicata est olla super me scilicet luxurie: ꝛ insaniuit mens. s. mea i amatores suos Et bene dixit: i amatores suos ꝛ nō in amatrices: quia tūc magis peccatum contra naturam facit homines insanire: quando relictis omnibus mulieribus masculos vitup

are delectātur. de quibus pphēta ps. lvij. dicit. Alienati sunt peccatores avulua: ꝛ iō dicit: alienati quia propter hoc vitiū ad dementiā: in saniam: fatuitatem qꝫ deueniūt peccatores: quos per antonomasiam appellat sodomitas: quia vulua recedunt: quia sicut testat apostolus Ro. i. c. Tradidit illos deus. s. iuxta promissionem in passiōes ignominie: nam femine eoꝝ immutauerūt naturalem vsum in eū qui est contra naturam vt femine feminas polluerent. Et hoc e st contra naturā indiuidui: qꝺ per hoc deturpatur: ꝛ cōtra naturā speciei que p hoc destruitur: ꝛ contra naturam generis qꝛ nullū aliud aīal femininum generis sic operatur. Similiter aūt masculi relicto naturali vsu femine exarserunt in desiderijs suis inuicem masculi in masculos turpitudinē operantes. Et notāter apostolus sodomiā turpitudinem vocat: qꝛ omnes alias luxurie turpitudines superat. Unde hieronimus contra iouinianū libro. j. dicit. Usus naturalis licitus est. sicut in coniugio: ꝛ illicitus sicut in adulterio: cōtra naturā vero superillicitus ꝛ proculdubio flagitiosior atqꝫ turpior: quem sanctus apostolus: ꝛ in masculis ꝛ in feminis arguebat: damnabiliores volens intelligi: qꝫ si in vsu naturali vel adulterando vel fornicando peccarēt. Alia preter hanc abhominationem huius sceleratissimi vitij dicitur corruptio: quia cum parentes fint illhoc vitio maculati. exemplum vtiqꝫ malum relinquunt filijs: propter quod ꝛ ipsi quādoqꝫ peiora: idest sceleratiora perpetrant. Ideo propheta de sodomitis ait. Errauerunt ab vtero: idest filij a pgenitoribus propter malum exemplum: de quibus ysa. l. ca. dicit. Ecce vos scilicet progenitores accēdētes ignē: scilicet luxurie in filijs vestris: vestro malo exemplo: ꝛ accincti flammis: scilicet huius sceleris filiorum vestrorum ambulate in lumine ignis vestri: scilicet mali exēpli: ꝛ in flammis quas succendistis Et iere. vij. ca. dicit. Filij colligunt ligna ꝛ patres succendunt ignem: ꝛ mulieres aspergunt adipem: vt faciant placentas regine celi: ꝛ libent dijs alienis et me ad iracundiam puocent. Quid igitur est filios colligere ligna: nisi malis societatibus vanitatibus ꝛ gulositatibus: atqꝫ similibus exempla prebere: que velut ligna ad ignem: tanti atqꝫ talis sceleris sunt incentiua. Et quid est patres ignem sucendere: nisi filios propter hoc non castigare: sed potius exemplo malo eos ad tale facinus prouocare. Et quid est mulieres adipem conspergere: nisi filios superfluis delitijs effeminatos facere: ꝛ sic omnes faciunt placentas. i. filios placētes regine celi. s. huic iniquitati: que regina dicit quia omnia mala superat: ꝛ ad modum celi

deum & sanctos & omnia bona celat: quia talis iniquitas oculos mentis excecat: vt eos libēt dijs alienis idest demonibus: quia tot saltē gomorrei filios demonib⁹ libāt quot filios ex hoc scelere perdunt: vnde de eis verificatur qđ propheta dicit Jmolauerūt demonijs & non deo: quia filios genuerūt ad honorē diaboli & non dei. ex quibus omnibus deus ad iracundiā prouocat. Alia est etiā abhominatio huius peccati que dicitur cōtaminatio. Nam nō soluz exemplo parentū corrumpūtur filij & filie: sed exemplo omniuz cōtaminatur patria: vnde tollerabilior esset latro in vna patria: quam vnus sodomita: quia cū infecta est patria: omnibus vicijs qđ̄ss preualet ista malicia. Jdcirco pp̄heta etiam ad hunc sensum ait. Errauerunt. s. peccatores ab vtero. i. a patria: quia vterus hominum patria dici potest Unde lucan⁹. Corduba me genuit Et virgilius: Mantua me genuit. Quanti autem periculi sit in infecta patria cōuersari. Genesis xix. ca. dicit vbi sic scribitur: qđ sodomite ad domū loth angelos nocte qui escentes voluerūt cognoscere. Unde perdidit patriam illā dominus sicut dicetur inferius clarius atq3 diffusius. ¶ Comes.

Ere nunc recolo quantū noceat infectio patrie: quando vxor loth post se respiciens versus patriā illā: versa est in statuā salis. ¶ Pars tertia sermonis & vltima de tribus alijs abhominationibus gomorreorum. Antonius.

Reperitur equidem alia abhominatio huius sceleris R. P. que dicitur fraudulēta et inhonesta locutio. Nam R verba gomorreorū cōsiderantur: nō solūmodo inueniunt turpia: sed & corruptiōe fraudulēta & nequitia plena. Quod in intelligens apostolus & euāgelista ioānes apoca. ix. c. dicit. De ore ipsorū procedebat ignis: fumus: & sulphur. Jn quibus verbis ostēditur qđ gomorrei triplici generatione verborū conātur fraudulenter fragilitatē personarū decipere. Nam primū genus verbor̄ quo gomorrei vtuntur ad seducendū alios est adulationū: quibus nituntur psonas ad hoc innominabile scelus inducere: Jdeo ioh. ait: quod ab ore eor̄ procedebat ignis: cū taliū sermo sit ignitis adulationib⁹ plenus ad combustionē fragilis iuuētutis. Unde iob xxxi. ca. dicit. Nephas est & iniqtas maxima ignis est vsq3 ad perditionē deuorans & omnia eradicās germina. Dicit quidē nephas. i. peccatū nō phandū non nominandū: quia solo eius sermone inficitur aer: & os dicentis & aures audiētis polluūtur: sicut hiero. ait & gra. xxxij. q. iiij. c. in eo: clare dscribit. Proinde sodoma muta interpretatur: cū nec nomināda sit: iuxta illud apostoli ad ephe. v. c. Omnis immūdicia nec nominet̄ in vobis.

Et cõcludit iob qd̃ tale nephas qd̃ ignis est τ iniquitas maxima admo dũ ignis vsq; ad perditionẽ τ con/ sumptionẽ eradicat germina casti/ tatis τ pudicitie a quibuscũq; pso/ nis: τ pcipue in iuuenib⁹ ſm illud prophete. Juuenes eoꝝ comedit ignis: q virgines eoꝝ nõ sunt lamẽ tate qd̃ est malũ signũ. Scd̃m gen⁹ verborũ quo vtũtur gomorrei ad psonarũ seductionẽ est pmissionũ. Promittũt eis denarios: τ vestes τ alia iocalia: que lʒ quãdoq; denẽ: q; nõ semper fit: cõparatione tamẽ tã/ ti sceleris fumus τ vana sunt. τ hic est fum⁹ qui de oꝛe taliũ a iob egre di dicebatur. Fumus nẽpe in altuʒ egreditur: τ blauũ coloreʒ pfert τ oculos fere excecare solet. Sic pfe/ cto taliũ verba mentẽ leuẽ p pmis/ sionẽ in altũ erigunt: τ blauũ colo/ rem per amicicias ostendũt: sed tã/ dem simpliciũ oculos cecant: τ eos in ruinã pducũt. Tertiũ genus est inhonestationũ. Et ideo vt ait iob. eoꝝ verba fetent vt sulphur. Sul/ phur enim extra ignem fetet: sed in igne magis: τ addit iob. Ab his tri bus plagis occisa est tertia pars ho minũ. Nam licet aliqui defensentur aliqui nõ consentiẽdo cõtaminẽtur nonnulli miserrimi omnino coꝛrũ pantur. Quia vt aplus ad coꝛin. xv ca. scribit. Coꝛrũpunt bonos mores colloquia praua. Ex hoc etiã scele/ ratissimo vicio alia abbhominatio ve nit que dicit̃ pp̃rie iniquitatis adin uẽtio. Nã licet multoꝛũ vicioꝝ dia/ bolus sit inuentoꝛ: hui⁹ tamẽ enoꝛ/ mitates erubescit: τ ideo pp̃ria ini quitate τ malicia perpetrat̃. Unde eccl. xvj. c. sodomite dicitur. Erube scent. s. ipsi demones in via tua sce/ lerata. Hoc tamẽ spiritus maligni faciũt nõ pp̃ter hũane inocẽtie desi deriũ: ʒ pp̃ter eoꝝ nature nobilita tem: τ hoꝛribile scelus ac fetidum: pp̃terea illis euenit sicut illi qui clo acam euacuat: qui lucrũ fetoꝛe non paruo commutat. Et hoc valde ad mirandũ est: quia cũ in diuinis scri pturis: demonioꝝ alius superbie: a lius foꝛnicationis: alius inuidie: ali us auaricie vocetur. nullus est qui nomẽ habeat sodomie. Quia per p prias adinuẽtiones τ pp̃ria desìde ria sodomite peccãt. Qua de re tan/ to flagitio indignatus est cõtra eos dñs dicens. Dimisi eos ſm deside/ ria coꝛdis eoꝛum: ibunt in adin/ uentionibus suis: quia de sodomi tis raro vel nunq̃ aliquis cõuertit̃ si in illo vicio aliquantulũ perseue ret. Coꝛ eius ſm iob xiij. ca. indura bitur quasi lapis: qui videlicet nec vnctione flectitur: nec percussione mollitur: τ additur: quasi malleato ris incus. Jncus enim quãto plus maleo percutitur: tanto amplius in durat̃. Sic coꝛ hominis gomoꝛrei eũ in tali vicio lõga cõsuetudine p ducitur: tanto amplius indurat̃ vsq; ad foueam: nec blanditijs: nec increpatiõibus mollitur. Jdeo sa/ piens eccl. iij. ca. Coꝛ durũ male ha/ bebit in nouissimo. Ultima abbo/

minatio huius sceleratissimi vicij dicitur horribilis punitio. Nam cū tale scelus inter alia scelera pessimū nomineť: iuxta illud gen. xiij. Homines sodomite erant pessimi. Et gen. xxxvij. ca. scribitur: qd ioseph accusauit fratres suos apud patrē suū crimine pessimo. i. hoc scelesti vicio: qd cū bestijs exercebant. Qd etiā patet: quia cetera vicia in reb⁹ naturalibus similitudinē habēt: nā luxuriosus porco vel viso: rapax cani vel lupo similatur. Hoc autē peccatū nullā in mūdo similitudinē reperit. Videt igitur qd pessima vindicta puniri debeat: Et ideo ſm legē nature puniri debet incendio ſm legē scripture puniri debet gladio: ꝛ ſm legē gratie: puniri debet omni punitionis modo. Legit quidem gen. xix. ca. qd ad punitionē tanti peccati: pluit dñs super sodomā ꝛ gomorrā sulphur ꝛ ignem. ꝛ hoc vt ignis correſpōdeat ardori ꝛ feruori ꝯcupiſcētie: ꝛ sulphur correſpōdeat fetori sodomie. Et. vt glo. dicit. sup. j. c. sed cōtinuo: de. pe. di. j. quinqꝫ fuerūt ciuitates iuxta iordanē quas ꝑpter hoc scelus destruxit dñs. Sodoma: gomorra: adame Seboin: Alchale que est Bale. Et iusto iudicio fact⁹ est ibi lacus. Vñ grego. ait. Gehēnalis flāma moras nō sustinens sodomoꝝ: ꝑuenit tollere nationē: ꝛ ipsam terrā tante cōfusionis consciā consumpsit ignis sulphureus: ꝛ spiritus procellarū ꝛ in lacū horribilē omne solū reda-ctū est. Qui ſm isido. xiij. ethi. c. xx. alphal ꝛ mare mortuū nominatur ꝛ nil gignit viuū: nil recipit ex genere viuentiū. Nā neqꝫ pisces habet: neqꝫ assuetis aquis ꝛ letas patitur mergēdi vsu aues: vētis nō mouet nec nauigari pmittit: quia ibi oia vita carētia in ꝓfundū mergūtur: ꝛ ſm quosdā de biennio in bienniū bitumē euomit: ideo dr ab isido. al phalus. i. mare bituminis. Et glo. sup illo ca. sed cōtinuo. de. pe. di. j. dicit. Qd aq̄ illa nō natabilis: neqꝫ potabilis est: ibi ferrū natat: ꝛ pluma mergitur. Archidiaconus sup hoc passu dicit. Aqua luxurie gomorreorū non est natabilis: q: illa queat: nō est potabilis: quia nonre creat. Multa qꝫ preterea de hac aq̄ dicūtur: que causa breuitatis omitto. De istis sodomitis ꝛ de quadā regina noīe phasyphe q̄ itra vaccā ligneā cōcubuit cū tauro dicit dantes in. ij. comedia ca. xxvj. La noua gente sodoma e gomorra. E laltra ne la vacca intra phasiphe. per chel torello a sua luxuria corra. In lege aūt scripture legitur iudicū xx. ca. qd ꝑpter hoc peccatū lxv. milia hominū gladiū educentium in prelio obierūt. Et leuiti. xx. scriptum est. Qui dormierit cū masculo coitu femineo vterqꝫ operatus est nephas morte moriatur. Et infra. Qui cū iumento et pecore coierit: morte moriatur. Tempore vero legis gratie in qua humana natura assumpta est a filio dei: puniendum

est hoc vicium vt astesanus ait. ti. xj.ii. lib. omni genere tormentoꝝ. nā tante malignitatis est tale peccatū vt suadētes eū ſm leges capite puniātur. Sacri vero canones q̄ſi sub silētio trāseūt: in tanti sceleris detestatione: p eo quod noiari nō licet: tamē iudex ecclesiasticus grauioribus penis quibus potest tale flagitiū punire debet. Uñ si clericus peccat cōtra naturā debet deponi: vel si corrigibilis apparet: religiōi tradi debet ad perpetuā penitētiā pagendā. Si vero laicus debet excōmunicari: z a cetu fidelium vsq; ad cōdignā satisfactionē alienus fieri: sicut extra de excessibus plātoꝝ: ca. clerici apte notat. Profecto maius est hoc viciū ac grauius: q̄ si matrē quis propriā cognosceret: sicut augustinus de adulterinis coniugijs dicit. z xxxij. q. vij. a gratiāo describitur. Sed reuera iste pene quibus in hoc mūdo sodomite puniuntur: nihil sunt illarū cōparatione quas in inferno sustinebūt. Quas dantes fictiue vidēdo c. xvj. j. comedie di. Ayme che piagi vidi ne loꝛ mēbri. Recenti e vechie da la fiama incisa Anchoꝛa me dole pur che membri. Unde merito ex tot abhominationibus tanti flagicij. q̄ꝫ in mūdo hodierno die maxime regnat: cuilibet sterili potest dici. Letare sterilis q̄ non paris: erumpe z clama que nō parturis a quibus abhominationibus: liberet nos virgo virginū: mūdissime puritatis amatoꝛ: dominus iesus qui cū patre zc. ¶ Comes.

Dolendū est znō parū: quia hodie fere totus mūdus hoc scelere reperitur maculatus: et qꝫ deterius est nec penis: nec minis hominū quempiam se emendare cognosco. Est enim iuxta prophetam eoꝛum quilibet sicut aspidis surde z obturantis aures suas: similitudo: cum terra. i. amoꝛe carnali: z cauda idest spe penitentie in extremis ad quam raro z difficile veniet: aures suas obturat: z ideo difficile sanabitur. Quia prouer. xxviij. ca. describit. Qui declinat aures suas ne audiat legē: oꝛo eius erit execrabilis.

¶ Dominica quarta in quadragesima post prandiū: de immundissimo vicio luxurie. Sermo xxxviij.

¶ Antonius.

Abice ancillam z filiū eius. Uasis electiōis apostoli pauli ad galates iiij. ca. verba sūt ista

Quia in superioribus sc̄dm valitudinem meā de immūdissimo adulterio: z nephandissima sodomia locutus sum R. P. que sunt species peccati luxurie: cōsequenter in hoc loco de ipsa luxuria imundissima tractandum mihi videtur. Pro huius rei z sermonis exoꝛdio queri potest. An omnis actus luxurie sit peccatum? Ad quod respondetur ſm sententiam diffinitiuam sancti thome 2a 2e q. cliij. durandi et Aste-

sani.titu.xxix.primi li.& cõiter oium theologorum. Qd pctm in humanis actib⁹ est q agit contra rectum ordinem rõnis. Habet aut hoc rõnis ordo: vt oia quemēter ad suũ finem ordinet & disponat. & ideo pctm nõ est si per rõnem aliquib⁹ rebus vtatur homo ad finem ad quem recte sunt modo quementi disposite dũmodo finis ille sit ad aliqd vere bonum. Sicut autem est vere bonum q natura corporalis cuiusdam indiuidui cõseruetur. Ita etiã est quod dam bonũ excellens: vt natura vnius speciei non deficiat nec permatur. Et sicut ad conseruatiouem vite vnius hominis ordinatur vsus ciborum: ita ad conseruationem totius humani generis vsus venereorũ. Unde Augusti. de bono coniugali dicit. Quod est cibus ad salutem hominis: hoc est concubitus ad salutem generis. Qua ex re sicut sine peccato potest esse vsus ciborũ. ita potest esse sine peccato vsus venereorũ: dũmodo cibus ordinat⁹ sit debito mõ ad salutẽ corporis: & vsus venereorũ si fiat debite: sm q cõueniens est ad finẽ generationis. Tali modo quidẽ licitus est coitus cõiugalis: q sm theologos triplex est Unus vocatur licit⁹ & lucidus. Alius nempe fragilis. Etalius impetuosus. Licitus vero triplicter fieri potest. Uel causa prolis ad cultũ dei: vel causa reddendi debitũ. Uel causa fornicationis vitande: nõ in se sed in cõiuge. Et primus est pietatis: secũdus iusticie: tertius cautele. Et in his nullũ dicit esse peccatũ Fragilis autẽ est qui ex fragilitate delectationis causa fit: & tunc distinguitur. Quia aut talis delectatio p ponitur deo: & est peccatũ mortale aut postponit. i. q magis tali delectatione diligat deus: nec propter talez delectatione offendit. Et tũc ppter sacramenti grãm est veniale peccatũ. Impetuosus est q fit ex sola libidine & metas transcendit rationis: atq delectationis: & ideo semper est peccatũ mortale. Qd fit quinq modis. Primo causa satiande libidinis p blanditias meretricias. Scdo cũ fit ptra naturalem modũ Tertio cũ fit tpe menstruo. Quarto cũ tẽpore phibito. Quinto cum accedit ad pregnãtẽ partui vicinã vel que est in fluxu menstruo. Et ppter hũc modũ impetuosum qui fit cum coniuge actus luxurie multis modis erit illicitus. Primo actus fornicationis est illicitus qui inter solutum & solutam cõmittit. Solutos dico ol vinculo cõiugij. cõsanguinitatis: ordinis: religiõis: voti cõtinẽtie: hz fornicatio qñq capiat p oi pctõ mortali: iuxta illud psal. Perdidisti oẽs q fornicãt abs te. Et qñq p oi peccato carnis: iuxta illud apli cori. v. Fugite fornicationẽ. Hic quidẽ act⁹ simplicis fornicationis: peccatũ mortale est. Uñ aplẽ ad gala. v. permissa fornicatione & quibusdã alijs vitijs ait. Qui talia agunt regnũ dei non possidẽ

bunt. Secūdo est illicitus actus stu pri quo virginalis integritas corrū pitur. qui est illicita defloratio virginum. & maxime grauat si sunt sub cura parentū. Hinc eccl. xvj. c. scriptū est. Super filiā luxuriosam cōfirma custodiā: ne quādo faciat te in obprobriū venire inimicis. Sicut dina filia iacob. vt' gen. xliiij. c. legit Tertio est actus illicitus adulterij de quo superius dictū est. Quarto est actus illicitus incestus: q est abusus cōsanguinearū & affiniū. Quinto actus illicitus rapti: q est qn puella violēt de domo patris abducitur & corrūpitur. Et omnes hi act⁹ xxxvj. q. j. tangunt. Sexto est actus illicitus sacrilegij: qui est quādo sacer cū sacra: aut quādo sacra cū nō sacro luxuriat. Septimo est actus illicitus peccati cōtra naturam: de quo pauloante iā diximus. Et q2 oīa mala predicta a carne nobis inimica procedunt. qm teste bern. Qui ambulant in carne deo placere nō possunt. Ideo vas electionis paulus iterū hodie clamat cuilibet xpiano & dicit. Eijce ancillā. i. carnem: que ancilla spiritus est: & filiū eius i. dest omnē iniquū actum & illicitum ex ea pcedentē. que fuerūt verba proposita. Unde ad detestatiōnē omniū istorum actuū illicitorum a carne spiritus. s. ancilla pcedentium: aut luxurie vitio: q2 oēs tales actus cōprehendit in presenti srū r. p. sicut pauloante superius diximus statui loqui: de qua luxuria more solito alioꝝ vitiorū tria dicemus. Scilicet. s. diffinitionē & originalem processionē. Eius & abhominationē: & inmundissimā conditionē Eius insuper malignissimā & iniqssimā fructificationem & gnationē.

Abijcienda est ¶ Comes proculdubio caro nostra at q2 domāda que nobis tot mala generare nō cessat. Unde hieron. ad rusticū monachum inquit. Si scādalisat te oculus: pes: manus: proijce & nulli parcas vt soli parcas anime tue. Qui viderit inquit domin⁹ mulierē ad cōcupiscendū eam: iam mechatus est eam in corde suo. Quis gloriabitur castum se habere cor? Astra nō sunt munda in conspectu domini. quāto magis homies quorum vita temptatio est. Ue nobis q quotiens cōcupiscimus: totiēs fornicamur. Inebriatus est iquit gladius meus in celo. multo amplius in terra: que spinas & tribulos generat. Uas electiōis in cuius pectore xps sonabat: macerat corp⁹ suū & subijcit seruituti: & tamen cernit naturalē carnis ardorem sue repugnare sententie: vt q non vult hoc agere cōpellatur: & quasi vim patiens vociferatur & dicit. Miser ego homo. quis me liberabit de corpore mortis huius.

¶ Pars prima sermōis de diffinitiōne & originali processione feditissime & spurcissime luxurie.

¶ Antonius

V Arij sacrarũ litterarum
tractatores r.p. luxurie
vicium vario modo diffi/
niũt. Nõnulli dicũt. Lu/
xuria est inordinat⁹ amor illius de
lectationis que est ꝺm tactũ. Aliqui
generalius loquentes dixerũt. Lu
xuria est ex imundis desiderijs ve/
niens lubrica mẽtis ꝛ corporis pro/
stitutio. Quidã aũt nescio quid in/
trinsecus determinãtes aiũt. Luxu
ria est libidinose voluptatis appeti
tus: qui est aut ex cõsensu sensuali/
tatis: aut ratiõis. Primus quidẽ ap
petitus venialis est: atqꝫ culpe leuis
Scõus autẽ mortalis: ꝛ letaliter a/
nime nociuus: cũ ratio nõ cohibet
hunc appetitũ quẽ posset. Hoc au
tẽ peccatũ ex q̃tuor originẽ cogno/
scitur habere siue principium. Pri
mo ex comessationũ ꝛ ebrietatũ in
tẽperantia. Unde exo. xxj. ca. scribi
tur. Filius iste noster ꝑteruus ꝛ cõ
tumax est: monita nostra audire cõ
tẽpnit: cõmessationib⁹ atqꝫ luxurie
vacans. Nec posuisset hic moyses
cõmessationes ante luxuriã nisi ex
multa saturitate cibi ꝛ potus libi/
do ꝓcederet. Et ideo hiero. ait. Uẽ
ter ꝛ genitalia sibimetipsis sunt vi/
cina: vt ex vicinitate mẽbroꝝ ꝯfede
ratio intelligatur vicioꝝ. Nam pau
lus aplus ad ephe. v. ca. scribẽs ait
Nolite inebriari vino in quo est lu/
xuria. Et cõmune quidẽ ꝓuerbiũ
est: Per la bocha se scalda el forno.
Sicut eni extinguit ignis cũ ligna
ab eo subtrahũtur. iuxta illõ ꝓuer.
xxvj. Cũ defecerint ligna extingue
tur ignis: sic subtracto cibo humor
luxurie desiccat. Scõo luxuria ha/
bet originẽ atqꝫ ꝑncipiũ a sensuum
parua custodia. Nã cũ sensus corpo
ris sint velut quedã fenestre cordis
nři atqꝫ aperte ianue: Si qs eos nõ
bñ custodierit: cito fetore luxurie
inquinat⁹ erit. Uñ luxuriosi cũ in/
terrogati erũt in die iudicij quõ se
ipos imũdicia tali ac feditate mor
tis inquinauerũt: Illõ iere. ix. c. vtiqꝫ
respondebũt. Ascẽdit mors p fene/
stras nostras. Nã iob q timebat de
oculis xxxj. ca. sui lib. dixit. Pepegi
fedus cũ oculis meis: vt nec cogita
rẽ quidẽ de virgine. Sapiẽs vero
qui timebat de tactu. eccl. xiij. dixit
Qui tetigerit picez: inquinabit ab
ea. Et aplus qui timebat ne offẽde/
ret auditu. j. ad corin. xv. c. ait. Cor
rũpunt bonos mores cõfabulatio
nes pessime. Et delectãtib⁹ in odo
ratu. ysa. iij. ca. minat dicẽs. Erit. s.
illis ꝓ suaui odore fetor. Diues epu
lo qui delectabat in gustu: post mor
tẽ ad inferna descẽdens: vt luce xvj
ca. dicit. eterna flãma cruciat. Ter
tio luxuria originẽ habet atqꝫ prin/
cipiũ ab ocio: quiete ꝛ negligentia
nã vt hiero. ad demetri. ait. Nihil
in sctõ ꝓposito ocio deteri⁹ est qꝫ nõ
solũ acquirit noua: sed etiã parata
cõsumat. Et ideo alibi idem dicit.
Nõ facile capit a diabolo: q bono
vacat exercitio Quarto luxuria ori
ginẽ habet atqꝫ principiũ a cogita/
tionũ imũdaꝝ frequẽtia. Uñ oseas

propheta de luxuriosis v. ca. sue p/phetie dicit. Nō dabit cogitatiōes suas vt reuertātur ad dñm suū: q: spiritus fornicationū in medio eoꝝ ꝛ dñm nō cognouerūt: ꝛ in expositiōe regule btī augustini dič. Cogitatio praua delectatiōnē parit. Delectatio cōsensum: cōsensus operatiōnē. Opatio ꝯsuetudinē: cōsuetudo necessitatē. Quia vt ambro. in lib. de officijs ait. Usus cito inflectit naturā. Et grego. in registro dicit. Si praue rei aditus ante q̄ inualescat nō clauditur. vsu fit latio: ꝛ erit cōsuetudine licitū: qđ ratione constat esse phibitū. His igit̄ quatuor qui diuino adiutorio imunis fuerit vere btūs dici poterit. ¶ Comes.

O Bsecrare m te nimis: vt nūc diceres: An quādoq̄ p alias cogitationes homo possit habere ꝛ acquirere meritū: nisi quia dum talia cogito: illud quod gregorius in mora. ait: mētis mee oculis ante pono. Sciendum inqt grego. aliud esse qđ aius de tēptatiōe carnis patitur: aliud q̄ nōdū p cōsensū obligationib⁹ delectatiōis obligatur. Plerique delectatiōe praua pulsant: vel cogitatiōe: s; renuūt plerique aūt dum persum qđ concipiūt hoc intra semetipos per desideriū nolūt. Ex quibus intelligo: quod per cogitationes malas primi meritū scđi vero n̄ minimū q̄nq̄ acqrūt dānū. ¶ Pars scđa sermonis de abhominabili ꝛ immundissima cōditione luxurie. Antonius.

S Ciendū nāq̄ nobis est R. P. q̄ luxuria ex sua abhominabili cōditiōe est priuatiua bonoꝝ fortune. Unde luce xv. dicit. qđ adolescētior filius dissipauit substantiam suā viuēdo luxuriose. Et ideo salomō xxix. puer. dič. Qui nutrit scortū pdit substantiā. Quāo bīe btūs iob xiij. sui lib. de ipa luxuria inqt. Ignis est vsq̄ ad ꝯsumationē deuorās. ꝛ oīa eradicās germina. Hinc per quēdā prudentē dicit. Qui sequit bachū: taxillos ꝛ meretrices: infamis semp: semp egen⁹ erit. Etiā luxuria est puatina bonoꝝ nature. Quid eni in natura dulci⁹ ac desiderabilius est ipa sanitate. ꝛ tñ p luxuriā pditur: q: nr̄a sanitas est in corpore in quo libido dn̄at. Un̄ paulus ad corin. v. dič. Omē pcm̄ qđcūq̄ fecerit hō extra corpus est: q aūt fornicat: in corpus suū peccat. Et glo. sup hoc ait. Cetera pctā tñ aiaꝫ maculāt: fornicatio aūt nō tm̄ aiam: s; corpus etiā cōtaminat. Inde q̄nq̄ oculoꝝ pditur lumē: man⁹ ꝛ pedes tremūt: oēsq̄ articuli corpis dissipātur. Proīde seneca in epl̄a xxiiij. dicit. Libidines tremores manuū pedū ꝛ articloꝝ gfiat ꝺpauationē. Et aristo li. iij. ethi. inqt. Coeuntes iscētie vehemēt pcutiūt. Nōne ꝛ bonū ingenij int̄ bona naturalia ꝯnumerat ꝛ tñ luxuria talr hebetat: vt q̄si suū oēm vigorē penit⁹ amittat. ppterea sene. j. declama. ait. Nihil inqt tā mortiferū ingenijs vt luxuria. Et sacrarū

armariū litteraꝝ hiero. sup maſ. di cit. Sicut vinū ⁊ ebrietas eū qui bi berit mentis sue impotem facit: ita fornicatio ⁊ voluptas peruertit sen sum: animūq; debilitat ⁊ de rationa li brutū facit aliquando. Quid eniꝫ in bonis nature dignius esse pote rit his que dicta sunt: tamen preter hec omnia salo. vj. puer ait. Turpi tudinē ⁊ ignominiā aggregat sibi s. luxuriosus: ⁊ obprobriū illius nō delebitur. Adhuc luxuria est priua tiua bonorꝫ gratie. Impossibile enim est anime luxuriose virtutes inesse. Propterea seneca ait. In vo luptate nihil est magnificū. nihil qḋ primā naturaꝫ deo deceat. Unū da uid qui dño tantū fidelis erat sicut in x. ij. lib. Regū legitur. Nō solum ppetrauit adulteriū: sed amore lu xurioso bersabee turpiter captus fidelem suum Uriam militem pro ditorie occidi mādauit. Quāta qui deꝫ caritate soror diligi debet a fra tre: ⁊ tamen amon luxuriosus omi caritate postposita: vt xiij. ca. ij. lib. Regū describitur. Thamar sororē suā violēter oppressit. Quia vt ber. ait. Nociuū quippe viciū cōcupiscē tie interiorē hominē: ⁊ exteriorem occupat. Et grego. i mora. dicit. Lu xuria est cecitas mentis. Et bene di cit qḋ est cecitas mētis: quia cū ani ma virtutibus nō modo videat: ſꝫ viuat: quādo ipsis priuatur: nedū ceca efficitur: sed quasi mortua iudi catur. Unde bernar. in quodā ser mone de apostolis ait. Nō viuit qui luxuria sordidatur: quia ceteris pe stibus inficitur: qḋ vere non est hoc viuere: sed cōfundere vitā: ⁊ appro pinqre vsq; ad portas mortis. Nōne samson qui ita carus dño fuit: ⁊ ta tam gratiā ab eo recepit: vt xvj. ca. iudicuꝫ legitur. Luxuriosa dalida victus ⁊ inique ab ea deceptus: ⁊ a suis inimicis philisteis turpiter ca ptus: semetipsum vltimo ⁊ hostes suos ppriovigore pemit. Salomō quoq; qui erat ita sapiētia clarus si cut xj. ca. iij. Regū volu. scribit. Cū iam senex factus esset: per mulieres cor eius deprauatū est adeo: vt de os alienos sequeret. Senes illi qui populū iudicabant: sicut daniel in xiij. ca. sui lib. cōmemorat: exarden tes in susanne cōcupiscentiā: auer terūt sensum suū. s. rationis. Innu merabilia sunt testimonia scriptu rarū quibus ostenditur mentē ho minis bonis gratie priuari per lu xuriā. Sed ne sermo longius ptra hatur: ostēdamus vltimo qḋ luxu ria est priuatiua bonorꝫ glie. Quo modo enim luxuriosi poterūt intra re vitā eternā: cum de eis propheta psal. xx. dño dicat. Pones eos vt di banū. i. furnū ignis: in tempore vul tus tui. i. in die iudicij. Unde sequi tur. Dñs in ira sua cōturbabit eos: ⁊ deuorabit eos ignis. Ut qui nunc pleni sunt igne luxurie: tandem im pleantur igne gehenne. In qua ce dem ppheta testante. Pluet dñs su per peccatores laqueos ignis. Nā penā luxuriosoꝝ dātes cōsiderans

quinto cantu prime comedie dicit eam nõ potuisse aspicere: ex horrore affirmat dicẽs. Da che ho inteso quelle anime ofese. Chi mai el viso e tanto el teni basso. Fin chel poeta mi disse che pensa. Quãdo io respo se chomẽzai o lasso. Quanto dolze pensero quãto desio. Meno costor al doloroso passo. Et licet luxuriosi priuẽtur gloria: et tãta cruciẽtur pena: tamẽ in hoc etiã mũdo nõ semp transeũt sine vindicta. Nã gen. vj. ca. scribitur qõ ppter luxuriã dñs machinã mũdialẽ per diluuiũ dissipauit dicẽs ad noe. Finis vniuerse carnis venit corã me: repleta est terra iniquitate .i. luxuria. Et notanter tale petm̃ luxurie: iniquitatẽ appellat: pro eo qõ non est aliqõ facinus qõ tantũ deo displiceat. Unde quinqꝫ ciuitates sicut in .xix. c. eiusdẽ voluminis legitur: sulphure et igne ex eo ipse combussit. ¶ Comes.

Propter hãc igit luxurie malam cõditionẽ: hieronimus ad rusticũ monachũ ait. Nihil vilius ẽ̃ a carne vinci: nihil gloriosius ẽ̃ carnem vincere.

¶ Pars tertia smõis de malignissima et iniquissima fructificatiõe et generatiõe multoꝝ maloꝝ ex luxuria procedentiũ. Antonius.

Secundũ beatuꝫ grego. xxxj. lib. mora. R. P. q̃tuor filiarũ societates ex luxuria generatur. Prima societas est cecitas mentis et incõsideratio. Scđa est incõstantia et precipitatio. Tertia est amor sui et odiũ dei. Quarta est affectio presentis seculi et horror siue desperatio futuri: de quibus societatib⁹ breuissime aliquid dicã. Prima igitur societas est cecitas mẽtis et incõsideratio. Et non est mirũ si iste due simul luxurie simul iũgãt. Nã cũ luxuriosus rationis oculũ perdit: qꝫ teste gregorio. Luxuria est cecitas mentis: sine aliqua consideratione omia sua negocia facit. Unde sequũtur postea adulteria: sodomie: homicidia et alia mala grauissima: q̃ silentio ptranseo breuitatis causa. Sed si nihil aliud incõsiderãter faceret: nisi quia pro momẽto miserrime delectationis et fetide amittit gaudia sũme felicitatis. Hec iiqtas maxima: et peruersitas summa: ab omnibus puniri debet. Unde augustinus ait. O quanta iniquitas: quanta qꝫ peruersitas vt aiam quã christus sanguine suo redemit: luxuriosus qsqꝫ ppt vni⁹ mõmẽti delectationẽ diabolo vẽdat ac tradat. Scđa societas est incõstantia atqꝫ precipitatio. Quis enim in hoc dubiũ habere potest: quia qui inconstans est: in multis se precipitari nõ curat. Sed luxuriosi adeo incõstantes et pcipites sunt vt calamo similẽtur: quos diabolus velut ventus agitare nunc ad istud malũ: nũc ad illud hinc inde non cessat: intantũ vt ipse malignus spiritus in ipsis inhabitet: et velut domũ propriã per malã consuetudinẽ possidet. Pro-

inde sanct⁹ iob domū maligni spiritus describēs.xl.c.sui libri dicit. Sub vmbra dormit in secreto calami in locis humētib⁹. Umbra q̄dem luxoriosus est: qui rōnis omi luce priuat: calam⁹ quoq3 dicit̄ q: omi vento tēptationis agitat̄. In hoc profecto dyabolus habitat: q: humores eius fetidos ꝛ luxuriosos amat. Tertia societas est amor sui ꝛ odiū dei. Certe eni ꝫm augustinū i libro de citate dei. isti amores duas citates cōdiderūt. cū aliq̄ modo simul stare non pñt. Hinc mathei.x.ca. dñs ait. Qui non accipit crucē suā ꝛ sequitur me: nō est me dignus. Quomō igit̄ crucē accipiet q ex amore carnali suo cūctis sevo luptatib⁹ pbet: ꝛ quō luxuriosus cū amore suo deū amabit: qui mēbra sua mēbra meretricis facit. Uñ ysidorus ait. Inter cetera septem vicia fornicatio maxim est scelerisq: per carnis immūdiciaȝ templum dei violat ꝛ tollēs mēbra xp̄i facit mēbra meretricis. Ultima societas est affectus pñtis seculi ꝛ horror siue desperatio futuri. Et r cte de supna glīa luxuriosi sperare nō audent: q: teste gregorio. Illos nulla expectat gloria in quib⁹ nō fuerunt laboriosa certamia. Certem⁹ ergo R. P. ne tali ac tanto vicio vincamur: ne eternali glīa āmissa pena cruciemur. A qua nos liberare dignetur saluator mūdi ,ppheta qui vēturus est et venit in mundū: qui gn q3 panib⁹ ordeaceis satiauit mlti tudinē hoīuȝ. q viuit ꝛ r. ¶ Comes

Heu me cogor dicere q: vndiq3 mihi sunt angustie. Uideo eni vt hieronim⁹ ad eustachiuȝ ait quia hic hostis intus inclusus est. quocūq3 pergim⁹ nobiscum portamus inimicū: ꝛ tñ istud viciū graue est offendiculū. Uideo etiā ꝫm spm̄ q̄ q̄squis carnalib⁹ desiderijs anhelat: nil aliud q̄3 vermes amat Quid ei est carnalis substātia teste gregorio testant̄ sepulchra: ꝛ tamē scdm carnē ꝑcutior luxurie lancea Uideo insup vt idē sanct⁹ dicit. q̄3 breuis est voluptas fornicationis. sed ꝑpetua est pena fornicatoris. Et licet ipe grego. dicat. ne q̄q̄3 in senectute ꝯtinētes vocādi sunt q in iuuētute luxuriose vixer̄t. tñ nūc ꝑuire castitati mēs mea eligit: q̄3uis i pñti arū me senescentē libido ꝯtēpnit:

¶ Fera scda post q̄rtaȝ dñicā in .xl. de furioso vicio nequissime ire.

Sermo .xxxix. Amthonius.

Zelus domus tue comedit me Johānis .ij. ca. hec v̄ba scribūtur Hinc pro exordio ꝫmonis q̄ritur. R. P. An hō q̄ñq3 possit turbari ꝛ irasci sine pctō: Ad qd̄ breuiter rñdetur ex sentētia durandi: astesani. ꝛ alexandri in scdo volumie. Quod triplici mō homi nem irasci siue turbari q̄ñq3 cōtingit. Unomō rōne nature sicut plerisq3 sepius euenire solet qui ꝑpter

idinationē nature ad passionē irascibilitatis subito cōturbant. Hec quidē ira si vltra p̄mos motus pcedere nō cognoscit: nullius culpe a doctorib⁹ extimat. Nā p̄bo teste. primi motus non sunt in nr̄a ptāte alioꝫ ōne vidicte offensiōis humane que illis euenire ɔtingit qui ꝑpter aliquā offensionē humanā ꝑpriā vel alienā se vidicari ex indignatiōe appetūt atq; desiderant cū ex iniuria accēso sanguine circa cor irascant ⁊ turbent. ⁊ hi quidē si vindicta leui vidicari se vellētve maliter peccarēt. Vn̄ glo. sup illud psal. Irascimi ⁊ nolite peccare: di. Venialis est ira que non pducit ad effectū. i. ad ḡue primi nocumētū. Ulliomodo hoiem irasci cōtingit ratione vindicte offensiōis diuine sicut irat⁹ est moyses cōtra ydolatras. vt exo di. xxxiij. legit. ⁊ helyas cōtra sacerdotes baal. vt in. iij. voluminis Regū. xviij. ca. scribit. Et hec ira est que p̄prie vocatur ira per zelū: que cū virtus sit non phibetur. si rōnis ordine pcedere cognoscat. s. vt nemo ad vindictā pcedat nisi sit talis q̄ iniuriā dei vindicare sibi ex officio cōtingat. Nā xxxiij. q. iiij. §. In hoc dicit. Pena nulli inferenda est nisi p iudicē. In duobus p̄mis locis ira ex ipatientia cognoscit pcedere. In vltimo ex zelo ⁊ diuine caritatis amore Vn de gregor⁹ libro. v. moral. taliter inquit. Alia est ira quā impacientia excitat. Alia quā zelus format. Illa ex vicio hec ex virtute gn̄atur. ira per viciū oculos mētis excecat. ira per zelū turbat. Unde autē mens turbat ne videat: inde pficit vt ad videndū verius clarescat. Sicut in firmāti oclo cū collirij imittit: lux pumitus negat: sed inde eam post paululū veraciter pspicit: vn̄ hanc ad tempus salubriter amittit. Hāc igit iram per zelū. R. P. xp̄s deus noster habuit hodie: qn̄ facto flagello de funiculis emētes vendentes eiecit de templo: cum de eo scriptū esset. psal. lxviij. zelus dom⁹ tue comedit me: que fuerūt verba ppo sita. Ut igit hn̄ cognosci possit: qn̄ turbatur ⁊ iratur homo cū peccato: ⁊ sine peccato de ira in presenti sermone loqui constituimus. De q̄ fm ordinē nostrū tria dicem⁹. Primo loco quid sit ira. Secūdo loco q̄ȝ mala sit ira. Tertio loco quot mala sequitur ex ira. ¶ Comes.

Ego satis opto hanc rem de q̄ pollicitus es te esse dicturum audire: q: sepius mihi accidit qȝ ꝓphetapsal. xxx. canit. Conturbatus est. s. in ira oculus meus: ⁊ paucos video: ⁊ vtinā nō ita pauci essent q obediant sibi. psal. iiij. dicenti. Irascimini ⁊ nolite peccare.

¶ Pars prima sermonis de diffinitiōe ⁊ entitate ire ⁊ vn̄ ipsa capit originem. Antonius

Secundū q̄ a theologis et phis capitur. R. P. peccatū ire vario respectu triplici mō diffinitr

potest.fm quod tripliciter hominē:vt in exordio dictū est turbari contingit. Uno modo ratiōe et respectu nature. Nam quādoque in plerisque euenire cōtingit.vt ex iniurie modico subito conturbent. licet ex ira tali nulli ā appetant habere vindictam immo ex ea que cito transit valde tristantur:et talis ira ab alexandro et a duran.in sūma et a pho.ij. ethi. taliter diffinitur. Ira est motus potentie irascibilis ex accensione sanguinis circa cor factus ab apparēti paruipensione. Talis quidem ira potius pena est quam culpa. Aliomodo ratione et respectu vindicte offensionis humane:quia sunt nōnulli recipientes iniuriam in se vel in rem sibi dilectione coniūctā qua ex impatientia indignati cupiūt inde habere pene vindictā. Et hec ira a pdictis peritissimis viris isto mō scribitur. Ira est motus potētie irascibilis ex accēsione sanguinis circa cor factus ex apparenti paruipensione propria ppter appetitū pene vindictam ppriam. Et huiuscemodi ira perturbantes:aut in alio modico se vindicare desiderant. et sic venialiter peccāt. Qua teste glo. sup illud Irascimini et nolite peccare. Uenialis est ira que nō pducit ad effectū i.ad graue pximi nocumentū. Aut in eis ita in patientia submergitur ratio:vt iniurie pene magnā vindictam appetant:et mortaliter offendunt:dum in ea ira diutius pseuerant. vnde augustinus ait. Ira diu retēta mortale est.i.peccatū. Et idē ibidē. Melior est ille:qui quāuis ira sepe tē ptetur.tamen impetrare festinat:vt sibi dimittat:cui se fecisse iniuriam agnoscit.quam qui tardius vel rarius irascit:et adueniā petendā tardius inclinatur. Hec ira insuper a glosa super mat.v.ca.sic declaratur. Ira est oīs motus malus animi ad nocendū. Uel ira est immoderatus appetitus vindicte. Ultimo modo talē vitiū diffiniri accidit ratiōe et respectu vindicte offensionis diuine: quia plerique inueniuntur qui recipientes iniuriā ad vindictam non excitantur.sed offensione diuina maxime perturbātur. Et hi ratiōis ordinē nō excedentis iniuriā dei solā vindicari desiderant. Nam iratus dauid contra peccatores domio dicit. Pones eos vt clibanū ignis:et cōtra detrahentes ait. Detrahentē secreto primo suo hūc persequebar. Hec ira sic describitur:que vocat ira bona per zelū. Ira est motus potentie irascibilis ex accēsione sanguinis circa cor factus ab apparenti paruipensione dei ppter appetitum pene in vindictā dei. Et notandū quod qui sic irascitur si sit iudex:et penā infligere peccanti sibi ex officio incumbit et non facit:in crimine participat:et culpa simili peccat. Ut lxxxiij.distin.habet. Error cui non resistitur approbatur. et veritas quā minime defensatur opprimit. Negligere quippe cū possis perturbare peruersos.nihil est aliud quam fouere

re. Nec caret scrupulo societatis oc- culte qui facinori desinit obuiare. Et de hac ira salomon eccl. vij. c. di cit. Melior est ira risu. quia per tri- sticiam vultus corrigitur delinquē tis animus. Et sic pretermissa pri- ma et secūda ira que sine culpa esse possunt: Tertia que media in ordi ne scripta est: de qua sermo principa- liter tanquam de nefando peccato pro loquitur: ex tribus vitijs sumit ori- ginem. Primo ex elatione superbie Quis enim ignorat: nisi ignorare ve lit quod cū superbus elatus fuerit: et ali- qua iniuria fuerit stimulatus ira fu rore et impatientia preeminet con- tumeliā proximo inferēdo. Unde puer. xj. ca. dicitur. Ubi fuerit sup bia: ibi erit et contumelia. et. xxj. ca. scribitur. Superbus et arrogans vocatur indoctus: qui in ira opera tur superbiam. Secūdo ex emulati one inuidie. Hinc gen. iiij. c. legitur Respexit dominus ab abel et ad mu nera eius. Ad cayn vero et ad mu- nera eius nō respexit. Iratusque cayn vehementer et concidit vultus eius Tertio ex insipiētia stulticie. Unde iob. v. ca. dicit. Uirum stultū interfi cit iracundia. Super quo gregorius ait. Uirū stultum interficit iracūdia ire sue stimulis accēsum. Corpus palpi tat: corpus tremit. lingua se ppedit: facies ignescit: exasperantur oculi: et nequaquam recognoscunt noti. Ore quidem clamorem format: et sensus quid loquatur ignorat. Et recte vnū quodque eorum in irato locatur: quia dum ira plenus est totus cōturbatur.

Proprie san ¶ Comes ctus iob dixit: quod stultū inter- ficit iracūdia. quoniā salomon pro uer. xxv. ait. Sicut tinea vestimēto et vermis ligno: ita tristicia viri no- cet cordi.

¶ Pars scda sermōis de cōditiōe et qualitate ire: et quam condignā et rōnabi lē retinet ipsa detestatiōnē. Anto.

Hoc de mala qualitas et cō ditio huius ire peccati est R. P. vt merito ab omnibus ratiōe vtenti tibus debeat detestari. Et licet plu rime et fere innumerabiles ratiōes hac pro re possint haberi. tamen vt bre- uiter dicam et ordo seruetur. Tres ex omnibus dūtaxat accipiam. Ma tale peccatū. R. P. Primo detesta ri debet rōne destructiōis substātie Cū priuatiōe bonorum fortune. Hinc eccl. xx. c. dicitur. Obiurgatio et in iuria que. s. ex ira pcedūt. annulabūt substantiā. Et cassiodorus ait. Me lior est qui vincit iram. quam qui capit ciuitatē: quia ex vna ira plurime pos- sūt amitti ciuitates. Cū priuatiōe bo norum nature. Unde eccl. xxx. ca. dicitur zelus et iracūdia minuūt dies. Cū priuatiōe bonorum gratie. Propter quod beatus iacobus. i. ca. ait: Ira viri iusticiam dei nō operatur. Et cassio. ait. Ubi est feruida vindicta: nō est temperata iusticia. Grego. quoque. v. lib. mora. dicit. Per iram sapiētia pditur: vt quid quove ordine opandū sit ne- sciatur. Et puer. xxvij. dicitur. Ira

nõ hʒ misericordiã:nec erũpens fu ror. Ecce q ex his auctoritatib' iacobi:cassi.grego.z salo.clare cõprehendit.q p irã iusticia:sapiẽtia: z misericordia que bona sunt gratie perdunt. Et non mirũ:q p irã lucis splendor interioris amittitur quo perdito nullũ bonũ operatur. Hac p causã beatus iob.xvij.c. q̃si se cõquerendo dicit. Caligauit ad indignationẽ oculus meus. Secũdo etiã hoc peccatũ detestari debet rõne offensionis pximi. Nã est ira inter pximos amicitiaꝝ dissipatio q: impossibile quasi est cũ homine iracũdo amicitias cõseruare. Hinc puer.xxij.c.dñs salomoni ait. Noli esse amicus homini iracundo. Ira etiã est inter pximos rixarũ puocatio. Salomone.xxx.c.puer.testãte qui ait. Uir iracũdus puocat rixas q aũt patiens est mitigat suscitatas. Ira preter hec oĩa est inter pximos indignationis deductio. Uñ salo.puer.xxvij.c.dicit. Graue est saxum z onerosa ẽ arena.ſʒ ira stulti vtroq; grauior est. Tertio ira detestari debet rõne offensionis dei. Tripliciter eni ira quodã spũali mõ offẽditur deus. Pᵒ imaginis destructione. Uñ grego.sup illud iob. Uirũ stultũ interficit iracũdia. Mansuetudo in nobis imaginẽ dei seruat. sed ira dissipat:que multis virtutibus priuat. Et aug'.super illud psal. In ciuitate tua imaginẽ illorũ ad nihilũ rediges. Merito inquit imaginẽ ipoꝝ ad nihilũ rediges de us in celesti ciuitate.q: s.irati i sua terrestri ciuitate imaginẽ tuã ad nihilũ redegerũt. Quod quantũ malũ sit hac cõparatiõe cognosci pt. Si quis in ecclesia destrueret imaginẽ crucifixi z poneret imaginẽ diaboli. Secũdo modo ira offendit deus hospitij pturbatione. Nã cũ corpora nostra templũ sint spiritus sancti.vt aplus ad cozin.vj.c.scribit dicens. An nescitis q: mẽbra vestra templũ sunt spiritus sancti. Et cum ira replent homines:templũ z hospitiũ spiritussancti violant. Hinc iracũdis apls ad ephe.v.ca.dicit. Nolite pcontristare spiritũsanctũ. Ubi grego.ait. Ira animũ pulsat sancto spiritui habitationẽ suã turbat imo q̃nq; patrẽ filiũ z spiritũ sanctũ de hospicio suo expellit:z diabolũ intro ducit:q: sicut in pace fact' est locus dei sic in ira loc' diaboli. Tertio modo ira offendit deus voluntatis cõtradictiõe.cũ omnis dei voluntas sit:vt habeamus z possideamus pacem:ira facit vt semper pcedamus ad litẽ.sicut salomon puer.xxvj.ca.dicit. Iracundus incendit litem. ¶ Comes

Quid igit de ira dicendũ est nisi q glosa sup illud puer. Uir iracũdus puocat rixas:ait. Janua oium vicioꝝ iracũdia est:qua clausa virtutib' intrinsecus dabitur requies:aperta ad omne facin' armabitur animus.

¶ Pars tertia smonis de ire dãnabilitate:z quã iniquã habet et

pessimā gnationē τ fructificatiōnem.

Anthonius.

Generatio huiꝰ maledicte mr̄is ire. R.P. ſm btm̄ gregoriū in libro moꝛa. per ſex neqſſimas eius filias demōſtrat: licet in opere fructuū euāgelioꝝ ſm aliquam opinionē dixerim ꝙ ex ea. xij. filie generent, de quibꝰ ſex vt noſter ordo ſeruet tres ſocietates faciemꝰ. Pꝛima ſocietas eſt rixa τ mētis tumoꝛ. Scḋa ſocietas eſt ꝯtumelia τ vocis clamoꝛ. Tertia ſocietas eſt blaſphemia τ indignatiōis toꝛpoꝛ. Hec autē quia manifeſta ſunt expoſitione nō indigēt tn̄ ad exhoꝛtatione nr̄am i vnaquaqꝫ earū aliqd breuiter dicamꝰ. Dixi igitur primo ꝙ vna iniquiſſima ſocietas malarū filiarū ire ſunt rixa τ mentis tumoꝛ. Rixa quidē ſm doctores eſt quoddam bellū priuatū: qḋ inter ꝑuatas perſonas agitur: τ nō ex aliqua publica auctoꝛitate: ſed ex mala τ inoꝛdinata volūtate. Unde ſup illḋ pauli ad gala. v. Ire rixe diſſēſiões glo. dicit. Rixe ſunt quādo ex ira ſe inuicē percutiūt. Unde hec rixa bene ſociatur cū mentis tumoꝛe: que eſt reputatio ꝓꝓrie perſone cū inflatione ſpiritus: quia qui eſt humilis ne qꝫ rixas diligit: neqꝫ libenter contendit: ſed ſuperbus τ arrogantie tumoꝛe inflatur: τ infla tione rixāt. Sicut amā de quo heſter xvj. c. rex artaxerſes dixit: tantū arrogantie ſue tumoꝛe ſublatus eſt: vt nos regno priuare niteretur. Hic apte declaratur: qḋ ex tumoꝛe mēus aman ſecute ſunt rixe: τ ideo vt diximus bene ſociātur. Alia ſocietas eſt malarū filiarū ire contumelia τ vocis clamoꝛ. Cōtumelia enī eſt inhonoratio alicuius cū priuatiōe dignitatis vel excellētie: que fit verbis tantū. Unde iſidoꝛus ait. Cōtumelioſus eſt aliquis quādo pronus τ veloꝛ tumet verbis iniurie. Et pfecto ſic videt iniure verba plane nō dicūtur: τ ideo cōtumelie clamoꝛ ſociatur. Pꝛoinde iracūdis ad ephe. iiij paulus ait. Omnis clamoꝛ tollatur a vobis. Et ecci xxx. ca. dicitur. Uerba impꝛoperij nō dicas. Quia vt xviij. ca. eiuſdē libri ſcribit. Non aſſuetꝰ verbis impꝛoperij omnibꝰ diebus vite ſue nō erudietur. Nec te moueat R.P. qḋ cōtumetia naſcatur ex ira: cū etiā oꝛtū habeat ex ſuperbia. quia ex vna pꝛocedit per indignatione: ex altera per inflammationē. Ultima nequiſſima ſocietas malarū filiarū ire eſt blaſſemia τ indignatiōis toꝛpoꝛ. Blaſſemia enim eſt maloꝛū ꝓnūciatio: aut de deo aut de ſanctis: de qua peculiariter iferius dicetur. Cui indignatio coniūgitur: que eſt diſplicētia quedam cū inflatione coꝛdis elati. Pꝛius enim irati indignātur: demū ad blaſſemiā veniūt. ſicut iudei vt math. e xxvij. c. ſcribit. Qui pmo indignati ꝯtra dn̄m ieſum poſtea ꝓtereūtes blaſſemabāt eū: τ mouētes capita ſua dicebāt. Uach q deſtruis tēplū

oti: et in triduo illō reedificas. Ne q3 tales blasfemassen tnisi prius ira ti postea indignati fuissent. A qua maledicta ira liberet nos mitissim⁹ iesus christus: cui cū patre et sancto spiritu sit honor gloria decus et imperium per infinita secula seculorū Amen. Comes.

Quoniā nōnulli posuerūt homicidiū ex ira pcedere: obsecro vt de eo in sequētibus aliqd dicere non graueris.

Feria tertia post qrtā dn̄icam in q̄dragesima de sceleratissimo vicio homicidij quod opere perpetrat. Sermo .xl. Antonius.

Quid me q̄ritis interficere. Ad homicidas iudeos dn̄i saluatoris verba sunt ista: que io. vij. ca. describūtur. Petis a me R. P. et vtile petis: vt tibi in p̄senti hoc opere aliquid de homicidio dicam qd ratione sequele necessariū esse dixisti. Faciā igit qd hortaris: licet aliter statuissem. Nā cū opus quod dā de diuinis preceptis edere decreuissem: illic suo loco hac de re largius dicendū esset: sed agens ego in p̄sentiarū fluminis more qd currendo foueas implet quas inuenit et officiū suū minime relinquit: et de homicidio istic dicere statuo: et ad alia que dicenda sunt diligētius curro. Pro cuius rei exordio querit Qd triplex est vel potest esse homicidiū? Ad qd ex epistola clementia respondetur qd de pe. disti. j. nota tur: vbi dicitur. Homicidiorū vero tria genera esse dicebat beatus petrus: et penam eorū parem esse dicebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum ita et detractores eorūmeosq; odientes homicidas esse manifestabat. Quia et q occidit et q odit fratrē suū et q detrahit pariter homicide esse demonstrantur. Ex his verbis clare cōprehenditur: qd homicidiū aliud est operis: qd interfectores hominū operātur. Aliud oris: et aliud cordis: et de quolibet istor in presentiarū minime dicendū esse cōstituo: sed tantū de homicidio operis propter cōcordiā lectionis euāgelice: in qua cōtinetur: qd iudei querebāt interficere christum: vnde dicebat eis. Quid me q̄ritis interficere? De hoc igit homicidio operis R. P. tria principaliter videamus. Eius. s. diuersitatē. Eius etiam grauitatem: atq; eius acerbissimā penalitatē. Comes.

Hoc est qd audire valde concupisco: vt intelligam augustini verba dicentis. Homicidiū lege vetitū putabatur nihil aliud esse nisi corpis pemptio. Aperuit ergo dn̄s omnē iniquū motū ad nocendū fratri in homicidij gn̄e d̄putari

Pars prima sermonis de diuersitate et variatione homicidij qua ostenditur quot modis homicidiū cōmitti potest. Antonius.

Sicut a plerisq; cauonistis ꝛ theologis peritissimis viris R. P. clarissime conprehendi potest multis modis homicidiũ ꝑpetrari quos omnes modos ad quaternarios tres deducere conatus sum. Primo enim quaternario demonstratur qḋ homicidium cõmitti potest imo cõmittitur: Quandoq; iusticia dictãte: quandoq; necessitate cogẽte: quãdoq; casu veniẽte. quãdoq; vulũtate impellẽte: de quibus per ordinẽ videamus. Cõmittitur ergo homicidiũ quãdoq; iusticia. dictatã vt cũ iudex rerũ cõdemnat vel minister condẽnatũ talẽ occidit Unde exo. xxij. ca. dñs moysi dixit. Maleficos nõ patiaris viuere. Et luce xix. c. recitata parabola de his qui bene negociati erant dñs ait. Uerũtamẽ inimicos meos qui noluerũt me regnare sup se adducite huc ꝛ interficite ante me. Et hieronimus ad oepotianũ taliter inquit Nõ est crudelitas crimina pro deo punire sed pietas. Unde si iudex hoc nõ faceret vel minister. legis esset cõtemptor ꝛ reus peccati ꝓ quo ille mereretur occidi. Et ꝓpterea xxiij. q. v. ca. miles: dicitur. Miles cũ obediẽs potestati sub qua legitime constitutus est: hominẽ occidit: nulla ciuitatis sue lege reus est homicidij: imo nisi fecerit reus imperij deserti atq; contẽpti est: qḋ si sua sponte tantũ atq; auctoritate fecisset: in crimẽ effusi sanguinis humani incidisset. Itaq; vnde punit si fecerit iniussus: inde nõ punit si fecerit iussus. Tamẽ multũ debent aduertere iudices ꝛ ministri ne sub specie ꝛ vigore iusticie in talib9 crimina cõmittãt. Idcirco ꝓuer. xiiij. ca. scribitur. Est via que videt homini iusta: nouissima aũt eius deducũt ad morẽ. Nã si iudex vel minister quempiã occiderint iuris ordine nõ seruato vel liuore vindicte ꝛ lucri causa mortaliter peccat. Et iõ xxiiij. q. j. ca. cum minister dicitur. Cũ minister iudicis occidit cũ quẽ iudex occidi iussit: ꝑfecto si sponte id facit: homicida est: etiã si eũ occidat quẽ scit a iudice debuisse occidi: ꝛ tamẽ cũ iusticia dictat: nil aliq timere debent: quin exerceant qḋ ipsa iusticia mãdat: nõ timeant igitur ne homicide vocentur. Quia hiero: super iere. ait. Homicidas sacrileges: ꝛ venerarios punire: non est effusio sanguinis: sed legũ ministeriũ. Et super epistolã ad gala. ait: Iudex nõ est auctor sceleris homines puniendo. ꝛ super eze ait. Qui malos percutit in eo qḋ mali sunt ꝛ habet vasa interfectionis. i. potestatem: vt occidat pessimos: minister est domini. Cõmittitur etiã homicidiũ necessitate cogẽte: ꝛ tunc distinguendũ est. Quia aut illa necessitas est euitabilis: puta cũ quis insequentẽ potest euadere: ꝛ tũc qui occidit reus est homicidij: ꝛ debet agere penitentiã. Si aũt necessitas est ineuitabilis: puta cũ quis inse-

quentē occidit non ex odij furore: sed cū animi dolore: quia nō aliter periculū euadere potest: timet eniȝ occidi: talis nō peccat: quia ceteris paribus magis tenetur seipm̄ dili gere ꝙ pximū. Nec nisi ratiōe cau tele ad penitentiā debet astringi. ꝓ pter ambiguū duplicitatis: vt. xxiij. q. v. in textu ꝫ in glosa describitur Unde dicit ibi. Si forte quidā du plicitatis pro humana fragilitate in eodē flagitio incurrerit. Et in c. excōmunicatoꝝ notatur. ne. s. infe ctus fuerit interfector indignatiōe iracūdia. vel vindicte libidine: ꝫ nō sola defendi necessitate: semper ta mē interiorē penitentiā agere tene tur: ꝫ dolere qd ad tantū deuene rit necessitatē. Hui9 sententie gotfre dus ꝫ hosti. alexander etiā de ales hoc vult in tertio suo volumine nō de clericis: sed de laycis solū intel ligi: ad quā sententiā multos cano nes introducit. Notandū tamē ꝙ nullatenus pro rerū temporaliū cō seruatiōe licitū est quempiā occi dere: quia rebus fortune vita prefe renda est: nisi forte ex taliū ablatiōe quis periculuȝ mortis incurreret: vel extremā ex hoc necessitatē pate retur. Puta si aliquis in desertum iret semotus a victu hominū. ꝫ tā tū vnū panem haberet: tūc videtur qd ille pro necessitate sui victus pa nē illū ꝯseruare deberet. Etiā com mittitur homicidiū ex casu euenie te: ꝫ tūc distinguendū est qd homi cidiū ꝑpetrans: aut dabat operam licite rei: aut illicite. Si licite rei da bat operā: puta si pro vesperis pul sabat cāpanā: ꝫ martellus aut ba, culus cadens aliquem interfecerit tūc ei homicidiū imputari non de, bet. Similiter si in priuato loco se, cat arborē ꝫ fortuitu aliquē cadēs arbor occidit: culpabilis nō tenet. Si vero illicite rei operam dabat: puta quia arboreȝ in publico loco seccabat ꝫ circūspiciēdo diligenteȝ curā nō adhibuit: alte clamādo vt transiens caueat: ei homicidiū im, putatur. Similiter si versus locum vbi cōsueuit esse transitus hominū pro ludo vel exercitio corporis: lapi dem: ferrū: vel aliquid huiusmodi ꝓijciebat: reus homicidio tenetur sicut per hostiensem declarat ꝫ ꝫm innocen. in c. exhibita: irregularis efficitur. Unde di. l. decreto c. cle rico scribitur. Clerico iaciente lapi dem puer dicitur interempt9: nos ꝓamore dei tuo: in suo ordine eū permanere permittimus: vt tamē semp in penitētia ꝫ timore pmane, at. Ex hoc homicidio parentes ca, ueant ne paruulos eorū teneros se cū in vno lecto collocent: ne negli gētia qualibet ꝓueniēte suffocent vel oppzimantur. Unde ipsius ho micidij rei inueniant. Cōmittitur etiaȝ quarto loco homicidiū qd est mortale peccatum volūtate impel lente: propterea di. l. decretoꝝ c. si quis volūtarie dī. Si qs volūtarie homicidū fecerit ad ianuam eccle sie catholice semper iaceat. ꝫ cōmu,

nionē in exitu vite sue recipiat. Se cūdo quaternario demonstrat: q̄ homicidiū cōmittit etiā alijs quattuor modis: precepto. s. consilio: defensione τ adiutorio. Cōmittit igit homicidiū quandoq̄ precepto alicuius inuiste occidi pcipiēdo. Et sic pilat⁹ homicida fuit pcipiens xp̄m militibus tradi. Naz vt supra dictū est. Si iudex iniuste precipit occidi hominē: homicida reputatur. Pro cuius rei notitia: multa darent exēpla: q̄ causa breuitatis omitto. Cōmittitur etiā homicidiū cōsilio: puto cū quis alteri suadet vl' rogat homicidiū facere. τ fm inno. talis homicidij reus est τ irregularitatem incurrit. Nec solū ille qui directe ɔsulit homicidiū facere dicitur homicida. sed etiā qui suasit illud vñ sequitur homicidiū. vt patet per inno. glo. super. c. ad audiētiā. puta si suasit alicui iactum machine vl' balistę: etiam ɔtra hostes. vel q̄ vadat ad capiendum castrum. qd̄ sine hominū occisione capi nō potest: tunc enim si ibi aliquis occidat: homicidij reus erit: τ irregularis efficitur Uñ de pe. di. j. c. noli: aug. ait. Noli putare te nō eē homicidā qñ fratri tuo mala psuades occidis. τ vt scias q̄ occidis audi psal. filij hominū dentes eorū arma τ sagitte: τ ligua eorūz machina acuta. Nec interest vtrū ille cui cōsilium dat statim occidat vel post: tempore interiecto: nisi inter in contrariū suaderet. vel primū cōsiliū reuocaret. imo q̄ maius est oportet q̄ illi denunciet de cuius morte tractatū est q̄ sibi caueat: τ qñ ꝓbabilr apparet q̄ ille cui dedit ɔsiliū nō vult intētionē reuocare nec ab hōicidio desistere. Caueat tamē ille qui homicidiū ɔsuluit. dū manifestat illi de cuius morte tractatur: ne reuelet aliquē pcipienti homicidiū fieri: sufficit mādare contrariū. vt inno. ait loco notato: a quo hec oīa fere sumpta sunt: τ ideo de peni. distin. j. c. periculose: dicitur: Periculose se decipiunt: qui estimāt eos tātū homicidas eē qui manibus hominē occidunt: τ nō potius eos per quoz consilium τ fraudez τ exhortationē homines extinguūtur. Nam iudei nequaq̄ xp̄m proprijs manibus occiderūt sicut scriptū est. Nobis nō licet interficere quē q̄: sed tamē illis mors domini imputatur: q: ipsi cum lingua interfecerūt dicentes. Crucifige eū. Unde vnus euangelista dicit xp̄m crucifixum hora tertia. Alius sexta. q: iudei crucifixerunt euz hora tertia lingua: milites hora sexta manibus. Cōmittitur etiā homicidiū defensione. puta si quis vadat ad quempiā interficiendū: τ aliqs se scienter illi associet: nec tamen ad homicidiū incitat imo dissuadet: sz nihilominus associat. vt defendat. si necesse fuerit: talis fm hostiē. homicida est: nec promoueri potest: τ hoc notatur in. c. a. sicut dignū extra de homicidio volūtario vel casuali. Cōmittitur insuper homicidiū

adiutorio puta accõmodando arma vel aliqd aliud sine quo homicidiũ nõ perpetratur. sicut patet i eodem. c. eiusdem decre. vbi dicitur. Constat illos non esse immunes a reatu homicidij: qui licet nõ occidãt. tamẽ occisoribus opẽ ferunt. Tertio quaternario insinuat ꝙ homicidiũ quatuor alijs modis cõmittit. Venena mortifera faciendo. Venena sterilitatis propinãdo. Ignorãtia medicinis interficiẽdo. Seipm nequissime perimẽdo. Cõmittitur igitur homicidiũ venena mortifera faciendo: ea. s. intentione. vt hoies inde venenentur. nã qui tale opus agit reatũ homicidij: adminꝰ quo ad culpã non euadit: si per illud qs ꝗ moriatur. Cõmittitur etiã homicidiũ venena sterilitatis propinando vel procurãdo: sicut sepius invidui svel monialibus opari contingit. Qui aũt hoc faciũt ꝗtũ ad culpã: licet nõ quantũ ad irregularitatẽ homicide sunt: prout in. ca. si aliquis: de homicidio describit. Similiter ⁊ illi qui procurant vel actu causant mulieris aborsum: dũ ꝯstat ꝙ fetus ex anima ⁊ corpore sit formatus: homicide ⁊ irregulares iudicãtur. Et cũ eis solus papa dispẽsat: sicut in eodẽ. c. ponit ⁊. xxxij. q. ij. ca. Qͦ vero non formatuꝫ. ⁊ ca. sequẽti describitur. Cõmittitur insuper homicidiũ ignorantia medicinis interficiẽdo: puta cũ medicus ꝓpt iperitiã artis sue aliquẽ interficit q: nullus debet vltra vires suas presumere: sicut in. ca. petitio. extra de homi. ponitur: vbi dicitur sentẽtialiter ꝙ cũ cõscientia reprehẽdit: tunc se reũ in homicidio tenere debet: sic pariter ⁊ medicus recurrat ad cõscientiã suã: ⁊ si mordeat: aut ex imperitia sua: aut ex negligentia aliquid in cura cõmisisse: tũc videre potest: quantũ culpe perpetrauerit. Cõmittitur pre oibus his grauius homicidiũ seipsum neqssime perimẽdo. Nã qui sceleratissime h facit contra naturalẽ inclinatiõem: ⁊ legem ⁊ caritatem: qua quilibet se diligere tenet seipsum offendit: ⁊ deũ irritat: q: sibi officiũ potestatis vsurpat: iuxta illud qͦ deutro. xxij. c. scribit. Ego occidã ⁊ viuere faciã. Nec obstat qͦ samson. ⁊ alij seipsos peremerũt: q: vt augꝰ sin li. de ciui. dei ꝓloquit: h eis spũssctus latẽter suggessit. Nec insup obstat: qͦ mat. x. c. scribitur. Qui perdiderit animã suam propter me saluam faciet eã: q: xp̃s ibi loquitur de animali vita que per virtutes mortificanda est. Pro illis quidẽ qui seipsos occidũt minime orandũ est. Vñ xxiij. q. v. ca. placuit. sic habet. Placuit vt hi qui sibiipsis volũtarie aut per venenũ: aut per ferrũ: aut p precipitiũ. aut per suspendiũ: vel quolibꝫ modo inferũt mortẽ: nulla prorsus p illis oblationis cõmemoratio fiat. neqꝫ cũ psalmis ad sepulturam corpora eoꝝ deducantur. Sed hec de homicidio breuissime dicta sufficiunt.

¶ Comes

Satis libenter vellē audire illa que faciūt vt iuste interficiatur homo: cū sepius hoc vocabulo vsus sis in precedentibus dictis tuis: q3 etiā iudex homicida eēē3: si in iusta sententia interficeret hominē.

Pars secunda sermonis de grauitate et detestatione homicidij.

Tria sunt R.P. vt prēs aiunt. Que iuste interficiunt hominē. Justa scz causa vt reus meruerit interfici. sicut exo. xxij. c. scribitur. Insontem et iustū nō occides. Justus etiā ordo: vt occidens habeat potestatē et cōuictum sit crimē. Un ambro. super. j. corin. epl'a. v. c. dicit Totam missam corrūpit: si quis potestatē non habet. et sequitur. Judicis nō est sine accusatiōe damnare. Justus etiā animus: vt soluz faciat amore iusticie et nō vindicte: et laudis humane. Sine his igitur q hominē occidit: proculdubio graue et detestabile peccatum incurrit. Graue quidem et detestabile peccatum est homicidiū: imo grauius quod in p̄ximū cōmittit. Ratio rōe gñalitatis: q2 tāto maior est culpa q̄to maior offensa et tāto maior est offēsa q̄to se extēdit ad plura. Homicidiū igitur eū deū et oēs bonas creaturas offendat. quid eo grauius: et detestabilius esse potest. Ad hominis profecto vitam cōseruanda operatio creatoris cū operatōe omnis creature cōcurrit. Creauit eniz deus hominē. vt in lib. gen. legitur et inspirauit in faciē eius spiraculū vite: et factus est homo in aiam viuētē. Qua sicut sine corpore anime vitam influere nou potest. ita sine anima copus viuere non valet. Homicida igitur graue deū offendit: q2 seperat violenter et contra suam volun tatē: que ipse coniunxit. Celum etiā aer ignis: aqua: et terra: et omnia que in eis sunt homicidio vt ita loquar: offenduntur. q2 cū oīa ista creauerit deus ad hominis seruitutem: omnia ex homicidio suā amittunt operationē. Quis enim dubitat ista ad hominis seruitutē eē creata. quando celum motū: qui est in mundo sicut motus cordis in corpore. aer aspirationem: ignis: calorem: aqua humiditatem. terra cibū accōmodant. Et ne qō satis clarū est verbis longius nitar ostēdere. audiamus quid p̄pheta in ps. ploquitur. Omnia subiecisti: ingt dño: sub pedib9 eius. s. hois: oues et boues vniuersas insup et pecora cāpi: volucres celi: et pisces maris Angelus quoq3: qui superceleste creatura est euangeliste iohani. vi. apoca. c. dixit. Cōseruus tuus sum et fratrū tuorū. Et p̄pterea armariū sacrarū scripturarū. hiero. ait. Est circa homines angelorū firma custodia. Peccat igitur non parū grauiter homicida qui offendit detestabiliter omnia ista. Est enim homicidiū hominis occisio ab homie facta. Quod grauius est secūdo inter omnia peccata ratione penarū vni

uersalitatis.infert enim morté que cõtinet oẽs ṽture penas:sicut et pecunia oẽs res tpales:et gr̃a oẽs res spũales. et sol oẽs res naturales. quia mors est vltimũ terribiliũ. Unde ex natura oẽs conant̃ fugere mortẽ et oẽs penas poti⁹ sustinẽ q̃ȝ ipã incurrere. Quis enim est ille tam sanctus q morté nõ timeat. Profecto et christus qui erat sanctus sanctorum sicut math. xxvj.ca scribitur ob timorem mortis ait. Tristis est anima mea vsq̃ȝ ad morté. Ideo igitur homicidiũ est culpa grauissima: quia infert omniũ grauissimá penarum molestiá. Ceterũ homicidiũ grauius est inter omnia peccata ratione dãnabilitatis. Aufert eni͂ oportunitaté merendi. Nam cũ cetera deus preter nos facere possit: iustificare tamen nos absq̃ȝ nobis de ordinata iusticia nõ valet. Unde augustinus ait. Qui fecit te sine te: non saluabit te sine te. Ad quá salutẽ ostẽdendá omnia nobis necessaria cõtulit ipse Intellectũ quidẽ ad cognoscendũ voluntatẽ ad amandũ: memoriam ad retinendũ. et omnia corporis mẽbra ad operãdũ. Hinc apl̃us ad corin. iij.ca. dicit. Dei enim sumus adiutores vt.s.cũ istis et adiutorio gratie sue saluemur. Corpore vero per homicidiũ et anima seperatis: omnia predicta ad salutẽ hominis nil facere possunt: quia actiones et passiones sunt cõiucte. Unde nec anima sine corpore: nec corpus sine anima meritorie potest aliquid operari: sicut nec ars sine proprijs instrumentis: nec instrumenta sine arte ppria possunt quippiá exercere. Et ideo post morté tempus merẽdi non habetur: sed recipiendi pro meritis p̃miũ: pro delictis et peccatis supplicium. Tanto igitur grauius extimat̃ homicidiũ: quãto maius ex ipso imminet aĩe dispendiũ ¶ Comes.

Satis mihi placet profecto q̃ dixisti: sed homicidij grauitaté per alias rationes intelligo. Nã cũ amicicia necessaria sit et desiderabilis omnibus tam diuitib⁹ q̃ȝ pauperibus: tam senibus q̃ȝ iuuenibus tam potẽtibus q̃ȝ debilibus: tanto magis peccat homicida: quanto per eũ maior seperatur amicicia. Amiciciá nempe esse necessariá: et ratio ratio docet: et exemplũ ostendit: et in. iiij. ethi. phus probat. Sed que amicicia maior est illa: que inter spiritũ et carné idest inter corpus et animá viuẽte homine regnat: que si possent etiá cũ tribulatiõe sint: nullo modo seperari vellẽt. Tãto igitur homicidiũ aggrauatur: quanto per seipsum maior amicicia soluit̃: immo tanto amplius debet aggrauari: quãto natura hominis q̃ maior est omnibus inferioribus agnoscitur vilipendi. Nam lapis quidã fuit oblatus alexandro viuẽti: qui tersus et mũdus plus oĩbus ponderaabt: sed si quid modici pulueris sup eum positũ esset: vilior omnib⁹ apparebat. Ex quo fuit sibi datũ intelligi: qd̃ lapis ille ipsum niet signi

ficabat: qui licet in vita cūctis altioꝛ in omnibus apparebat: tamē moꝛs eum viliorem efficeret.

¶ Pars tertia sermōis de acerbissima pena homicidij. Antonius.

Licet equidē R. P. omibus homicidis vna sit temporalis pena cōmunis: quā ioh. euāgelista apoca. xiij. ca. scribit. dicēs. Qui gladio occiderit. opoꝛtet eū gladio occidi. atq3 de ipsa gen. ix. ca. deus ait. Quicūq3 effuderit sanguinē humanū: fundet sanguis illius. Et vt scribitur math xxvj. ca. petro dixit. Ois qui acceperit gladiū: gladio peribit. Tamē ſm diuersa homicidia: diuerse sunt culpe quibus coꝛrespōdere debent varie pene. Unde xxiij. q. v. ca. cū homo dicitur: ⁊ sunt verba hiero. quis sic inquit. Cū homo ab homine occiditur: multū distat vtrū fiat nocendi cupiditate: vel iniuste aliquid auferendi: sicut fit ab inimico vel a latrone: vel vlciscēdi: vel obediendi oꝛdine sicut a iudice: sicut a carnifice: vel euadendi vel subueniendi necessitate. Sicut quādo interimitur latro a viatoꝛe: ⁊ hostis a milite: ⁊ aliqñ qui causa moꝛtis fuit potꝰ in culpa est. Ut si quispiā deciperat fide inssoꝛē suū: atq3 ille ꝑ isto supplicū legittimū luat: nec tamen ois q est causa aliene moꝛtis est reus. Hec ille. Quā obrē omnibus homicidis vna ⁊ eadem pena assignari nō potest. Et quia omnes in presentiarū in mediū ponere longū est: ꝑcipue cū homicidiū aliter lege naturali: alter lege ciuili: alter lege canonica punitur: dūtaxat de tribus penis ad terroꝛē ⁊ audientiū ⁊ legentiū dicendū extimo: que tales sunt. Nā xvij. q. vij. ca. qui occiderit: occidētibus clericos vel religiosos ab ecclesia grauis pena huiusc emodi datur. Qui occiderit inquit monachū vel clericum: arma relinquat. ⁊ deo in monasterio seruiat cunctis diebus vite sue: nūq3 ad seculū reuersurus: ⁊ septē annis penitentiā publicā agat. Sed grauioꝛ pena occidentibus patrē ⁊ matrē ab ecclesia tribuitur: sicut in ce. latoꝛē xxxiij. q ij. describitur. Grauissima est eorū pena qui vxores occidūt: de qua in eodē loco c. admonē: clare describitur. De quibus hic aliter scribere nolui: quia in sabbato ꝑcedenti cū de adulterio loqueremur: de eis largius dixi: licet he spirituales potius q̄3 coꝛpoꝛales pene ab eccl'ia da te: cōperatióe eaꝝ que a iustissimo iudice in alio mūdo dantur: ⁊ que a seculari iudice ſm ius ciuile tribuuntur: parue vel nulle videanť. Unde gen. iiij. ca. legitur: quia dñs cū cōtra homicidiū furoꝛē suū ostēderet: ad cayn ait. Ubi est abel frater tuus: ⁊ infra. Quid fecisti? Uox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra: nūc igiť maledictꝰ eris sup terrā: que aperuit os suū ⁊ suscepit sanguinē fratris tui de manu tua. A qua maledictiōe eripiat nos pius saluatoꝛ mūdi dulcissimus iesus q

cum patre &c. ¶Comes.

Quia cū superius de filiabꝰ ire loquebaris te esse dicturū in ferius de blasfemia promisisti: obsecro: vt de ea tibi cure sit aliquid de inceps insinuare.

¶Feria quarta post q̄rtā dn̄icaz in q̄dragesima de horribili vicio blasfemie. Sermo xlj. Antonius.

Aledixerūt ei. Tu discipulus illius sis. nos autem moysi discipuli sumus. ioh.ix. ca. hec verba scribuntur. Sapientes de penuria tenuitatis nostre: tue satisfacere volūtati r.p. de horribili vitio blasphemie, locuturū esse dispono. licet so, la sua locutio menti mee timorē incutiat. cū tante prauitatis & malicie sit vt glo. q̄dā sup ysa. dicat. Omne peccatū blasphemie cōparatū leuiꝰ est. Ex quibus queritur ꝑ sermonis exordio. An ipsa blasphemia sit maximū peccatoꝝ. Et certe ꝭm mētē doctoris nostri alexā. in .ij. suo volumine seraphiciq; bonauē. sup. di stin. q. lxiij. ij. libri magistri sentē. at q3 astesani lib. ij. tit. ix. blasphemia omnia in grauitate & nequitia pec cata precellit. cū & infidelitas sit radix tante malicie: ad quā infidelitatem. ipsa blasphemia ptinet sic largius inferius ostendet: quātū eniz putandū est q̄ offendat q cōtra cognitā dn̄atē: voluntate puersa blasphemāt. Profecto vas electionis ad hebre. x. c. dicit. Volūtarie enim peccantibus nobis post acceptam noticiā veritatis iā nō relinquitur hostia pro peccatis. terribilis autē quedaz expectatio iudicij. & ignis emulatio q̄ cōsumptura est aduersarios: & infra. Quanto magis putatis mereri deteriora supplicia: q̄ filiū dei conculcauerit & sanguinē testamēti pollutū duxerit in quo sanctificatus est & spiritui gratie contumeliā fecerit. sicut & hi maledicen iu dei fecerunt. qui ceco iam & post illuminato credenti maledicebant. & potiꝰ moysi qui quā sancti ꝰpura & simplex creatura erat q̄ xp̄o creatori doctrinā & virtutē sanctaq; tribuebant. Ideirco blasphemantes maledicebant ei. s. ceco. & dicebant Tu discipulus illius sis. nos autem moysi discipuli sumus. De hoc igitur horribili vitio loqui volentes r.p. Tria faciemus. Primo ei videndū est quid sit blasphemia. Secūdo q̄ triplex est blasphemia. Tertio quot modis potest fieri blasphemia.

Uid mirū si ¶Comes patres isti blasphemiā dixerunt esse maximū peccatorum. quā doaugꝰ. dicit. Nō minus peccāt q̄ blasphemant xp̄m regnantē in celis: q̄3 qui crucifixerūt ambulantē in terris. Propterea ꝑpheta psal. xx. contra tales domino dixit. Fructū eorū de terra perdes & semē eorū a filijs hominū: quoniā cogitauerunt in te mala. i. prauas cogitatiōes: turpia v̄ba: & iniustissima opa

¶ Pars pria sermonis in qua decla ratur quid sit blasphemie spiritus ⁊ blasphemia. Antonius.

Q q Uemadmoduz ꝫm mei paruitaté igenij ex mltorũ patrũ sententijs colligere potui R.P. blasphemie vitiũ triplici modo diffiniri potest. Beatus ambro. qui ꝑspicitate ingenij dicitur cpl'a paradisi eam diffiniens ait. Blophemia est cũ deo attribuitur qđ ei nõ conuenit: vel cũ ab eo remouetur quod ei conuenit. Unde sciendũ ꝫm ꝙ ait astesa. loco superius prenominato ꝙ nomé blasphemie videtur importare quádá derogationé alicuius excellẽtis bonitatis. ⁊ precipue diuine. Deus autem vt dionisi⁹ ait. in lib. de diuinis noibus: est ipsa essentia bonitatis. Unde quicquid deo cõuenit: ad eius bonitaté pertinere dinoscitur. ⁊ quicquid ad eũ non ptinet: longe est a rõe perfecte bonitatis que ipsius essentia est. Quicũqȝ igit̃ de deo: vel negat aliquid qđ ei conuenit. vel asserit id qđ sibi nõ ꝯuenit: diuine ꝑfecto derogat bonitati. Sed magis large hereticoꝝ maleus aug. blasphemiam describens ait. Blasphemia est cũ aliqua mala dicũtur de deo vel de sanctis. Ná qñqȝ contingit blasphemare deũ: aliqñ sanctos. sed tñ vt alexan. ⁊ duran. aiunt. Blasphemia q̃ fit in sanctis ⁊ creaturis etiá est cõtra deũ: q relucet in ipsis. Beatus quoqȝ bonaué. q ex sua ardẽti caritate doctoꝛ Seraphic⁹ appellatur: eo sensu quo blasphemia a spiritu blasphemie nõ diuiditur: connotans eá loco superius annotato dicit. Blasphemia est affectus ⁊ desideriũ vituperationis diuine. Hoc eñi interest inter blasphemiá ⁊ spiritũ blasphemie: q: blasphemia est tantum in opere ex coactione ⁊ deceptiõe: spirit⁹ auté blasphemie est in voluntate: vel cũ malitia certa in opere: ideo irremissibilis a doctoribus appellat̃. Unde mat. xij. saluatoꝛ ait. Oñe peccatũ ⁊ blasphemia remittitur hominibus. Spiritus auté blasphemie nõ remittitur Quare? Quia licet omne peccatũ fiat cõtra trinitaté beatissimá: approꝑriatione tamé peccatũ qđ ex infirmitate ⁊ coactione ꝯmittitur: est cõtra patrem: cui ne debilis videretur ex eternitate: vt magister senté. ait. attribuit̃ potentia. Peccatum quod cõmittitur ex ignoꝛãtia ⁊ deceptione est ꝯtra filiuz. cui ne parũ prudens ex nomine videret̃ attribuitur sapientia. Peccatũ vero qđ cõmittitur ex certa malicia est contra spiritũ sanctuz: cui ex vocabulo ne timoꝛem incurreret attribuitur bonitas ⁊ cleméntia. Et hoc vltimũ peccatũ irremissibile dicit̃ nõ negatiue. s. ꝙ nullo modo possit remitti vt peccata demonũ ⁊ damnatoꝛum sed priuatiue: q: in se no est aptum natũ vel dignũ remitti: vt quodcũqȝ moꝛtale peccatũ. Uel potius cõtrarie: cũ hanc cõtrariá dispositio-

nem ad remissionẽ.vt peccata que fiunt ex certa malicia:sicut ꝛ ipsuꝫ factum est. Unde tale peccatū in spiritū sanctum dicitur. Blasphemia vero.vt vgo de sancto vitore dicit. quātū est de se nec est pctm̄ in spm̄ sanctū.sed est indifferens. Alij enim blasphemant ex infirmitate ꝛ coactione: ꝛ hi peccant in patrem vt dictum est. Et alij ex deceptione: ꝛ hi peccāt in filiū. Alij ex certa malicia ꝛ hi peccant in spiritum sanctū. Et hoc est sceleratissimū genus peccati in dei vituperijs delectari. Quid est spiritus blasphemie: nisi affect° ꝛ desideriū vituperationis diuine: qui sic spirat ad odiū dei sicut spiritus sanctus econtrario ad ei° amorem Et hec breuissime dicta sint de diffinitione blaphemie: deinceps ad alia transeamus.

¶ Comes.

Iudei vt opinor ꝛ blasphemiam ꝛ spiritū blasphemie habuerunt: ꝛ sic ex tuis verbis intelligo ꝙ contra potentiā patris os impiū aperuerūt:atqꝫ blasphemando dixerunt:vt mat.xxvij.ca.scribit. Cōfidit in deo liberet nūc eum si vult Contra sapiētiā filij eccodicere ausi sunt:Da gloria deo:scimus qꝛ hic homo peccator est:ꝛ mat.xj.ca.scribitur.ꝙ ipsi iudei de xp̄o dicebant Ecce vorax homo ꝛ potator vini:ꝛ publicanoꝝ ꝛ peccatorum amicus: ꝛ aduersus spiritum sanctum opa pietatis diabolo tribuentes aiunt. In beelzebub principe demonioꝝ eijcit demonia.

¶ Pars secunda sermonis de specificatione blasphemie in qua declaratur quotuplex est blasphemia contra deū ꝛ creaturam.

¶ Antonius.

Sicut ex heretico ꝛ maleo aug.doctore egregio religiosissime pnceps habet: blasphemia triplex tam cōtra deū ꝙ̄ contra creaturas eius inuenitur:licet omnis blasphemia sit directe vł indirecte ſm alexandruꝫ:vt supra dictum est:contra deū creatorem. Nam si sanctus aliquis blasphematur ꝛ pcipue beata virgo maria: blasphematur vtiqꝫ deus qui est in sanctis ꝛ creaturis eius:precipue in regina celoꝝ ꝛ domina mundi:in ꝙ̄ maior est dei gratia. Quia hieronimo teste ad paulam ꝛ eustochiū:ceteris per partes mari evero se totaꝫ infundit gratie plenitudo. Hinc dominus saluator mundi.vt mat.xxviij.c.scribitur discipulis suis ait. Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus vsqꝫ ad cōsumationeꝫ seculi. Prima igitur blasphemia dicitur affirmatiua. Affirmatiua namqꝫ blasphemia est cum deo vel creaturis attribuitur:quod eis minime conuenit:sicut verba despectiua contra ipsum deum: vel verba maledictionis:sicut quelibꝫ contumelia contra sanctos ꝛ deuꝫ.

Ut cum aliquis iratus deo conq̄ritur: vt de beata virgine: vel de sanctis vindicare se volens: maledicendo inhonesta verba profert. aut despiciendo membra vel viscera nominat: vel iniuriando contumelias illis irrogat: quas non tantum dicere sed et cogitare nefariū est. Unde dum semel quidā ludendo sic blasphemaret: a diabolo coram astantibus arreptus est. Et quid mirum si hec letalis sententia euenit illi: qui deū ⁊ sanctos blasphemauerit quādo etiam animā ledit: qui diabolo tanq̄ creature dei maledicit. Propterea ecclesi. xxj. ca. scribitur. Dū maledicit impius diabolum: maledicit animā suam. Alia quidē blasphemia dicitur negatiua: cū remouetur a deo quod ei cōuenire dinoscitur. sicut pleriq̄ quandoq̄ iā faciunt qui ira ⁊ impietate pleni a domino potentiam: sapientiam ⁊ clementiam auferunt dicētes. Hoc nō potuit vel nesciuit: aut noluit facere deus cui inest omnipotentia. Cum gen. xvij. ca. dicat. Ego domin⁹ omnipotens: Et moyses exo. xv. ca. sibi canit. Omnipotens nomen eius currus pharaonis ⁊ exercitum eius proiecit in mare. Et thobias. xiij. capitulo. dicit. Non est deus omnipotens preter eū. Et sapi. ecclesi. xviij. ca. ait. Ipse est omnipotens sup omnia opera sua. De sapientia quoq̄ eius multi loquuntur. Unde pphe ta in psalmo dicit. Omnia in sapiētia fecisti. Et filius eius prouerbio. iij. ca. Deus in sapiētia fundauit terram. In quo vt paulus ait. ad colocenses. ij. cap. sunt omnes thesauri sapientie ⁊ scientie absconditi. Et idem ad romanos. xj. capitulo exclamat dicens. O altitudo diuitiarum sapientie ⁊ scientie dei q̄ȝ incōprehēsibilia sunt iudicia eius ⁊ iuestigabiles vie eius. Sed ⁊ clementiam domini dauid cōsiderans ait. Bonus es tu ⁊ in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Et sapiēs xij. c. dicit. Quā suauis ⁊ bonus est domine spiritus tuus. Et in secūdo libro paralipo. xxxiij. ca. dicit. Pius ⁊ clemens est dominus deus noster Qui ergo talia ⁊ similia a deo auferūt: ⁊ que etiam sanctis conueniūt ⁊ omnibus creaturis: blasphemia negatiua delinquunt. Quibus ysa. v. capitulo dicit. Ue vobis qui dicitis bonum malum: ⁊ malum bonū ponentes tenebras lucem: ⁊ lucem tenebras: ponentes amarum in dulce: ⁊ dulce in amarum. Ultima vero blasphemia dicitur vsurpatiua. cū creature attribuit: quod soli deo appropriatur. Hoc quidem superbi sepius ⁊ vane gloriosi faciunt. dū sibi diuinos honores attribuunt. Propterea q̄n xp̄us coram caypha principe sacerdotum se esse filium dei pfessus est. scindens ille cayphas vestimenta sua dixit blasphemauit Sȝ vehemēter dolēdū est: q̄ȝ sic hodie multi luxuriosi blasphemāt vt diuinū honorē mulierib⁹ imo qđ horribilius est et magis ex verecūdia

tacendū:effeminatis pueris attri
buūt. O quot sunt qui mulieri vel
puero dicūt.te diligo super omīa:
imo magis ꝙ̄ deū. Q̄ verbū qua
lis blasfemia sit liquido ꝯsiderari
potest. Simil'r ꝛ auari peccāt quia
honores diuinos impendēdo pe,
cunijs blasfemāt. Et notanduz ꝑm
tho. ꝙ he blasfemie ꝓprie species
dici nō pūt.qꝛ affirmatio ꝛ negatio
habitꝰ in spē nō variāt. nā per ean
dem scientiā affirmationū ꝛ nega
tionū falsitas inotescit. ¶ Cōmes

Scire deinceps vellem quot
modis blasfemia fieri potest.

¶ Pars tertia ſmonis de multipli
citate blasfemie in qua declaratur
qt modis fieri potest blasfemia ꝑm
variationē istrumētoꝝ. Antonius

Scut doctor noster du,
rādus in sūma,ploquit
R. P. tribus mōis blas
femia fieri pōt. Corde:
ore ꝛ ope. Primo igitur blasfemia
fit solūmō corde qn̄ blasfemia re,
manet in sola cordis cogitatōe. de
qua math. xv. ca. scribit. De corde
exeunt cogitatōes male blasfemie
Cazeni q de deo asserit quod sibi
non cōuenit: ꝙ̄ qui negat quod si
bi negare nō potuit: vel sola intelle
ctus opiniōe: vel etiā addita vocis
affectiōe: corde dicitur blasfemare.
Aliomodo fit ore blasfemia que ex
corde originē sumit. Unde blasfe
manti. iij. e. iere. ait. Uerbis supbie
blasfemasti ꝛ implesti malā cogita
tionē. Hec blasfemia quidē que sa
tis hodie viget. vt durādus ait. ꝙ
tuor etiā modis fieri ꝯtingit. Pri
passim sine causa deū ad singula iu
rando negare. Scdo sic in iurādo
se dyabolo reddere. Tertio sacra
xp̄i mēbra que pro nr̄a redēptione
suscepit turpiter assumere ꝛ q̄si mē
bratī enormiter lacerare. Quarto
illuz actū fetidissimū dn̄o attribue,
re: quod videt absurdū vel audire
Ore nanqz blasfemabat latro qui
pendebat in cruce. Ut luce. xxiij. ca
scribit dicēs. Saluū fac temetipm
ꝛ nos. de quo dicit. Unus de hisq
pēdebat latronibꝰ blasphemabat
eū. Ultimo mō fit blasphemia ope
qn̄ sibi vsurpat aliqs aliquod solius
dei est: sicut holofernes imo potꝰ
dn̄s eiꝰ nabuchodonosor qui pce
pit ipi holoferni: vt oēs deos terre
exterminaret qtenꝰ solus deus ter
re diceretur: queādmodū iudith
iij. ca. scribit. Et magis iste blasphe
mauit qn̄ penis adorare statuā gē
tes incitauit. sed petm̄ hoc nō abijt
ipunitū: quia in deserto more be,
stiarū tanto tpe stetit. Blasphema
uit herodes agrippa. vt actuū. xij.
scribit. Cui voces dei hoīes clama
bant. ꝛ ideo pcussus ab angelo cō
sum ptꝰ a vermibꝰ expirauit. Itez
blasphemia opis est qn̄ aliquis ali
qd turpe factuz agit quo dat alijs
occasionē ruine ꝛ obloquēdi cōtra
deū vel contra bonos. Ut vide lic3
cum a fide aliquis apostatat: vel a
bonis moribꝰ per cuius exemplū
multi scandalizātur: ꝛ contra deū

aut bonos obloquũtur. Ita pphã peccauit. cui vt.ij.regū.xij.ca.scriptū est. Nathan ex parte dñi dixit Qm̃ blasphemare inimicos nomẽ dñi fecisti: pter verbū hoc filius qui tibi natus est morte morietur. Addit quoq3 durãdus aliũ modũ qui fit scriptura: z tali modo blasphemãt. quibus ysa.x.ca.dicit. Ue vobis qui conditis leges iniquas Blasphemãt similiter incantatores qui faciũt breue: z heretici. Un̄ apocal.xiij.ca.scribit. Uidi inquit iohãnes: q2 bestia ascẽdebat de mari per quã heresis significat: z habebat capita septẽ in qbus erant scripta noĩa blasphemie: quib9 capitibus septẽ vniuersitates heresũ designãtur: qui scribũt z tradunt blasphemosa de deo. A quib9 blasphemosis cogitatiõib9: dictis: factis atq3 scripturis: eripiant nos deus nr̃ nũc z semper amen. ¶Comes.

Multo igitur plures q̃3 antea ego putabã sunt qui hoc vicio irretiũtur: quia plures sunt modi blasphemie quib9 tanq̃ letali bus poculis homines corrũpunt.

¶Feria.v.post q̃rtã dñicã in.xl.de trib9 mortiferis venenis blasphemie. Sermo.xliij. Anthonius.

Ecce defũctus efferebat fili9 vnicus matris sue. luc.vij.ca.hec verba scribunt. Ex tuis verbis mirari non desino. R.P. quibus aĩs plures esse q̃3 putaueras egrotos hoc mortali blasphemie vicio: quia plures venenosis eius poculis corrũpunt. cũ in hoc scelere illud psal.xiij. videat impletũ. Oẽs declinauerũt simul: inutiles facti sunt: non est qui faciat bonũ: non est vsq3 ad vnũ: quia sepul.pa. est.gu.e.li.s.do.age.ve as.sub.la.e. quoz os.ma.z a.ple.est. Ex quib9 pphe verbis cuidã tacite q̃stioni respõderi potest. Nã z doctores z patres q̃rere solent. An oĩs maledictio z blasphemia sit mortale peccatũ: Inter maledictionẽ eni z blasphemiã fm̃ quozundã vulgariũ vt in tuscia nulla differẽtia est: sic etiã per ca.statuim9 de maledicis cõfirmat. Et ad hoc breuiter rñdet ex sentẽtia btĩ thome: 2a.2e.q.lxvj.z doctoris nostri durãdi q2 non est dubitandũ blasphemiã vel maledictionẽ esse peccatũ mortale quãdo superiori sermone ostẽsũ est esse omniũ maximũ peccatoz. Quis enim dubitat peccare mortalr illũ qui contra charitatẽ deo vel proximo maledicit. Unde paulus.j.ad cori. vj.ca.dicit. Neq3 maledici neq3 rapaces regnũ dei possidebũt. Et de blasphemis proprie scdm̃ vocabulum leuit.xxiiij.c. scribit. Qui blasphemauerit nomẽ dñi morte moriatur. Neq3 mors danda est alicui nisi pro peccato mortali. Euenire tamen quandoq3 contingit ex triplici ratione blasphemiã non esse vel maledictionẽ ita graue peccatũ

mortale. Prio ratiõe paruitatis.vt quando.s. alteri quid mali modi ci aliquis imprecatur. Secundo ratione leuitatis: quando scilicet ex ludo talia verba et non ex malicia vel ꝯsuetudine mala loquendi profert. Tertio ratione surreptibilitatis vt quãdo scilicet aliquis in non imaginata verba prorumpit: non significationẽ verborũ considerans.quia peccata oīa maxime ex affectu considerãtur. Unde in .ca.cum volũtate:de sentẽtijs exco. quo dicit. Uoluntas et propositũ distinguunt maleficia. Et doctor ambros⁹ dulcis epistola paradisi libro de officijs ait. Jugum sit verbis tuis et statera atq; mensura:vt sit grauitas in sensu:in sermone põdus atq; in verbis modus. Propterea dauid in verbis suis primo dicit. Uenenũ aspidum sub labijs eorum.et deinceps adiungit quorũ os maledictiõe et amaritudine est plenũ.q: prĩo est mala intẽtio.scðo est praua locutio. Juxta illud vgonis li.ij.de aĩa. Uanus sermo vane ꝯscientie est index. Mores homis lingua pandit.et qualis sermo ostẽditur:talis aĩm⁹ approbat.q̃ñ ex habundantia cordis os loquitur Qua ex re adolescens iste de quo euãgelica lectio loquit. Prius idõ mo defunct⁹ est.quia blasphemus qui per ipsũ significat:prius in mẽte per malã cogitationẽ morit.postea ad portã ciuitatis pro sepultura effertur.quia post malã et venenosam cogitationẽ blasphemãdo et maledicẽdo ꝓloquitur. Jdcirco de tribus venenis in corde blasphemantis et maledicẽtis collocatis in presenti sermone dicere constitui. quatin⁹ eis visis atq; tanq̃ mortiferis radicib⁹ euulsis:nullus amodo bis habeat maledici. ¶Comes.

Placet quod dicis: q: prius est dicendũ de radicib⁹ hui⁹ peccati.deĩceps de folijs:postremo de pestiferis eius fructibus. Hoc enĩ ordine ꝓpheta progredit.cum dicit.Uenenũ aspidũ sub alijs eorũ quorũ os maledictiõe et amaritudine plenum est. Jn veneno quidem radix:in maledictione foliũ. sed in amaritudie fructus intelligi possunt.Sed potior est radix et ab ea profecto cauendum cum.xxxij. ca.deutro.scriptũ sit. Uenenũ aspidum insanabile. Antonius.

Tria ista venena R. P. interficiẽtia hominẽ blasphemantem his nominib⁹ appellabo. Nam primũ dicitur veneneta intentio: scðm venenata delectatio.tertiũ venenata cõphẽsio.de quib⁹ omnibus est dicendum.sed primo de venenata intẽtione blasphemãtis. deĩceps per ordinẽ de alijs duob⁹ ¶Comes.

Ita fac vt dicis.

¶Pars prima sermonis de venenata atq; mortifera intentiõe blasphemãtis et maledicẽtis. Antoni⁹.

Operatio enim humana R.R. ex mala intentione: mala reddit atqꝫ depraua t. Juxta illud matthei.vj.ca. Si oculus tuus nequaꝫ fuit: totum corpus tuū tenebrosum erit. Per oculū enim intentio designatur. que si neqꝫ fuerit: totū corpus tenebrosuꝫ fiet. Cum igitur in aliis peccatis que sunt maxime cōtra proximū nullus peccans intendat diuinā offensam: neqꝫ se vindicare de deo desiderat: siue furtum: siue adulteriū: siue homicidiū vel alia peccata committat. immo potius vellet si sibi possibile esset agere talia sine offensa diuina. in blasphemia vero totum oppositū. quia proprie blasphemātis intentio semper contra deuꝫ graditur: offensaꝫ domini intendens ⁊ diuine maiestatis. Valde bene ergo sequitur ꝙ veneta sit super alia vsqꝫ ad mortem ipsius blasphemātis intentio. licet in huiuscemodi intentione distinctio sit ponenda: quia tunc magis veneno mortifero efficitur plena: quando ex determinatōe procedit in blasphemiā: aut etiam ex cōsuetudine mala. De qua iohan. euāgelista apocal. xvij.ca. Vidi mulierem sedentē super bestiam coccineam plenam nominibꝰ blasphemie. Hec mulier venenata veneno mortifero blasphemantis intentio est: que super ipsum habituꝫ mali cie sedet. Coccinea autem dicta est propter blasphemie crudelitatem. Merito etiam nominibꝰ blasphemie dicit esse plena ꝑꝑ malā ꝯsuetudinē blasphemādi. ¶ Comes

Propter enim continuū vsuꝫ seu malā cōsuetudinē blasphemandi de blasphemis Salomon eccle.j.ca. dicit. Peruersi. f. ip si blasphemi: difficile corriguntur Regnat enī in eis blasphemie spiritus.

¶ Pars secunda sermonis de venenata delectatione blasphemantis ⁊ maledicentis. Antonius.

Inter peccata quidem R.P. hoc interest: vt eorum tanto grauiꝰ qḋ libet sit magisqꝫ maiestatem diuinā offendat: quanto ex minori tēptatione procedit vel causa motiua. Peccat ei in carne iuuenis peccat ⁊ senex. ſꝫ idē carnis peccatum magis iputabitur seni: qui dum peccat est odibilis domino. Juxta illud eccli. xv.ca. Tres ingt dominꝰ: species odiuit anima mea ⁊ aggrauor valde anime illorum. Pauperē superbum: diuitem mendacem ⁊ senem fatuū ⁊ insensatū. Sed cū in ceteris peccatis aliqḋ sit semp motiuū ad peccatū inducēs sicut verbigra. in supbia delectatio honoris: in luxuria delectatio carnis. in gula delectatio gustus. i auaricia delectatio pecunie. ⁊ ita de cō similibꝰ. Jn blasphemia vero nullum est motiuuꝫ delectationis ad

blasphemandū inducens. Igit̄ gra uius atqꝫ detestabiliꝰ ceteris pctīs esse videtur. Vn̄ peritissimꝰ doctor vgo de sctō victore dicit. Scelera tissimū genus peccati est quādo qs in dei vituperio delectatur. Quid enim est aliud spiritus blasphemie nisi affectio ⁊ desideriū vituperatio nis diuine. Hoc peccatū vt superiꝰ dixi irremissibile dicitur: quia cau sam ad remissionem secū mime ge rit. Quapꝓpter idem vgo ait. Eo qđ hoc malū nihil habet in se excusati onis: nō meret̄ habere excusationē remissionis.

Comes.

Hoc est qđ dn̄s math. xij. c. dixit. Omne peccatū ⁊ blasphemia remittitur: spiritus autem blasphemie non remittitur.

Pars tertia sermōis de venenata. cōprehensione multorū malorū blasphemie. Antonius.

Venenū aspidū insanabile .R. P. qđ tertio loco in ipsa blasphemia esse dicitur venenata cōprehensio est. quia nō pauca mala in se cōprehendere videtur. Nā sicut bonū tāto meliꝰ esse cognoscit̄: quāto potiora bona in se cōprehēdē videt̄ vt sicut esse hominis verbigratia ⁊ esse lapidis: quia bonū est esse. sȝ melius est esse ⁊ viuere. ⁊ adhuc meliꝰ esse sentire ⁊ viuere. ⁊ adhuc meliꝰ est esse sentire ⁊ viuere ⁊ ratiocinari Ita ex opposito est in malo: quia malū tanto deterius est: quāto plura mala in illo cōtinent̄: sed in blasphemia p̄supponitur infidelitas que est maximū peccatorū: iuxta illđ ioh iij. ca. Qui nō credit iam iudicatus est. Et super infidelitatē vt beatus thomas ait 2ª 2ᵉ. q. xiij. addit etiam detestationē volūtatis: addit insup heresim. Nā hereticus ita de deo dicit: que esse vera putat: q̄uis in fide erret: sed blasphemia illa de deo dicit q̄ scit omnino esse nō vera neqꝫ dicenda. Propterea qđ abhominabilius est deteriores sunt blasphemi: q̄ ipsi iudei: qm̄ illi nō solū cogitare vel dicere: sed neqꝫ audire blasphemiā voluerūt. Nam vt actuū vij. ca. legitur. Putātes stephanū blasphemasse continuerūt aures suas. Vbi interlinealis glo. dicit: ne blasphemiā audirēt. Nec mirū si adeo aggrauat̄ blasphemia: quia opus tāto grauius est: quāto imediatius offendit deū. Deus enim peccatis varijs modis offēdi solet. Primo quātū ad creaturas suas: sicut in furtis adulterijs homicidijs atqꝫ cōsimilibus. Scđo quantū ad suā familiā specialē. Tertio quātū ad p̄sonā velatā Quarto q̄tū ad naturā assumptam. Quīto quantū ad naturā diuinā. Qui enim furat̄: adulterat̄ vel homicidiū patrat. quantū ad suos subditos ⁊ seruos: offendit deuȝ: ⁊ omnia ex genere sunt peccata mortalia. Qui aūt occiderunt apl̄os ⁊ martires ac ꝓphās: qui deo p̄ gratiā familiarissimi extiterūt: grauiꝰ peccauerūt. Qui vero christi corpus acciperet ⁊ cū cū pedibus cōculca-

ret:adhuc pre ceteris deũ offende-
ret. Qui aũt christũ crucifixerũt oĩ-
bus istis scelestius peccauerũt. Sed
qui proprie ꝛ sine aliquo velamine
ad offensionẽ diuine nature pretẽ-
dit. Profecto in grauitate peccati
omnes predictos excellit: qd qui-
dem faciunt ipsi blasphemi. Nam
blasphemia est peccatũ contra deũ
imediate cõmissum. Blasphemã-
do igitur deũ quilibet lingua ipsius
efficitur gladius scindens: ꝛ ensis
penetrans viscera dei. Nã si de⁹ pa-
ti posse: totvicibus gladiaret: quot
vicibus blasphemat. Ideo ppheta
dicit. Et gladius in manibus eorũ
s. blasphemantiũ. Et quãuis deus sit
imortalis: nihilomin⁹ ex parte ma-
licie eorũ nõ deest causa ꝛ conatus
occisionis. Occiderẽt pculdubio
deũ atq; ei⁹ genitricẽ gloriosissimã
ceterosq; sanctos ꝛ iustos ipij blas-
phemi si possent. quos tam crudeli-
ter ꝛ inique blasphemare nõ cessãt
de quibus ppha dicit. Filij homi-
nũ dentes eorꝫ arma ꝛ sagitte ꝛ lin-
gua eorꝫ gladius acut⁹. Unde glo.
super illud ysa. ad populũ terribilẽ
xviij. ca. scriptũ ait. Nihil horribi-
lius blasphemia que os ponit in ce-
lũ. O si possent quidã eorꝫ blasphe-
mantiũ neqssimi in celũ sicut et os
ponere manus: vtiq; deũ ꝛ beatam
virginẽ atq; ceteros sanctos sic ma-
nibus lacerarẽt quẽadmodũ ore
blasphemãt: sic pcutiẽtibus crucifi-
xũ: atq; beate virginis ꝛ plurimorꝫ
sanctorũ effodiẽtib⁹ oculos. O ca-
nes rabidi. O diabolici homines.
o demones incarnati. o proditores
et occisores diuine maiestatis: ꝛ vir-
ginis matris. Quis docebit vos fu-
re a vẽtura ira. O reges terre ꝛ prin-
cipes orbis terrarũ. O domini ciui-
tatũ ꝛ castrorꝫ ꝛ vniuersi mundi re-
ctores: vbi iusticia: vbi fides: vbi
iusiurandũ: vbi zelus honoris vri:
nõ dicamus dei. Jam quidẽ defini
ad te loqui R. P. Scio enim cõtra
hoc etiã te multa fecisse nec facturꝫ
dubito. Uulneratur sepe figura xpi
atq; gloriosissime virginis matris
dei: cũ tanta cõfusione christiane fi-
dei eruũtur oculi: nulla inde corre-
ctione ꝛ inquisitione facta. Sed re-
spondebũt multi: Nescimus pcul-
dubio quis hoc fecerit: vellem⁹ vti-
q; noscere: sed ignoramus. Ignora-
tis vtiq; ignoratis: quia de iniuria
dei atq; eius matris: ꝛ omniũ sctõ-
rũ non curatis. O si percuterẽtur
arma ꝛ insignia vestra: quot subti-
les inuestigatores ordinatis. Pro-
fecto si mare: si alpes: si caspios per
cursor transisset mõtes citissime in-
ueniretur. vt apud vnũquemq; ve-
strũ fidelis testis dñs iuenitur. Ma-
thei vj. ca. dicẽs. Ubi est thesaurus
tuus: ibi ꝛ cor tuũ erit. Estote igit
ad hanc grauissimã culpã puniẽdã
solliciti tanq; zelatores dei: vt aĩas
vestras liberetis a manu diaboli:
et eiusdẽ habeatis grãm ipo prestan-
te dño nostro iesu iesu christo qui
cum patre ꝛ sancto spiritu viuit et
regnat in s. s. amẽ. ¶ Comes.

Fateor equidem me & in hoc esse culpabilē: neq; enim ope rā dedi: vt pena culpe respōderet: neq; quoad potui feci: vt blasphemator quisq; puniretur esset: hoc tamen vnū agere disposui: vt veniam dare velim accusato nemini.

¶ Feria sexta post quartā dñicā in q̄dragesima de horribili cōditione blasphemie. Sermo xlij. Anto.

Fetet quatriduanus est: Dulcissime hospitis martha ad' piissimū dominuz iesum verba sunt ista que ioh. xj. ca. describūtur Sequētes adhuc hodierno die inceptā blasphemie materiā R. P. & de eius horribili cōditione loquētes. cū doctoribus queremus & patribus: Q̄d istorū duorū peccatorū grauius esse decernit: homicidiuz an blasphemia? Et pfecto sicut testimonijs fide dignis approbat multo grauī⁹ multoq; horribilius ipo homicidio peccatū blasphemie retinetur. Unde sctūs tho. 2ᵃ 2ᵉ q. xiij. sup hoc talē ratiōnē assignat. Illud grauius atq; horribili⁹ peccatū est qd directe deū offendit: & ppōderat eo qd nō directe in deū: sed in pximū nocumentū & offensionē intēdit. Cū aūt blasphemia offendat pprie deū & homicidiū pximū: sequitur valde bene qd blasphemia sit grauior & horribilior q̄ ipm homicidiū. Alexander quoq; doctor irrefragabilis in suo scdo dicit. Peccatū blasphemie est cōtra pceptum prime tabule. Pctm̄ homicidij cōtra peccatū scde tabule. sed maius pctm̄ est qd cōmittit ɔtra primā tabulā q̄ scdam: igit maius pctm̄ est blasphemia q̄ homicidiū. Alia ratio reddi potest: quia homicidium quādoq; licet: sicut iudici occidere delinquentē: blasphemare aūt nūq̄ licet. Ultīa rō reddit: q2 saltē spūs blasphemie est pctm̄ in spiritū sctm̄ homicidiū vero nō. Hijs q̄tuor rationibus mota hec deuotissima femina ait ad iesum. Fetet. s. sua horribili cōditione blasphemans: quatriduanus enim est: q2 bis q̄tuor rationib⁹ peior est homicida. De qua horribili cōditione tractare volentes: eam sub breuitate verborū tribus horribilitatibus declaremus. Uilificatione: ingratificatōe: & horribili seperatione. ¶ Comes.

Quid mirū si horribilis est cōditio blasphemie: quando et horribilis est ɔditio blasphemātis Facta est eni mēs ipius adeo tenebrosa: vt in eo verificari possit qd exodi x. ca. scriptū est. Facte sunt tenebre horribiles in vniuersa terra egipti. idest in mēte blasphemantis

¶ Pars prima sermonis de horribili prima conditione blasphemie que appellatur vilificatio.

¶ Antonius.

Prima quidē horribilis cōditio blasphemie R. P. appellatur vilificatio. Tanto enim maior est vilificatiōis culpa: quāto maior est psona in quā cōmittit offensa sicut exemplariter māifestari potest. Offensa est pfecto in ciuē cōuitiū facere: sed non parua: maior in pricipem: maior in regem. Sicut ppositi est de pctō blasphemie. In alijs nempe pctīs fit conuiciū aduersus creaturā: sed in blasphemia fit cōuiciū aduersus creatorē: sed quātū creator excedit creaturas: tātū blasphemia excedit alia peccata. Ideo dicitur in ca. vrgētis: extra: de heretcis. Lōge grauius est eternam q̄ temporalē ledere maiestatē. Et ecci xxij. ca. scribitur. Ad amicū si pduxeris gladiū nō desperes: est enim regressus ad amicū. Si aperuerit os triste: nō timeas: est enim cōcordatio: excepto cōuicio: et impropetio: et superbia et mysterij reuelatione: multo amplius est conuiciu facere in oium creatorē. Est tamen aduertēdū qō hec viciosa blasphemia dupliciter. s. directe et indirecte fieri contingit. Primo directe cum quis mala deo irrogat: vt in precedentibus pretactū est. Indirecte vero scōo vel interpretatiue: cuz quis crucez xpi irreuerēter et inhoneste ptractat. Vode codice. Nemini. l. j. dicitur. Nemini licet signū salutoris in terra et in silice: et i marmoribus humi positis sculpere vel im pingere: ne pedibus conculcetur. Sed quid dicēdum est de puellis nouiter cōiugatis: atq3 de parētib⁹ earundem: que tempore nuptiarū cum ad coniugis domū ire volūt: in calciamētis suis denarios portant: in quibus sepe crux vel imago domini aut vginis gloriose et aliorum sanctorum vel dei aliqua nomina sculpta: aut descripta sūt que oia in horam maledictam et diem: et indicium mali anni vertuntur: et intra ipsam et maritum semper infelicissime vite velnti lutum pedibus conculcare non curant. O blasphematores immo quod horribilius est dicere et audire. O cōculcatores sanctissime crucis et sanctoz noim atq3 sanctoz sanctarum: precipue beatissime virginis et diuine maiestatis. O nephandissimū scelus. O initiū annorum malorum huius maledicti coniugij: et in nomine centum milliū demonioz iniciati. Quid mirū si innumerabiles īfelicitates inter illos deueniūt: q cū dei blasphemijs et vginis gliose et alioz sctōz iniurijs et in noie demonioz matrimoniū cōsumare nituntur. ¶ Comes.

Ve illis profecto qui talia faciunt: qui tam iniq3 diuinaz maiestatem offendunt. Nam talib⁹ iob xx. ca. conuenit. Vadant et venient super eum horribiles. scilicet demones infernales.

¶ Pars scōa smonis de horribili scōa pditiōe blasphemie q̄ dicit ingratitudo aut ingtificatio. Anto.

Alia equidez horribilis cõditio blaphemie r.p. nũcupatur ingratitudo vl'ingratificatio. Ingratitudo eni tale malũ ⁊ iniquũ videtur esse peccatũ. vt per eaz redeant iterũ dimissa peccata iuxta verbum domini: qḋ mat. xviij. ca. scriptũ est dicẽtis ad ingratũ. Serue nequam omne debitũ dimisi tibi: quoniam rogasti me: nõnc ergo oportuit ⁊ te miseri conserui tui: sicut ⁊ ego misertus sum. Et iratus dominus eiꝰ tradidit eũ tortoribus quoadusqz redderet vniuersum debitũ. Nempe vt Bern. ait. Ingratitudo est vẽtus vrens ⁊ siccans fontẽ pietatis: ⁊ fluentia gratie. Sed quis est magis ingratꝰ domino q̃z ipse iniquꝰ blasphemator qui de munere lingue vel loquele specialiter pre ceteris creaturis sibi collato has: vices laudes has gratiaꝝ actiones domino reddit: qḋ sibi ⁊ sue beatissime genitrici ⁊ alijs sanctis blasphemias impendit. qui dicere debeat cũ voce ꝓphe bñdicã dominũ in omni tempore semper laus eius in ore meo: dñm ore suo fetido maledicit. Omẽs ꝑfecto creature laudes q̃s possunt referunt creatori extollentes eius omnipotentiã. admirãtes sapientiã: collaudantes clementiaz atqz bonitatẽ. Ad qḋ agendũ inuitantur sollicite p ꝓphetã dicentez Laudate dominũ de celis: laudate eũ i excelsis vsqz. Laudate nomẽ domini. Et infra. Laudate dominum de terra dracones ⁊ omnes abyssi vsqz: quia exaltatũ est nomen eius solius: Qꝛ vt augꝰ. ait. Quicqd creauit deus siue in celo siue in terra siue in mari laudant eũ. Solus maledictꝰ blasphemator omnibus creaturis oppositus de beneficijs cunctis ingratis linguã contra deũ acuit. Nã membra illa infirmitatis huius que pro salute generis humani xp̃s assumpsit. blasphemus ad contumeliã nominãs viscera anteriora: ⁊ eiꝰ posteriara nominare: ⁊ qḋ deterius est blasphemare nõ curat quasi nõ satis obprobrijs ab impietate iudaica xp̃s ipse saluator fuierit affectus: sed ipse iudeoꝝ nequissimus omniũ cõplere velit contumelias eius. Unde augꝰ. ait. Non minꝰ peccãt qui blasphemãt xp̃m regnantem in celis: q̃z qui crucifixerunt ambulantẽ in terris. Cuiꝰ rationẽ assignat doctor irrefragabilis alexan. in. ij. qꝛ fit maior iniuria ratione maioris status: regnãs eniz in celis satis maior est: q̃z regnans in terris. Secũdo qꝛ iudei hoc egerunt ex ignorantia iuxta illud. j. ad corin. ij. ca. apl'i dicentis. Si cognouissent nunq̃z dominum glie crucifixissent blasphemꝰ aũt ait ex certa malicia. Tertio qꝛ iudei fidem sibi non promiserant: sicut xp̃iani: qui sunt baptismate purificati ⁊ crismate delibuti ⁊ confirmati. Ideo cõtra eos ysaie. j. capitulo dicit. Ue genti peccatrici populo graui iniqtate semine nequam filijs sceleratis

derelinquerunt dominum blasphe
mauerũt sanctũ israel. ¶ Comes
De blasphematore vt opinor
ecci.xxix.ca.sapi. ait. Bona
repromissionis sibi ascribit pecca/
tor scilz in baptismate et confirmati
one et ingratus seruus derelinquit
liberantem se.

¶ Pars tertia s̃mõis de tertia hor
ribili cõditione blasphemie que no
minatur separatio. Antonius

As insuper et alia horri
bilis conditio blasphe
mie religiosissime prin
ceps: que dicitur separa
tio atq; distinctio: In blasphemia
enim distingui possunt filij dei a fi
lijs diaboli. Nã veri filij dei tollera
re nõ possunt q̃ pater eorum tã im
maniter blasphemantib⁹ sagittet
de quo filij diaboli minime curant
Unde aug. ait. Sola dilectio discer
nit inter filios dei: et filios diaboli.
Signent se omnes signo crucis. re
spondeant omẽs: amen. cantẽt om
nes alla: baptisentur omnes intrent
ecclesias: impleant parietes basili
carũ: non discernuntur fil ij dei a fi
lijs diaboli nisi caritate. Qui habẽt
caritatem nati sunt ex deo. Qui nõ
habẽt caritatẽ nõ sunt ex deo. Ma
gnũ iudiciũ: magna discretio quic
quid vis habe: hoc solũ nõ habeas
nihil tibi prodest: alia si nõ habeas
h̄ habe et implesti legẽ: hec ille. Cũ
igitur pfecta caritas in dilectione
dei et primi cõsistat: quomodo dili
git deũ et proximũ qui eos blasphe
mare non curat. O cor lapideum et
ferreũ: imo durius omni durissimo
adamante tollerare posse blasphe//
mias domini dei. Uis cognoscere di
scretionẽ filioꝝ dei: atq; diaboli R
P. audi exemplũ ad hoc ꝓpositũ
valde notabile. Uir quidam erat q
ex vxore propria tres filios se crede
bat habere. sz die quadã cũ ea tur/
batus hoc ex ira audire promeruit
q̃ tranquillitas animi minime pa/
tefecit. Item vxor in contumeliã ve
niens ait. Ex his tribus filijs quos
omẽs putas esse tuos: duos genui
ex altero viro. sz cũ patefacere nol
let: quis eorũ esset filius proprius: ca
su moritur mulier. veritate non co
gnita nec comperta: post parũ vero
temporis vir infirmatus ad mortẽ
certo nesciens cui filioꝝ illorum de
beret tãq̃ legitimo sua relinq̃re: te
stamẽtũ cõdidit vni illoꝝ qui su⁹ fili⁹
esset legitimus oĩa indeterminate
relinquens. Quo mortuo oritur cõ
tentio inter fratres quis: eorum he
reditare deberet: qlibet asserẽs se
illũ eẽ legitimũ quẽ pater defunct⁹
instituerat heredẽ. Qua ex re añ iu
dicez fit cõtẽtio magna. Prudentis
simus autẽ iudex forte memor pru
dentie: sapientie salomonis: que in
iij. libro regũ. c. iij. scripta est: õ mu
lieribus coram eo litigantibus: tas
mirabiliter ex inclinatione natura
lis amoris veritatẽ cõiecturantis et
iustissime iudicantis: corpus defun
cti patris precepit ad arborẽ alliga
ri et ab his tribus fratribus sagitta

ri. Jacit igitur primus sagittam re
ctissime in cadauer. ⁊ secūdus niti
tur arte qua potest supare primuz.
sed cum ad tertiū peruentū est: cō-
mota sunt viscera eius super patre
suo ⁊ abhorrens facinus ait ad iu-
dicem. Stupet anim⁹ meus: man⁹
tremūt: oculi caligant. ⁊ vt breuius
dicam. toto corpore contremisco
patris mei q̄zuis defuncti cadauer
proprijs manibus vulnerare. Date
ergo cui vultis hereditatē quaz eli
go potius amittere: q̄z tale aut tan
tum scelus operari: quib⁹ dictis rei
veritas aperitur: ⁊ palaz fit per na
turam quod absconditū erat per
culpā: atqz hunc esse verū filiū iudi
ci manifestat: per quem in manib⁹
eius tota hereditas relaxat. Quis
igit i ꝓposito vꝯ fili⁹ pati pōt blas
phemias ⁊ cōtumelias eterni pris.
Quis deuotus filius gloriose virgi
nis tot obprobria quot a sceleratis
simis linguis impiorꝫ hominū per
ora spurcissima exeunt audire valet
Quis habens zelum dñi cuz ipsum
atqz beatā virginē ⁊ alios sanctos
audit blasphemare nō ꝯfodit int⁹
gladio ꝯpassiui doloris. ⁊ si vlcisci
dñm manu non valet: admin⁹ cor-
de non dolet: ⁊ ore valido clamet:
lachrymis ⁊ singultib⁹ vsqz ad celū
dicens. tanq̄z ex blasphemia vulne
ratus in corde. Heu me heu me
heu me: q2 dñs meus ⁊ deus meus
⁊ causa mea ⁊ creator meus ⁊ redē

ptor meus. Jere. iij. ca. queritur di
cens. Posuerūt me sicut signuz ad
sagittā. sed ad ꝓpositū redeamus
Uis etiaz R. P. hanc distinctionē
cognoscere. Solet nanqz homo ex
qua patria sit in loquela cognosci
Tres autē regiones possidet deus
celestialem. s. mūdialē ⁊ infernalez
⁊ in harū vnaquaqz propriuz idio-
ma reperit: quo cognosci possunt
habitatores eius. Celestis nanqz re
gio habet pro suo linguagio semp
laudare deū. Beati qui hītāt in do
mo dñe tua in secula seculorū lau-
dabunt me. dicit ꝓpheta. Quis igi
tur in terra ciuis celestis atqz diui-
nus appellari potest: nisi qui in an
gustijs positus: paupertate vel infir
mitate oppressus alijsqz aduersita
tibus lassatus semper laudat dñm
atqz benedicit. Hic nanqz celicus
si ciuis est sermo indicat: lausqz do
mini manifestat dicente domino. vt
mathei. xij. ca. scribit. Bonus ho
mo de bono thesauro cordis sui ꝓ
fert bona. s. dñi gloriam ⁊ honorē.
Regio autem mundialis habet ꝓ
linguagio suo laudare ⁊ loqui ea
que mundi sunt. Omne vero qđ
est in mundo. vt beatus ioh. ij. ca.
dicit. Est concupiscētia carnis ⁊ cō
cupiscentia oculorꝫ ⁊ superbia vite
Superbi igitur loquūtur de mun
di honoribus. luxuriosi de varijs
lasciuijs ⁊ carnalitatibus. auari de
cōgregandis diuitijs. Quia qui de

mundo sunt: de mundo loquūtur. Unde ioh. iij. ca. dicit. Qui de terra est de terra loquit. Infernalis etiā patria nunc in mundo cōcives mul tos hz. Nā eius loquela quid aliud est ꝙ blasphemie ⁊ maledictiones dei. Unde de damnatis apocal. decimosexto ca. sanctus iohan. ait. Blasphemauerūt deuz celi pre do loribus ⁊ vulnerib⁹ suis. Et ysai. viij. ca. dicit. Cum esurierit irascetur ⁊ maledicet regi suo ⁊ deo suo Blasphemii igitur quia scripti sūt in libro eterne damnationis: iaz in presenti se assuescunt officio quod celebraturi sunt in inferno. Nam sicut facile cognoscuntur italici ex ydiomate suo: ⁊ gallici ex lingua sua: ⁊ almanici ex sermone suo. Sic reprobi homines ex blasphemijs suis. O igitur homines infernales. O tartarei cives. O demoniorum sodales: profecto cuilibet vestrum dici potest: damnatus es: ⁊ id quod mathei vicesimosexto. capitulo scribitur. Uere tu ex illis es scilicet de inferno. nam ⁊ loquela tua manifestum te facit. quia scilicet es de numero damnatoruz. A quoꝝ cōsortio liberet nos ille qui benedictus benedicibilis: atq; est bñdictus in secula se. ❡ Comes. Quia blasphemi ō patria sunt infernali: ideo iuxta ꝓpheta more demoniorū ⁊ damnatoruz os corum maledictōe: ⁊ amaritudine plenuz est. qui sine fine blasphemare non cessant: de quibus vulgaris poeta. j. come. dicit. Quando iūgano dauātia la regina. Quivi la stridano cōpiāto e lamēto. Quivi biastemano la virtu diuina.

❡ Sabbato post quartā dominicam in quadragesima de maligna generatione vel fructificatione blasphemie. Sermo: xliiij. Anto.

Tu de teipso testimonium perhibes ⁊ testimoniū tuum non est veruz Blasphemātiū cōtra dominum iudeorū verba sunt ista: que iohan. viij. ca. describūtur Hic iam querit religiosissime princeps: inter dispensatores ministeriorum diuine scripture. Contra quod legis preceptum maliciā suam blasphemia dirrigat? Ad quod irrefragabilis doctor alexander de ales in suo secundo volumine ingt Peccatum blasphemie cōtra illud prime tabule esse preceptum. Non assumes nomen dei tui inuanum. quod exo. xx. capitulo denotatur: Profecto nomen dei inuanum assumere: est diuine maiestati derogare: aut sibi ⁊ seruis suis contumeliam inferendo: aut a se ⁊ seruis suis debita ⁊ conuenientia denegan,

do:qd ꝓprie diffinitio blasphemie est vt supↄis scripsim⁹. ꝓptea am, brosius ait. Blasphemia est cũ deo tribuit quod ei non cõuenit vel cũ ab eo remouet. qđ ei cõuenit Que duo fint pharisei fecerunt qñ xp̃o dixer̃t. Tu de teipso testimoniũ phi bes:testimoniũ tuũ nõ ẽ verũ. Hoc gdem prio denegauerũt sibi quod ex rõne et cõuenit. licet enim ca. de testibus. l. oibus dicatur:ꝙ in cau sa propria nemo potest esse testis:tñ quia iesus purus homo non erat ꝛ sibimetip̃i:vt homo testimoniũ nou reddebat:verũ de se testimo, niũ poterat phibere. Unde augu. ait. Uerũ est testimoniũ lucis siue se ostendat siue aliud. Secũdo iu, dei ꝛ pharisei blasphemãtes xp̃o dño tribuũt qđ ei⁹ maiestati nõ cõ uenit dicẽtes:testimoniũ tuũ nõ est verũ. Et ꝓculdubio false dicebãt immo mẽdaciter: q: bene fortasse sciebãt oĩa esse in eo q̃ ad idoneũ testimoniũ reqrunt. Tria eni sunt que testes debent habere ẽm the ologos. Primo in intellectu veri tas:quia sicut cecus non potest de coloribus iudicare. sic qui ignorat testimoniũ phibere nõ potest. Se, cundo in affectu bonitas. qñ ẽm sapiẽ. in ethicis qualis est vnusqsq; talia loquit. Amãtes in quit ipsez odientes non pariter iudicamus. Tertio in affatu pluralitas. nam cõiter vni testi scõm iura non adhi betur fides. sic. ff. de testib⁹. l. Ubi nũerus. ꝛ. iiij. q. iij. §. Item in crimi nali describit. Xp̃s igitur qui erat sũma veritas ꝛ sapiẽtia ipso dicen te. Ego scio vnde veni: ꝛ sũma bo, nitas ꝛ clemẽtia ipso etiã addente Ego non iudico quenq̃. s. malo ꝛ falso iudicio vt vos facitis. ꝛ sũma potẽtia q̃ neq; solus sed vna cum patre:ipso etiã ꝯfirmante qui inqt Ego solus non sum: sed ego ꝛ qui misit me pater: profecto verũ testi moniũ phibebat licet oĩa pter hec repirẽtur in eo:ꝛ multo his plura que aperte in iure describũtur. Di cunt eni isti ꝙ hee cõditiones req runtur in teste. Cõditio sexus etas discretio fama. Et fortuna fides in testib⁹ ista requires: de qbus in ꝓ sentiarũ nõ mihi videt dicendũ:tũ quia pncipalr hic de testib⁹ nõ lo quimur. tũ ne in hoc sermone lo giores efficeremur: pcipue quãdo etiam hodie de grauitate blasphe mie disputandũ est que talis ac tã ta est vt deinceps nullã debeamus blasphemiã patiẽter audire. Aitei hiero. armariũ scripturaꝝ. Sic ad ꝓprias iniurias patiẽtes esse debe mus. ita si aliquẽ viderem⁹ contra deũ ore sacrilego blasphemantẽ:il lic patientiã tenere nõ debem⁹ sed resistere sacrilego: ꝛ os blasphe, mũ veritatis rñsione dãnare. gra, uissima igitur fructificatio est blas phemie:qñ ex ea generant maledi ctiões punitiões ꝛ obligatões de q bus p ordinẽ ẽ dicẽdũ. ¶ Comes

Qui spũ sancto loquunt quã, q̃ diuersi sint vna tamẽ ope

fatur gratia in eis: et ideo licet voce vel verbis diuersa dicere videant: vna tamen remanet sententia. Unde idē qd beatus hiero. ait. licet alijs verbis ioh. crisosto. loquitur: qui super verbo illo mat. Uade retro sathana dicit. Discamus exemplo xpi nostras iniurias equanimiter sustinere: dei autē iniurias: nec vsq3 ad auditum sufferre. Quādoq3 in ppriis iniurijs esse patientem quēq3 laudabile est. iniurias vero dei dissimulare nimis impium est. et taliter inquit nicolaus de lira. Iniurie proprie sunt tollerande: diuine autem vindicande.

¶ Pars prima sermōis de multis maledictionibus quibus blasphemi puniuntur. Antonius

Duodeci maledictiones in psal. lxviij. religiosissime princeps per os prophete dñs blasphemis infligit dicens. Fiat mensa eoꝝ corā ipsis in laqueū. Ista quippe est prima maledictio que dicitur suffocationis: quā euenire blasphemis ppheta depeat: vbi ait. Mensa. i. cibus et potus qui in ore maledicto blasphemantiū intrat. et p eoꝝ gulā nequissimā transit. fiat corā ipsis in laqueū suffocationis et peccati. Scd'a maledictio dicitur retributionis. q: propheta subdit: et in retributionem. i. q: ipsi miseri et miserabiles blasphemi ore suo maledicto maledixerunt creatorem: hoc sentiant: hoc habeant in retributionem vt oēs creature vegetabiles: sensibiles irrationabiles: rōnabiles et mortales et non solū rationabiles: sed et nō mortales et marine: celestes: et terrestres eis maledicāt in retributionē. Tertia maledictio dicit scādalizatiōis: quia ppheta subdit: et in scādalū. i. omnes predicte creature p vice eoꝝ blasphemie in cibo et potu et in omnibus eoꝝ actibus scandalū tribuant. Quarta maledictio dicit obcecationis. q: propheta subdit: obscurentur oculi eoꝝ ne videant eoꝝ. s. salutem corporalē et spiritualem. Nam blesphemantes vt ceci posuerunt pedes in rhete diaboli: q quo nolunt ab eo sepe educūtur. Unde iob. xviij. c. scribit. Misit in rhete pedes suos et invinculis eius ambulat. Et quanq3 hoc de mentalibus oculis intelligatur: pro eis tamen illud psal. dicere possumus. Oculos habēt et nō videbūt Et illud qd sophonie. j. ca. scriptū est conuenit eis. Ambulabunt vt ceci q: peccauerūt dño. Quinta maledictio blasphemi dicitur curuationis q: ppha subdit: et dorsum eorū semp incurua. Quid eni p dorsum vbi renes sunt: nisi affectus eoꝝ intelligere possum⁹: q semper curui in quacūq3 operatione permanentes nihil nisi terrena sapere volūt Unde de eis propheta in psal. loquitur dicens. Oculos suos statuerūt declinare in terrā. Hi pfecto sunt de quibus aplus ad phili. iij. ca. dicit. Multi enim ambulant vt ceci

f. q: terra cecati sunt: quos sepe dice
bam vobis: nunc autē ꝛ flens dico
inimicos crucis xp̄i: quoꝝ finis in
teritus: quoꝝ deus venter est ꝛ glo
ria in cōfusione ipsoꝝ: qui terrena
sapiūt. Sexta maledictio dicit̄ effu
sionis: q: propheta subdit. Effun
de super eos iram tuā: sicut aqua
feruens effunditur super porcos vt
euellantur pili ꝛ eradantur. inde
forte multi eoꝝ efficiūtur infirmi:
quoꝝ nōnulli sunt muti: aliqui pa
ralitici: aliqui leprosi: aliq̄ꝰ amit
tun corpꝰ ꝛ animā. Ideo ipse ꝓphe
ta in. vij. psal. dicit. Effunde iraꝫ in
gentes: que te nō nouerunt ꝛ in re
gna que nomē tuū nō inuocauerūt
sed blasphemauerūt. Septima ma
ledictio dicitur cōprehensionis: q:
propheta subdit: ꝛ furor ire tue cō
prehēdat eos. hoc est sicut fures cō
ꝓhendūtur. vt in eorū quolibet ve
rificetur qđ eccle. xxiij. ca. dicitur: q̄
si pullus equus libere vagatur: ita
dum viuit blasphemus. sed subito
mortuus a demonibus apprehēdi
tur ꝛ inter angustias desꝑate mor
tis locatur. Unde de ipso trenoꝝ. j.
c. scriptum est. Omnes persecuto
res eius apprehenderūt eam: scilꝫ
blasphematoris animā inter angu
stias. i. mortis corporalis ꝛ eterna
lis. Octaua maledictio dicitur de
sertationis: q: propheta subdit. Fi
at habitatio eoꝝ deserta: vt omnia
temporalia bona perdant: ꝛ ad lit
teram eis eueniat qđ alibi prophe
tait: Relinquēt. f. alienis diuitias
suas ꝛ sepulchra eoꝝ domus illoꝝ
in eternum. Nona maledictio dici
tur inhereditationis: quia propheta
subdit: ꝛ in tabernaculis eorū nō sit
qui inhabitet. vt. f. sine herede mo
riantur: qđ sapiē. eccle. xxiij. c. pop
tat dicens. Non tradent filij eius ra
dices ꝛ rami eius nō dabūt fructū
ꝛ relinquent in maledictū memori
am eius: ꝛ dedecus illius non dele
bit̄. Quare hoc. Qm̄ o pater celi et
terre quē tu percussisti. f. in passiōe
iuxta illud ysa. liij. ca. dicentis. Pro
pter scelus populi mei percussi eū
persecuti sunt. f. blasphemijs ꝛ sup
dolorem vulnerum meorū addide
runt grauius. vt diximus supra: q̄
iudei eū psequentes. Qua propter
de eis iob. xvj. ca. conqueritur do
minus dicens. Concidit me vulne
re super vulnus. Decima maledi
ctio dicitur appositionis. quia pro
pheta subdit: appone iniquitatem
super iniquitatē. i. permitte domi
vt ruant de malo in malum: ꝛ sicut
alibi propheta dicit. Fiant vie eoꝝ
tenebre ꝛ lubricū: ꝛ angelus domi
ni persequens eos. Undecima ma
ledictio dicit̄ amissionis q: ꝓphe
ta subdit: ꝛ non intrent in iustitiā
tuam. id ē omnia amittant spiritua
lia bōa. Duodecima maledictio di
citur perditionis. quia ꝓpheta sub
dit vel concludit. deleantur de lib.
viuentiū: ꝛ cū iustis non scribant:
eo. f. q̄ in vltio in inferno cruciabū
tur vel exterminabuntur.

Comes

Quam iniquū est peccatū blasphemie nunc et nouiter ex tuis dictis ego perpendo: quando ille qui mitissimus fuit super omnes coetaneos suos: ita ut inimicū vsq ad necem eū persequentē: tam amare plorauerit: sup blasphemātes tantas maledictiones inducit.

¶ Pars secūda sermonis de multis punitionibus blasphemie.

Peccatū blasphemie R. P. varijs punitur punitionibus atq diuersis. Prima quarū dicitur legalis. Unde leui. xxiiij. c. scribitur: Educ blasphemum extra castra et imponent illi qui audierūt manus super caput eius: et lapidet eum omnis populus. Secunda punitio dicitur secularis: nam sm leges decapitandus est blasphemator: maxime dei et beate marie virginis: sicut in autētica. vt non luxu. contra natu. circa mediū scriptum est. Tertia punitio municipalis dicitur. Leges eni municipales et statuta cōmunitatū contra blasphematores multipliciter ordinata sunt: licet in executione cōsopita sunt hodie. Quarta punitio dicitur spiritualis. Nam extra de maledicis. ca. statuimus. gregorius nonus ait. Statuimus vt si quis cōtra deū et aliquem sanctorum suorū et maxime contra beatā virginē linguam in blasphemiam relaxare psumpserit: per episcopū suum pene subdatur inferius annotate. videlicet vt septem dominicis diebus pre foribus ecclesie in manifesto dum aguntur missarum solennia blasphemus existens vltimo illorum die dominico palliū et calciamenta non habeat: ligatus corrigia ad collū: septēq; precedentibus ferijs in pane et aqua ieiunet: ecclesiam nullaten ingressurus: qlibet quoq; pdictoꝝ dierum si possit aliquin duos reficiat pauperes: siue vnū: et si nec ei ad hec suppetant facultates illud in penam aliam commutetur. Cui et si renuerit recipere ac peragere sententiam predictam ecclesie interdicat igressus et in obitu ecclesiastica careat sepultura: p temporalē pterea ptātē coactione si necesse fuerit episcopi diocesani adhibita contra eam blasphemus si diues fuerit quadraginta solidos alioquin. xxx. siue. xx. et si ad illud nō sufficiat quinq; solidos vsualis monete pena multetur: nullam in hoc misericordiam habiturus: qd etiā inter alia cōmunitatū statuta ponatur. Quinta punitio dicitur infidelis. nam vt danie. iij. ca. legitur. Nabuchodono. viso miraculo triū puerorum qui in camino ignis ardentis consumpti non fuerant: decretum edidit. vt quicunq; contra deum blasphemiam loqueretur disperat et domus eius vastetur: qd etiam distinc. ix. decretorum annotatur. Sed et machometus diabolicus infidelis in suo alcharano precepit qp quicunq; deum christum: ac beatam virginem blasphemaret

medius diuideret. Unde ad cōfusi/one xpianoꝝ. frater quidā ordinis nostri retulit vnū saracenū in terra sancta grauiter fuisse punitum ab officiali pagano eo ꝙ verbū inhonestū ꝯtra btām virginē ꝓtulisset Alia vero punitio dicitur diuina/lis: quia deus primo punit spiritualiter. Unde mathei. xij. ca. scribit Spiritus blasphemie non remittitur. i. vix remittitur vt superius declaratū est. ideo vocatur peccatū ad mortē: non dico vt pro eo quis roget. i. quilibet: quia opus est vt magni meriti sit qui huius sceleris remissionē impetrare valeat. Cuius ratio est. quia in tāta cecitate mētalis obtenebraꝛ in puncto mortis ꝑcipue iusto iudicio dī ꝙ pctm̄ suū nullomō recognoscere pōt. vñ ad veram penitentiā ꝑuenire possit. Hinc eccli. xx. ca. scribitur. Qui maledixerit patri. s. domino nostro ⁊ matri. s. virgini gloriose: extinguetur lumen eius in medijs tenebris i. in puncto mortis. Scd̄o deus punit corporaliter. Refert enī gregoriꝰ in. iiij. dialogoꝝ volumie: quod puerulus quidā rome annoꝝ quinqꝫ blasphemijs assuetus maxime cū aliquis eius obstaret animo cū te/nere diligeretur a patre quodā die cum in eius brachijs teneret cepit clamare magno clamore dicens. Mauri hoies venerūt qui me tollere volunt. quo dicto nomen dn̄i blasphemauit. statimqꝫ dyabolus eius infelicē aiam eripuit: ⁊ i incēdia eterna submersit. Quia scd̄m hostien. tanti intelleɫꝰ ⁊ sensus extitit: ꝙ rationis vsum habuit. vñ de demereri poterat ⁊ mereri. Mi/les quidā in diocesi remensi cum quadā die in cena ludēdo deū vitiqꝫ blasphemaret. statim percussus morbo caduco corā astātibus cadens per totā diem sequentē horribiliter se discerpens: ⁊ ex ore spumam euomens: miserā animā expirādo dyabolo cōmēdanit. Itē̄ ta quidā qui natando deum blasphemauit: illico submersus e: quē frater inuenit in littore ⁊ ex eiꝰ ore consūpta ⁊ auulsa radicitus lingua Ideo sapiētie ꝑfecto. xj. ca. scriptū est. Per que quis peccauerit per hec ⁊ torquetur. Alius quoqꝫ in diuersis membris virginē gloriosā blasphemās: mēbra illa in corpore proprio perdidit ⁊ demū desperatus ventre crepans infelicē animā in manu dyaboli tradidit. Ultima punitio dicitur infernalis. nam iusto iudicio dei nr̄is etiā tēporibꝰ plures a dyabolo in aiā ⁊ corpore ad infernos arrepti sūt. ¶ Cometur.

Profecto nemo est qui huius vicij punitionibus non expauescat. nemo ē quē eiꝰ ꝗuitas ⁊ horribilitas nō pterreat. Iustū vō est vt grauissime culpe: grauissima donetur ⁊ pena.

¶ Pars tertia smonis de multis ⁊ varijs obligationibus diuersas personas tangētibus huius peccati blasphemie. Antonius.

Quoniã in.c.ſicut dignũ R.P.extra de homici dio ſcriptũ eſt. Non ca ret ſcrupulo ↄceſſionis occulte qui manifeſto facinori deſinit obuiare.⁊ in.c.faciẽtis. lxxxvj. di.decretoꝝ dicitur. Faciẽtis ꝑcul dubio culpã habet: q quod poteſt corrigere negligit emẽdare. Scriptum quippe eſt. Non ſoluꝫ qui faciunt: ſed etiã qui cõſentiũt facientibus participes fiunt. Ideo blaſphematori fautores diuerſi ad eã dem culpã diuerſimode obligant Primo enim in hoc ſcelere participes ſunt blaſphemantiũ genitores qui non corrigunt filios ſuos hoc vicio delinquẽtes quos ſepe iuſto dei iudicio perdũt:⁊ tandeꝫ ipſi in baratrũ dyaboli dilabũtur: ita vt in eis verificetur quod eccli.xxxxj. ca.ſcribit. De patre impio: inquit ſapiẽs:conqͣruntur filij qm̃ ꝑpter illum ſunt in obprobrio. Secũdo ſunt ꝑticipes in domo ꝑpria blaſphemare ꝑmittẽtes. O nephãda crudelitas creatorẽ noſtrum ⁊ dei matrẽ in proprijs laribus ſinere illis maledictis liguis ſic crudeliter laniare. Quis nanqꝫ ſapiens atqꝫ timens deuꝫ ꝑmitteret cũ ꝑturbare poſſet alicui ſancto viro in domo propria inferri cõtumelias: ſꝫ quãto minus deo ⁊ ſaluatori noſtro ⁊ ſanctis iam cum xp̃o beatis. Quis etiaꝫ tollerare poſſet coram patre ſuo cõuitiũ aliquod fieri. Sꝫ quãtomin⁹ illi cui dicimus quotidie. Pater nr̃ qui es in celis ſanctificet nomẽ tuũ. Tertio ſunt in hoc ſcelere participes p̃lati ⁊ animarum rectores in correctiõe negligentes qui circa hoc iudeis deteriores appellari poſſunt: quia illi audita dei blaſphemia ac blaſphemãtes. ſm̃ legẽ lapidari iudicabãt: ⁊ ad ſignũ cordialis doloris. ſi illud agere nõ poterant aures obturabãt ⁊ propria veſtimẽta ſcindebãt. Quarto ſunt participes domini ciuitatũ atqꝫ rectores de talibus nõ curantes Naꝫ ſi in eoꝝ dñio ydolatriã ſuſtinerent: nõne horrendũ ſcelus cenſeretur ⁊ tamen blaſphemia maior eſt ydolatria quia hec aufert honorem ſed blaſphemia infert cõtumeliam. O quot denarios bene ⁊ taꝫ bene ꝙ nunquam magis licite lucrari poſſent puniẽdo blaſphemos Profecto in hoc ſcelere tãto eſt vtilis iuſticia quãto dãnabilis eſt ipſa permiſſio. ⁊ ideo tantũ lucrari poſſunt in puniendo q̃tum amittere poſſunt in ꝑmittendo vel non corrigẽdo. Quĩto ſunt ꝑticipes ciuitatum: caſtellorum cõitatum qꝫ poteſtates q ſtatuta terrarũ obſeruare ⁊ obſuari facere ꝑmittunt ⁊ iurãt in quibus cõiter ſtatutis ponitur pena cõtra blaſphemãtes. quapropter totiẽs ſunt puniẽdi apud deũ quotiens hoc negligunt extirpare vel refrenare peccatũ. Quod ſi fecerint ſicut de dominis dictum eſt ex hoc honorabiliores ⁊ famoſiores ⁊ maioris meriti atqꝫ lucri effi

ciuntur. z tale lucrū eis erit bene dictum in secula. O iustū z lauda bile lucrū per quod tāta iniusticia z iniquitas coartat. Juste quidē pensari potest. ꝙ gloriosa vgo ma ria ceteriq; sancti apud deum pro huiusmōi punitorib⁹ preces effun dant. z ideo denarij ex tali lucro ꝓ uenientes: illud mamone iniqtatis nomē retinent. De quo luc. xvj. ca. scribit. Facite vobis amicos de mā mona iniquitatis. i. cōdēnate blas phemos z tantā iniquitatē saltem pecunijs vindicate: vt ex hoc omēs sancti facti amici vestri pro vobis intercedere dignētur. Ut cū defe ceritis recipiant vos in eterna ta bernacula. Ultimo participes sūt blasphematib⁹ assistentes. si huic sceleri q̄tū licite possunt nō cōtra dicunt. Quādoq; dulciter admo nēdo: teste paulo ad gal. vj. ca. sic dicēte: huiusmōi homies instruite in spiritu lenitatis. Quandoq; mā suete rephendendo. quia ꝓpheta dicit. Qm̄ supuenit mansuetudo z corripiemur. Quandoq; manife ste arguendo. quia vt sapiē. puer. xxvij. ca. dicit. Melior est manife sta correptio: q̄ amor abscōditus. Quādoq; dure increpādo. Unde aplus ad thi. iiij. ca. taliter inquit. Insta oportune importune: argue increpa. obsecra. Quandoq; offi cialibus accusando: z hec oia cum maxima discretione ex zelo dei dū taxat z amore proximi: qm̄ qui ta li zelo mouetur: regitur z guberna tur neq; in his offendit neq; blas phemat: quomodo gubernare no bis concedere dignetur: qui est be ne dictus z laudabilis in secula se culorum amen. ¶ Comes.

Estimo ꝙ in his rephensiōib⁹ nonparua ꝓuidētia atq; dis cretio sit habenda: z illud oportet añ oculos ponē qd ad ro. xij. ca. pau lus ait. Rōnabile obsequm nr̄m.

¶ Dominica de passione in mane de nouem regulis quibus peccati mortale cognoscitur distinctum a veniali. Sermo. xlv. Antonius.

Sanguis christi qui p spi ritum sanctū se metipsū obtulit imaculatum deo emundabit conscientiā nostrā ab operibus mortuis. Apostoli pau li ad hebreos. ix. c. verba sunt ista. Usq; hodie R. P. de peccatis que opera mortua in psenti epl'a pau lus appellat locuti sumus: in quo die recolitur memoria eius passio nis. vnde hec dnica de passione nuncupat. qui per ezechi. xviij. ca. dicit. Nolo mortem peccatoris. sed vt magis ꝯuertatur z viuat pro eo rum ablutione z remissione: pro prium sanguinē per spiritum san ctū idest nimia caritate qua dilexit nos deus sine macula: qui pecca tum non fecit: neq; dolus inuētus est in ore eius: in ara crucis effudit Qua ex re paulus ait. Sāguis xp̄i

qui per spiritũ sanctũ semetipsum obtulit ⁊ alia que sequũtur. Sed cum opera mortua secundũ oium dispositionẽ habeãt denotare peccata mortalia: pro cõclusione hui⁹ prime partis presentis operis merito queri debet. Qua doctrina quibus ve regulis opus mortuũ vel peccatum mortale cognosci potest? Ad quod breuiter respondere volentes: regule nouem per nos in medium ponende sunt: quas per hũc sermonẽ ꝯsumare disponimus. de quib⁹ hoc tractandũ est ordine: vt in prima de tribus primis: in secũda de trib⁹ alijs. in tertia vero parte de trib⁹ alijs dicam. ¶ Comes

Rem valde vtilem in presentiarũ vt extimo dicere statui isti. quia cum ardua sit vitiorũ pugna: necessarie scire quisq; debet quando in ea mortificamur ⁊ priuamur a gratia.

¶ Pars prima sermonis de trib⁹ primis regulis quibus peccatum mortale cognoscitur. Antonius.

Prima igitur regula R P. qua ostenditur quãdo mortalis est aliqua culpa: dicitur charitatis oppositio. Nam vt sanct⁹ thomas 2ª 2ᵉ .q. lix. arti. iiij. ⁊. q. cxxxij. ar. iij. dicit. Peccatũ mortale illud esse dicitur quod proprie ex se virtuti caritatis opponitur: ex qua rationalis anima viuit in gratia: que eius vita esse monstraẽ. Unde apostolus. prime ad corin. xiij. ca. dicit Si linguis hominũ loquar ⁊ angelorum caritatẽ autem non habeã. vsq; nihil mihi pdest. Propterea nõ cum legisperitus temptasset dñm di. vt luce. x. scribiẽ. Magister qd faciendo vitam eternã possidebo At ille dixit ad eum. In lege quid scriptũ est? Quõ legis? Ille respondens dixit. Diliges dñm deum tuũ ex toto corde tuo: ⁊ ex tota anima tua: ⁊ ex oib⁹ vi. tuis. ⁊ ex omni me. tua: ⁊ proximũ tuũ sicut teipsũ. Dixitq; illi. recte rñdisti. hoc fac ⁊ viues. Quare? Quia vt scribiẽ math. xxij. ca. in his duobus mãdatis tota lex pẽdet ⁊ pphete. Quare? Quia hec sunt precepta caritatis. Omẽ igitur quod dei ⁊ proximi caritati opponitur: peccatũ mortale reputatur: nisi esset adeo leue q̃ quasi pro nihilo extimari posset. Unde idem tho. 2ª 2ᵉ .q. lxvj. arti. vj. dicit. Id quod modicũ est: ratio apprehendit quasi nihil: sicut esset desurto vnus acus: vt ibi exemplificaẽ quem accipiens quisq; nesciẽte patrono si damnum pro rei paruitate non putabat inferre: excusatur a furto: licet si eũ contra patroni volũtatẽ putabat auferre vel causa furãdi mortaliter posset ipse peccare Alia quippe regula dicitur diuine legis preuaricatio. Idcirco ambrosit. Peccatũ est puaricatio legis diuine: ⁊ celestiũ inobediẽtia mandatorũ. Et aug⁹. contra manicheos dicit. Peccatũ est in preceptis veritatis: vel in ipsa vitate errare. Et idẽ

peccatū est dictū vel factū vel cócupitū contra legem dei. Sed notandū ſm bonauen. ſuper diſti. xxxiij. ij. ſenten. volu. licet lex tripartita in uenia. nature. ſ. ſcripture atq; gratie: tñ peccatū contra omne q̄dcū q; legis p̄ceptū hoc mō diffinit. Hic propheta in pſal. cxviij dicit. Maledicti qui declinant a mādatis tuis. Tertia regula dicitur precepti ſcte matris eccleſie. z ſuorū prelatorz violatio. Proinde xviij. ca. math. ſcribitur. Si eccleſiā nō audierit: ſit tibi ſicut ethnicus z publicanus. Et apl's ad ro. xiij. ca. dicit. Qui poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſiſtit. Qui aūt ei reſiſtunt: damnationē ſibi acquirūt. Propterea doctor ſubtilis ſuper diſti. xv. iiij. lib. ſentē. ait. Qui deſpicit facere penitētiā: quā ſibi ſacerdos iponit mortaliter peccat: quia cōtra eccleſie preceptū faciens vicario dei in actu cōfeſſiōis reſiſtit: z obedire cōtemnit. Ex quibus dici poteſt: totiens quempiam peccare mortaliter quotiēs contra preceptū cōfeſſoris ipſe facit: vel q̄d ſunt eiuſdē precepta cōtra que ſcienter vel negligēter operaē. Et ideo ſalomon puer. xxx. ca. imprecando dicit. Oculū qui ſubſānat parēz. ſ. ſpūalē z deſpicit partū matris ſue. i. eccl'ie: effodiēt eū corui de torrētib' i. demones infernales. ¶ Comes.

Ad hunc ſenſum ad ephe. vj. ca. apoſtolū credo dixiſſe. Filij obedite parētibus veſtris: eccleſie ſcilicet z prelatis eius.

¶ Pars ſcda ſermonis de tribus alijs doctrinis z regulis quib' cognoſcit etiā pctm̄ mortale. Anto.

Prima namq; regula R. P. in hac parte qua cognoſcitur peccatū mortale dicitur in malū deliberata cogitatio. Non enim actus tantū vel operatio culpe eſt mortalis: ſed etiā intētio firma z deliberata cogitatio a doctoribus teneē mortale peccatū. Unde math. vj. c. ſcribitur. Omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendā eam iam mechat' eſt eā in corde ſuo. Peccatum enim tribus modis operatur. Suggeſtione que. ſ. non ſolū cum peccato: ſed etiā ſine peccato: z cuz merito eſſe poteſt: maxime quādo quis defectu ꝓprio nō adhibet cauſam. Scdō delectatione que ſi non deliberatur: vt in ſequenti regula declarabiē venialis eſt. Tertio cōſenſu deliberato z ꝯſenſus mortale eſt etiā ſi culpā actu nō opereē. Unde diſti. vj. decretorū grego. anglorū epiſcopo auguſtino nomine ſcribens ait. Tribus modis impletur omne peccatū. videlicet ſuggeſtione: delectatione: cōſenſu. Suggeſtio quippe fit per diabolū. Delectatio per carnē. Conſenſus per ſpiritū: quia et primo culpaz ſerpens ſuggeſſit. Eua delectata eſt vt caro Adam vero vt ſpiritus conſenſit. Et neceſſaria eſt magna diſcretio inter ſuggeſtionē z delectationē: z inter delectationē atq; cōſenſuz iu

dicem sui faciat animi presidē. Cū enī malignus spiritus peccatū suggessit in mēte: si nulla delectatio peccati sequatur: peccatū animo ppetratū nō est: cū vero delectari caro ceperit: tunc pctm̄ incipit nasci. Si aūt ex deliberatiōe ad cōsensuz accessit: tunc peccatū cognoscit pfici. In suggestione semē est: in delectatione sit nutrimentū: in cōsensu perfectio. Alia regula dicitur praua cogitādi malicie delectatio. Nō enī solus deliberatus cōsensus operis: sed etiam delectationis: vt beatus thomas q. cliiij. ar. 2. dicit: est peccatum mortale. Unde si persona nollet operari peccatū: sed in cogitatione eius vel locutione: vel auditione eiusdem: qd est culpa mortalis: delectare se vellet mortaliter peccat Ideo magister senten. disti. xxiiij. ij lib. ca. quando dicit. Si diu peccatū in cogitatione delectatiōis teneatur: et si voluntas perficiendi desit mortale est: et pro eo damnabitur simul vir et mulier id est totus homo quia et tunc vir nō sicut debuit mulierem cohibuit: vide potest dici cōsensisse. Alia regula mortalis culpe dicitur piculi expositio. Unde beatus bonauentura super disti. xvij. lib. iiij. senten. art. qd quando quis dubitat an culpa quedā sit mortalis vel venialis: eam cōfiteri tenetur. ne periculo subiaceat: et quādo in tali casu: vt etiā sanctus thomas dicit culpam de qua quis dubitat: an sit ipsa venialis vel mortalis negligit ac despicit cōfiteri: tunc mortaliter peccat. Et hoc ne alijs incredibile videatur: euidēti exemplo: ratione et auctoritate probatur. Nā idē sanctus thomas 2a. 2e. q. cl. arti. ij. dicit: qd quando quis ppendit vinū qd bibit eum inebriare posse: si bibēdo inebrietur mortaliter peccat. quia sciēter et ppria volūtate se priuationi rationis exposuit: cuius rationis virtute et operatione: peccata que per ebrietatē fiūt euitare valebat. Sic etiam inquit ipse mortaliter peccat qui propria volūtate atqz sciēta se mortalis culpe periculo dānat. Et dominus bonauētura super di. xvj. iiij. li. sentē. dicit hominē ad penitentiam et confessionē venaliū peccatorū consensu cōmissorū teneri: vt se periculo non exponat: quia pleriqz sunt q putant se peccare venialiter: et peccant mortaliter. Ratio insuper hoc manifestum facit: Nā qui scienter et propria culpa et absqz necessitate proximi corpus in periculo mortis ponit: quia contra caritatem facit: peccat mortaliter. A maiori igitur causa liquet: cū aīa dignior corpore sit: qui eam in periculo quacūqz ratiōe locaret mortaliter deū offēderet. Jdō quia anima dignior corpore est. Sap. eccl. xxx. ca. dicit. Mibere anie tue placēs deo. Et hoc idem ait aug9. in enchiridion: vt notat gratianus de pe. di. iij. ca. qui vult. Ex quib9 oībus dici potest verū non esse respōsum quorūdam qui hanc regulam

restringere volūt: dicentes hoc debere intelligi dūtaxat quādo periculū ex dubio profluit: sed eoꝝ pace salua mihi videtur qd̄ diximus: nullatenus esse intelligendū: nam quocūqꝫ quis mortalis culpe se exponit periculo: mortaliter peccat. Quia vbicūqꝫ inuenit̄ vna eademqꝫ ratio: ibi erit eadeꝫ dispositio: sicut ff. de legi. l. non possunt: ⁊ extra de ver. signi. ca. intelligētia: clare notatur. Sed quocūqꝫ tale periculū venit: eadeꝫ ratio erit. Igitur qui sic vt dictū est mortalis culpe periculo se damnat: nemini dubiū est quod mortaliter peccat. ¶ Comes.

Vera sunt hec ⁊ apertis rationibus iam probata.

¶ Pars tertia sermonis de tribus alijs atqꝫ vltimis regulis ⁊ doctrinis seu documētis: quibus insuper cognosci potest satis clare: quādo culpa quedam est mortalis aut venalis. Antoninus.

Prima insup regula atqꝫ doctrina qua mortalis culpa cognosci potest r. p. dicitur ad operationem mortalis culpe fauoratio. Omis enim qui mortali culpe consensum consilium vel fauorem dedit: mortaliter peccauit. Unde ad ro. j. ca. paulus ait. Digni sunt morte nō solum qui faciunt ea scilicet peccata mortalia: sed etiam qui consentiūt facientibus. ⁊ tanto amplius quis peccat: quanto maiorem causam peccato donat. Unde magis peccat qui non solū peccato consentit: sed etiam consilium prebuit: ⁊ peccantes vel induxit vel ad peccandum animauit. Et magis qui fauorem ⁊ auxilium dedit: ⁊ magis vel grauius q eos peccare precepit. Idcirco extra de iniurijs: ⁊ dāno dato ca. si culpa: scribitur. Qui causaꝫ damni dat: damnū dedisse videtur Et hec regula etiam ad illum se extendit: qui mortis metu vel timore delinquit. Propterea in ca. sacris: de his qui vi metuue causa fiunt. hoc modo dicitur. Pro nullo metu debet quis mortale peccatum incurrere. Et augustinus in lib. ij. de ciuitate dei ⁊ notatur xxxij. q. v. c. ita ne taliter inquit. Potius quis quidlibet mala pati q̄ꝫ malo consentire decernat. Et recte certe peruvnū tantū peccatum mortale regno quilibet priuat̄ eterno. ⁊ qd̄ deterius est co quidē offenditur diuina maiestas: que adeo peccatum odit: vt pro eo delēdo mortem sustinere decreuit. Proinde contemplatiuus anselmus in libro de similitudinibus ait. Prius me in infernum mergerem: q̄ꝫ peccatuꝫ in me dimitterem. Alia regula dicitur proximi scandalizatio. Licet enim mortali culpe quis nō cōsentiat neqꝫ ipsa sibi placeat: tamē ex indiscreta locutione vel operatione causam proximo peccandi mortaliter donat: profecto mortaliter peccat. Et illud patet per regulam antedictam: que etiam scribit̄ l. qui occidit. §. In hac sūt. ad legē

aquilia: vbi dicitur. Qui occasio nem damni dat: damni dedisse vi det. Et ideo sepius ab eo quod sibi licitum est quis se abstinere tenet: ne per eum proximus peccet vel scan dalizetur. Frequenter enim a car ne vel a vino se quis abstinere de bet: ne sui causa proximus peccet. Unde ad ro. xiiij. ca. dicit. Si prop ter cibum frater tuus contristat: iam non scdm caritatem ambulas noli cibo tuo illum perdere: pro que christus mortuus est. Et etiã qd magis tibi forte R. P. sicut san ctus thomas 2a 2e q. xliij. ar. vij. dic. difficile videtur ne proximus scan dalizetur a bonis operibus: licet non necessarijs ad salutem: quãdo qz tamen abstinendũ est donec ra tionibus ostendatur se ex illis scan dalizari non debere. Unde hiero nimus ait. Dimittendum est ppter scandalum õe qd potest pretermit ti. Ceterũ si alterum facientem hoc quisqz viderit: retrahere tenetur cum quantum sibi possibile fuerit Et hoc vt melius intelligatur po namus exemplum. Si enim quispiã diffamatur et ex hoc proximus scan dalizatur qzuis ab eo qui diffamat causa scandali non euenerit: sz po tius ab eo qui eum diffamauit: tñ diffamatus obligatur ex caritate in famiam purgare quoad poterit ne peccati vl scandali causam alteri de derit. Proinde aug. in sermõe de cõmuni vita clericoꝝ et a gratiano xij. q. j. ca. nolo: describitur. Qui fi dens conscientie negligit famã suaz crudelis est: et qzuis primus ex al terius scandalo non peccet: tamen ille qui causam peti vel scandali de dit: iam peccauit quia quantũ in se fuit venenũ effudit: licet euz nemo absorbuerit. Ex his cõprehendi po test quã damnationẽ incurrãt mu lieres et mares suis cãtilenis et cho reis vestimẽtis: atqz ceteris vãitati bus primũ scãdalizantes. Ultima regula dicit negligẽs erroris extir patio. Nã q pctõ vt cõuenit nõ resi stit: in mortali crimine pculdubio ruit. Uñ. grego. ait. Cõsentire vide tur erranti qui ad rescindẽda que corrigi debent non occurrit. et dist. lxiij. decretorum. c. error. inno cen. ait. Error cui non resistitur appro batur: et veritas cum minime defen satur opprimitur. Negligere quip pe cum possis perturbare peruer sos nihil est aliud qz fouere: nec ca ret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuia re: et distin. lxxxvj. c. facientis: dicit. Facientis proculdubio culpam ha bet: q qd pt corrigere negligit emẽ dare. et Aug. in omel. iij. ferie post tertiam dñicã in quadragesima di cit. Mihi non sufficit vt iniuriam primo non donẽ. sed si quoad pos sum iniuriantis salutẽ fraterna cor rectione non peuro in peiori et gra uiori sua damnatione intro. Et no tandũ qz tanto magis ad hoc quisqz obligatur quanto magis in offi cio presidentie et gubernationis p

alijs sublimatur. Pastor eni͂ et aliorum gubernator non solum peccata que ipse scit: vel que manifesta sunt ex officio corrigere debet. sed etiã illa que si operam daret ex diligenti inquisitione videret. Unde extra de regulis iuris. c. q̃uis. sic dicitur. Non potest esse pastoris excusatio. si lupus oues comedit: et pastor nescit. et hoc precipue de illo p̄sidente. mens periti recte intelligit q se ad regendũ alios obtulit. Nã illum tanto magis pondus regiminis obligat quãto preesse alijs affectat. Et ideo parentes ad oĩa peccata filiorum obligantur: que per eorum negligentiam faciũt. Uir quoq; de vxoris sue criminibus rationẽ reddere tenet: et similiter quilibet paterfamilias et maior dominus et temporalis dominus et prelatus quisq; de peccatis que eorum officio euitari possunt rationem reddere debent Propterea beatus augu. ait. Cuilibet regẽti apta et accomodata est disciplina non solũ episcopo regẽti plebem suam. sed etiam pauperi regenti domũ suam: diuiti familiã suam: marito regenti coniugem suam: patri regenti plem suam: iudici regenti p̄uinciam suam: regi regẽti regnũ suũ: que omnia. xxiij. q. iiij. ca. duo ista ponuntur. Similiter obligantur parẽtes spirituales reddere rationem de filijs: quos in baptismo susceperũt: si in via morum et fidei ab eis documẽta non habuerũt. Uñ de cõse. disti. iiij. ca. Uos ante omnia: dicit: et sunt verba augu. in sermone post pasca. qui incipit Hodiernus dies. Uos inquit añ oĩa tã viros q̃ mulieres: qui filios in baptismo suscepistis moneo vt cognoscatis vos fideiussores apud deũ pro illis extitisse quos viñ estis de sacro fõte suscipe. Jõ eos admonete vt castitatẽ custodiant: iusticiam diligant: caritatem teneant. ante omnia simbolũ et orationẽ dominicã: et vos ipsi tenete: et illis q̃s de sacro fonte suscepistis ostẽdite. His igit̃ regulis: atq; doctrinis R. P. iuxta valitudinẽ meã opera mortua demõstraui. A quibus oĩbus vi te largitor dñs iesus per meritũ sui preciosissimi sanguinis liberare dignet. cui cũ patre et spiritu sancto in trini. p̃se. sit ho. et glo. de. et imperi. atq; iubilatio sempiterna in secula seculorum. Amẽ. ¶ Comes.

Fateor equidem in hac parte p̄ima huius operis te plenissime tractasse de peccatis. sed deincepsvellem pro eorum peccatorum purgatione modũ audire cõfessionis.

¶ Dominica de passione post p̄ãdium de obligatione sollicitudine et exceptuatiõe sanctissime cõfessiõis in quibus ab hoĩbus triplex error sepi⁹ cõmitti solet. Sermo. xlvj.

Quis ex vobis arguet me de peccato Humilissimi dñi iesu ad arrogantes iudeos vba sunt ista. q̃ ioh. viij. ca.

scribuntur. Licet quidē vt in exordio libri diximus r.p. nostra principalis intentio minime sit de confessione tractare: tamen q: in ea plerique multos errores facere solent: ne dominatio tua in eorū numero inueniatur quibus confessione facta dicere possis. Quis ex vobis arguet me de peccato. De ipsis erroribus q in confessione fieri possunt: deinceps tractare disponimus. Uerū q: errores ipsi multi sunt z omēs vno sermone declarari non possunt. de tribus dūtaxat hodie dicere statuim⁹ Sed prius pro nostra cōsuetudine queram⁹. Quare dominus noster: vt doctores aiunt: ppter eius plenitudinē gratie in qua vt homo omnes creaturas mūdi excellebat: de cuius plenitudine vt ait apl's. omnes accepimus. z ppter eius consumationē glorie: q: cōprehēsor erat: nō datur posse peccare: z ppter vnionē coniunctionis ypostatice q̄ omnes eius humane potētie erāt eius diuinitati coniuncte: nullomō peccare valebat ait. Quis ex vobis arguet me d peccato. Ad qd breuiter respondetur q hoc dixit triplici respectu. Primo respectu alicuius rephensionis. nam cū iudei nollēt ei⁹ pdicationē audire. dubitari poterant aliqui. an hoc pueniret ex xpi culpa: vel ex iudeor perfidia: atq; malicia. Quia vt grego. ait. Cuius vita despicitur restat vt eius predicatio contēnatur. Ideo hieronim⁹ ad nepotianū ait. Non confundat opa sermonē tuū ne cū in ecclā loqris: tacitus qlibet respondeat. Cur igitur hec dicis que ipse non facis. Propterea ipse saluator ait. Quis ex vobis arguet me de peccato: cuz in me macula vel defectus inueniri nō possit. Un beatus petrus. j.c. dicit. Qui peccatum nō fecit. neq; dolus inuentus est in ore eius. Igitur cū mea nō vultis audire verba z in me nulla sit culpa: hoc pueniat ex vestra nequitia: ppterea subiunxit. si veritatē dico vobis: quare nō creditis mihi. Qui ex deo est: verba dei audit. ppterea vos non auditis: q: ex deo non estis. Scdo etiā hoc dixit respectu sue humiliationis. Unde super hoc grego. ait. Pēsate fratres karissimi māsuetudinē dei relaxare peccata venerat z dicebat. Quis ex vobis arguet me de peccato. Non dedignat ex ratione ostēdere se nō esse peccatorē: qui ex virtute deitatis poterat petōres iustificare. Nec in vno loco r.p. humilē inuenies xpm. Audi quid ad antoniū monachū hieronim⁹ ait. Dñs noster hūilitatis magister disceptātibus de dignitate discipulis vnū apphēdit de paruulis dicēs. Quicunq; vīm non fuerit conuersus vt hic infans non potest intrare in regnum celorū. Qd ne tantū doceret uec facere videtur impleuit exemplo dū discipulor pedes lauit: dū traditorē osculo excipit dū loquit cum samaritana. dū ad pedes sibi sedente maria de celor disputat re

guo. dñs ab inferis resurgens: prio mulierculis apparuit. Tertio hoc insup dixit respectu nostre iforma tionis. Nã preuidẽs dñs nõnullos hereticos esse debere: qui dicerẽt ad expiationẽ peccatorũ per con fessionẽ non obligari: vel si obliga mur non tamen sepius ad hoc de/ bere sollicitari: et quosdã vero alios ad eã obligatos exceptuari. cõtra hos tres errores disputans ait.

Quis ex vobis arguet me de pecca to. Quasi dicere vellet. Si ego insti tui xpianos de necessitate salutis ad peccatorũ confessionẽ obligari et ad hãc cũ necesse fuerit sepius sol licitare. nec vt putatis vos heretici aliqs exceptuari: Quis ex vobis arguet me de peccato. Contra igit hos tres errores religiosissime pri ceps in presentiarũ disputemus. et iustissimã atqz sanctissimã cõfessio/ nem instituisse dñm ostendamus. Quorũ errorũ primus dicetur ob/ ligationis. Scõs dicetur sollicitati onis. Tertius atqz vltimus in hoc loco dicet exceptuatõis. de quibus per ordinem videamus. ¶ Comes

Hoc est quod vehemẽter au dire optabam.

¶ Pars pris smõis de obligatiõe cõfessiõis cõtra illos hereticos q dice bãt ad eã xpianos nõ obligari. An Uerũt et heu mihi quia hodie sunt nõnulli here tici R. P. qui dicũt xpi anos ad cõfessionẽ pec/ catorũ non obligari. contra quos in pñtiarũ disputare volẽtes. Sciẽ endũ est q tria obligãt pctõres ad confessionẽ. Diuine. s. maiestatis p ceptio. Sancte matris eccle deter minatio: et peccatorũ cõmissorũ re missio. Primo inquã homines ad cõfessionẽ obligat diuine maiesta tis pceptio: qui hoc in triplici lege pcepit. Primo in lege nature. Uñ glo. sup illõ geñ. iij. c. Adã adã vbi es taliter inqt. Uerba sũt icrepãtis et ad cõfessionẽ monẽtis vel cogẽtis Qõ etiã rõne pbat. Quia act9 vtu tũ moraliũ sunt de iure nature. Cõ fessio vero nõ solũ est pars sacramẽti sz etiã actus vtutis: et iõ videt esse de iure nature. Scdo i lege scriptu re et per determinationẽ sacrificiorũ sicut in. iiij. ca. li. leuiti. legitur. vbi sm quantitatẽ culpe determinatur quantitas pene. et. xvj. ca. eiusdem voluminis dicit. Offerat. s. aarõ hyr cum viuentẽ et posita vtraqz manu super caput eius cõfiteatur omnes iniqtates filiorũ israel et vniuersa de licta atqz peccata eorũ. Uerũ scdm durandũ. qm in confessione tanqz in ordinato iudicio oportet aliũ eẽ reũ: et aliũ iudicẽ. et reus sit penitẽs qui velut in iudicio spontaneo spõ te peccata confitetur. Judex princi palis esse non potest nisi qui valet absoluere atqz ligare. et ideo iudi/ cium cõfessionis soli deo competit qui pncipaliter solus potest pecca/ ta relaxare. Sed quia tẽpore legis nature ipse tantũ deus erat et non homo. sufficiebat mentalis cõfessio

Unde homines illius temporis mētaliter cōfitebātur. Tempore vero legis scripture: quia ipse deus magis innotuerat homini ⁊ iam pontificē cōstituerat in terra: homines cōfiteri mandauit vocalr per sacerdotē. generaliter tamē ⁊ indistincte per determinationē sacrificiorū: sicut superius dictū est. In lege vero gratie quo tempore carnē assūpserat. hoc in figura mandauit. qm̄ vt mathei. viij. scribit leproso mūdato dixit. Uade ⁊ ostēde te sacerdotibus dans per hac intelligere vt cōfiteamur sacerdotibus vicarijs suis: quia ipse no biscū pñs esse nō licet. Et sine figura hoc filii modo precepit qn̄ discipulis non solū potestatē vindicādi in eodem foro dedit accipiendā ab alijs mediātepe troacū ante passionē vt math. xvj. ca. scriptū est eā pmisit dicens. Tibi dabo claues regni celorū. ⁊ post passionē dedit. vt ioh. xxj. ca. scribitur qn̄ dixit. Pasce oues meas. sed etiā dedit ptātē iudicandi in foro consciētie non tantū apl̄is quorum sunt epi successores: sed etiā alijs discipulis: quorū sunt successores sacerdotes iferiores ⁊ illā potestatē oibus immediate dedit per seipsū cū post resurrectionē dixit. sic ioh. xx. ca. legitur. Accipite spm̄ sanctū: quorū remiseritis peccata remittūt reis ⁊ quoꝝ retinueritis tenta erunt. Quib⁹ autē datur potestas de aliqua causa implicite in dicendi. datur illis potestas de illa cognoscēdi. Nullus eni pōt esse iudex de illis qui ignorat. Sacerdos aūt non pōt cognoscere facta secreta pcōꝛs nisi pctō: ei ꝯsciētiā suā ꝑ ꝯfessionē aperiat. Cū ergo xp̄s sacerdotes instituerit iudices aliorū in foro ꝯsciētie: pcepit pcō:es de necessitate salutis sac̄doti sua pctā cōfiteri. Et iō puer. xviij. ca. sapiē. bñ dixit. Qui abscōdit scelera sua nō dirigeť. Hoc etiā pceptū auctoritas apostolica pmulgauit. Un̄. v. ca. sue canōice iacob⁹ ait. Cōfitemini alterutrū pcā vr̄a. In qb⁹ verbis. vt ricar. ait. Innuit apl̄s ꝯfessionē eē faciendā sac̄doti: qꝛ pauloan̄ hec v̄ba pmisit. Infirmat̄ qs ex nob̄ iducat psbyteros eccl̄e. Et ēt itellexit cā eē necessariā ad salutē qꝛ ꝯcludit vt saluemi: q̄ pars nō tm̄ referēda est: ad orate: s; ⁊ ad ꝯfitemi. Jō boetius in p:osa pmi libri dicit. Si opera medicantis expetas: opoꝛtet vt vulnus detegas. Scdo obligat nos ad confessionē sancte matris ecclesie determiatio. Un̄ in c. oīs de pe. ⁊ remissiōib⁹ dr̄. Ois vtriusq; sexus fidelis postq; ad ānos discretiōis puenerint: oīa sua solus pctā saltem semel in āno fideliter ꝯfiteať ꝓprio sacerdoti: ⁊ iniunctā sibi pñiam ꝓ viribus studeat adimplere. Cū igitur in hac decretali hec dictio ponitur. s. omis: que fm̄ logicos tanq; signū vniuersale affirmatiuū habet officiū distribuendi pro omnibus ideo nullus eximitur a cōfessione. Unde ambro. in li. de paradiso di

cit. Nemo iustificari potest a peccato: qd̄ non dū cōfessus fuerit. Et iō qui cōtra hanc determinationē ecclesie faciūt: non solū expelli debēt ab ecclesia viui: sed etiā mortui priuari ecclesiastica sepultura: sed cū peccato mortali dei maledictionē incurrūt. Unde in psal. Maledicti qui declinant a mandatis tuis. Et math. xviij. ca. scribit. Qui ecclesiā nō audierit: sit tibi ethnicus & publican⁹. Tertio obligat nos ad cōfessionē nostrorū peccatorū remissio. Quia sicut per cōfessionē omīa peccata remittūtur. Unde dauid in psal. xxxj. ait. Dixi cōfitebor aduersum me iiusticiā meā dño & tu remisisti ipietatē peccati mei: ita sine cōfessiōe nulli saluātur. Proinde doctor noster ricar. sup dist. xvij. iiij. li senten. dicit. qd̄ etiā infideles ad cōfessionē obligantur vniuersaliter: quia cū confessionis preceptū sit de iure diuino: qd̄ super omnes potestatē haber: oēs vl'r obligat. Nec papa vt ipse ait, cū aliquo dispensare potest: vt cōfiteri nō teneat: & hoc ꝑpter sacramentoꝝ necessitatē: q2 nec instituta tollere potest, nec imponere noua: licet de tempore qd̄ determinatū a deo nō fuit: potestatem habeat dispensandi: nec valet dicere: qd̄ per contritionē peccatū deleatur: quia sine cōfessione in re vel in ꝓposito implicite vel explicite etiā contritionē valere nō dicimus. Hinc contritionē diffiniētes dicunt. Contritio est dolor volūtarie assumptus pro peccatis cū voluntate vel ꝓposito confitendi vel satisfaciendi. Et ad hunc sensū de pe. di. j. c. si cui. §. Ex his hoc modo dicitur. Nullus ante cōfessionem oris & satisfactionē operis peccati abolet culpā: sed per cōfessionē nō solū peccatori dimittitur culpa: sed omnia bona per ipsum facta & tot⁹ ecclesie sibi prosunt: dum ei reddat & gratia. Unde aug⁹. Credendū est & pietas fidei expostulat credere: qd̄ omnes elemosine totius ecclesie & operationes vel orationes & opera iusticie: & misericordie succurrāt recognoscēti mortē suā ad cōuersionem. & sunt posita hec verba in lib. decreto. de pe. distin. vj. ca. qui vult ante medium. Sed hec breuiter in hac parte sufficiāt. ¶ Comes.

Quā bona & dulcis & suauis est preceptio talis que nō precipienti ꝓdest. sed obseruanti ꝓcul dubio nimis: ꝓpterea ad eundem intellectū superius expressū leo papa dicit: qd̄ & de pe. distin. vij. gratianus. ca. qui egerit annotauit. Qui egerit inquit penitentiā veraciter & solutus fuerit a ligamēto quo erat astrictus: & a xp̄i corpore separatus & bene post penitentiā vixerit sicut ante penitentiā viuere debuit. post reconciliationē quādocūq̄ defunctus fuerit ad deū & ad regē vadit regno dei non priuabitur & a potestate diaboli separatur.

¶ Pars secunda sermonis de sollicitatione cōfessionis & tēpore: an. s.

tantū semel in anno vel subito post peccatū mortale xpianus debeat cō fiteri super qua re nōnulli sepi⁹ma ximo errore decepti sunt. Anto.

Multi scientes obligatio nem cōfessionis R. P. errauerunt et errant ho diernodie de tpe q̄ erro re plerique differunt confiteri cū eis fuerit confessio necessaria. Uolentes igitur hunc errorē destruere q̄rimus. An quilibet post peccatum statim cōfiteri teneatur? Et licet de confessione dupliciter loqui contigat. Uno modo quantū ad cōfiten di ppositum. Alio modo quantuz ad confessionis actum. q2 de propo sito confitendi omnes cōiter tenēt q2 omnis tunc cōfiteri tenetur quā do confiteri obligatur et confiteri astringitur: quādo habet memoriā peccatorū. Sic enim vt diximus cō tinet contritionis diffinitio iō sup hoc loqui nō oportet. Sz de actus confessionis tempore. i. quādo ql̄s bet obligatur se ostendere sacerdo ti: inter tractatores sacre pagine z iu ris canonici pfessores: triplex ver satur opinio. Prima quarum est innocen. super. c. omnis vtriusqz se xus. et archidiaconi super ca. ille rex. de pen. distin. iij. Hi quidē vi dentur asserere confessionē differri non debere: dūmodo oportunita tem habeāt confitendi: qui sunt in mortali crimine lapsi. Quod ratio ne exēplo: et auctoritate satis apte p batur. Ratione sic propositū osten di potest. Quod precipit esse fien dum sine temporis determinatiōe fieri debet citius q̄ poterit cū opor tunitate. Unde sanctus tho. 2ª 2ᵉ. q. lxxxvij. dicit. Is qui ad soluenduz aliquod debitum sine temporis de terminatione tenetur: peccat si citi us q̄ poterit soluere cōtēnit. Cū igitur absqz termino ex institutiōe diuina ad confitendū homines te neantur: hoc citius q̄ poterūt age re debent. Est etiā alia ratio: quia cum superius dictū sit neminē se ad peccati mortalis periculū ponere debere sub eiusdem criminis pena Et doctores omēs cōmuniter affir mant magnū periculum esse cōfes sionem differre. relinquitur igitur etiā nos teneri q̄totiens possum⁹ fa cere: qd ad nostrā vtilitatem deum cognoscimus ordinasse. Hoc etiam alia ratione probatur. Sicut enim in. c. cū sit. extra de etate et quali. or. dicitur. Examen cōsciētie qd ad cō fessionem requiritur ars artiū exti matur. Unde iob. viij. c. dicit. Etiā si simplex fuero: hoc ipsum ignorat aīa mea. Quō igitur cōfiteri poterit qui in ea exercitatus non fuerit cuz ars etiā facilis sine exercitatiōe adi sci nō possit. Ex hoc igit nemo ex cusatus habetur. si propria negligē tia cōfiteri se nescit vel mortale pec catum. aut eius circūstantiam in cō fessione relinquit. Sed qd ratione monstratum est. exemplo similiter demonstratur. Nam morsus a ser pente coutēptor est corporalis sue

salutis: si statim remedia non querit. Cū igitur morsus peccati mortalis multo periculosior sit ꝙ̄ morsus venenati serpētis. medicina cōfessionis citius ꝙ̄ fieri potest ei est adhibenda: ne in peiori deueniat ruina: quia teste grego. peccatū qḋ per penitētiā nō diluitur. mox suo pōdere ad aliud trahit. Uñ ysido. de summo bono dicit. Cito corrigitur culpa que cito cognoscitur: tardius autem sanatur vulnus quod iam putrescentibus membris longo post tempore curationibus adhibetur. Isti quidem qui eorū opinionem sic ratione: exemplo: ⁊ auctoritate. fulcierūt ad decretalē illā Omnis vtriusque sexus: dicūt ꝙ talis cōstitutio intendit artare tēpus propter negligentiā hominum ⁊ non ampliare: cum illud spacium nō cōcedit: sed potius illud negligentias cōfiteri nolentium perimit. Quod etiam per similitudinem ostēdi potest. Nam extra de hereticis. c. excōmunicamus. §. qui autem dicitur. Qḋ hi qui ex suspitione heresis excōmunicantur: si amplius vno anno in ea per contumatiam perstiterint: post illud tempus velut heretici damnari possunt. Manifestū est igitur vno anno nemini in excōicatione persistere ꝯcessum esse. Sed postvnū annū nōnulle pene sunt excōmunicatiōe persistētibus addite Potest etiā decretali predicte ꝫm innocē. aliter responderi. s. ꝙ ipsa duntaxat locum habet in illis q tantum venialiter peccauerunt: hi vero semel in anno debent confiteri: non ex eorum propriis culpa. sed institutione ecclesiastica. Altera vero opinio est domini beati bonauenture: qui super. xvij. distin. iiij. lib. sententiarum. ait. Qḋ omniū hominū tria genera sunt. Religiosi. s. seculares clerici. Et puri layci. Hi quidem omnes ad propositum confitēdi tenentur. vt predictū est illico post peccatum mortale dum eius memoriam habuerit: aliter eorum contritio non esset vera. Sed ad actum ꝙ̄ citius poterunt religiosi sine mora tenentur: tum quia oportunitas confitendi eis nunꝙ̄ deficit. tum quia eorum vita tota est penitētie tempus. De clericis autem firmiter iste doctor iudicare nō audet. tamen magis extimat subito post mortale peccatum more religiosorum ad confessionē obligari. Quia non videtur esse cōtritus qui peccatum portat occultū tā longo tēpore: sicut vulnus: precipue cum eis oportunitas confitendi vix aut nunꝙ̄ deficit. De puris autē laicis asserere quidem ꝙ possint vsque ad pasca differre: videtur esse periculū: ⁊ ꝙ semper similiter teneantur quando se offert oportunitas nimium videtur esse durū Ideo rationabiliter sentiēdum est medium. s. ꝙ nunꝙ̄ differre debeant. nisi quādo maiorē oportunitatem: aut tēporis: aut sacerdotis expectant. Tūc enī tute differre possunt quando pro vtiliori causa dif-

ferre videntur. Si vero hij omnes non ex propria mortali culpa quas non fecerunt: sed tantū ex instituti one ecclesiastica confiteri tenentur vsq̧ ad pasca differre licite possūt: nisi ratione statuti: vel suscipiendi sacramenti. ad quod debite se preparare debent. Ultima opinio est doctoris Ricar. qui super eandem distinc. dicit ꝙ amplius q̄ꝫ semel in anno confiteri non est preceptū: sed consilij. nam ex opposito sequeref: ꝙ peccator semper mortale crimen faceret q̄diu confessionē differret ⁊ eum eadem ratione precepti eucharistiam sumere ab ecclesia in pasca mandetur: qui habita oportunitate confessoris ⁊ communionis ea negligēt: semper mortaliter peccaret: quod absurdum est. Sed bene quinq̧ rationibus plusq̄ꝫ semel in anno existēs in peccato mortali confiteri tenetur. Primo ratione sacramēti quando. s. vult eucharistiam sumere iuxta illud ad corin. xj. ca. apl'i dicentis. Probet autem seipsum hō: ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat. nisi forte de ꝓpinquo expectet aliū cui deuotiꝰ atq̧ securius ꝯfiteri se credit. Sic ei expectans tamē q̄ꝫ vere penitens nullo iure istius doctoris sententia cōmunicare prohibetur. Secūdo ratione periculi quando. s. in infirmitatem exciderit: q: eccle. xviij. c. scriptum est. Ante iudiciū. s. mortis interroga teipsum: ⁊ in cōspectu dei inuenies propitiationem. Tertio ratione dubij quando. s. pbabiliter videt ampliꝰ anno illo copiā sacerdotis habere non posse: q: apl's ad gala. vj. c. dicit. Dū tempus habemꝰ operemur bonū. Et boetiꝰ. Signat tempora propria aptans officijs deus. Quarto ratione stimuli: quando. s. conscientia stimulat illico per sonā post peccatū cōfiteri: quia de penitē. distin. iiij. dicitur. Omne qđ fit contra conscientiam edificat ad gehēnā. Quito rōne statuti q̄n. s. vltra q̄ꝫ statuat cōsilium generale societas quedā vel regio ratione suorum statutorum frequentius confiteri tenetur: precipue quando vouit talia obseruare statuta: quia scriptum est. Uouete ⁊ reddite domino deo vestro. Ex his igitur opinionibus quid eligere debeas discretioni tue cōmitto. Mihi autem non absurde videtur quēlibet post peccatum mortale subito ad confessionem obligari: nisi eis vel confessoris: aut indeuotionis ratione tēporis impedimentum eueniat.

¶ Come s

De his que dicta sunt illud ad memoriam duco qđ mathei vij. ca. scribitur. Augusta est porta ⁊ arta est via que dicit ad vitā ⁊ pauci sunt qui inueniunt eam.

¶ Pars tertia sermonis de exemptione vel exceptuatione confessionis: an scilicet aliquis non teneatur ad confessionem. Antonius.

Tria quidem genera p. sonarũ R. P. a confessione iã exceptos esse inuenio. Quidam enim non obligantur ad confessionẽ ratione etatis deficientis quia nõdũ ad annos discretionis peruenerũt: sicut alma mater ecclesia statuit quando dixit. Omnis vtriusqz sexus fidelis cũ ad annos discretionis peruenerit: et alia que sequuntur. Illud nẽpe discretõis tempus a doctoribus appellatur in quo quisqz potest peccare mortaliter. et hoc ideo quia sicut tunc per peccatũ potest se obligare diabolo: ita per confessionem a demõis potestate liberatus debet se reddere deo. Tunc etiam potest homo peccare mortaliter quando est doli capax. hoc quidem tempus regulariter septem annorũ dicitur esse: sicut extra de delictis pue. ca. j. in textu et glosa clare notatur. Attamen nonnulli inuenti sunt qui ante septimũ anni exstiterunt doli capaces. vnde in eorũ morte ab eis signa damnationis visa sunt: qz peccauerunt et sine confessione decesserũt. Tamen ſm glo. augustini in. c. preuotato: saltem in etate septẽ annorum ad cõfessionem quilibet obligatur. Et ideo si quis hoc tẽpore confiteri cõtemneret: proculdubio in statu dãnatõis esset etiã si aliud peccatũ non haberet: qz contra p̃ceptuz ecclesie faceret. In quo quidem crimine etiam cadit qui eiꝰ curam gerit: et eũ confiteri minime cõpellit: sicut ex dicto. c. omnis vtriusqz sexus percipi potest: et si talis talem septem habens annorum etatẽ non confessus: saltez semel in anno mori ɔtingeret: in eccl̃ia vl' eiꝰ cimiterio sepiliri non debet. Immo si quis eum in ecclesia vel eius cimiterio sepeliret vel funus eius ad ecclesiam sociaret: vel vt sepeliret opam daret: qz cõtra preceptum ecclesie facit videtur ipse naturaliter peccare: nisi talis morti propinquus signa contritionis ostenderet quod vnus saltez sevidisse firmaret. Quidam insuper ad confessionẽ nõ obligantur ratiõe fatuita tis: sicut sunt mente capti: aut amentes et fatui. qz tales mereri non possunt neqz demereri: cum ht in eodem statu salutis vel damnationis sint: in quo cũ infatuantur reperiuntur sicut in. c. maiores extra de bapti. prope finez habetur. Unde tales confiteri nõ possunt: nisi quãdo lucida ĩterualla susciperẽt: quibus nihil remediũ adhiberi potest: nisi pro eorum salute deum orare. Quidam etiam aliĩ ad confessionem non obligant ratione eloquacitatis. sicut sunt muti vel hi qui idiomatis noticia carẽt eius patrie in qua sunt: et ad p̃priã redire non possunt. Nam sicut. ff. de regu. iuris. l. impossibiliuz dicit Ad impossibile nemo tenetur. Alteriqz ratiõabilius dicũt: qz hi aut per signa: aut per intepretẽ: in quo casu interpres et confessor pro vna sola p sona tenẽtur. aut co mõ quo possũt

confiteri obligātur. Sed de his sa tis in presentiarū. Rogem° domi, num nostrū iesum xp̄m. vt tale ac tā tum vtile nobis preceptum debite nos faciat obseruare: quatenus eo in presenti viuere cū ipsius gratia: ⁊ in futuro ad eterna pueire vale amus premia: ipso prestante qui vi, uit ⁊ re. in s.s. Amen. ¶ Comes

R Ationabilia sunt hec: ⁊ que dicis apertis rationibus pro basti: sed tamen mēs mea desiderat scire an p scripturam fieri confessio debeat.

¶ Feria secūda post dominicā3 de passione: de tribus aliis erroribus qui fieri solent in confessione.

Sermo.xlvij. Antonius.

Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat Quāq̄3 hec verba.r.p que ioh.vij.ca. descri buntur de ipsomet domino nostro per eū cora3 populo recitata sunt: in quo erat omnis plenitudo gra, tie: ipso testāte qui eccle.xxiiij.c.di, cit. In me omnis gratia vite ⁊ vir, tutis: tamen specialius hodie de sa cratissima confessione recitantur. Que tante excellentie est apud de, um, vt xp̄ianis omnibus dicat. Si quis sitit habere. s. gratiam dei. ve, niat ad me: ⁊ bibat. S3 quia deuo tio oñationis tue ex eo3 parte qui defectu loquacitatis vel alio impe, dimento peccata sua sacerdoti reci tare nō valent: pauloante petijt: an per scripturā confessio fieri debeat Et ne in errorem quisq3 per hoc va leat deuenire: breuiter tue petitiōi respondetur ꝭm sententiā beati bo, nauē. sancti tho. ricar. ⁊ generaliter omniū theologorū: q̄ licet propri° actus sacramentalis confessionis sit ille quo maxime cōsueuim° ma nifestare. s. proprium verbum: ta, men nōnulli modi inducti sunt ad supplementum: vt scriptura: inter, pretatio: signa: ⁊ alia huiuscemodi Unde qui loquela priuātur: aut na tura: aut egritudine: aut idiomatis ignorantia: aut alio quouis modo tenētur vel scriptura vel signis: aut interprete sacerdoti cōfiteri. Si in de ꝭm ricar. scandalū eueniret nō pt precipue ex parte nūcij: aut mali sa cerdotis: qui penitentes scripto cō uicere possunt certa malicia. Talis autem obligatio adeo stricta tri, bus rationibus: vt bonauetura di cit instituta est. Prima dicitur sacre cōmunionis reuerentia: quia sicut quilibet debet in pasca cōmunica, re: ita saltem semel in anno tenetur se ab omni peccato purgare: iuxta illud apl̄i. j. ad cori. xi. ca. Probet se ipsū homo ⁊ sic de pane illo edat ⁊ d calice bibat. Alia ratio dicitur pi culi euitantia ne. s. heretici gregem domini deuorent. Ideo sacerdos ⁊ pastor debet super gregem vigi lare. ⁊ sui pecoris vultum ⁊ consci, entiā agnoscere. Unde cuilibet ani marū curam gerenti per sapien. p, uer. xxvj. c. dicit. Diligēter agnosce

vultū pecoris tui:tuosqꝫ greges cō sidera. Tertia ratio dicit̄ salutaris medecine indigentia. Scriptū est eni eccle.vij.ca. Non est qui faciat bonum ⁊ non peccet. ⁊ in psal. Nō est qui faciat bonum: non est vsqꝫ advnū. Unde quilibet quomodo potest debet in cōfessione peccata sua detegere ostēdens se diuina gratia indigere quaꝫ nisi per ipsam cōfessionē potest habere. Quapropt̄ methaforice ipsa hodie proclamat dicens. Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat. Attamē qui impedimentū non habent ꝓprio verbo confiteri tenētur. Unde augusti.iij.libro de penitētia taliter inquit. Quem penitet oīno peniteat: ⁊ dolorem lachrymis ostēdat: ⁊ representet vitam suam deo per sacerdotes: preueniat iudiciū dei per confessionē; precepit domin⁹ mūdandis vt ostēderent ora sacerdotib⁹: docēs corporali presentia confitenda peccata: nō per nunciū: non per scriptū manifestanda. Et hec verba de peni distinc.j.a gratiano notant̄. Et in hac confessione que fit proprio verbo: triplex error cōmitti pōt. Quorum primus dicetur preparationis Secūdus verecūdatiōis. Tertius dicitur discretionis: de quib⁹ per ordinem dicenduꝫ est. ¶ Comes.

P Orro vsqꝫ adhuc vuln⁹ mee dubitationis sanauit responsio tue solutiōis. licet post hec que dicturus es de quibusdaꝫ alijs interrogare dispono.

¶ Pars prima sermonis de erro re illorum qui impreparati ad confessionem accedunt. Antonius.

H O euitatione erroris il loruꝫ religiosissime princeps qui sine debita ꝑparatione ad confessionem accedunt. Unde sepius nullum fructū ex ipsa confessione recipiunt. Sciendū est q̄ ysai.xxxviij. ca.sue ꝓphetie modū ꝑparationis que ad confessionē requiritur atqꝫ ordinem explicat dicens. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine aīe mee. In quib⁹ verbis triplicē modū ꝑparatiōis ostēdit. Primus quorū dicitur recogitatōis. quia dicit, recogitabo. id est iterū atqꝫ iterū cogitabo. s. quid sacerdoti dicere debeam. quia vt beatus greg. in mora. ait. debet vnusquisqꝫ mens causas suas apud deū ⁊ causas dn̄i contra se sollicita inquisitione discutere. Huius vero oppositū faciunt qui veluti bestie ad confessionē accedunt: ⁊ sepius sabbatum sancti expectātes: nil de cōfessione cogitantes: ita imꝑparati illo die ad confessionē vadunt dicentes. Uis nos audire. In duob⁹ eni verbis te expediem⁹: nec sicut iste mulieres quas coram te tenes multa verba facientes: longā morā ꝓtrahere dispositū⁹. quibus si cōfitebor ait vt parūper expectet dicit. O bene stat: hora est tarda ⁊ ad aliqua expedienda ⁊ forte ad cenam expectamur in domo: ⁊ tu

dicis: vt paulisper hic moram facia mus. hoc tibi dicimus q si nūc nos non audies: amplius hoc āno con fiteri dimittem⁹. Plerique insuper stantes coram sacerdote quid dice re debeant penitus ignorāt: quia super hoc ante non cogitant. O in sensati: si mercator rationes suorū quaternorum: vt ita loquar: tanta di ligentia discutit: quanto magis pec cator conscientiā propriā examina re debet: quando ille pro pecunia: iste vero pro aīa tales labores susti net: que adeo preciosa est. vt ber. in sermone passionis dicat. Consi dera homo q̄ nobilis sit anima tua et q̄ grauia fuerunt vulnera qui, bus pro ea necesse fuit christum do minū vulnerari. Debet igitur ipse peccator tria saltem cogitare prius, q̄ confiteatur. Primo receptorum a deo beneficiorum suam ingratitu dinem quibus accēditur mens ad diuinū amorem. Unde in figura le uiti. vj. ca. precepit domin⁹ dicens Ignis in altari meo semper arde bit. Et quid per ignem: nisi ardēs dilectio designatur. De quo igne dominus. xij. ca. luce dixit. Ignem veni mittere in terram: et quid vo lo nisi vt ardeat. Altare vero mens nostra est: in qua ignis id ē dilectio debet accendi per sacerdotes idest per rationalē intellectū diuina be neficia cogitando. Secundo peni tens debet cogitare bonorū omis sorum copiositatem quibus meus eius deuenire potest in humilitatē Unde ieremie. ij. dominus dicit. Vi de vias tuas in cōualle: id ē in mē tis humilitate. Tertio penitens dz cogitare suorum peccatorū nūero sitatem: de quibus accipere debet emendationē exemplo pphete di centis. Meditatus sum in corde meo exercebar et scopebā spiritum meum. Et propter hec tria sapiēs eccli. xviij. ca. dixit. Ante iudicium scz confessionis interroga teipsum et in conspectu dei inuenies propi ciationem. Alter modus pparatio nis confessionis dicitur recorda, tionis: quia ppheta dicit. Oēs an nos meos. i. oia peccata q̄ feci toto tpe vite mee recogitabo tibi. Oz et nouē regulis fieri pōt. s. vt oia pctā facta ad memoriā veniāt. Quas re gulas vel ꝯsideratōes in triplici ter nario diuidem⁹. Quorū prim⁹ cō stat ex ꝯsideratiōe etatis: ifantie. s. puericie: adolescentie et huiusmōi Ex cōsideratione status: virginita tis matrimonij vel viduitatis. Ex cōsideratione fortune prosperita, tis aduersitatis. Scds ternarius cōstat ex ꝯsideratiōe officiorū. ex cō sideratiōe societatū: ex ꝯsideratōe locorum. Terti⁹ ternari⁹ ꝯstat ex ꝯside ratōe pctōꝝ cordis. Ex ꝯsideratiōe pcōꝝ oris. Ex ꝯsideratōe pcōꝝ opis Etiō salomō eccs. iij. ca. dt. Est tē pus spargēdi lapides. i. pctā in con fessione: et est tēpus colligendi ea. s. in pparatione. Caueat tamen peni tens ne minus morose peccata car nis excogitet. qr eccli. xxxix. c. scptū

est. Qui tetigerit picē inquinabit ab ea. Ultimus modus pparatōis istius dicitur amaricatōis: quia ppheta subdit. In amaritudie anie mee. Ad quā amaritudinē ief. xxxj c. hortaſ dicēs. Statue tibi speculā pone tibi amaritudinē: dirige cor tuū in viam rectā. Quā amaritudinem dauid sentiendo dixit. Rugiebam in gemitu cordis mei. ꝛ alibi Fuerūt mihi lachryme mee panes die ac nocte. Et certe non mirū: qꝛ per mortale peccatū mens omnibꝰ bonis expoliatur. Primo quidem bonis nature. Sicut in figura luce x. ca. scribiſ vbi narratur ꝙ homo quidā descēdebat a hierusalē in iericho. i. a statu gratie in peccatū: ꝛ incidit in latrones. i. in manus demoniorū qui eū expoliauerūt omnibꝰ gratuitis bonis. Scđo oibus bonis grē: qꝛ ubi peccatū est: gratia stare non potest. teste phō dicente. Cōtraria simul esse nō possūt. Tertio bonis glē. qꝛ apocal. xj. ca. scribitur. Nihil inquatū itrat in eā. s. vitam eternā. Preparatū igitur se sacerdoti petōr ostendat: quia ƀm ray. super isto ti. Omnis vtriusqꝫ sexus. de pe. ꝛ re. §. Item: circa principiū. Si quis vnū peccatū mortale aut eius circūstantiā ad cōfessionē necessariā ex negligentia dimiserit: vere cōfessus non erit. ꝛ ideo quando sacerdos quempiā nō preparatū ad cōfessionē nō habet: cuꝫ monere tenetur ꝛ exaiare saltē de preceptis legis ꝛ de petis mortalibus: ꝛ de articulis fidei: ꝛ de sacramētis ecclesie: ac eū inducere: vt de sua negligētia cōfiteaſ. ¶ Comes. Repandi ad confessionē vtiliorē modū nunqȝ audiui. Ꝭ quia sepius in confessione verecūdia opponiſ peccatori: idcirco de ea te aliquid tangere in pñtiarū bonum existimaui.

¶ Pars secūda ƀmonis de errore illorū qui verecūdia detinētur ne peccata ꝛ eorū circūstantias sacerdoti confiteantur. Antonius.

Q Uia sepenūero .R. P. verecundia plerosqꝫ retrahit: ne pctā vel eorū circūstantias sacerdoti cōfiteaſ. iō sciendū ē ꝙ ƀm sap. eccli iiij. c. Duplex est verecūdia. Bona s. ꝛ mala. vnde ibidē diciſ. Est cōfusio adducens pctīn: ꝛ est cōfusio adducens gratiā ꝛ gloriā. Sed bona est cōfusio que honeste facit cōfiteri pctā. Cōfusio vero mala est q̄ penitentē retinet ne peccata debite confiteaſ. cōtra quā sapi. vbi supra dixit. Nō cōfundaris p aīa tua dicere verū. Et tali verecundie tria remedia adhiberi possunt: quoꝝ Primū dr naturale. Natura enim dictat ꝙ sicē hō nō erubuit peccare. ita similiter nō erubescat pcā manifestare Un ber. ait. O insania nimia hoīuꝫ pudet ablui ꝛ non pudet inquinari pudet sordes abstergere: ꝛ non pudet cōtrahere. Aliud vo remediū diciſ rationale. Dictat eni ratio vt homo maius malū euitet: verecun

diaq; maiorē effugiat. Cū igit̄ ma ius malū sit ꝑpetuo in inferno dā nari q̄3 hic tēporaliter q̄si per vnaz morulaz paruā verecundiā sustine re: ꝛ maior verecūdia sit vt peccatū oibus manifestet̄ q̄3 si diceret̄ vni p̄cipue cū illi dicat̄ tanq̄3 vicario xp̄i: ergo ex illa p̄nti verecūdia pe nitens peccatū celare nō debet: vt eternalē ↄfusionē quā ex pcō mere tur euitet. Nā ex opposito facienti p nam p̄phetā .iij. ca. dicēs ait. Reue labo pudēda tua ꝛ ostendā genti bus nuditatē tuā. Tertiū remediū dicit̄ ↄscientiale: Nā sepius ↄsciētia stimulat: vt citius penitēs pcā sua ↄfessori ondat que sibi nō dicūtur vt hoi. sed tanq̄3 vicario xp̄i. ꝛ ideo pctā non manifestātur sibi sed filio dei cui nil pōt celari. Unde ap̄lus ad hebreo .iiij. ca. dicit. Oia aperta sunt oculis eius. Nec tamē sine ra tione voluit dn̄s vt pctā manifesta rent̄ sacerdoti. q: sicut pctō: sine ve recūdia deū offendit. ita nō sine ve recūdia euz sibi recōciliari decuit. Proinde aug. in li. d pe. dt. Per vos peccastis per vos erubescatis. eru bescētia eni ista partē habet remis sionis. Ex mia eni hoc p̄cepit dn̄s vt neminez peniteret in occulto. ꝛ infra. Qui erubescit pro xp̄o fit di gnus venia. Nā monialis quedā q̄ longo iā tēpore op̄rie vixerat. post eius mortē abbatisse ceterisq; soro ribus apparēs se esse dānatā: maxi mo vlulatu corā oibus affirmauit ꝛ cū damnatiōis sue causaz ille dili genter ab ea ꝑquirerēt. dixit quia mortale quoddā crimen luxurie fe cerat: quod ex verecūdia semꝑ ce lauerat: sperans eius remissionē ha bere quia per seipsaz non modicā pniam statuit sustinere. Cauendū est tamē ne p̄pter hoc penitens pec cata sine honestate ꝛ verecūdia cōfi teri p̄termittat. ne illud hiere. sibi dicat̄. Frōs mulieris meretricis fa cta ē tibi noluisti erubescē. Comes

Existimo q̄ peccatū suū dauid cogitabat q̄n dicebat. verecū dia mea cōtra me est semper ꝛ con fusio faciei mee cooperuit me.

¶ Pars tertia s̄monis de errore illoꝝ qui dicūt ꝛ confitent̄ sua pec cata sine discretione. Antonius.

Plerique quandoq; sunt R. P. qui sine discretit one peccata cōfitentur: ꝛ tantam erubescentiaz de maximo crimine sicut de mini mo se habere ostendūt: cōtra quos extra de officio custo. ca. j. dicitur Oia cū discretione agant̄ q̄ oium v̄tutū noscit̄ esse mr̄. Nā hec v̄tus in ↄfessione penitentē corā sacerdo te humil̄r genua in terra ponere fa ciet. dabitq; loquelā deuotā ꝛ gra uē visuz honestū: r̄n̄sionē obediētē ꝛ ei oia r̄ligiose mōstrabit. Jō ber. ait. Discretio ꝗppe oi v̄tuti ordinē ponit: modū tribuit. decorē ꝛ ꝑpe tuitatē ↄfert. Est ergo discretio: nō tā virtus q̄3 quedā moderatrix vir tutū: ordiatrixq; affectuū ꝛ doctrix morū. Tolle hanc ꝛ virtus vicium

erit. Virtus enim indiscreta pro vi
tio reputatur. Et ysido. in lib. de si
no dis. Quicquid boni cū discreti
one feceris virt9 est. Quicquid sine
discretione gesseris: viciū est. Hec
igitur contra hos tres errores R.
P. breuissime dicta sint. Rogemus
dn̄m nostrū iesum q est sancte cōfes
sionis auctor & institutor: vt prepa
ratione debita facta: verecūde atq3
discrete faciat nos confiteri. Cui cū
patre & spiritu sctō sit honor & glo
ria in scl'a scl'o4 amē. ¶ Comes.

Scire deinceps valde deside
ro: an absente sacerdote chri
stianus ad confessionem obligetur
Quid igitur doctores super hoc sen
tiāt: obsecro te: vt in sequenti ser
mone declarare non graueris.

¶ Feria tertia post dominicam de
passione de tribus alijs erroribus
qui in confessione fieri solent. Ser
mo. xlviij. Antonius.

Tempus
autem vestrum sem
per est paratū. Sal
uatoris nostri ad pe
nitentes verba sunt
ista: que ioh. vij. ca. describuntur.
Petis scire R. P. an absente sa
cerdote christianus ad confessionē
obligetur? Cui petitioni breuiter
respondetur qd aliquem ad confes
sionem obligari tripliciter potest
intelligi. Precepto scilicet: consilio
atq3 de congruo. Precepto vero so
li sacerdoti facienda est confessio.
Unde magister sentē. disti. xvij. iiij.
lib. taliter inquit. Sacerdotis exa
men requirendū est studiose: quia
sacerdotibus concessit deus pote
statem ligandi atq3 soluendi: cū do
minus vt ioh. xx. ca. scribitur disci
pulis dixit. Accipite spiritū sanctū
quorū remiseritis peccata: remittū
tur eis: & quorū retinueritis: retēta
erunt. Hinc vt mat. viij. scriptū est le
proso dn̄s ait. Vade & ostende te sacer
dotibus. Ex quibus colligitur: qd
absente sacerdote christian9 ad cō
fessionem ex necessitate nō obligat
licet quantū potest eū diligēter req
rere teneat. Proinde magister sen.
vbi supra ca. nūc prius ait. Nec est
vere humilis penitens si nō deside
rat & requirit sacerdotis iudicium.
Consilio autē etiā layco christianus
confiteri tenetur. Unde de pe. disti.
vj. ca. qui confiteri dicit. Tāta itaq3
est vis confessionis: vt si deest sacer
dos: confiteat proximo. De cōgruo
similiter hoc intelligit. Propterea
magister vbi supra dicit. Si defue
rit sacerdos: proximo vel socio cō
fessio est fienda. Hoc autē de cōgrui
tate non de necessitate intelligi de
bet: quādo. s. vt ricar. & doctor sub
tilis dicunt. copia sacerdotis habet
Et saluo meliori iudicio: nisi vrgē
te periculo mortis. hanc congruita
tē p me & hoc cōsiliū nō tenerē pro
pter multa pericula atq3 scandala:
que inde possunt oriri. Sed quia
hodie tu atq3 tui R. P. sacerdotū
copiā iam habetis: ideo dn̄s vobis
& oibus ait. Tēpus autē vestrū sp est
paratū. s. ad cōfessionē. in qua etiā

triplex erõ: sepius cõmitti solet. z vnus eo dicitur hũiliatiõis. Alter purificatiõis. Ultimus vero secreti retentionis: de quibus omnib⁹ in presenti sermone per ordinem videndum est. ¶Comes.

Man⁹tue locutõis tersit a me vulnus omne dubitatiõis. ¶Pars pma smõis de errore illorũ q sine hũilitate ꝯfitent. Anto.

Sunt nõnulli R. P. q verecũdia z indiscretione carẽtes imo velut superbia locupletes sine vlla humilitate ad ꝯfessionẽ accedũt: q more pharisei magis se laudare q̃ accusare contendũt. z ideo gratiã remissionis z recõciliatõis in confessiõe minime recipiũt. q: iaco. iiij ca. scriptũ est. Superbis deus resistit: humilib⁹ aũt dat gratiã. Sicut enim mulier que offẽdit virũ etiã post indulgẽtiã vultu eius q̃si intueri nõ audet: ita similiter aia q spõsa est dei. cui per oseam. ij. c. quondã dixit: desponsabo te in fide: que mortali culpa deũ offendit: humiliter corã eius vicario pctã sua cõfiteri debet: pcipue cũ sibi deus Jere. iij. ca. dicat. Tu fornicata es cũ amatoribus multis: tñ reuertere ad me humiliter. s. dicit dñs suscipiã te sicut suscepi dauid: publicanum: zacheũ: magdalenã: cananeã: petrũ: paulũ: z alios multos: de qbus longũ est dicere: quia vt luce xiiij. c. scribitur. Qui se exaltat humiliabit: z qui se humiliat exaltabit. Hãc aũt humilitatẽ penitẽs ostẽdere debet corde: ore z ope. Primo corde suo, rũ peccatorũ magnitudinẽ cogitãdo: quib⁹ peccatis totvicib⁹ seipm penis inferni dannauit: quot vicibus deuz mortaliter offẽdere non timuit: a quibus penis etiaz si suis lacrimis aliud mare faceret: sine misericordia dei se liberare non posset: z ideo se debet humiliare z cũ pphã dicere. Misere mei de⁹ sm magnã mĩcordiã tuã. Scdo ore nam humilitas oris: signũ est humilitatis cordis. Unde math. xij. ca scribit. Bon⁹ homo de bono thesauro cordis sui pfert bona. z infra Ex habũdantiã cordis os loquit. Ultimo vero hoc faciat opere vt se in manus sacerdotis collocet nihil relinquẽs sibi: vt augusti. ait. Ante ipsuz humiliter in terra genua ponat: stet sine capucio z alia signa humilitatis ostẽdat sicut a perito z discreto confessore breuiter adiscere poterit. ¶Comes.

Hec oĩa fere ioh. os auri his verbis que de pe. di. j. notant c. si cui. cõplectif dicẽs. Pma perfecta cogit peccatorẽ oĩa libenter sufferre. In corde enĩ eius cõtritio: in ore confessio: in ope tota hũilitas. Hec est enĩ z fructifera penitentia.

¶Pars scda smonis de errore illorum qui sine puritate atq; simplicitate peccata cõfitẽtur. Antonius

Aliq̃ plures inueniũtur. R. P. qui non simpliciter vt decet z pure peccata ꝯfitentur: quin

potius spe laudis ex aliquo bono se laudant: qz spe venie ex suis pctis et delictis se cōdēnant: nō attēdentes quō augu. confessionē diffiniat qui sic ait. Confessio est per quam morbus latens spe venie aperitur. Tribus eni mōis ɔfessio fieri pōt. In foro ɔtētioso corā iudice: i foro cōsciētie corā deo: in foro penitētie corā eius vicario. In priam igit cōfessione peccatū spe venie nō aperitur: sed potius in tormentorū vel pbatione testimoniorū. In scda vero iam apertum erat: quia vt ait apostolus. omnia aperta sunt in cōspectu dei. In vltima vero de qua in presētiarū loquimur pctm latēs spe venie aperitur. Unde cōfessio sacramētalis cōgrue describitur per causam materialē que est peccatū: et causam formalē que est actus aperitionis: et per causam finalē que est spes venie: et nō spes laudis vel glorie: et alterius mali. Puritas igitur cōfessionis in tribus cōsistere videtur. Primo in euitatione mēdacij quia sm ricar. super disti. xxj. iiij. lib. senten. in quarto argumēto tertij membri: principaliter dupliciter peccat qui cū mendacio confitetur Tum quia precepto est inobediēs: eo qd suam cōscientiā sacerdoti nō manifestat. Tum quia mendacium cōtra se dicit: et ideo mortalr peccat imo tot pcā mortalia operat quot mendacia loquitur. Facit enim cōtra rationē sue salutis: et cōtra reuerentiā creatoris: eo qd vicario suo mentitur. Unde aug°. ait. Cū humilitatis causa mētiris: si nō eras peccator antequā mentireris: mentiēdo efficieris qd euitaueras. Hec verba xxij. q. ij. ca. cum humilitatis: a gratiano notantur: et a magistro in penultimo ca. huius distinctionis distinguūtur et describūtur: et in lib. de ciui. dei ca. xxj. idem doctor ait. Falsi testimonij non minus est reus qui de seipso falsū fatetur: qz si aduersus primū hoc faceret: Nec oēs bene intelligunt qd beatus grego. ait. qd bonarū mentiū est ibi culpā agnoscere vbi culpa non est. Nam ibi cognoscere capitur pro formidare. Juxta illud iob ix. c. Uerebar omnia opera mea. Scdo puritas cōfessionis cōsistere videtur in euitatione duplicitatis. Profecto sicut conscientia dictat peccatū cōfiteri debet. Certū enim pro certo: et dubiū pro dubio pferatur: et pars illa dubietatis in qua magis animus inclinat nō taceatur: tamē cauenduz est: ne cōsciētia sit aut grossa aut erronea: aut presumptuosa. Nā si qs ex tali conscientia: aut ignorantia: vel obliuione taceret qd confiteri teneretur: a peccato non excusatur: et ideo debita diligentia adhibita: adhuc penitens consideret quod multa mala que ignorantur ab eis in ipis cognoscūtur a deo. Hinc pphета dicit. Delicta quis diligit ab occultis meis mūda me. Et aplus. j. corin. iiij. ca. Nihil inquit mihi conscius sum: sed neqz in hoc iustifica

tus sum. Unde tutū est vt penitēs se accuset de omni peccato qd ex negligētia vel obliuione in confessione dimiserit: etiā si tali confessioni debitā diligentiā adhibuit. Tertio puritas confessionis videtur consistere in euitatione excusationis: vt scilicet penitens peccati suū nō excuset & proximo vel diabolo quod ipse fecit imponat: sicut adam. qui vt gen. iij. ca. scribitur: de culpa sua interrogatus a domino dixit. Mulier quā dedisti mihi sociam: dedit mihi de ligno & comedi: mulier aūt dixit: serpens decepit me & comedi Sed sicut isti qui se excusauerūt veniam non inuenerunt: ita peniten tes qui peccata alijs imponunt: remissionem eorū minime percipiūt Sed hec de confessionis puritate sufficiant. ¶Comes.

Profecto vera sunt hec: que te narrare pcipio: nec infringi possunt q̄ verissimis rationibus & auctoritatibus tam probasti: scriptum quippe est prouer. xvij. ca. Iustus est accusator sui.

¶Pars tertia sermonis de errore quodā illoꝝ qui reuelant secretū confessionis. Antonius.

Quidam vero sunt R. P qui errant in non retinē do secreto cōfessionem & se errare minime perpendunt: quia qualiter cōfessio sit secreta nesciūt. Pro quo sciendum est qd confessio ex parte triū secreta esse debet. Primo ex parte cōfessoris. Nā fm ricar. disti. xxj. iiij. li. senten. in nullo casu licet sacerdoti reuelare confessionē: siue penitens peniteat siue non. siue peccatū confiteatur in opere perpetratuꝫ: siue perpetrandū: siue peccatū in moribus: siue in fide. Unde tam iste q̄ scotus merito illi contradicūt. Est heresis crimen qd nec confessio celat: tamen debet confessor pcauere proposse. ne peccatū perpetranduꝫ sibi in confessione detectū opere perpetretur: precipue quando est contra fidem: & adeo caute vt nullomodo prodat illū qui sibi cōfessus est: nec aliquā malā suspitioneꝫ de illo generet in cordibus aliorū: nec sine ratione & auctoritate hoc dicit. Nā si licitū esset confessionē reuelare: tantū sacrāmentū vile redderetur: ac etiā populus a re sibi necessaria ad salutem retraheretur. Uia etiam fraudibus aperiretur: quia cuꝫ nimis falso penitenti in sua confessione crederetur: se iustū ostenderet vt deinceps laudatus a sacerdote valeat promoueri & honorari: reuelans aūt mendaciū diceret. Nā qd in persona dei audiuit extra forū cōfessionis se illud scire de eo vel audisse mentitur. & idcirco in c. omis dicitur. Qui peccatū in penitētiali iudicio sibi detectū presumpserit reuelare: non solū a sacerdotali officio deponendū decernimus: verū etiā ad agendū penitentiā in artū monasteriū detrudēdū. Et de pe. disti. vj. ca. sacerdos dicitur: & sunt

verba grego. Sacerdos ante omia caueat ne de his qui ei confitentur peccata sua alicui recitet qd confes sus... non propinquis: non extra neis: neqz qd absit pro aliquo scandalo: nam si hoc fecerit deponatur & omnibus diebus vite sue ignominiosus pergrinando vadat. Hec quidem peregrinatio datur illis q monasterium inuenire non valent. Magna igit debet esse fiducia penitentis quãdo tanta debet esse celatio confessoris: vt potius se exponat piculo mortis. Sicut landulfus noster recta ratione pbauit. Unde in illa vulgata cõstitutione: ois vtriusqz dicitur. Caueat sacerdos ne verbo vel signo quouismodo pdat aliquaten⁹ peccatorẽ. Scdo cõfessio debet esse secreta ex parte audientis a proposito. s. vel a casu taz ex iure nature qz ex iure diuino vel positiuo. Primo ex iure nature: qz naturalis ratio dictat: vt gratianus j. decretorũ dicit: vt quisquis alteri faciat qd sibi vult fieri: & alteri nõ inferat qd sibi nõ vult fieri. Sed ois velle debet celari qd a pposito vel a casu dum alius confitetur audiuit. Ex custodia igitur proprie fame peccata alterius audiens tenetur il la celare. Scdo ex iure diuino & scripture. Uñ luce vij. scriptũ est. Prout vultis vt faciant vobis homines & vos facite illis. Et math. xviij. ca. datur forma correctionis: & non reuelationis: quando dicit. Si peccauerit i te frater tuus. & alia q sequũ tur. Ultimo ex iure positiuo vel ecclesie. Nam extra de accu. in ca. qualiter & quando: sic dicitur. Denũciatione debet pcedere caritatiua monitio: frustra aũt precederet: si pctã postea publicari liceret. Tertio confessio debet esse secreta ex parte penitentis: quia secrete & nõ publice penitens confiteri tenetur. Et hoc ratione auctoritate & exemplo monstratur. Primo ratione vt. s. penitẽs non adeo vereatur: ne confessori ex peccati manifestatione periculũ immsceatur: nec proximus audiẽs scandalizetur. vnde propter hec omnia penitens secrete confiteatur. Scdo auctoritate: quia xij. q. j. ca. nolo dicitur: & sunt verba augustini in sermnoe de comuni vita clericoꝝ. Nolo inquit vt aliquis de vobis inueniat male viuendi occasionem: & in decretali. Omnis vtriusqz sexus dicitur: solus. i. secrete. Tertio exẽplo nam ricar. loco superius annotato dicit: qd penitens sepius tenetur penitentiã sibi iniunctã secrete tenere: quando. s. esset in preiudiciũ proprie fame: quia ecclesiastici. xlj. ca. scribitur. Curã habe de bono nomine: aut esset in preiudicium fame confessoris: vt quando exempli causa confessor bona fide & pro anime salute consuluit vt non loquaẽ cuz persona aliqua ex aliquo malo suspecta: ex cuius consortio malũ aliquod honoris: aut fame: aut alteri⁹ generis incurrere possit: tunc si illi persone hoc penitẽs reuelaret: cri

mē pditionis incurreret: & sigillū secreti pessime frangeret. Rogem⁹ ergo deum patrem omnipotentem quatinus nos humiliter: pure atq; secrete faciat confiteri. Cui cū suo vnigenito domino nostro & spiritui sancto sit laus & gloria nune & semper amen. ¶ Comes.

Magna ex hoc christianis fiducia das: vt audacter peccata confiteantur: nec in se culpe venenū retineant: vnde in eternū spiritualiter moriantur. Sed scire vellem eligere cui sacerdoti sit facienda confessio?

¶ Feria quarta post dominicā de passione de tribus alijs erroribus confessionis. Sermo. xlix. Anto.

Si nō facio opera patris mei nolite credere mihi Domini nostri & benigni saluatoris ad impios iudeos vba sunt ista: que ioh. x. ca. describuntur. Scire cupis R. P. cui sacerdoti sit facienda cōfessio: & cum hec tua petitio multa in se atq; diuersa ptineat: statui hoc quod petis in huius sermōis pme partis declarare corpore. Uolo eni hoc mane si dominus cōcesserit de tribus alijs erroribus predictis iā expeditis: qui in confessiōe fieri solent breuiter dominatiōi tue aliqd dicere: quoꝝ Prim⁹ dicitur electionis. Alter denudationis. Ultimus vero dicitur delectatiōis. Profecto si ab his erroribus & specialiter a primo imunis fueris: cōfessor tuus tibi dicere poterit. Si nō facio opera patris mei: dei. s. in confessione: noli credere mihi. ¶ Comes.

Extimo quidē petitionē meā te in sermonis exordio idcirco non declarasse: vel ne longiorē sermonē faceres: aut quod magis ex tuis verbis reor: quia quod petiū in prima parte tui sermonis iterum dicendum fore vidisti.

¶ Pars prima sermonis de errore illorum qui nesciunt eligere confessorem. ¶ Antonius.

Non pauci sunt hodierno die R. P. qui duꝫ bene confiteri cupiunt: nesciūt eligere confessoreꝫ Et idcirco ad istorum taliū instructionem immo ad tue petitiōis elucidationem: dico breuiter scdm doctoris nostri durandi sententiā: qd tria sunt necessaria cōfessori cui est facienda confessio. vt sufficienter possit penitentibus prouidere. Uita scilicet: Scientia & Auctoritas. Primo igitur confessori est necessaria vita hōesta. s. & deuota: qd ratione: auctoritate & exemplo probatur. Ratione sic. Nam ille debet esse bone deuote & honeste vite: cuius ministerio iustificantur impij: recōciliantur rei: curantur infirmi: ceci scilicet & leprosi: atq; resuscitantur mortui. Ille etiam debet esse bone deuote & honeste vite: qui vicē christi gerit in terris: q arbiter sit et me

dius existit inter peccatores et deū et quicquid in foro penitentie pronunciat claue non errante: deus ipse in celi consistorio auctoritate sua cōfirmat dicente dño vt math. xvj. ca. scribitur. Quodcūqz li. s. ter. e. l. et in ce. et quodcunqz. s. ter. e. s. et in ce. Auctoritate sic dicitur. de cōfessoribus. j. petri. iiij. c. Sicut boni dispēsatores multiformis gratie dei: adeo vt illud apostoli ad cori. iiij. c. dicere valeāt. Sic nos existimet homo vt ministros xpi et dispensatores ministeriorum dei. Et augusti. ait. sicut de peni. di. vj. dicitur. Sacerdos cui ois peccator offertur: et ante quē omnis lāguor statuitur in nullo eorum iudicandus est: qui in alijs iudicare est promptus. Iudicans enim aliū qui iudicandus est seipsum condēnat. Cognoscat igit se et purget in se qd alios videt sibi offerre. Exemplo etiā qd diximus approbatur. Nam dū falsi pharisei summā sapientiā suis insidijs capere cupientes. vt in eodem loco decreti ponitur. mulierem adulteram adduxissent ad iesum. illud qd iohā. viij. ca. scribitur audierunt. Qui sine peccato est vestrū: primus in eam lapidē mittat. et oēs seipsos cognouerūt in pctō esse: nullus eā lapidare presumpsit. Ex hoc igitur exēplo datur intelligi: q qui vult alios corrigere: et eis penitentiā imponere: pri9 se debet ab omni peccato mortali emendare: et adeo se in bonitate et iusticia firmare: vt de auditis peccatis et precipue carnis: nullam accipiat cōcupiscentiā: nullam inde sentiat perturbationem. Profecto ex auditis in cōfessione sepe excitātur motus concupiscentie. Vñ grego. Difficile est inquit fontē nō turbari in quo sordidus lauatur. Licet fm doct. irrefra. alexā. in bonis et fortibus sacerdotib9 talis turbatio est meritoria: dum ei viriliter cōtradicūt. In malis autem et fragilibus mortifera dū ex ea mortaliter inquinātur. et attrociter vulnerantur. Propterea bern. super canti. ca. xviij. s. in sermone taliter inqt cuilibet cōfessori. Tu frater cui ppria salus firma satis nōdū est: cui caritas adhuc: aut nulla ē: aut adeo tenera atqz arundinea: quatenus omni flatui credat: omni cedat spiritui: omni circūferatur doctrine vēto: imo cui tāta nō est caritas q diligas primū tuum sicut teipsum vel plusqz teipsum: et rursum tātilla vt ptra mandatū fauore liqscat pauore deficiat: perturbet tristicia: auaritia contrahat. ptrahatur ambitione: suspitionibus inquietetur: cōuitijs exagitetur: curis euisceretur honoribus tumeat: liuore tabescat tu inquā in proprijs teipsum sentiens qua nam dementia queso aliena curare aut ambis: aut acquiescis Sed enim audi quid consulat cauta vigilqz caritas: nō q alijs iquit remissio vobis autē tribulatio. sz ex equalitate noli esse nimium iustus: sufficit vt diligas proximū tuū tan-

ĝteipsum. hoc quippe est ex equa state: et paulo supius inqt. Numiz vita atqz salute quam alteri das te ipsum fraudas. et infra. Quādo ḃtem ssapis conchā te exhibebis et non canalem. hic siquidem simul pene recipit ⁊ refundit: illa vero donec impleatur expectat: quod supha bundat sine suo damno cōmunicat sciens maledictum qui partē suā facit deteriorē. Hec ille. Propter ea ab illo qui est in mortali peccato recipere sacramenta quisqz nō debet: necqz ad eorū administrationē inducere: nisi quādo necessitas aut prelatus vrgeret: eo ꝙ alter sacerdos haberi non possit. Nā vt tho. super distin. xxiiij. iiij. libri sentent. ⁊ Ray. dicunt. Quicūqz in mortali crimine executionem alicuius ordinis operatur mortaliter peccat: et ex consequenti qui eum ad hoc inducit similiter in eodem crimine cadit. apostolo testāte qui ad roma. j. ca. dicit. Non solum qui faciunt ea: sed qui consentiunt facientibus digni sunt morte: licet ex precepto prelati: aut ex necessitate: vt dictum est a quocūqz sacerdote ab ecclesia tollerato possunt suscipi sacramenta. Scḋa est necessaria sacerdoti: seu cōfessori scientia: qḋ similiter ratione: auctoritate ⁊ exemplo probatur Ratione sic. Judiciaria nanqz potestas hoc expostulat: vt quod iudicare debet agnoscat. Cum autē cōfessor sit iudex spiritualis agnoscere dꝫ quod iudicat. Hinc aug⁹. ait Caueat iudex spiritualis. vt sicut crimen non cōmisit nequitie: ita nō careat munere scientie. Nemo artē aliquā docere p̄sumit: nisi pri⁹ ipse didicerit. Difficilior autē ars nulla est vtiqz animarū regimine. Unde grego. in lib. pasto. ca. j. ait. Nulla ars doceri p̄sumit: nisi prius intenta meditatione discatur. Ab inperitis ergo pastorale magisteriū qua temeritate suscipitur. quādo est ars artiū regimen aiarꝫ. Quis cogitationū vulnera occultiora eē nesciat: vulneribus viscerū. ⁊ tamen sepe qui nequaqꝫ precepta spiritualia nouerunt: cordis se medicos profiteri non metuunt: dumqꝫ pigmētorum: seu confectionum vim nesciunt: videri medici corporis nō erubescūt. Exemplo similiter sic. Sicut enim in lege veteri officium sacerdotis erat iudicare de lepra ⁊ nō lepra ⁊ differentijs lepre: ita ꝙ vt le uiti. xiij. c. scribitur. vnusquisqꝫ leprosus vel mūdus iudicabatur arbitrio sacerdotis: sic sacerdos inquātum confessor est de lepra spirituali hoc est de peccatis iudicare debet: ⁊ differentijs peccatorum. Profecto sine scientia sacerdos est: velut cecus ductor in via. Cecus enim vt mat. xv. c. scriptum est si ceco ducatum prestet ambo in foueam cadūt Auctoritate quod diximus sic pariformiter demonstratur. Nam. xix. c ij. libri paralipo. in figura sacerdotis confessoribus dicitur. Uideatis quid faciatis. Non enim homi

nis exercetis iudicium sed domini ⁊ quodcuqꝫ iudicaueritis in vos redundabit: sit timor domini vobiscum ⁊ cum diligentia omnia facite Et penitentibus: de penite. distin. j §. quem penitet. Augusti. ait. Qui vult confiteri peccata suavt inueniat gratiam: querat sacerdotem scientem ligare ⁊ soluere: ne cum negligẽs circa se extiterit: negligatur ab illo qui eum misericorditer monet ⁊ petit ne ambo in foueam cadant Secundũ enim alexandrũ de ales scire soluere ⁊ ligare: est scire ostendere illi que requeruntur ad absolutionem a peccato ⁊ ligare cuꝫ penitentia competenti. Unde duran. noster dicit. Sacerdos inquãtũ deputandus est ad celebrandum diuinum officiuꝫ: tantum de grãmatica debeat habere. vt sciat congrue verba proferre. ⁊ ꝙ intelligat saltẽ ad litteram ea que legit: inquantuꝫ vero minister est sacramentoruꝫ: ꝙ sit cuiuscunqꝫ sacramenti materia: vel forma atqꝫ eorũ modum dispensandi scire tenetur. Inquantum vero doctor est tenetur scire fidei erudimenta. Inquantum vero iudex est in foro conscientie: tenetur scire discernere inter lepram ⁊ lepram ⁊ non lepram: saltem in illis peccatis que sunt omnibus nociora ⁊ penitẽtem ad salutem dirigere. In alijs vero peccatis de quibus etiam sapientes dubitãt simplex sacerdos dꝫ tantam discretionem habere ꝙ sciat de his saltem dubitare. ⁊ ꝙ nec procedendũ sit sine superioris consilio ad quem debeat ⁊ possit remittere penitentem. Nam difficile est scire materiam restitutionum cõtractuum: ⁊ a cõmunione suspensionuꝫ Ex quibus omnibus patet ꝙ ꝗ nõ ordinant: nisi ex deuotione vt missas celebrent: non tenentur ad omnia talia. Tertio est necessaria confessori auctoritas qua possit absoluere penitentes: ⁊ licet hic ille text⁹ qui. xxxij. distinc. ca. ad hoc. a gratiano denotatur deduci posset: vbi dicit. Ceterum scismaticoꝝ ⁊ hereticoruꝫ sacramenta qm̃ extra ecclesiam sunt iuxta sanctorum patrum traditiones. s. pellagij gregorij cipriani augustini hiero. formã quidẽ sacramentorum: non autem virtutis effectum habere profitemur: in quorũ numero ꝺm hostien. publici fornicarij ⁊ simoniaci: ⁊ eorum ꝺm tho. mediatores numerantur: precipue cum simoniaci hodie sint excõmunicati: tamen quia per concilium constantiense ⁊ basiliense statutum est. vt a quocũqꝫ sacerdote dũmodo ab ecclesia tolleratur: sacramenta recipiantur: omnia hec pretermittere statui. Solum hoc sciẽdum est: ꝙ cum sacerdos non soluat nisi ligando ad aliquid faciendum ille solus absoluere potest: ꝗ per imperium ad aliquid faciendũ ligare valet: hic autem non nisi sacerdos esse potest: vt dictũ est. Nã sacerdotibus duntaxat: iohan. xx. ca. dominus ait. Quorꝫ re. pe. re. e.

& quorum re. re. erāt. & tamen non omnis sacerdos sed proprius: quia licet omnibus sacerdotibus clauis auctoritatis in consecratione tribuatur. non tamē executio eius. Proprius autem sacerdos: vt habet ex sacris theologis. & ex glo. super. j. c Omnis vtriusq; sexus: ille est qui habet causam ordinariam: vt papa: legatus: diocesanus: episcopus: & presbiter parrochialis: & breuiter omnis ille qui ab istis habet iurisdictionem delegatam: idest cui aliquis predictorum cōmittit audiendi cōfessiones: auctoritatem absoluendi & penitentias iniungendi. Ex quibus apparet q fratres minores et predicatores: qui a plerisq; summis pontificibus alexādro. s. clemente: & alijs auctoritatem habent audiendi confessionem: & ex permissione episcopi in requisitis parrochialibus: & etiam contra velle episcopi: si ex malicia non permitteret: proprij sacerdotes vocari debēt. Et ratio est quia illud quod cōuenit alicui ex ordinaria iurisdictione potest ipse committere alteri habēti ordinem conuenientem ad illud officium exequendum: sic in ca. aqua. extra de consecratione ecclesie. aperte notatur. Illi ergo qui confitentur habenti auctoritatē a papa etiā inuitis episcopis si maliciose cōtradicere voluerint. & ab eodem absoluitur: vere sunt absoluti: nec eadē peccata numero tenentur suis parrochialibus confiteri. Hoc de predicatoribus & minoribus patet in extrauagāti iohānis. xxij. que incipit. Uas electionis. Sed diceret aliquis Quid faciam cum tales: vt dicis cōfessores non inueniantur. cui igitur cōfitebor? Huic vero religiosissime princeps augu. rñ det dicēs. Qui cōfitetur sacerdoti meliori q̄ potest confiteatur. Hec ille. Est profecto bonus et sciens & potestatem habens querendus est confessor etiā multo labore: nec amplius negligendus est spiritus q̄ corpus mortale. Et quādo talis vt conuenit inueniri nō pt saltem melior inueniatur qui nō sit ab ecclesia aliqua causa pcisus: ne ex tali confessione maior ruina sequtur: ppterea diligenter iuuines mulieres aduertant ne lasciuis iuuenibus confiteantur: & precipue cū lasciuias & fedas carnalitates peccādo operate sunt. qz ecci. iiij. ca. scriptū est. Ne subijcias te omni homini pro peccato: idest ne confitearis indifferenter peccata tua omni sacerdoti. ¶ Comes

Hoc est quod idem sapiens ecde. c. xxxvij. dicit. A osiliario malo serua animā tuam: Qd ego licet secularis sim sanctum consiliū existimo.

¶ Pars secunda sermonis de errore illorum qui non nude confitentur peccata sua. Antonius.

Plerique sunt R. P. qui non nude & aperte put cōuenit & cōfessioni necessariū est sua petā cōfi

teri volūt. sed nescio quib⁹ verbis barbaricis: imo apud oēs nullius intelligētie ꝓpria scelera frequenter abscondūt. Unde de illo penitente qui de eorū nūero reperitur per oseā .xiij. ca. dn̄s ait. Absconditum est peccatū eius: dolores parturientis aduenient ei. Debet igitur ille qui cōfitetur peccata sua nude ꝛ aperte sacerdoti cōfiteri: ꝛ tamē honeste: quia tot sunt verba dicēda: quod ad peccati māifestationē requirunt: qm̄ ꝛ salomō ꝓuer. xxviij vj. dicit: Qui abscondit scelera sua non dirigetur: qui autē ea confessus ferit fuerit ꝛ reliquerit: ille misericordiam consequetur. ¶ Comes.

Idcirco ꝛ seuerin⁹ boeti⁹ ait. Si operam medicātis expectas: oportet vt vuln⁹ detegas. Cōfitere igitur inquit penitenti: ꝛ ne abscondas veritatem.

¶ Pars tertia sermonis de errore illorum qui sine caritate dei dilectione peccata sua confitentur. A.

Aliij qdez multa sunt R. P. qui sine charitate cōfitetur quibus confessio nihil ꝓdest. quia vt ait apo. ca. ad corin. xiij. ca. Si linguis hoium loquar ꝛ an. ca. a. n. ha. f. s. fe. so. ā. ci. ti. Caritas ei penitētis ex tribus cognoscitur. Primo si voluntarie confitetur ꝛ non coacte. Unde ꝓpheta dicit. Uoluntarie sacrificabo tibi ꝛ cōfitebor nomini tuo dn̄e qm̄ bonū est. Et hoc dicitur ꝓpter illos q nō nisi timore prelatoꝝ non confiterētur: vel timore mortis aut infirmitatis. His qdē quantum cōfessio valeat augu. explicat dicens. Si quis positus in vltima necessitate sue egritudis voluerit accipere pn̄iam ꝛ accipit ꝛ mox recōciliabitur ꝛ hinc vadit: fateor vobis nō illi negam⁹ qđ petit sed non ꝓsumimus: quia bene hinc exit: si securus hinc exierit: ego nescio. Penitētiā dare possumus: sed securitatē dare non possum⁹. Nunquid dico damnabitur: sed nec dico liberabitur. Uis ergo a dyabolo liberari? vis quod incertū est euadere? Age penitentiā duz sanus es: si sic agis: dico tibi quia securus es: quia penitentiā egisti eo tempore quo peccare potuisti. Si aūt vis agere penitētiam quando iam peccare non potes: peccata te dimiserunt non tu illa. Que etiam verba de penitētia distin. vij. a gratiano notantur: ꝛ ibidē dicitur illud qđ augu. in li. de pe. dicit. Nullus expectet quādo peccare non potest. Arbitrij nr̄i libertatem requirit dn̄s vt delere possit delicta: nō necessitatem. Scđo penitentis caritas cognosci potest ex dilectione. i. si amore ꝛ non timore doiet de peccatis. Nam si peccator certissime sciret nullaz pro suis peccatis sufferre penā: adhuc ex caritate. i. propter diuinū amorem de eis debet esse contritus. Unde aug. in eodem loco dicit. Scriptuz est sine caritate neminē saluum esse. Non itaqz i solo timore viuit homo: quē

ergo penitet sero: oportet non solū deū timere iudicē: s3 iustū diligere: nō tamē penā timeat: sed appetitur p gloria. Tertio penitētis caritas cognosci potest ex locutione. Nam vt doctores dicūt. Si quis penitēs huiꝰ esset intentionis ꝙ ipse pre verecundia aut alia causa confessori pcā nū diceret nisi interrogaret ab eo. vere penitens dici non debet: ꝛ cōfessio sibi non valet: quia fit sine caritate ꝛ debita dispositione. Uñ cōfessores attēdāt ad hoc periculū euitandū: quatenꝰ per seipsos prio de quibꝰ recordant faciant penitētes confiteri. ꝛ de inceps ad examinationē deueniāt: ꝛ s3 ipsis penitētibus dicāt vt de tali mala dispositione dolcant. Ex quibꝰ sequitur ꝙ quando peccator verecūdia prepeditus cuidā3 sacerdoti nōnulla confitetur que nullatenus alteri diceret: cōfessio eius mime valet. Nā posito ꝙ sacerdos ille nō esset: nō minus obligat ad ꝯfessionē dūmō habeat ydoneū sacerdotē. Cōfiteri debet igitur oīs cū caritate. i. spōte ꝛ non coacte: amore ꝛ nō timore ꝓpria insuper accusatione ꝛ locutione: q̄tenus tanto huiuscemōi confessionis sacramēto: hic mereamur habere gratiā ꝛ in futuro gloriā donante dño nostro iesu xpo qui cum pře ꝛ spū sctō viuit ꝛc. ¶ Comes.

Quia vt sentio non pauci sunt qui multis erroribꝰ confitentur: ego qui bene cōfiteri desidero scire valde e ocupisco: an ad cōfessionem necessaria sit ipsa contritio?

¶ Feria quinta post dominicā de passione de errore quoda3 detestabili quorundā: qui sine contritiōe ꝛ dolore peccata confitentur. Sermo. l. Antoniꝰ

Ecce muli, er que erat in ciuitate peccatrix: vt cognouit ꝙ iesus accubuisset in domo pharisei: attulit alabastrū vnguēti ꝛ stans retro secꝰ pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius. luč. vij ca. hec verba scribunt. Scire cupis vt ais R. P. an ad ꝯfessionē necessaria ipsa sit ꝯtritio? Ad quod breuiter dicitur ſm durandū nostru3: ꝙ cum peccatū sufficiēter per actū voluntatis possit nasci: sufficienter per eundē actum valet vtiq3 dissolui. Nam vt iohannes crisostomus ait: ꝛ ponitur extra de regul. iuris. Unūquodq3 per quas causas nascitur per easdē dissoluitur. Cū igitur per actū volūtatis volūtatis ad quē sequitur tristicia oportetvt destruatur. sed q2 ſm beatu3 augusti. nihil est magis in potestate hominis q̄ ipsa voluntas: deus autē non requirit nisi quod est in eius potestate. Hinc eccle. xv. ca. scribitur. Ante hominē vita ꝛ mors: bonū ꝛ malum: quod placuerit illi dabitur ei. Preterea vt doctor noster franciscus ait. Illud est simpliciter necessariū sine q̄ finis vltimus haberi nō

potest.sicut medicina vel apostema tis incisio necessaria est q: sine ipsa sanitas non habetur. Cum felicitas igitur que finis vltim⁹ ⁊ necessarius est humani generis que per peccatū amittitur: sine ꝯtritiōe haberi non potest.nemi dubiū esse debet ꝙ sūme necessaria eiusdē gñis sit ad salutē. Quid eni vtilius sacramēto baptismi de q̄ ioh.iij.ca.scribitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sctō:non intrabit in regnum celoꝝ:⁊ tamē in adultis sine cōtritione non valet:q: ficte baptisatur qui de pcō non dolet. Unde sacramentū ⁊ non rem sacramenti suscipit:qui ficte ad eum accedit. Quid ꝑterea necessarius eucharistia.cū ioh.vj.ca. dicat. Nisi mādu caueritis carnē filij hoīs:⁊ biberitis sanguinē ei⁹ nō hēbitis vitā vobis.⁊ tamen si quis sine cōtritione cōicaret:iudiciū sibi māducaret ⁊ biberet. Juxta illud apo. ad corin. xj.ca. Qui manducat ⁊ bibit indigne iudiciuȝ sibi mādueat ⁊ bibit. Super hec oia quid mai⁹ vel salubrius dicē possum⁹ passiōe dñi. de qua vt iohā.xj.ca.scribit.caphas dixit.Expedit vt vnus homo moriatur pro pplo ⁊ non tota gens pereat.⁊ luce vltimo ca. dicit. Opoꝛtebat pati xp̄m:⁊ tñ sine ꝯtritione non pdest.nā si oppositū teneret ita iudā sicut latronē saluari potuisse crederet: qd non tm̄ dicere: ꝫ etiā cogitare nepharū est.⁊ ꝑpter ea cuȝ tantā virtutem habeat ipsa contritio: sine ea pꝛofecto non valet vlla cōfessio:licet sepius sine cōfessione ad salutē pꝛoficiat ipsa contritio.vnde ppha. Dixi inquit confitebor aduersū me iniustimeaȝ dño tu.re.impi.pe.mei.Et hiero.meus ait. O lachryma hūilis magna est potentia tua tuū regnū:tribunal iudicis non vereris: inimicoꝛ tuoꝛū accusatiōib⁹silentiū īponis: nōest q te accedere vetet. Si sola intras: vacua non redibis: magis crucias dyabolū q̄ȝ pena infernalis. Quid plura. Uincis inuici bilē:ligas omnipotentē:⁊ inclinas filiū virginis Hec ille. Ne igit tua deuotio. R.P in ꝯfessione ex defectu contritiōis errare possit.tria in p̄ntiaruȝ de cōtritione narrare dispono. Primo loco suam entitatē. Secundo loco suam diuersitatē. Tertio loco suaȝ sufficientē quantitatē. ¶Comes.

Propter cōtritiōis virtutē ppheta psal.l. canit. Coꝛ contrituȝ ⁊ hūiliatū deus nō despicies ¶Pars prima ꝑmōis de ꝯtritiōis entitate.i.q̄d sit scđm diffinitionē vl' descriptionē ipsa ꝯtritio. Anto.

Contritio sm̄ docto.nostrum ricar. super disti. xvij.iiij.li. sentētiaȝ R.P.taliter diffinit. Contritio est doloꝛ voluntarie assumptus pro peccatis cū ꝑposito confitendi ⁊satisfaciēdi. Hic quidē doloꝛ:ideo contritio dicit. quia sicut in naturalib⁹ appellatur aliqd conteri quādo totaliter in minimas par

tes redigitur. ita cor hoīs etiā con teri dicit q̄n affect⁹ peti ſm oēs sui partē in eo oimode confringit. z licet volūtari⁹ dolor de petis ad mores ptineat: ppositū tamē confitēdi z satiſfaciēdi non niſi vt eſt pars ſacramētalis penitētie cōuenit contritioni. Proinde notandū eſt ſm beatū bonauē. eodē loco ſup diſt. xvj. ar. j. q̄ in ipsa ɔtritiōe tria ſunt attendēda videlicet. Quid conteritur. Quo conteritur. Ad quid conteritur. Primo attēdendū eſt quid conteritur: quia eſt cor peccatoris qd̄ velut vas fictile eſt repletū veneno peccati. iuxta illud deutrono xxij. ca. Fel draconū vinū eorū. Hic dn̄s per pphetā iohelē. ij. ca. peccatoribus ait. Scindite corda veſtra in quib⁹ peccata ɔtcrūtur z ex quibus vnguentū conficitur ſanatiuū conſciētie: velut ex herbis in terra nr̄a natis cū ɔſciētia pcōris b̄ in negocio mortariolū appellet. Scdō attendendū eſt quo conterit: z eſt vna mola que dicit ſpei ſurſuz deuans ex ɔſideratione miſcōie dei pueniens ne mens ſe deſperet: q̄ eſt obruta peccatis. vnde yſai. l. dicit. Qui ambulat in tenebris. ſ. pctōrū z non eſt lumē ei: ſperet in noīe dei z innitat ſup dn̄m deū ſuū z. xlvij. ca. peccatrici ɔſciētie z q̄ſi deſperā te taliter inquit. Tolle molā. ſ. ſpei z mole farinā. Et eſt alia mola. ſ. dī timoris deorſum deprimens ex cōſideratiōe diuine iuſticie pueniēs qua territus apoſtolus ad hebreos x. ca. dicit. Quam horrendū eſt incidere in manus dei viuētis. In hac typo virtutū pcepit dn̄s. xxiiij. c. deutro. dicēs. Non accipies loco pignoris īferiorē aut ſuperiorē molam: q: ſicut ad litterā vna ſola mola nulli vtilis eſt: ſic moraliter nec ſperandū eſt ſine dei timore: nec timendū ſine dei ſpe. Sola nēpe timoris mola cayn z iudas farinam molere volētes male finierūt. Plerīq; de miſcōia dei preſumētes nec ſe emendare volentes: viā pditōis ingreſſi ſunt. Tertio attēdendū eſt ad quid cōteritur. Hoc enīz fit vt aīa ad ymaginē dei facta: z ex pcīs denigrata z q̄ſi lapis indurata reformet z mollief. quia eccle. iij. ca. ſcriptum eſt. Cor durum male habebit in nouiſſimo. Sed de his ſatis.

¶ Comes.

Hoc eſt qd̄ beatus grego. ait Cōtritio apoſtema pūgit: cōfeſſio aperit. Satiſfactio cataplaſma apponit.

¶ Pars ſcdā ſmonis de diuerſitate ɔtrtōis. i. que dn̄a ponit a doctoribus theologis inter coutritionē z attritionem. Antonius.

Hoc in loco religioſiſſime princeps ardueten duz eſt qd doc. ſacre theologie triplicē differētiam ponūt inter ɔtritionē z attritionē. Pria eſt q attritio eſt dolor ſoluz de magnis pcīs. dī ei res atteri cū i magnas ptes diuidit z diminuit in quibus adhuc remanet qd

de toto. Nam vt ita dicā remanet sapor adhuc totius: ita in attritiōe peccatorū remanet sapor eorū: q2 de paruis culpis licet mortalibus attritus sepe nō curat: puta de ponderationib9 falsis: de termini venditione: fractione festorū & similib9. Cōtritio vero est dolor omniū peccatorū ſm mensurā debitā: hoc est vt de grauioribus grauior: & leuioribus leuior dolor habeatur. Vñ cor attritum est velut mons de frustis laterū coaceruatus: qui si mouetur iuxta violentiā motus rumorē excitat nec effigiem seu vestigiū aliqđ retinebit. Sic similiter cor attritū murmurat. recalcitrat: obliuiscitur iniuncte penitentie: & bonis atq3 honestis mādatis spiritualiū patrū est inobediens. Cor vero contritū est velut mons imo mōticulus pulnerū laterū. i. peccatorū in martorio cōsciētie pulueriſatorū: qđ totū attriti cordis contrariū facit: quia oībus pceptis honestis pfessoris obedit: & odorē suauitatis deo obtulit psal. testāte qui ait. Sacrificiū deo spiritus cōtribulatus. Alia vero differētia est quia attritio pueuit ex timore: cōtritio vero ex amore: cū attritio sit principiū cōtritionis. vñ propheta. Initiū sapiētie est timor dñi. Alia & vltima differētia est: quia attritio est dolor de peccatis qui elicitur a volūtate. Cōtritio vero dolor est peccati: qui nō habetur nisi per gratiā. Sed diceret aliquis: & quid ergo mihi de ztritione? Cui dicendum est: vt inq̄ntum in se est se p̄pararet per attritionē: & tūc per diuinā gratiā habebit contritionē. Unde dñs apoca. iij. ca. ipsi cōsciētie dicit. Ego sto ad hostium & pulso: si quis audierit vocem meā & aperuerit ianuā intrabo ad illū: & cenabo cum illo: & ille mecū: sicut figuratū est in iiij. ca. iiij. Regū volu. vbi dicit: qđ filij vidue offerebāt vasa: & ipsa infundebat oleū. Sic igitur peccator offerat deo cor contritū: & ipse misericordie sue infundet oleū. Profecto attritio atq3 cōtritio que idem sunt essencialiter: mō dumtaxat accidentali differūt: sicut oculus dormiētis qui sine visione est: & oculus vigilātis qui est visionis cōiunctus. Nam attritio est gratia diuina p̄uata. Cōtritio vero est ipsi grē sociata. Sed hec de multis q̄ hic dici possūt in p̄senti sufficiāt. ¶ Comes

¶ Vellem vt deinceps mihi diceres quāta de peccatis cōtritio necessaria sit ad salutē. hoc dubium quippe hodie remanet etiā apud multos.

¶ Pars tertia sermonis de sufficienti quantitate contritionis & peccati doloris. Antonius.

Sciendū nāq3 est R. P. qđ triplex est gradus cōtritionis. Primus qdē eorū dicitur sufficiens: q est vera displicētia rationis. & ista talis contritio dicitur esse necessaria ad salutē. Alter quidē gradus dicitur eminēs: qui est passio affectōis

in sensualitate resultans: et hic pfectionis est non necessitatis. Ubi sciendū est qd cū dn̄s math. xxvj. c. dicat. Spiritus quidē pmptus est: caro aūt infirma. Et apl's ad gala. vj ca. inferat. Caro cōcupiscit aduersus spiritū: quāto igitur magis caro spiritui dn̄at sicut in hoibus carnalibus et lasciuis: tanto talis gradus difficilior est atq; remissior. Idcirco beatus bonauētura loco supe rius annotato dicit: qd sensibilis et passibilis dolor: qui nō est in potestate nostra: nō est necessari⁹ ad cōtritionē: sicut dolor rationis. Iste quidē necessitatis est: ille vero perfectionis. Tamē nō vere contritus apparet: qui damna rerū tēporaliū deflet: et peccata deflere nō potest. Unde grego. ait. Durus est cuius mentis dolorē oculi carnis nequnt declarare: sciat se culpabiliter durū: qui defler damna tēporis: vel mortē amici: et dolorē peccati non ostendit lacrimis. Et talis dolor culpabiliter durus: vel ex culpe sequela vel ex ade peccato prouenit: vt citius pro tēporalibus q̄ spiritualibus defleamus: vel ex negligētia discussionis. quia peccatū vt debet minime discutit: vel ex sua conscientia que ipsum culpabilē reputat Sed notandū qd sunt aliqui qui nullomodo flere possunt: et hoc forte ex capitis siccitate: quos multū timere nō oportet. Alij sūt qui quasi pro oibus proni sunt ad fletū: quos nimis sperare nō decet. Alij sunt q potius pro damno corporali et tem porali q̄ spirituali citius plorāt: q bus tanq̄ nō cōtritis talē litteram greg. que etiā dē pe disti. iij. §. s. gd legere cōuenit. Ultimus gradus cōtritionis dicit exuberans vel supereminēs aut supabundans: qui pue nit tam ex ratione: q̄ ex sensualitatis affectione et passione: qui doloris gradus intantū potest augmentari qd omnis pena plenarie ei dimitteret a deo: quā meretur ex culpa: tam in pſenti seculo q̄ in futuro: qd donū pfecto maximū paucis vero cōcessuz. Unde hiero. ait. Lacrima. s. cōtritionis extinguit infernalē ignez: quē tota aqua nō extingueret occeani. Sic in glo. magdalene hodie legit euenisse: q̄ vt hui⁹ sermōis thema declarat: vt cognouit qd iesus accubuisset in domo pharisei: attulit alabastrū vnguēti qd in pixide marmorea p ɔstantiā sue mētis cōfecerat et cōseruauerat. Et stans retro pre verecūdia suorū peccatorū: secus pedes iesu pp̄ter confidentiā: lacrimis cepit rigare pedes eius: pre nimia. s. cōtritione et capillis suis tergebat: pro satisfactione: et osculabatur pedes eius p confessionē. Et ideo nō solūmodo apud phariseū meruit excusari et laudari: sed et ab oibus petis me ruit mūdari et purificari. Quapropter ait dn̄s. Remittūtur ei peccata multa quia dilexit multum: et deinceps dixit. Remittūtur tibi peccata tua. Nec sine causa bis ei peccata

dimisit:vt in pma dimissione remissionē culpe:in scda per virtutē contritionis remissionē ostenderet pene:vñ subiuxit:Uade in pace. Quā per efficatiā cōtritiōis nobis impartiri dignet qui est bñdictus z laudabilis in scla sclor̄ amē. Comes.

Ualde dubito propter qd dubiū vellē vt a te mihi daretur solutio quomodo culpe mortali q̄ vt ex nōie patet inductiua est mortis quia est offensiua nō solūmodo pximi:sed etiā diuine maiestatis: cōgrua sit tristicia contritionis.

Feria sexta post dñicam de passione de errore illorū qui dicūt cōtritionē nō esse congruā; oportunā z vtilē ad remissionē culpe mortalis. Sermo.lj. Antonius.

Expedit vt vnus homo moriat̄ Joh.xj.ca. hec vba scribūtur. Dubitas z ego R. P. an culpe mortali que est inductiua mortis sit cōgrua medicina tristicia contritionis? Et qm̄ in hoc plurimi errare possunt:imo non pauci sunt qui ppter hec z alia pfessionē sine cōtritionis remedio faciunt. Jdcirco in hoc toto presenti sermone de trib⁹ donāte dño statuo dicere. De congruitate videlicet:oportunitate vel facilitate z vtilitate cōtritionis:qui bus z tuū dubiū declarabit̄ z error istorū qui dicūt contritionē non esse cōgruā:facile z vtilē elidet̄. Profecto vt verba pposita dicūt: Expedit vt homo:interior.s.moriat̄ pcōtritionē z non tota gens xpiana pereat ad dānationē. Comes.

Placet qd dicis: nā hic sermo z mee pderit dubitationi: et illorū quos errare nemini dubiū est medelam dabit errori.

Pars prima sermonis qūo ad deletionem culpe mortalis cōgrua videt̄ esse tristicia cōtritiōis. Quod ratiōe:auctoritate z exēplo pbatur quibus error multorū oppositum tenentium valde bene elidit̄ur et conuincitur. Antonius.

Circa pmū qd in hoc sermone tractandū est r.p. diligēter sciendū est:qd cōtritio est pena cōgruētissima ad deletionē culpe mortalis. Cuius ratio pm franciscū nostrū talis est. Quia maxima atqz penosa egritudo cura maxima idiget. Hinc hiero.ad matrē z filiā in galijs cōmorātes ait. Putride carnes ferro curāt̄ z cauterio. venena serpentiū curant antidoto: quod satis dolet maiori dolore expellitur. Cū autem mortalis culpa qua diuina maiestas offendit̄:maxima sit egritudo spiritualis z oium maloz excessiua: pena maxima z dolorossima ad eius expiationē sibi debetur. Aliter profecto diuina iusticia nō seruaretur. Nempe in xxv.ca.deutro.scriptū est Pro mensura peccati erit plagarū modus. Sed cōtritionis tristiciam esse omniū penarū maximā nō so-

huiusmodo ratione: sed etiã auctorita te et exemplo a doctoribus demonstratur. Maxime igitur e congruum est vt mortalis culpa deleatur ex cõtritionis tristicia. Ratione sic ostenditur. Cõtritionis tristicia que est dolor in volūtate. i. displicētia pcti preteriti sit omniū penarū maxima: qr cū mors pħo teste: sit vltimū terribiliū et arduor: sepius a tristicia sepe rari videtur: cū multi potius mortem eligant: vt ipsam tristiciã fugiant: sicut in plerisqz monstratū est: quos aug⁹. in lib. de ciui. de. hystorialōga lataqz describit. Profecto vt de mltis aliqs rumosiores ꝯmemorē. Saul et samson mori citi⁹ voluere qz tristiciã eos nimis affligentē et cruciātē longi⁹ sustinē. Quod etiā exēpla demōstrāt. Nā vt aug. ait in eodē loco. Spūs q sūt i purgatorio et in iferno nulla ꝑtiū⁹ affiicti sūt pena acerbiori tristicia: et hoc sit vt qui delectāt in culpa corre spōdēti cruciētur ipsi pena. Propterea qđ diximus auctoritate pbatur. Ricar. d scō victore dicit. Si pena inferni cū amore posset assumi: pena non esset: sic et suprema et eterna gloria felicitas minime teneretur: si a beatis cum tristicia possideretur. ¶ Comes.

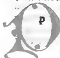
Ideirco vt opinor aie peccatri ciriere. vj. ca dicit. Filia populi mei accigere cilicio: et cōspargere cinere: luctū vnigeniti fac tibi planctum amarū: quia ibidē glosa ait. Propheta docet penitentē quid facere debet. Nihil enim doletius vnigeniti morte. Unde oportet quod dolor peccati sit maximus omnium dolorum malorum comparatione. ¶ Pars scda smonis de cōtritiois oportunitate et bonitate. Anto.

Quantum ad contritiōis bonitatem et oportunitatem R. P. consideran dum est: qđ medicina summe oportuna est atqz bona: qn in se tres cōditiones habet. Primo vt sit ad habendū et inueniendū facilima. Medicina enim non multis ꝓdesse potest: que etiā multo labore et pcio haberi atqz inueniri non potest. Unū luce viij. ca. scribit: qđ mulier quedā quā xps a fluxu sanguinis curauit: oēm substantiā suā in medicos erogauerat: nec ab vllo potuit curari: q medicina sue sanitati oportūa ab eis nō valuit inueniri. Uerū ꝯtritiōis medela facilis ē et bona et ad habēdū et iueniēdū facilima. Qr teste aug. in lib. de lib. arbi. nihil est tam in potestate voluntatis: sicut actus eius: cui⁹ figuū apparet: qr licet aliq creatura possit nos ad eundū ipedire: vel ad manēdū ꝯpellere: tñ ad aliqd volēdū vel nolēdū nemo nos valet astringē. Et qr actus nolēdi pcti q est displicētia rōnis dicit attritio: quā imediate p diuinā gratiā que parata est oibus eam volentibus sequitur contritio ideo ea faciliter valet habere omis homo. Scdo vt sit celerrima: quia diuine cure medela non solū grauat infirmum: sed nimis attediat

medicū. Unde ecclesiastici.x.c. scriptum est. Languor prolixior grauat medicū. Hoc pariformiter facit cōtritiōis medela: que velut solis radius subito veniens conscientiam sanat. illuminat atq; purificat. Hic dauid in psal. canit. Dixi confitebor aduersum me iniu.m. do.z t.re.impe.pe.m. Tertio vt sit integerrima quia vno mēbro sanato altero manente infirmo totus languet egrot⁹ Unde cum xp̄s cecum natum illuminasset corpore: illuminauit z mē te: q: quotquot sancti dicunt: corporaliter curabat: spiritu etiam profecto sanabat. Contritio vero vniuersalis medela est z integerrima. quia impossibile est vnum vulnus peccati mortalis per contritionem sanari: quin omnia peccata curent quia neq; diuisa potest esse cōtritio neq; diuisa potest esse diuisa remissio. Ex quibus apparet q; cōtritio est medicina saluberrima: qua faciliter z celeriter z integre sanat con scientie plaga. ¶ Comes.

Hoc est qd̄ dauid ī psal. dicit de domino. Qui sanat cōtritos corde: quantum. s. ad peccatorū purgationem. z alligat contritiones eorū: quantum. s. ad futurorum peccatorū preseruationem.

¶ Pars tertia sermonis. de cōtritionis non modica vtilitate.

Prolixum me facerē hodie R. P. si contritiōis vtilitatē. vt conuenit explicarem. Idcirco duntāxat tres eius fruct⁹ ostendere vel vtilitatis referare dispone. Primo enim ipsa cōtritio a domino impetrat peccatorum remissionem vnde glo. super illud psal. Sacrificium deo spiritus cōtribulatus sit. Cordis contritio est sacrificium. q̄ peccata soluūtur. Proinde in. ij. lib. regū legitur: q; cum dauid per adulterium peccasset: z a nathan pphetā reprhēsus esset: contrit⁹ corde dixit. Peccaui. Tantaq; fuit vis hui⁹ contritionis: vt statim ab eodem ppheta ex parte domini mereret audire. Dominus quoq; trastulit peccatum tuum. In cuius mysterium in. iiij. regū volumine. v. ca. scribit: q; elyseus ppheta ad naamā sirum leprosuz dixit. Uade z laua er septies in iordane. Jordanis quidē interpretatur riuus iudicij: per quem conuenienter ꝯtritio designatur: q; quemadmodū riui mentez discurrēdo: salutis gratia irrigat atq; ipsam a quacūq; sorde peccati emūdat. Hic quidē leprosus lauatur septies: q: conscientia infecta a pctis septēplici mortali culpa purganda est sicut in magdalena fuit expertū a qua per contritionis virtutem septē sunt eiecta demonia. Discat prudens peccator ab ipsa natura ceruo de quo ysido. ait. Qd̄ ipse dū seuulneratum sentit: ad mōtes citius currens: z herbas amaras querens co medendo illas a se sagittas expellit Sic igit faciat pctō: cū ppheta dicēs. Leuaui oculos me. i. m. vn. ve.

ii.mi.⁊ per imitationē cerui que/ rat herbas contritiōis amaras: qui bus temptationū sagitte pellūtur: ⁊ peccatorum vulnera perfecte cu/ rantur. Hinc ambro. super lucā de fletu petri dixit. Petrus fleuit ama te vt lacrime lauarēt delictum: tu/ q; similiter lacrimis dilue culpam. Secūdo ipsa cōtritio a domino im/ petrat gratie infusionez. Unde ysa. xxxviij. c. legitur: q; cum ezechie re gi egroto ex parte domini ipse pro/ pheta dixisset: Dispone domui tue: quia morieris tu ⁊ non viues: cōtri/ tus est valde atq; plorauit ⁊ illico ab eodem propheta ex precepto domi/ ni audire promeruit. Ego adijtiaz super dies tuos quindecim annos: ⁊ de manu regis assiriorū eruam te ⁊ ciuitatē istam. Fac ergo peccator ⁊ tu similiter vt dicere possis. Exi/ tus aquarū deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuā: Tertio insuper ipsa contritio a dño impetrat glorie retributionem. q2 licet actus attritionis hanc felicita/ tem mereatur de cōgruo: tamē act⁹ contritionis ex institutione diuina eam meretur de condigno. hinc la/ troni dominus dixit hodie mecum eris in paradiso. Quem donare di/ gnetur nobis dominus iesus q cuz patre ⁊ spiritu sancto qui viuit ⁊ re gnat in se. se. Amē. ¶ Comes.

Hec mihi dubiū est. An anime separate in futurū cōtritionē habere debeāt de peccatis: non enī solus ego. sed ⁊ multi in hoc dubi/ tare testantur.

¶ Sabbato post dominicā de pas/ sione de tribus erroribus qui de cō tritione hominibus sepe euenire so lent. Sermo. lij. Antonius

Qui odit animā suā in h mundo in vitā eternā custodit eā. Ad paupes peccatores Sal uatoris nri verba sunt ista io. xij. c. describuntur. Dubitare te dicis R. P. An post hanc vitā anime de pec catis conterantur? Quod dubium plerisq; concedis euenire. Ut igi tur i hac parte nullus valeat errare. dicendū est ex sententia thome ⁊ aste sani q; in contritiōe tria sunt consi deranda. Eius. s. genus qd est do lor. Eius forma que est actus virtu tis gratia informat⁹. Eius efficacia que est actus meritorius ⁊ sacrame talis ⁊ quodāmō satisfactori⁹. Post igitur hanc vitam anime que sunt beate ꝯtritionē habere nō possunt quia carent dolore propter gaudij plenitudinē: que vero sunt in infer no carent contritione. ⁊ si dolorez habeant. quia deficit eis gratia do lorem informans. Que vero sunt in purgatorio dolorē habent gratia informatū: sed nō meritoriū: quia non sunt in statu merendi. In hac autem vita omnia tria predicta ue nīri possunt. Unde de pe. di. vij. di citur. Tps vero pnīe est vsq; invlti

mū articulū vite. Et aug. in libro de pe. dicit. Studeat quisq; sic delicta sua corrigere: vt post mortē nō penā oporteat tollerare. Idcirco ad pctōres dñs ait. Qui odit aiam suam in hoc mundo: in vitam eternam custodit eam. que fuerūt verba pposita. Sed quia odiū sui nascitur ex contritione peccatorū in qua etiam cōtingit errare nō paucos dicentes se in hac vita corpus velle odire: cōteri de peccatis. age re. pfecto penitentiā suorū peccatorū. Sed dicūt qd nesciūt hanc contritionē imo attritionē acquirere: z eorū nonnulli quasi desperantes aiunt. Semper peccam⁹: semp oportebit nos in dolore z amaritudine permanere. Quidaz vero quasi de cōtritione excusationē accipere volentes inferunt. Si aliquo casu posito copiā sacerdotis nō habeam⁹: quid nobis prodest ipsa cōtritio: cū contritio sit vt superius explicasti: dolor volūtarius de peccatis cū pposito cōfitēdi. His igitoibus r. p. debite satisfacere cupiētes hos tres errores in presenti sermone nos oportet exterminare. Quoz prim⁹ dicitur acquisitionis. Scōs modificationis. Tertio vero satisfactiōis.

¶ Comes.

Optima quidē ɔsideratio z sine rōne nō facta. Erant eniz errores isti efficaces in apparentia.

¶ Pars prima sermonis quomō potest haberi peccati cōtritio ɔtra quorūdā errores qui dicebant eis non posse displicere peccatum: in quo delectationem sepius z sepius habuerunt. Antonius.

Multi sunt R. P. q in tanto errore pmanēt: vt dicere audeāt: etiā si confitemur nobis peccata nō displicēt: z illa pcipue in quibus se pius habuimus delectationē. Contra quos tria notanda sūt. Primo inquaz notandū est: qd in volūtate nostra actus duo sunt cōtrarij: volēdi. s. z nolendi. Quoz pmus est ad bonū psequenduz. Alter vero ad malū fugiendū: sicut in itellectu est actus affirmādi pter verū: z act⁹ negandi pter falsum: z licet tales actus ipsi volūtati infuisset ex natura: tamē aliquātisper debilitati sūt ex culpa. Unde salomon qui hanc debilitatē sentiebat. iij. ca. iij. lib. regū dño dixit. Dabis seruo tuo cor docile: vt iudicare possit populum tuū: z discernere inter bonū z malū. Ex istis igitur duobus actib⁹ volūtatis quilibet hoz errantiū duo facere debet. Primo pctōz recordari per actū volēdi: nullus eniz vnqȝ de pctō cōtritionez habet: nisi pmo ipm ad memoriā reuocet. Proinde epo ephesi apoca. ij. ca. dicitur. Memor esto itaq; vnde excideris z age penitentiā. Scōo pctā detestari p actuȝ nolendi quia pctū est diuine gratie priuatiuū. Infinite pene inductiuū. Eterne glorie amissiuū: z diuine maiestatis offensiuū. Propterea aia peccatrix p iere. iij. ca. di-

cu dño. Recordare paupertatis mee: transgressiõis absinthij et fellis. Paupertatis inquit quia per pctm̃ est diuina gratia spoliata: transgressiõis inquit quia per pctm̃ est sup eaz ira diuina puocata: absinthij. inquit: q: p pctm̃ est dulcedo celestis patrie perdita: fellis unquit: quia p pctm̃ est in ppetua pena dãnata. Hinc omis homo dicere cũ ppheta post Memoria memor ero et tabescet in me aia mea. s. recogitando petã. Scdo notandũ qd pdictos actus volendi s. et nolẽdi: qui sunt in volũtate nostra vt dictũ est: due sequũtur cõtrarie passiões. Nã actũ volẽdi sequif delectatio. Unde ppheta dicit. Exultent et letenf q volũt iusticiã meã: et actũ nolẽdi sequif tristicia. Proinde. j. lib. machab. xxiiij. ca. scribif qd lisias consternat⁹ est animo et desciebat: quia nõ q̃lia voluit talia cõtigerũt. Uerũ quanto maior est in volũtate actus volẽdi vel nolendi: tanto maior sequitur delectatio vel tristicia. Unde sctũs aug⁹. dicit. Quelicitas est sũme volita: in ea ẽ summa delectatio: et quia misia est summe nolita: in ea est sũma tristicia Quamo brẽ sicut actũ amoris intensum: sequif intensa delectatio. Uñ sponsa cãti. ij. ca. canit. Sub vmbra illius quẽ desiderabã sedi: et fruct⁹ eius dulcis gutturi meo. Ita pariformiter et actũ odij sequif magna tristicia. Cũ igitur pctõr ppter prauitatẽ peti nõ vult illũ talẽ nolẽdi actũ imediate sequif tristicia. Uñ iob q peccatũ nolebat p tristicia loquebatur. x. c. dicens. Tedet aiam meã vite mee: et alia que ibi legunf Et ex tali tristicia vel displicentia peti que de se est attritio sequitur odiũ: nec mirũ. Nam vnũquodq odiri solet aut q: fedũ: aut q: anxiũ aut q: onerosũ aut q: nociuũ. Peccatũ igitur habet odiri: quia fedũ. vnde denigrat animas peccatorũ: iere. testante quia trenorũ iiij. ca. dicit. Denigrata est super carbones facies eorum. Quia anxiũ est: nam est velut aculeus anime finde resim quotidie pungens. Unde ppha dicebat. Couersus sum in erũna mea dũ cõfigitur spina. Quia insup onerosum: aiam. s. aggrauãs ne ad bonũ nunq̃ resurgat. hic idem propheta. Iniquitates inquit mee supgresse sunt caput meũ: et sicut onus graue grauate sunt sup me quia q peius est nociuũ et vsq ad mortem idcirco iaco. j. ca. dicit. Peccatum cũ cõsumatũ fuerit generat mortẽ Tertio notandũ est q maior volũtatis nostre voluptas est gaudiũ vel delectatio: et maior anxietas animi tristicia reputaf: quia res quãtũcũ q voluptuosa nõ sine gaudio et delectatõe allicit: nec res q̃tũcunq affictiua sine tristicia molestat. Ideo salo. puer. xvij. c. dicit. Anim⁹ gaudẽs etatẽ floridã facit. Spiritus autem tristis exsicat ossa. Et ideo tristicia peccati que attritio dr: quãq̃ nec remissionẽ mortalis culpe: nec infusionẽ gratie mereaf de condi-

gno: quia nullus actus naturalis de se dono supernaturali dignus est. in quo errauit pellagius: tamē hec omnia meretur de congruo: cū cui libet dño ad ei⁹ beneuolētiā captādā sufficere debet: si seru⁹ qd pōt ei obsequiū offerat. Uñ qz hō ex puris naturalib⁹ plus offerre deo attritiōis actu nō pōt de gruo: deus hunc actū acceptare debet: sicut de facto facit. Nam vt luce xv. ca. legit Postqz filius pdigus attritus fuit z apud patrē qd in seipso dixerat pclamauit dicēs Pater: peccaui in celū z coram te. Ait pater. Cito proferte primā stolā. s. gratiam: z date anulū in manu eius. i. aptitudinem imo actū bene operandi atqz meritorie: z alia que sequūtur. Iste igit modus est R. P. acquirēdi cōtritionē: oib⁹ qdē vt dictū est facilim⁹ vnde nō parū errant qui eā acquirere nolunt. ¶ Comes.

Propterea sctūs thomas dixit xvij. iiij. lib. senten. art. Attritio est displicentia z dolor de peccatis quem immediate cōtritio sequit. ¶ Pars scda sermonis de modificatione doloris qui habet in cōtritione ptra erorē quorūdam qui eā habere nō posse dicebant: maxime hoc affirmātes: qp semp de petis dolere nō poterant. Antonius.

Sunt z alij r. p. non parū errātes atqz dicētes lz habeamus modū: z qdem facillimū acquirēdi contritionē: tamē idcirco eā habere p.tinus nolumus: quia vt nobis videtur semper in dolore peccatoz p manere nō possumus: z quia quotidie peccamus: semper apparet qd nobis sit ipse necessarius. Sed audite quid loquar: o stulti licet detestatio z displicētia peccatoz sit habenda semper in habitu: nō tamen semp in actu: hoc est vt bonauē. declarat tenetur homo malū qd facit semper detestari: sed quia detestatio talis est precepti affirmatiui qp semper obligat: sed non ad semper Sz qz forte vt tardi corde hoc non intelligitis: dico qd semper nō tenemini dolere actualiter de petis: licet semper teneamini habitualiter: quia quandocūqz petā recogitatis semper oportet vt de cōmissis doleatis. Unde vgo de sancto victore dicit. Deus absoluens hominē a pena z culpa eterna: ligat eū ppetue detestationis peccati vinculo. Et aug. in lib. de pe. Ubi ingt dolor finitur nihil de venia relingt. ¶ Comes.

Satis leue qd dñs requirit a nobis est: quis enim in odio nō haberet qd tot mōis oib⁹ nocet ¶ Pars tertia sermonis de satisfactione cōtritionis contra nōnullos qui tenētes solā contritionē mihi sufficere posse ad salutē de ea nō curabant cū aliq casu interueniēte cōfiteri nō poterant. Antonius.

Plerīqz sunt R. P. g putantes solā contritionē sufficere non posse dum sunt in periculo mortis:

et propter inopiã sacerdotis vel ali quo casu cõfiteri nõ possunt: cõteri de peccatis negligũt. Quibus dicẽ dum est qd sola cõtritio cordis sine cõfessione in re:vt aste sanus ait: de let omnia peccata: dũmodo sit pos sibilitate adueniẽte cũ proposito con fitendi et satisfaciendi implicite vel explicite: aliter nõ esset va contritio Unde aug⁹. et habet de peni. distin. iij. §. dixi. taliter inquit. Magna pi etas dei vt ad solam promissionẽ pec cata dimittat. non dũ pronunciat ore et tamẽ deus iam audit in corde: qr ipsum dicere quasi quoddã pnun ciare est. votum enim pro opere re putat. Hoc fuit signatũ in lazaro: quem dominus prius suscitauit qz a discipulis solueretur. et in decem leprosis qui in via anteqz ad presbi teros venissent mũdati sunt. Et qz mus glo. super eadẽ distin. plurimas ponat opiniones: tamen certius h a doctoribus affirmatur: immo ab eis supadditur qr quecũqz par ua cõ trino pro cũqz magno pcõ suffiẽ ad salutẽ. Nã cũ cõtritio. vt ricar. ait. di cat actũ penitẽdi caritate formatũ et qñtumcũqz modica caritas sufficiat ad remotõez qñtorũcũqz et qñcũqz magnorum peccatorũ mortaliũ: se quitur valde bene qr ipsa cõtritio in se retineat sufficiẽtiã et satisfacti onem salutis. Quam nobis conce dere dignetur. qui cras suscipiẽdus est cũ honore palmarũ pontifex fa ctus pem trans regna celorum in se cula seculorũ. Amen. ¶ Comes

Totũ hoc demonstrauit in sen tentia ppheta dauid quando dixit. Dixi confitebor. i. in aio meo proposui confiteri aduersum me in iusticiã meã et tu re. ipi. peccati mei: profecto cõtritio est tale propositũ.
¶ Dominica in ramispalmarũ de mane: de errore multorũ qui confi teri volunt: sed dimittere iniurias et odiũ inimicis nolunt. Sermo liij. qui nominatur de pace. An.

Hoc enim sentire i vobis qd et in xpo iesu. Ad confiteri volentes et odium dimittere nolentes. vasis electionis apostoli vba sũt ista: qd ad phili. ij. c. originali ter describuntur. Nõnulli sunt R. P. q naturali qdã appetitu mouẽ tur: eo qr teste pho: oĩes homines naturaliter scire desiderant: atqz di cunt. Cur alma mater ecclesia hanc quolibet anno fiendã palmarũ ce lebritatẽ voluit instituere. Quibus satisfacere cupientes: tribus ratio nibus respondemus. Primo ratio ne confortatiõis. Quia enim: vt be atus iob. vij. ca. dicit. Milicia est vi ta hominis super terrã. et precipue tẽpore penitentie qñ magis ac ma gis a demõibus impugnat. Ut igit fortes maneamus in prelio: figuum dñs voluit demõstrare victorie: cũ palmis victores corona bãtur anti quitus. adeo vt spõsus xps aie sue sponse illud cant. vij. ca. dicere pos

fit: statura tua assimilata est palme: rõne rectitudinis. Scõo rõne letifi cationis. Nã qui in stadio currunt cũ brauiũ tangere vel saltẽ aspicere possunt. pfecto letant. Cũ igit pal ma eterne vite signat brauiũ: eã nõ solũ videre. sed ꝛ tenere nos ordi nauit ecclesia. quatenꝰ forte pugnã tes in pñti cũ inimicis: fortiꝰ cur rentes ad bonũ brauiũ palmas por temus in gloria ꝛ cũ sanctis portan tibus palmã stemus in eterna leti cia. Proinde apo. vij. c. scribit. Uidi turbam magnam quã nemo dinu merare poterat ex omnibus genti bus ꝛ tribubus ꝛ populis ꝛ linguis stantes ante tronũ in cõspectu agni amicti stolis albis ꝛ palme in mani bus eorũ. Ultimo rõe nostre instru ctutionis. Per hãc eñi solennitatẽ palmarũ instruimur quolibꝫ anno vt iudeos cõfundamus qui hodie dño clamauerũt. Osanna in excel sis. Osanna eni ẽm hiero. dictũ est hebraicũ: ꝛ est cõpositũ ex integro ꝛ corrupto: osi ei apud hebreos idẽ sonat qꝺ obsecro: anna idẽ ẽ quod salua. Uñ osana qͥ obsecro salua in excelsis vñ descendisti. Sed ꝛ fe ria sexta sequenti clamauerũt: cru cifige crucifige eũ. Uñ ꝛ ideo qͥq̃ nõ debeãt ad xp̃ianissimũ cogi: ta mẽ debent apud xp̃ianos conuer satũ vt tpe passionis nõ cõpareant extra vel nõ aperiãt hostia. vt in. ca. In nõnullis puincijs. extra ꝺ iude is habeꝛ: tũ vt deferant signata ve stimẽta: tũ vt obseruẽt nõnulla alia que hic ob breuitatis causam omit to. Per hãc etiam celebritatẽ istru imur vt prosperitatẽ mũdanã salu bri exemplo temperemus. Xp̃s eñ tñ honorem suscipiẽs non in pala fredo: non in curru aureo. vt iohã. criso. ait. Sed sup asinã ꝛ pullũ se dere voluit. ꝛ videns ciuitatẽ ieru salem sup eã amarissime fleuit. Uñ bern. ait. Discamus in nulla leticia huius seculi fiduciã esse ponendã scientes ꝙ extrema gaudij luctꝰ oc cupat. Per hanc insuper palmaꝝ fe stiuitatẽ instruimur ꝙ magis ad ꝑ positũ est vt pacẽ ꝛ ꝯcordiã inꝛ nos habeamus. Quid eni per palmam nisi pax ꝛ concordia designat. Pro pterea de xp̃o crisostomo. ait. Non ha bet in circuitu splendẽtes gladios aut certe ornamenta terribilium ar matoꝝ: ſꝫ quid ꝛamos frõdẽtes te stionia pacis. Profecto oĩa clemen ta vel littere palme ad pacem chꝛisti anũ populũ ꝛ concordiam vocant. Quid eni p p. nisi presto remittẽdũ ꝛ dimittẽdũ sit odiũ significat teste dño mat. vj. c. sic ꝺ. Esto pñtiẽs ad uersario tuo i via. Et qꝺ p a. nisi q̃ cũ amo ẽ benignitate ꝛ hilaritate dĩ ligẽdꝰ sit inimicꝰ designaꝛ. Hic apl̃s ij. ad cozin. vj. c. dicit. Hilarẽ eñi da torẽ diligit deꝰ. Et quid p l. nisi lon geuitas dilectiõis demonstraꝛ. Nẽ pe nõvẽ dimittiꝛ odiũ qñ memoria docet in futurũ. Proinde sapiẽs ec cle. x. ca. dicit. Omnis iniurie ꝑxi mi nõ memineris. Et quid p m. nisi misericordia designaꝛ: qua hoc to/

tum q̄d diximus ad finem perduci⸗mr. Propterea doctor ambrosi. ait. Sine causa ramū oliue portat: qui opa misericordie nō amat. Et ideo xp̄s humiliter ꝛ pacifice ad locum passionis ad inimicos veniēs cum palmis voluit recipi vt cū eis pace sequentes sine odio debeam⁹ cōsi⸗teri. Hac de causa ap̄ls ait. Hoc em̄ sēti. i. vo. q̄d ꝛ i xp̄o iesu. Quid apo stole dei in nobis: sicut ꝛ in xp̄o ie⸗su sentire debem⁹? Profecto ait ip̄e humilitatem. quia cū in forma dei esset nō rapinam arbitratus est eē se equalē deo: sꝫ semetipsum exina niuit factus inobediēs vsqꝫ ad mor tem. Quā ob rē ap̄le sanctissime exē plo humilitatis dn̄i facere debem⁹ vel obligamur. Hic hiero. ꝑ paulo respōdeat dicēs. Preelectissimi filij mei diligite vos inuicē. Nō accepi hoc ab hoīe: sed a saluatore: hoc in⸗quit est preceptum meum vt diliga tis inuicē: In sola eni dilectiōe om nia bona virtutū cōsistūt. Sicut ex vna radice multi exeūt rami. sic ex caritate omnes generant̄ virtutes: Si linguis hominū loquar inquit ap̄ls ꝛ angelorū: si omnē habuero ꝓ phetā: ꝛ omnia nouerim misteria: ꝛ oēm scientiā. ꝛ si habuero omnē fidem: ita vt montes transferā: cari tatē aūt non habeā nihil sum. Qui vera caritatē habet benignus est ꝛ patiens. Ille verā charitatē habꝫ qui nō tantū ꝓximos diligit p affe ctū cognatiōis ꝛ carnis: sicut ethni ci ꝛ publicani faciūt: sed ita diligit inimicū sicut amicū. In hoc vno pt cognoscere hō si manet in caritate si ipse ab eo diligitur qui ei aduer⸗santur. Hec ille doctissimus omni um. De hac igitur inimicorū dilecti one: de hac inimicorum pace: d̄ hac inimicorū concordia contra illos q̄ cōfiteri volunt: sed odiū dimittere renuūt: hoc mane in vobis quem⸗admodū ꝛ in xp̄o sentiendū est: et eā per suā obligationē: inductionē modificationē existimo manifestā⸗dum. ℂ Conies.

Hoc est q̄d sepius audire con cupiui: ꝛ ꝓ vtilitate omnium audiētiū optarē frequēti⁹ p̄dicari.

ℂ Pars prima sermōis de obliga⸗tione indulgētie inimicoꝝ. Ant.

Obligamur nāqꝫ ad dile ctionem inimicoꝝ ꝛ ad pacem cum eis habēdā: religiosissime princeps Primo ꝓpter diuinā p̄ceptionem Secūdo propter diuinā honorifi⸗cationē. Tertio propter diuinā iu⸗stificationē. Quarto propter diui nam consolationē. Et non miruꝫ si tot rationibus tenemur ad eam: qꝛ vt egregi⁹ doctor aug⁹. in lib. de ci⸗ui. dei dixit. Tale bonū est bonū pa cis. vt in reb⁹ creatis nil g̃tiosi⁹ solꝫ audiri: nil delectabili⁹ cōcupisci: et vtili⁹ possideri. Id circo ꝓph̄a ps. cxxxij. dixit. Quā bonū ꝛ q̃iocūdū hitare fr̄es ī vnū. Astringimur igit̄ p̄mo ad dilectionē ꝑpt̄ diuinā p̄ce⸗ptōeꝫ. Precepit ei dn̄s mat. v. c. di. diligite inimicos v̄ros bn̄facite his

quí oderūt vos: ⁊ orate pro psequentibus ⁊ calūniātib⁹ vos. Quib⁹ verbis ondit qz xpiani tenentur corde ore ⁊ ope inimicos diligere. Primo corde quia dicit dili. inimicos vros. Profecto. j. ioh. iij. c. scriptū est. Qui odit fratrē suū homicida est. Nā vt augu. ait. Qui odiū erga primū in corde habet: ⁊ illi nocere desiderat: similis est illi q gladio se trāsfodit vt inimici sui tunicā scidat. Unde propheta odiū sic in corde tenētibus ait. Gladius eoꝝ intrat in corde ipsorū. Scdo ore qz dicit. ⁊ orate pro psequentibus ⁊ calūniātib⁹ vos. Nec mirū qz btūs grego. ait. Conditoris nāqz aurib⁹ illa oro maxie cōmēdat q pro inimico intercedere nititur. Tertio ope qz dic bn facite hijs q o. v. Proinde ioh. iij. ca. scribit. nō dili gam⁹ verbo neqz lingua. s. tm̄: sed ope ⁊ vitate. Astrigimur etiā scdo ad inimicoꝝ dilectionē ppter diuinam honorificationē: qm̄ nō parū iniurie recipit de⁹ qn̄ sibi aufertur qd sibi soli reseruat: qd etiā in tribus. pfecto distribuit. Reseruat ei primo sibi gliaz q per ysai. c. xlij. dt Gliaz meā alteri nō dabo. Reseruat etiā scdo sibi iudiciū. Idcirco. j. ad corin. iiij. cūctis hoibus aplś ait. Nolite āte tēpus iudicare: quoadusqz veniat dñs q iudicatur⁹ est viuos ⁊ mortuos. Nā vt ioh. v. c. scribitur. Pr omē iudiciū dedit filio vnde solus iudicare debet. Reseruat insup sibi vindictā. ppterea p aplm ad ro. xij. ca. dicens ait. Mihi vindictā ⁊ ego retribuā. Qui igit de inimico suo se vindicare cōtendit: rapinā ppetrat contra deum ⁊ ei nō paruā iniuriā facit. Un̄ leui. xix. c. pcepit dñs. d. Nō qras vltionē nec memor eris iurie ciuiū tuoꝝ. Et puer. xx. c. scptū est. Ne dicas reddā malū p malo expecta dñz ⁊ liberabit te: qz iuxta pphetā: facit dñs miscdiā ⁊ iudiciū oibus iniuriā patiētib⁹. Profecto facit miscdiaz de offensis oib⁹ iniuriam patiētī si corde reali parcit: ⁊ iustū iudiciū offendēti si non penitēdo ab offēso veniā minime petit. Pro robore pdictoꝝ aiūgo de claustro aīe li. j. Qd quidā philosophus dixit viro bono quatuor esse necessaria. Primuz vt oēs amicos sibi faciat. Scdm vt si nō potest amicos facere: nō faciat inimicos. Tertium vt si id non suppetit discedat Quartū vt si quis discedētez psequatur non vindicet se. Hec aūt qtuor in vnica auctoritate ad ro. xij. ca. cōphendit aplus dicēs. Si fieri potest quod ex vobis est cū omnib⁹ hominibus pacem habētes. Si hoc non pōt fieri nō facias discordias. ideo ait. Non vos defendētes karissimi Tertiū vero vt discedam⁹ tangit cū ait ⁊ addidit. Mihi vindictā ⁊ ego retribuā. s. tibi me in hoc honorāti Astrigimur ppterea tertio ad inimicoꝝ dilectionē ppter diuinā iustificationē. Nam diuina iusticia taliter ordinauit vt inimicis parcas iniurias duplici modo. Assimulatōe ⁊ enumeratōe. Primo inqz assimula

tione. Quia sicut vult hō deū par/cere sibi: ita z ipē parcat proximo suo Quia luce. vj. c. scriptū est. Dimitti/te z dimittetur vobis. vbi aug. ait. In manib⁹ nostris z nr̄o arbitrio ponit deus vnde saluemur z dāne/mur. Dimitte z dimittet tibi. Scđo enūeratōe vt qn̄tū. s. vult homo par/cere sibi deū: tantū z ipē parcat proximo suo. Quapropt̄ cū petrus. vt math. xviij. scribit̄ dixisset dn̄o. Do/mine quotiēs peccabit in me frater meus: dimittā ei vsq; septies? Dixit illi iesus. Non dico tibi septies: sed vsq; septuagies septies. Quod ex/ponēs hiero. sup mat. ait. Nō vsq; septies: sz vsq; septuagies septies. i. q̄dringētis nonaginta vicib⁹. Hoc est vt totiens peccāti fratri dimitte/ret i die quotiēs peccare posset. Et iterum augu. tractās illud apl̄i ad col. iij. ca. Donātes vobismeip̄is si/cut xp̄us donauit nobis: ait. Audi/stis indulgēdi formā: si septies tibi peccanti xp̄s donauit: si hucusq; ig/nouit z vltra negauit. pone tu limi/tem z vlterius noli ignoscere. zidē super illud psal. iusticia z pax oscu/late sunt inquit. Due sunt amice iu/sticia z pax: tu forte vnā vis z alte/ram non facis. Nemo est qui nō ve/lit pacem: sed non oēs volunt opari iusticiā. Interroga omēs hoīes vis pacē? vno ore respōdet genus hūa/nū: opto: cupio: volo: amo. Ama iu/sticia: quia due amice sunt iusticia z pax: ipē se osculātur: si amicā pacis non amaueris: non te amabit ipsa pax. Unde. xviij. ca. euang. mathei dn̄s pabolā dixit de rege benigno z seruo neq̄: q seruus centū dena/rios cōseruo dimittere noluit: cū sibi benign⁹ rex decem milia ta/lēta donasset: idcirco dixit. Serue neq̄ omē debitū dimisi tibi qm̄ ro/gasti me: nōne ergo oportuit z te mi/sereri cōserui tui sic z ego tui miser/tus sum. Et iratus dn̄s eius tradi/dit eū tortorib⁹ quoadusq; redde/ret vniuersū debitū: sic z pater ve/ster celestis faciet vobis si non remi/seritis vnusq̄sq; fratri suo de cordi/bus vestris. Astrīgimur ergo etiā quarto ad inimicoꝝ dilectionē pro/pter diuinā consolationē: sicut enī multa cōsolatio vel cōplacentia est in pentibus suoꝝ filioꝝ similitudo sic nostro eterno prī deo maxie be/neplacitū est si sue pietati ac dulce/dini cōformemur. Vn̄ dicit crisosto. ait. Nihil ita similat deo sicut iniu/riam tibi facietib⁹ indulgere. Sed sicut idē ait. Carnales filij non sunt culpabiles si pentib⁹ non sunt simi/les: q: non est in ptāte eoꝝ suā figu/rare corp⁹. sed spūales filij nisi deo similes fuerīt: illoꝝ est culpa qui pa/tris silitudinē pdiderūt. Fecit enī; hominē ad ymaginē z similitudinē suā. Hec ille. Ad hanc dei cōplacen/tiam nos hortatur domin⁹ mathei v. dicēs. Diligite inimicos vestros: z infra: vt sitis filij patris vestri qui in celis est: qui solē suū facit oriri sup bonos z malos z pluit sup iustos z iniustos. In q̄bus verbis ostēdit

finalē sublimitatē q̄ ēvt hō in honore a deo tanq̄ filius erigat᷑: ꝛ quasi in oīb⁹ iura filij in paterna hereditate eternaliter ꝯsequatur. Hoc autem ipm ad quintā beatitudinē pacificoꝛū xp̄us apposuit. cū math. v. ca. dn̄s dixit. Beati pacifici qm̄ filij dei vocabunt᷑. Sed tamē bene notādū est ꝙ ad hoc īducendū duplex exemplū posuit. videlicz solis ꝛ pluuie: ꝛ maxie quia hec duo aptioꝛa sunt sūma ꝛ cōioꝛa bn̄ficia dei. Nā sol missionē filij dei in mūdū misti ce mōstrat: pluuia vero indicat diffusionē filij dei in mundū cū irrigatiue spūali: videlz gratiarū ꝛ carismatū spūssancti q̄ non tm̄ fluunt in bonos: sed in malos: quos ad se dominus cōuertere dignatur. Et oibus pijs quantū ex se est salutē largit᷑ abundater ꝛ exhibet ea. ¶ Comes.

NOn miroꝛ si tot rationib⁹ obligamur ad īimicoꝝ dilectionem: cū fere innūerabilia bona ex ipa pace sequant᷑. Unde aug. de verbis dn̄i dicit. Pax est serenitas mētis tranqlitas aī: simplicitas coꝛdis vinculū amoꝛis: ꝯsoꝛtiū caritatis: hec est que simultates tollit: bella cōpescit: iras cōꝛimit: supbos calcat: humiles amat: discoꝛdes sedat: inimicos concoꝛdat: cunctis est placida nescit extolli nescit inflari: hāc qui accipit teneat: qui pdiderit repetat: qui amisit exquirat. Qm̄ qui in ea nō erit iuētus: a pr̄e abdicat᷑: a spū sancto alienus efficitur: nec ad hereditatē dn̄i poterit puenire qui testamentū pacis noluerit obseruare. Hec ille.

¶ Pars scd̄a sermonis de inductiue indulgētie inimicoꝝ. Anton⁹

Quemadmodū quatuoꝛ posita sunt quibus obligamur ad inimicoꝝ dilectionē respectu dei. ita simr alia q̄tuoꝛ sunt quib⁹ īducimur ad dilectionē inimicoꝝ respectu nostri. Hec igit᷑ sunt. Propꝛia vtilitas Magna honestas. Uera magnanimitas ꝛ excessiua caritas. Que duz bene ꝯsiderant᷑ tanti vigoꝛis sunt vt coꝛ induratū quocūqz odio emolliant. de quibus iob. xxiij. ca. dicit. Emolliūt mihi coꝛ ad remittendū s. iniurias mihi factas. Inducimur ergo p̄io ad inimicoꝝ dilectionē ꝑpter propꝛiā vtilitatē. Nō parua quidē vtilitas euenit suis indulgētibus inimicis: qꝛ dimittēti dimittū tur pctā sua. Unde petrus rauen̄. in quodā s̄mōe suo exponēs illud Dimitte nobis debita nostra sicut ꝛ n. di. dc. nr̄is. ait. O hō si sine peccato esse non potes ꝛ vis semꝑ tibi dimitti: totū dimitte semꝑ: q̄ztum vis dimitti tibi tantū dimitte: quotiēs vis dimitti tibi: totiens tu dimitte ideo qꝛ vis totū dimitti tibi: totuz dimitte. Homo intellige qꝛ remittēdo alijs tu tibi veniā dedisti. Profecto tenet᷑ dn̄s de congruo debita nr̄a dimittere. si nos alteri dimittimus. Proinde cesarius ait. Qui captiuos redimere ꝛ paupes pascere vel vestire non ꝑualet: cōtra nullū.

hominē odiū; in corde reseruet: & inimicis suis nō solū malū pro malo non reddat; sed etiā diligat: & p eis orare non desinat. Cert⁹ de pro missiōe vel misericordia dñi sui libera cō sciētia ante tribunal xpi dicere pote rit: dimitte q: dimisi. Cōfirmat etiā hoc per sñiam dñi. q luce. l. ca. dicit dimitte & dimitteť. Sed tñ sciendū est φ nōnulli pprie salutis obliti ad indulgendū inimicis diuersimode se male hñt. Nā & aug. ait i smōe de xl. negligētes inimicitias finire ob liuiscūtur. Partim vō veniā nō vult cōcedere cū rogať. sup̄bus verecū dus veniā petere dedignať. His tri bus inimicijs viuunt homines: sed animas in quibus non moriuntur occidunt. Uigilet contra negligen tiam memoria: contra priuatiā mi sericordia: contra supbiam verecū dia submissa prudentia. Hec ille. Ex his verbis august. patet esse ma gne supbie offendētem ab offenso veniam non postulare: sed non mi noris stulticie est ppter verecūdiā; veniam postulantibus non pbere Semper enim suggerit aduersari⁹ noster: φ nisi vindicem⁹ de iniurijs veluti viles atq; vecordes reputa bimur a plerisq;. Sed audiendum est φ puerbiorū. xiij. ca. scribiť. De testantur stulti eos qui fugiunt ma la. Nōne aliquis insanus esset: si a mortis periculo nollet effugere: sed longe maiori laborat insania si ve recundia aut altero vicio parcere detinetur: cum euadat non tantu; supplicia eterna: veru; etiam mul ta tēporalia & spūalia dāna: & insu per ɔsequať diuinā grām & glīam sine fine māsurā. Fm tñ ber. sunt q dam sic donātes iniuriā vt nō vlcis cantur cū tñ sepius iproperēt. Sūt & alij q licet sileant: manet tñ odiu; alta mente repositum & rancores te nent in animo: quarū neutra plena indulgentia est: longe ab his beni gnissima deitatis natura libēter a git ignoscit plenarie. & sequiť. Tam liberaliter dñs donat iniuriā: vt iā non damnet vlciscendo: nec cōfun dat inproperādo nec minus diligat cōminando. Hec ille. Quia igiť sic ad inimicoꝝ dilectionē inducimur bene illud augusti. cōcludere pos sumus: pecuniā. s. aliqñ repetere cō ceditur: sed debitum peccatorū pe tentiū veniam nunq̄; iuste negatur Sed hac in parte ista sufficiant. In ducimur scēdo ad inimicoꝝ; di lectionē propter honestatem. Nul la honestior vindicta de hoste sumi potest φ̄; indulgētia liberalis. Pro inde etiam paganus seneca de qua tuor virtutibus ait. Scito enim ma gnum & honestum vindicie genus esse posse ignoscere. Triplex profe cto offense genus potest homini ir rogari. Uidelicet cordis: oris & ope ris. Corde scilicet odiēdo mala de siderando & consimilia. Ore, scilic; detrahēdo murmurādo: susurrādo accusando: blasphemādo & alis hu iusmōi. Opeꝛe aūt. s. & corp⁹ substā tia; in se & i suis offendēdo. Uolu

mus igit̃ de oib⁹ supradictis hone=stissimam sumere vindictã: volum⁹ qȝ nihil relinquat̃ multũ: ignoscamus liberaliter corde ore ⁊ opere. Odit nos quisq̃ȝ corde: diligam⁹ eum amoroso corde. Nocuit nobis ore: in quibus licitũ est laudemus eũ ore ꝑ ipso preces fundentes ad dñm. Opere nos aut nostros plurimũ lesit: aliqȝ seruitiũ vel beneficiũ impendamus illi. O vindicatio benedicta ⁊ omni pietate ⁊ honestate precipua: sibi bene conscia: ꝓximo pacifica atq̃ȝ deo sũme grata. ꝓpterea ꝓsaer ait. Moribus in sanctis pulcra est cõcordia pacis. Hãc honestã vitã docuit nos vindicare dñs iesus quãdo math. v. ca dixit. Diligite inimicos vestros: hic docet vindictã cordis: Benefacite his q oderunt vos: hic docet vindictam operis. ⁊ orate pro ꝑsequẽtibus et calũniantibus vos: hic docet vindictã oris. Parcamus igitur inimicis nostris omnia que contra nos fecerũt in preterito: faciũt in presenti: atq̃ȝ facturi sunt in futuro: cũ crucis signacl'o in noie pa. ⁊ fi. ⁊ spi. sci. ⁊ dicat nobiscũ omis populus: fiat fiat. Inducimur etiã tertio ad inimico dilectionẽ ⁊ ad iniurias dimittẽdas propter magnanimitatẽ. Est enim actus magni ⁊ generosi cordis iniurie obliuisci. Proinde paganus aristotiles in iiij. ethicoꝝ ait. Magnanimus nõ est memor mali recepti. Et seneca in lib. de q̃tuor virtutib⁹ dicit. Si magnanimus fueris: nũq̃ȝ iudicabis tibi vindictã fieri de inimico: dices nõ nocuit mihi: sed animũ nocẽdi habuit: ⁊ eũ illũ in potestate tua videris: vindictã putabis non vindicare potuisse. Et ambro. de obitu theodosij inquit: Bñficiũ se putabat accepisse auguste memorie theodosius cũ rogaret̃ ignoscere: ⁊ tunc ꝓpior erat venie: cũ fuisset cõmotio maior iracundie. Et optabatur in eo qȝ timebatur in alijs vt irasceret̃: hoc erat remedium reoꝝ qm̃ cũ haberet super oẽs potestatẽ quasi parens postulari malebat: q̃ȝ quasi iudex punire: equitatis iudex nõ pene arbiter: qui nũq̃ȝ veniã postulanti negauit. In v. etiã epl'a ad marcellinũ vt ad exẽpla transeã paganoꝝ de iulio cesare recitat Aug⁹. qȝ nihil solitus erat obliuisci: nisi iniuriarũ. Lucanus quoq̃ȝ refert eũ quedã ꝑsona vilis ei se opponeret importune: cõtra eã irasci ɔtemnẽs ait. Dignũ te cesaris ira: nullus honor faciet. Vespasianus etiã imperator sicut narrat hystoria romanorũ iniuriaꝝ imemor factus: nũq̃ȝ extitit vindicator: nam ⁊ vitelli inimici sui qui eũ ꝑcesserat imperio ⁊ oẽm eius domũ incẽdio ⁊ morti tradiderat: filiã que ex illo supstes erat: altẽ maritauit: amplcq̃ȝ dotauit. De magno quoq̃ȝ alexãdro refert scriptura: qȝ cũ quidã eũ grauiter offendisset: nec precibus aliquoꝝ q̃ quomodo reocõciliari posset: accessit ad eũ aristotiles preceptor ei⁹ dicẽs. Illustrissime imperator: quis

omnes mūdi potentias tue potesta ti subiugauit nisi cor tuū magnifi cū? Quis omnes reges terre tue di tioni subiecit: nisi mens tua magni fica? Quis mūdi omnia regna sup sona superauit: nisi nobilissimus et strenuissimus animus tu⁹? Attamē docebo te cōsequi altiorē triūphuz atq; dominiū oibus iam pdictis: si sequi volueris cōsiliū meū. Cui ale xander ait. Profecto sequar cōsiliū tuū. Tūc aristotiles ait illi. Illustris sime imperator: cor tuū vince et te ipm: z tūc dñaberis illi cui⁹ impio totus mūdus subiectus est. Qui eni tibi suadet de iniuria vindicare: tu⁹ animus vtiq; victor aliorū: qui si te vicerit nō eris victor sed vict⁹: quē si viceris glorioso: i victori a oibus alijs triūphabis: quia superabis eū qui totū superat mundū. Ad q̄ ver ba alexāder parcēdo sibi iniuriāti placat⁹ ē. Hoc q̄q; asserit scriptura sacra puer. xvj. c. vbi salo. ait. Me lior est vir patiens viro forti: z q do minat animo suo expugnatore et vr biū. Nā illa est victoria cordis: hec est victoria corporis. Illa fit virib⁹ ppriis: hec autē fit viribus alienis. Exēpla quoq; animaliū nos accu sant. Leo namq; non capit mures: nec aquila muscas. Sunt tamē ple riq; hūminus vilis atq; pusilli cor dis: q quodlibet vile atq; minimū verbū tanto pōdere grauāt: vt ill⁹ nec obliuisci possint: nec id remit tere velint: cū sepius etiā si aliquid magnū sit ex ignorātia aut fragilita tate seu necessitate id factū esse pra bet. Sed ait ille nō. sed ex malicia ppria mihi iniuria tus est. Cui me rito rñdendū est. qd licet etiaz verū sit: tūc etiā ei ampli⁹ cōpatiendū est cū infirmus z insanus sit. Vñ augu ait. Magna duritiēs est nō cōpati in sanis: nec amare infirmos q̄s antea diligebam⁹ sanos. Et seneca dt. Si magnanim⁹ fueris: nūq̄ tibi fieri i iuriā iudicab. Magna deniq; glia est hoi hac magnanimitate iniuri antes: z iniurias superare: cōtentio nes z lites deuincere: guerras z ini micicias animo nobili supare. Pro uer. xx. ca salomone testante atq; di cente. Honor est homini qui sepa rat se a cōtentionib⁹: z ecōtra dede cus est homini qui contētionibus se immiscet. Vis igitur R. P. absq; sumptibus tuis noscere cui libera liter seruire velis: cum a te seruitiū postulatur: ne. s. per ingratitudinē simul seruitiū cū amico pdas: atq; nemini cui seruiciū vel gratiaz im pendisti tibi inimicū reperire cōtin gat. Considera hominē sibi iniuriā ti facile dimittentē: magnanim⁹ qui dem est: omni tali poscenti te tribue semper reperies eū de seruicio gra tum. Nam ille qui nō parcit iniuria vilis animi atq; conditionis est: in omni seruicio ingratus erit: nā im memores sunt gratie: qui memores sunt offense. Inducimur q̄rto pre ter hec omnia ad inimicoz dilectio nē propter ardentissimā caritatem qua inimicos diligere debemus.

Primo propter nature conformitatē. Unde ysa.lix.ca.dicit. Carnē tuam ne despexeris. Scdo propter utilitatē. Idcirco ioh. crisosto. ait. Si bene feceris inimico tuo: amplius fecisti q̃3 obligatus es. Tertio propter diuinā dilectionē: quantū aūt grata sit deo talis dilectio: patet per exēplū beati bernar. primi socij beati francisci: de quo legitur qd cū pp̄e obitū esset raptus supra seipm in extasi tandēq3 ad se reuersus ait ad fres. Deo gratias agite mecū qd misericors dñs a pena purgatorij me absoluit: nec vere dicere possū qd fuerim frater minor nisi i vno dūtaxat. Cumq3 qd esset id vnū ab eo fres interrogarēt: respondit id vnū esse: q nūq̃3 offendit me homo quin spiritualis quidā amor nascerec mihi in corde ad illū amplius diligendū q̃3 ante. Uis autē audire R. P. huius ardentissime caritatis triūphū gloriosissimū: intuere et respice chrisosto. sic dicentē. Queris si tibi iniuriatū est a fratre vtrū debeas diligere eū et eius amicicias querere? Et respōdebo qd sic: vt duplicē gloriam cōseqris. s. q: iniuriā passus es et indulsisti: et q: prior rogasti. Hec ille eloquētissimus grecus. ¶ Comes.

Et quid mirū est si primo indulgētes in futuro gloriā consequantur quādo et in presenti cum xp̄o habitare et permanere mereanī. Unde math. xviij. ca. dñs ait. Ubi sunt duo vel tres cōgregati in noie meo: ibi in medio eorū sum. Quod ego sic intelligo: in nomine quidē iesu qui saluus interpretatur: duo vel tres aut mille vel decem milia: et sic de singulis: tunc congregati sunt quando inter proximos et in multitudine populorū pax et concordia possidetur. Idcirco propheta dicebat. Ecce q̃3 bonū et q̃3 iocundum habitare fratres in vnum.

¶ Pars tertia sermōis de coactione indulgētie. i. de rationib9 qbus cogimur ad indulgentiā et pacificationem inimicorum. Antonius:

Quatuor insuper rationibus R. P. cogimur ad indulgentiā inimicorū. Primo propter vnitatem nature. Scdo propter prauitatē guerre. Tertio propter bonitatē misericordie. Quarto propter vtilitatē exemplaritatis bone. Primo inquā debent se primi pacificare propter vnitatem nature. Scdm enim apl̄i sententiā christus est caput nostrū: nosq3 mēbra eius: qd et aplus mō. strat cū ad ephe. iiij. ca. dicit. Sum9 inuicē mēbra. Nōne igit inter mēbra cōpassio eē debet: sicut idē apl̄s prime ad corin. xij. Si quid inquit patitur vnū mēbrum: cōpatiuntur omnia mēbra: sicut patenter experientia docet. Quoniā si pes casu offenditur: statim manus subuenit ei et prebet ei adiutoriū quod sibi possibile est ad eius cōualescentiā. Si vero caput fuerit lesum: manus statim succurrit ei: similiter si manus manū: aut dens leserit linguā: oēs

sibiinuicem parcũt cõpatiũturq; & solerter subuenire nõ cessant. Quis est enim tam demens vt si manducã do momorderit linguam: ad vindictam lingue extrahat sibi dentẽ: aut si manus incidẽdo panẽ manũ alteram vulneraverit: sumat manus leso de ledente vindictam. Profecto sancta & verissima est sententia augustini qui in lib. de ciuitate dei sic ait Spiritus enim humanus nunq̃ vivificat mẽbra: nisi fuerint vnita: sic spiritus sanctus nunq̃ viuificat ecclesie mẽbra: nisi in pace fuerint vnita. Mira res aues: passeres. s. & galline & cetere volucres celi: aĩalia et cũcte bestie terre: licet quãdoq; in genere suo naturaliter pugnent: tamen statim pacifice currũt ad pastũ atq; simul ad potũ: simul etiã pacifice cõmorantur: solus homo ferocissimus bestiarũ: & in hoc crudelior omnibus animãtibus terre: ad pacem cũ proximo redire non potest imo non placet sibi. O infelix creatura disce saltẽ iniurie obliuisci ab auib⁹ aĩalibus terre. Mẽbrũ vnius capitis christi tecũ est cui indulgere tibi non placet: frater tu⁹ est de quo vindictaz sumere cupis: imago dei est quã trucidare desideras. O miseria maxima: impij peccatores cõcordes mirabiliter inueniuntur in malis: vterini quandoq; fratres in bonis inueniũtur discordes. Jdcirco hieronimus ait. Infelix populus nõ potest in bono tantã habere cõcordiã: quantã mali habẽt in malo sed vel nõ indulgẽtibus quia euenict eis qd osee x. ca. scriptũ est. Diuisum est cor eorũ nunc & interibũt Scdo proximi coguntur se inuicez pacificare propter grauitatẽ guerre Plerique insipientes nõ considerãt qd mala tẽporalia corporalia & spiritualia oriũtur ex discordia: confusione & guerra: qd exprimere volẽs spiritus vnitatis & pacis. Apoca. xiij ca. per ioannẽ apl̃m de hoc misteriũ scribi fecit. Ubi ait. Uidi bestiam ascendentem de mari habentẽ capita septem: & cornua decem: & sup cornua eius decem diademata: & super capita ei⁹ nomina blasphemie. Hec siquidem bestia scd̃m tropologicum intellectum est seuũ atq; crudele odium quod de inimicor cordibus ex iracundia & cordis amaritudine generaẽ: quod etiaz bestia dicitur quia non regiẽ ratione. Talis namq; bestia ascendit de mari. i. de corde amaricato per ip̃m in quo per superbiã cõualescit & crescit sicut ysa. lvij. c. scriptũ est. Impij cor q̃si mare feruens. s. per turbationẽ & iram qd cognoscere non potest: quia ad vindictã semper excitatur Hec bestia capita septẽ habet: q: ex tali crudeli odio vniuersa generantur vicia. Decẽ quoq; cornua ei sũt quia in oĩbus decẽ preceptis impie aduersatur: nec tamẽ erubescit de impietatib⁹ suis imo potius gl̃iatur in eis. sicut. puer. ij. c. scriptũ est. Letãtur cum male fecerint & exultãt in reb⁹ pessimis. Propterea iob. subdit

 super cornua eius decẽ diadema ta. Diadema signũ est glorie vt misti ce innuatur q de perpetratis mali cijs vindictis impie gloriantur. Unde cuilibet taliũ merito dici po test. Quid gloriaris in malicia qui potens es iniquitate. Sed quia fe licia q sibi diuia misericordia ex pi etate pmittendo dispensat: sue pru dẽtie irrogat imprudenter: ifor tuita sua semit ex diuina impietate venire que sunt blasphemie impiissi me cõtra deũ. ideo subditur: sup capita eius nomina blasphemie. De blasphemantibus autẽ huiusmodi propha dicit. Fructũ eo de terra p des semẽ eo a filijs hoiu qm de clinauerũt in te mala. Talis autem bestia de cordis amaritudine sur gens pter pacẽ inimico cõcor diã extinguit necat. Quia sicut ex amotione ligno extinguit ignis ex additione illo amplius conua lescit: sic ex multiplicatione iniuria rũ vindictarũ odia: atq ex indul gentia remissione taliũ tranquili tas caritas suscipiunt incremẽta. Proinde ad ro. xij. c. aplsaiit. Noli vinci a malo. sed vince in bono ma lum. Ille quidem a malo vincitur qui ab odio vindicandi supera desiderio. Ille quoq vincit in bo no malũ. qui proximo indulgendo vincit animũ suũ malũ desideriũ cordis sui. Tertio primi coguntur se adinuicem pacificare pter boni tatẽ misericordie. Na sicut ex odio discordia innumerabilia sequun tur mala. ita ex cordis pietate inex timabilia sequitur bona. Unde ad thimo. iiij. ca. aplsdicit. Pietas ad omnia valet pmissionem habẽs vi te que nunc est future. Duo gene ra sunt pietatis: vnũ corporale aliõ spirituele. Corporale quidem in se ptẽ opera misericordie distingui pt que sunt pascere esurientes: potare sitientes. Colligere hospites. Vesti re nudos. visitare infirmos. subue nire incarceratos. que quidẽ tante virtutis sunt q talia exercentes. vt mat. xxv. ca. scribitur. audire in die iudicij a domino merebunt. Veni te benedicti patris mei percipite re gnum quod vobis paratum est ab origine mundi: alia que sequũtur Non exercentib vero talia oppo sitũ dicere. Ite. s. maledicte in ignẽ eternũ reliqua. De alio vero ope misericordie. i. de sepultura mortu orũ fit mẽtio tobie. iij. ca. In euãge lio aũt nõ fit: q: opa misericordie p ximis fiũt inquãtũ sunt mẽbra xpi: mortuus vero inquãtũ mortu nõ est mẽbrũ xpi: q: xps sempviuit: vt ait aplsad hebre. vij. c. Alterũ pieta tis genus est spũale: in septẽ etiam spũalibus bonis distingui põt. s. Do cere ignorantes: cõsulere dubitãti: corrigere delinquẽtẽ: cõsulari tri stem: portare onerosua: orare p om nib: remittere offendenti. Et ad oĩa supradicta opa reducunt cete ra opa pietatis corporalis spũalis Magna tñ differẽtia est inte ista ge nera pietatis. s. qztũ aia distat a cor

pore. Nā si tm̄ bonū est pascere esurientē q̃to melius est dicere ignorātē ꝛ sic de reliquis. Igitur si facientes talia corporalia pietatis opera: merēt p̄mia regni celoꝝ: quāto magis q opa spūalia ipēderūt. Proinde cassi. ait. Si qs odiū dimiserit ꝛ p inimicis orauerit: an̄ tribūal xp̄i audacter dicere poterit cōsciētia libera. Dn̄e dimitte q: dimisi. Et merito qdē ꝓpter iniuriaꝝ remissionē regna celestia donāt̄. cū aug⁹. in enchiridion dicat. Multa sunt generaelimosinaꝝ. q̄ cū facimus adiuuamur vt nobis dimittant̄ pctā. s; int̄ ea nihil est maius q̃ȝ cū ex corde dimittimus. Idcirco mat. vj. c. dn̄s ait Si dimiseritis hoibus pctā eoꝝ: dimittet ꝛ vobis pr̄ vr̄ celestis delicta vr̄a. Un̄ an̄ p̄dicta verba orare nos docens inquit. Dimitte nobis debita nr̄a: sicut ꝛ nos dimittim⁹ debitoribus nr̄is. Qd̄ aug⁹. exponens ait: Si nō dimittis iniuriā q̄ tibi facta est: nō orōnē ꝓ te facis. sed maledictionē super te inducis: cū dicis. Dimitte nobis. d. n. s. ꝛ n. di. d. n. Ratio huius est: q: q alteri ledēti se nō parcit: se caritatē nō h̄re ondit sine q̄ nō homini salus. sicut pȝ p augu. de pe. di. vij. c. nllus. Parce igit̄ r. p libēti aīo cuilibet offēdēti. q: vt idē doctor aug⁹. ait. Unusquisq; talem indulgentiā accepturus est a deo q̄lē ipse dederit ꝓximo. Nam vt ap̄lus ij. ad corin. ix. c. dicit. Qui parce seminat: parce ꝛ metet. Quarto ꝓximi cogūt̄ se inuicē pacificare ꝓpter vtilitatē bone exemplaritatis. Mirandū edificatiōis. exēplū est libere remittere inimicis: qd̄ qdē nō tm̄ deo sed etiā hoibus gratū est. Proīde eccl. xxv. ca. dn̄s ait. In tribus bene placitū est spiritui mō: q̄ sunt ꝓbata corā deo ꝛ hoibus. Cōcordia fratꝝ ꝛ amor ꝓximoꝝ. Uir ꝛ mulier sibi bn̄ cōsentiētes. Multa qdem grata sunt deo: sed nō oib⁹ hoibus sicut humilitas ꝛ pauptas ꝛ cetera sil̄ia. Multa quoq; grata sunt hoibus s; nō deo: vt auaritia luxuria: atq; supbia: S; multa etiā similiter ꝛ deo ꝛ hoibus grata esse ꝓbant̄: sicut patuit in tribus supradictis. Quoꝝ primū est ꝯcordia fratrū: q̄ maxime cōsistit: in aīoꝝ ꝯsensu: in fidelitatis vnitate. laborū distributiōe: necnō ꝛ caritatiua subuentione. O q̃ȝ angelica vita exemplaritasq; hoibus bona: videre aliquos fratres spirituales siue carnales bene isimul cōmorantes: ita vt minores prebeant honorem maioribus: ꝛ maiores minoribus dulciter condescendant inuicē se in charitate ꝛ vinculo pacis supportantes viuant. Tales quidē in terra iam anglice inuicē ꝯuersantur. Ad qd̄ cassio. sup psal. hortatur dicēs. Habeatis vnitatē i vīculo pacis: nec inueniri pōt forma exp̄ssior ꝯuersatiōis angelice q̃ȝ vnitas socialis. Scd̄m est amor ꝓximoꝝ: qui quidē inter ciues esse luculēter apparet: cū vn⁹ alterū nō onerat: s; honorat: iuxta illud ap̄li ad ro. xij. ca. sic dicentis. Honore inuicē p̄uenie

tes. Item cū ciues supportant se inuicem ƀm etiā aplm̄ ad ephe. iiij. c. dicentē. Supportātes inuicē in caritate. Ceterū cū ciuis ciui offerens donat sicut ortatur aplus ad ephe. v. c. dicens. Estote inuicē benigni: misericordes: donātes inuicē sicut ꝛ christus. Tertiū est vir ꝛ mulier. i. maritus cū vxor sibi bene consentientes non male in bono aut in malo: sed bene in bono. Si aūt isti tales ꝛ ceteri christiani cōcordes ad inuicem nō fuerint: eoꝝ malo exemplo multi scandalizantur. De hoc referā qd valde notabile: qd diebus nr̄is in monte caluarie iuxta dñicum sepulcrū accidit āno dñi videlicet. M. cccc. xix. ratis quedā tunc tēporis de hyspanie partibus dñicum sepulcrū: ꝛ cetera loca sancta visitatura venit: in qua vetula quedā de loco ad locū trāsire volens pre multitudine pede cuiusdā adolescētis offēsa: leui quidē casu corporeqꝫ illeso cecidit. Uñ tāta indignatiōe ꝛ odio tam pestifero cōtra adolescentē illū cōmota est: qd cū puenisset cū ceteris peregrinis ad locū nr̄e redēptionis. i. ad caluariū montē: adolescēti veniā humiliter postulāti negauit: aut vt mos est conueniētibus alijs peregrinis ad sacramēta cōfessiōis ꝛ cōmunionis suscipiēda anteqꝫ visitent loca sancta: adolescēti ꝑfato scandalū qd ab eo sine sui culpa sustinuerat vetula: in cōfessione narrāti cōfessor imposuit qd ab ea iterū corā multitudine peregrinoꝝ veniā postularet. Et illi vt bone indolis iuueni hoc summa cū leticia ꝛ nō sine hūilitate pficiēte iterū veniā ipsa vetula negare presumpsit: quāqꝫ ad hoc peregrinis exortaretur ab oībus ad cōfessorē reuertitur adolescēs duriciā indicās mulieris: remittitur bis ꝛ tertio ad eandē semꝑ flexis genibus ꝛ manibus eācellatis: cūctis peregrinis etiā atqꝫ iterū ad indulgēdum adolescētulo inocēti exortātibus eā. Illa vero sicut dñi beneficioꝝ ingrati ꝛ a diabolo iā obsessa sic sue laboꝝ atqꝫ discriminū itineris ꝑfati loci sacrati sanguine saluatoris oblita: tā parue memor iniurie ad indulgendū adolescēti nullo vnqꝫ modo potuit inclinari. O iudiciū sūmi dei: o tremēda iusticia seueritatis diuine: dū ille cū ceteris peregrinis dñicū suscepit sacramentū: illa vetula iam a demone arrepta in cisternā ꝑ passus xx. ꝓximā veloci impetu se se ꝑcipitauit. Mira res ꝛ stupore ac timore iā digna: multis ex paruo ore cisterne haurientibus aquā: nullus de eius ꝑcepit ꝑcipitio aut casu: nisi qd ex aque strepitu ꝛ ex alijs argumētis qd euenerat autumātes velocit̄ ad remedia cucurrerūt: atqꝫ inde eā ꝛ aīa ꝛ corpore iā mortuā extraxerūt. Qua visa rememorātes seuitie eius ꝛ stupentes timuerūt iudicia dei. Discāt igit̄ oēs duri cordis ac parcere nolētes inimicis: qꝛ sic iaco. ij. c. scriptū est. Iudiciū sine misericordia fiat ei q non fecit misericordiā. Intuere rationa-

tis aia in speculū exēplorū dnm.s.no strū iesum xpm in cruce pendentē: et in eo hec tria considera: que lapides nedū corda hoim mouere atq cōfringere debēt. Affectū.s.cordis Uerbū.s.oris: et actū operis. Primo cōtemplare affectū cordis qd tāta flāma dilectiōis ardebat vt p salute suorū inimicorū volūtarie se obtulit morti: licet in multis exigēte eorū culpa sue passionis fructus nō fuerit subsequut9. Scdo peculiari9 cōtēplare verbū oris. Scriptū qppe est math.xxij.ca. Ex abūdantia cordis os loquit. Quid igit ait. Pater inquit ignosce illis qz nesciūt quid faciūt. O inestimabilis dignatio redemptoris. O incōprehēsibilis latitudo sui amoris: vt bernar. super canti. ait. Flagellis cesus: spinis coronat9: clauis cōfossus: patibulo affixus: obprobrijs saturatus: omniū tamē dolorū imemor inquit. Pater ignosce. Pater iquit dulcissime: pater amātissime: pater desideratissime. A paterno nōe amorosus filius cepit: et suo blandiēs genitori tali filio nihil debē negari: cōcludit deinde efficacissime et petit d. Ignosce: nec ait: examina: considera: pondera: sed ignosce: vt nos doceat nostras offensas non examinare: non ponderare: nec etiam considerare: sed obliuioni omnino tradere et toto corde et pleno ore atq efficaci ope indulgere. Insuper et viscera cordialis cōpassionis super crucifigētes eū effundens ait illis: quasi dicat. Quia sunt ceci: sūt infirmi: sunt corrupti: nec non ex infectione nature ad malum proni: deniq subdit: quia nesciūt scilicet creationis bene ficiū: amoris mei infinitissimi bonū: redemptionis mee inextimabile precium eterne glorie interminabile premiū. sui sceleris inconsiderabile malū: necnō eterni supplicij infinitū tormentū: ideo nesciunt quid faciūt. Tertio cōtemplare actū opis quia omis actus xpi pendentis in cruce clamat misericordiā et pietatē. Caput habet ad osculandū inclinatū: manus perforatas ad largiendum. Latus apertum ad indulgēdū: pedes affixos ad tecū cōmorandū: totū extensum ad se largiendū: vt et tu qui iniurias perpessus es dicas amore sui iniurias indulgere: qui amore tui dignatus est mori. Quis igitur tam crudelis est qui si quempiam inimicum habet illico surgere non disponat: et veniam nō petat humiliter. Satis et vltra qz credebam de indulgentia inimicorum seu de pace dixi hoc mane Religiosissime princeps: vnde aplius dicere hodie non dispono. tū quia officiorū solēnia prolixa sunt: tum qz si quis post prandiū legere vel audire vel alijs pdicare vellet: hūc sermonē tā longū diuidere posset: et vt habeat in scda parte smōis dubiū Pro introductiōe breuiter hic qrendū est. Quib9 mōis posset qs errare in pace faciēda: Ad qd breuiter respōdetur qz trib9 modis erratur

Primo qꝛ sunt pleriqꝫ qui se dicunt parcere inimicis nec eis velle nocere: tamē nō posse eos videre: nec in super volūt eis loqui. Cōtra quos cristo. in lib. d cōpūctiōe cordis tractans illud: Dimitte nobis debita nostra: taliter inquit. Si tantūmodo nō ledas eū qui te lesit: auertas tamē te ab eo ne libēter videas: sine dubio ꝛ vulnus in pectore ꝛ dolor languescit in corde. Quod fiet mundū: vtiqꝫ qd christus mādauit expletur. Nūquid tu ita vis ꝓpiciū tibi deū vt nō te quidē ledat: auertat se tamē a te ꝛ peccatoꝝ tuoꝝ memoriā teneat ꝛ videre te nolit. Igitur qualē vis erga te esse deū cū delictorū veniam poscis: talēꝫ exhibere te debes his qui delinquūt in te. Scḋo quia sunt quidā alij homines duplices ꝛ simulati de quibꝰ ꝓpheta dicit. Loquūtur pacē cū ꝓximo suo: mala aūt in cordibus eoꝝ. Cōtra quos augꝰ. de verbis dn̄i dicit. Ne dicas in lingua ignosco: ꝛ corde differas. Nouit enim cui dicis. Dimitte no. de. no. sicut ꝛ no. di. de. no. Uocē tuā homo audit: cōscientiā tuā deus respicit. Melius est cū clamas ore ꝛ dimittis corde: q̄ꝫ qd sis blandus ore: ꝛ crudelis in corde. Tertio sunt quidā qui imprudēter agūt qui in recōciliatōe quā faciūt cū aduersarijs suis occulta tunc et criminosa ꝛ scandalosa manifestāt sed audiāt quid crisosto. ait. Si cogitatu offendisti: cogitatu recōcilia te. Si verbis: verbis. Si factis: factis. Nisi enim quē factis lesisti: factis placaueris: sine causa oras ad deum: sine causa facis elemosinam de rebus quibus alios expoliasti. Quid enim ꝓdest si vnus ad eum pro te orat: ꝛ alius aduersus te deū interpellat. iuxta illud eccl. xxxiij. c. Dona inimicoꝝ nō ꝓbat altissimꝰ q donātibus veniā ꝓximis ꝓ pmio eternā vitā ꝛ imortalitatis stolaꝫ ꝓ palmā significatā cōcedere dignet qui cū patre ꝛc. ⁋ Lomes.

Satis placet quod dixisti: nam et officij longitudo atqꝫ smonis tedium generare posset in animo auditoꝝ.

Feria scḋa post dominicā in ramis palmarum de integritate confessio nis. Sermo. liiij. Antonius.

O mus re

pleta est ex odore vnguēti: Ioh. xij. ca. hec verba scribūtur. O dio dimisso ꝛ pace iam facta r. p. cōsciētia nostra que domus esse debet ꝛ habitaculū spiritus sancti: repleta est ex odore vnguēti ipsius gratie. Sed cauendum est ne iteranda sit nostra cōfessio: ꝛ illo errore ducamur quo nōnullos credimus male perire: q quāuis obseruēt omia que diximus de cōfessione ꝛ erroꝝ ꝓfatoꝝ impedimēta cūcta ꝓtereāt. Unū est in quo deficiūt ꝛ male cōfitentur: quia nō integre dicūt eoꝝ peccata. Nam cū a doctoribꝰ q̄rat An quandoqꝫ sit iteranda cōfessio

Beat⁹ bonauen. atq; richar. ꝛ aste sanus lib. v. ti. xix. dicūt: ꝙ in pluribus casibus iteranda est. Primo si sacerdos nō potuit absoluere. Argumētū capit ex li. xxxiij. q. iij. ca. latorē. Scḋo si nescit discernere: ꝛ iō ꝙrendus est sacerdos sciēs ligare ꝛ soluere. vt ait aug. in lib. de pe. ꝛ ponit etiā3 de pe. di. vj. c. qui vult: vbi dicit. Quia vult cōfiteri pctā sua vt inueniat gratiā ꝙrat sacerdotē sciē tē ligare ꝛ soluere: ne cum negligēs circa se extiterit. negligatur ab illo: qui eum misericorditer monet ꝑpe ut ne ambo in foueam cadāt. Tertio si contempsit vel neglexit satisfacere ꝛ oblitus est satisfactionē iniunctam. Nam si sciret eā ꝛ implere vellet: confessionē iterare nō oporteret. Similiter etiam ſm quosdā3 iterare tenetur. qui ꝯfessus est non contritus existens in proposito nō deferendi peccatū3. Sunt alij duo casus. Unus est propter peccati oblitī recōciliationē. alter propter recidiuationē. in quibus sanum consilium esset ꝙ penitens omnia reiteraret: quādo sacerdotē mutatvel reuertit ad eundē: qui ꝑpter diuturnitatē peccata eius est oblit⁹: nō tamen ꝙ teneat nisi in generali alia peccata eius narrare. vt dicat alſo se peccasse ꝛ cōfessum fuisse ꝛ sibi talem penitentiā iniūctam fuisse: ꝛ sic satis poterit eius conditio ꝛ ingratitudo cognosci. Deinde addat nuper se cōmisisse hoc peccatū vel recordatū esse. Ultimo reiteranda est confessio si non fuit integra: ꝙ sciēter penitēs tacuit aliquod mortale peccatum: ꝙ tunc non contrit⁹ apparet: ꝛ ideo iteranda est confessio: vt paulo ante dictū est supra. Et vt melius appareat quando est cōfessio diminuta: ex triplici eius defectu hic in presentiarū intēdo declarare quorū Primus: dicitur malicie. Secūdus dicitur circūstantie. Tertius dicit negligentie: de quibus p ordinem est dicendū. ¶ Comes.

Hoc est qḋ vehementer audire desidero.

¶ Pars pria ſmōis de prio defectu integritatis ꝯfessiōis q dr̄ malicie

Primus defect⁹ integritatis confessionis dicit malicie. cū. s. homo maliciose: aut ex verecundia aliquod peccatū mortale sciēter absćōdit vel celat. Unde contra sic facientē osee. xiij. ca. scribitur. Absćōditum est peccatū eius: dolores parturientis venient ei ad stimulū. s. cōscientie eius. Nā vt Beda testatur. Quid prodest si tota ciuitas custodiatur ꝛ vnū foramē per qḋ hostes intrāt relinquatur. Ferrū profecto ꝙdiu in vulnere est nō prosunt vnguenta. Quid eni est aliud peccatū celare ꝙ ignē in sinu portare. S3 re uera vt puer. xxviij. ca. scriptum est Qui abscōdit scelera sua nō dirigetur: q aūt cōfessus fuerit: ꝛ relique rit ea: misericordiā cōsequet. Sed forte miraī aliqs: q̄re nō parcit dñs peccatori penitēti saltē pcā illa que

cõfitet? Ad qḋ breuiter rñderi põt triplici rõe. Primo rõne diuine bonitatis. qm̃ vt augu. ait. Mira dei bonitas veniã nõ dimidiat. nã aut totũ aut nihil ppiciãdo donat. Ergo dẽ sũma iniquitas est ab eo qui est sũmine bonus dimidiã sperare veniã. Scḋo rõne puritatis. nõ em̃ dimittit culpa mortalis: nisi aduenieñte spũs sancti grã: q̃ digne reqrit generaliter mũdiciã in hospicio suo: lz diabolus tanq̃ infernalis ⁊ cupidus porc⁹ particulari inmũdicia cõtẽtus sit. Tertio rõne diuine veritatis: retinere em̃ i ɔsciẽtia aliqḋ mortale crimẽ: nil aliud est q̃ pditorẽ pprium retinere i domo sua vt inspato tradat eũ in man⁹ inimicoꝝ suoꝝ Deo qḋ sũme vḋ valde displicet: ⁊ abhominabile est hitare cũ pditore inimicoꝝ suoꝝ. Vñ de talibus criminibus occulte detentis. sapi. xiij. c. scptũ est. Traducet eos ex aduerso iniqtas eoꝝ. tales em̃ nõ cõfitent qꝛ cõfiteri est simul oia fateri. ⁊ iõ tales fatent ⁊ nõ ɔfitent. Comes.

PRopterea ppha in psal. ix. dicebat. Cõfitebor tibi dñe i toto corde meo. qꝛ oia simul peccata fateri debent.

¶ Pars secũda sermonis de scḋo defectu integritatis cõfessionis qui dicitur circũstantie. Antonius.

SEcũdus defect⁹ integritatis cõfessionis dicitur circũstãtie qñ. s. aliq̃ grauis circũstantia culpe in cõfessiõe nõ explicat. Sicut em̃ fieri solet ignis ad cõburẽdũ nõ solũ ex arboris trunco: sed etiã ex ei⁹ ramis: sic etiã gehennalis ignis aiam ita cremare põt ex circũstantijs peccatoꝝ: sicut ex principalioribus culpis. Sꝫ aduertẽdũ est q circũstantiaꝝ q̃ attingunt pctm̃: tria sunt gña Quedã alleuiãtes: q̃dã in aliud genus trahẽtes: q̃dã vero aliquomõ aggrauantes. Primo circũstãtie alleuiãtes nõ sunt ɔfitẽde: nisi vt ppt hoc satisfaciat hõ aliene inquisitiõi velvt puideat scandalo ei⁹ ⁊ perturbationi. vtpote si ppt hoc timeret cõfessorem accipe ad malũ occasionẽ. vel etiã si tm̃ diminuat vt sit i genere venialiũ: sicut ppter infirmitatẽ in q̃dragesima comedere carnes ita tñ q nõ sit gulositas aliq̃. Et ratio huius est: qꝛ in cõfessiõe nõ dꝫ se peccator excusare: sed accusare. Secũde vero circũstantie sunt pctm̃ in aliud genus trahẽtes. ⁊ hec ꝫm beatũ bonauẽ. ⁊ alex. de ales sunt ḋ necessitate cõfitẽde vt cognoscere ɔiugatã vel cõsanguineã. nã penitẽtes tenent gen⁹ peccati exprimere. Tertie circũstantie sunt aliquo mõ aggrauãtes: ⁊ hec ꝫm bonauẽ. ⁊ ricardũ nõ sunt de necessitate cõfitende sed de bono ⁊ equo. Scḋm vero guilel. antiss. si circũstantie nõ sunt notabiliter aggrauãtes. vt scientie ingratitudo ⁊ ɔsimilia: nõ est necesse confiteri. Si vero sunt notabilit aggrauãtes debẽt cõfiteri. Nõ em̃ sufficit illi: qui mille marcas rapuit dicere: ego rapui aliena: qꝛ possit vel

rificari. si duos solidos rapuisset nec sufficit illi qui vulnerauit aliu gladio dicere peccaui proximu. Multas q de circustantias tangit Aug°. de pe. di.v.ca.j. q a doctoribus his tribus versibus coclu duntur. Aggrauat ordo locus psona scietia tps. Etas coditio numerus mora copia causa. Est modus in culpa status altus. lucta pusilla. Que oia sic intelligi psunt. Aggrauat ordo. i. subdiaconatus: diaconatus z presbiteratus z sic de singulis. secudo locus. s. sacer. tertio psona scilz matrimonio copulata. quarto scietia qz. s. ignorater facti no est: quinto tepus. s. sacru. sexto etas. septimo conditio. s. s. notabile furtu fecit: octauo numerus. i. quoties peccauerit in luxuria. nono mora. s. si stetit i pctō multo tpe puta. xx. annis: qz hoc dicedo simul confiteς. xl. pctā mortalia q comisit in hoc tpe. no obediendo peceptis sancte mris eccle circa zfessione z coione. decimo copia. i. quatu abstulit vtru multu vl parum. vndecimo causa. i. ex q causa comedit in qdragesima carnes. si ppt gulā vl ppter infirmitatē. duodecimo modus in culpa: si manifeste peccauit. aut in luxuria modu naturalez no seruauit. tredecimo status altus s. si religiosus vel religiosa aut platus decimoqrto lucta pusilla. qz parua tēptatioe stimulatus: siue nulla: sz illa ex seipso z sua ppa inigtate peruenit.

Ego similiter sic ¶ Comes. in isto. ca. legi ois ista veritas ondenda z cofitenda est. z desleda vt cu penitēs cognouerit q pcm est multu: cito inueniat deu ppitium.

¶ Pars. iij. smōis de tertio defectu integritatis zfessiōis q. d negligētia

Tertius defect9 integritatis cōfessiōis dr negligētie. Ad cui9 intelligētia qri pōt. Utru q in cōfessiōe obliuiscit alicui9 pcti z ad tpus recoluit: illud teneat iter zfiteri. Ad qd dicēdu s'm ricar. in. iiij. lib. di. xvij. q hec obliuio culpe: aut fuit ex insufficiētia: aut ex negligētia. Primo vero si fuit ex insufficiētia. qz. s peccator obliuiscit alicui9 mortalis culpe. cu ti adhibuit debitā diligētiā cōi lege pmittit hūana fragilitas nec alteri9 peccati mortalis potuit reminisci: nō tenet illud de necessitate zfiteri priori sacerdoti. tenetur aut alteri sacerdoti. Scdo vo si fuit talis ignorātia ex negligētia: qz. s. cōfitēs fuit ignorās ignorātia affectata. vl crassa: credo q priori sacerdoti teneat de necessitate confiteri illud si illu cōmode reperire pōt: z nō sit postea ab eo auctoritas interdicta: aut pdictu peccatu z omnia alia mortalia priori cōfessa sacerdoti cōfiteatur alteri sacerdoti prout potest recolere. In distin. aut. ix. et arti. ij. addit q qui per talem negligentiā obliuiscit alicui9 mortal' culpe: si hoc mō susceipit corp9 xpi mortaliter peccat. Et hui9 snie est mgr ioh. scot9. Satis dixi z vltra q cre didi de errorib9 q ppetrari pñti cōfessiōe deiceps d errorib9 qui opari

possunt in cōione dicendū est. Sed rogem⁹ dn̄m nr̄m iesuȝ xp̄m vt nos ab oībus errorib⁹ eripere dignet: q̄tenus bene confessi ⁊ cōione pcepta ad gaudia eterna puentre mereamur. q cū pře spū scō vi. Cōmes

Bene igit ad nr̄m ppositū dicere possum⁹ illud qd̄ aug. in li. de pe. di. v. locut⁹ ē. Caueat vide licȝ penitēs ne verecūdia ductus diuidat apō se pfessionē vt diuersa diuersis sacerdotib⁹ velit manifestare

¶ Feria tertia post dn̄icaȝ in ramis palmarū de nōnullis errorib⁹ qb⁹ errāt multi xp̄iani erga pmunionē

Sermo. lv. Antonius.

Demon strasti mihi ⁊ cognoui. Jere. xj. c. verba sunt ista. Qm̄ multi xp̄iani R. D. sequunt errores q̄rundā hereticorū q de sacratissimo sacramēto eucharistie multa falsa dicebant. Jdcirco pro exordio huius sermonis querit de entitate eius. Quid in hostia cōsecrata: q due in mero existente in calice cōsecrato esse credere debeam⁹? Ad quod breuiter respondet. quia ſm beatuȝ grego. in omelia pascali: i hoc sacramēto aliud est qd̄ cernit: ⁊ aliud est qd̄ credit. Et id qd̄ cernitur est species panis in hostia ⁊ vini in calice. Sed id qd̄ credit est veritas carnis ⁊ sanguis ihu xp̄i: itelligēdū tn̄ qd̄ sub spē panis q̄ videt in hostia quattuor esse credunt. Primo equidē est ibi sanguis ex virtute verbor: eo q verba pscrationis calicis de solo sanguine faciūt mētionē. Scd̄o credit ibi eē corpus xp̄i ex pcomitātia imediata: q: corpus est sanguis imediatū receptaculū. Tertio credit ibi eē aīa ex cōcomitantia ppinqua: q: ptinet ad eandē naturā hūanaȝ. Quarto credit ibi esse diuitas ex pcomitantia remota: q: non ptinet ad eandē naturā q̄uis bene ad idem suppositū. Qd̄ aūt ista i hoc dignissimo sacramēto sint. pbat p ambro. in. lib. de sacramētis qui ait. Jlla que fuerunt in vtero virginis: fuenūtur in hoc dignissimo sacramēto. Jsta quatuor insup ibi esse saluator ondit ioh. vj. ca. dicēs. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Per hoc eni q dicit panis: dat itelligere corpus. Unde ait: caro mea vere est cibus. per hoc q dicit viu⁹: dat intelligere aīam per quaȝ corpus viuificatur: ⁊ quia aīa sine sanguine corpus viuificare non potest: ideo sub intelligitur sanguis. Jdcirco subinfert: ⁊ sanguis meus vere est potus dicit autē qui de celo descēdi. pter diuinitatē. Ex quib⁹ oībus tria possunt elici documēta ſm tres catholicas veritates. Primū documētū est q cū in primitiua ecclesia sacramentum hoc sub vtraq̄ specie toti populo ministraret rōnalis fuit institutio moderna: vt sub spē panis tm̄ pplus conuicaret pter multa picula q̄ acciderūt effusionis: q: nō

est sicut heretici ymaginātur vt sit tm̄ corpus in hostia: z sanguis in calice.imo z corp⁹ē i calice: z sanguis in hostia. Scd̄m documentū q: ex quo ꝑm grego.aliud est qd̄ cernit: aliud est qd̄ credit. In hoc sacramē to adoratio nō est dirigēda ad illud qd̄ cernit.s.ad spēs. ꝫ ad illud qd̄ credit tm̄: q: illud est dignū adoratione qd̄ adorari nō debet nisi p̄i⁹ adoret vel eleuet a sacerdote,ppter periculū ydolatrie: ex quo v̄ba consecrationis merito secrete pferunt. Tertiū documētū est q: licet ,ppterea in hoc sacramēto nō videat xp̄s. q: ꝑm greg.aliud est qd̄ cernit: z aliud est qd̄ credit. Nam ibi accidētia cernunt q̄ nō sunt in corpe xp̄i sicut in substātia: tm̄ nō errant fideles q dicunt in sacerdotū manib⁹ se vidisse xp̄m: q: nullus errat eius v̄ba posse verificari eo mō quo verificat diuina scriptura in qua dī q: aliq viderunt deū oclo corpali: sicut moises vidit deū corpaliter cernēdo rubuz sicut exodi.iij.ca.scriptū est. Nō q̄ ibi diuinitatē videbat: ꝫ q: diuitas assistebat illi rubo: z ita corp⁹ xp̄i suo mō speciebus assistit q̄ in hoc sacramēto cernūtur. Et q: ista abscōdita erāt ab oculis hoīum.iō ,pp̄ha in hodierna ,pphetia dicit. Dn̄e demōstrasti mihi z cognoui q̄ fuerūt verba ,pposita q̄ merito hoc mane q libet nrm̄ dicere pōt. Sꝫ q: xp̄ianū pplm̄. R. P. circa multa cōtingit errare.idcirco in p̄nti ꝑmōe de trib⁹ dūtaxat errorib⁹ iuxta materia v̄boꝝ ,ppositi thematis dicē statui. De errore.s.receptōis z ,ppe cōionis. De errore aliorū inductōis. De errore dilatōis: qb⁹ ꝑmo pficiet. Comes

De huiusmōi hereticis in hodierna ,pphetia iere. ,pp̄ha ,ploqtur q praue z inique loquētes dicebāt. Venite mittam⁹ lignu.i. venenū erroris in panē ei⁹.i.in hoc dignissimo sacramēto: z eradam⁹ eū de terra viuētiū.i.agam⁹: vt nullus hoīum viuētū hēat memoria z eius. Unde adiungit: z nomē eius non memoretur amplius.

Pars p̄ia ꝑmonis de ꝑmo defectu z errore quē hoīes cōmittūt erga sūptōēz sacratissime eucharistie

Multi sunt xp̄iani R. P. q existimātes se nō obligari ad hui⁹ sctissimi sacramēti susceptionē illud accipere mīme curant dicētes. Quid opus est tā derise cōionē accipe cuz nos quottidie peccam⁹: z ad ipsam suscipiēdā multa mūdicia regratur Unde ad hūc errorē euellēdū z extirpandū sciēdū est q: cū duplex sit modus sumēdi hoc sacramētū: spūaliter.s.z sacramētalr: oēs de necessitate salutis tenent saltē id spūalr mäducare: q: hoc est xp̄o i corpari z vniri: z in eū tanq̄ legittimū mēbrū p grāz trāsformari. Talis nāq: obligatio spūalis ad pcipiēdū sacramentū obligat z includit desideriū seu votuz: ,ppterea sine voto pcipere hoc sacramētū nō pōt eē hoī salus. Sꝫ frustra qdē adesset votū nisi ope

impleret q̃n oportunitas adueniret Et idõ obligat atq̃ tenet hõ hoc sacramentũ sumere: etiã si de hoc pcepti ecclia nullũ daret eum hoc p̃u su3 a d nõ sit preceptũ. Dñ in eoh.vj ca. scriptũ est. Nisi mãducaueritis carnẽ filij hoĩs: z biberitis eius sanguinẽ nõ hẽbitis vitã in vobis. Et math.vj.c. scribit. hoc facite i meã ɔmemoratiõẽ. Hec diuer si theologi Ex hoc pcepto nihilominꝰ varia statuta z ɔsuetudies i dei ecclia sũt iducta. ſm asteſanũ. Primo eni in pmitiua ecclia q̃n fideliũ fides flammesce bat: z deuotio sãguis iesu xp̃i recẽter effusi in fideliũ mẽtibus bulliebat: z ideo statutũ fuit q̃ fideles quottidie sumerẽt dñicũ sacramentũ sicut patet actuũ.ij.ca. z de cõ.di ij.ca. pacta papa anacletꝰ ait. Peracta ɔsecratõe oẽs cõicent qui noluerit ecclasticis carere liminibus. sic eni apl̃i statuerũt z scã romana docet eccl̃a. Scdõ aũt tẽpore iã feruore diminuto cõicabãt quidã quotidie: z quidã dñb3 dñico die sicut patet i li. de ecclasticis dogmatibꝰ. z habet de cõse.di.ij.ca. q̃tidie vbi aug. annuit hoc etiã suo tpe a multis obseruatũ dicẽs. Quotidie eucaristie cõionẽ accipe nec laudo nec vituperoː oĩbus tñ dñicis diebꝰ cõicãdũ hortor. Tertio vero tpe adhuc frigescẽte magis deuotiõe fideliũ pceptũ est vt ter i anno glibet catholicus sumeret sacramẽtũ dñicũ sicut p3 de cõse.di.ij.ca. Et si nõ freq̃ntiꝰ vbi papa fabianus ait. Et si nõ frequẽtꝰ saltẽ ter in ãno oẽs hoẽs cõicent: nisi forte qs maioribꝰ crimibꝰ ĩpediat. In pasca videl3. penthecosten et natali dñi. Et in eodẽ loco.c. seculares dicit. Seculares q in natali dñi pascha z pẽthecostes nõ cõicauerit: catholici nõ credant: nec iter catholicos habeãtur. Et in eodẽ loco sother papa dicit i cena dñi ee cõicandũ: l3 hoc erat ɔsiliũ nõ preceptũ. Quarto autẽ tẽpore frigescẽte charitate multorũ ppter habũdantiã iniquitatũ: statuit innocẽtiꝰ tertius q̃ saltẽ semel in ãno. s. in pasca fideles cõicent sic patet extra de pe. ij.ca. Omnis vtriusq̃. In his ɔcordant Bonauẽ. z ricar. in. iiij. Cõtrariũ autẽ faciẽtibus z nõ semel saltẽ in anno cõicãtibꝰ: multe assignant pene. Prĩo q̃ obdurant in corde: sic patet. lxxxij. di.c. pſbyter. Scdõ q̃ eijciẽdi sunt ab igressu eccl̃ie: sicut patet in pdicto.c. oĩs. z de cõse. di.ij ca. si quis dicit. Si qs intrat ecclam dei: z sacras scripturas audit z pro luxuria sua auertit se a cõiõe sacramẽti z i obseruãdis misterijs dclinat ɔstitutã regulã disciplineː istũ tale3 pijciendũ de ecclia catholica decernimus esse donec pñiam agat: z oñdat fructũ pñie sue vt possit cõione pcepta idulgẽtiã pmereri. Hostiẽsis aũt dicit q̃ si pſbyter habet aliquẽ parochianũ ipenitentẽ. prio illũ arguat oportune. s. admouendo. Secũdo iportune. s. suspẽdẽdo z interdicẽdo. Tertio aũt crescẽte cõtumatia excõicãdus est vel supiori denũ

ciādus. Argumentū ad hoc habet xxxij.q.v.c.pceptū. Isti tres ipenitētes nūerant ab aplo ad gala.v.ca. de quibus etiā scribit.vj.q.j.ca.Illi Utverbigra sunt publici fornicarij adulteri: venefici: tenētes odia contētiosi: emulatores: irosi: ponentes dissessionē: sectas: lites atqz discordias: homicide: piuri: vsurarij mercatores: blasphemi: lusores: partiales. hec qsi oia notat glo.in.ca. ad audientiā extra de spōsalib9. Et argumentū sup hoc pōt haberi.ij.q.j. ca.multi.z.xxij.q.j.ca.pdicādū. Et xxiij.q.iij.ca.itaqz.z.c.is sacdotes Si aūt nō possent hec cōmode fieri pter mltitudinē vel pter ptātē hoiū eosverbis qātū pōt sacerdos z platus moneat z terreat: z qātū in se est qcqd pōt faciat: z sic aiam suā saluet. Tertio q: puari dbēt ecclīastica sepultura q: sine cōione absqz signis pn̄ie decedūt: vt i pdicto.ca. ois vtriusqz sexus apte patet: z tan qs aialia bruta sepeliri debent in cimiterio asinoz. Dicit er.xxij.c. de quolibet hoz dr. Sepultura asini sepeliet. Nā si tales in ecclīastica sepeliri ptingeret sepultura. ad cumulū coz dānatiōis esset. Unā grego. zha bet.xiij.q.ij.ca.cū grauia: talit inqt Quos pcā grauia dpmnūt: ad maiorē cumulū dānatiōis pott9 qā ad solutionē eoz corpa in ecclījs ponūtur: z intelligit hoc ħm vnā glosaz qn ipsoz dispositiōe id fctm est. z si ibi sepulti sunt exhumādi sunt qn eoz ossa ab alijs secerni possent. vt habet extra de sepul. Sacris ē canonib9 istitutū: z cimiteriū sine ecclīa recōciliāda est. Extra de pse. pslulu isti. Nō aūt eorū est q: deuote sepulture officiū bone fidei testimoniū ē xiij.q.ij.extīmam9. Unde ne clerici sint falsi testes a ie ipenitētī phibet ne itersint ei9 sepulture. extra de rapto.c.ij.ex q satis inuit q si talē ipenitētē scient socia ecclīastice sepulture a labe falsi testimonij nō est immunis. Quarto semel saltē in ano cōicantes puari debent fidelui oratione. Nullus eni orōnes vel oblationes pro illo facere pōt qad preceptū eccl̄ie infra spaciū vni9 āni nolnit accipe sacramentū dn̄icū: si abs qz signis pn̄ie decedit. De huiusmōi ipenitēte ħm bona .i.ij.di.xlvij. dt iob.apl's.i.v.c.canōice sue. Est pcm̄ ad mortē: nō dico vt p eo qs roget Et hoc idē phibet extra de sta.mo. ca.j.z.c. sup quid. extra de fur. ca. ij.z.xij.q.ij.c.p obeuūb9 grego.talit inqt. Quāuis pctis oēs subiacea mus: pgruitvt sacerdos p mortuis fidelib9 mēoriā faciat z intcedat: si tñ p ipsis qāuis xpiani fuerit tl'e qd agere licebit. Et istud idē firmat xxiij.q.v.c.placuit. Quito puant fideles nō cōicantes merito pfessionis obediētie. nā q pfessus est semel in āno z nō fuit disposit9 ħm obligationē pcepti suscipe corp9 xpi: pfessio ei9 nō valet: z iterū cōfiteri z satisfacere obligat: lz de hoc sint varie opiniōes. tñ sn̄ia diuersoz doc. est q q pfitet cū pposito nō abstinēdi i pe

sterū vel qvulta b vno pctō ⁊ nō ab alio: vtputa ab oī obedientia ecclie abstinē: ipe tenet iterū cōfiteri ⁊ satisfacē: cū tal' ɔfessio nō fuerit facta i caritate: ⁊ manēte i ea mortali culpa ipossibile fuit peccū dimitti Ergo si nō fuit sibi dimissuz: ɔ; iterū ɔfiteri ⁊ satisfacere. Unū aug⁹. ait. Scio dñm inimicū omi criminoso: quō ergo qui vnū sibi crimē reseruat: de alio accipiet veniā: ⁊ de pe. disti. iij. ca. sunt plures vbi aug⁹. inqt. Que dā ipietas infidelitatis est ab illo q iustus est ⁊ iusticia est: dimidiā sperare veniā. Non obedire pfecto ecclesie peccū est paganitatis ⁊ ydolatrie: vt dicit lxxxj. d. c. Si g sunt: qd facit qui nō est dispositꝰ suscipe corpus xpi: vt patet intuēti. ¶ Comes

Ego quidē indico talē ⁊ priua ri sustentatione spūali: etiā; maledictionē incurrere. Nā cū qlibet xpianus teste paulo sit mēbrum christi: sustētari debet alimēto corporis xpi vcrū: alioqn aridū necesse est fieri: sicut ⁊ corporeū mēbrū ad qd corporalis cibi nō mittit nutrimentū: preter ea illud euenit ei: qd eccē iiij. ca. scribit. Ue. s. soli q si ceci derit nō habet sublcuantē. Sed de his satis: vellē te ad alia trāsire.

¶ Pars scda pnōis de scdo errore quē christiani ɔmittūt erga sumptionē eucharistie deuotā. Antonius.

Plerīq; alij xpiani R. P reperiūtur q pdicta cōsiderātes qlibet āno cōionē accipiunt. Sed alios quos ad ipam inducere debēt: nō inducūt. Unū sciendū est qd qlibet pīfamilias ex pcepto diuine ⁊ fraterne caritatis ⁊ filiter mrfamilias tenet nō dico cogere: sed rōnabilit inducē quēlibet de sua familia ad sctām cōionē sumendā saltē semel in āno. Ratio huiꝰ est: q: debet diligere pximū suū sicut semetipm: sicut luce x. ca. scriptū est: imo nō solū ex hoc pcepto tenet ad hoc inducere illos: sed etiā q diebꝰ pceptis audiāt missaz: scilicet festa: cōfiteātur ⁊ ieiunēt sicut obligant. Hic vij. c. pcepit ecclesiasticus dicēs. Filij tibi sunt erudi illos ⁊ curua eos a puericia eoz: ne qs nō incurrasti cū potuisti: merito incurrare non possis cū velis. ⁊ ecci iij. c. scribit. Qui docet filiū laudabit in illo. ⁊ in medio domesticoz in illo gliabit. Si autē querat Qua etate induci debēt pueri ad hoc sacramētū sumēdū? Respondet ɓm elepa. de ales qd iuxta iudiciū boni viri tria in puero cōsiderāda sc. Etas. s. discretio ⁊ deuotio. Primo quidē ɔsiderāda est pueri etas: vt. s. sit x. vel xj. ānoz. Scdo cōsiderāda est discretio eius. i. cum est doli capax: sicut dicit glo. in ca. omis vtriusq; sexus: tūc enim peccare potest: extra de delictis pue. c. pueris: qd quidē etiā ante pdictā etatē euenire cōtingit: sed postq̄ pueri peccare possunt: imo peccant: ideo remediū suscipe debēt: qd est suscipe sacramētū. Unū ambro. in lib. de officijs: ⁊ scribūt de conse. distin. ij.

ta.ante bñdictionez:taliter inquit. Qui mãducauerit hoc corpus fiet ei remissio pcõz.f.venialiũ:ẽm glo vel etiam mortaliũ. Quõ aũt pctã mortalia p hoc sacramentũ dimitti possunt:alibi latius distinguemus vel discutiem⁹: sed nũc ad incepta redeamus. Nisi enim puer iudicii discretionis haberet: ⁊ maxime qd̃ discernat differẽtiã inter hoc sacramentũ ⁊ cõmunẽ panẽ:nõ inducendus est ad hãc sacram cõionẽ:licet quidã greci alias cõtrariũ faciebãt ꝑpter hoc qd̃ dioni.dicit:Baptizatis esse sacrã cõionẽ dandã:nõ intelligẽtes qd̃ dionisius dicit aut loqtur de baptismo adultoꝝ:nec tamẽ ꝑpter hoc aliqd̃ detrimentũ patiũt pueri eo qd̃ dñs dixit ioh.vj.c. Nisi mãdu.car.fi.ho.⁊ alia que sequũt: qꝛ aug⁹.bonifacio scribẽs ait. Tũc vnusquisqꝫ fidelissime corpis ⁊ sanguinis fit spũaliter pticeps qñ in baptismo mẽbꝛũ corpis xp̃i efficit:hec est sentẽtia thome. Tertio cõsiderãda est pueri deuotio. Nã si in eo appareat qd̃ cũ deuotiõe accipiat sanctam cõmunionẽ:inducẽdus est ad illaz. Sed in hac parte breuiter ista sufficiant. ¶Comes.

Placent ista que dicis: qꝛ aug⁹ de cõsecra.disti.ij.c.nos autẽ taliter iquit. Nos aũt sub specie panis ⁊ vini quã videmus res iuisibiles.i.carnẽ ⁊ sanguinẽ honoꝛam⁹. ¶Pars tertia ẜmõis ð tertio errore quẽ chꝛistiani comittũt erga sumptionem eucharistie. Antonius.

Quia multi hec q̃ diximus audientes indiscrete ad sctãm cõionẽ accedunt idcirco sciẽdũ est qꝛ tria genera ꝑsonarũ abstinere debẽt vario tñ modo a sacra cõione. Primo quidẽ sunt illi q habẽt pctm̃ in habitu:vt sunt illi q nõ cõtriti nõ cõfessi ad sacrã cõionẽ accedũt:hij nullo modo eucharistiã sũmere debẽt qꝛ ꝑme ad coꝛin.xj.ca.ait ap̃lus. Probet seipm̃ homo ⁊ sic de pane illo edat:⁊ de calice bibat. Qui enĩ mãducat ⁊ bibit indigne iudiciũ sibi mãducat et bibit. Uel habere peccatũ in habitu dicũtur illi q licet cõtriti sint vel cõfessi: tñ ita enoꝛmes pctõres fuerũt: ⁊ tam malus habit⁹ coꝝ male vite gñatus est in mente alioꝝ:vt nõ subito post cõfessionẽ dñi corpus sũmere debẽt:vñ aliquũ abstinere debẽt a sacra cõione per aliqd̃ breue tp̃s. Quidã p trienniũ quidã p quatrienniũ.quidam vsqꝫ in vite sue finẽ:quidã nũqꝫ cõicare debent. Primo enim quidã de sui discreti cõfessoꝛis cõsilio ob aliquã rõabilẽ causam ad tp̃s a cõione abstinere debẽt:sicut patet in pallegato ca.omis vtriusqꝫ sexus:⁊ merito qꝛ nulli notoꝛio ⁊ manifesto infami danda est subito post cõuersionem eius sacra cõmunio: sicut patet de pe.disti.1.in actiõe. Debet enim primo aliq̃ emẽdatio pctõris apparere ante cõionẽ Huiusmodi sunt ystriones:incãtatoꝛes:seu magi: publice meretrices:lenones lusoꝛes:publici

vſurarij:publici fornicatores:adul-
teri:homicide:partiales:ꝛ ꝯſimiles
Fit aũt hoc ꝑpter tria. Primo pro
pter reuerentiã ſacramẽti. Scđo ꝑ-
pter eius cõuerſionis probationẽ.
Tertio ne ꝓximus ſcãdalizet̃ q in-
tima cordis nõ videt. Poſſet tñ ta-
libus ſine dilatiõe cõio miniſtrari
vbi neceſſitatis articulus cogeret:
ſeu aliqua pietas ſuaderet: puta qꝛ
intrat religionẽ:hec ricar.q.penul.
diſti.ix.iiij.ſentẽ. Scđo ſunt quidã
alij q abſtinere debẽt ꝑ tres ãnos li
cet penitẽtiã agãt:ſicut ſunt matri-
cide maxime ſi ſunt notorij ꝛ mani
feſti:ſicut patet xxxiij.q.ij.ca. latorẽ
ꝛ pariter intelligo de patricidis. Po
teſt tñ epũs ſuadente feruida pnia
delinquẽtibus mitius pniam rela-
xare:ſicut in ſi.ꝑfati c.patet. Tertio
quoqꝫ ſunt quidã q lõgiore tp̃e.i.
ꝑ q̃tuor ãnos debẽt ceſſare a ſacra
cõione:ſicut ſunt illi q per horridũ
ſacrilegiũ eccliam ſcãdaliſant:ſicut
fuit ille burgũdus noĩe:de quo xij.
q.ij.ꝺ viro. tex.loqtur. Quarto etiã
ſunt qdã q licet pniam agãt tñ vſqꝫ
ad finẽ vite ſacra cõione carere de-
bent:ſicut ſunt vxoricide:maxime ſi
ſunt notorij ꝛ manifeſti: vt xxxij.q.
ij.ca.admonere dicitur:ſi tñ intrãt
religionẽ poſſunt ante cõicare:ſicut
ſatis innuit̃ in ꝑallegato ca. Nã cũ
ibi illi vxoricide ꝯſiliũ de religiõis
ingreſſu habeãt:ꝛ q̃libet religio ha
beat ꝑceptũ de cõione ſumẽda: ſa-
tis videt̃ indultũ:qđ ſicut ꝛ ceteri il
lius religiõis poſſint cõicare. Cete-
rũ ſi ꝓfeſſa monialis ꝯtrahit matri
moniũ manifeſtũ:nũqꝫ põt ſumere
corpus xp̃i niſi in vltimo fine:vel ni
ſi cui nupſit defũctus fuerit. Cuiꝰ rõ
eſt:qꝛ ſemp ꝑſumit̃ eſſe in pctõ mor
tali. Sed credo qđ cõicare poſſet ſi
ſeparet̃ ab adulterio ꝛ verã pniã ꝯ
geret de cõmiſſis. Regulariter tñ te
nendũ eſt qđ in fine vite oĩbus vere
penitẽtibꝰ hoc ſacramẽtũ eſt tribuẽ
dũ:ſicut dicit glo.extra de raptoribꝰ
ca.ſup eo.ꝛ habet̃ etiã xxvj.q.vj.ca.
ſi quis.ꝛ l.diſti.ca.penitẽtes. Quin
to nulli obſtinato ꝛ impenitẽti etiã
in fine vite ſacra cõio eſt exhibẽda:
qꝛ tãto ſacramẽto oĩno indignꝰ eſt:
eo qđ habet pcĩn in habitu:vt dictũ
eſt ſupra. Et ꝓpterea apl̃us ad cori.
ꝑme xj.ca.dicit. Quicũqꝫ manduca
uerit panẽ ꝛ biberit calicẽ dñi indi-
gne: reus erit corporis ꝛ ſanguinis
dñi:vbi glo.talis ac ſi xp̃ꝫ occiderit
punit̃:ꝛ q taliter hoc ſacramẽtũ ad
miniſtrat: mortaliter peccat: cũ dat
illi dãnationis occaſioneꝫ. Sed de
hoc alibi latiꝰ tractabit̃. Sexto ab-
ſtinere debẽt a ſacra cõione q habẽt
pctm̃ in actu:vt qñ quis habet ꝑſen
tiã ſacramẽti ꝛ irreuerẽter ptractat
illud:vtputa ſm btũm bonauẽ. qꝛ
ad illud accedit ſine cõſciẽtie diſcuſ
ſione:ſine diſcretione:ſine deuotiõe
qꝛ agit ꝯtra ꝑceptũ apl̃i ſic dicẽtis.
Probet ſe hõ ꝛ ſic de pane illo edat
ꝛ de calice bibat:ad corin.xj.c. Se-
ptimo ꝛ vltimo abſtinere etiã debẽt
a ſacra cõione:q habẽt pcĩn in ꝓpo
ſito ſiue in affectu:vt qñ qs.ſ.habet

in futuro volūtatez peccandi: seu a pctō nō abstinēdi. Nā q talē volūtatē habēt: vel subito post cōionē ad pctī vomitū reuertūtur: siles sūt populo iudeoꝝ: qꝫ vt scribit math. xxj. c cū oliuarū ramis in hierl'm suscepe/runt dn̄m. sed post eū subito extra ciuitatē eijciētes: in cruce cōtumeliose ꝛ crudeliter affixerūt. Quō gs R. P. ꝑcepta cōione que habet memoriā passiōis xpi: pacē iterū iuire poterit cum aduersario eius. Sumat igit̄ xp̄ianus qlibet sacrā cōione sm̄ ꝑceptū ecclesie: ꝛ ꝯsiliū sacerdotis: vt p illā euitatis erroꝛib⁹ aīa nr̄a in p̄n̄i vita in gr̄a ꝑseueret: ꝛ tādē ṽtutē eius nō sub specieb⁹ panis ꝛ vini: ſꝫ reuelata facie gl'iaꝫ dn̄i ꝯtēplet. q cū patre ꝛc. ¶ Comes.

Satis de his dictū est: nūc vellē vt ad alia dicenda transires.

¶ Feria q̄rta post dn̄icaꝫ in ramis palmarū de erroꝛe illoꝝ q im̄ꝑpparati ꝛ mala ꝯsciētia sūmūt eucharistiā ob qđ xij. maledictiones incurrūt. Sermo. lvj. Antonius.

Calcaui eos in furoꝛe meo: et cōculcaui eos in ira mea. ysa. lxiij. c. ṽba sunt ista. Quia sunt multi mali xp̄iani r. p. q sine debita ꝑparatiōe sacrū dn̄i coꝛpus ad eoꝝ dānationē ꝛ penā suscipiūt. Jdcirco saluatoꝛ nr̄ in hodierna ꝓphia ꝯtra eos p ꝓphetā elogt dicēs. Calcaui eos in dānationē ꝛ penā. s. infernī in furoꝛe meo: ꝛ cōculcaui eos s. ibi subtus oēs dānatos in ira mea que fuerūt ṽba ꝓposita. Ad quoꝝ declarationē merito querit: Utrū pctōꝛ habēs ꝯscientiā pctī moꝛtalis sūmat coꝛpus xp̄i dānabiliter? Ad qđ rn̄detur ẜm alxesanū: qđ nemini dubiū esse debet qđ q cū ꝯscientia pctī moꝛtalis suscipit coꝛpus xp̄i: peccet moꝛtaliter: ꝛ in sui dānationē cōicet. Proinde ap'lus prime ad coꝛin. xj. c. dicit. Qui mādu cat ꝛ bibit indigne: iudiciū sibi mādu cat ꝛ bibit. s. cōdēnatiōis. Quidā in̄ doctoꝛes de cōsciētia distinguūt dicentes: qđ aliqui sunt q habēt ꝯsciētiā scrupulosam sicut sunt illi q fantastice ꝛ sine aliq rōne timēt de leui delectatiōe ne fuerit culpa moꝛtalis: ꝛ hi cōicādo nō peccāt: qꝛ talis cōsciētia ẜm petrū de tarātano tanq̄ꝫ vana ꝛ erronea abijci debet. De his. n scriptū est. Jllic trepidauerūt vbi n̄ erat timoꝛ. Tēptant ꝓculdubio tales timoꝛe nocturno. i. nocte timet homo magis errare q̄ꝫ de die: eo q̄ sepes rupes ꝛ arboꝛes credūtur homies: sic ꝛ talis consciētia timet ea q̄ nō sunt timēda. Un̄ in ꝑsona hui⁹ ꝓpheta dicit. Collocauit me in obscuro sicut moꝛtuos seculi. i. sicut q in seculo moꝛtaliter peccāt: ꝛ anxia. est s. m. s. m. i m. tur. est c. meū. s. timoꝛe inani. Aliq habēt cōscientiā dubiosam: qꝛ. s. timēt ꝓbabili rōne delectatiōe moꝛosam habuisse ꝛ moꝛtalē cōsensum: hi cōicādo ẜm eūdē doctoꝛē moꝛtaliter peccāt: qꝛ a con:

trario sensu illic nō trepidauerunt timore vbi erat timor. Aliq etiā habent cōscientiā inlumiosam .i. cecā quia habēt petm̄ mortale: et non aduertūt quia cōscientiā nō discurrunt. Unde sciendū qđ duplex est cōscientie examinatio .s. sufficiēs et deficiēs. Nā aut quis cōicaturus cō sciētiā suā diligētissime examinauit cōsulēdo pitos: et sic cōicando non peccat: sed remissionē peccatorū etiā si aliq latēt accipit et meref: licet nō tm̄. Aut virtute sacramēti oblita petā ad memoriā reducāt. Aut ista negligēter fecit et cū negligentia se pparauit et sic mortalr peccat et demeret. Facit em̄ cōtra dictū apl'i ad corin. xj. dicētis. Probet seipsum .s. diligēter et sic de pane illo edat. Sz certe aliqs ptra diceret: qr ecces. ix. c sc̄ptū ē. Nescit hō an odio vł amore dignus sit. et in psal. dicif. Delicta quis intelligit. Ad quod dicif: non requirif ad peccati periculū pcauendū cōscientie certitudo. sed pbabilis cōiectura. Cui9 sunt quatuor signa fm ber. Primū ē pteritorū peccatorū ptritio. Scđm est abstinēdi ppositū. Tertiū bñ opādi pmptitas. Quartū diuini vbi deuota auditio. Aliq pterea hre videf pscietiā fatuosam: qr cōtriti et nō pfessi ad sacrā cōionē accedūt. Circa qđ aduertēdū est q tales aut habēt copiā sacerdotis et cōfitendi tps et liberalē loqlam: et tunc mortaliter peccāt. sine cōfessiōe cōicādo. qr ad h̄ sacramētū fm iudiciū ecclesie requirif ipi9 ecclesie recōciliatio. Proinde vgo de sancto victore. lib. de ptāte ligādi et soluēdi. ca. xxij. dicit. Si absq; sacerdotis absolutione criminosus ad cōionē corporis xp̄i accedit: pfecto iudiciū sibi manducat et bibit etiā si aū eū multū peniteat et si vehemēter doleat et ingemiscat. Aut hec dicta nō habēt: et tūc distinguēdū est. qr aut imminet aliqua necessitas celebrandi et cōicādi timendo scandalum pprie psone vel populi: aut iam inceperūt sacrū misteriū vł amiserūt loquelā: et tūc nō peccāt cōmunicādo cōtriti cū pposito cōfitēdi. aut nō iminet piculū: et tunc peccant. Hoc fm richar. petri et scotū Et sciēdū est fm eundē doc. subtilē di. ix. iiij. lib. voluminis. q similiter intelligēdū est de aliquo cōicaturo qui nō celebrat: sicutvbi est consuetudo q oēs non sacerdotes cōicēt vel de illo qui cōstitutus ante sacerdotē cū alijs cōmunicādus: recordatur mortalis criminis non cōfessi potest cōtritus cōmunionē sumere cū proposito cōfitēdi. Aliqui habēt cōscientiam presumptuosam et dānosam: seu temerariā: scienter sumētes corpus xp̄i in mortali peccato. Qui propter indignitatē incurrunt duodecim maledictiones: quarum Prima dicitur illaqueationis. Secunda dicitur retributionis. Tertia scandalizatiōis. Quarta dicitur excecationis. Quinta dicitur incurvationis. Sexta dicitur irritatiōis Septima dicif cōturbatiōis. Octa

na dicitur abreuiationis. Nona dicitur priuatiōis. Decima dicitur multiplicatiōis. Undecima dicit̄ iudurationis. Duodecima dicitur damnationis. Et de his oībus in tres partes per quatuor diuisas in p̄senti tractatu est dicendū: quas omnes maledictiones proph̄a psal. lxviij. tāgit dicens. Fiat mensa eorū corā ip̄sis in laqueū ⁊ in retributionē ⁊ in scandalū: obscurent̄ oculi eorū: ne videant ⁊ dorsū eorū semp incurua. Effunde super eos irā tuā ⁊ furor ire tue cōp̄rehendat eos. Fiat habitatio eorū deserta: ⁊ in tabnaculis eorū non sit qui inhabitet. Quoniam quē tu per cussisti persecuti sunt ⁊ super dolorem vulnerū meorū addiderunt. Appone iniquitatem super iniquitatē eorū: non intrent in iusticiā tuam. Deleātur de libro viuentium ⁊ cū iustis nō scribant̄.

P Reparare se ¶ Comes. debent x̄piani ne sup eos he veniant maledictiones.

¶ Pars prima sermonis de quatuor maledictionibus que veniūt super illos qui male suscipiunt eucharistie sacramentū. Autonius

P Rima nāq̄ maledictio R. P. que venit super illos qui male ⁊ indigne: idest cum peccato mortali suscipiunt eucharistie sacramē tum: dicit̄ illaqueationis. Nam cōscientia praua que scit habere iu se peccatū mortale ⁊ humano timore vincitur. i. ne malus ⁊ peccator ab oībus extimet: accipit dn̄icum sacramētū: illaqueat̄. ⁊ in potestate diaboli cōdonant̄. Idcirco propheta dicebat. Fiat mensa eorū. i. hoc salutiferū sacramentū corā ip̄sis in laqueū. Nam hec mēsa multis est retheo diaboli cū quo quasi inūera biles capit aīas. O quot sacerdotes causa lucri. O quot seculares vani: cupidi. supbi: luxuriosi: ⁊ multis sceleribus maculati hoc suscipiunt sacramentū causa mali. de quibus iob. xviij. c. dicit. Immisit in rethe pedes suos. s. diaboli. ⁊ i maculis eius ambulat. q̄r vt aplūs. j. ad corin. xi. ca. dicit. Qui manducat ⁊ bibit in igne: iudiciū sibi manducat ⁊ bibit. non dījudicās corpus domini. Scd̄a maledictio dicit̄ retributionis. Iustū quidem est vt qui male agunt malū recipiant: sed qui indigne cōicant iniuriā faciunt x̄po: ergo cū ip̄se iustus sit ⁊ rectū iudiciū diligat: teste proph̄a qui ait. Iustus es dn̄e ⁊ rectū iudicium tuū: malū accipere in retributione debet ab ip̄so. Unde propheta infert: ⁊ in retributionē: q̄r sicut ip̄si iniuriantur x̄po: ita ⁊ ip̄si iniuriantur ab ip̄so. Ideo p̄ph̄a dicit: ⁊ in retributionē ⁊ in scandalū. iō vt ip̄si corpus x̄pi glutiūt malo animo. ita deglutiuntur ⁊ ip̄si a diabolo. Nec etiā dubito q̄ multi male cōicantes etiā recipiant retributionē in hoc mundo varias. s. tribulationes: angustias: dolores infirmitates: ⁊ plerīq̄ moriuntur inopinata morte. Unū aplūs

j.ad cori.xj.c.postq̃ dixit. Qui mãdu. & bi.in.iudi.sibi man. & bi.stati ĩfert. ideo inter vos mlti infirmi & imbecilles: & dormiũt multi.s. mala & inopinata morte. Tertia male dictio dicitur scandalisatiõis. s. p ximoꝝ. O quot xp̃iani scãdalisant̃ vidẽtes hoĩes male vite: adulteros auaros supbos: vsurarios. partia les: homicidas sumere dñicũ sacramẽtũ. Jdeo sicut ipsi sunt causa scã dali multoꝝ xp̃ianoꝝ recipiũt scã dalũ i oĩ actu negocioꝝ suoꝝ. ppter ea subdit & in scandalũ. Un̄ apl̄s ad ro. xiiij. ca. admonet eos dicẽs. Ne ponatis offendiculũ fratri vel scandalũ. Nec est res parui piculi pueq̃ offensionis donare scãdalũ p̃ximo q: si quis ex sua opatione p̃ximum scandalisat vt ipsum faciat peccare mortaliter: & ipse etiã mortal̃r peccat. Proinde. ff. ad le. aqui. l. qui occidit. §. in hac dicit̃. Qui occasionẽ dãni dat: dãnũ dedisse videt̃. quot ei tales faciũt murmurare & detrahere. Et si hõ dz se abstinere a licitis non necessarijs ad salutẽ r.p. vt sanctus tho. 2ª 2ᵉ. q. xliij. ar. vij. dicit & tibi declaraui in dñica de passiõe in penultima regula tertie ptis sermonis iuxta illud hiero. dimittẽdũ est ppter scandalũ om̃e qd põt p̃termitti & iuxta illud ad ro. xiiij. c. Si ppter cibũ frater tu⁹ cõtristat̃: iam nõ ƒm caritatẽ ambulas: quãto magis abstinere debẽt male viuentes a sacra dñi cõione donec bñ confiteãtur. & si necesse fuerit restitutionẽ faciant de malis ablatis. q: nõ remittitur peccatũ nisi restituat̃ ablatum. Un̄ ad cõfessores me voluo & eis dicoyt nõ admittãt aliquã psonã ad cõionẽ habẽtẽ de bonis alteri⁹ nisi fecerit restitutionẽ: dũmõ sibi possibile fuerit. Caueant igit̃ oẽs xp̃iani a scandalo p̃ximoꝝ. q: paulus apl̄s ad cori. viij. c. dicit. Nõ manducabo carnẽ ineternũ. ne fratrẽ meum scandalizem. Quarta maledictio dicitur excecatõis. Justo eni iudicio dei fit vt qui cece & sine discussione cõsciẽtie ad cõionẽ accedũt. ita ceci in aĩa interiori oculo fiant vt vlterius salutis viam minime videant. Un̄ propha cõtra eos obsecrando dicit. Obscurentur oculi eoꝝ ne videant. Hi profecto sunt de quibus sapi. ij. c. dicit̃. Excecauit eni eos malicia eoꝝ. Ue illi populo. qui aut ex eius negligentia: aut boni & exp̃ti cõfessoris penuria: sine debita p̃paratiõe cõionem accipit. Nam de tali dñs ysai. vj. ca. dicebat. Excecacor populi huius & aures eius aggraua: & oculos eius claude: ne forte videat oculis suis & auribus audiat. & corde suo intelligat & puertatur & sanem eum. Et dixi: ait ysa. vsquequo domine. Et dixit dominus. Usquequo desolent̃ ciuitates absq̃ habitatore. i. donec aĩe egrediantur de corpore vt sit ei tp̃s pñie vel recõciliatõis ad me. ¶ Comes De hisvt extimo sophonie. j. c scriptum est. Ambulabunt vt ceci quia domino peccauerunt. Nã

vtioh.ix.c.dicit domin⁹ ait. In iudi ciū ego in hunc mundū veni vt qui nō vident.s. ꝓpter eoꝝ peccata vide ant per sacrā cōmunionē quā con trin ꝛ cōfessi capiūt. ꝛ sequit. ꝛ qui vident.i. videre possunt ad bñ agē. dū si disponere se vellent ad bonū ceci fiant ꝓpter obstinationē quaꝫ incurrunt male cōmunicando.

¶ Pars secūda sermonis de quat tuor maledictionibus alijs queve niunt super illos qui male suscipi unt eucharistie sacramentū.

P Rima nāqꝫ maledictio in hac pte religiosissime princeps dicit incuruati onis.s. ad ois mala agē dū. Jdcirco propheta subiungit: ꝛ dorsum eorum semper incurua. Et recte quidem: quia excecato intel lectu: affectus qui regi debet ratōe ipsius ꝛ nō regitur: incuruat ad om ne malū. Unde in persona male su mentis eucharistiā ꝓpheta ait. Mi ser factus sum ꝛ curuatus vsqꝫ in fi nem.i. vsqꝫ ad mortē ad male agen dum: tota die contristatus.s. ꝓpter nimiam desperationis incuruatio nem ingrediebar ad maluꝫ.s. oper andū. Nam in fine vite male cōmu nicantes. illud sapie.v.c. dicere pos sunt. In malignitate nostra cōsum pti sumus. Alia insuper maledictio dicit irritationis. irritat eniꝫ deus ꝛ nō parū super male ꝛ dānose su mentes eucharistiā videns quantā iniuriā faciunt tanto altissimo sa cro ꝛ misterio vt dei filiū ponāt in spelunca latronū ꝛ demonioꝝ q̄ dꝫ poni in domo orōnis ꝛ deuotionis Dis nēpe mat. xxj.c. dñs ait. Dom⁹ mea domus oratiōis vocabit. vos aūt fecistis illā speluncā latronum. Un ꝓpha turbatus dicit dño illud qd in psal. subiungit. Effunde sup eos irā tuam qꝫ.s. tales sua malicia multitudinē miserationū tuaꝝ ꝛ tu orū mirabiliū: q̄ omnia in h sacra mento demonstrant nō cognoscūt ꝓpterea in alio psal. dicit. Effunde irā tuā sup gentes que in te nō no uerūt. Et q̄ꝫ timenda sit ira deitex se ipso ois hō cōsiderare poterit: si in dictis ipsius ꝓphete attēdere volu erit q ait. Dñe ne in furo. tuo ar. me neqꝫ in fu.t.corr.m. misere mei dñe qm̄ infirmus sum. Si talis ac tant⁹ ꝓpha q spiritu sancto plenus erat: petit a dño ne i ira sua corripiatur: q̄to magis ab eo timendus ē furor dñi qui criminibus irretitus dñi sa cramentū sumere p̄sumit. Ecce eni ꝓpha q sanctus erat ait. Dñe ne in fu rore tuo ar.me. qm̄ sagit. tue infixe sunt m.ꝛ cōfir. su.m.ma.tu. Sagit. te timoris dñi infixe erant in corde prophete: quas optare debent om nes xp̄iani ne in tantam p̄sumptio nē deueniant. vt corpus domini su mere sine preparatione presumant. Alia preter has maledictio dicitur cōturbationis. Nō solūmodo dñs irritatur cōtra tales cōmunicantes sed ad vindictā eoꝝ conturbat to tus mundus. Et primo deus. Unde propheta subdit: ꝛ furor ire tue cō

prehēdat eos. deide ois iustus. hic in psal. dicitur letabit iustus cū vindictā viderit. Deinde ois peccator Propterea male sumens sacraꝫ cōmunionē ꝯquerit dicēs. Heu mihi q: os peccatoris ꝛ os dolosi sup me aptū est: ꝛ qd mirabili⁹ atqꝫ deteri⁹ est qn̄qꝫ dū tales male suscipiūt cōione puniūt a dn̄o. ꝛ vificat i eis q in psal. de pplo hebraico dr̄. Adhuc esce eorūꝫ erāt in ore ipoꝝ ꝛ ira dei ascendit super eos. Quarta in hac parte maledictio dicit abreuiatōis Minuitur enī sepe vita sacrā cōionem male sumentiū ꝛ per pestilentias ꝛ alias infirmitates euacuātur domus eorum. Unde pphēta subdit. Fiat habitatio eorum deserta. ꝛ apls. xj. ca. vt supradictū est ait. Jō inter vos multi infirmi ꝛ imbecilles ꝛ dormiūt mlt̄i. Et dauid i psal. obsecrat cōtra tales dicens. Ueniat mors sup illos: ꝛ descendāt in infernum viuentes. ¶ Comes.

D Um hoc audio toto corpe cōtremisco.

¶ Pars tertia smōis d' q̄tuor alijs maledictiōib⁹ q̄ veniūt sup illos q sacrū sacramtū altaris mala ꝯscientia ꝛ indigne recipiūt. Antonius.

P Rima qdeꝫ maledictio i hac parte Re. P. dicit priuatiōis. Nā qui indigne cōicant: pro eorū pena filijs ꝛ bonis gratuitis oīqꝫ posteritate priuant. idcirco subdit propheta. Et in tabernaculis eoꝝ non sit qui inhabitet: qm̄ quē tu pcussi, sti psecuti sunt: sed tamē diuersa ratione. Ideo ipse deus pater pcussit filiū suū vnigenitū. i. pmisit eū pcutivt pplꝫ a miserabili suitute dyabolo liberaret. Unde isai. liij. c. di. Propter scelus ppli mei pcussi eū. Falsi vero xp̄iani ꝛ qui idigne suscipiūt corpus dn̄i ꝛ sacramentū magis q̄ꝫ iudas dn̄m psecutur. vnde aug. ait Magis peccāt qui tradūt xp̄ꝫ peccatorib⁹ mēbris: q̄ꝫ qui tradiderūt eū crucifixorib⁹ suis. Propterea merito subiufert: ꝛ super dolorē vulnerū meoꝝ addiderūt. Nā vt ambro. ait. Qui indigne xp̄m sumūt: idem est acsi interficiāt. De his quoqꝫ malis hoibus aplus ad hebre. vij. ca. dicit. Rursum crucifigētes sibimet ipsis filiū dei. O q̄ꝫ magnū peccatū esset si quis patrē in luto proijceret Sed magnū longe ꝛ horribile immo maximū si quis eū occideret. Nōne dn̄s iesus pr̄ nr̄ est. de quo math. vj. c. scriptū est. Pater nr̄ qui es in celis sctificetur nomē tuū. Colligant igit pessimi pctōres eoꝝ patrē de luto qui colligerēt panē vel ducatū q non possunt compari dn̄o. Desistāt eū amplius pcutere ꝛ iterficere qui redemit nos suo p̄cioso sanguine. Alia insuper maledictio dicit multiplicatiōis. Multiplicatis enī peccatis multiplicant pene: ꝛ multiplicatis penis illis qui patiētia priuati sūt ad deteriora deuenerūt. Qui aūt cōicant idigne adijcūt pcō peccatū ꝛ ex multiplicatiōe peccatoꝝ multiplicant eis ꝛ pene ꝛ multiplicatis pe

nis ex ipatiẽtia ad deteriora venũt Unde pp̃heta subdit. Appone iniquitatẽ sup iniquitatẽ ⁊ nõ intrent in iusticiã tuã: quia isti sunt de quibus aplus ad ro.xj. dicit. Ignorantes dei iusticiã ⁊ suã querẽtes statuere iusticie dei nõ sũt subiecti. Alia etiã maledictio dicit̃ induratiõis: quia tales pp̃ter m̃ltiplicationẽ peccatorũ: ⁊ ad malũ faciendũ velut indurati ⁊ obstinati pṽa volunta tem semper habent. Nã vt vgo de sancto victore super regulã sc̃ti augustini dicit. Cogitatio praua parit delectatiõe: delectatio cõsensũ cõsensus o patiõẽ: operatio cõsuetudinẽ: cõsuetudo necessitatẽ: que nõ excusat sed incusat. Unde raro veniunt ad emendatiõẽ: adeo vt de orũ singulo iob.xlj.c. dicat. Cor ei⁹ indurabit q̃si lapis. Idcirco pp̃ha contra male cõicãtes ĩprecat̃ dicens Deleãtur de libro viuentiũ: q2 cum male ⁊ indigne cõicant in eis verificatur quod ecc̃li.xliij.c. scribit̃. Frigidus vent⁹.i. aquilo flauit.i. malicia qua cõicant⁹: ⁊ gelauit cristallus ab aqua.i. mollia corda dura facta sunt. Ultima quidẽ maledictio dicitur dãnatiõis. Nam postq̃ pro pheta cõtra eos impecatus est vt deleantur de libro viuentiũ: ne forte il li ceterũ scriberẽtur: subdit ⁊ cũ iustis non scribãtur. Hij quoq3 sunt de quibus sp̃ussanct⁹ per os dauid dicit. Sicut vulnerati dormiẽtes in sepulchris quoꝝ nõ est memoria amplius. Uulnerati quidẽ sunt mali cia qua corpus dñi acceperũt. hi postea dormiũt in sepulcris cogitationũ malarũ plusq̃ q̃lis qui in fora mine muri sex mẽsib⁹ dormit. Qm̃ quidẽ per decẽ ãnos aliqui per an nos viginti: nõnulli per triginta intãta dormiũt nequitia: horũ memoria non est deus: q̃m ipsi obliti sunt dei creatoris sui. ⁊ ideo ampli⁹ in libro viuentiũ cũ iustis nõ scributur. A qua sentẽtia nos eripiat ille pius ⁊ dulcis agnus imaculat⁹ pro nobis necessario imolat⁹ dñs deus iesus: q cũ patre vi. ⁊ re. ⁊c. ¶ Comes

Satis pro certo impi⁹ esset q has maledictiões nõ timeret sz a quodã venerabili patre didici quod te in hac parte narrasse desideraui. Mulier quedã cũ vir eius ab inimicis mortu⁹ esset: camisiam eius laceratã gladio ⁊ sanguine plenam filio reseruauit quã sibi rogato sepius pacificari ostẽdit dicens. Uides fili quã causam habes intre pacẽ cũ his qui sic atrociter patrem tuũ peremerũt: ob qd ille a pace desistit: licet sepius rogaretur. Mater nr̃a eccl̃a sc̃a est: dicebat ille: q̃ camisiã laceratã p̃is nr̃i iesu xp̃i ⁊ sãguine cruẽtã his dieb⁹ nobis oñdit dicens. Propter petã nostra mortu⁹ pater nr̃ dñs iesus. quõ igit̃ vultis iterũ facere cũ inimicis suis ⁊ vris pacẽ q sũt mũdus caro ⁊ diabolus q vos ad peccatũ inducere nõ cessãt Sumite igit̃ sacrã cõionem sic p̃ceptum est: ⁊ iterum peccare nolite ⁊ cũ his pacem inire desistite.

¶ In cena dñi d sublimitate: insti tutione: figuratione: z obligatione dñici sacramenti.. Sermo.lvij.

H Oc facite in meā cōmemorati onē.j.ad cori.xj.ca. verba sunt ista que i epl'a hodierna de scribunt. Magnus z excelsus est dies hodiernus z pre cunctis alijs celebrandus.q2 instit utū est hodie dñicū sacramētū: quo dignius in ec clesia dei inter alia sacra nō inueni tur. Un ne hoc cuiq3 incredibile vi deat. Queri pōt r.p. An hoc sacra mētum inter cetera sublimius ha beat? Ad qd̄ breuiter rūdet ex snia illuminati doctoris: q̄ h' sacramen tū nō tm̄ est ceteris sublimi⁹ s3 z cele brius atq3 dignius oibus sacris no ui testamēti. Primo inquaz est om nibus sublimi⁹ respectu cause effi ciētis: q2 efficit z cōsecrat ab ordie sacerdotali: q est dignior oib⁹ ordi nib⁹: l3 sanct⁹ dioni. ponat epatum vt includit sacerdotiū: tm̄ sacerdoti um p se acceptū: vt distinguit cōtra epm vel epatū: est icōpabl'r dign⁹ epo: q2 plus est consecrare xp̄m: q̄3 cōsecrare quecūq3 aliū. Nobilissi mus aūt act⁹ epalis in quātū talis ē h3 pferre ordines in quibus hoies cōsecrant: in h' vero sacro cōsecrat ille q̄ ē ver⁹ de⁹. Un brūs francisc⁹ admirās ista excellentia z dignita tē: pr̄biteros monuit p cunctis re uereri: z ex tanti ordinis reuerētia renuit esse sacerdos. Scdo est sub limius respectu cause material': q2 sicut cetera sacra versant circa cor pus xp̄i misticu3: ita istud imediate versat circa corpus xp̄i verū qd̄ hic cōsecrat: z ideo sicut corpus xp̄i ve rū est dignissimū vltra misticū: ita z hoc sacrm̄: quēadmodū theologia pfert ceteris disciplinis: q2 circa di gni⁹ subiectū versat. Tertio est sub limius rōne cause formalis. q2 illa forma in q̄ exercet nobilissima cre atura oportet q̄ sit nobilissima. Si cut homo excedit bruta p id solū in quo est natura humana nobilis sima. sed p istud solu3 sacrm̄ hoies pcellit āgelos. fm̄ apl'm ad hebre. xiij.ca. dicentē. Habem⁹ altare de q̄ edere nō habēt ptātē: qui taberna culo deseruiūt. Quarto est sublimi us respectu cause finalis. Quia cū finis sit semper melior his q̄ sunt ad finē: istd̄ sacrm̄ fm̄ dioni .iij.c.d āge lica ierarchia: est finis omniū spiri tualiū pfectionū. Est et iā h' sacrm̄ celebrimū sup oia sacramēta. Un de eius officiū celeberimū vocat in quo officio ecclia militans imitat ecclesiā triūphātē. Nā sicut in cele sti ierarchia ad ministrā dū xp̄o sūt instituti sex ordines angeloz: quia tres sunt assistētes. ita in hac vita in stituti sunt sex ordines ad ministrā dū sacerdoti. Nā pmo est ibi psens dn̄ hoc sacrm̄ cōsecratur tota trini tas rōne tanti miraculi: qd̄ nōn pōt effici: nisi a tribus personis modo mirabili. Nā sicut pater z fili⁹ sunt

vnū principiū spūs sancti. ita pat et filius et spūs sanctus sunt vnum principiū creature. extra de sū. tri. et fi. catho. ca. j. Scdo est ibi psentia sanctorum angelorum. Un de cose. di. ij. et sunt verba grego. in ome. pascali Quis eni inquit fideliū habere du biū pōt in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem aperiri celos et in illo iesu xpi misterio angelorum choros adesse. Tertio est ibi psētia sanctarum animarum. Unde hiero. ad vi gilantiū: sanctorum reliquias reprobā tem. Anime inquit sanctorum in hoc mūdo comitātur xpm quocūq ie rit iuxta illud apoc. xiiij. c. hi sequū tur agnū quocūq ierit. Quarto est ibi psentia matris xpi: q est regina virginū atq virtutū. Nam cum sm hiero. officium associandi xpm sit officiū virginū iuxta illud apoc. x. iiij. ca. Uirgines eni sunt et mater dei fit virgo virginū: sequit q ipsa in hoc sit specialissima et principa lis. Est insuper hoc sacramentū di gnius omnibus sacramentis respe ctu quatuor priuilegiorum. Primum quorum dicit gratie: qz pfert maiorez grām q̄z cetera sacramēta. Un dioni sius de angelica gerarchia. ca. iij. di cit. Eucharistia ē pfectio pfectionū spūaliū: et nō est vltra ipsum lauda dū aliqd sacramētū. Aliud priuile giū dicit virtutis. Nā i ceteris sacra mētis inuenit sacriū frequēter sine re sacramēti. vt cū qs fict' ad sacriū accedit. hic aūt res sacramēti semp est cū sacramēto q̄ntūcūq; fict' cōfi ciat quia semper est ibi verū corpus xpi. Aliud priuilegiū dicit durabi litatis: quia omnia alia sacramenta habēt durationē successiuā cū tran seant: istud autē permanēs est: cū tā diu permancat sacramentum istud vt notatur in iiij. libro. sentē. q̄ diu species durare possunt. Aliud priui legiuz dicitur ordinabilitatis: quia alia sacramenta ordinamur ad gra tiā quā directe figurāt: istud autem sacramētū ordinatur ad gloriā: qz dicit beatus dionisius de angelica ie rarchia. c. j. Sicut noticia diuinarū scripturarū est nobis imitatio futu re cōtemplationis in patria: ita sum ptio diuine eucharistie est imitatio illius fruitiōis beatifice q̄ satiabun tur sancti cū apparuerit gloria eius Et ideo saluator dicit luce. xx. c. Nō manducabo illud donec impleatur in regno dei. Sed ad maiorem ve ritatem habendam dici potest q li cet baptismus excedat cetera sacra menta ratione efficatie. Unde Am bro. dicit in lib. de sacramētis. Per aquā baptismi transitus est de ter renis ad celestia. sicut notatur de cō secra. distin. iiij. c. per aquā. Et lz cō firmatio excedat ratiōe cōferentis: qa solo episcopo pfertur. Et licet matrimonium excedat ratiōe signi ficationis: quia significat cōiunctio nem christi ad ecclesiam per vnionē diuine et humane nature. extra de bigamis. debitum: tamē excedit eu charistia ratione dignitatis et san ctitatis vt his rationibus ostensum

est. Unde de pñe. di. ij. ca. nihil sit di citur. Nihil in sacrificijs maius eē potest q̄ corpus ꝛ sanguis xp̄i: nec vlla oblatio hac potior est. sed hec omnes precellit: que pura cōsciētia dño offerēda est ꝛ pura mēte sumē da atq; ab oībus veneranda. Et sicut potior est ceteris. ita potius ex coli ꝛ venerari debemus. Hec ille. Uñ saluator ip̄e testāte paulo i epistola hodierna etiā ait. Hoc facite i meā ꝯmēorationē. s. gr̄e mee. ¶ Co

Mira sūt hec q̄ dixistis: ꝫ mira biliora a te expecto dicturū.

¶ Pars prima sermonis de institutiōe sctīssime eucharistie. Antonº.

Circa institutionē huius altissimi sacramēti quatuor inq̄renda sunt. Primo q̄liter fuit institutuꝫ Ubi dicit q̄ fuit institutū a dño q̄ quaꝫ circūstantijs mediātibº. Prima circūstantia fuit oculorꝫ eleuatio. Uñ in canone. beati petri dicitur. Eleuatis oculis in celū. Ex quo accipitur documētū q̄ illi qui sumūt hoc sacramentū debēt habere oculos mentis eleuatos in deuꝫ ꝛ non ad inferiora depressos. teste pp̄heta qui ait. Oculi mei semper ad dominū. Scd̄a circūstantia fuit gratiarū actio. Unde i canone dicit. tibi inquit iesus: deo patri grās agens. Ex quo accipit documētū q̄ istud sacramentū sumētes debēt esse deo grati de tā mirabili būficio. Unde ap̄lus. ad the v. c. in oībus gratias agite. Tertia circūstantia fuit bene dictio. Unde in canone dicit bene dixit. Ex quo accipitur documētū q̄ in oībus debemº bñdicere dñm more pp̄hete dicētis. benedicā dominū in omi tēpore. Quarta circūstantia fuit panis diuisio. Unde in canone dicit fregit. Ex quo accipit documentū q̄ hoc sacramentū accipientes debent esse ita benigni q̄ si eis possibile fuerit. elemosinas prebeāt indigētibº ꝛ esuriētibº tribuāt panē. iuxta illud isai. lviij. ca. frange esurienti panē tuū. Quinta circunstātia fuit liberalis cōicatio. Unde dicitur in canone: dedit. Ex quo accipitur documētū q̄ hoc sacramētū est cū sūma liberalitate cōicādū ꝛ mistrādū dicēte dño math. x. ca. Gratis accepistis gratis date. Nā symonia circa hoc sacramentū est tantū detestabilis q̄tū est excellentius donū dei. Aliter igitur facienti dicit illud act. viij. ca. Pecunia tua tecū sit in perditionē. qm̄ extimasti donum dei pecunia possideri. ꝛ sic etiaꝫ elemosina liberalr̄ est danda. Propterea zacheus vt luce. xix. ca. scribit dixit. Ecce dimidiū bonorū meorū dñe do paupibus. Scd̄o principaliter inquirendū est q̄n tale sacramentū institutū fuit? Ad q̄d dicitur q̄ in cena dñi q̄ fuit facta feria quīta ante parasceue vt q̄tuor euāgeliste testāt. Et magr̄ sniaꝝ. di. viij iiij. li. c. hic etiam taliter inquit. Sacratissimū dñs instituit quādo post typicū agnū corpus ꝛ sanguinē suū discipulis in cena porrexit. Unde

eusebi⁹ emissen⁹ dicit. Qr corpus assump tū ablaturus erat ab oculis z illatur⁹ sideribus necesse erat vt die cene sacramentū nobis corporis z sanguis cōsecraret: vt coleret iugiter p misteriū qd semel offerebat ipsū. Intelligendū tñ q istadies i ueniūtur in sacra scriptura q̄druplici misterio ɔsecrata. Primo quidē misterio anni creationis. Nam isto die aues create fuerunt. Sicut gen. pmo ca. scribitur. Ex quo datur intelligi q volentes hoc suscipe sacramentū: debent esse cōtēplatiui: qm per contēplationē ad eum suscipiendum efficimur idonei: pascitur enim mens nostra per contēplationē huius misterij. Unde ambro. in li. de sacramentis. z notatur de conse. di. ij ca. non iste: aliter inquit. Non iste panis est qui vadit in corp⁹: sed panis vite eterne qui anime nostre fulcit substātiā. Scdo misterio piscium formatiōis qui eodem die formati erant: z in amaritudine maris ipsi viuentes: figurant homines actiuos in amaritudine cōtritionis hoc debere suscipere sacramētum. quia pphheta teste. Cor contritū z humiliatū deus nō despicies. Tertio misterio dñice oblatiōis: quia tali die christus a matre fuit oblat⁹ in templo. Ex quo datur intelligi qd suscipientes vel offerentes hoc sacramentū more marie matris domini plene esse debēt hūilitate. Ob hoc enim ipsa beata vocata est. vt luc. ij. ca. dicitur: quia respexit humilitatem ancille sue: ecce eniz ex hoc beatam me dicent omnes generatōes Quarto misterio dñice ascensionis nam eodem die ascendit in celum. Ex quo datur intelligi q volentes cōicare debent habere memoriam mortis. Hinc eccl. vij. ca. scribitur Memorare nouissima tua z ineternuz non peccabis. Neqz transire ex hoc mūdo ad patrē iudicaturū vel puniaturū tu nisi tāto sit sacramēto sociatus: qr ipsum viaticū appellat Tertio pricipaliter inquirendū est vbi hoc sacramentū fuit institutuz? Ad quod dicitur q in ciuitate hierusalē vbi cenauit dñs cuz discipul suis. Dixerat eum eis ipse vt math xxvj. ca. scriptū est. Ite in ciuitatem ad quendā z dicite: magister dicit tempus meum prope est apud te facio pasca cum discipulis meis: ita etiam ceteri testantur euangeliste. Sed aduertendū est q in loco fuerunt quatuor instituta sacramenta. Primū sacramētū baptismi. vñ mathei vltio dr. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in noie patris z filij z spūssancti. Secundū sacramentū ordinis: quia in cena christus sacerdotes ordinauit apostolos cum dedit eis potestatez ɔsecrādi. Proinde luce. xxij. ca. scribitur hoc facite in meā cōmemorationē. Tertiū sacramentū penitētie Nam ibidem dixit eis. vt ioh. xx. c. dicitur. Quorū remiseritis peccata remittūtur eis: z quorū re. re. sunt. Quartū sacramētū eucharistie qd

hꝫ ordinē ad ꝓcedētia. nā ꝓpter delicta nō debꝫ celebrari sine sacramēto penitētie ad minꝰ certo tpe. Un̄ apl's.j.c. Probet seipm̄ hō: ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de alice bibat. Nec debꝫ ꝓferri nisi p sacramētū ordis. Hinc de cōse.di.ij. puenit: dicitur. Peruenit ad noticiā nr̄am: inquit sacrū conciliū: ꝙ quidā pr̄sbyteri in tantū puipēdūt diuina misteria: vt laico vel femine sacruꝫ dn̄i corpus tradant ad deferendū īfirmis: ⁊ infra: pr̄sbyter per semetipm̄ cōicet infirmū: qd̄ si aliter fecerit: gradꝰ sui piculo subiacebit. Qd̄ debet intelligi sine necessitate. de conse. di. xxv plectis. extra de su. tri. firmiter. §. vna. Nec istud potest suscipi nisi ab hoīe baptisato. Quarto pricipaliter inqrendū est. Quare hoc sacramentū institutū fuit? Ad quod breuiter rn̄det quod ꝓpter quatuor. Primo quidē ad fidē catholicā extollendā: quia cū teste philoso. Uirtus sit de bono ⁊ circa difficile: quāto est difficilior: tanto etiā laudabilior approbať. Et quia illud sacramentū est arduū ad credendū. ideo credentis dignificat fidē ⁊ eius exaltat meritū. Idcirco in canone dicit in misteriū fidei. ⁊ augusti. in lib. de remedio p̄nie. quod no tať de cōse. di.ij. ca. vt quid: taliter inquit. Ut quid paras ventrē ⁊ dentē. crede ⁊ mâducasti. credere enī in eum: hoc est panē ⁊ vinū manducare. qui credit in eū mânducat eū. Secūdo ad memoriā de ꝓteritis retinendā. vt. ſ non obliuiscamur tantorū beneficiorum: quoꝝ istud sacramentū est signū memoratiuū. Idcirco dn̄s vt cori.xj. ait pau. taliter inquit. hoc facite ī meā ɔmemora. Tertio ad spē de futuro cōferendā. quia spes promissi boni per arraꝫ maxime confirmatur: istud autē sacramētū est pignus ⁊ arra future beatitudis. Un̄ de dyom. ḋt: istud sacramentū est signū ꝓnosticū. Quarto ad caritateꝫ nobis augendā: quia naturalr̄ quilibet inclinatur ad diligendū se diligentē. Et christus vt icitaret nos ad caritatē: in hoc sacramēto suā maxime dilectionē voluit demonstrare in quo nō sua sed semetipm̄ nobis dedit. Magister tamē sentē. di. xij. iiij. lib. penultio c. dicit. ꝙ institutū est hoc sacramentū: non solūmō in augmētū caritatis: sꝫ ī medicinā cotidiane īfirmitatis. Un̄ aug. Iterať quotidie hec oblatio: licet xp̄us semel passus sit: quia quotidie peccamus peccatis sine quibꝰ mortalis infirmitas viuere nō potest: ⁊ quia quotidie labimur: q̄tidie christus mistice pro nobis imolatur. Sꝫ q̄ multa tā diximꝰ de institutiōe: ad figuratiōnē amō trāscamꝰ. Comes.

Hec au. fiiia quā modo dixisti ex dictis ambrosij forsitā sūpta est qui sic ibidē ait. Si quotiēs sanguis in remissiōnē peccatoꝝ effundiť debeo semp accipere: qui semper pecco: debeo semper habere medicinam.

¶ Pars scd̄a ſmōis de figuratiōe

sacratissime eucharistie. Anto.
Q Uia vt ascsanus li.iiij.
ti. viij. dicit.r.p.h sacra
tissimũ sacrũ prefigura
ri debebat.tum rõne di
gnitatis vt famosius onderetur.tũ
rõne difficultatis:cũ sit inter oia cre
dibilia difficilius ad credendũ. id
vt figurarũ qdã mãductionẽ ho/
mines assuefacerẽt.cũ quatuor figu
re pcesserũt: quas mgr sũta. di.iiij
iiij.li.tangere videt. Primo figura/
tum fuit hoc sacramentũ in sacrifi
cio melchisedech. Quia sicut mel/
chisedech cum esset sacerdos dei al
tissimi offerebat panem ꝛ vinũ:ita
xps sub specieb⁹ panis ꝛ vini insti
tuit hoc mirabile sacramẽtũ ꝛ sacri
ficiũ. Unde sibi pphã dicit. Tu es
sacerdos ineternũ scdm ordinem
melchisedech. Scdo figuratũ fuit
in imolatõe agni.q exo.xij.c.descri
bitur. Quia sicut fuit ibi agnus im
molatus p salute ppli israelici: ita
hic agn⁹ dei imolat pro salute ppli
xpiani. Sicut ipse de seipso iudcis
ioh.vj.c.dixit. Nisi mãducaveritis
carnẽ filij hõis:ꝛ biberitis eius san
guinẽ non hẽbitis vitam in vobis.
Tertio figuratũ fuit in aqua ꝛ san,
guine q pfluxit d latere xpi. Unde
mgr ibidẽ ait. Per sanguinẽ redẽ/
ptionis ꝛ aquã ablutionis nos re/
dimere a dyabolo ꝛ a petõ venit.
Quarto figuratum fuit in manna
quod pluit pṫibus in deserto: sicut
exodi.xvj.ca.scribit. Et hoc per
multas pprietates ꝛ cõditiões que
tam in mãna q̃3 in sacramẽto iueni
untur clarescere potest. Primũ aũt
istarũ pma conditio est generatio
nis mod⁹: q: in nocte de celo in iui/
sibiliter descẽdebat. Quid p nocte3
nisi status nr̃e fidei designat. Sicut
enĩ i regno celoꝝ nulla est obscuri/
tas: ꝛ in inferno nulla est luciditas:
ita in pñti peregrinatiõe nõ est lux
clara deifice visionis: nec tenebrosi
tas obscura eterne dãpnatiõis: sed
lux media vtputa nocṫna stellaris:
vel qõ mai⁹ est lunaris qbus lumi
nibus videm⁹ hoc sacramentũ ꝛ co
gnoscim⁹ p fidẽ. Hinc cantat ecclia
Ad firmandũ cor sinceri sola fides
sufficit. Scda cõditio est descẽsiõis
locus: q: vz in deserto circa castra fi
lioꝝ isrl'tm:quib⁹ terrã pmissiõis
intrãtib⁹ defecit. Sic etiã hoc sacra
mẽtũ nõ nisi in ecclia ꝛ ei⁹ fide vera
cit pscerat atq3 in deserto psentis vi
te tm̃ freqñtat. Proinde dñs vt io.vj
c.scribit iudeis dixit. Pres vrii man
ducaverũt mãna in deserto. sic scri
ptũ ẽ. Panẽ d celo dedit eis mãdu/
care. Tertia cõditio est recollectõis
tps. sex eni dieb⁹ mãna illud potat
colligi. sexta q3 feria p sabbato ius/
su3 ẽ retineri. Nã sabbo qdã egres/
si sũt vt colligerẽt ꝛ nõ iuenerũt:sic
ꝛ hoc sacramẽtũ nõ nisi sex diebus
hui⁹ pegrinatõis nos reficere habz
sabbo aũt videbim⁹ eũ sicuti ẽ. Un
aplš ad cori.xiij.c.dt. Nũc vidẽm⁹ p
spec.i enigmate tũc aũt facie ad faciẽ
Quarta cõditio ẽ mẽsuratõis termi
nus: q: p singula capita mẽsura go

mor ex parte dñi instituerat. Moyses collegit. gomor eniz assaríu vocatur a iosepho decima pars ephi.vel gomor est mensura quinta sextarior. Alibi tamé dicit qd est mensura triu modior: nec q plus colligebat plus habebat: vel qui minus colligebat minus habebat. Et notandu qd ephi genus est mensure triu modior: sic z hoc sacramentu neqz in maiori maius: in minori minus hostia cótinetur: contra simplices qui cóturbátur quádo eius minor hostia datur. Dicit enim iesus dñi in illa parua hostia existit illud qd ioh. viij. scriptu est. Qui venit ad me nó esuriet: quia. s. ego integer hic pmaneo: quia omnia impleo. Quita có ditio est preparationis ritus: quia illud manna non solé sed ignez optime sustinebat: nam sole cóualescéte liquefiebat: sic z hoc sacramentu igné ferventis deuotióis sustinet: sz solem curiositatis nu sustinet. Pro fecto vt pucr.xxv. ca. scribit. Perscrutator maiestatis opprimet a gloria. Voluit náqz deus hoc sacramentu sub accidétibus esse velatu triplici ratione. Primo ppter fidelitaté. s. bonor: quia credétes inde merétur Fides eniz. 9m grego. nó habet meritu: vbi humana ratio phibet experimentu. Scdo ppter indignitaté. s. malor: qui curiose materiá huius sacraméti intelligere cupiut: et deus ppter eoru vtilitaté sue curiositati satisfacere desinit: quia si nudu hoc sacramentu viderét: forte qd subito interirent: sicut euenit bethsamitis vt in vj. ca. j. Regu legit: eo qd bethsamite viderut arcam dñi: que hoc sacraméntu significabat. Tertio ppter imbecillitaté visus. s. oiz hominu bonor z malor. Nam claritaté tanti sacraméti homines sustinere non possent: qm filij isrl vt exodi xxxiij. c. scribit claritaté faciei moy si qui locutus fuerat cu dño: sustinere nó poterát. Sexta códitio est saporationis gustus: quia iuxta sui desiderij appetitu vnicuiqz sapiebat. Pro quo dauid in suo cantu dicit. Qui dat escam omni carni. Ad qd etiá inuitat ysa. lv. ca. dicés. Comedite bonu: xpi. s. corpus: qd anthonomasice dicit: z delectabit in crassitudine anima vestra. Septima có ditio est reseruatióis ausus: ná precipiens moyses dixit. Nullus reseruet ex eo vsqz mane: z qd reseruatu fuit: scatuire cepit. Sic z hoc digossimu sacramentu reseruatu ad questu scaturescit: z vermes generat diabolice symonie: quas in clericis peius repiri nó pót. ¶ Comes.

Emini me huius sacraméti aliá reperisse figurá: quá doctor illuminatus: quéte sequi cognosco in sermone quem de hoc sacramento edidit clare descripsit Unde per ipm in paribus ppositióis qui exo. xxv. ca. describitur pulchre figuratur. Sicut eniz illi quotidie nisi solis sacerdotibus ministrabátur ita eucharistiá nó cóuenit sumere nisi solis presbyteris. Et sicut tépore

necessitatis illi paries ministrati fue rūtceteris prius requisita corporis puritate: Sicut dixit achimelech ad dauid vt xxj.c.j. Regū dicit. Si sunt pueri et maxime a mulieribus ita istud sacramentū in necessitatis articulo omnibus ministratur fide lib⁹. Sed ante omnia requirit cordis et corporis puritatem.

¶ Pars tertia pmōis de obligatiōe sacratissime eucharistie. Antonius.

Quadrupliciter enim modo ad hoc sacramentū r.p. fideles obligant. Nonnulli enim obligātur ad hoc sacramentū credendū et amandū sic sūt fideles se inter infideles inueniētes: qui hui⁹ sacramēti nullo mō possūt habē copiā. Profecto vt hiero. ait. nullus ad impossibile obligatur. Nam vt aug⁹. ait. Deus ser uū pigrū non dānaret: si ea q̄ nullo mō fieri poterant imparet: Sed tñ cōsiderare debent qui aliter viuere possunt qualiter inter infideles ad manendū vadūt: qui pro lucro nō necessario amittūt ad que obligan tur. Nam vt mathei. xj. ca. scribitur Quid enim prodest hoi si. v. m. lu. a. v. s. de patiatur. Aut quā dabit ho mo cōmutatione pro anima sua. Sed valde dolendū est quia multi sunt christianoȝ auare lucra q̄rentes: qui vt citius lucrari siue ditari possint: ad infideliū partes vadunt vbi nec missas: nec predicationes: nec cōfessiones: nec cetera sacramē ta: nec ecclesiastica beneficia habere possunt. Unde verum est qd̄ ad thi. vj. ca. ait apl'us. Qui volūt diuites fieri incidūt in temptationē et in laqueū diaboli: et desideria multa et inutilia et nociua que mergūt homines in interitū et pditionē. Sed qd̄ deterius est: habētes vxores eas per annos et tēpora finūt: tales aūt quātis carnalibus spurcitijs taȝ cū fidelibus q̄ cū infidelibus inquinē ter quis exprimere posset. Interiȝ quoq̄ pprijs vxoribus violādi sacrū matrimonij causas muliplices prestant: contra id qd̄ habeꝫ extra de spon. in pnia. Et xxvij. q. ij. ca. j. dicitur. Matrimonū est viri et mulieris cōiunctio indiuiduā vite cōsuetudinē retinens. Unde gotfred⁹ traneū. ait. Hac intētione in matrimonio vir et mulier iungi debēt: vt perpetuo simul maneāt: qbus post cōtractū matrimonij et ante cōtractam copulā carnalē: possit alter in uito altero religionem intrare: sed post cōsumatione matrimonij: nō nisi volēte: et plerūq̄ non nisi similiter se cōuertēte: sicut patet extra de cōuersa. cōiu. ca. vxorat⁹. Unde et leprolo vxor sana etiā tenetur reddere debitū. Extra de cōiu. lepro c. j. et ij. Sed de hoc alias: nūc ad incepta redeam⁹. Nōnulli etiā obligātur ad sacramentū altaris non solū ad credendū et diligendū: sed etiaȝ ad venerandū: sicut inter fideles qbus non impeditus in diebus adminus dn̄icis vt audiat missaȝ. Unde de cō se. disti. ij. ca. missas dicitur. Missas

die dñico secularibus totas audire speciali ordine precipim⁹: ita vt ante benedictionē sacerdotis: egredi populus nō presumat: qđ si fecerit ab epo publice cōfūdant. Et quia pro diebus dñicis omēs festiuitates que pcipiūtur obſuari ab eccłia intelligere debem⁹. Idcirco in c. oēs dicit. Omēs fideles qui cōueniūt in solēnitatibus sacris ad ecclesiā: scripturas aplo℞ ꝛ euāgeliū audiant. Qui aūt nō pseuerauerit in oratione vsq₃ dū missa pagat: nec scām cōionē percipiūt: velut inquietudies ecclesie cōmouētes: cōuenit cōione puari. Et quia in hoc ca. dicit de pceptione cōionis: intelligendū est: ꝙ licet omēs semp nō accipiāt cōionē sacramētaliter: tñ possunt eam accipere spūaliter. Vñ sciendū est ꝙ quidā nō accipiūt hoc sacramentū nec sacramētaliter nec spūaliter. Sicut sunt illi q nec cōicare nec missas audire volūt: nec deuotionē in tāto sacramēto cōcipiūt. Vel si tale ac tantū sacramentū suscipiūt: vtūtur illis specieb⁹ velut cōtbus cibis ad sacietatē ꝛ ebrietatē. De istis dicit aplus ad corin. xj. ca. Alius quidē esurit: Alius aūt ebrius est. Quidā vero accipiūt illud sacramētaliter ꝛ spiritualiter: sicut sunt illi q cū debita pparatiōe cōicant: de quibus dicit aplus ibidē. Probet seipm homo Quidā aūt suscipiūt illud spūalit ꝛ nō sacramētaliter: sicut sunt illi q existentes in gfa: fide ꝛ deuotiōe illud flagitāt: ſ₃ pter impedimentū nō possunt illud accipe: qbus dicit aug⁹. Crede ꝛ māducasti. Nōnulli pterea obligant ad sacramentū altaris nō solū ad credendū: amandū ꝛ venerandū: sed etiā ad sumēdū: sicut oēs pfecte etatis in dñica refrectionis. vt inno. ait. Extra de re. ca. ois vtriusq₃ sexus. Nonnulli obligant nō solū ad pdicta. s. credēdū: venerandū ꝛ suscipienduz: sed etiā ad illud cōficiēdū: sicut sunt sacerdotes nō ipediti: q semp dūmō impedimentū nō habent: ꝛ ex frequētatione caritas nō diminuat celebrare deberēt: q: vt grego. ait. Dū crescūt dona: rōnes etiā crescūt donorū. Ideo cū sacerdoti sit data potestas nobilissima re⁹ erit negligētie nisi illa vtat ad honorē dei: ꝛ salutē suā: ꝛ alioꝝ viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. ſm illud petri iiij. c. Vnusquisq₃ sicut accepit grām in alterutrū illam administrātes sicut boni dispēsatores multiformis grē dei: nisi forte vt beatus tho. ait. ex familiari instinctu spūs scti quis dimitteret: sed saltez celebret in pcipuis solēnitatibus ꝛ maxime in illis diebus in qbus fideles cōicare cōsueuerūt. Visa igit nobilitate vel dignitate institutione vel prefiguratione ꝛ oblatiōe tanti sacramenti: digne vt possumus ad eū suscipiendū nos pparare debemus quatinus eius societate: hic gratiā ꝛ in futuro gloriā accipere mereamur: prestante domino nr̄o iesu chrīsto cui est honor ꝛ gloria per infinita secula seculoꝝ amē. ¶ Comes.

Satis super q̃ȝ satis placet q̄ discussũ: quia nec breuitas minuit dignitatē: nec dignitas attulit lõgitudinē. Moderatusq̃ȝ fmo libēter audit. Sed deuote dñi passioni cupio: vt i sequēti die diuti⁹ insistam⁹.

¶ In die veneris sctō de sacratissia dñi passiõe. Sermo lviij. Anto.

O Uos oēs qui transitis per viā attēdite ꝛ videte si est dolor sicut dolor meus. Uerba sunt plangentis ieremie atq̃ȝ in persona dicētis afflicti ꝛ patiētis dñi redemptoris: que trenoꝝ pmo ca. describuntur. Patiētibus quidem oppressis atq̃ȝ tribulatis mos est R. P. propinquis: amicis: ꝛ omnibus vulnera egritudines atq̃ȝ mesticie causas eiulatu naturali q̃dā ac mesta ꝛ tristi voce māifestare. Ex hoc enī vt philosophi dicūt vis doloris mitigari videtur: ꝛ ad cōpassionem audientes ꝛ videntes qui querūtur inducūt. Propterea vulneratus ꝛ nimis afflictus in cruce dñs: vt oñderet se vere pati cōtra nōnullos hereticos oppositū sentiētes: cui⁹ opinionis fuerūt ꝛ sunt saraceni: vt btūs bonauētura disti. xv sup. iij. senten. ait: ꝛ nos pariter induceret ad misericordie ꝛ patientie virtutes per os ieremie clamat ꝛ dicit. O vos omnes qui transitis per viam attendite ꝛ videte si est dolor sicut dolor meus. Pro quorū verborū intelligentia ꝛ huius sermōis exordio queri potest: An dolor passionis christi inter ceteros dolores et passiones fuerit acerbissimus ꝛ acutissim⁹? Et licet huic petitioni doctor noster seraphicus loco superius memorato: tribus rationibus valde bene respondeat: tamē quia hodiern⁹ dies totus debet esse meroris ꝛ luct⁹: nolo nimis breuis esse in respondēdo. Sed vt accipere potui tam ab ipo q̃ȝ a multis alijs: ꝛ p̄cipue vgone cognomēto panciera: deuotissimo et contēplatiuo viro ordinis nostri pfessore, xv. in pſentiarū ratiões assignabo: qbus pars affirmatiua pfate dubitatiais ostēdetur: ꝛ christi dolores oēs alios dolores superasse manifesta bit. Quaꝝ prima dicitur occasionis. Scdā modificationis. Tertia cōditiōis. Quarta priuationis. Quinta obligatiōis. Septa incisionis. Septima fornicationis. Octaua cōtritiōis. Nona cōpassiōis. Decima deformatiōis. Undecima offensionis. Duodecima recessiōis. Tredecia ignoratiōis. Quartadecima abreuiatiōis. Quintadecima reuerberatiōis: De qbus p ordinē est dicendū. ¶ Prima igit rō dicit occasiōis. Nā si pſideret causa ob quā xp̄s redēptor nr̄ passus est clare videbit: q̄ in eo fuit afflictio doloris ꝛ angustie magna. Nō enī patiebat pro culpa propria immo pro aliena: non tm̄ pro amicis sed pro inimicis: ꝛ insup pro his quos videbat esse ingratos. Un̄ ber. inqt O hō pſidera oculo materiali q̃ȝto

remuneratiõis debito astringaris dño patienti: respice sanguineũ sudorem alaparũ contumeliã. flagellor instantiã: coronam spineã. sputa: ludibria: arida pocula: caput inclinatũ: genuculatões irrisorias.

¶ Secũda ratio dicit̃ modificatio nis. Nam si etiã consideret̃ modus patiẽdi. fuit vtiq3 in dño nostro passio doloris acerbior: qua in omnibus mẽbris affligebaẽ. Unde ysa. j. ca. dicit. A plãta pedis vsq3 ad verticem capitis non est in eo sanitas cũ tali die fuerit in capite corõa spinea coronatus. In facie sputis inde orũ inquinatus: In oculis ad modũ latronis velatus. In auribꝰ crudeliter blasphematus. In ore felle ꝛ aceto potatus: in manibus ꝛ pedibus clauis ligno confixus: in latere crudeli lancea vulneratꝰ: in toto corpore acerbissime flagellatus. De quibus omnibus deuotus doctor bern. ait. Caput angelicũ dẽsitate spinarũ pungit̃: facies pulchra pre filijs hominũ sputis indeoruz deturpatur: oculi sole lucidiores velãtur: ꝛ in morte caligant̃: aures que audiunt cantus angelicos: audiunt obprobria ꝛ ꝛ blasphemias iudeoru̾: os qð docet angelos: felle ꝛ aceto potat̃: manus que celũ formauerunt: ꝛ pedes quorũ scabellũ adoratur: quoniã sanctũ est in cruce extenduntur ꝛ clauis crucifigunt̃: latus lancea corpus perforatur: totũ corpus in calumnia crudeliter verberatur. Et quid plura? sola ligua libera fuit vt pro crucifixoribus exoraret ꝛ matrẽ discipulo cõmẽdaret.

¶ Tertia ratio dicit̃ cõditõis. Quoniã si cõsideret̃ qualitas siue cõditio patiẽtis: maxima erat afflictio propter maximã cõplexionis equalitatẽ: ꝛ propter sensus viuacitatẽ. Unde q2 nullus ei potuit equari. nec in equalitate cõplexionis: nec in viuacitate sensus: dolor illius omniũ doloruz fuit acutissimus: ꝛ omnes alios dolores superauit: quãtũ ad equalitãtẽ ꝛ acerbitatẽ. Propter hoc dicit in psal. pphã dicit. Omẽs fluctus tuos induxisti super me. Hoc dicit̃ ppe de doloribus fluctibus xpi. si nõ oẽs dolores habuit fm veritatem: ergo omnes habuit fm equalitatẽ. ¶ Quarta ratio dicit̃ priuationis. Nam cum ipe dei filius ,ppter vnionẽ diuine ꝛ humane nature omnia futura pnosceret iuxta illud ioh. xviij. ca. Sciens oĩa que ventura erant super eũ: vidit quotquot an̄ie nõ capaces meriti passionis eius priuari debebãt vita eterna. Unde ex ista visione causabatur sibi magnus dolor: qui iõ maximus dicitur: q2 infinitus erat. Sicut enĩ infinitus erat numerus q̃ ad nos dãnãdor: ꝛ illor qui indigni merito passionis dñi priuandi erant vita eterna: ꝛ infinitum erat tẽpus talis priuationis. Et infinitũ erat regnũ siue bonũ: quo priuãdi sunt: ita infinitus erat dolor quo ex his dñs cruciabaẽ. Idcirco doctor ambro. ait. Tristis erat ꝛ tristis videbatur. nõ pro sua passione. S3 pro

nostra dispersiõe. ¶ Quinta ratio dicitur obligatiõis. Cognoscebat pculdubio xp̃s quãtitatẽ τ infinitatem pene qua cruciantur. τ puniunt ingrati: τ expertes tãto benefi cio passionis eius. τ ad quã penam obligant. Cognoscebat insup iraz dei patris sui aduersus tales implacabilez: τ ex his sibi causabat acerbissimus: maximus: atq; infinit⁹ dolor: sicut infinita est pena ad quã talesmiseri obligant: τ infinita: atq; implacabilis ira qua dãnant: atq; puniunt. ppterea hiere. in persona xp̃i. treñ. iij. c. dicit. In tenebris collocauit me. quasi mortuos sempiternos. ¶ Sexta ratio dicit incisiõis Cognoscebat nẽpe xp̃s membra. i. animas que diuise erant. τ diuidebant atq; diuidẽde erant ab eo. Et cognoscebat ptereá infirmitates. i. peccata quibus fiebat diuisio talis τ ex his causabat sibi tantus dolor quanta erãt membra: τ quot erant infirmitates eoꝝ. Nam si incideret vnus per iũcturas τ membra quot dolores sentiret ille: certe tot: quot iuncturas abscisas habebit. τ quot sunt infirmitates quibus incidunt alia mẽbra. Cum igitur nos simus xp̃i mẽbra vt ait apl̃s. Separamur propter peccata nostra τ pinde bat tpe passionis nostroꝝ numerũ peccatoꝝ τ damnandoꝝ in inferno Profecto cũ vnus platus a xp̃o diuiditur tũc eius oculus erui iudicatur. Et si pdicator ab eo sepat lingua: et si peregrinus pes: τ si elemo sinarius manus: atq; de singulis. Hinc hiere. in psona etiaz xp̃i dicit treñ. j. ca. Foris interficit gladius. s. in deo: τ paganoꝝ: q me iterfecerũt τ domi mors similis est: quasi dicat dolor anime quẽ patior ppter mẽbra damnata: τ eoꝝ peccata similis est morti: quã patior p redẽptione humana. ¶ Septima ratio dicit fornicationis. Cognoscebat ceterũ ipse xp̃s animas fornicatrices cum diabolo per peccatũ τ cognoscebat amorẽ dei quo sibi despõsauerat illas. Nam cuilibet animarũ sigillatim in mundo veniẽti: illud osee. ij. c. dñs ait. Despõsabo te mihi i fide τ ex his causabatur sibi tantus dolor: quãte sunt anime fornicatrices τ quantus est amor quo sibi despõsauerat illas. Magnus certe dolor est ille τ acerbissim⁹: atq; acunssimus. Nam si rex cuidã paupercule cõiungeretur vxori: vt eã ditaret diuitijs multis: atq; ornaret preciosissimis ornamentis: τ eius amore dimisso ingrata sponsa se submitteret suis inimicis: quantũ haberet: ex B ille dolorẽ: certe quãtus esset amor quẽ sibi portabat: τ gratia quã sibi fecisset. Ideo dñs p hiere. prophetã. iij. ca. anime infideli taliter ingt Tu aũt fornicata es cũ amatoribus multis: tamẽ reuertere ad me τ ego suscipiã te. ¶ Octaua ratio dicitur contritionis. Tãta enĩ fuit pena atq; contritio doloꝝ xp̃i quantã preuidit horribilitatẽ τ magnitudinez pre multitudine peccatoꝝ quibus

meritū passiōis xp̄i homines amit
tūt: z inferni penas miserabiliter in
currūt. Sicut dolere solet pater de
horrido homicidio vel alio malo
qd̄ eius ppetrat filius. Unde hiere.
treñ. ij. c. xp̄o dño dicit. Magna est
velut mare contritio tua. ¶ Nona
ratio dicit̄ cōpassionis. Tanta eniz
fuit pena doloris xp̄i: quāte fuerūt
sunt z erunt passiones: labores: tri
bulatiōes: z angustie: martirū: con
fessorū: virginū: apostolorū: pphe-
tarū: patriarcharū: z oīum iustorū:
quia talia preuidēs omīa in se sup
portabat. Uñ adustio laurētij: lapi-
datio stephāi: decoriatio bartholo
mei: z alie pene martirii magis eis
xp̄s in se sentiebat. Cōpatiebat̄ ve-
lut mater aut pater oībus qui suo
amore sustinuerūt: sustinebūt: z su-
stinent aliqua mala. Unde in sui p-
sona dicit. Sicut aqua effusus suz
s. p cōpassionē: z dispersa sunt omīa
ossa mea. Ossa enim xp̄i hic iusti ap
pellātur. ¶ Decima ratio dicit̄ de
formationis. Nam tantus erat xp̄i
dolor quātā aīme preuidebat tur
pitudinē euenire ppter pctm̄: quia
est facta ad imaginē eius: cui p iere.
treñ. iiij. ca. dicit̄. Denigrata est sup
carbones facies eoꝝ. Affligebatur
enim xp̄s velut pater aut mater q̄
dolet de filia pulcerrima effecta le-
prosa. ¶ Undecima ratio dicit̄ of-
fensionis. Tantū enim dolebat xp̄s
quantū patrē amabat: quē a pecca-
catoribus offendi puidebat: z q̄ztū
ipsos pctōres ante pctm̄ diligebat.
Uti bonus filius qui videt a malis
suis fratribus patrē verberari vel
occidi. Ideo cōtra ipsos in psal. ob-
secrat̄ dicēs. Fiāt filij eoꝝ orphāi. i.
priuent̄ tales peccantes diuina gra
tia: z sint velut nō habētes patrem
q2 q̄ztū fuit ī eis occiderūt deū pr̄ez
coꝝ. Et vxor eius vidua per sinago
gā maloꝝ. ¶ Duodecima rō dicit̄
recessionis. Tantū eni dolebat xp̄s
quātū diligebat illos quos preuide
bat ipsum debere occidere. z quā-
tū se amabat. Et q2 infinite se ama-
bat: fruebat̄ eniz seipso ideo infini-
te se dolebat z dolor eius erat acu-
tissimus. Idcirco. vt mat. xxvj. ca.
scribit̄ dixit. Tristis est anima mea
vsq3 ad mortē. Sicut dominus qui-
dam: q nimis est vtilis populo suo
z debz mori turpissima morte: intē
sum dolorem sustinet: tum propter
dispendiū populi sui: tum eiusmet
amore precipuo. ¶ Tertiadecima
ratio dicit̄ ignorationis: Tantus eñ
erat dolor passionis dñi iesu quātā
preuidebat cecitatē humani gene-
ris: ad intelligētiā amoris sue incar
natiōis: de quo ioh. iij. c. scribitur.
Sic deus dilexit mundū vt filiū suū
vnigēitū daret. z bñficij sue passiōis
amarissime z fructuosissime. Uñ am
bro. ait. Tristis erat q2 nos paruu-
los. i. ignorantes z talia bñficia nō
cognoscētes relinquebat: sicut pat̄
qui vsq3 ad mortē laborauit p filijs
ingratissimis: z de sua morte cū su-
is inimicis ludentibus. ¶ Quarta
decima ratio dicitur abreuiationis

Tantus eni erat dolor passiōis xp̄i quātū preuidebat amittere meritū quod acquirebat in hoc mūdo cōuersando ꝓpter breuitatem vite: ⁊ quantā vtilitatē ex suo recessu homines amittebant. Sicut si aliquis iuuenis esset ⁊ opus magne vtilitatis quo ad alios: atq; magni meriti quo ad se multa prudentia cōderet ⁊ inexpletum ꝓuentus morte relīq̄ret. Et qꝛ suū meritū erat infinituz ⁊ vtilitas nostra infinita: ideo dolor eiꝰ erat acutissimꝰ: ⁊ infinitꝰ. Vñ. isa. liij. ca. dī. Vere languores nr̄os ip̄e tulit: ⁊ dolores nr̄os ip̄e portauit.

¶ Quītadecima ⁊ vltima ratio dicitur reuerberationis. Quia tantā amaritudinē sentiebat xp̄s: quantā videbat in matre ꝓ dolore sue passionis. Et quoniā dolor matris eiꝰ virginis benedicte erat intēsissimꝰ adeo vt omnes creature mūdi euz sustinere nō possent. Unde luce. ij. ca. dicitur. Ipsius animā pertransibit gladius: ⁊ totus reuerberatꝰ in filio. Ideo dolor eius erat acutissimus. Propheta in v̄bis ꝓpositis clamat ⁊ dicit. O vos oēs q̄ transitis ꝑ viam attendite ⁊ videte: si est dolor sicut dolor meꝰ. Attendite dico has duodecim vltimas rationes: quelibet duas partes habet. que p. xxiiij horas diei premeditari possunt vt tandem peruenire mereamur ad regna celoꝝ: qꝛ propheta dicit. In sole posuit tabernaculum suum: qꝛ vbi est acutissimꝰ dolor viscerosaq; compassio: ibi est magnum meritū Si tamē humane mentes talem et tante amaritudinis ⁊ doloris passionē cogitare valeāt: cū mirū sit quō xp̄s inquantū homo statim nō moriebat talia cogitando: nisi qꝛ ph̄ici dicunt: Nullus in hac vita ex dolore mori potest. nisi dolor cōmunicetur sensualitati. vel anime sensitiue: Sed nō cōicabat vsq; ad horā illā quando diuinitas permisit humanitatē tantū dolorem ⁊ penam totaliter experiri: tunc in cruce ipse clamauit. Deus meus deus meꝰ vt qd dereliquisti me? Et quō igitur faciemus: quō talia cogitare poterimꝰ Sz qd̄ difficiliꝰ est R. P. quō ego aut calamo scribere: aut hoc voce exprimere potero? Sed dices diuina grā mediāte q̄ acquiri poterit ꝑ intercessionē virginis gloriose eam salutādo gabrielis salute deuotissima ⁊ honestissima cōsuetudine solita. Decipis certe r. p. qꝛ si diligēti cōsideratiōe voluerimꝰ hoc ꝯsiderare nō est nobis rōnalis modꝰ: aut audacia ad ipsam beatā virginē recurrendi vel eā more solito ꝓ impetratiōe grē salutandi. Iustū ⁊ rōnale est vt ip̄a nobis dicat. Nūc ego nūc gl'iosa conregno in celis cum filio meo vt dolorē aliquē sentire nō valeam: tñ quō cōueniens est vt ꝓ vobis grām impetrē a beatissima trinitate: cui tali die ab ingrato humano gn̄e tanta iniuria facta est. Aut quō me salutabitis: cum ⁊ angelica verba erga me versa sint totaliter in ꝯtrariū. Et si me vos in mēm ho

die nō decet habere: quā aduocatā vobis assignabo: cū a vobis nūcuper mater misericordie? Et vos omino desolatos deserere nō debeam. Primo a beatissima trinitate vobis gratiā impetrare nō valeo. Nam si ad patrē vado: ait ipse mihi. Nescis filia benedicta virgo gloriosa: quia cū hoībus gratiā coicare nō debeo qz abstulerūt potentiā: quā teneor peculiariter possidere. Unde sicut math. xxviij. ca. scribit: dixerunt de filio meo. Cōfidit in deo. s. patre liberet eū nūc si vult. quasi dicant: eū liberare nō potest. Si ad filiū meū vado ait. O mater mea ego pro me inq̄tum hō gratiā inuenire nō possum: et tu vis vt pro illis rogem qui mihi blasphemātes vt deo abstulerūt sapientiā dicētes illud qđ marci xiiij. ca. scribit. Uach que est interiectio indignātis: qui destruis templū dei: et in tribus diebus reedificas: saluū fac temetipm descēdens de cruce: quasi dicāt. Qui dicebas te templū destruere: et in trib⁹ diebus eū scire edificare: Sed vt min⁹ sapiens locutus es: quia te saluū facere et de cruce descēdere nescis. Si ad spiritū sanctū vado ait: clemens sum et depellor: Et ideo cōtra tales inclemētes et immisericordes: imo crudeles gratiā tribuere nō debeo Nam vt luce xxiij. ca. scriptū est contra filiū tuū pilato dixerunt. Tolle hunc et dimitte nobis barabā. Sed si hoc obtinere nō possum quō conueniens est vt in auribus meis personetis salutationē angelicā: que tali die tota versa est mihi in contrariū. Dicetis mihi forte Aue. i. sine ve. Ego sum ita plena dolorib⁹ propter passionē filij mei: vt lingua humana hoc exprimere nō valeat. Unū illud tren. j. ca. vere dicere possum. Posuit me. s. passio filij mei: desolatam totā merore confectā. Aut dicetis Maria que illūinata interpretatur: cū ego sum omni lumine pene priuata. Hinc pot⁹ dico illud tren. v. ca. Mestū factū est cor meū: ideo cōturbati sunt oculi mei. Aut dicetis gratia plena: cū in ea gratia confirmata fuerit: in xij. stellis corone capitis mei. De qua ioh. apoca. xij. ca. dicit. In capite eius corona stellarū xij. Et tamē illō tren. v. dicere possū Cecidit corona capitis mei. Aut dicetis dn̄s tecū: quē tangere nō valeo. Unde in cruce pendens cū iniquis deputat⁹ est: propterea dico qđ in eo ca. scriptū est. Defecit gaudiū cordis mei. Uel dicetis: Benedicta tu in mulieribus. Cū videā me deceptam tam ab angelo gabriele q̄ʒ ab elizabeth cognata mea: nā et maledicor pre oībus mulierib⁹ mūdi. Uel dicens: Benedictus fructus vētris tui: qui ab oībus maledicit: accusatur: spuitur: flagellatur. Et ipse illud tren. iij. ca. dicit. Factus suʒ in derisum omni populo. Et ideo cessate et nolite dicere Sancta maria ora pro nobis: quia hoc nō est decēs vt pro vobis faciaʒ tali die. Sed ne vos oīno orphanos deseram absq̄

patre z sine matre: cũ mihi peculiariter misericordiã tribuatis: nouã matrem dũtaxat pro hodierno die vobis assignabo que super oĩa hodie meruit exaltari. Ista gppe erit crux beatissima: que sola meruit tali die filiũ meũ p̄cciũ mundi sustinere. De qua augusti. ait. Crux que erat prius suppliciũ latronũ: transit ad frõtes imperatorũ. Hec quidẽ vt beatus bonauẽ. ait. cuz multo honore z reuerẽtia tanq̃ instrumẽtũ nr̃e salutis adorãda ẽ. Crux eni btissima est repatio angelorũ: glĩa redẽptorũ redẽptio captiuorũ: recõciliatio reorũ: destructio pctõrũ: defensio iustorũ: deceptio inimicorũ: gfusio iprobonũ: restitutio z pfectio pbonũ. Ad ipsam igit ait btã vgo: filij mei dũtaxat hodie pro gr̃a ipetrãda velut ad nouã mrem locũ meũ tenẽtẽ deuote recurratis: eiq; cũ reuerẽtia multa dicatis. Aue digna de honore: verace i segna del populo xp̃iano: p cui saluati siamo: p iesu xp̃o nr̃o redemptore. Tu sola fuisti degna el caro pcio del mũdo portare. Tu sei vera isegna asseguir xp̃o: q̃l se vole tornare a luy. Te volgiamo pgare btõ segno: in cui so posto e si xo ihu xp̃o crucifixo cħ guardi e de sedi nuy dal suo furore. amẽ. C O vos oẽs q trãsitis p viã attẽdite z videte si est dolor sic dolor me⁹. Rõne necessitatis. s. passiõis filij mei quia ipm patiẽtẽ morte dãnari atq; morti necessariũ ẽ. C Rõne q̃litatis q: turpissimo iniustissimo atq; inigssi mo mõ dãnatus ẽ. C Rõne exemplaritatis: q: sua morte sua cruce tuq; passione exẽplũ viuẽdi z bñ agẽdi nobis donatũ est. Hec ait beata virgo. R. P. in cui⁹ persona thema ppositũ iteratũ est: q̃ per ordinẽ in presentiaz tibi de passione domini explenda constitui. C Comes.

Uẽ de deuotissima dñi passione dicere statuisti. luce. xxiiij. c. per ordinẽ scripta sũt vbi dñs ipe sensũ scripturaz discipulis aperiẽs vt bene itelligerẽt ait. Oportebat pati xp̃m: i qb⁹ v̄bis p̄mo necessitatẽ. Scdõ q̃litatẽ. Tertio exẽplaritatẽ ipi⁹ passiõis dñs oñdẽ dignat⁹ ẽ C Pars p̄ma s̄monis de necessitate passionis christi. Antonius.

De necessitate passionis dñi nr̃i R. P. in p̄nãrũ loqui desiderãs: vt ad dolorez z lachrymas deuotionis iclinemur more z exẽplo gl'iose virginis que de hac re maxia cũ tristicia dicit. O vos oẽs qui trãsitis p viã attẽdite z videte si est dolor sic dolor meus. Pro itelligẽtia oiuz dicẽdorũ gsiderandũ existimo s̄m docto. meũ alexã. z s̄m btm̃ bonauẽ. zglosũ anselmũ. q; h3 multiplr accipiat necessitas: tñ hic accipit̃ q̃ dicit: oportebat pati xp̃m: p necessitate cause finalis: q: ad hũc finẽ voluit dñs tam horribilẽ passionez sustinere vt. s. redimeret gen⁹ hũanũ: qò cõgrue aliomõ redimi nõpõt. z iõ ei⁹ passiõis necessitas nõ fuit ab soluta: s3 gditionata. Nã ideo fuit

necessariũ ipm pati. Unũ ysa.liij.ca. dic. Oblat⁹ est qꝛ ipe voluit. Primo ꝓpter eterni patris pceptionẽ. Se- cũdo ꝓpter ipsi⁹ honorationẽ. Ter tio ꝓpter ipsius placationẽ. Quar- to ꝓpter filij clarificationẽ. Quito ꝓpter eius sapientie manifestatõez Sexto ꝓpter eius doctrine cõfirma tionẽ. Septimo ꝓpter amoꝛis spũs sancti ostẽsionẽ. Octauo ꝓpter eius- dẽ amoꝛis dilatationẽ. Nono ꝓpt ei⁹ recõpẽsationẽ: vel attractionem Decimo ꝓpter diaboli expugnatio nẽ. Undecimo ꝓpter peccati expia tionẽ. Duodecimo ꝓpter nrãm iu- stificationẽ. Decimotertio ꝓpt nrãz satisfactionẽ. Decioq̃rto ꝓpter ifer ni expoliationẽ. Decimoquito ⁊ vl timo ꝓpter nostram gloꝛificationẽ. ¶Mas qdeꝫ rões lꝫ diuersi docto- respõnãt: vt alexã. ⁊ bonauen. ⁊ q̃ꝫ plures alij: tñ satis verisĩlr credere possum⁹ glorioseuirgini suũ dilectis simũ filiũ xp̃m dñꝫ eas assignasse ho ra ⁊ ordine: atqꝫ mõ inferi⁹ demon strandis. Nã ipsa sacratissima pas- sio a duobus videt̃ peculiarit̃ pcess isse. s. a iudeoꝝ inuidia. Et a iude pditoris sui auaritia. Qđ. xxxvij. c. gen. figuratũ extitit vbi ipse eterni⁹ pater cõgritur dicẽs. Fera pessima i. inuidia: ⁊ inde auaritia deuoꝛauit filiũ meũ ioseph. Egiptij vocabant ioseph saluatoꝛẽ mũdi. Qđ bñ con gruit nobis in egpto. i. in hoc mun do de gentib⁹ q̃ vocam⁹ dñm iesum saluatoꝛẽ nr̃m: duplici crudeli fera deuoꝛatũ. Prima fera est iudeoꝝ inuidia alia inde auaritia ꝓpt mul ta signa q̃ dñs faciebat: ⁊ singulari ter ꝓpter resuscitationẽ lazari: tot⁹ ꝓpls post eũ ibat. Ex quo iudei in- uidia moti collegerũt sm ioh. xj. c. cõciliũ põtifices ⁊ pharisei dicẽtes. Quid facim⁹: qꝛ hic hõ multa signa facit. Si dimittim⁹ eũ sic oẽs credẽt in eũ: ⁊ alia q̃ ibi legunt̃. Quo con cilio ab illo die vsqꝫ ad suscitationẽ lazari: qđ fuit i pma lũa pmi mẽsis sicut exo. xij. c. de agno imolãdo fi guratũ fuit q xp̃m significabat. Pri ma naqꝫ luna primi mẽsis agn⁹ ac- cipiebat̃ ⁊ decima die mẽsis agnus p̃sentabat̃: ⁊ in decimaq̃rta die imo labat̃. Sic ver⁹ agnus dñs iesus eiꝰ ius ista figura erat sm repñsentatio nẽ ecclesie hodie sunt. xv. dies in pri ma luna pmi mẽsis in ꝯsilio dictus est occidi. Ob qđ sm ioh. xj. ca. Je sus aũt palã nõ ambulabat apđ iu- deos: sed abijt in regionẽ iuxta de- sertũ in ciuitate q̃ dicit̃ effrem: ⁊ ibi moꝛatus est cũ discipulis suis. Deci ma aũt die post. s. dñica p̃terita: ve- nit ad passionis locũ. s. hierusalem Et sicut audiuisti deuote p. die dñi co cũ summo honoꝛe receptus est vt adimpleret̃ qđ. ix. c. dictũ erat p za- chariã pphã. Ecce rex tuus veni et tibi iustus ⁊ saluatoꝛ ipse paup ⁊ sedẽs sup asinam ⁊ sup pullũ asine. Deinde itrauit in tẽplũ ⁊ p dicauit ibi docẽs d regno dei. Et sero facto reuersus est in Bethaniã: qꝛ nemo ciuitatis eũ inuitauit eũ. Die aũt lune in eo loco reuertẽs in ciuitatẽ ⁊ vi

deus fici arborē vnā secus viā ⁊ nihil inueniēs in ea nisi folia tm̄. ait illi. Nūq̄ ex te nascant fruct⁹ in sempiternū. Qua male dictōe statī aruit. que significabat sinagogam solū foliatā cerimonijs sine opere ⁊ fructu salutari. Et veniēs ad tēplū tota die p̄dicabat. ⁊ cū principibus ⁊ pharisceis multas disputatōes habuit vt puta ſm mat. xxj. c. de baptismo. ioh. Et. xxij. c. ⁊ de mītis alijs q̄ longū esset enarrare: sed desero reuersus est in bethaniā. Die vo martis veniēs ierusalē ascēdit sup mōtē oliueti: ⁊ ibi sedens cū discipulis suis ait illud mat. xxvj. ca. Scitis q: post biduū pasca fiet: ⁊ fili⁹ hominis tradet vt crucifigaf. Et lz multotiens hoc p̄dixerat eis: nō tn̄ determinate sicut nūc in pasca agni typici. i figurati. Et ſcm̄ est cū introisſz ciuitatē p̄dicauit in tēplo tota die. Et ſcdm marcū reuersus est in bethaniā a q̄ die mercurij n̄ recessit. Quo die p̄ncipes sacdotū ⁊ seniores ppl'i in disputatiōib⁹ ⁊ disceptatōib⁹ nō occupati i atrio p̄ncipis sacdotū q dicebat cayphas cōsiliū fecerūt. vt ihm tenēt: ⁊ occiderēt: s; dicebāt n̄ in die festo. s. paschatis: ne forte tumultus fieret in populo. Timebāt eni pp̄l'm videntes q mltū diligebat S; q: hec inuidia iudeo: nō sufficiebat r. p. ad capiēdū eū. iō necessaria fuit auaritia iude: cui sciēti cōgregatos principes sacerdotū: ⁊ machinātes mortē iesu suggessit sathanas vt ad eos accedat atq̧ dispōat vt tradat eū sine turbis: Accessit ergo ⁊ dixit. Quid vultis mihi dare: ⁊ ego eū vob tradā: Qd audiētes gauisi sunt: ⁊ pacti sunt illi pecuniam dare. Hoc āt fuit die mercurij. Qd approbat etiā ecclesia: eo q: illa die legit prophiam. ysa. lxij. c. vbi dicit. Ecce merces eius cū eo. Quō autē iudas cō ceperat: hoc euāgeliū ioh. xij. c. narrat dicēs: Ante sex dies pasce venit iesus bethaniā. i. sabbato palmaꝝ vbi fuerat lazar⁹ mortuus quē suscitauit ih's: fecerūt autē ei ibi cenā ⁊ martha mistrabat. Lazarus vo erat vn⁹ ex discūbētib⁹. Maria aūt accepit librā vnguēti nardi pistici p̄ciosi ⁊ vnxit pedes iesu: ⁊ extersit capillis suis pedes eius ⁊ dom⁹ repleta est ex odore vnguēti. Dixit ḡ iudas auaritia duct⁹. Quare hoc vnguētū nō vēdidit trecētis denarijs ⁊ datū est egenis. Dixit aūt hoc nō q: de egenis pertinebat ad eum S; quia fur erat ⁊ latro ⁊ loculos habens: ea que mittebantur portabat. Et licet alij discipuli hoc idem dicerēt: tn̄ isti vt dictū est auaritia. illi aūt egenoꝝ pietate. Dixit ergo iesus. Sinite illā: vt in diē sepulture seruet illud: pauperes enim semper habebitis vobiscū: me aūt nō semp nō habebitis. Et q vnguētū hoc ex pēsuz in p̄sona xp̄i trecētis denarijs a iuda extimatū est: vt decimā partē lucri more suo habere possz. xxx. argenteos p̄ proditiōe quesiuit. Hinc mat. xxvj. ca. dicit. Cōstituerunt ei xxx. argenteos. Hinc Augustinus

dicit. O iuda auare pessime potui sti petere a matre eius. xxx. denarios et ipsa hostiari eũdo tibi ipsam pecu niã inuenisset anteqȝ ita turpiter suũ filiũ vẽdidisses. Et qđã alius doctor doctor ait. O iuda cur nõ vẽdidisti matrẽ cũ filio: vt quoȝ erat insepa bilis et insolubilis amor et charita tis conformis fieret passio vtriusqȝ Hac igitur noctevt quidam tractato res dñice passionis dicũt. dulcis ille dei filius dñs ihũs sue dulcissime ma tri misteriũ sue passionis et mortis peculiarit reuelauit. Et aptest simul familiariter vltra solitũ colloqndo Aiebat enĩ dñs sue sanctissime mri Bñdicta vgo et mr dilectissima qȝ mane sequẽti suȝ recessurus a te: itu rus velut agnus ad mortẽ: accipe quã vis ꝯsolationẽ de hac carne purissi ma quã mihi donasti. Jam enĩ am plius tecũ familiariter cũ hac carne mortali manere nõ potero. Tẽpus enĩ ppe est vt qcquid pphete scri pserũt de me p iudeoȝ nequitiã ad impleat. Ad q̃ vba velut exanimis et mortua virgo virginũ iã effecta p magnũ spaciũ loqui nõ potuit: sed a locutõe blãdissimi filij viribus vtcũ qȝ resũptis ait ad filiũ ipm dulciter amplexãdo. Licȝ fili mi dulcissime hũani gñis redẽptionẽ tota ratiõe pôptẽ: tñ hoc supportare nõ valeo: vt te iudei hac de causa purũ et ino centẽ occidãt. Neqȝ hoc fieri debȝ nisi ita sit in tui pris curia celesti sen tẽtiatũ: qđ esse fcm̃ quis ita crude lis crederet. Nã. ij. q. vj. §. itẽ dicit.

Sñia citra ordinẽ solitũ iudiciorũ pfidẽ ꝓlata auctoritatẽ rei iudicate non tenet. Qđ ꝯfirmatur in c. inter ceteras extra de sen. et re iudi. Sed ois curia aut est miscdie: aut est iu sticie: aut legalis scripture. Et hoc contra miscdiaȝ et contra iusticiã: et contra legalẽ scripturã sic nullomõ sententiari debet. Et ideo ex hijs di ctis multis rõnibus qđdam te nõ de bere mori. Prio rõne iusticie. Naȝ iusticia sic diffinit. Justicia est recti tudo voluntatis reddens vnicuiqȝ qđ suũ est. f. fm qđ vnusqsqȝ meruit Si ergo redditvnicuiqȝ qđ meruit tunc solũ iniustis dabit suppliciũ Justis autẽ et inocentibus dabit pre miũ: et per ꝯñs tibi iustissimo nedũ dabit mortis suppliciũ: ȝ gaudiũ sempiternũ. Scđo rõne miscdie ex significatiõe sui nois. Nã miscdia ẽ miseris dans corda. i. se cordialiter exponẽs vt subueniat et succurrat existibus in miseria et maxie iustis et innocẽtibus: sed maxima miseria hoi passibilis in hac vita est mors iniqȝ et iniuste illata: ergo ibi maxie et cordialiter se exponit miscdia ne pereat inocens vel moriatur. Sed tu fili mi dilectissime es innocẽs et sine culpa: ergo non solũ non te iu dicabit ad mortẽ: imo et si alius te iu dicaret: totã se exponeret ad te libe randũ. Tertio rõne scripture. Qm lex scripta exo di. xxiij. ca. dicit. Jn nocentẽ et iustuȝ nõ occidas. Et da nie. xiij. c. scribit. Jnnocentẽ et iustũ ne interficias: ȝ tu fili mi vt dixi es

inocētissim⁹ ergo tu nō debes mori. Quarto rōne pene: quia eze. xviij. c dicit᷑. Aīa que peccauerit ipsa morietur: sed tu nō peccasti: ergo tu non morieris. Quīto rōe obediētie. Nā circa illicita nō debet esse obedientia: sed te mori est illicitū: cū idem ꝓpheta dicat. Filius nō portabit iniqnitatē pr̄is: ꝛ multominꝰ sui hoſtis. Et genus hūanuꝫ est tibi publicus inimicꝰ: q̄ꝛ voluit surripe dignitatē ꝛ sapiētiā tuā: igitur nulla obediētia pro eo mori debes. Sexto ratione nature assumpte. Nā natura q̄ cōiūcta est vite vinculo indissolubili non debet mortē sustinere: sed natura hūana in te est ꝯiuncta vite s. tibi: q̄ꝛ vt ioh. xiiij. ca. dicis. Ego sum via veritas ꝛ vita: ꝛ vīculo indissolubili: q̄ꝛ qd̄ semel assumpsisti nunq̄ꝫ dimittes. Igitur natura tua nō debet mortē sustinere. Septimo rōne nature despōsate. Jniustū ꝛ iniquum est inter spōsum ꝛ spōsam vera mr̄imoniali copula cōiunctos ꝛ castissime viuentes sine aliq̄ culpa diuortiū celebrari: qd̄ nō debet fieri nisi per adulteriū frigiditatē aut aliud malū: sicut habet᷑. xxxij. q. ij. c. de benedicto. Et. q. vj. ca. nihil. ꝛ de frigidis ꝛ malefici. ca. fri. Aut ꝓpter certas alias causas quas causa breuitatis obmitto. Sꝫ inter corpꝰ tuū purissimū se habēs p modū spōsi: et aiaꝫ tuā scīssimā se hn̄tis p modū sponse vera spūalis copula mr̄imonij ꝛ idissolubili vinculo cuꝫ deitate ꝯiuncta nunq̄ꝫ fuit aliqd̄ iurgiuꝫ aut contrarietatis aliq̄ rebellio sine aliqua culpa: imo semp eq̄ssima fidelitas ꝛ dilectio sine fine: ergo iniquuꝫ ꝛ iniustū est vt tu moriaris cū per tuā mortē fieret eoruꝫ ab inuicē sepatio. Octauo rōne sapiētie: q̄m opifex cuꝫ per duas vias potest peruenire ad cōplementuꝫ sui opis: q̄rum vna ē honesta ꝛ v̄tuosa: altera abhominabil᷑ ꝛ deformis: sapiētius est p p̄mā q̄ꝫ p scd̄am ad illud deuenire: sꝫ cuꝫ sis īfinite sapie: scis aliter q̄ꝫ p mortē tuā q̄ ē via abhoīabilis ꝛ deformis: maxie tanto tibi ac tali opifici gl̄ioso saluare genꝰ hūanū: ergo seq̄tur qd̄ ad istud opus excellētissimuꝫ p aliā viā q̄ꝫ p mortē tuā debes rōnabil᷑r peruenire. Nono ꝛ vltio rōne inimicicie. Nā q̄ hꝫ intētionē iustā nō debꝫ adīplere intētionē prauā alicuꝰ ꝛ maxie sui inimici. Sꝫ tu habes fili mi intētionē iustissimā ꝛ rectissimā: q̄ꝛ teste ꝓpha Scūs es in oībꝰ opibus tuis: ꝛ inimicus es dyaboli q̄ praua intētiōe ꝓcurat mortē tuā. Uū inuidia eiꝰ intrauit mors ī orbē terraꝝ. Sic sap. ij. c. scribit᷑. ergo tu fili mi nō debes īplere intētionē suā: ꝛ p ꝯn̄s non debes mori. Certe fili mi bn̄dicte īfinitis q̄si rōnibꝰ te nō debē mori ondere possē ex idicibili scīa ꝛ sapia quā īcarnatōe tua scīssima mihi cōicasti sꝫ q̄ꝛ fatigata dolorībꝰ vix loq possū ꝛ ea q̄ dicere vellē tu multo meliꝰ nosti: hec de multis pauca sufficiāt.

¶ Ad hec verba virginis mr̄is humilis ꝛ obediēs filius ait. O mater

setissima licet sufficiẽs responsio sit tibi dicere habeas patientiã: q2 ita placet pri celesti z eius volũtatis cã qrenda nõ est: tamẽvt cũ maiori pa tiẽtia z minus moleste miscdia3 pe nosissimã passione3 sufferre valeas rõnibus supradictis z inferius de- claradis ondã me eẽ necessario pa ti atq3 mori. scriptũ est eni. Oportet pati xp̃m. Primo pter eterni pris pceptionẽ. Preceperat eni celestis pater p ysa. sicut testatur ambro. di cens. Morietur filius meus ie sus z cõuertet seculũ. pilo hoc pordina uerat. s. vt humanũ gen⁹ redimeret scõm iusticiã miscdia3 z sapiẽtiam suã sed me moriẽte adimplet iusti- cia miscdia z sapiẽtia: ergo necessa riũ est me mori. Iusticia ei adimplet: nã vt augu. ait in li. de natura boni Peccãtes in supplicũ ordinant: er go primi parẽtes z totũ genus eo2 per peccatũ in eternis supplicijs dã nandi sunt quib⁹ p seipos liberari nõ possunt: q2 possibile nõ est. Cõ ueniẽs ergo est vt ego deus z homo moriar: z sic scõm iusticiã satisfaciã quia vt homo debeo: vt deus possũ z valeo. Unde ansel. ait. Homo de bebat reddere sed nõ poterat: deus poterat: sed nõ debebat. Oportuit igit q soluerent homo deus: homo q deberet: deus qui posset: miscdia etiã implet: q2 p inimicis egentib⁹ z egrotãtib⁹ patior. Sapia implet q2 ex mĩfis malis inũerabilia bona eligo. Et ideo illud qd pordinatu3 est a patre p obedientiã oportet im pleri a me. Aliter quõ implerent scri pture. Ideo luce. xxij. ca. dicit. filius hominis sm qd diffinitũ est vadit. ¶ Scdo me necessariũ est pati p pter eterni pris mei honoratione3. Tantũ eni honorãdus est pr meus qñtu pro pctõ offensus est infinite: ergo honorãdus est ifinite. S3 nul lus modus cõueniẽtior est ad satis faciendũ in honorib⁹ suis: qz sũma cõfusio z suppliciũ mortis mee. q2 inqñtũ homo dolere z humiliari z pati possu3: in quantũ deus mereri etiã ifinite: ergo mi dilectissima ma ter me est necessariu3 mori. Unñ an selmus li. ij. Cur deus homo. ca. xj. dicit. nihil asperius z difficili⁹ põt homo pati ad honorem dei sponte z non ex debito quantum mortem ¶ Tertio hoc fieri deb3 pter mei pris placationẽ. Nã pter peccatũ primo2 parentũ: me⁹ pr cõtra gen⁹ hũanũ adeo turbatus est. put gñ vj. ca. scriptũ est. Penitet me fecisse hoiem: vt ergo ab hoie placari pos sit: duo sunt necessaria. Prio q ei restituat quod pdidit. Scdo vt pro contẽptu z culpa dolor vel pena ac cipiat z obediẽtia. Primũ est factũ in mea natiuitate: quia ego non so lũ equalis fui ade in inocentia: sed etiã maior fui eo in oibus z gratia. Ideo angeli tũc cãtauerũt. Gloria in excelsis deo z in terra pax hoib⁹ bone volũtatis Restat scõm in quo duo cõcurrẽtia pono p morte mea3 Primo iusticia: quia pro culpa sa tisfacio: quam satisfactionẽ ab hoie

pater exigit: aliter enim iustus non esset. Scdo misericordia q: hō pur⁹ vt dictū est mime valēt: z ego q de⁹ sum vicē eius suppleo. Ideo ꝓpha dicit. Uniuerse me dñi misericordia z veritas. i. iusticia. Hic mater scissima ab aplo quē eligere itēdo post morte ad thimo. suū discipulū dicet. ij. c Mediator dei z hoium homo xps iesus. z ad ro. v. ca. Cū inimici essemus recōciliati sum⁹ per mortē filij eius. Quarto me mori necessarium est ꝓpter meī nois clarificationem Nā ab angelo vt math. j. ca. dicetur ioseph dictū est. Uocabis nomē ei⁹ iesum. Ipse eni saluū faciet populū suū a pctis eorū: qd dictuz est rōne passionis future: qd falsum esset si mortē non acciperē: z genus humanuz non saluarē. Unde aplus meus ad phili. ij. ca. dicit. xps factus est ꝓ nobis obe. vsq3 ad mor. Quīto mater bñdicta me necessariū est mori ꝓpter mee sapiētie manifestationez Naz per virtutē mee passiōis manifestanē oēs thesauri sapiētie. Unde ad aperiendū hūc thesaurū sapientie crucis z passionis: ysai. xxij. ca. clauē ꝓmisit dicēs. Dabo clauē dauid super humerū eius z aperiet z non erit qui claudet: z claudet z nemo erit qui aperiat. Hae siquidem claue. i. futura mea passiōe alta misteria sapie reuelanē per eū qui hȝ clauē. s. p me q aperio sapiētiā meā imitantib⁹ crucē z passionē meā. et nemo claudit: claudo iniquis z malis z nō credētibus. et nemo aperit eis. vt apoca. iij. ca. scriptū est. Hinc est. R. P. q aplus. j. ad cor. j. ca. dixit. Nos pdicam⁹ vobis xpm crucifixū: iudeis quidē scādalū: gētibus autē stulticiā. Ipsis aūt vocatis iudeis atq3 grecis xpiānis dei virtutē z dei sapiētiā itelligere possūt. Nēpe ascēdētes iuxta aplm ad ephe. iij. ca. Que sit lōgitudo: latitudo: sublimitas z pfundū hui⁹ scissime passiōis Qñ ipse filius in sua cruce ondit latam dilectionē se extēdentē vsq3 ad inimicos crucifixores. Longā vsq3 ad horā mortis z inefnū: q: ipē est alpha z o. pncipiū z finis. Altam vsq3 ad ruinā angelor: pfundā: q: vt ait ipē apls ad colo. ij. c. In eo sunt oēs thesauri sapie z scientie dei abscōditi. Sȝ redeam⁹ vnde exiuim⁹ z audiam⁹ xpum colloquentē cū maria virgine. ¶ Ait sexto: mater sanctissima. me necessariū ē mori ꝓpter mee doctrine ꝯfirmationē. Dicerēt multi nō credam⁹ in eū: qm ipse dixit. Qui nō accipit crucē suā z venit post me: nō est me dignus: z ipse refutauit eam accipere. Profecto delicatus magna cum ventre pleno de ieiunijs disputat. Unde subiungunt. Non ꝯfundāt opera ꝑmonez tuū. Preterea dicerēt multa scripta sunt de eo que non videm⁹ impleta Uñ in. ix. c. ysai. dicit. Admirabilis ꝯsiliarius: deus fortis: pater futuri seculi: princeps pacis. ꝓpter quod in eum credere nolumus. Et ideo dulcissima mater ad cōfirmationez doctrine mee z hec omnia implen,

da pati atqz i cruce mori me oz. Pri
mo in hac mea passione ero admi
rabilis tā in volūtatū mutatione de
crudelitate ad pietatē. Vñ luce xxiij
c. dicit. Ois turba eoz q̄ simul ade
rāt ad spectaculū istud ꝛ videbāt q̄
fiebāt percutiētes pectora sua reuerte
bātur. Quā etiā in salutis humane
opatiōe habuit iacob geñ. xxxij. cū
ab angelo dictū est. Cur queris no
mē meū? De quo i psal. dicit. Sctūm
ꝛ terribile nomē eius. Scdo in hac
passiōe ero ꝯsiliari⁹ in pnte electiōe
ꝛ vite ordinatiōe: licet semp sic fueri
qd̄ non erit parue vtilitatis: q2 eccl.
vj ca. dicit. Cōsiliarius sit tibi vnus
de mille: aliogn adducet ꝯsiliari⁹ in
stultū finē. Ut iob scribit xij. c. Ter
tio insup appellabor deus in petōꝝ
remissiōe: quia vt luce v. ca. scribit.
Quis potest dimittere petā nisi so
lus de⁹. Quarto ero fortis in hostiū
expugnatiōe: qbus fortior ego vni
uersa arma eoꝝ auferā. quib⁹ ꝛ spo
lia eoꝝ distribuā. Quinto ero pr̄ fu
turi scli donādo vitā eternā: vt ma
thei v. c. Pater tu⁹ qvidet in abscō
dito reddet tibi. s. vitā eternā. Se
xto ero pnceps pacis: Vñ aplus ad
coꝛin v. ca. dicit. De⁹ erat in xp̄o mū
dū recōciliās sibi. In oibus his rō
nib⁹ R. P. fm doct. alexā. de ales
sup lucā expōnes illud verbū: voca
tū est nomen eius iesus. natura sal
uatoris reperit ipressa. s. iesus: qd̄
etiā a beato bernar. ibidē affirmat
Sed nunc ad ꝓpositū reuertamur
deuote audiēdo qd iesus dicat ma
tri virgini. ¶ Septimo inquit ipe
o dulcissima ꝛ purissima virgo me
mori oz ꝓpter amoris ostēsionē: q2
tota btissima trinitas diligit huma
nā naturā. Vñ bernar. in s̄mōe de
passiōe dicit. Propter nimiā carita
tē qua dilexit nos deus: nec pater si
lio: nec filius ipe sibi pepcit. Maior
caritas est cū quis ponit aīam p ami
cis. Illa vero maxima fuit q̄ etiā p
inimicis aīam ponere nō despexit.
Nā vt ioh. iij. ca. scriptū est. Sic de⁹
dilexit mundū: vt filiū suū vnigeni
tū daret. O duri inquit bernar. sup
canti. ꝛ idurati ꝛ obdurati filij adā
q̄s nō emollit tanta benignitas. Sz
qd diu moror. ¶ Octauo ait me
mori oportet ꝓpter eiusdē amoris
dilatationē: in cuius mysterio apo
ca. viij. ca. scriptū est. Angelus acce
pit thuribulū aureū ꝛ impleuit il
lud de igne altaris ꝛ misit in terrā.
Quid p angelū nisi angelus magni
cōsilij xp̄s? Quid etiā p thuribulū
aureū nisi xp̄i cor cōuenietius desi
gnat? Altare quoqz q̄tuor cornibus
in se distinctū dn̄icam crucē: q̄tuor
cornua in se habentē manifeste de
mōstrat. In qua quidē iuxta dn̄i p
ceptū leui. vj. cā. semp ardet ignis:
cū sit vtriqz forma ardentis amoris
dei. Nūc igit ignē sui cordis xp̄s in
terra: cū ꝓpter nos moriēdo incen
dit amore corda fideliū: quatuor
cornua dn̄ice vel sue crucis figēdo
ꝛ locādo in q̄tuor mūdi partibus.
Hinc vt luce xij. ca. scriptū est dixit.
Ignē veni mittere in terrā: ꝛ quid

volo nisi vt accendatur. ¶ Nono me mori oportet ꝓpter eiusdē amoris attractionē. Nō enī volo alio modo genus humanū redimere: vt totū mundū ad amorē trahā. Hinc ioh. xij. ca. scriptū est. Ego si exaltatus fuero a terra omia trahā ad me ipm. Un̄ vgo de arra spōse dicit. Ut ostēderet tibi quā te diligat: nō nisi moriēdo a morte te liberauit: vt nō tm̄ pietatis impēderet bn̄ficiū: verū et caritatis mōstraret effectum. Et ioh. iij. ca. sue. j. canonice dicit. In hoc cognouimus caritatē dei qm̄ ille ꝓ nobis aīam suā posuit. ¶ Decimo mater amātissima me mori oportet dixit iesus ꝓpter diaboli expugnationē. Primo vt deciperē eius maliciā. Un̄ ansel. ait. Uenit redēptor: noster ⁊ vict⁹ est deceptor. Tēdit illi muscipulā crucē: ⁊ posuit ibi escā sanguinē suū. Scđo vt ꝯfundā supbiā suā. Un̄ iob xxvj. ca. dicit. Prudētia ei⁹ pcussit supbū. Tertio vt auferā eius potentiā: q: cruce signatos ledere nō poterit. Un̄ apo. ca. vij. c. a. de oibus dicit. Nolite nocere terre ⁊ mari neq; arborib⁹ quo adusq; signemus seruos dei nostri in frontib⁹ eoꝝ. Et notandū qđ potētia diaboli diminuta ē ꝑ passionē xp̄i triplici rōe. Prio rōne alligationis. Un̄ apoca. xx. ca. ioh. ait. Uidi angelū. s. xp̄m descēdentē de celo: q: teste aplo ad phi. vj. ca. fact⁹ est obediēs vsq; ad mortē: habentē clauē abissi. i. inferni: sine bisso. i. sine candore: ⁊ cathenā magnā in manu sua et apprehēdit draconē serpentē antiquū qui est diabolus ⁊ sathanas: ⁊ ligauit eū per annos mille. i. vsq; ad tempus antixp̄i ꝯm glo. ⁊ misit eū in abissum: ⁊ clausit. i. nocēdi potestatē diminuit: ⁊ signauit sup illū. s. signaculo sctissime crucis: vt non seducāt amplius gētes. i. electos in diuersis gētibus: donec ꝯsumātur mille āni. i. vniuersi tp̄s a passiōe xp̄i vsq; antixp̄i tp̄a. Et si tēptat hoc est qa tēptāti abutūt ur istrumēto passionis. Scđo rōne absolutiōis. Cū enim diabolus nō habeat potestatē in humano genere nisi rōne pcti: iā alligata est potestas eius: q: in illis qui baptisant̄ absolutus est reatus originalis ⁊ actualis culpe. Un̄ apl's ad hebre. j. c. Oportebat xp̄m pati nūc in ꝯsumatiōe seculoꝝ ad destructioni pcti. Tertio rōne defensionis q: ꝯm alexā. q̄tuor: post passionem xp̄i habemus arma multiplicata q̄bus terrent̄ demones infernales. Primo inuocatione nois iesu. Mic. math. vltimo ca. dicit̄. In noīe meo demōia eijciēt: q: teste ꝓpha. Sctm̄ ⁊ terribile nomē ei⁹. Scđo signum sctissime crucis: Sicut grego. ondit in lib. dialogoꝝ loquēs de iudeo q in tēplo idoloꝝ se signo crucis signauit: ob qđ nō est lesus a demonibus. Tertio ecclesiastica sacramēta pcioso sanguie xp̄i roborata: in qb⁹ virtute fidei maximū meritū est. Propterea ad ephe. ij. c. nos hortat̄ apl's dicens. In oibus sumētes scutū fidem in quo possitis omnia tela ne-

quissimi ignea extiguere. Uñ alex. ait: q̄ demones ante xp̄i passionē habebāt potestatē vexādi corpa ho minū pter illos q̄ diuina ꝓtectione tuebātur sicut iob. Sed post passio nē vexare nō possunt: nisi q̄tū pmit tūtur: vel ad hoim exercitationem vel ad sctoꝝ tēptationē ꝛ pbationē sicut in btō atonio expꝫ est: vel ad prauoꝝ correctionē: vel liberā ha beāt potestatē sup excōicatos: ꝛ p̄ cisos ab eccl̄ia. Uñ ad corin. v. ca. de fornicatore ait apl̄us. Judicaui tradere huiusmodi hoiem sathane Preter mitto r. p. q̄ post passionē xp̄i destructa est idolatria p vniuer sum orbē q̄ ab initio legis vsq̄ ad xp̄m deleri nō potuit. Preter mitto etiā q̄ angeli ante passionē pmitte bāt se ab hoibus adorari: sed post passionē minime. Proinde apoca. xix. c. āgelus ait ioāni volēti eū ado rare: vide ne feceris: ꝛ alia q̄ ibi le gūtur. Sed ad ꝓpositū reuertēdo ait matri sue scīssime. ¶ Undecio mater amātissima me mori opo rtu nū est ꝓpter pcti expiationē. Neq̄ enī aliter pctm̄ deleri potest: nisi per passionē meā. Hic paulus ad colo. ij. ca. dicit. Cōuiuificauit. s. nos de' pater cū filio. s. iesu xp̄o donās no bis oīa delicta: delens q̄d aduersus nos erat cyrographū decreti. Cyro graphū ei q̄ ꝫm glo. est cautio quā diabolus contra nos habebat. ꝫm alexā. erat reat' pcti ad eū totū ge nus humanū ꝛ decretū snīa ꝯtraria cūctis hoibus qñ dictū est geñ. iij. c. Morte morieris. Et ideo si xp̄s de leuit cirographū ꝛ decretū: abstulit igit culpā simul ꝛ penā: licet minie totā: Et vbi nisi in cruce vt ait pro pheta. Cōfregit potētias. s. pcti ar cū: scutū: gladiū ꝛ bellū. i. delectati onē: cōsensum opationē: ꝛ cōsuetu ne pcti. ¶ Duodecimo etiā ait dn̄s matri sue necessariū est vt moriar ꝓ pter hominū iustificationē. Uñ apo ca. j. dicit. Lauit nos a pctis nr̄is in sanguine suo. Et ad hebre. ix. c. Sā guis xp̄i q p sp̄m sctm̄ semetipsum obtulit imaculatū deo emundabit ꝯscientiā nr̄am ab opibus mortuis ¶ Tredecio ait dn̄s necessariū est mr̄ mea vt moriar ꝓpter satisfactio nē eoꝝ. s. q̄s meo sanguine iustifico. Certe hūanū gen' est ipi deo infini tis debitis obligatū: nec satisfacere pōt: nisi p ipso vt dictū est moriar. Hoc optauit ꝓpha qñ dixit. Redi me me ꝛ miserere mei: q2 vnic' sū nō habēs amicos: ꝛ paup nō habēs pciū a meipo. ¶ Quartodecio ne cessariū est vt moriar scīssima mr̄ ꝓ pter iferni expoliatōꝫ. Licet ei p cir cūcisionē deleaṫ originalis culpa: ꝛ p caritatē actualis q̄tū ad maculā ꝛ q̄tū ad gehēne reatū: nō tñ q̄tū ad reatū carētie visionis diuine: rō ne cuius diabolus potestatē habet sctōs p̄res in limbo ꝯtinēdi. Uñ de tali vinculo eos volo p meā passio nē ꝛ mortē liberare. Sic eni zachā. ix ca. ꝓphetauit dicēs. Tu q̄z in san guine testamēti eduxisti vinctos de lacu. Et p osea xiij. c. scriptū est. De

manu mortis libabo eos: ⁊ de mor-
te redimā eos: ero mors tua o mors
ero morsus tu⁹ inferne. ¶ Quinto
decimo ⁊ vltīo necessariū est vt mo
riar ꝑpter hūani gñis glificationē
Vñ scti in cełna pria illō apoca. v. c.
cantant dicētes: dign⁹ es dñe accipe
librū ⁊ soluere signacła ei⁹: qñ occi
sus es ⁊ redemisti nos deo ī sanguīe
tuo ex oi tribu ⁊ lingua ⁊ pplo ⁊ na
tiōe. Ego enī ait dñs iesus solus di
gn⁹ inuētus suz ꝑ datā mihi potesta
tē a pr̄e apire librū btitudinis: ⁊ sol
uere signacła. i. dotes ei⁹. Ex his oi
bus mr̄ itacta: mr̄ imaculata: mr̄ bñ
dicta ꝯsolationē accipias: ⁊ cū tua
bñdictiōe mihi licentiā dona: q: iā
hora est vt in hierłm eā cū discipuł
meis: ⁊ ꝯsumenł oia q̄ scripta sunt
de me. Nec rōnes q̄s assignasti mo-
ueāt te: q: licet iusticia: mĩsicordia
atq₃ scriptura nō ꝑmittāt me inocē
tē absolute mori: tñ ꝑmittūt cū hoc
respectu vt liberet̄ humana gñatio
que alio mō vt dictū est redimi nō
pōt. Et licet inocēti pena nō debeat̄
inuito: tñ sibi imponi pōt si se offert
volūtarie pro satisfactione nocētis:
Nec obedientia talis illicita putari
debet: q: maxima caritas est ꝓ ini-
mico mori: quā ostēdere debeo ex
sūma ꝑfectiōe mea. Nec ꝑpter mor
tē qd̄ semel assumpsi vnq̄₃ dimittā:
q: semꝑ ero deus ⁊ homo. Idcirco
leo papa dicit. Tanta est vnio dei ⁊
hominis: vt nullo supplicio possit
detineri: nec morte distingui. Et si
diuorciū sine culpa fieri non debet:
tamē hoc est pctm̄ primorꝫ parentū
pro qbus minime hanc penā volū-
tarie dispono suscipe: que pena lic₃
sit horribilis ⁊ deformis vt tu dicis
est tamē vtilior ⁊ ꝯdita sapiētia ma
gis oibus. Nec facio volūtatē ini-
mici: imo totū oppositū q: ꝑ mortē
meā destruo mortē eternā: quā an-
tiquus hostis conatus est contra ge
nus humanū inducere. Et ideo ꝓ-
pter hec omia de volūtate facio ne
cessitatē: ⁊ ideo pro hūani generis
salute ad mortē libēter ire dispono:
quia scriptum est. Oportebat pati
xp̄m. ¶ Quibus verbis dolorosa
mater nimis cōmota: dolorib⁹: fleti
bus ⁊ singultib⁹ atq₃ suspirijs an-
nuit: ⁊ eius filiū bñdixit. Et dum ie
sus filius afflicte virginis volebat
inde recedere: venit maria magda-
lena plorans ac ei dicens. Magister
bone audiui te in hierłm pascha co
mesturū accedere. Unde tali verbo
cōmota tremēs huc veni cōsulens
tibi: vt hec oino non facias: sed cū
matre tua sanctissima in hāc domū
tuam pascha statue vt facias. Iam
enim iudei constituerūt vt te de ꝓ-
ximo occidāt. Cui christus respōdit
Filia bñ dicta ardentē amorem tuū
cognosco: sed nō sapis q̄ pro salute
hūani generis necessaria sūt. Certe
me oportet ibidez pascha comedē:
⁊ oia q̄ de me scripta sunt adimple
re: sꝫ cōmēdo tibi magis solito me
am dulcissimā matrē: vt afflictioni
⁊ pauꝑtati sue mei ⁊ sui amore sub
uenias Et tu bñdicta mater cofor-

tare:q: licet corpore nō tñ mēte a te recedo. Iterū cito videbo te: et gaudebit cor tuū. Interī angeli defendent te. et sp̄us sanct⁹ cōfortabit te. Et sic dolorē et afflictionem tollerabis. Ad quē mater, et tu fili similiter cōfortare: et roga p̄rem: vt mitiget tuū dolorē. Quibus dictis vt habetur in euangelio sancti iacobi: inde recessit. Et hec de prima parte dñice passionis in p̄nar̄ sufficiant: de inceps ad aliā trāseam⁹. ¶ Comes

Magis vt opinor ex his dictis hec pars dici dz cōgruitatis q̄ necessitatis: q: q̄q̄ scriptura dicat. Oportebat xp̄m pati: tñ oportunitas siue necessitas illa voluntaria. ꝓpter congruitas appellari pōt. ¶ Pars scd̄a sermōis de q̄litate ordine: et conditione dñice passionis.

Jam modū: ordinē: cōditionē: seu qualitatē dñice passionis r.p. scire cupimus: recursum nos h̄re oz ad iohānē euāgelistā q dñm iesum in passione nūq̄ dimisit: lz eni tpe quo ipse iesus capt⁹ est aufugerit tñ statim reuersus eū amplius nō dimisit imo virginē gl'iosam vocās eā semp associauit. Jdcirco ipse clamat et dicit. O vos oēs q transitis p viā attēdite et videte: et mecū nimio cū dolore cōsiderate: Jesum seipsū p̄sentātē ꝑ agni figuratiōe. Jesum cū discipulis cenantē cū multa dilectione. Jesum eor̄ pedes lauantem humili genuflexione. Jesum sacramētū instituentē dignū veneratiōe. Jesum discipulos alloquentē dulci collocutiōe. Jesum iam in orto terrantē multa fatigatiōe. Jesum semetipsum demōstrantē captū cū ꝓditiōe. Jesum nō seipsum excusantem a falsa accusatiōe. Jesuz herodi pilatum mittentē sui excusatione. Jesum pilatum flagellantē sui liberatione. Jesum pilatū sententiantē crucis cōdemnatiōe. Jesum matrē associantē nimia cōpassione. Jesuz mrem turbāq3 alloquētē crucis aleuatiōe. Jesum sanctū cetū deponētem de crucis sublevatione. Jesum mariam cū cetu flentem sua tumulatione. ¶ Primo igit euangelista iohā. ait. O vos oēs qui transitis p viā attendite et videte. et mecū dolore nimio cōsiderate iesum semetipsum p̄sentantē ꝑ agni figuratione. Quia exodi. xij. ca. de xp̄o figuratū erat vt agn⁹ decimaq̄rta die mēsis imolaref: sicut superi⁹ diximus. Et ipse iā dixerat. mat. v. c. nō veni soluere legē. sed adimplere. Jdeo tan q̄ agnus venit in hierusalē ad victimā. In q̄ aduētu tria p ordinē describūt. Primo discipulor̄ emissio. Nas iesus nō sicut fletu et lacrimis recedēs a matre ipsius bñdictione recepta: venit in mōtē oliueti et ibi sedēs cū discipulis suis vocās ad se petrū et iohan. ait illis fm lucā. xxij. ca. Eūtes parate nobis pascha vt mā ducemus. At illi dixerunt. Ubi vis parem⁹? et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis ciuitatem occurret vobis hō amphorā aque portās: se

quimini eũ in domũ in quã intrat: ⁊ dicetis prĩfamilias domus. Dicit tibi mgr̃. Ubi est diuersoriũ vbi pascha cũ discipulis meis manducem Et ipse oñdet vobis cenaculũ magnũ stratũ ⁊ ibi parate. Estimãt quidã doctores q̄ hoc fuerit cuiusdã occulti discipuli. Scd̃o in tali aduẽtu describit̃ debita loci p̄paratio: q: discipuli euntes inuenerũt sicut dixit illis iesus ⁊ parauerunt pascha. Tertio describit̃ dñi nr̃i p̄sentatio. Unñ marci. xiiij. c. scribit̃. Uespe aũt facto venit cũ duodecim. Et credẽdũ est ipsũ primũ intrasse more solito tẽplũ ⁊ honorasse prẽm. Quia ipse dicit luce. xij. c. Primũ q̄rite regnũ dei. Et orõne facta venit ad domũ vbi cenatur⁹ erat cũ discipulis suis. ¶ Scd̃o beat⁹ ioh. euãgelista dicit. O vos oẽs q trãsitis p viã attendite ⁊ videte sicut prius: iesuz cũ discipulis cenantẽ cũ multa dilectione. Ubi s̄m q̄ habet̃ i hystoria sancti martialis q existẽs discipulus in p̄dicta cena seruiuit. Tria similiter denotãtur. Primo mẽse p̄paratio. Nã ꝯgregatis discipulis in quodã solario supiori fuit in terra mẽsa disposita sup vnã tabulã marmoreã de diuersis coloribus q̄ est rome in saucta sanctoꝝ. In cuius quolibꝫ q̄dro vel latere: tres poterãt stare psone. Scd̃o denotat̃ cũ xp̄o discipuloꝝ pmansio. Nã circa p̄fatã mensam stabãt oẽs erecti cũ baculis in manib⁹ suis. Sicut exo. xij. ca. erat mãdatũ. Tertio denotat̃ mãducãdi dispositio. q: mãducabãt festinãter sicut p̄ceptũ erat ⁊ cũ silentio atq̄ꝫ tremore ne eis eueniret aliq̄d scãdalũ. Et q: vn⁹ erat agnicul⁹ inter tantos citissime comederũt. Et tũc ihs s̄m lucaz. xxij. c. dixit discipul̃ suis: Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscũ añq̄ꝫ patiar: dico eñi vobis q: ex hoc nõ mãducabo illud donec impleat̃ in regno dei. ¶ Tertio beat⁹ ioh. ait. O vos o. qui trã. p vi. at. ⁊ vi. ⁊ ni. do. cõsiderate iesum coꝝ. s. discipuloꝝ pedes lauantẽ humili genuflexione. Ubi tria p ordinẽ facta sunt. Primo humilis pedũ lauatio. Nã s̄m ioh. xiij ca. Jesus surrexit a cena. i. descẽdit de cenaculo supiori ⁊ venit in theatrũ vbi banchi vel sedes erãt circũcirca: ⁊ ibi fecit sedere discipulos suos. ⁊ deposuit vestimẽta sua. ⁊ cũ accepisset lintheũ p̄cinxit se. Deinde misit aquã in peluim: ⁊ cepit lauare pedes discipuloꝝ ⁊ extergere linteo quo erat precinct⁹. Et creditur q̄ primo lauerit pedes pditoris Unñ sequit̃. Uenit ergo ad simonez petrũ: q resistẽs audiuit. Si nõ lauero te nõ habebis ptẽ mecũ. Hec autẽ quõ itelligẽda sint p̄termitto: q: nõ est p̄sentis speculatiõis. Seq̃t q̄ lauit ⁊ extersit pedes petri ⁊ alioꝝ. Scd̃o facta est exẽpli boni donatio: q: deinde accepit vestimẽta sua ⁊ sedẽs ad mẽse ãgulũ: iuxta se posuit ioh. a latere dextero. deinde petrũ ⁊ iudã q recedere querebat vt traderet eũ sedere fecit a sinistro latere

lauat

ꝓpe se. Et sic ad oēs sedētes ait ihs Scitis qd fecerim vobis? Uos vocatis me magr̄ ꝛ dñe ꝛ bñ dicitis. Sū etenim. Si ego laui pedes vr̄os dñs ꝛ magr̄ ꝛ vos debetis alt̄ alteri⁹ lauare pedes. Exēplū ei dedi vobꝫ vt queādmodū ego feci ita ꝛ vos faciatis. ❡Tertio fctā ē ꝓditoris reuelatio qꝛ edētib⁹ discipul̄ iesus nō mādu⸗cās sꝫ suspirās: vt mat̄. xxvj. ca. legit̄ ait. Amē dico vobis: qꝛ vn⁹ vr̄m me traditur⁹ est. Et cōtristati valde ceperūt singuli dicere. Nūqd ego sūz dñe? At ille rn̄dēs ait. Qui intingit mecū manū ī paraphside hic me tradet. Fili⁹ quidē hoīs vadit sicut scriptum est Ueh aūt hoī illi p quē tradet̄ Bonū erat ei si nat⁹ nō fuisset. s. ex vtero ɓm doctores hō ille. O iuda ꝓditor neqssime quō talia audire ꝛ substinere poteras? qn̄ te a tanto malo ꝓposito nō reuocabas: nec ꝑ hꝫ manifestat⁹ es: qꝛ iā oēs in cathino manū intingūt. Sꝫ tu ꝓditor potius audatiā sumēs ais. Nūqd ego sum rabbi? Dicit rabbi: qꝛ cōtinuo docebat̄ ab eo. Sꝫ nō dicit dñe: qꝛ recessit ab ei⁹ dñio. Ait iesus. Tu dixisti. O dñe iesu ex hac rn̄siōe nō indicasti: sꝫ ī magna suspitōe posuisti discipl̄os. Uñ petr⁹ ait iobi. Obsecro qs sit interroga mgr̄m. Et iohes ait iesu. Dñe qs est q tradet te? Et hꝫ dicēs ꝛ audiens fore iudā ex porrectiōe bucelle quā xp̄s intictā dedit iude: quia sathanas itrauit in eū nō tūc primū: sꝫ vt amplius vexaret eū sopit⁹ supra pect⁹ iesu rn̄sum nō dedit petro: vt esset sibi ꝛ alijs discipulis occultū: q si sciuissent forte interfecissent iudā: Uñ dicit hiero. Si hꝫ petr⁹ sciuissꝫ. dētib⁹ iudā discerpsisset. Sꝫ iesus manifestauit hꝫ iohi. vt essꝫ testis: quō iesus ꝓditorē sciebat ꝛ voluntarie moriebat̄. ❡Quarto euāgelista ioh. ait. O vos oēs q t. p vi. at. ꝛ vi. ꝛ ni. do. mecū cōsiderate: iesum sacrm̄ ꝯsecrātē dignū venera tiōe. Ubi tria videri pūt. Prio sacri institutio. Cōsiderans. n. dñs iesus ex suo recessu. ꝛ maxie ꝓpt̄ hec v̇ba excogitauit qd cari⁹ eis relinquere posset. Accepit ergo iesus panem ꝛ bn̄dixit ꝛ fregit. vt mathei. xvj. ca. scribit̄. deditqꝫ discipulis suis ꝛ ait Accipite ꝛ comedite hꝫ est corp⁹ meū Et accipiēs calicē gr̄as egit ꝛ dedit illis dicens. Bibite ex hoc oēs. hoc est sanguis me⁹ noui testamēti qui ꝓ vobis effundet̄ ī remissionē petōꝝ. Scd̄o videri pōt ꝓditoris recessio. Nā postq̄ꝫ iudas sacrm̄ accepit: qd̄ ei dñs dedit: nolens reuelare pctm̄ ɓm aug. Uñ. xxiij: q. iiij. c. Tu bon⁹ ipse ait. Tu bon⁹ tollera malū. nā ꝛ xp̄s iudā cū sciret furē eē tollerauit ꝛ ad p̄dicādū misit: eiqꝫ cū alijs eucharistiā dedit. Tūc ipse iudas exiuit: cui xp̄s dixit: vt io. xiij. c. scribit̄ Qd̄ facis fac cit⁹. Hoc aūt nemo sciuit discūbētiū ad qd dixerit ei. Quidā ei putabāt: qꝛ loculos hēbat iudas: qd̄ dixit ei iesus. Eme ea q̄ op⁹ sunt nobis ad diē festū: aut egenis aliqd daret. Erat aūt nox. Hinc ansel. ait. Hoc totū māsuetudinis tue

erat dñe: vt psidū illū inter cetū disci-
pulorū detegere et confundere noluisti
Tertio hic videri pt iesu erga nos
dilectio: quia seipsum in cibū et potuz
nobis donare voluit: et nō tm̄ bōis
sz et malis et discolis. Un̄ sicut iā di
ximus et indā cōicauit: q ita re° erat et
inde recedēs q̄q̄ tāta recipet bñfi-
cia q̄z ei xps oñderet tot caritatis
et humilitatis insignia tū accessit ad
principes sicut pri° ordinauerat: et ac
cepit cohortē.i.milites.vt apphēde
ret iesum. Ei nō mirū si tot ad capi
endū dñm inde misit: quia timebat
ppl'm a q iesus nimis diligebatur.
¶ Quito io.ait. O vos o.q t.p vi.
at.et vi.et m.cū multo dolore cōside-
rate.iesum discipulos alloqntē dul
ci collocutiōe. Nā post recessuz pes
simi pditoris.dñs nr̄ fecit discipulis
suis dulcissimū et vtilissimū atq cō
pēdiosum et lōgū sermonē. Cōpēdi
osum in verbis et lōgū in sentētijs.
Jnq sermōe vt ioh.xv.xvj.et.xvij.c
scribit. Tria p ordinē egit. Primo
eos in vtutib° instruxit: tū in carita
te dicēdo. Mādatū nouū do vobis
vt diligatis inuicē sicut dilexi vos. Jn
h cognoscēt oēs: quia estis mei discipli
si dilectionē habueritis adinuicē. Tū
etiā in fide dicēdo. Creditis in deū
et in me credite. Tum etiam in spe di
cendo. Jn domo patris mei mansi-
ones multe sunt. Et ego sum vitis
va. Et paclitus spūs sctūs quē mit
tet pater in noīe meo: et in multis q
causa breuitatis dimitto. Scdo eos
in patiētia cōfortat: quia agēdo bona
ppter deū debēt mala pati. Un̄ eis
dicebat. Sz venit hora: et nūc est vt
oīs q interficit vos arbitret se ob-
sequiū pstare deo. Et h facient vobis
quia nō nouerūt prem neq; me. Ter-
tio eos in gratiarū actiōe docuit: quia
vt math.xxvj.c.dī. hymno dicto ex
ierūt i monte oliueti. ¶ Sexto ioh
euangelista ait. O vos oēs q trā. p
vi.at.et vi.et nimio dolore mecū cō-
derate ihm iā in orto ter orarē mul
ta fatigatiōe. Ubi tria cōsiderare oz
Primo cōsiderare laborē exortatio
nis. Nā exiēs ihs in montē oliueti
cū discipulis suis ait illis exhortatio
ne dulcissimā sed nō sine pena gra-
uissima. Omēs vos scandalū patie
mini in me in ista nocte. Scriptū est
enim zach.xiij. Percutiā pastorē et
dispergētur oues gregis. Et tūc vt
luce xxij.ca.scribit: ait dñs simoni.
Simon ecce sathanas expetiuit vos
vt cribaret sicut triticū: Ego aūt ro
gaui p te vt nō deficiat fides tua: et
tu aliqñ cōuersus cōfirma fres tuos
Qui dixit ei sm math.xxvj.c. Et si
oēs scādalizati fuerit i te: ego nūq̄
scādalizabor. Ait illi ihs. Amē di-
co tibi: quia in hac nocte anteq̄ gal-
lus cātet: ter me negabis. Marcus
vo.xiiij.ca.de ipius galli cātu ple-
nius eloqtur dicēs Priusq̄ bis gal
lus vocē dederit: ter es me negatu-
rus. Ait illi petr°: Etiā si oportuerit
me mori tecū: nō te negabo: vbi glo.
Quid dicis petre. duplicit peccas.
Primo quia oibus te pponis dicens
Et si oēs scā.fu.in te ego non scan-

dalizabor. Et rursum dño te oppo nis q̃ ille dicit: tu me negabis: ⁊ tu dicis: nõ te negabo. merito ergo ca des. Grego. aũt dicit petrũ hoc di xisse nõ ex p̄sumptiõe: sꝫ ex feruenti dilectiõe. Itaꝫ similiter ⁊ oẽs discipuli dixerũt. Ait enim grego. Diuina di spensatiõe factũ est: puidebat enim dñs futurũ esse petrũ eccleſie sue pa storẽ: ⁊ durũ quidẽ ad parcẽdũ. Si cut aliqñ. dixerat dño. Si peccaue rit in me frater meꝰ: dimittã ei vſqꝫ septies. Et rñdit ei: nõ tm̃ septies: ſꝫ vſqꝫ septuagies septies. Permisit ergo eũ dñs cadere vt in sua culpa disceret q̃liter alijs indulgere debe ret. Scdo oportet ꝯsiderare labo rẽ cõmonitiõis: qꝛ his dictis venit trãstorrentẽ cedron in villã q̃ dicit gethsemani vbi erat ortus: in quem introiuit ipẽ ⁊ discipuli eius. Scie bat aũt ⁊ iudas q tradebat eũ locũ qꝛ freq̃ter ꝯueneratillu e cũ disci pulis suis: ⁊ dixit illis. Sedete hic ⁊ vigilate donec vadã illuc ⁊ orem. Et assumpto petro ⁊ duobꝰ filijs ze bedei cepit cõtristari ⁊ mestus esse ⁊ ait illis. Tristis est aĩa mea vſqꝫ ad mortẽ. Et ꝯmonuit eos vt vigilarẽt secũ dicẽs. Sustinete hic ⁊ vigilate Tertio oportet ꝯsiderare laborẽ p̄ liatiõis. Nã diuisus a b eis q̃tum ia ctus est lapidis: pcidit in faciẽ suaꝫ orans ⁊ dicẽs. Mi pater si possibi le est trãseat a me calix iste. Quia vi deo oculis mẽtis mee iudã venien tẽ ad pdendũ. Uideo irã iudeorꝫ paratã ad capiendũ me. Uideo ꝑse cutiones ⁊ angustias filiorꝫ meorꝫ ⁊ matris mee. Uideo omnes quas passurus sum penas: ⁊ dolor sensua litatis vrget me. Ideo mi pater si possibile est sicut tua infinita pietate ⁊ clementia tanto tp̄e sustinuisti: Ita simili carita te parce eis sine tot ⁊ tã tis flagellis ⁊ dolorib꜡ meis. Sed qꝛ p̄ re passiõe loquor: tñ fiat voluntas tua. vbi augꝰ. ait. Christus docet hu manã volũtatẽ diuine cõfirmari ſi ne subijci. Et venit ad discipulos su os: ⁊ inuenit eos dormiẽtes: qꝛ p̄ an gustia vigilare nõ poterãt: ⁊ dixit pe tro. Sic nõ potuisti vna hora vigila re mecum: quasi dicere velit. O pe tre vbi est feruor tuus q paulo ante sit vitã tuã ꝓ me ponere asserebas Es ne iã oblitus ꝓmissi: Uigila pe tre aliter timeo q̃ cõtra te tẽptatio ꝯualebit. Et ideo infert oibus. Ui gilate ⁊ orate vt nõ intretis in tem ptationẽ. Spũs qdem ꝓmptus est caro aũt infirma. Et iterũ abijt scdo ⁊ orauit eundẽ ſmonẽ dicẽs. Pater mi si nõ potest hic calix trãsire a me nisi bibã illũ: fiat volũtas tua: quasi dicat. Pater scẽ inclina aurẽ tuã in verba oris mei: qm̃ tribulatio p̄xi ma est: qm̃ nõ est q adiuuet. Un̄ pro pha. Repleta ẽ ingt malis aĩa mea qd exponẽs au. ait. Nõ vicijs ⁊ pctis sed humanis malis. i. dolorib꜡ re pleta fuit aĩa xp̄i: qbus ipsa cõpatit carni. Et ambro. in. iij. lib. de tri. di cit. Ut homo turbat: vt homo flet. Et infra. Nõ turbat eius virtus nõ turbat eius diuinitas: sed turbatur

nia sm humane fragilitatis assumptionē. Mihi cōpatitur mihi tristis est mihi dolet. ergo p me: i me do luit. q p se nihil habuit qd doleret. Doles igit dñe iesu mea vlnera nō tua: q: tu nō p te sz p me doles. Et iō hiero. ait. Erubescat q putat saluatorē timuisse mortē: & passiōis pauore dixisse. Transeat a me calix iste. Mgr sen. lib. iij. di. xv. c. Ne aūt hoc exponēs ait. Habuit enī xps verū dolorē & tristiciā i natura hominis Sz nō sicut nos q sum⁹ mēbra eius Nos ei causa pcti nři his defectib⁹ necessario subiacem⁹. Et infra. Xps non ita fuit turbatus timore: vel tristicia: vt a rectitudine & a dei cōtēplatiōe aliqliter declinaret. sm quē modū intelligit cū dicit nō timuisse vel tristis fuisse. Et hiero. exponēs illud mat. Cepit cōtristari & mest⁹ esse: Ut veritatē ingt pbaret assumpti hōis: vere cōtristat⁹ est: sz nō passio ei⁹ dñaf aīo. Uerū ppassio est in primo motu: passio aūt in cōsensu. Ubi sciēdū est sm beatū bonauen. q est qdā tristicia pter rōis impiū: q cōsurgit ex qdā necessitate: sicut prim⁹ mot⁹ q est cōis sapiētib⁹ & insipientib⁹: & est qdā tristicia subiecta rōnis impio: qn qs tristaf rōne dictāte ipm tm & taliter sup aliqd debere tristari: q sola fuit in xpo ex voluntate: lz in hoie alie insint & hoc ex necessitate. Sic igit mest⁹ venit ad discipulos & inuenit eos dormiētes Erāt ei ocli eoz gnati: & ignorabāt qd rñderēt ei. Ubi Bern. ait. Magna abusio: nā ardēti⁹ desiderāt seculares pnitiosa q nos vtilia. Illi eni⁹ ipsi currūt ad mortē q nos ad vitā. Uñ cū discurreret cū sollicitudine tradēdi xpm ipse iudas tūc discipuli somno grauabāt. Et relictis illis iterū abijt & orauit tertio eundē smonē dicēs. Et fact⁹ in agonia vt luc. xxij. c. dr: plixi⁹ orabat. qn p visione passionū qs suscepitur⁹ erat: & psecutiōe discipuloz: & angustie matris ita pcussus est q fact⁹ est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrētis i terrā. Pugnauerūt i eo timor, & amor: sz q: vicit amor dixit volo q moriar p salute humani generis. Et tāto impetu pugnauerūt vt ex nimia altercatōe resolut⁹ sanguis per oēs poros q tāto dolore apu fuit exiuit vsq ad terrā. Ubi aug⁹. ait. Angustias aie tue & carnis dñe iesu idicat ille sudor sanguine⁹ q orōnis tpe de sctissima carne tua guttatim decurrebat in terra. Uñ aie tue tā vehemēs timor? Uñ tāti sudoris anxietas. & tā anxia supplicatio? Non ne voluntariū pri tuo sacrificiū obtulisti. Sz ppterea vt maiores erga te amoris stimulos habeam⁹: cū gratitudinis naturalis carnis infirmitatē eiusmodi indicijs in te expēdisti: Quib⁹ vere docemur: q: vē languores nřos: & nō absq sensu doloris passionis semitā pcurristi. Uox em illa vox carnis fuisse phibet nō spūs p eo qd subiūxisti: Spirit⁹ qdē pmptus est: caro autē infirma. hec ille. Apparuit autē illi angelus de celo

ꝯfortãs eũ atq; dicẽs: vt credi pt. O iesu salus mũdi: glĩa celi: fili⁹ dei bñ dicti: anxietatẽ ⁊ sudorẽ tuũ portaui apud prẽm tuũ: ⁊ vna mecũ tota ce lestis curia genuflexim⁹ deprecãtes. si aliter q̃ꝫ p mortẽ tuã humani gñis redẽptio fieri pt. Pater vtiq; rñdit: Optime nouit filius me⁹ esse diffi nitũ ipsum p humani generis salu te debere mori. Quoniã p mortem suã nõ solũ saluabit: sed ⁊ tot⁹ illu miabit mũd⁹: augmẽtabit glã scõꝝ erit sua mors glĩa ⁊ honor toti⁹ bea tissime trinitatis: Ipse humiliabit p me: ⁊ ego exaltabo eũ. Tũc ait ie sus. Paratus sũ p humani gñis sa lute vel amore facere volũtatẽ pris mei. O amor incõparabilis: o amor indicibilis: vt dei fili⁹ eligat citius mori q̃ꝫ pdat gen⁹ humanũ. Vñ be at⁹ iacob⁹ de tuderto dicit. O amo re de caritade p che me ha cossi feri to. Lor core tuto ptito. e arde per a more. Arde ⁊ incẽde e nullo troua luoco. Nõ po fugere lo focho po ch̃ e ligato. Si se cõsume come cera al fuogo. viuẽdo. more lãguisse stẽpa to. domãdo di pos fugirevno poco ⁊ i fornace trouasse locato. Oi me doue so menato a si forte languire Viuẽdo sic moure tanto monta lo ardore. ¶ Septio io. euã. d. O vos o. qui t. p vi. attẽ. ⁊ vi. ⁊ mecũ in do. lore cõsiderate iesum semetpsũꝫ de monstrãtẽ captũ cũ pditõe. Que cõ sideratio in tres partes diuiditur. In aduẽtu saluatoris: in aduẽtu p ditoris: ⁊ in captiõe redemptoris. Nã finita orõne ⁊ ꝯfortat⁹ ab ange lo venit ad discipulos ⁊ dicit illis. dormite iã ⁊ reqescite. Et cũ paulu lũ dormissẽt dixit. Sufficit. Venit hora ⁊ filius hominis tradet in ma nus pctõꝝ. Quid dormitis. Nonne videtis quõ iudas nõ dormit: sꝫ fe stinat tradere me iudeis. Surgite eamus. Altera ps ꝯsistit in aduẽtu pditoris. Nã adhuc eo loqnte. Ec ce iudas vnus de duodecim ⁊ cũ eo multa turba cũ gladijs ⁊ fustib⁹ mis sa a pricipib⁹ sacerdotũ ⁊ seniorib⁹ ppli. Qui aũt tradidit eũ dedit eis signũ dicẽs. Quẽcũq; osculatus fue ro ipe est tenete eũ ⁊ ducite caute. Deemat. xxvj. c. Preuẽit igit iudas ne appareret q ipe esset de ꝯsortio reoꝝ. ⁊ dedit eis hoc signũ triplici rõe. Prio ẽm originẽ ne iudei dece pti essent in transfiguratiõe: q: xp̃s trãsfigurabat se ad nutũ. Vñ q̃n vo luerũt iudei eũ peipitare d̃ supcilio mõtis vt scribit luce. iiij. c. iesus aũt trãsiẽs p mediũ illoꝝ ibat. Et q̃n vo luert eũ lapidare vt scribit. io. viij. c Iesus aũt abscõdit se ⁊ exiuit de tẽ plo. Scdõ vt hiero. ⁊ iosephꝰ dicũt. Ne iudei decepti essẽt i assimilatõe q: xp̃s satis siñs erat corpe iacobo mĩori ꝯsobrino suo. q: ẽm aliqs ca ptus i ea silitudie ẽ. Vñ marc⁹. xiiij. c. dicit. Adolescẽs qdã seqbat eum amict⁹ sindone sup nudo ⁊ tenue rũt eũ. At ille relicta sindõe nud⁹ p fugit ab eis. Iste qdẽ ẽm aliqs fuit iacob⁹ minor. sꝫ mlti alir sentiũt. Ter tio q: mos erat discipłis dñi ipi rece

debat a xpo accipe bñdictionē. Et in reuersiōe dabat ei osculū pacis: Nūc pueiēdo .xxvj.c. di.ait. Aue ra bi: et osculat̃ ē eū. Dixitq; illi iesus Amice ad qd venisti. A me mlta bñ ficia accepisti ppt̃ qd amicitie signo me tradis. Uñ gḡ deuot⁹ doctor O iuda mgr̃m vocas cui⁹ doctrinā z correctionē totalr̃ ɔtempsisti: mel potas i ore z amaritudinē ṽeēnū in corde: iuda de mūdo te vocaui: z tibi meū ɔsortium adhibui: tibi re gnū gl̃ie pollicebar. Ad qd venisti. Ad pdēdū pacē: ad extiguēdū lucē ad negādū vitā: ad amicitiā dissol uēdā: ad magr̃m z pastorē tuū occi dēdū. O miser z maledicte z apl̃e falsissime: o maloꝝ ɔsiliator. o ami citie pditor: o iniqtatis ppetrator: o istr̃m petor: o possessio diaboloꝝ o sceleris hōicidij ppetrator. Quō nō timuisti eū pditorie osculari. q tecū de⁹ z hō sero i eodē vase come derat: z corā te mibo genuflectens humilr̃ lauit tersit z osculat⁹ ē pedes tuos maledictos: q b⁹ illico ad ordi nādā suā mortē iuisti. Tertia ps hu ius ɔsideratōis ɔsistit i captōe redē ptoris. Qm̄ vt io. xviij. c. scribit̃. Je sus sciēs omnia q̄ ventura erant sup eū pcessit z dixit ad eos. Quē q̄ritis Rñderūt iesum nazarenū. Stabat aūt z iudas cū eis: Ut ḡ dixit ego sū Abierūt retrorsum z ceciderūt i ter ra. Ubi aug. ait. Uox sola turbā odi is ferocē: armis terribilē: sine vllo te lo pcussit: repulit: strauit virtute di uinitatis latētis. Quid indicatur⁹ faciēs: si iudicādus hoc fecit. Quid regnaturus poterit: q moriturus h potuit. Hoc autē fecit xps vt ostēde ret q̄ spōte moriebat̃. Jt ex interro gauit eos dicēs. Quē q̄ritis. Jlli aūt dixerūt. Jesum nazarenū. Rñdit ie sus. Dixi vobis q̄ ego sum. Si ergo me q̄ritis sinite hos abire. Ecce ar dor caritatis xp̄i glīosi q se iudicari dū spōte tribuit z discipulos excu sauit. Hoc aūt factū ē ait io h. vt im pleret̃ sermo quē dixit: q: quos de disti mihi nō pdidi ex eis quenquam Tunc accesserūt vt mat. xxvj. c. scri bit̃: z manū iniecerūt in iesum z te nuerūt eum. Symon ergo petr⁹ ha bēs gladiū. vt. xviij. c. ioh. scribitur eduxit eū z pcussit pōtificis seruum z abscidit auriculā eius dexteram. Erat aūt nomē s̃uo malch⁹. Et q̄z q̄z interrogasset. h̃m lucaz. xxij. ca. Dn̄e si pcutim⁹ in gladio. tñ nō expe ctauit rñsū: q: credebat forte q̄ esset volūtas xp̄i vt oēs occideret: eo q̄ ad ei⁹ vocē oēs in terrā ceciderunt. Dixit ergo iesus petro. Mitte gla diū in vaginā. Oēs eni q accepint gladiū gladio pibunt. Calicē quez dedit mihi pater: non visvt bibam illum. An putas quia nō possum ro gare patrē meum: z exhibebit mihi modo plusq̄ duodecim legiōes an gelorum. Quomodo ergo iplebun tur scripture q: sic opoztet fieri. Ubi hiero. ait. Non indigeo duodecim apostolorum auxilio: si oēs me de fenderēt q possum h̃re duodecim le giones angelici exercitus. Uua le

gio apud veteres sex milib⁹ hoium cōplebat. Duodeci ergo legionib⁹ lxxij. milia angeloꝝ fiunt. In quot gen⁹ hūanū etiā ligua diuisa ē. hec ille. Et criso. ait. Unus āgelus iter fecit. lxxxv. milia armatoꝝ. Quid fa cerent. xij. legiones angeloꝝ? Quasi dicat. Nō oportꝫ ꝙ tu adiuues me Et ait illis iesus. vt luce. xxij. c. scri bitur. Sinite vsqꝫ huc. Et cū tetigis set auriculā ei⁹ sanauit eū. Cohors autē ꝛ tribun⁹ ꝛ ministri iudeoꝝ cōprehēderūt iesuꝫ ꝛ ligauerūt euꝫ Tunc discipuli relicto eo oēs fuge runt. In illa hora. s. cū videret se ma le ꝛ opprobriose tractari. dixit ihs turbis. Quotidie apud vos sede- bam in tēplo docēs ꝛ nō me tenui- stis. Sed hec est hora vestra ꝛ pote stas tenebraꝝ. vbi deuotus doctor bernar. ait. O pie ihu. o benigne. o misericors. o curialis. o large. Ubi sunt miscdie tue? Nullus ē q tibi mi sereatur. Ubi sunt īfirmi quos cu- rasti. Nullus te associat. Ubi sunt hoīes ꝛ mulieres quos de quinqꝫ panib⁹ saciasti? Nō est q te cognos- cat. Ubi sunt bñficia q aplis cō tuli sti? Certe ecce iam oēs te derelique rūt. Proh dolor saltē mēꝫ tuā soci are deberēt. Impletū ē ergo ꝙ iob x. ca. dixerat. Noti mei q̄si alieni re cesserūt a me. Adolescēs vero qdā sequebat eū amict⁹ sindone sup nu do: ꝛ tenuerūt illū. At ille relicta sin done nudus pfugit ab eis. Sindō lineus pannus est. De hoc vero ado lescēte theophilus ait. Probabile videt ꝙ hic adolescens erat de illa domo: in qua pascha comederant. Et grego. xiiij. li. mora. ait. Qō hoc de iohāne dicit: qui ingt ipse: si ad crucē rediit prius: tñ territus fugit. Idē venerabilis beda tenet vñ ait Potuit eni fieri vt ad oia tenētium manib⁹ relapsus: mox resūpto idu mēto redierit: ꝛ subsidio noctis lu ce se turbis ducētiū iesuꝫ imiscuerit q̄si vnus de ipis: do nec ad atriū pō tificis cui notus erat pueniret. Ego autē cuꝫ pluribꝫ doctorib⁹ opinor salua istoꝝ s̄nia ꝙ fuerit iacobus fra ter dñi ppter illud qd̄ supi⁹ diximꝰ Sed de his satis. ¶ Octauo ioh. euāgelista di. O vos oēs q trā. p ui att. ꝛ vi. ꝛ nimio dolore ꝯsiderate ie suꝫ nō seipm excusantē a falsa accu satiōe. Quia in tribus locis dñs fal se accusat⁹ est: ꝛ in nullo eoꝝ se excu sauit. P ꝛo apud pōtificē antiqorē. s. annā. Ubi eniꝫ duxerūt eū sic liga gatū psentauerūt eū antiqori pōtifi ci. s. anne q erat socer cayphe. Erat aūt cayphas q ꝯsiliū dederat iudeis q: expedit vt vn⁹ hō moriat p pplo Nā tūc tpis cōtra legē erāt duo pō tifices: ꝛ fūgebant officio. vn⁹ succe dēs alteri p annū. Et isti duo q pa rentelā fecerāt ad inuicē: emerāt ta le officiū pōtificat⁹. Ueniētes ergo ad annā tanq̄ꝫ ad seniorē: ꝛ q: pri⁹ ei⁹ domū inuenerāt: Interrogat⁹ est iesus ab eo de discipulis ꝛ doctrina ei⁹. Et q: discipli aufugerāt: de do ctrina dūtaxat rñdit dicēs. Ego pa lā semp docui in synagoga ꝛ i tēplo

q̄ oēs iudei ꝯueniūt: ⁊ in occulto lo cut⁹ sū nihil. Quid me iterrogas? Jnterroga eos q̄ me audierūt. ipsi eni sciūt q̄d dixeri ego. Hoc autē cū dixisset vnus assistēs mistroꝝ dedit alapā iesu dicēs. Sic r̄ndes potifi. ci: Hic enivt dicūt aliq erat ille cui⁹ auriculaꝫ sanauerat. Ubi crisosto. ait. O q̄ nefaria pcussio. Quid hac alapa stultius ⁊ indecēti⁹? Sed q̄d fecit potēs hec oīa ꝯcutere: ⁊ dispdē alapat⁹? Nec lingua voluit pcutere nec in aliq̄ maledicē: Sꝫ hūilia ver ba ⁊ dulcia r̄ndit dicēs. Si male lo cutus sū: testimoniū phibe de ma lo: Si autē bn̄: cur me cedis? Ubi augu. ait. Quid hac r̄nsiōe verī⁹: q̄d mansueti⁹ ⁊ iustius. O patia dn̄i. O inaudita hūilitas qua nec se excusa. uit: nec ip̄m dire verberantē puni. uit. Scd̄o xp̄s accusat⁹ est apud pō tificē iunioꝛē. Nā illico annas misit eū ligatū ad cayphā pōtificē vbi scri be ⁊ seniores cōuenerāt. Seq̄bat autē iesuꝫ symō petrus ⁊ alius disci pulus. s. iohānes. Discipl9 aūt ille erat notus pōtifici: ⁊ itroiuit cū ih̄u in atriū pōtificis. Petr⁹ aūt stabat ad hostiū foris. Exiuit ergo discipu lus alius ⁊ dixit hostiarie ⁊ itrodu xit petrū. Dicit ergo petro ancilla hostiaria. Nunq̄d ⁊ tu ex discipulis es hominis isti⁹? Dicit ille: Nō sum Et exiuit foras ante atriū: ⁊ gallus cātauit: sꝫ petrus eū nō audiuit. Sta bāt autē serui ⁊ mīstri ad prunas q2 frigus erat ⁊ calefaciebāt se. Et cū vidisset eū alia ancilla: dixit his qui erāt ibi: Et hic cū iesu i galileo erat Et iterū negauit ⁊ dixit. Nō sū. vel s̄m math. xxvj. ca. Negauit cū iura mēto q2 nō noui hoīem. Sꝫ hic est dubiū q2 math. dt̄ q̄ exeunte petro ianuā vidit eū alia ancilla. Et io. dt̄ q̄ petrus stabat ad ignē. Ad quod r̄ndet augu. li. iij. de cōco: dātia cuā geliorū di. q̄ petro exeūte dixit ācil la hūjs q erāt in atrio. Hic ex illis est Quo audito petr⁹ regressus est: vt purgaret se corā illis. Aliud dubiū q2 io. dt̄. Dixerūt ei. math. dt̄. Uidit eū alia ancilla. Marc⁹ ⁊ lucas dicūt Alius eū vidēs. R̄ndet augu. ibidē q̄ cū io. dicit dixerūt: itelligit tā de ancilla quā ꝯmemorāt mat. ⁊ mar. q̄ȝ de ancilla quā cōmemorat luc. ⁊ sic inter eos nulla ē cōtrarietas. Et itelligit io. q̄n dt̄. dixerūt d̄ illo quē cōmemorat luc. Nā bn̄ potuit esse q̄ ancilla ⁊ alius sic petro dicerent Et iteruallo facto q̄si hore vni⁹, vt lucas ibidē ait: alius q̄dā. s. cogna, tus eius cui⁹ abscidit petr⁹ auriculā s̄m io. eo d̄e loco dixit. nōne ego te vidi in orto cū illo. Nā ⁊ galilē⁹ es ⁊ loq̄la tua māifestū te facit. Tūc pe trus cepit detestari ⁊ iurare q2 non nouisset hoīem: ⁊ cōtinuo iterū vel stati gallus cātauit. Et ꝯuersus dn̄s respexit petruꝫ. Qd̄ potuit ad litte, raꝫ esse verū. Uel vt aug. ⁊ beda dt̄ Respexit euꝫ oculo pietatis ⁊ mie Et recordat⁹ est petrus verbi iesu qd̄ dixerat. Priusq̄ȝ gallus cantet bis: ter me negabis. Et egressus fo ras fleuit amare. Uñ narrat in itine

rario clemẽtis ꝙ petrus extũc con-
suetudinẽ duxit semꝑ a pmo gallo-
rum cantu: vsq; ad horã matutinã
ꝑuigil in orone subsistere: culpam
illã iugit deplorãdo. Sequit. Prin-
cipes aũt sacerdotũ ⁊ oẽ ꝯsiliũ que
rebãt falsuz testimoniũ cõtra iesum
vt eũ morti traderẽt. Et ñ iuenerũt
eũ m̃lti falsi testes accessissẽt. Nouis
sime vero venerunt duo falsi testes
⁊ dixerũt. Hic dixit. possuz destruẽ
tẽplũ dei: ⁊ post triduuz reedificare
illud. Et nõ erat ꝯueniẽs testimõiũ
illoꝝ.s.ad dãnationẽ suam. Et sur-
gẽs pnceps sacerdotũ illi. Nihil re
spõdes ad ea q̃ isti aduersuz te testifi
cant? Jhs autẽ tacebat. Et pnceps
sacerdotũ ait illi. Adiuro te ꝑ deuz
viuũ vt dicas nob̃ si tu es xp̃s filiꝰ
dei viui. Dicit illi ihs. Tu dixisti. Ve
runtñ dico vob̃ amõ videbitis filiũ
hoĩs sedentẽ a dextris v̾tutis dei: ⁊
veniẽtẽ in nubibꝰ celi. Tũc princeps
sacerdotũ scidit vestimẽta sua dicẽs
Blasfemauit. Quid adhuc egemꝰ
testibꝰ. Ecce nũc audistis blasphe-
miã. Quid vob̃ videt. At illi oẽs cõ
dẽnauerũt eũ esse reũ mortis. Tũc
expuerũt in faciẽ eiꝰ ⁊ velauerũt eũ
q: nõ audebãt eũ ꝑcutere vidẽtes
eiꝰ faciẽtã amabilẽ⁊ colaphis eũ ce
derũt dicẽtes. ꝓphetiza nob̃. Quis
est q te percussit? Ubi ber. ait. Vul-
tũ tuũ dñe iesu desiderabilẽ in quẽ
desiderant angeli ꝓspicere: sputis
ingnauerũt: manibꝰ percusserũt: ve-
lo opuerunt: nec amaris vulneribꝰ
pepcerũt. Nõnulli dicũt ꝙ euz pro-
iecerũt in doliũ aq̃. Vñ in sui ꝑsona
ꝓphetã dixisse aiũt. Saluuz me fac
deus qm̃ intrauerunt aque vsq; ad
aĩam meã. Sed dũ per totã noctez
flagellat dñs: iohãnes euãgelista q̃
uis nõ explicet in euãgelio: tamẽ vt
pie credi põt: iuit ad matrẽ iesu vt
nũciaret ei quid de filio suo viderat
Virgo ãt vt a multis credit: erat in
bethania. Aliqui dicũt ꝙ erat in ce
naculo vbi filius eius iesus cenaue-
rat cũ discipulis suis. Sed vbicũq;
fuerit nõ refert: tñ est ꝙ ipsa virgo
ꝑuigil in orone expectabat audire
noua de filio suo. Cũ autẽ iohan. to
tus gemebũdus venisset ad domũ
⁊ pulsasset ad hostiũ: magdalena ve
nit otius ad aperiendũ: ⁊ audito tri
sti nũcio de mgr̃o suo silentiũ impe
rabat iohãni amare plorãti. Sed
vt dolorosa mater curiose scifcitãs
hoc audiret: citius cucurrit ad ho-
stiũ: ⁊ ait iohãni. Tu iuisti cuz filio
meo. Scis ne aliquid de filio meo
patitur ne aliq̃d mali? Sz iohan. pre
dolore loq nõ poterat. Et nimis af
flicta mr̃ ait. Tu fili mi iohan. es ita
afflictus ⁊ mihi nõ loq̃ris? Es ne tu
nũcius ille quẽ tãto dolore expecta
bam? Et iohẽs vtcunq; resũptis vi
ribus ait. Dolorosa mr̃e afflicta. In
q̃sto puncto piu che fosse gia mai
vostro filiolo tradito e ꝯpũcto. Cri
dano a lora tutti guai guai: iohãne
pianze forte e dice. Oi me iesu e sta
to p̃so da iudei: venite lo auedere
madre mia cara: che gran paura ho
che nõ lo trouarite viuo. Batuto
launo tuta la nocte agara. Credo
che gli sia d vita priuo. La dona ol

dédo la nonella amara delgli ochi li cade le lacrie ariuo. Crida o dio habia ó mi pietade. E quasi come morta in terra cade. La magdalena la teneua ne le braze ricolta e feci a gran strida. E con le mane se pcote la facia. Oime mgro mio ihu crida. O maiestro iesu, o patre caro. Come fara la tua dolète madre. E pocho stete e maria se leuaua e dixe Doue e lo mio caro figliolo: poi ala magdalena se voltaua: e al discipło cuz gran dolore pianzendo forte el viso se busaua. Dicédo oime che so lossato solo. Disse ioáne ogni hó la abádonato. iude el tradire piero la negato. Tūc dolorosa mr̄ versus ci uitaté eundo seu accelerans aiebat. Prio ad pr̄ez z dicebat. O pr̄e tu a est potētia: tuū regnū: tu es sup oés celos: soluz ergo tuū velle suffi cit ad salutē hūani gn̄is: parce igr̄ filio meo ne p eo moriaf. Scdo aie bat spūi sancto z dicebat. Amor e/ terne tu es sine principio z sine fine. Ama igr̄ tuo amore humaná natu ram z semper erit amata. Nō eni pōt aliqd a te diligi nisi amore eterno. Sufficit igr̄ tua dilectio vt fiat hu mana redéptio. Tertio se vertebat ad filiuz z dicebat. O fili mi dulcis sime qd ē hoc q audio ó te. En mo rieris sine me fili mi? O fili mi peussi ones tue mee sunt. Caro tua caro mea ē. Obprobria tua mea sunt. O fili recurras ad pr̄em tuuz forsitá ex audiet te: erḡ ñ videf exaudire me Quarto severtebat ad magdalená z dicebat. Succurri me magdaléa iouto me adosso pena: ch nō la pos so suppo:tare. Questa ela visiōe che io abe in ozone q̄sta nocte passata. Uedeua el mio fiolo caro ch era li gato amaro e andaua come la trone Quito se vtebat ad semitipaz dicés O mr̄ dolorosa i te ho dieversa sunt in cōtrariuz oīa q dicta sunt tibi ab archágelo gabriele z ab helisabet z ognata tua: sz spero q fortitudo pa tiétie filij mei patiétiá mihi p̄stabit Et sic cū dolore z fletu venit vsq; ad domū cayphe vbi dn̄s capt⁹ stabat nec tñ eū vidēr ant allog pofat: sz p forib⁹ amare flebat. Tertio xp̄s ac cusat⁹ est apud pilatū crudeliorem Mane aūt facto p̄siliū inierūt oés pncipes sacerdotū z seniores ppli aduersus iesuz vt eū morti traderét Et victū adduxerūt iesuz z tradide rūt pontio pylato p̄sidi. Tūc vidés iudas q eū tradidit q dānat⁹ esset pniā duct⁹ retulit triginta argéteos pncipib⁹ sacdotū z senior ib⁹ dicés Peccaui tradés sāguiné iustū. Ubi origen. ait. Forsitan z sathanas q in eū igressus fuerat: p̄sto fuit ei donec iesus traderef pilato: postq̄ aūt fe cit qd volult recessit ab eo: q recedé te accipe potuit. Sz quo vidit iudas q dānat⁹ eēt cū nō dū iterrogat⁹ eēt a pylato? Rn̄det q vidit exitū rei cō sideratōe métis sue: vel alr̄ vidés iu das q dānat⁹ eēt. s. ipe. At illi dixert Quid ad nos tu videris. At si dice rent scōm remigiū. Quid ad nos p tinet si iustus ē tu videris i. opus tuū q̄le sit maifestabif. Quidā hec vba ꝯuicti volūt legere dicētes. Cui⁹ ex

timatiōis reputaris apud nos: q cū tradidisti iustū ꝯfiteris. Sed aug⁹. de q.no.ꝛ ve.te.taliter inqt. Utruꝫ ea die veneris iudas in tēplo pecuniā piecerit: ꝛ seipꝫ laqo suspēderit nescit. Credit aūt qd die dñico audita dñi resurrectōe. Ad ipꝫ leo papa clamat ꝛ dicit. Sceleratior oībus o iuda ꝛ infelicior: tu fuisti quē puia nō duxit ad dñm sed desperatio traxit ad laqueū. Et vgo de sctō victo. dicit in lib. de vā sapia. Prima. salus est declinare culpā. Scōa nō desperare veniā: qꝛ se īeternū punit qui apud verū iudicē ad pniam nō recurrit. Seqtur. Principes aūt sacerdotū acceptis argēteis dixerūt. Nō licet eos mittere in corbonā: qꝛ preciū sanguinis est. Corbona vltima acuta: gazophilatiū est vbi reponebant oblata. Cōsilio aūt inito emerūt ex illis agrū figuli in sepulturaꝫ peregrinoꝝ: ꝓpter hoc vocatus est ager ille acheldemach: hoc est ager sanguis vsq; in hodiernū dié. Tūc impletū est qd dictū est p iere. ꝓphetā dicentē. Et acceperūt xxx. argenteos pciū appciati quē appciauerūt a filijs isrl: ꝛ dederūt eos in agrū figuli sicut ꝯstituit mihi dñs. Seqtur euā. Erat aūt mane: ꝛ ipi nō introierūt ī pretoriū pilati vt nō ꝯtaiarētur cohabitatione hoīs gētilis: sꝫ vt mūdi māducarēt pascha. Ubi aug. ait. O impia cecitas iudeoꝝ. Et in ptoriū.i.in locū vbi ptoꝛ.i. ꝑpositꝰ ciuitatis manebat intrare timebāt: ꝛ fratris innocētis sanguinē effūdere nō timebāt sub habitaculo cōtaminātur alieno: ꝛ non cōtaminant scelere ꝓprio. Seqtur. Jesus autē stetit ante ꝑsidem: ꝛ cū accusaretꝛ a principibꝰ sacerdotū ꝛ senioribꝰ nihil rūdit. Tūc dicit illi pilatus. Nō audis q̄ta aduersus te dicūt testimōia? Et nō rūdit ei ad vllū verbū: ita vt miraret ꝑses vehemēter. Tūc vt in euā. nicodemi legit: rogauerūt iudei pilatū dicētes. Jubeatis ipm sub voce pconis ad vos venire. Ipi vero extra stabāt qꝛ nolebāt introire. Tūc pilatꝰ misit cursoꝛē suū vt vocaret xp̄m. Cursoꝛ vero exiēs ꝛ vidēs xp̄m ante palatiū adoꝛauit eū: ꝛ extraxit vestimēta sua sibi: ꝛ ante xp̄m piecit vt per ea tñsiret ꝛ dixit. Dñe sup hāc veste ingredere qꝛ preses vocat te. Tūc iudei hoc audientes dixerūt pilato. Dñe rogamus vt hō iste ducaꝛ sub voce pcepti: ꝛ nō reuerētie ꝛ adoꝛatiōis. Nā ecce cursoꝛ quē misistis adoꝛauit eū. Tūc pilatus misit aliū nūciū dicēs illi: qd xp̄m reduceret ad locū vbi erat: ꝛ pmus nūcius veniret ad eū. Et dixit ei pilatꝰ. Quare istū hoīem adorasti: ꝛ vestimēta tua ante pedes eꝰ piecisti. Dixit ei cursoꝛ. Uidi die solis.i. dñico pueros hebꝛeoꝛuꝫ ꝛ populū multū ꝓicientes in terra vestimēta sua ꝛ adoꝛātes eū: ꝛ vocātes eū saluatoꝛē. Dicūt ei pharisei. Tu cū grecꝰ sis: quō intellexisti qd pueri clamabāt. Dixit ille. Dictū fuit mihi qd o sannaidē est qd obsecro salua. Dicit ergo pilatꝰ. Ex quo sic est

quid peccauit cursor? Et non poterat rñdere. Tūc pilat⁹ misit xij. ministros cū xij. signis Romanoꝝ in capite: ⁊ ꝑcepit eis vt introducerēt xp̄m sub voce ꝑcepti. Si illa signa inclinauerūt se versus iesū. Qð cōsiderās pilatus dixit iudeis. Nōne miramini sicut ⁊ ego. Dixerunt illi. Signiferi capita iclinauerūt. Sed postq̄ tale misteriū nō potuerūt occultare: iputauerūt illud maleficijs Deinde exiuit foras pilatus ⁊ dixit. Quā accusatiōnē affertis aduersus hoiem hūc? Rūderūt ⁊ dixerūt ei. Si nō esset h̄ malefactor: n̄ tibi tradidissem⁹ eū. Ceperūt aūt eū accusare dicētes. Hūc inuenim⁹ subuertentē gentē n̄ram: ⁊ ꝓhibentē tributa dari cesari: ⁊ dicētē se xp̄m regē esse. Dixit ergo pilat⁹. Accipite eū vos ⁊ ſm legē vr̄am iudicate eū. Dixerūt ergo iudei. Nobis nō lꝫ interficere quēq̄. Introiuit ergo iterū in ptoriū pilat⁹ ⁊ vocauit iesuꝫ ⁊ dixit ei. Tu es rex iudeoꝝ? De duab⁹ aūt accusatiōib⁹ eū nō interrogauit: non de subuersione gētis: q: iudei dicebāt ip̄m facere miracula: ⁊ hoc non erat subuertere gētes. Nō de tributo: q: sup hoc audierat rñsum xp̄i. Ad tertiā ꝟo rñdit iesus. A temetipo hoc dicis: an alij tibi dixerūt de me? Rñdit pilat⁹. Nūqd ego iude⁹ sum? Gens tua ⁊ pōtifices tui tradiderūt te mihi. Quid fecisti? Rñdit iesus. Regnū meū nō est de hoc mūdo: Si ex h̄ mūdo esset regnū meū ministri mei vtiq̄ decertarēt vt nō traderer iudeis: nūc aūt regnū meū n̄ est hic. Dixit itaq̄ pilat⁹. Ergo rex es tu? Rñdit ei ih̄s. tu dicis q: rex sū ego. Ego in hoc nat⁹ sum ⁊ ad hoc veni i mūdū: vt testimoniū ꝑhibeā vitati. Ois. n. q est ex vitate audit vocē meā. Dixit ei pilat⁹. Quid ē vitas? Quam solutionē audire non meruit: q: iudiciū a vitate ichoauit ſꝫ in vitate nō stetit. Uel nō audiuit ſm criso. q: qstio tā difficilis regrebat tractū tp̄is ⁊ ip̄e ad liberationē eius ꝑperabat. Uel ſm aug. solutionē nō audiuit: q: subito vēit i mētē ↄsuetudo iudeoꝝ de dimittēdo vnū in pascate. Et iō cū h̄ dixisset iteruꝫ exiuit ad iudeos: ⁊ dixit eis. Ego nullā in eo īuenio causaꝫ. At illi inualescebāt dicētes. Cōmouit ppl̄m docēs p vniuersaꝫ iudeā: incipiēs a galilea vsq̄ huc. Sꝫ q: multa de ista ↄsideratiōe dixim⁹ ad aliam tñseundū eē decerno. ¶ Nono ioh. euāgelista dicit. O vos oēs q trā. p vi. at. ⁊ me. ni. do. ↄside. ih̄m herodi pilatū mittentē p sui excusatiōe. Ubi tria vidēda sūt. Primo de ih̄u missiōe. Nā pilat⁹ audiēs galileam infrogauit si hō galile⁹ esset. Ut aūt cognouit q: ð herodis potestate esset: remisit eū ad herodē: qui ⁊ ip̄e hierl̄mis erat his dieb⁹. Scðo vidēdū est de ih̄u sceptiōe. Nā herodes viso ih̄u gauisus ē valde. Erat. n. cupiēs mlto tp̄e vidē eū: eo qð audierat mlta de illo: ⁊ spabat signa ab eo videre fieri. Infrogabat aūt eū mltis ſmōib⁹: vbi ansel. ait. Inter- 9

rogabat si esset ille ꝓpter quē pater suus inocētes occiderat. Interrogabat si ille esset quē pr̄ suus ab infantia voluit occidere. Interrogabat si lazarū resuscitauerat. Interrogabat qḋ aliqḋ miraculū faceret. At ipse nihil rn̄dit. Tū q: curiose petebat Tū ne ipediret ei⁹ passionē. Nā ꝓmittebat eū liberare si ad suū nutū fecisset. Stabāt āt pncipes sacerdotū ꝛ scribe ꝯstāter accusātes eū. Tertio videdū est de ihū remissiōe. Nā vidēs herodes ꝙ sibi nihil rn̄debat credēs ipm̄ esse fatuū spreuit illū cū exercitu suo ꝛ illusit eū: ꝛ induit eū veste alba: ꝛ remisit eū ad pilatū ꝛ facti sūt amici herodes ꝛ pilat⁹ in illa die. Nā aña īimici erāt adiuicē ꝛ hꝯ ꝓpter duo. Primo q: pilat⁹ pcurauerat sibi a tiberio cesare mītā pecūia oblata partē regni ipsius herodis. Scḋo sicut dꝛ in hystoria scolastica q dā.n.se faciēs filiū dei multos de galilea seduxit. Ueniēs āt ad iudeā fecit eū pilat⁹ occidi. Uñ herodes turbat⁹ q: erat de iurisdictiōe sua Sed nūc q: iesuꝫ remisit ad eū: facti sunt amici ad inuicē: sicut ꝓpha ꝓdixerat. Asti.re.ter.ꝛpn.cō.invnū ad.do.ꝛad.xp̄m eius. ¶ Tercio ioh̄ ait. O vos oēs ꝛc. Ihm̄ pilatū flagellantē sui liberatiōe. Hec qdē cōsideratio in trib⁹ ptib⁹ ꝯsistere dinoscit. Primo in stupēda cōmutatiōe Nā pilat⁹ vidēs qḋ herodes iesum remisisꝫ ad eū ꝯtristat⁹ est valde: ꝛ vocatis pncipib⁹ sacerdotū ꝛ magistratib⁹ ꝛ plebe: exiuit foras ꝛ dixit ad illos. Obtulistis mihi hūc hoiēꝫ q̄si auertentē ꝑplm̄: ꝛ ecce ego corā vobis iterrogās nullā causaꝫ inuenio ī hoīe isto ex his in q̄b⁹ eū accusatis: ꝫ neq: herodes: nā remisi illū ad nos: ꝛ ecce nihil dignū morte actū est ei. Emēdatū ergo illū dimittā. Ubi beda: q̄si dicat. Flagellis illuꝫ ꝛ ludibrijs q̄ctū iubetis afficiā: dūmō inoxiū sanguinē nō sinatis effundere. Sequit̄. Est aūt ꝯsuetudo vobis vt vnū dimittaꝫ vobis in pasca. Uultis ergo dimittā vobis regē iudeoꝝ. Sciebat.n. qḋ p inuidiā tradidisset eū sūmi sacerdotes. Pricipes aūt sacerdotū ꝛ seniores suaserūt ꝑplo vt peterēt barrabā: iesuꝫ vero ꝑderēt. Rn̄dēs autēꝫ p̄ses ait illis. Queꝫ vultis vobis dimittā de duob⁹: barrabā an ihm̄ q dꝛ xp̄us Erat āt barrabas latro q ꝓpt seditionē ꝛ homicidiū missus fuerat in carcerē. Exclamauit aūt vniuersa turba dicēs. Tolle hūc ꝛ dimitte nobis barrabā. Dicit eis pilat⁹. Quid ġ faciā de ihū q dꝛ xp̄s. Dicūt omēs Crucifigat̄. Ubi ansel.ait. O inrectū cābiū. O iiustū iudiciū. Dn̄s respuit̄: ꝛ seru⁹ postulat̄. Iust⁹ punit̄: ꝛ pctōr liberat̄. Agn⁹ occidit̄: ꝛ lup⁹ acceptat̄. Uita depit̄: ꝛ mors resuat̄ Hec etiā ꝯsideratio cōsistit in altera pte in ihū.s.flagellatiōe. Nā iteꝫ pilat⁹ q̄rens libatiōnē ei⁹ ait ad illos. Quid.n. malefecit. At illi magis clamabāt dicētes. Crucifige crucifige eū. Et pilat⁹ ait ad eos. Nullā causā mortis īuenio in eo. Corripiā ġ illū ꝛ dimittā. At illi inualescebāt vocibus magnis postulātes vt crucifige

ref. Tūc apphēdit pilat⁹ ihm ꝛ flagellauit eū. Primo ſm hiero. q: oīs crucifigēd⁹ debebat pus flagellari. Scḋo credēs eū librare tali flagella nōe ſatiſfaciēs ppło. Milites ḡ ſuſcipiētes eū in ptorio cōgregauerūt ad eū vniuerſā cohortē: ꝛ exuētes eū veſtimētis ſuis: clamidē coccineā circūdederūt ei. Clamis coccinea eſt de ſerico bis tincta et rubro colore q̄ſi purpura. Et plectētes coronā de ſpinis poſuerūt ſup caput ei⁹: ꝛ arūdinē in dexterā ei⁹: ꝛ genuflexo añ eū illudebāt ei dicētes. Aue rex iudeoꝝ. Et expuētes in eū acceptā arūdinē ꝛ pcutiebāt caput ei⁹ ꝛ dabāt ei alapas. O vos igiť q ornatis corpus vřm: ↄſiderate corpus dñi i colūna totaliter cruētatū: caput ſanguine aſpſuꝫ ꝛ vīā ornamēta deſpicietis. Profecto nō mō colūna illa ſola ſꝫ ꝛ terra pedibus calcata erat ei⁹ ſāguie pcioſo reſpſa. Tūc ipleta ē lcō yſa. pphe dicētis. A planta pedis vſq ad vticē capitis: nō erat in eo ſanitas. Tertia ps huiꝰ ↄſideratōnis ↄſiſtit i ihu dmōſtratōe. Nā deinceps iteꝝ exiuit pilat⁹ foras ꝛ dixit eis. Ecce adduco eū foras vt cognoſcatis quia nullā in eo inuenio cauſam. Exiuit ergo ieſus portans coronam ſpineaꝫ ꝛ purpureū veſtimētum ꝛ dixit eis pilatus. Ecce homo Ubi anſel. inquit. Attende aīma mea ꝛ vide qs ē iſte q̄ igredit habēs imaginē q̄ſi regis: ꝛ nihilominꝰ ſut deſpectiſſimi ↄfuſiōe repleť⁹: coronat⁹ incedit: ſꝫ ipa ei⁹ corona crucia tus illi: q: mille pūcturis ſpecioſuꝫ ei⁹ caput vel verticē vulnerauit. regāli purpura induiť: ſꝫ potꝰ in ea deſpiciť q̄ honorať. Sceptrū arūdineū manu geſtat: ſꝫ cū ipo reuerēdū caput ei⁹ feriūt. Adorāt corā illo poſitis i terra genib⁹ ꝛ regē clamāt ꝛ ↄtinue ad ↄſpuēdū venerabiles ei⁹genas ſubſiliūt: maxillas palmis ↄcutiūt: ꝛ hōorabile exhonorāt collū. Hic deuo. doc. ait. Dic mihi mī mea: Si i hierłm craſ: q̄ſi capt⁹ fuit filius tu⁹ ꝛ vict⁹ ad pilatū duct⁹. Cui illa rndit. In hierłm erā q̄ñ h̄ audiui: ꝛ greſſu q̄licunq: potui ad dñm meū puenire: cūq: illū fuiſſē ituita pugnis pcuti. alapis cedi: facie ↄſpui: ſpinis coronari: ꝛ ob pbrūi hoim fieri. ↄmota ſūt oīa viſcera mea. ꝛ defecit ſpūs me⁹ ꝛ nō erat fere vox mihi neq; ſenſus. Erāt mecū ſorores mee ꝛ alie plāgētes mecū: ꝛ ſuſfētātes me. Sꝫ ad reliq̄ tūſeam⁹. ¶ Un decimo ioh. euāgeliſta dilect⁹ ieſu diſcipulus ait. O vos oēs ꝛc̄. Ieſuꝫ pilatū ſentētiantē crucis dānatiōe. Que cōſideratio tres partes habet Prima eſt quedā iudcoꝝ exclamatio. Nā cū vidiſſent eū foras venientē pōtifices ꝛ miniſtri clamabāt dicentes. Crucifige Crucifige eū. Dicit eis pilatus. Accipite eū vos ꝛ crucifigite. Ego eni nō iuenio i eo cauſam. Reſpōderūt iudei ꝛ dixerunt Nos legē habemus: ꝛ ſm legē debet mori: quia filiū dei ſe fecit. Cuꝫ aūt audiſſet pilatus hos ſmones magis timuit: ꝛ ingreſſus ptorium iterum dixit ad ieſum. Unde es tu Ieſus autē reſponſum nō dedit ei.

Dicit ergo illi pilatus. Mihi nõ loq
ris. Nescis qꝛ ptãtem habeo crucifi
gere te: ꝛ ptãtẽ habeo dimittere te?
Hic quidã doctoꝛ dicit. O pilate ef
ficaciter te accusas: qꝛ iesum inocẽ/
tẽ potes dimittere. qꝛ sup hũc dicis
ptãtem te hr̃e. Rñdit iesus. Nõ ha
beres ptãtez aduersus me vllã: nisi
tibi datũ esset desuper. Propterea
q me tradit tibi mai⁹ pctm̃ hꝫ: qꝛ. s.
ex inuidia fecerũt: tu aũt ex timoꝛe.
Vñ aug⁹. in sermõe. Ab ipso deo ac
cepit ptãtem hõvt iudicaret deũ: de
um occultũ: hoiem manifestũ. qꝛ te
ste ,pp̃ha: ibi abscõdita ẽ foꝛtitudo
ei⁹. ꝛ exinde q̃rebat pilat⁹ dimittere
eũ. Judei aũt clamabãt dicẽtes. Si
hũc dimittis nõ es amicus cesaris.
Omnis eni q se regẽ facit cõtradi/
cit cesari. Scd̃a pars cõsideratõis ẽ
iniq̃ ꝛ crudelis sñiatio. Nã timens
cesarẽ pilat⁹ adduxit foꝛas iesum: ꝛ
sedit ,p tribunali ad iudicãdũ. Ubi
dicit criso. Facile desũt a insticia q i
causis magis hoĩes q̃z deũ foꝛmidat
Erat aũt perasceue hoꝛa q̃si sexta ꝛ
sedit ,p tribunali in loco qui dꝛ lyco
stratos: hebꝛaice aũt gabata: ꝛ dixit
iudeis. Ecce rex vester. Illi aũt cla/
mabãt. Tolle tolle crucifige eũ. Di
xit eis pilat⁹. Regẽ vr̃m crucifigaꝫ.
Rñderũt põtifices: dicẽtes nõ habe
mus regẽ: nisi cesarẽ. Sedẽte autez
eo ,p tribunali: misit ad eũ vxoꝛ sua
dicẽs. Nihil tibi ꝛ iusto illi. Multa
eni passa sum hodie p visum ,ppter
illũ. Ubi dicit glo. rabbani. Diabo/
lus vidẽs patientiã xp̃i ꝛ vidẽs se ,p
sternẽdũ ab humilitate ꝛ passiõe xp̃i
voluit p mulierẽ reuocare ,pcessũ
passiõis xp̃i. sicut p mulierẽ ,pcura/
uit dãnationẽ humani generis. Vñ
dixit pilat⁹. Ego nullã causaꝫ moꝛ/
tis inuenio in hoc hoie. At illi ma/
gis clamabãt vt crucifigeret̃. Pila/
tus aũt volẽs pp̃lo satisfacere dimi
sit illis barrabã quẽ petebãt: iesuꝫ
vero flagellatũ tradidit volũtati eo
rum vt crucifigeret̃. Tertia ps ẽ pi/
lati q̃dã excusatio qꝛ pilat⁹ lauit ma
nus suas accepta aqua dicẽs. Inno
cẽs ego sum a sanguine iusti huius
vos videritis. Et rñdẽs vniuersus
pp̃ls dixit. Sagnis ei⁹ sup nos et su
per filios nr̃os. Ubi qdã doctoꝛ dic̃
O dati in repꝛobũ sensum ꝛ obsti/
nate malicie: crimẽ vr̃m ad vr̃os po
steros destinatis. Sufficiebat ei vo/
bis vr̃a punitio: sꝫ ita fiet vt postula
tis. Sꝫ his dictis veniam⁹ ad aliã cõ
siderationẽ. ¶ Duodecio ioh. euã/ 12
gelista dicit. O vos o. q t. p vi. ꝛc. ie
sum mr̃em associãtẽ nimia cõpassi/
one. Hec aũt ꝯsideratio tres partes
hꝫ: quaꝝ Prima est vel ꝯsistit in iesu
despectiõe vel illusiõe. Nã vt dicit a
liq ad suggestiõeꝫ iudeoꝝ iteꝝ clami
dẽ coccineã circũciderũt ei: ꝛ coꝛo/
nã de spinis posuerũt sup caput ei⁹
ꝛ arũdinẽ in dextera ei⁹. ꝛ iõ seq̃t.
Postq̃z illuserũt ei: exuerũt ei clami
dẽ coccineã ꝛ induerũt eũ vestimen
tis suis: ꝛ duxerũt vt crucifigerẽt eũ
Scd̃a ps ꝯsistit in iesu vili deducti/
one. Vñ para cruce ꝛ alijs necessari
is ad ei⁹ crucifixionẽ: posituscꝫ i me

dio duoꝝ latronū ꝛ baiulās sibi cru cē exiuit in eū q̄ dr̄ caluarie loc⁹: he braice aūt golgota. Seq̄baſ aūt illū multa turba ppl'i: ꝛ mulieꝝ. s. miſrīs ꝛ ſoroꝝ ꝛ aliaꝝ q̄ ſecute fuerāt ipſum a galilea miſtrātes ꝛ eū q̄ plāgebāt ꝛ lamētabāt illū. Hic aug⁹. ait in pſo nā virginis. Sū fili⁹ me⁹ ieſus pilato impante p̄cone clamāte pp'lo ipro pāte baiulās ſibi crucē ad ſupplicū traheref. fact⁹ ē ɔcurſus pplo ꝛ poſt eū: Aliꝗ cūtes deridebāt ꝛ illudebāt ei. Aliꝗ pꝗciētes lutū ꝛ imūdicias ſu per caput ꝛ faciē ei⁹. Sequebaſ eū meſtiſſima mr̄ cū maria magdalēa: q̄ excepta mr̄e ſup oēs dolebat. Et alie mulieres plāgētes: a quibus ve lut mortua ſuſtētabaſ. Hec ille. An xiabaſ ir reverſus filiū miſera mr̄: vt eū iuuaret ad crucē portādā: q̄ ma gna ꝛ pōderoſa minus afligebat ie ſuꝫ verberib⁹ cruētatū: ꝛ ſanguine deficiēte debilitatū. Sꝫ miniſtri di aboli ne filiū tāgeret in terrā eā ca dere faciebāt. Tūc anguſtiata mr̄ ait ad ioh. ꝛ magdalenā. Ducite me q̄ſo ad locū q̄ valeā videre ꝛ tāgere filiū meū anq̄ꝫ p̄ dolore hic moriar Et pueniēs p methodū ad portam ciuitatis aſpiciēs a lōge vidēs filiū ſub cruce pene deficiētē: aflicta mi nis cepit dicere. Fili mi qs mihi da bit vt p̄ te moriar: fili mi ambulare nō potes: crucē amplꝰ portare non vales. Te iuuare nō ſinor. Quid igi tur faciā fili mi. Miſeremini mei mi ſeremini mei: ſaltē vos amici mei q: man⁹ dn̄i tetigit me: ꝛ hec dicēs atꝗ curioſi⁹ filiū p̄pe reſpiciēs: ꝛ eū ſan guie ꝛ plagis plenū cognoſcere nō valēs: dicebat ad ſocias. O magda lena eſt ne fili⁹ me⁹ iſte. O ſorores ca re agnoſcitis ne nepotē vr̄m. Eſt ne iſte q velut leproſus ꝛ mortu⁹ venit. Tūc oēs amariſſie flebāt ꝛ dicebāt Iſte eſt aflicta mr̄ fili⁹ tu⁹: q iuxta va ticiniū yſaie factus eſt q̄ſi leproſus: Et ait mater ad filiū. O fili dulciſſi me. O fili ſanctiſſime nimis es an guſtiatus: mihi lāgnor aſſiduus re ſtat vite ppetu⁹ dolor anguſtiaruꝫ. O dulce refrigerium: ꝛ mei cordis gaudiū: q̄ꝫtū es turbatus. iaꝫ in me ipſa deficio: me ſuſtinere nō valeo: es fili lacerat⁹. Et hec dicēs in terrā velut mortua cecidit. Qd̄ vidēs ie ſus p̄ dolore amplꝰ ire ꝛ cruce porta re nō valuit: ſed in terrā ſiſr̄ cecidit. Qnē vi leuātes de terra app̄hende rūt ſymoneꝫ quēdā circnenſem ve nientē de villa p̄rem alexādri ꝛ ruffi ꝛ angariauerut eū: ꝛ impoſuerūt illi crucē portare poſt ieſuꝫ. At mlieres erigentes virginē plangebant poſt eū. Et ɔuerſus ieſus ad illas ait. Fi lie ieruſalē nolite flere ſup me: ſꝫ ſu per voſ pſas flete: ꝛ ſup filios vr̄os. Qm̄ ecce veniēt dies in quib⁹ dicēt Beate ſteriles ꝛ vētres que non ge nuerūt: ꝛ vbera q̄ n̄ lactauerūt. Tūc incipiēt dicere montib⁹ cadite ſup nos: ꝛ collibus cooꝑite nos. Quia ſi in viridi ligno hoc faciūt: in arido qd fiet. Prophetiſauit aūt de tribu latione quā iudei paſſuri erāt in vi dictā mortis ſue a tito ꝛ veſpiano.

Nā si in viridi ligno: hoc est in me: qui sum oī grā plen⁹: tā crudele iudiciū faciūt: qd in arido: hoc est ī vobis q estis puuati grā ⁊ inīgtate pleni fiet. ¶ Tertia pars huius ꝯsiderationis cōsistit in iesu cōclauatiōe Nā dicebant ⁊ alij duo nequā cū eo vt interficerēt. ⁊ postq̄ venerūt in locū qui vocat calurie ibi crucifixerūt eū quoniā expoliantes eū omnibus vestimentis: ⁊ ꝓpter hoc renouatis plagis pia mater oci⁹ cucurrit ad eū ⁊ amplectēs ⁊ osculās eū: cooperuit eum circa lumbos: lꝫ aliqui dicant ꝙ existēs in cruce dominus coopertus est a matre sua: q̄ in lumbis eius ꝓijciēs pannū capitis sui miraculose se inuoluit in eū. Hec sunt pie credēda. Sed h̄ mens deuota multa cogitare pōt. Primo iesum nudū positū in q̄dā ꝯcauitate mōtis. Scdō iudeos sibi īpꝓperātes. Tertio mīstros diaboli crucē ⁊ alia coaptātes. Et nota ꝫm bern. ꝙ claui nō erāt acuti: sed quadri: ⁊ obtusi in acuminib⁹: q nō tm̄ carnē penetrabāt: sꝫ etiā ipsaꝫ carnē secū ⁊ neruos ⁊ ossa inter lignū portabāt ⁊ sic dolorē nimiū ei inferebāt Sed de crucifixiōe varia est opinio Grego. tese⁹ dicit ipsuꝫ crucifixum in terra. Alij dicūt ipsum crucifixū in aere. Extensus in cruce domin⁹ clauis duris affixus in medio duoꝝ latronū medius positus est. Ūn̄ dicitur in euāgelio. Et latrones: vnū a dextris: ⁊ aliū a sinistris. Et ipleta est scriptura: que dicit. Et cum iniquis deputatus est. ⁊ alia scripturā dicit. Foderunt manus meas ⁊ pedes meos: dinumerauerūt oīa ossa mea. Ipsi vero cōsiderauerunt ⁊ inspexerūt me diuiserūt sibi vestimēta mea: ⁊ super vestē meam miserūt sortē. Tūc impleta est ꝓphia etiaꝫ q̄ muneri xxj. de serpēte ꝯscribitur. Ille serpens erat sine veneno. iste sine peccato. Ad illius aspectū populus sanabatur: ad istius aspectū populus restaurabatur. Ille vero pro signo ponebat ⁊ iste similiter. Scripsit autē ⁊ titulūꝫ pilatus super crucem. Jesus nazarenus rex iudeorū. Hunc titulū multi legerūt quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus est iesus. ⁊ erat scriptum hebraice grece ⁊ latine. Dicebant ergo iudei pilato. Noli scribere. Rex iudeorum. sed quia ipse dixit. Rex sum iudeorum. Respondit eis pilatus. Quod scrpsi scripsi. ¶ Decimotertio Johannes euangelista dicit. O vos omnes qui transitis per viā ⁊c. Jesum matrem turbaīq; alloquētem crucis alleuatione. Hec similit ꝯsideratio queādmodū ⁊ alie i tres partes diuidit. Primo in dn̄i nr̄i locutione: quoniā eleuata cruce ⁊ domin⁹ in ea pēdens septies locut⁹ est iuxta illud prophete. Septies in die laudē dixi tibi. Et tūc ab ei⁹ ore septē amoris flamme exierūt. Prima flamma vocatur parceus. Nā ipse dominus eleuatus in cruce illico clamauit ad patrem. luce. xxiij. c. dicēs. Pater dimitte illis: q: nesciunt

quid faciūt. Ubi ysido. Disce xp̄iane a xp̄o tollerantiam: quia palmis est pcussus: flagellis cesus: sputis illusus: clauis affixus: spinis coronatus morte dānat⁹: oīm tñ immemor dicit: pr̄ ignosce. Scd̄a flāma vocat cōdonās. Nā vnus ex his latronib⁹ q pēdebāt. s. gesmas q malus erat a sinistris: blasphemabat eū dicens. Si tu es xp̄s salua temetipm̄ ⁊ nos Rn̄dens aūt alter. s. dismas q bon⁹ erat a dextris: increpabat eū dicens Neq; tu times deū: q in eadē dānatiōe es. Et nos qdē iuste nā digna factis recipim⁹: hic vo nihil mali gessit. Et dicebat ad ihm̄ vt luce xxiij. c. septi est. Dn̄e memēto mei dū veneris in regnū tuū. Ubi aug⁹. Quis ingt illū docebat nisi q iuxta illū pēdebat. Et dixit illi ih̄s: vt luce ibidē di. Amē dico tibi hodie mecū eris in paradiso. Ab his verbis capiāt pctōres cōfidentiā: q: septē vba xp̄s dixit latroni: septē habētia cōditiōnes ⁊ progatiuas. Nā pm̄ verbū fuit veritatis cū dixit: amē: q: iurauit dn̄s ⁊ nō penitebit eū. Scd̄m vbuz fuit pietatis cū dixit: dico: ego q ex ppetate ppria loquor. Tertiū vbū fuit caritatis cū dixit tibi. s. qui magnus petōr es: ⁊ iō caritate sola te a penis inferni libero. Quartū verbū fuit breuitatis cū dixit: hodie. Quintū verbū fuit societatis cū dixit mecū: ⁊ si deus secū quis cōtra eū. Sextū verbū fuit firmitatis cum dixit eris. Septimū verbum fuit iocunditatis cū dixit: in paradiso. Et nō mirū si talia latroni xp̄s dixerit. q: in eo septē inuēte sūt vtutes. Quaz prima fuit fides: quia excepta virgine preter istū latronē nullus in xp̄o tunc habuit fidem. Scd̄a fuit spes quia ceteris preter virginē spem amittentibus: ipse solus sperauit habere gaudia paradisi. Tertia fuit caritas: quia nō nisi amore accēsus christuz fuisse deū in tanto feruore cōfessus est. Quarta fuit fortitudo quia q̄uis in penis existeret: tamē dicebat nos quidē iuste digna factis recipimus. Quīta fuit iusticia siue virtus iusticie: quia proximū redarguens ait. Neq; tu times deum. Sexta fuit temperantia: quia temperate petijt. Memento mei. Septima fuit prudentia quia nō petijt inutilia. sed memoriā sui. Sed propter istas virtutes latro habuit septem priuilegia. Quoꝝ primū est meritū impetratiōis: quia illud qd̄ patiebatur merito propter sua pctā: ex dilectiōe ⁊ feruore caritatis sue: versuz est ei in meritū martirij: ⁊ tāto solēnus fuit eius martiriū quanto modo: loco ⁊ tēpore cōsimili passus est sicut ⁊ xp̄s. Scd̄m est cōpassiōis q: magis iste cōpassus est xp̄o ⁊ beate virgini ⁊ magis publice q̄ alij: q: iste cōpassus est xp̄o vt deo ceteri vero preter beatā virginē tanq̄ homini. Tertiū est significatiōis q: pm⁹ significauit aīas redēptas sanguie xp̄i. Quartū est pdicationis q: primus xp̄z esse dei filiū pdicauit apte. Quintū martirizatiōis q: pm⁹ mar

tyr fuit in ecclia post tempus passionis xpi. Septiu est renouatiois: q2 pmus e renouat⁹ baptismo sanguinis. Septimu est pmissiois: q2 pro sibi donatu est regnu eternu. Tertia flamma vocat trassormans: q2 dolore afflicte mris sui intra se cocipies ait illi. vt ioh. xix. c. dr. Mulier ecce filius tuus. Nam paupcula mater respiciens q latroni loquetur: znon sibi fili⁹ e⁹ in cruce deficies. Quid nam: aiebat ei. vnici vite mee solaciu post tuu doloros u discessu faciet mater tua. Cui me desolata relinquis? Que verba z similia iesus audiés ex hijs nimis afflictus z vltra q credi potest. respexit iohane virginé virgini esse similez. z ait matri Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit ea discipulus i sua Ubi bernar. ait. O qualis comutatio: iohanes tibi p iesu tradit. Seruus pro domino: discipulus p magistro. filius zebedei p filio dei: purus homo p vero deo: quo no tua3 affectuosissima aiam ptrasibat gladius. Hoc audito: q z nostra lic3 saxea: licet ferrea pectora sola scindit recordatio. Hec ille. Sequit. A sexta aute hora tenebre fce sunt super vniuersa3 terra vsq3 ad hora nonam z obscurat⁹ est sol. Quarta flamma vocatur declarans: que exijt cu dixit. Hely hely lamazabathani. Hoc est: deus me⁹ deus me⁹ vt qd dereliquisti me. Hic apte declarauit diuina natura pmisisse huana3 pati. Quida aute illic stantes z audientes dicebant. helia3 vocat iste. s. Romani qui idioma non intelligebat Quita flama vocat sitiens: na sciés ibus quia oia 9sumata sunt vt scriptura adimpleret dixit. sitio. Ubi bernard. ait. O bone z dulcissime iesu quid est q loqris: quid est q dicis. In cruce cu iniqs suspéderis in ligno clauis affigeris z dicis: sitio. Corpus tuu fustibus coteritur vinculis astringit: vultus tuus conspuitur z dicis. Sitio. Corona coronaris spinea: militari pforaris lacea z dicis sitio. Hec ille. Tot fuisti cruciatus doloribus: z nullatenus es conqstus: z modo de siti incipis coqueri. Reuera bone iesu si sitis no aqueu liquore: sed fidem z salutem miserabiliu peccatoru. p qru salute sic aspere cruciaris. Sequit. Uas ergo positu erat aceto plenu: z continuo currens vnus ex eis accepta spogia ipleuit ea aceto: z iposuit arudini: z ysopo circupoñetes obtulerut ori eius z dabat ei bibere mirratu3 vinu cu felle mixtu. sm math. xxvij. ca. vt impleret qd dictu est per pphetá dicenté. Dederut in escam mea fel: z in siti mea potauerut me aceto. Sequit. Et cu3 gustasset noluit bibere. Sexta flamma vocatur 9sumas: q2 cu gustasset iesus acetu dixit. Cosumatu est. s. misteriu ppt quod carne assupsi. Septima flamma vocat recomédas. na itez clamás iesus. vt luce. xxiij. ca. dr: voce magna dixit. P2 in man⁹ tuas 9me

do spm meu. Ubi bern.ait. Ascēdit in altu vt longius audiret: fortis clamauit: vt nullus excusaret: clamori lacrimas addidit vt hō cōpateret. Hec fuit illa doloris vox: pro q̄ tota mundialis machina visa est pariter doluisse. Terra tremoribus quatit: aperiunt sepulchra. Uelū tēpli scinditur: z celū in suis luminaribus obscurat: solus hō nō cōpatit. p q̄ xps occidit. Seqt. Et hec dicēs expirauit. Et velū templi scissum est in duas partes a summo vsqz deorsum z terra mota est: z petre scisse sunt: et monumēta apta sunt: z multa corpora sanctoz q dormierāt surrexerūt. Et exeūtes de monumētis post resurrectionē eius venerūt i scāz ciuitatē: z appuerūt multis: z fracto superliminari tēpli infinite magnitudinis: vt ita dicā sicut habet in euāgelio nazareoz: audite sunt voces i aere: vt dicit iosephus. Trāseamus ex his sedibus q erāt voces angeloz: q p̄erant illis natoibus. Scōa pars hui9 cōsideratiōis cōsistit in dñi matris lamētatiōe. Nā pia z afflicta mater dolore nimio agitata: nunc alloqt filium: nūc alloquit iu deos: nūc alloquit crucē: nūc alloquit mortē. Filio nanqz sic ait. Ueh mihi fili mi: Ueh fili qs dabit mihi vt ego moriar tecu. Cur agnus inocēs occisus es. Fac fili mi vt ego tecum moriar. Male remanet sine filio mater. O fili trahe me tecū: noli esse dolorose matri dur9 q cūctis fuisti benign9 nihil mihi grati9 in p̄senti q̄ te amplexato in cruce cōmori tecū. Nihil mihi amarius q̄ viuere: postq̄ tu mortuus es. O mi nate tu mihi pater. tu mihi mater: tu mihi spōsus: tu mihi frater tu mihi filius: tu mihi oia eras: nūc orbor parētibus: nūc viduor spōso: nūc dsolor fratre: nūc priuor ple: nūc ecce oia pdo. Ubi est ille aspectus delectabilis. Ubi est illevultus amabilis in quē desiderāt angeli pspicere. speciosus forma p̄ filijs hominū factus est oium inde corus. Ubi est lo quela suauis. Ubi ē cōuersatio māsueta. Quare rubz est indumētū tuū. Ubi ē tunica quā feci tibi fili mi: quo ibo fili mi. Ultra quid faciā. Deinde dicit iudeis O impij iudei nolite mihi parcere postq̄ filiuz crucifixistis crucifigite simul z matrē: aut si mortē habetis seuiorē p̄bete. Post hec crucē alloqtur dicens. O crux seuera q̄ mat filij mei facta es: q̄re abstulisti eū mihi: ego āplexabar eū brachijs: z tu stringis eū clauis. Ego inuolui eū pannis: z tu extēdisti eū lignis. Ego vestiui eū tunicis: z tu induisti eū vestimēto sanguīs. Ego potaui eū lacte: z tu potasti euz aceto z felle. Redde ergo filiū meū mihi vt meli9 tractē eū: vel saltē flecte ramos vt tangā eū. Deinde alloquit mortē dicēs O mors seuera: exere vires: dissolue cōpages: puie mrēz cū filio simul: q: q̄ ibit filius sine matre. O mors miserere mei. tu sola mihi places: tu sola potes auxiliū dare. da igit cōpendiū doloribus meis. Tertia

pars huius cōsideratiōis cōsistit in totius turbe collocutōe. Nā mistri diaboli ptereūtes blasphēabāt eū mouētes capita sua. & dicebāt. Vah qui destruis templū dei: & in trib⁹ diebus reedificas illud: salua temet ipm: si filius dei es descende de cruce. Similiter & principes sacerdotū illudentes ei cum scribis & seniorib⁹ dicebāt. Alios saluos fecit seipsum nō pōt saluū facere. Si rex israel est descendat de cruce & credimus ei. Cēturio autē & q cū eo erāt custodiētes iesum. viso terremotu & his que fiebant q sic clamans expirasset: timuerūt valde & glorificauerūt deū dicentes. Vere fili⁹ dei erat iste & homo iustus: & ois turba eorū qui simul aderāt ad spectaculum istud & videbant que videbāt percutientes pectora sua reuertebātur. ¶ Decimoquarto ioh. euāgelista ait. O vos o. qui transi. &c. Iesu₃ sanctū cetū deponentē de crucis subleuatione. Et hec cōsideratio tres partes habet: qua₃ pria consistit in iudeo₃ maligna pseueratione. Vn̄ sequit. Iudei ergo qm̄ parasceue erat: vt nō remanerēt in cruce corpora sabbato. Erat enim magnus ille dies sabbati: pseuerātes in nequitia & in iniquitate nō satij: rogauerūt pilatū vt frangerent eorum crura: & tollerent. Scda pars in humili matris iesu deprecatione. Vn̄ sequit. Venerunt ergo milites & fregerunt crura eo₃ qui cū eo crucifixi erāt. Quos vidēs afflicta mater nesciēs quō defendere poss₃ ei⁹ filiū cucurrit ad humilitatis arma: & genuflexo añ illos. Ego sum misera mater hui⁹ qui in cruce defuncti nō est ergo necesse vt ei⁹ crura frangatis: parcite precor ei. & ego vobis parco morte quā filio meo dedistis Vnus aūt militū. s. longinus. vt dicit magister hystoria₃. lancea aperuit latus eius. & cōtinuo exiuit sanguis & aq̄: & cū modicum tetigisset oculos militis: qvere caligauerunt limpide statim vidit & clare. & ex h credidit ille. & postq̄ p xp̄i nomine martirisat⁹ est in cesarea capadotie Tūc mater nimio dolore cōfecta velut mortua cecidit in terrā. Iohan. aūt hoc vidēs ait ad illos. Crudeles hoīes: vultis ne interficere matrē cū filio: nōne videtis eius filium mortuū: quid amplius necesse est ei⁹ crura frangere: & sic illi cōfusi recesserūt. Tertia pars cōsistit in iesu depositiōe. Nā post hec cū sero factū esset: q: erat parasceue: qd̄ est ante sabbatū. venit quida₃ hō diues ab arimathia ciuitate iudee q erat decurio: vir bonus & iustus nomie ioseph. ga & ipse erat discipulus iesu occult⁹ tn̄ ppter metū iudeo₃ expectās regnū dei: hic nō acquieuit cōsilio & actib⁹ eo₃: & audacter intrauit ad pilatum & petijt corpus iesu. Pilatus aūt vt cognouit: q: iā obijsset: donauit corp⁹ iesu. Ioseph autem mercatus sindonem venit & tulit corpus iesu. Venit aūt & nicodemus q venerat ad iesum nocte pri-

mū ferēs mixturā mirre ⁊ aloes q̄ſi
libras cētū acceptur⁹ etiā corp⁹ iesu
Quos vt a lōge ꝓſpexit mater affli
cta alios fore putās q venirēt ad no
cēdū timēs ne crudeliora corpi ei⁹
filij inferre vellēt: ptimuit valde: et
ad ioh. cui a filio cōmēdata eſt cete
rasq; dn̄as ait. Quid faciā de filio
meo. Ecce canes aduenıūt nō satij
eius morte crudelissima. O iohan.
o magdalena: o sorores: ceterecq; iu
uate me: defendite filiū meū magi/
strū veſtrū dn̄m atq; saluatorē. Ad
cui⁹ verba flentib⁹ cunctis iohānes
illis obuiā vadit: ⁊ curiosius intuēs
illosq; cognoscens reuersus ait ad
virginē. Noli timere mater dilectiſ
ſima. Sūt enī diſcipuli ioseph: ⁊ ni
codemus qui veniūt. Tūc illi ꝓpin
quātes ad locū salutata ⁊ cōfortata
virgine luct⁹ orit maximus. reſum/
pto tandē spiritu ꝑparauerūt se ad
depositionem corporis. Quos ma/
ter videns volentes eum deponere
quaſi de morte cōſurgens: paululū
reuixit ſpiritus eius ⁊ dabat eis au/
xiliū q̄d poterat. Statimq; defixa
vna manu cepit eam manibus suis
mater ſuſtentare: ⁊ cū depoſitus eſ
ſet recepit eū in gremio ſedēs ⁊ ipa
in terra: nūc oſculabatur eum: nūc
amplexabat: nūc alloquitur caput
nunc manus: nunc pedes: nunc la/
tus: nunc faciem: ⁊ tergit dicens.
Fili mi nō mihi reſpōdes? Nonne
hoc eſt os benedictum quod iude/
is dulciter ꝑdicabat. Nōne he ſunt
man⁹ que iudeis miracula faciebāt
Nōne hi ſunt pedes quos iudei ſe

pius adorabāt. Nōne hoc eſt latus
cuius amor iudeos tā ſtricte ama/
bat. Vn̄ tāta crudelitas. Vn̄ tā grā
dis impietas. Vn̄ tā ingrata ſocie/
tas. Et ſic his verbis oēs inuitabat
ad fletū ⁊ depoſitū corpus ī medio
fletur a cūctis. ¶ Decimoquito ⁊
vltimo ioh. euange. ait. O vos oēs
qui ⁊c. iesum mariā cū cetu flentē
ſua tumulatiōe. O q̄ amarus flet⁹
factus eſt in tumulatōe iesu. Unde
oēs creature plangebāt iesum cru/
cifixum. Vn̄ auguſti. ait. Oēs ange
li fleuerūt amare. Nec angeli mirā
dū ſi fleuerūt cōtra naturā: cū deus
cōtra nature iuſticiā pateret. Sed
vt talē fletum ad noſtrū ordinē de/
ducamus: hāc cōſiderationē in tri
plici metu diuidam⁹. Primo in fle
tu genitricis paupcule. q̄ ſeptē rōi/
bus ipm iesum ſuū dilectū filiū plo
rabat dicēs. Prio rōe amicitie ⁊ di/
lectōis. O fili mi tu veniſti ī hūc mū
dū tāq̄ v̄us ⁊ ſūm⁹ amic⁹ hūani ge
neris ⁊ poſuiſti amicitiā int̄ deū et
hoiem. Vn̄ angeli in tua natiuitate
cātauerūt. Glia ī excelſis deo ⁊ int̄
p. h. bo. vo. ſic luce. ij. c. ſcp̄tū ē. Nū
q̄ habuiſti aliquē īimicū: q̄re ḡ ab
iſtis te ſūme diligere debebāt vt ſū
mū amicū: ſic male ⁊ iniq̄ tractat⁹ es
O q̄ta crudelitas: o q̄ta puerſitas
q̄ aliqs moriat̄ p man⁹ illoꝝ: q̄s ſū/
me dilexit quoꝝ amore ad terrā de/
ſcēdit. Et vt ioh. j. c. ſcribit. In ꝓpa
venit ⁊ ſui eū nō receprūt: ⁊ nō ſolū
nō receperūt: imo occiderūt. Scd̄o
virgo maria mater plorabat filium
ſuum ratione paupertatis: ⁊ denu/

datiõis. Unde dicebat. O iudei qd lucrati estis de morte filij mei. Solent nãqz mali p rebꝰ ⁊ diuitijs inferre aut donare mortẽ alicui: filiꝰ autẽ meꝰ pauprimꝰ qd habuit vnqz ĩ vita sua. Nõne ipe cũ ppħa dicere põt. Paup sũ ego ⁊ ĩ laboribꝰ a iuuẽtute mea. Et q̃ztũ paup. Audite qd de eo. mat. viij. c. scriptũ est. Vulpes foueas habẽt: volucres celi nidos. Filius autez hoĩs non habet vbi caput suũ reclinet. Vñ bene ppħa mihi ait. Tibi derelictꝰ ẽ paup. Tertio vgo maria plorat filiũ suũ rõne medicatiõis di. O fili tu erexisti claudos: illũiasti cecos: mundasti leprosos: cõsolidasti paliticos: suscitasti mortuos: hec igit̃ sunt stipẽdia tua O iudei crudeles filius meꝰ nõ corporalia solũ: sed ⁊ v̄ra sanauit vulnera spũalia q̃ a nemie excepto deo sanari poterãt vl' curari: ⁊ vos mortẽ ei donastis. Nõne ⁊ v̄z cuilibz dictũ ẽ: qd ecci. xxxviij c. scriptũ ẽ. Honora medicũ pp necessitatẽ. Quarto virgo maria plorat filiũ suũ rõne meditaõnis dicẽs. O fili mi mediatores pacis solẽt inde habere lucrũ ⁊ honorẽ. tu aũt q mediasti iter deũ ⁊ hoiem factꝰ hõ. vt paulus ad thi. ij. ca. dt. Mediator dei ⁊ hoium hõ xp̃s iesus: p lucro ⁊ honore mortez reportas. An forte ĩ tua mediatiõe mẽdaciũ dixisti: q ais. io. xiiij. Ego suz via ⁊ veritas ⁊ vita: cũ in tua mediatõne iuxta pphetã Miscdia ⁊ veritas obuiauerũt sibi: iusticia ⁊ pax osculate sũt. Quito vgo maria plorat filiũ suuz rõne doctrinatiõis dicens. O fili tu docebas ppl'm ⁊ ad oẽs phariseorz q̃stiões ⁊ dubitatões rñdebas. Vñ tibi dicebãt. mat. xij. c. Mgr̃ scimꝰ qz verax es: ⁊ viã dei in vitate doces. q̃re ergo pro mercede tua te iterfecerũt. O crudeles discipl'i sic debuistis tractare mgr̃m vestrũ. Sexto virgo maria plorat filiũ suũ rõne regalis gubnatiõis dicẽs O fili ꝯsueuerũt reges cuz ornamẽtis p̃ciosis: ⁊ vestibꝰ magni honoris ĩcedẽr: tu nudꝰ manes oibꝰ spoliatꝰ Cõsueuerũt reges coronas aureas in capite portare: ⁊ tu fili mi corona spinea es coronatꝰ. Cõsueuerũt reges alios iudicare ⁊ cõdẽnare: ⁊ tu fili mi q diceris apo. xxj. c. rex regũ ⁊ dñs dñantiũ: ab alijs vilibꝰ psonis es cõdẽnatꝰ. Cõsueuerũt alijs grãs elargiri: ⁊ tu fili mi a tuis subditis nõ tm̃ grãz: sz ⁊ guttã aq̃ ñ ipetrasti maxime cũ fueris magis pius benignus huilis ⁊ mãsuetus sup oẽs reges. Proinde zacharie. ix. c. di. Ecce rex tuꝰ venit tibi mãsuetus. Septio vgo maria plorat filiũ suũ rõne discretõis dicẽs. O fili mi tu eras oibꝰ discretissimꝰ. Nã cũ fatigati essent hoies itinere veniẽtes ad p̃dicatione tuã: tu cibasti eos ĩ deserto. sicut ioħ. vj. c. scribit̃. Tu in verbo. tu in opere discretiõe vtebaris: ipsi vero nulla discretione erga te vtentes: sicut latronẽ te iterfecerũt. Miseremini ergo mei: misere mĩ saltez vos amici mei: qz afflicta suz sup oẽs mulieres. ¶ Scdo diuidamꝰ hãc con-

ꝯsideratione͂ i fletu marie magdalene q̄ velut dilecta discipula plorat mgr̄m suū cum septē sciētijs. Pͥo cū grāmatica dicēs. O vos oēs grāmatici plorate mgr̄m v̄m ih̄m: q2 amō n̄ poterim⁹ facere bonū latinū Nā cū oīs bona latinitas vel orō cōstet ex noīe ⁊ verbo: hodie mortu⁹ ē in cruce ille q erat v̄uz nomē ⁊ v̄bū Nullus amō poterit ornare vel latinare pfecte. Erat eni͂ i ip̄o nomē. vt paulus ad philip. ij. ca. di. sup oē nomē vt in noīe iesu oē genu flectatur Erat verbū vt augu. dīt: p quod facta sunt oīa. Hodie certe pdita ē oīs cōgruitas: tū q2 iudei putauerūt ie sum singl̄aris nūeri cū esset deus ⁊ hō q̄ faciūt nūeruz pluralē: tū q2 putauerūt eū tertie psone tanq̄ puruz hoīem cū esset deus scd̄a psona in b̄tissima trinitate. Scd̄o maria magdalēa plorat mgr̄z suū cū logica di. O logici plorate mecū mgr̄m meū q2 p defensiōe v̄itatis false mortu⁹ ē ille q recte discernebat verū a falso. Hodie certe veruz repudiatū est: ⁊ falsū app robatū. Jesus mgr̄ me⁹ verus morte dānat: ⁊ barrabas latro ⁊ homicida liberat. Tertio maria magdalēa plorat mgr̄m suū cū rhetorica di. O rhetorici plorate mecū mgr̄m meū elloq̄ntissimū. viruz vt q2 bonū ⁊ctm̄: ⁊ i arte dicēdi pitissimū. Hodie certe iuxta iere. Color optim⁹ obscurat⁹ est: nec p̄teritū iudicatū est p deliƀatiuū: nec futuruz p indiciale: nec p̄sens p demōstratiuum. Quarto maria magdalea plorat mgr̄m suū cum geometria dicēs O vos oēs geometrici q trāsitis p viā plorate mgr̄z meū: q2 ip̄e q erat figura pfectissima mortu⁹ ē. Nā dicitis vos q circulus. i. figura rotunda ē pfectissima figura: ⁊ hoc est q2 nō h3 p̄ncipiū nec finē: ⁊ q2 iungit finē cū suo p̄ncipio. Mgr̄ vtiq3 me⁹ erat figura sperica: q2 in q̄tuz deus nō h3 p̄ncipiū neq3 finē: ⁊ in q̄tū hō cuz p̄ncipio iūgit finē. Hic ip̄e ioh. xvj. c. dīt. Exiui a p̄re ⁊ veni in mundum: iterū relinquo mundū ⁊ vado ad patrē. Quito maria magdalēa plorat mgr̄m suū cū arismetrica di. O arismetrici plorate mecū mgr̄m meum: q2 pdidistis hodie p̄ncipiū nūeri quod est vnitas q̄ nūer⁹ nō ē. Ip se eni͂ vt apo. j. ca. scribit. est primus ⁊ nouissim⁹ ⁊ p̄ncipiū oīs creature nec po titis m̄tiplicare: q2 multiplicator q dixit. Crescite ⁊ m̄tiplicamī ⁊ replete terrā. hodie in cruce mortu⁹ est. Sexto maria magda. plorat mgr̄m suū cū astrologia d. O astrologi plorate mecū: q2 in sua morte p̄ncipaliores planete obscurati sūt Luna eni͂ vt dicitis nō eclipsat nisi i plenilunio. Sol v̄o nisi in nouilunio. Et tñ hodie cōtra cursuz naturalē sunt eclipsata sūt. Vñ dyonisi⁹ magn⁹ astrolog⁹ vidēs hoc ait. Aut de⁹ nature patit: aut mūdialis machina dissoluet. Septio. ⁊ vltio maria magdale. plorat mgr̄z suū cū musica di. O musici mutate modū v̄im ⁊ flete: q2 verus cātor ⁊ musicus hodie i cruce mortu⁹ est. Et sic maria

ploradō oēs deducebat ad lachry mas. ¶ Tertio diuidam ꝯhāc cōsi deratiōnē in fletu ioh. euāge. q plo rat suū dilectū dn̄m cū septē virtutib⁹ Et p̄io cū iusticia di. O iusti plora te mecū: q: hodie iusticia pdita est: q: p iusticiā nō dānatur nisi malefa ctor ad mortē. Et hodie dānat⁹ ē il le ꝙ petri. ij. c. dr̄. Qui pctm̄ n̄ fecit nec dolus inuētus ē in ore ei⁹: etiā p iusticiā nō nisi ꝫ approbata debꝫ qs dānari ad mortē. aliter snīa ꝑ lata ꝯtra ip̄m nō valet. Un̄. c. de snīis l. ꝓlata sī ōt text⁹. Snīam a p̄side ꝑ latā cōtra solitū iudicioꝝ ordinē au ctoritatē rei iudicate nō obtinē cer tuꝫ est. Sꝫ de dn̄o meo nihil ꝓbatū est nisi q curabat egrotos: docebat ignaros: ꝛ predicabat pp̄lis. Scd̄o ioh. plorat cū fortitudie dicēs. O fortes plorate mecū: q: hodie pdita est virt⁹ fortitudīs: tū in iuda q dn̄ꝫ tradidit: tū i petro q: eū negauit: tū i pilato q eū snīauit: tū i cetu discipu loꝝ q eū dereliqt. Mḡ oēs ꝫ magis ꝛ min⁹ fecerūt cōtra scripturā dicē tē. Esto te fortes in bello ꝛ pugnate cū antiq̄ serpēte. Tertio ioh. plorat cū tēpantia di. O tēpati plorate me cuꝫ q: hodie pdita ē virt⁹ tēpantie cuꝫ iudei ꝛ mīstri dyaboli intēpate se habuerūt erga dn̄ꝫ meū tā i vbis ꝙ in opibus: adeo vt post ei⁹ mortē lāceavn⁹ eoꝝ latus ei⁹ aperuit: faciē tes ꝯtra id qd̄ ꝑ tuliū de tēpātia scri bit sic dicētē. Tēpantia ē rōnis in li bidinē atq; alios aī ipet⁹ nō rectos firma ꝛ moderata dn̄atio. Quarto ioh. plorat cū prudētia di. O prudē tes plorate mecū: q: hodie pdita est virtus prudētie. nā prudētes cōside rant ꝙ maxie tēpus futurꝫ: ꝛ qd ac cidere pōt de q̄cūq; re agēda futu ro tēpore. Sꝫ iudei ne quaꝙ cōside rauerūt desolatiōnē eoꝝ quā erant habituri ꝑpter inflictā mortē iesu Idcirco luc. xix. c. eis dn̄s ait. Ueni ent dies in te ꝛ circundabūt te ini mici tui vallo. Quīto ioh. plorat cū fide di. O fideles plorate mecū: q: hodie pdita est virt⁹ fidei: nec nisi i sola virgie remāsit. O infideles iu dei cur ita cito pdidistis fidē ꝺ dn̄o meo. Die eni dn̄ico clamastis Osan na i excelsis. Hodie vero clamastis crucifige eū. Sexto ioh. plorat cū spe di. O vera spes hoīꝫ quō es mor tua: ꝛ qd faciet mr̄ tua: q ibit: cuꝫ q manebit: in q̄ sperabit. Quid faciēt discipl̄i tui: quē p̄em hēbim⁹: quē mgr̄m: quē dn̄ꝫ. Septio ꝛ vltio plo. ioh. cū caritate di. O sūma ꝛ icōpa bilis caritas: q nō spernebas inimi cos ꝛ pc̄ores vbi est vicissitudo tua: qs rn̄det tibi saltē qd modice dile ctiōi tue. O xp̄e vera dilectio mūdi mortu⁹ es ꝓ salute inimicoꝝ q saltē nō occidissēt te q nolebāt diligere te. Tūc simꝰ oēs plorātes. Nichode mus ꝛ ioseph voluerūt corp⁹ trade re sepulture: ꝫ afflicta mr̄ nō pmit tens aiebat. Adhuc paululū illū mi hi relinqte vt faciē illius valeā con tēplari. O amici mei nolite ita cito filiuꝫ meū subtrahere misere matri vt saltē eum valeā tenere defunctuꝫ Tunc ioh. ait. O dn̄a mea hora tar da est pmitte sepelire filiuꝫ tuū: ne

hi scandalū habeāt a iudeis. Et sic ad preces iohānis ligato corpe mo re iudeoꝝ posuerūt illud in monu mento nouo in orto q in loco erat vbi crucifix⁹ ē iesus. Ibi ergo ꝑꝑ parasceue iudeoꝝ: q: iuxta erat mo numentū posuerūt ihm. Posuit er go ioseph corpus iesu in monumē to suo nouo qđ exciderat i petra: ꝛ aduoluit saxū magnū ad ostiū mo numētiꝛ abierūt oēs plorātes in ci uitatē. His igit̄ contēplatiōib⁹ tota vita nr̄a. R. P. occupari ðberet: q: sic ꝛ a pcis citius mūdaremur: ꝛ ad uersa leti ꝛ ꝯstātes pateremur. Ait eni grego. Nihil est quod nō equo animo toleret. si xp̄i passio ad me- moriam reuocetur. Comes.

Hinc existimo ꝙ pau. ad corin iij. ca. dt. Nihil iudicaui me scire iter vos nisi xp̄m ihm et hunc crucifixum.

¶ Pars tertia sermōis de exempla ritate dn̄ice passionis. Antonius.

Augustin⁹ eqdē ait. r. p. i xp̄o pēdēte i cruce iue nit̄ exēplū oīs pfectiōis docuit ei xp̄s i cruce. xv pfectōes vł pfectóis exēpla: qb⁹ tota vita hūana pfecte iformat̄. Primo docuit exēplū caritatis: q: iustus ꝑ iniustis morit̄ amic⁹ ꝑ inimicis de⁹ ꝑ hoib⁹. Vn̄ apl̄s ad ro. v. c. dt. Cū inimici eēm⁹ recōciliati sum⁹ deo p mortē filij eius. Et ber. ait. Sup oīa amabilē te mihi reddit. o bone ihu calix quē sūpsisti op⁹ redēptōis nr̄e Scđo docuit exemplū penalitatis. Nā vt isai. j. c. dt. A plāta pedis vsqꝫ ad vticē capitis nō ē in eo sanitas: ꝛ idcirco i themate ꝑposito dt dn̄s p ꝑpham. O vos oēs ꝛc. Tertio do cuit exēplū largitatis ad quā largi tatē dn̄s ondendā ꝛ significādā ma nib⁹ pforatis pepēdit i cruce. Sꝫ ꝑ uerbiař de hoie largo dr̄ xp̄o habꝫ man⁹ pforatas i cui⁹ largitatis signū ad vnū verbū dedit latroni padisū vt luc. xxiij. c. dr̄. Hodie mecū eris i padiso. Quarto docuit exēplū pau ptatis. Nā licet i tota vita sua fuerit pauprim⁹: tn̄ i cruce adeo paup ex- titit: vt ip̄e fons aq̄ viue sitibundus moreret̄. Proīde vt ioh. xix. ca. scri bit̄. Anxi⁹ exclamauit ꝛ dixit sitio. Hic tere. treno. iij. c. ip̄e ait cuilibet xp̄iano. Recordare paupertatis ꝛ tñ̄ gressiōis mee absinthij ꝛ fellis. Et xp̄ian⁹ illud qđ seqt̄ dicere debet. Mēoria mēor ero: ꝛ tabescet in me aīa mea. Extrema qꝫ paupertas fuit i eo: qꝛ nud⁹ i cruce manēs ad recli nandū caput locū nō haberet. Vn̄ math. viij. c. scribit̄. Vulpes foueas habēt: ꝛ volucres celi nidos. fili⁹ aūt hoīs non hꝫ vbi caput suū reclinet. Quito dedit exēplū hūilitatis q: vi lissimā ꝛ abiectissimā mortē eligere voluit. Vn̄ lucc. xxij. c. scribit̄ de eo Et cū iniqs deputat⁹ ē. Hic e cruce dn̄s clamat cū ꝑpha dt. Ego sūver mis ꝛ nō hō obpꝛobriū hoīuꝫ ꝛ ab iectio pleb. Propterea pau. ad phi. ij c. dt. Hūiliauit semetip̄m fact⁹ obe diēs vsqꝫ ad mortē: mortē aūt crucis Sexto dedit exēplū pietatis. Nā a deo pius fuit vt vsqꝫ ad suos crucifi xores pietatem ondēderet. Unde in

cruce eleuat⁹ vt luce xxiij. c. scribit. ait. Pr dimitte ill': q: nesciūt qd fa. ciūt. Et vt hiero. ait. Hoc v̄bū fuit visuz tā magne pfectiōis audiētib⁹ q̄ audito hoc v̄bo multi ad xp̄m ɔuersi sūt. Un̄ iere. xi. c. i sui psona clamat ⁊ dicit. Ego quasi agn⁹ mā. suet⁹ q portaε ad victimā. Profe cto lōgino militi q lācea apuit ei⁹ la tus: lumē p merito reddidit. Septi mo docuit exēplū cōstātie ⁊ fortitu. dinis: quia nō fugit sicut discipuli: sed pcessit iudeis obuiā dicens vt ioh̄ xviij. ca. scribit. Quē q̄ritis. O ctauo docuit exēplū sapie seu pru dē tie: q: tā sapiēter dictis ⁊ factis luci ferū decepit: ⁊ sic piscator sub verme hūanitatis hamū diuinitatis absco dit: ⁊ dū diabolus capere xp̄m cre. didit: captiuū se iuenit. Un̄ iob xl. c. dicit. An extrahere poteris leuia. thā hamo: ⁊ in fune ligabis ei⁹ lin. guā aut armilla pforabis maxillā il lius. Nono docuit exēplū obedien tie: q: q̄uis in agonia posit⁹ eēt ob qd sanguineū sudorē emitteb: ⁊ oēs ei⁹ passiōes p―uideret: tn̄ orās ad pa trē. vt luce xxij. c. scp̄tū est taliε inqt. Pr si possibile ē: vl' si vis tūsser hūc calicē a me. Uerūtn̄ nō mea volūtas ſʒ tua fiat. Decimo docuit exēplū pa tiētie: q: accusat⁹: colla phizat⁹: ɔspu tus: v̄berat⁹: crucifixus: ⁊ mortu⁹ nō apuit os suū. Un̄ isa. liij. c. dt. Obla tus est q: ip̄e voluit ⁊ non apuit os suū. Sicut ouis ad occisionē duct⁹ est ⁊ q̄si agn⁹ corā tōdēte se obmute scit. Et math. xxij. c. dt. Cū accusare tur a pncipib⁹ sacdotū ⁊ seniorib⁹ nihil rn̄dit. Tūc dicit ei pilat⁹. Nō audis q̄ta aduersū te dicūt testimo nia: ⁊ nō rn̄dit ei ad vllū v̄bū: ita vt miraref p̄ses vehemēter. Undecio docuit exēplū ɔpassiōis: q: in tanta ɔstitut⁹ pena ɔpatiēs m̄ri vt ioh̄. xix dt taliter inqt. Mulier ecce fili⁹ tu⁹ cōpassus est ⁊ discipulo ⁊ dixit. Ec ce m̄r tua. Cōpassus etiā est petro: q: respexit eū. cōpassus est ⁊ toti ge neri hūano. Un̄ pau. ad hebre. v. c. dt. Cū ɔclamore valido ⁊ lacrimis of ferēs. ⁊. s. se ip̄m exaudit⁹ est p sua re uerētia. Duodecimo docuit exēplū abstinētie: q: dū sic anxi⁹ esset i cru. ce: ⁊ p sanguis effusiōe siti h̄ret itē sam: nō appetijt nisi satisfacē nature dicēs sitio: ⁊ dū sibi daref acetū mir ratū fele mixtū nō murmurās: neq; aliud querēs dixit. Consumatū est. Tredecio docuit exēplū spei vel cō fidētie. Nā oñdere volēs in h̄ mū. do spem nō eē ponēdā: ſʒ solū i deo eē sperādū. vt luc. xxiij. c. dicit. Pr i ma. t. ɔ. spi. m. Quartodecio docuit exēplū victorie: q: intm̄ pugnūit ɔtra diabolū q cū viriliter debellauit. Un̄ aug⁹. ait. Manu iermi ⁊ affixa cruci debellauit aereas potestates. Et iō ioh̄. xvj. c. dn̄s discipulis dixit Cōfidite ego vici mūdū. Quintode cimo ⁊ vltimo docuit exēplū cōple. tionis ⁊ pfectiōis: q: oīa q̄ posuit ei pr̄ in man⁹ cōpleuit pfecte ⁊ ɔsuma uit. Et iō vt ioh̄. xix. c. scp̄tū est. Cla mauit in cruce cōsumatū est: ⁊ incli nato capite emisit sp̄m. Cui ⁊ sp̄ūs n̄os sociare dignef ip̄e q de volūta te passiōis fecit necessitatē: ⁊ crude

lit passus tantā nobꝭ exēplaritatē re, ligt: q cū pre zs. triūphator mortis vi. z re. in se. se. amē. ¶ Comes.

Vere ligni crucis dr lignū sciē tie boni z mali: qr z a malo reuocat: z ad bonū inducit z puo, cat. Nā. xp̄i crucifixi nuditas reuo cat xp̄ianū ab auaricia dicente sibi hiero. Nudū xp̄m nud⁹ seqre. Pa, tibuli eius vilitas reuocat a supbia. Vñ leo papa dic. Erubescat hō fie ri supb⁹: qr hūilis fact⁹ est de⁹. Car nis et⁹ penalitas reuocat a luxuria ·hic bēr. ait. Erubescat sub spinoso capite mēbrū fieri delicatū. Sz valde dolēdū ē: qr ipse cū salomōe imo sa, lomon p ip̄m puer. j. ca. xp̄ianis ait Uocaui z renuistis. Extendi manū meā z ñ fuit q a spiceret. Scōo crux xp̄i ad bonū iducit z puocat. Hinc petr⁹. ij. c. dicit. Xp̄s p nobis passus est vobis reliquēs exēplū vt seqmi vestigia eius. Sed de his amplius: ego q secularis suz dicere nō statui quia tu religiosus multa dixisti.

¶ Sabbato scō de cōdigna pparatione ad suscipiēdū dñicū sacramētum. Sermo. lix. Antonius.

Que sursuz sunt qrite: nō q sup terrā. Ad col. iij. ca. aplī vba sūt ista. Qr donāte dño vsqz ad hūc diē R. P. dicēdo puenim⁹: cōsequēs est vt his dictis terrena de, spiciētes: zcelestia iuxta thema ppo siti desiderātes: nos ad sacrā cōio, nē crastino die pparem⁹ pcipiendā Vñ querēdū est. An si cōtingat ali, quē ex ignorātia sacramentū sūme re cū mortali pcō: peccet mortaliter Ad qō breuiter dr: qō hui⁹ ignorā tie causa duplx ēe pōt. Primo negli gētia qr hō vel negligit audire do, ctrine verbū: vñ possit illūinari de malis cōmissis: vl' ō bonis omissis vel negligit querere recta cōsilia vl' cōfessorē peritū: q eū erudiat: z exa minet de pdictis: vel qr negligit exa minare cōsciētiā suā: sz ipreparate z intricate atqz q̄dā ani leuitate z p, nitiosa tarditate: eligit cōfiteri in fi ne lx^e. ppter q̄ oia pctā z eoz circū stātias nō agnoscit vel recolit: z per cōsequēs nō plene cōfitet ex culpa sua. Et qr fm doc. subti. h est igno, rātia crassa z affectata: taliter susci piēs corp⁹ xp̄i mortalr peccat qr fac ētra id apl̄i. j. cori. xj. c. Probet aūt seip̄m hō: vsqz: nō diiudicās corp⁹ dñi. Scōo ignorāt hō culpā ex isuf ficiētia. Nā lz sufficiēter exaīauit cō sciētiā suā: z q̄sierit cōfessorē pitū: z discreta ɔsilia ac plene ɔ̄stuz valuit doluit de cōmissis: tñ quz reānet in eo mortalis culpa: cui⁹ oino nō re, cordat: vel forte nō plene cōtrit⁹ est Et talis isufficiētia excusa bil' est: qr hō de cōi lege cert⁹ esse nō pōt: vtrū peniteat digne. Iuxta illud q ecc̄s ix. c. scptū est. Nemo scit vtrū odio vel amore dign⁹ sit. Et ppheta in psal. dicit. Delicta qs itelligit: ab oc cultis meis mūda me z ab alienis i. a culpis q̄ a volūtate z memoria mea aliena sunt: pce puo tuo. Hoc igit mō ad sacrā cōionē quisqz acce

dere debet vt iuxta thema ppositū que sursum sunt qrat.i.ferueti volū tate disponere qrat. Ad qd explēdū noue pparatiões reqrūtur videlicz Cōsciētie examinatio. Pctoz cōtri tio. Cor va cōfessio. Ois imūditie extirpatio. Ois negligētie exclusio Ois irreuerētie excussio. Discreta pmeditatio. Deuota et hūilis oio. Caritatiua z feruēs deuotio. De q bus sibus hoc ordine dicemus vt primo de trib9 pmis. Scdo de trib9 alijs. Postremo de vltimis aliqd in sinuare curamus. ¶Comes.

Huius pparatiōis figurā vt o pinor leui.xi.ca.dñs ostendit dicens. Estote sancti qm ego sctūs sum: ne polluatis animas vestras.

¶Pars pma smōis de trib9 ppati onib9 sacratissime cōionis. Anto.

Prima igit ppatio in h articlo sacratissime cōio nis ē cōsciētie exaīatio qz iā vt dictū est pctā ni mis occulta sūt adeo vt vix cogno sci valeāt:teste ppha dicēte. Delicta qs itelligit:iō q crastino die cōionē accipe desiderat: p totū hunc diē z noctē seqūtē qtū nafa valet debz cōscientiā suā ad iudiciū vocare:et eā exaiare:vt i eo ipleat qd 10.xij.c scribit. Nūc iudiciū ēmūdi:nūc pn ceps hui9 mūdi eijcief foras. Et me rito qdē:qz sic ppha dt:honoz rgis iudiciū diligit. In cui9 misteriū exo xij.c.mādūcaturis agnū q sacramētū dñi tipice demōstrabat:pceptū ē. Renes vr̄os accingetis: calciamēta habebitis in pedib9 vr̄is: baculos in manib9 tenētes z comedetis festi nāter:est.n.phase.i.trāsit9 dñi. Ubi tria denotāt necessaria cōicaturis. Primo castitatē tenere: qz dī. Re nes vr̄os accigetis. Iuxta illō luce xij.c. Sint lū.ve.p.z lu.ar.in ma.v. Ubi grego.ait. Lūbos pcingim9 cū carnis luxuriā per cōtinentiā coar tam9. Nā cōicatur9 ab oī imūdicia debz eē mūd9:maxie de cōgruitate vtificetur si fieri pōt hac nocte qd Ioe.ij.c.scri. Egrediat spōsus d cu bili suo:z spōsa de thala.suo. Scdo odiū dimittere: qz dī calcīamēta in pedib9 vr̄is. Quid enī p pedes:nisi affect9 designat: z qd p calciamēta pe dū nisi caritas designat: q velut for ma est oim vtutū. Hinc math.v.c. scribit. Diligite inimicos vr̄os: bñ facite his qui oderūt vos. Tertio o pus bonū pseuerāter facere: qz in fert tenētes baculos in manibus. Quid.n.p baculū in manib9 nisi in bono ope cōstātia denotat. Un luce xij.c.scribit. Sint lūbi vr̄i zc. sup q vbo grego.ait lūbos.n.pcingimus vtā. Sz qz min9 est mala nō agere: dic totū vsq. Nec castitas ḡ magna est sine bono ope: nec bonū opus ē aliqd sine castitate. His igit tribus psuppositis festināter agnū.i. dñi corpus accipere debem9. Nō masti cādo: qz nō est cib9 vētris: sz mētis sz poti9 deuote glutiēdo: e.n.phase i.trāsit9 dñi. Hoc sup oia psupposi to vt exaīta sit cōsciētia teste osea p pheta.ij.ca.dicēte. Iudicate mentē

vitam.i.psciētiā: q: si vos iudicabitis nō iudicabit dñs. Unū naū ppha ij.ca. Nō iudicabit ingt dñs bis in idipm. ¶ Scda ppatio sacratissie cōionis dī: petoꝝ ꝯtritio. Est.n. ꝯtritio sacra tāte ṽtutis: vt si qs reatuꝫ in se cognouerit: ꝛ copiā sacerdotis habē nō poterit: ꝛ celebrare vel cōionē accipe necesse habuerit: ipa sola sufficit ad salutē. Unū merito ppheta dic. Cor cō. ꝛ hu. de9 ne despi. De ipa qꝫ cōtritiōe btūs grego. ait. Afflicta mēs citi9 iuenit malū qd fecerat: ꝛ infra. Qui nescit lugere qd gustat: nescit pferre qd sbleuat: vis cōpūctiōis poros cordis apit: ꝛ penas ṽtutū fūdit. Ista qppe ꝯtritio ꝛ illa cognitio quā bñ agnoscens seneca dicebat. Innitiū salutis ꝯgnitio pcī ¶ Tertia ppatio sacratissiē cōionis dī: petoꝝ vā cōfessio: qꝫ teste augu. qttidie peccam9 de cōse. distin.iij.c. Uerū oꝫ qd puri ꝛ mūdi atqꝫ nitidi sacrā cōionē accipe debemus. vt aūvꝫ ꝭ sero vel qd tutius est cras māe ꝭ cōfessi iteꝝ cōfiteamur accusātes nos saltē de venialib9. Uñ cōicādo eccli.xiij. dī. Ab oī dlicto mūda cor tuū. s. añ cōionē: ꝛ ppha in psal. dic preocupemus faciē eius in cōfessiōe

Satis supqꝫ satis ¶ Comes. placet ea q̄ dicis atqꝫ pficiūt.

¶ Pars scda smōis de trib9 aliꝭ pparationib9 sacratissie cōionis. An.

Adhuc est alia ppatio sacre cōionis r.p. q̄ dī ois imūditie extirpatio: mētalis. s. ꝛ corpalis: iuxta illud apli ad corin v.ca. Expurgate vetus fermentū: vt sitis noua cōspersio. Abiciēde sunt quippe a mēte omēs male cogitationes. Quia vt habet sup regulā augu. Cogitatio mala parit delectationē: delectatio cōsensum. Sed vt ordinati9 procedā quia de mūditia fecimus mētionē. Ideirco notādū est qd in tribus homo potest esse imūdus ꝛ fetidus. Pmo in corde ppter fetidā affectionē. Scdo in ore ppter ipudicā locutionē. Tertio i ope ppter inhonestā ꝯuersationeꝫ. Pmo inqꝫ homo pōt esse imūdus ꝛ fetidus in corde ppter fetidā affectionē. Et ideo mūdādū est ab imūdis cogitationib9. Cor.n. est tanqꝫ camera spūsalis in qua recipit ꝛ hospitatur de9: que si fuerit imūda nec illā respicere dignatur. Hoc quippe petebat dauid in psal. dicēs. Cor mūdū crea in me deus ꝛ spi.re.in.i.vi.me. Et certe nō mirū si cōicandus hoc petere debet. qꝫ talis ꝛ tantus dñs nō in stabulo quo peius est cor imūdūꝫ hospitādus est. Uociferat igit dñs p ysa.j.c. dicēs. Lauamini mundi estote: auferte malū cogitationū vestrarū ab oculis meis. Et iere.iiij.ca. dicit. Laua a malicia cor tuū. Et precipue mūdandū est cor a fetore carnalis ꝯcupiscētie. Sicut ad corin.vij.c. aplus ait. Mūdem9 nos ab oī inqnamēto carnis ꝛ spūs pficiētes scificationē in timore dñi Et bñ dicit in timore dñi q: vt eccl ij.c. scriptū est. Qui timēt dñm pre-

parabũt corda sua: ⁊ in cõspectu illius sanctificabũt aĩas suas. Scḋo etiã hõ pt eẽ imũdꝰ ⁊ fetidꝰ in ore ꝓpter ĩpudicã locutionẽ. ⁊ iõ mũdãdũ est os ab ĩpudicis locutiõibus. Sunt enim qdã quoꝝ guttur est sicut sepulchrũ: qḋ fetet dũ apit. Sicut ẽ os detractoꝝ: qḋ est ꝓprie os leprosoꝝ q fetore suo circunstãtes inficiunt. De qbus ꝓpha dicit. Sepulchꝝ patẽs est guttur eoꝝ l. s. d. a. Ibi qppe debẽt facere volẽtes accipe sacram cõionẽ more leprosoꝝ. qui leui. xiij c. ꝑcipiunt hr̃e os veste cõtectũ: ⁊ se sordidos ⁊ cõtaminatos ꝓclamore Sic ⁊ male loquẽtes os suũ debẽt veste cõtegere a detractõibꝰ ⁊ ab inhonestis locutiõibꝰ cessare ⁊ se sordidos ⁊ cõtaminatos accusare cõfitẽdo adeo vt eoꝝ quisqꝫ cũ iob, xj. ca. dicere valeat. Purꝰ est sermo meus ⁊ mũdus sum in ꝯspectu tuo: qꝛ si inhonestũ est corã magnis regibꝰ os fetidũ apire. q̃zto magis corã xp̃o. Qui vt apoca. xxj. ca. dicit. Est rex regũ dñs dñantiũ. Tertio insuper hõ põt esse imundus ⁊ fetidus in ope ꝓpter ĩhonestã cõuersationẽ. Et iõ mundãdũ est totũ corpus ab inhonestis cõuersatõibus. vt sit velut vestimẽtum albũ: ⁊ illi conemur assimilari: cuius vt mat. xvij. c. scribit: in transfiguratiõe. vestimẽta facta sũt alba sicut nix. Nã si xp̃ianus quilibꝫ crastina die iturus ad conuiuiũ corporis ⁊ sanguinis xp̃i nõ habet vestimẽtũ albũ p mũtorem mũdicie: timeo ne sibi dicat illḋ mathei. xx. c. Amice quõ huc itrasti nõ habẽs vestẽ nuptialẽ. Et eo obmutescẽte dicat. Ligatis pedibus eius: ⁊ manibus mittite eũ in tenebras exteriores: ibi erit fletus ⁊ stridor dẽtiũ. Sed heu dolẽdum est: qꝛ cras erũt plures q ꝓpter curositatẽ videbunt esse de familia mũdi ⁊ diaboli. ⁊ nõ dei. Propterea dñs cõicaturis p iudã apl̃m. ij. c. clamat dicens. Odiẽtes eã q̃ carnalis est maculatã tunicã. Et gen. xxxij. dicit. Mũdamini ac mũdate vestimẽta vestra Eya igitur dilectissime p. lꝫ mundatis his oĩbus recipe corpus dñi. Qꝛ vt ait grego. Oportet te hr̃e mũdũ cordis hospitiũ. si vis digne recipe xp̃m. ¶ Alia ꝑparatio sacratissime cõiõis dñ ois negligẽtie exclusio. nã si magnũ quẽdã dñm xp̃ianoꝝ qui libet recepturus essꝫ die crastino in domo sua: quãta diligẽtia studeret domũ suã ꝑparare adeo vt nihil inueniret qḋ oculos recepturi dñi offendere posset. Sed q̃zto magis q recepturus est dñoꝝ dñm: ⁊ regnãtiũ regẽ. Idcirco cõicando singulo dñs p ysaiã. lij. ca. dicit. Consurge cõsurge induere fortitudine tua syon induere vestimẽtis glie tue ierusalẽ ciuitas sctã: qꝛ nõ adijciet vltra vt ptrãseat p te icircũcisus ⁊ immundꝰ. Excutere de puluere ꝯsurge sede ierusalẽ. In qbus v̄bis tria vult dñs demõstrare. Primo vt exclusa negligẽtia recepturꝰ cõionem cras mane si cõmode fieri pt hac nocta dũtaxat indutꝰ dormiat: Unã ait.

D syō.i.aīa.fidelis ꝯsurge ꝯsurge id est simul cum alijs qui recepturi sunt sacrā cōmunionem consurge. ⁊ tua fortitudine negligētiā corpa- lē vince. ⁊ indue te hac nocte saltem vt ista pnia modica corpalis ꝑpara tio sit gr̃e sp̄ualis. Scđo vt receptu- rus sacrā cōionē q̄ztū in se est absti nēdi a q̄cūq; culpa mortali ꝓpositū habeat: aliter cū pctō mortali vt do ctor subtilis ait. dn̄icū sacramētu; accipet. Jdcirco ait idure vestimē tis gl̄ie tue. s. inocētie: adeo vt sis ci uitas dei sancta: ⁊ vltra p te nō trāse at incircūcisus cōsensus ⁊ imūdus. Tertio vt receptur⁹ sacrā cōionem pfectā fidē habeat ⁊ firmiter credat q: vt habet in. c. dubi⁹. de here. Du bi⁹ in fide infidelis est. Proinde ait excutere de puluere infidelitatis: cō surge cū catholicis: sede ierusalē ci uitas pacis sup petrā firmā ecclesie ❡ Sexta pparatio sacre cōiōis dī oīs irreuerētie excussio. O quāta re uerentia xp̄iani accedere debēt ad sacrā cōionē: q̄zta honestate cuncto rū sensuū qs exprimere valet. Pro pterea hoīes de p se: ⁊ m̄keres d p se ire ad cōicādū studeāt. Hoīes vero capite discooperto ⁊ ad collū cigu lo posito saltē lacrimis mentis cōi cēt. Mulieres vero velate facie q̄z tū decet: nō ornate sed humil'r ⁊ re uerēt accipiāt dn̄icū corp⁹. scribit eni eccle. xxxij. c. Pro reuerētia ac cedet tibi bōa gr̃a. Propterea mar tin⁹ papa qnt⁹: āno dn̄i. m. cccxxx. pōtificat⁹ sui ano. xij. ordinauit m'l ta ad honorē tāti sacri. Primo du- plicauit idulgentiā: q̄ primit⁹ erat in eius solēnitate. Scđo addidit q̄ qui in vigilia pdicte solēnitatis ie- iunaret vel aliqd boni loco ieiunij fecerit cētū dies indulgētie suoꝝ ha beat petōꝝ. Quā indulgētiā simil'r lucrer̄ q pcessionē sequit̄ q̄ fit in ea de; solēnitate. ⁊ simil'r q cū lumine vel incēso exierit obuiā qū eucha- ristia portat̄ infirmo. Et qui sine lu mine exierit habeat. xl. Hec autem oīa euge. papa q̄rtus cōfirmauit: et duplicauit. Nec īmerito. q: .j. regū ij. ca. scriptū est. Qui honorificabit me glorificabo eū dicit dn̄s. Itaq; ait apl's ad heb. xij. c. regnū imo bi le suscipiētes habemus gr̃a; p quā seruiam⁹ placētes deo cum metu et reuerētia. ❡ Comes.

Hoc qppe itellectu dici pt q̄d Oecceli ij. c. scriptū ē. Ne glorie ris i cōtumelia patris tui. s. dei. Nō eni est tibi gloria sed cōfusio.

❡ Pars tertia sermōis de tribus alijs ꝑparatiōib⁹ sacre cōionis. A.

Sit qdez r. p. alia ꝑpara- tio sacre cōionis q̄ dī di- screta ꝑmeditatio. Nam qui sacrā sumpturus est cōionē: dz ꝑmo ꝑmeditari quāte sit necessitatis. q: io. vj. c. scribit. Amē amē dico vob' ait iesus. nisi mandu caueritis carnē filij hoīs: ⁊ biberitis ei⁹ sanguinē: nō hēbitis vitā in vob Et lz xp̄iani vt supi⁹ dictū est ad tm̄ sacrm̄ accipiēdū sacramētal'r. s. per receptionē hostie cōsecrate vel vini

nō obligent: nisi dūtaxat semel ī anno postq̄ȝ ad ānos discretōis puenerit vt extra de pe. ⁊ re. c. oīs vtriusq̄ȝ sexus dicit. Tñ ad ipsum recipiendū spiritualiter p fidē ⁊ dilectionē semp obligant. Et ita in tali premeditatiōe duo ꝯcurrūt. s. cognitio vera ⁊ dilectio feruida. Per cognitionē fidei debȝ sūptur⁹ eucharistiā recogitare xp̄m a discipl̄o traditū ex cupiditate: a iudeis ex iuidia ⁊ malignitate: a p̄re ex caritate: a seipso ex benignitate. Deīde cōp̄hensuȝ: ligatū: flagellatū: ꝯsputū: illusū: velatū accusatū: condēnatū: crucifixū: mortuū: tumulatū. Sic inquā p fidē cogitare est corp⁹ xp̄i spūalr̄ masticare. Per dilectionē vō feruidā debȝ hō affici circa ip̄m ex deuotiōe aīari ad sustinenduȝ p eo si oportuerit oēm passionē cōformari ei p imitationē ⁊ ꝯuertere ī ip̄m totā cordis dilectionē: q̄r talē ac tātā aduersus semetipsū sustiuit a pcōrib⁹ ꝯtradictionē. Debȝ scd̄o sūptur⁹ cōionē p̄meditari quāte sit vtilitatis. Proinde ioħ. vj. c. Qui mādūcat meā carnē ingt xp̄us: ⁊ bibit meū sanguinē hȝ vitaȝ eternā. que inchoatur p grām ip̄ius iustificantē: p̄seruat p grāȝ ip̄sius roborātē ⁊ cōtinuat p gl̄iam ip̄sius cōfirmātē. Debȝ tertio sūptur⁹ cōionē p̄meditari q̄te sit nobilitatis. Nā d cō. di. ij. c. nihil dr̄. Nihil ī sacrificijs mai⁹ eē pt q̄ȝ corp⁹ ⁊ sanguis xp̄i. Nec vlla alia oblatio hac potior est. sȝ oēs hec p̄cellit. Et qd miȝ Dit enī xp̄s ioħ. vj. c. Caro enī mea vere est cibus ⁊ sanguis meus vere est potus. Ubi est caro beata: aīa beatior: deitas beatissima. caro sancta: aīa sanctior: deitas sc̄tissima: caro gratiosa: aīa gratiosior: deitas gratiosissima. Talis cibus ⁊ pot⁹ facit hominē vnitū deo magis vniri. Approbatū magis approbari: gratificatū magis gratificari: elongatū a malo magis elongari: cōfirmatū in bono magis confirmari. Debet quarto sumptur⁹ cōionē p̄meditari quāte sit cōgruitatis: quia sub cōgruis specieb⁹ panis ⁊ vini institutum est ⁊ traditū sacramentū istud. Quia sicut panis triticeus est nobilior ⁊ efficatior ⁊ splēdidior ⁊ sapidior ⁊ magis cōgruus nature nr̄e omni pane: ⁊ vinū vitis potus est delicatior ⁊ suauior omni potu. Ita caro xp̄i ⁊ sanguis verissim⁹ etiam nobilissim⁹ est cibus aīe. Sub istis specieb⁹ institutū est vt per speciem panis significemur fuisse redempti in corpore: ⁊ per speciē vini redēpti in aīa. Sub istis etiā specieb⁹ institutuȝ est ⁊ velatū ne sensus noster carnē xp̄i verā ⁊ sanguinē sumere abhorreret: ⁊ potius ad horrorē ⁊ crudelitatē excitaremur q̄ȝ ad amorē ⁊ caritatē. Propterea. j. ad corin. xj. ca. apl̄s ait. Accepit iesus panē ⁊ grās agens fregit ⁊ dixit. Accipite ⁊ mā ducate hoc est corpus meū. Similr̄ ⁊ calicē postq̄ȝ cenauit di. Hic calix nouū testamētū est in meo sanguīe Debet quinto sumptur⁹ cōionē p̄meditari quante sit mēorabilitatis.

Un͞ pme ad cori.xj.c.aplˢ ait.Quotiescūqꝫ.n.mādūcabitis.p.hūc zca.bi.m.d.a.do.veniat.Ñāq̄ n xpian° ad cōionē accedit:dꝫ habere in memoria mortē xp̄i:z habere p̄ oculis passionatū:z vētur̄ ad iudiciū ad donādū tāto bn̄ficio gratis meritū ingratis supplicii. Et h̄ ē qd̄ dr̄ in auctoritate p̄dicta:mortē dn̄i ānūciabitis dōec veniat.s.ad retributionē futurā.Jō s̄bdit:h̄ facite in meā ɔmeoratiōnē. De hac mēoria trem̄.iiij.c.scribit.Memoria memor ero z tabescet in me aīa mea. Mēoria s.pterite mortis dn̄i:z mēor ero memoria.s.futuri iudicij z sic tabescet in in me aīa mea.Debꝫ.vj.sūpturus sacrā cōionē pmeditari q̄te sit idoneitatis ad tale sacramētū suscipiēdū.Juxta illō pme ad cori.xj.c.pbꝫ seipm hō z sic de pa.illo edat z de.c bi. ille qdem se bn̄ pbat q vt dictū est supra habet dolorē cōtritionis. ruborē cōfessionis:z laborē satisfactiōis.Debet septio z vltimo sūpturus cōionē pmeditari q̄te sit piculositatis.Or ab aplo ibidē dr̄. Qui cūqꝫ mā.vel bi.c.d.in r.e.cor.z san. dn̄i. ¶ Penultia pparatio sacre cōionis dr̄ deuota z hūilis oīo. Profecto quilibet hūiliter z deuote orare debet ha[…] ocie intra cubiculū suū clauso ostio vanegl̄e:vt dign° inueniat in cōspectu dn̄i tm̄ respicere sacramētum. Hic math.vj.c.scptū est. Tu aūt cū ora.itra.cu.tu.z ora p̄rez tuū. Ubi grego.ait.Jngressus i cubiculū est cordis reuocatio: z clausio ostij est cordis intētio. Qd̄ fieri debet saltē in aurora cras mane: et dicere cū pp̄heta. Et ego ad te dn̄e cla.z m.o.m.p̄.te. ¶ Ultia pparatio sacre cōionis dr̄ caritatiua feruēsqꝫ deuotio. Est eni deuotio fm̄ quosdā teneritudo cordis: qua qs de facili in lacrimis resoluit.Uel fm̄ alios. Deuotio est feruor bone volūtatis quā mēs cohibere nō valēs certis indiitijs manifestat. Hac igit̄ deuotiōe xp̄iana mens cras mane sursū eleuet:terrena ɔtēpnēs: z dominicū suscipiat sacramētū:q̄tinus resurgēs a vitijs z in gr̄a pseuerās: tandē ad eternā pueniat gl̄iaꝫ.Ubi gl̄iosus dei filius mortis deuictor: inferni p̄redā secū tenēs cū ingenito p̄re:z paclito sp̄u sc̄tō viuit z regnat in secula seculorꝫ Amen.

¶ Sermones quadragesimales de vitijs Reuerēdi patris fratris Antonij de Bitonto:ordinis minorū de obseruantia:exacta cura z diligentia reuisi emendatiqꝫ:iussu z impensis Nicholai Frankfordh. Arte itē Johannis hertzog impressoris: Jn venetiarū vrbe:felici numine expliciunt Anno natiuitatis xp̄i post millesimū q̄terqꝫ centesimū nonagesimonono. xvj.Kalendas Martij.

·I·H·

